

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvae Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiæ, MDLXXXIX

Ad librum I. annalium commentarius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-496](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-496)

IVSTI LIPSI
AD LIBRVM I. ANNALIVM
COMMENTARIVS.

III CORNELII Taciti.] *Id verum huic scriptori prænomen adserui. Sidonius lib. IV. ad Polemii epistolâ: Caius Tacitus è maioribus vnus tuus, Vlpianorum temporum consularis. Et ad Leonem: Namque & antiquitus cum Caius Cornelius Tacitus Caio Plinio Secundo paria suauisset. Sed & epigraphæ Farnesiani libri, C. Cornelij Taciti Romanas historias scribentis ex his qui reperiuntur liber primus. Publium prænomen quod in libris tritus, à casu aut à vulgo est. Mihi autem in ipso aditu testari placet, Odi profanum vulgus & arceo.*

PAG. I.
Prænomen Ta
citi quod.

Annalium liber.] *Bene Rhenanus, qui hanc inscriptionem adserit, etiam contra libros. In quibus plerisq. est, Actorum diurnalium, vel, ut in Veneto, Actionum diurnalium. Qui tamen titulus non accepto referendus alicui imperito. Vnde enim illi in mentem fuissent Acta, vel Diurna? sed enipiam antiquioris æui, qui Taciti Annales non ineptissimè comparauit cum Actis vrbis. Quem tamen refellit ipse Tacitus lib. XIII. Nerone i. L. Pisone Coss. pauca memoriâ digna euenire, nisi cui libeat laudandis fundamentis & trabibus volunta implere: cum ex dignitate populi Rom. repertum sit, res illustres Annalibus, talia diurnis vrbis actis mandare. Alibi: Nemo Annales nostros cum scripturâ eorum contenderit. Itemque: Ni destinatum mihi foret suum quæque in annum referre. Etiam Iornandes in rebus Gothicis, Cornelium hunc citat Annalium scriptorem.*

Inscriptio ho-
rû librorum.
Acta diurna
non esse.
Annales esse.

Neque Decemviralis potestas vltra biennium.] *Ita accipio, quasi dicat, haud multo vltra biennium. Nam exactè si putas, reuera vltra biennium Decemviri imperium tenuere. Liuium & Fastos vide. Nec tamen Vertranio adsentior, vltra triennium, sufficienti. Nam id includat triennium eos imperasse. quod contra est, & non nisi supra biennium, aliquot menses.*

Vulgata lectio
retenta.

Nomine principis sub imperium accepit.] *Non ergo tam celebre tunc Imperatoris nomen, eâ quidem notatione. Et Augusto visum istud Principis, minuenda inuidia: quia etiam olim Princeps Senatus. Quod exemplum non dubiè secutus. Noster infra: Non regno tamen neq. dictaturâ, sed Principis nomine constitutam rempublicam. Ouidius de Augusto ad Romulum:*

Principis no-
men, & origo.

Tu domini nomen, Principis ille tenet.

Dio de Tiberio: *ἀρχηγός τε ὁ γερουσίας, καὶ τὸ ἀρχαῖον, ὡνομαζέτο. καὶ πολλὰ καὶ γε ἐλεγε δὴ πρὸς αὐτοῦ μὴ δέλων, ἀντιπαρὸν δὲ τῷ στρατοῦ, ὃ δὲ δὴ λοιπὸν ἀρχηγός εἰμι. id est: Princeps autem Senatus, ritu prisco, dicebatur. & ipse saepe aiebat, Dominum se seruorum esse, Imperatorem militum principem ceterorum. Nec temerè aliter Tacitus appellat. Inde Principatus, & Principium etiam pro imperio, Suetonij cap. XXXI. Augusti principium, clade Variânâ; Tiberij, ruinâ spectaculorum memorabile factum. Ita opt. liber, nec ambigo quin sincerè. Tertullianus quidem receptam eam significationem fuisse ostendit, aduersus Hermogenem: Possunt & aliter, inquit, principium interpretari, non abs re tamen. Nam & in Græco principij vocabulum quod est ἀρχή, non tantum ordinatum sed & potestatiuum capit principatum. Vnde & ἀρχῆς dicuntur principes. Ergo secundum hanc quoque significationem Principium pro potestate & principatu sumetur. Sed & Glossæ Græcæ distinctè ἀρχή, τὸ ἀρχαῖον, exordium. & deinde Ἀρχή, imperium, magisterium, præsidatus, principium.*

Principiū, pro
principatu po-
situm.

Veteris reip. prospera.] *Ita Vertranio placitum, traiectis notis, quæ vulgò, p. r.*

Ghiscente adulatione detererentur.] *Ita rectè. non detererentur: Tacitus lib. I. I. Histor. Siquid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis & comestationibus & principis imitatione deteritur. Horatius pari metaphorâ: — Culpâ deterit ingenij.*

Tiberij, Caiique, & Claudij ac Neronis res.] *Fines designat intra quos hi libri: qui attingunt quattuor dumtaxat principes. Ut vel hinc liqueat Historias seorsum scriptas, finemque Annalium fuisse in fine Neronis.*

Annales Taciti
quatenus pro-
gressi.

Pompeius apud Siciliam oppressus.] *Non mehercules apud Siciliam. In Asiâ oppressum cum iugulatumque consentiunt scriptores. de vrbe tamen ambigitur. Dio casum vult & Mithridatis & Phrygiæ opido Midaio: Florus & Appianus Mileti, quæ Caria adscripta. Sed noster victum eum saltè intellegit, & copias eius apud Siciliam oppressas. Nec maiori cautione Florus de eodem: In Siculo freto iuuenis oppressus est.*

Florus lib. IV.
cap. VIII. Dio
XLIX.

Necdum positâ puerili prætextâ, principes iuuentutis appellari.] *Quod sanè*
ridiculum, ut principes iuuentutis sint, qui etiamnum in pueris. Natus autem Gaius anno urbis
 DCCXXXIV. Sex. Apuleio, P. Silio Coss. At Lucius biennio toto minor, ex Dione LV. in actis eius
 anni. Princeps iuuentutis (αρχεστρεος & νεότητος Zonaras hic reddidit) ab Augusto inualuit, ad
 futurum imperium titulus & omen. Sunt nummi cum inscriptione: C. L. CÆSARES. AVGVSTI.
 F. COS. DES. PRINC. IVVENT. adposita effigies Caij Lucique, cum clypeis & hastis. quæ
 Tirocinij die equites dederant, honoris Augusti causâ. Dio: καὶ αὐτὸν τὰτε δόξαται, ὅτι αὐτὸν
 ἰππῶων εἰς τὰς ἐφιβόας ἐστὶοντες χροστὰ εἰδήσαντες, εἰς τὸ βαλόντιον ἀετὴν. Obserua Dionem au-
 reas hastas dicere, quas lapis Ancyranus (magne apud me fidei, ut quem vinus conceperit Augu-
 stus ipse) argenteas. Verba sunt, uti ad me missa beneficio viri illustris Augerij Busbequij: EQVI-
 TES. AVTEM. ROMANI. VNIVERSI. PRINCIPEM. HASTIS. ARGEN-
 TEIS. DONATVM. APPELLAVERVNT. quam lacunam ritè expleueris, Principem iu-
 uent. Caium.

Ætas Caij &
Lucij.

Princeps iuuen-
tutis.

Dionis error,
sive à lapid.
diffusio.

Destinare consules flagrantissimè cupuerat.] *Et verò perfecerat. Roma marmor,*
de Caio: QVEM. POPVLVS. COS. CREAVIT. ANNOS. NATVM. XIII. Ait annos natum
 quattuordecim: & addit Dionis ratio, qui consulem facit designatum anno urbis DCCXLVIII.
 Tamen Augustus in iam dicto lapide, xv. illi annum circumdat, verène, an vclande ignominia?
 Verba sunt: Honoris mei causâ Senatus populûsque Romanus annum quintum & decimum
 *agentis Consulis designavit, ut eum magistratum inirent post quinquennium ex eo die quo
 deducti in forum.

Caius & Lu-
cius quando
Consules.

*pro Agentes,
& Coniules,
antiqua scriptu-
ra.

Caium remeantem Armeniâ.] *In Lyciâ mortuum eum v luit Suetonius cum Velleio.*
Ille his verbis: Caium & Lucium in duodeviginti mensium spatio amisit ambos: Caio in Ly-
 ciâ, Lucio Massiliæ defunctis. Iste his: Deinde reluctatus inuitusque reuertens in Italiam, in
 vrbe Lyciæ, Limyram vocant, morbo obiit. Etiam Florus: Massiliæ Lucius morbo soluitur: in
 Lyciâ Caius ex vulnere. Fugerit ergo ratio memoriosum illum senem necesse est, qui in Syriâ
 tradidit defunctum. Dico Senecam patrem in Controuersis: Itaque cum mortuo in Syriâ C.
 Cæsare codicillo questus esset Augustus, quod in tam magno & recenti luctu suo cœnasset. Sed
 erit fortasse qui culpam eam in exscriptorem conferet, rescribentque, Lyciâ. *Addi velim
 Suetonij locum, Tib. cap. xv: Caio & Lucio intra triennium defunctis, adoptatur ab Augusto.
 nec addi solum, sed & corrigi. Nam hoc de triennio, nonne nimis laxum? apparet à Velleio: Caius,
 inquit, in vrbe Lyciæ morbo obiit, cum ante annum fermè L. Cæsar Massiliæ morbo decef-
 fisset. En, dumtaxat intervallum facit paullo plus anni. Et ipse Suetonius Duodeviginti modò
 menses interponit, verbus quæ suprâ. Non ergo ambiges, quin scribend. intra biennium.

Diffensus feri-
proptè in mor-
te Caij.

Seneca fortas-
se error.

De C. & L.
morte.

Suetonius cor-
rectus.

Nouercæ Liuiæ dolus abstulit.] *Nata exitio reipub. hac mulier, & suæ domus. Sed*
bene quod Tacitus nusquam dissimulat fraudem eius & scelus. Plinius cautiore, qui suspicionem
 hanc tangens, cauit sibi obscuritate sermonis: Incusata filiorum mortes, luctusque non tantum
 orbitate tristes. Nec enim aliò traxeris ea verba, non me quidem interprete.

Plinius expli-
catus, lib. vii.
cap. xlv.

Drufo pridem extincto.] *Haud ita pridem, ne fallare. saltem ante biennium, ex lapsu*
 equi, in Germaniâ. Dionem adi initio lib. LV.

Agrippam in insulam Planasiam.] *Atqui Siciliam vocat Scholiastes Iuuenalis vetus.*
 Agrippa, inquit, in Siciliâ propter morum feritatem ab Augusto relegatus est. Errat. nam de
 Planasiâ adfirmat cum nostro etiam Dio, & ait vicinam Corsicæ esse, libro extremo LV. In quâ
 narratiunculâ quod legitur, καὶ τὴν Ἰσλῖαν ὡς μὲν ἐξ ὧν δὲ ἐλάττει: & Iuliam ut nouercam asperna-
 batur: meo iudicio τὴν Ἰσλῖαν faciendum est. Non enim matrem suam Agrippa insectabatur (&
 illa verò iam relegata aberat) sed Liuiam, ut probabile est, Augustæ stirpi numquam æquam.

Error Scholia-
stæ.

In Dione diui-
natiuncula.

Nullius tamen flagitij compertum.] *Imitatione Liuij, si fortè, qui de T. Manlio: Fi-*
 lium iuuenem, nullius probri compertum, extorrem vrbe egit.

Quo pluribus munimentis insisteret.] *Verè emendavi. Filij enim heredesque, passim*
 dicuntur subsidia & firmamenta regni. Tacitus v. Historiar. Non legiones, non classes, proin-
 de firma imperij munimenta quàm numerum liberorum. Euripides:

Filij munimē-
ta regni.

οὐδὲν τοσούτους παῖδας ἐρπυζα δώματα.

Sic Subsidia aulæ, Suetonio, Adminicula Augusti, Seneca: heredes imperij dicuntur: & verè.
 Siculus ille momar (exprimit quod verum est à me indignatio) cum suâ coniecturâ, sed qui pluri-
 bus morum vitiis insisteret, abeat Morboniam.

Ægro & corpore fatigabatur.] *Velim traici, & ægro corpore.*

Imminentes dominos variis rumoribus differebant.] *Notabis ingenium plebis.*

Plebs iniqua
dominis.
* Statius in
Theb.

— cui mos humili læsisse veneno

Summa, nec impositos vnquam ceruice volenti
 Ferre duces.

Rhodi specie secessus exsulem egerit.] Ita Principem agere, & Agere se paullo minus quam priuatum, in Suetonio aliisque lego. Et in nostra lib. III. Histor. Quanto ferocius paullo ante se egerint, tanto cupidiùs voluptates hausisse. M. Antonio tamen Mureto, cuius scripta Venus inhabitat pariter cum Musis, leg. videtur, exsul egerit.

Duobusque insuper adolescentibus, qui remp. interim premant, quandoque & distrahant.] Dixi corruptum olim locum mutilumque. Redeo in viam admonitu amici qui explicat: Drusus & Germanicus nunc quidem coniuncti prement remp. at olim orto, fors fuit, discidio, eandem distrahent per bellum civile dissipabuntque.

Consule Mureti lib. XI. cap. I. ubi dicitur: Rhodi specie secessus exsulem egerit.

Quidam scelus vxoris suspectabant.] Hec est tertia venenaria huius palma, & iure lemniscata. Tangit verò suspicionem illam de sicubus, quæ nota ex Dione.

De Maximo historia.

Maximum vxori Martiæ aperuisse, illam Liuiæ.] Habes eleganter historiam totam in Plutarchi & adolexias. quem locum pretium puto ut conuertam panè verbatim. Fuluius verò Cæsaris Augusti amicus, cum iam senem eum sæpius querentem audiret de solitudine suæ domus, quodque duobus nepotibus fato functis, Postumo, qui solus reliquus, ex calumnia nescio quâ exsulante, cogeretur vxoris suæ filium ad successionem imperij vocare, quamquam miserans & consilium captans reuocandi ab exsilio nepotis: cum, inquam, hæc audiret Fuluius, enuntiavit suæ vxori, illa Liuiæ. Liuia autem acerbè cum Cæsare egit, eum, quoniam iam pridem id decreuisset, non accerseret nepotem, sed se odio inuidiæque successoris obiceret. Venientem igitur, de more, manè Fuluium & solitum illud dicentem Aue, Cæsar resalutauit.

* Quod solet morituri dici abituris, ut ait Græcè est, quod interpres vertit, sanus esse, non recte.

Vale, inquit, Fului. Atque ille id intellegens, domum se illicò subduxit, & vocatâ vxore: Resciuit, inquit, Cæsar non fuisse me arcana. ideo mori mihi decretum est. Vxor autem: Iure, ait, quoniam tamdiu tecum habitans viuensq. nec noueris nec caueris intemperantiam meæ linguæ. Sed præcedam tamen ego, & accepto gladio, seipsa viro coram interemit. Hæc Plutarchus: nec alibi tam liquide narrata res. Hoc tantum male, quod Græcorum ubique vocat, qui Fabius est. Fabius ille Maximus, qui consul fuit Anno urbis DCCXLII. Item quod Martiam interfectam vult ante maritum. cum noster clarè vixisse eam dicat, & auditos gemitus eius in funere mariti. Atque hæc homini vera causa mortis: ne innocuum poetam oneremus, aut potius ipse se, De Ponto,

Plutarchi duplex error.

Occidis ante preces, caussamque ego Maxime mortis,

Nec fueram tanti, me reor esse tuæ.

Maximus Nasoni amicus.

Est enim hic Maximus, quem Naso coluit, & ad quem Elegia non vna. Sed & vxor Nasonis, propinqua Maximi seu coniugis eius Martiæ, ex his versibus:

Eleg. III. lib. I.

Ille ego, de vestra cui data nupta domo est.

Hanc probat, & primis dilectam semper ab annis

Est inter comites Martia censa suas.

Frequens antiquis patendi verbum agendi significatione.

Est censa, pro censuit, satis nouè, imò antiquè. Sic Adfectatus est regnum, pro Adfectauit: Spectatus est suum, in Varrone lego: retineoque: Communicati sunt, pro Communicauerunt, in Lilio; Peragratus est regionem, in Velleio; & plura. Tangit hanc de Fabio tragædiam etiam Plinius: Iuxta hæc abdicatio Postumi Agrippæ post adoptionem: desiderium post relegationem, inde suspicio in Fabium, arcanorumque proditioes.

C. Nauum id Cæsari.] Pridem emendauit firmanique, Gnarum id Cæsari. Gaj Nani nulla persona est in hoc actu. Sic lib. V. Gnarum id Cæsari. eoque dubitauit de tradenda rep. Alibi: Gnarum id duci. incesitque itineri & prælio. Sed ecce hanc mihi quasi desponsam coniecturam, est qui sine ullo deuortio velit abducere. Ego verò non dimitto. nec enim soli Atridæ vxores suas amant, ait ille.

PAG. 3. Suetonij à Tacito dissentus.

Quem ignarum Centurio agrè confecit.] A Tribuno interfectum Suetonius voluit: Hunc, ait, Tribunus custos adpositus occidit, lectis codicillis quibus ut id faceret iubebatur. Sed Dio pariter ut noster, à centurione: οἱ ἐγκρίτων τῶν ὀφείλων ἀπὸ τοῦ ἀρχιστρατοῦ. Credo verum esse ut à Centurione occisus sit, at iussu Tribuni.

In renuntiando militiæ mos.

Nuntianti Centurioni, ut mos militiæ, factum esse quod imperasset.] solennia militiæ verba, Factum quod imperasti. Suetonius: Renuntianti Tribuno factum esse quod imperasset. Et in Claudio: De nece Consularis viri renuntiante centurione factum esse quod imperasset.

Sallustius amicus Augusti.

Sallustius Crispus.] Est ille, cuius vitam mortemque infra memorat lib. III. Sallustij Historiarum regis ex sorore nepos. Nominat eum Seneca, inter intimos Augusti, lib. I. De clementiâ: Ignouit abauus tuus victis. Nam si non ignouisset, quibus imperasset? Sallustium & Cocceios & Duillios & totam cohortem interioris admissionis ex aduersariorum castris conscripsit. Sed cedo, quis in Seneca Duillius? Falsus. scribendumque, Deillios, siue Dellios. Deillius à Senecâ patre dicitur, in Suasoriâ: Bellissimam tamen rem Deillius dixit, quem Messalla Coruinus desertorem

Dellius inter amicos Augusti. Correctus Seneca.

desertorem bellorum e
ad Antonium, nouiss
lucius ad Cleopatram
rio, in scriptis edes te
historias quoque scrip
Eadem Dio, qui in
Metallum quoddam
Is ad Tribunum

esset, eadem mandari p
Herodiano lib. III. de
chædæ, & de p
Eam esse condit

reddatur.] Scitum di
rationes cum patet
stet, aut constare vide
cum ostendo liberalita
uis potius quam libera
parent. I. panit. De
inferos constare ration
cuius similem Rom. re

Lacrimas, gaudi
gaudio, questus adula
C. Turranius pr

Augustus acceptam a p
tem subituit sibi Tur
potissimum amicorum
est, ut aliter accipias,
primumque, rei frum
pæq. tempus. Turrani
procuratorem illi triu

Musique Tur

& in doctorem, Plin
rint, cur omisus præf
cui proprius in urbe m
erat, cui Piso suffecit

Neque abscedere

Datum enim honori d
Augustum alperimo
simul intrauiss. Sed
quasi magistratum pr
supra viros.

Excubie, arma,

plum principi distingui
pura: qua reperta (equ
quam video, & acem
rei vulgata, ubi de Luc
p. 101. & Pandia de
cuius Commodus hono

ignis eam præcedebat.

nauis, & dicitur tunc
vixit, sed omnia ut Au

& deinde, in to
Venit, ait, in Senatum,

atolli. Nec ambigimus
exprimere tam insignita

nam, Lampriam, qui
tamen iste ignis non

defectorem bellorum ciuiliū vocat: quia à Dolabella ad Cassium, à Cassio deinde transiit ad Antonium, nouissimè ab Antonio transfugit ad Casarem. Hic est Deilius cuius epistolæ lasciua ad Cleopatram feruntur. *Græcis tamen est Deilius, Plutarcho Dionique. Item Horatio, in inscriptione odes tertie libro II. ubi temerè interpretes Gellium sufficiunt. Plutarchus cum historias quoque scripsisse ostendit: πολλὰς, inquit, καὶ τῶν ἄλλων φίλων οἱ Κλωπάτρας καὶ Αἰνείας, ἔδωκεν, τὰς παρωίας καὶ βωμολοχίας ἐχέοντες, ὡς καὶ Μάρκος ἢ Σίλαρος, & Δέλλιος ὁ ἰσοκλής.* Eadem Dio, quinquagesimo libro. Ad Sallustium autem istum facit, quod Plinius lib. XXXIII. Metallum quoddam Sallustianum appellatum, scribit, ab amico diui Augusti.

Siue Deilius.

Is ad Tribunum miserat codicillos. Ita enim receptum, quò magis cautum militibus esset, eadem mandari per libellum. scilicet ne Imperator auctoritatem posset defugere. Pulchrè Herodianus lib. III. de Saturnino & Plautiano: ὁ δὲ Σατάρπινος, ῥαυματεῖον ἦτορ τὸ φῶς φέρον τὰς ἐντολάς. ἔδοξεν γὰρ τῷ τὴν ἐργασίαν, εἶπεν ἐμπειρίᾳ ὅτι φόβον ἀνέειπεν, ἐντέλλεσθαι τὸν δὲ ῥαυματεῖον, ἵνα μὴ γινώσκον ἢ ἀνὰ τὴν ἐργασίαν. Ad quem usum Duplices adhibitos, * alibi lectum.

Mos mandandi cædis per libellum.

* Herodianus lib. V. I. de Quatuor missis ad eadem Vitaliani. Rationem constare, quid.

Eam esse conditionem imperandi, vt non aliter ratio constet, quàm si vni reddatur. Scitum dictum, nec quidquam mutemus. A mensulariis ductum est, quibus constant rationes cum pares sunt. Plin. lib. I. epist. Mirum est quàm singulis diebus in vrbe ratio aut constet, aut constare videatur, cunctisque non constet. Idem Panegyrico: Augeo principis munus, cum ostendo liberalitati eius inesse rationem. Ambitio enim, & iactantia, & effusio, & quiduis potius quàm liberalitas est, cui ratio non constat. Vbi & auctores prisca iuris l. I. De obsequio parent. l. panult. De re militari. Adde Valentis dictum apud Spartianum: Non sibi apud deos inferos constare rationem, quod quamuis hostem suum, Pisonem tamen iussisset occidi, virum cuius similem Rom. resp. non haberet.

Lacrimas, gaudium, questus, adulationes miscebant. Acutè Muretus: lacrimas gaudio, questus adulatione miscebant. Placet rei hominisque causa.

C. Turranius præfectus annonæ. Et quidem primus in eo munere, ab Augusto. Nam Augustus acceptam à populo Præfecturam, nisi fallor, tenuit dum vixit: aut certè paullo ante mortem substituit sibi Turranium istum. Adsero id ex Cornelij nostri verbis Annalium XI. Tum potissimum amicorum vocat, primumque rei frumentariæ Præfectum Turranium. Nec enim est, vt aliter accipias, nisi placeat distinctione sententiam vertere: potissimum amicorum vocat primumque, rei frumentariæ præf. vt illud primum gradum in amicitia principis notet, non officij tempus. Turrani etiam mentio Seneca, ad Paulinum cap. extremo: nescio an huius, quia procurationem illi tribuit, non præfecturam. Nominat & Ouidius in poetarum albo:

Turranius præf. annonæ.

Verba Taciti ambigua metis.

Musaque TurranI tragicis subnixa corhurnis.

Præf. vrbis cur non iurauit in Tiberij verba.

& in doctorum, Plinij index. Sed quæras. cum præf. pratorio & Annonæ in verba Tiberij iurarent, cur omissus præfectus vrbis? cuius auctoritas non minor, (maior imò illo Annonario) & cui proprius in vrbe miles. Credo equidem omissum, quia nemo fuit. Taurus Statilius defunctus erat, cui Piso successus post aliquot annos à Tiberio, vti doceo clarè lib. VI.

Neque abscedere à corpore. Non reip. corpore, ne inducat te Maurus; sed Augusti. Datum enim honori defuncti Augusti à Tiberio, quod ab eo olim Druso. Lib. III. Ipsum quippe Augustum asperimo hiemis Ticinum vsque progressum, neq. abscedentem à corpore urbem simul intrauisse. Sed cur idè publicis muneribus? Visum ita Tiberio loqui, ad honorem Augusti. quasi magistratum præcipue esset, & eorum qui reip. primi, curare funus semonis illius, & viri supra viros.

Excubiae, arma, cetera aulae. Lictores, fasces laureati, & si quid præterea tunc receptum principi distinguendo. Neque enim adhuc illa Principatus insignia, Ignis, Diadema, Purpura: quæ reperta sequenti auro, & ad exemplum regum. Ignis originem nescio: nisi quòd antiquum video, & à temporibus Antoninorum. Herodianus sanè in Commodò statim meminit, vt rei vulgata, ubi de Lucilla sorore eius: ἔδεν ἡ τὴν μέντοι καὶ ὁ Κόμμοδος ἐφύλαττε πῦρ τῆς ἀδελφῆς. καὶ γὰρ ὅτι τὸ βασιλεὺς δεῖνα καθίστο ἐν τοῖς δαίτροις, καὶ τὸ πῦρ πορροῦ μὲν αὐτῆς. id est: Nihil fecit Commodus honores sorori suæ seruauit. nam & in theatris sellà imperatoriā sedebat, & ignis eam præcedebat. Item de Marcia Commodi concubina: ἡ δὲ δὲν, inquit, ἀπὲρ γαμετῆς γυναικὸς, ἀλλὰ πάντα ὑπὸ ῥαχὲν, ὅσα σεβασῆς, πλὴν τὴν πύρεν. id est: quæ nihilo differebat à legitima vxore, sed omnia vt Augustæ aderant, præter ignem. Et de Pertinace: κατῆλθεν ἐπὶ τὸ σωέσπιον τὸ βασιλῆς, ἔπε τὸ πῦρ ἐπὶ αὐτῆς πορροῦ μὲν αὐτῆς, ἔπε πάλιν τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς τὴν ἀρβύλαν. Venit, ait, in Senatum, neque ignem sibi passus præferri, neque aliud vllum principatus insigne attolli. Nec ambigimus de more. Illud tamen mirum, bis mirum, non alium è Græcis Latinisque exprimere tam insignitam rem, præter Herodianum. Non Dionem, non Capitolinum, Spartianum, Lampridium, qui eadem scripserunt illi. Nec enim, quod sciam, meminerunt verbo. Quis tamen iste ignis? non è carbonibus aut ligno, nec qualis ille apud Horatium pruna batillus:

Insignia olim principatus.

Prælatio ignis.

Silentium de eo more apud prisca.

Qualis ille ignis.

lampas tantum fuit. Rem adhuc ignotam doceo, firmoque ex M. Antonino in libris sue vite: ὅτι διωαπὸν ὅστι, inquit, ἐν ἰουλιῇ βίῃ καὶ μὴτε δορυφορέως ἡγεῖται, μὴτε ἐδῆτων σημειωτῶν, μὴτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδε πινών, καὶ τὸ ὁμοίον κ' ἔμμε. Describit recensetque insignia omnia principatus, & posse, ait, cum qui in aula viuat, carere stipatoribus, carere veste insigni purpuraque. item lampadibus, & certis statuis, similiq; luxu! *Vt ergo in deorum cultu adhibere lucerne faciesque, ut docui in * Electis, sic Imperatorum. Opinor autem Romam traductum morem ē Persis. Illo enim Regi praelatus ignis. Xenophon lib. VIII. παρδείας καὶ πῦρ ὁπιδεν τὸ ἀρμα- τος ἐπ' ἐλάσας; μεγάλης ἀνδρες εἰπόντες φέροντες. & post ignem illum secutus Cyrus. Imo & Asia- ticis, si recte capio Ammianum lib. XXIII. Feruntque etiam, (si iustum est credi) ignem calitis lapsum apud se sempiternis focus custodiri. cuius portionem exigua faustam praestare quon- dam Asiaticis regibus dicunt. Diadema autem primus Romanorum Principum usurpavit Aure- lianus: uti in vitae eius Victor. Et si alibi male id refert ad Caligulam. Purpuram quis primus sumpserit, adhuc quæro.*

Cuius testamentum inlatum per virgines Vestæ.] *More scilicet Romano, qui pa- ctiones, fœdera, testamenta, pecunias etiam deponabant in templis: & sepius in isto Vestæ, quod religione primum. Dio. XLVIII. de pace inter Triumviros & Sextum inita: ταῦτά τε ἐν σω- θέμενοι, καὶ συγγράφαιμοι, τὰ τε χρηματικὰ ταῖς ἱεραῖς: & ἀνταρθέτως ὡς ἀντιθέτως, & καὶ τὸ δεξιὰς τε σφίον ἔδοσαν, καὶ ἐφίλησαν ἀλλήλους. Eadem in re Appianus: & ταῦτα συγγράφαιμοι, ἐσθιμὲν & ἱερὰς παρθένοις φυλάσσειν ἔμελλαν ἐς ῥώμην. Sed & Iulianum testamentum virgini Maxima traditum, Suetonius ait: M. Antonij, depositum apud Vestales, Plutarchus. Et generatim de templis, * Vlpianus: Si custodiam testamenti ædituus suscepit. Dixi & pecunias in templis de- poni solere. quod verum adeo, ut quidam omnes fortunas in iis haberent, quasi custodiā certā. He- rodianus lib. I. de templo Pacis, quod exustum sub Commodō: πλεσιώτατον δὲ τῶ ἀντωνίων ἱερῶν, δι' ἀσφάλειαν ἔχοντο; δὲ δ' εἶχον, ἐνεῖσε ἐδοσανεῖς. ἀλλὰ τὸ πῦρ ἐν τῷ ναοῦ πολλὰς ἐν πλε- σίων ὡνείκτας ἐποίησεν. Nec mirum quia milite hac templa custodiebantur. Tertullianus de Co- rona, ubi non vult Christianum militem scribi: Et excubabit pro templis, quibus renunciavit: & cœnabit illic, ubi Apostolo non placet? & quos interdum exorcismis fugavit, noctibus defen- sabit, incumbens & requiescens super luncio quo perfossum est latus Christi? Et in Apologe- tico: Aedes suas dii tuerentur & imagines: quæ, ut opinor, Cæsarium milites excubiis salua præ- stant. Idem Iuvenalis Castora vigilem dixit: — & ad vigilem ponendi Castora nummi.*

Liuvia in familiam Iuliam, nomēque Augustæ adsumebatur.] *Idem in Num- mus & lapidibus ex hinc ferè Iulia scripta aut sculpta, non Liuvia. Sed nomen Augustæ an rece- pit? Negat ecce Suetonius Claudio, cap. XI. Auiæ Liuiæ diuinos honores, & Circensi pompā curram elephantorum Augustæo similem decernendum curavit. Patri Circenses annuos na- tali die, matri carpentum quod per circum duceretur, & cognomen Augustæ, ab auiā recusa- tum. Dicit ab Auiā id recusatum: quæ non alia quàm Liuvia est. Mirum. Liuiam enim Au- gustam faciunt scribuntque alij omnes. & hercle si ambitionem femina noui, non recusant. Ta- citus lib. IIII. Decretum quotiens Augusta theatrum introisset. Alibi: Augustæ valetudo atrox. Et: Iulia Augusta mortem obiit. Plinius: Liuvia Drusilla, quæ postea Augustæ matri- monij, nomen accepit. Idem lapides sexcenti testantur & nummi. Quid ergo Suetonio visum dissentire? Non ipsi quidem, sed librario qui peruertit. Lique enim nobis corruptum locum, scribendumque ab viuā recusatum: vel, ab eā viuā. Ad matrem Antoniam hæc referuntur, non ad Auiam: uti docet vel ἀπολογία sermonis. Quæ viuā donata Augustæ nomine à Caligula (ταύτῳ τε γὰρ Αὐγύστην δούς καὶ ἱερεῖν τὸ Αὐγύστη δῶκε δ' ἔχας, ait Dio) id spreuit: & mortua nunc per Claudium recepit. Itaque in lapidibus Claudiani aui: ANTONIAI. AVG. DRVSI scul- ptum hodieque. Hoc verum, at interpretes in Suetoniano loco quàm natant? qui licet ad portum se recipiant, me duce.*

Legata non ultra ciuilem modum.] *Idem, nihil præcipuum nouumque in legatis, nihil regium, aut præter ciuilem modum moremque. Nam de Falcidiæ modo accipere, (ignoscant viri magni) prauum acumen est.*

Populo & plebi ccc, cccxxv.] *Video placere viro docto, emendari de Suetonio: populo & plebi cccc. tribubus xxxv. ut intelligamus, ait, præter quadringentes legatum populo, etiam in singulas tribus centena millia relictæ esse. Hæreo: & de vulgatis Taciti verbis eruo eundem illum sensum. Coniunctim scilicet extulit noster, quæ magis distinctè Tranquillus. Ea tamen eius mens, ut populo legatum sit quadringentes, tribubus sine plebi xxxv. Nis esset; non iunxis- set duas eas voces, populo & plebi. Sed populus ergo alius à tribubus? Alius, hæc quidem in parte. Populo legauit quadringentes viritum distribuendum, & xxxv. tribubus tricies quin- quies. id est, corpori tribuum vniuerso. veluti si collegio legem, & collegis singulis seorsum. Di- scrimen hoc summamque exactam neglexit Dio, qui satis habet dicere legatum populo cccc. neg. xi*

* Cap. I II. Lib. I.

Diademate quis primus usus.

Pacta & testa- menta olim in templis.

* L. III. De tabulis exhib.

Pecuniæ in templis.

Excubiæ mili- tares circa tem- pla.

Liuvia in nomē Iulie & Au- gustæ. Quod tamen Suetonius ne- gat.

Ille verè cor- rectus. Et explicatus.

Mureto lib. XI. Variat.

De legatis Au- gusti.

neglexi vereor & ego, dum in Electis motus hesitatione aliorum tentavi corrigere in Suetonii verbis, tribulibus xxxv. Pœnitet.

7
Retractatio
probabilis
aliis notæ.

Legionariis cohortibus ciuium Romanorum.] Bene additum, ne accipiamus etiam cohortes sociales. Ideo & Dio vertit, τὰς τε λοιπὰς τὰς πολιτικὰς πλήθεις πέντε καὶ ἑξομήκοντα δόχμους. Itaque ille idem legiones πολιτικὰς ἐξόμους non semel appellat: quia scripta ex ciuibus tantum. Fuit tamen cum in Dione placeret, τὰς ὁπλητικὰς πλήθεις. male. Suetonius, Legionariis trecentos nummos: quam summam repræsentari iussit. nam & confiscatam semper, repositamque habuerat. Vbi confiscatam, in fiscus adseruatam: uti Tertullianus eleganti metaphorâ, de Fugâ, Felices itaque pauperes, qui animam totam in confiscato habent.

Cohortes
ciuium.

Confiscandi
verbum pro-
priè.

Renouandum per annos sacramentum in nomen Tiberij.] De eo ritu dico ad lib. xvi.

Corpus humeris Senatorum ferendum.] Qui honor, nisi fallor, Sullæ habitus primo Romanorum. Appianum lege i. Ciuil.

Remisit Cæsar, adroganti moderatione.] Quid? non ergo elatum corpus humeris Senatorum? Est verò. Suetonius: Senatorum humeris delatus in campum crematusque. Idem Dio. At Remittendi verbum eò valet, ut non sit factum. Lib. iiii. Remissa Edilibus talis cura. Lib. xi. Hortantibus dehinc in ediam & leuem exitum. remittere beneficium Asiaticus ait. Scribo ergo, permisit Cæsar. Sed eam ipsam permissionem arrogantem esse vult Tacitus: quia per speciem modestiæ, & quasi pugnare cum Senatu nollet, habuit amplissimum ordinem inter vespillones. Simile illud libri vi. de Asinio Gallo: consultusque C. Cæsar an sepeliri sineret, non erubuit permittere.

PAG. 4.

Remittere &
permittere
contraria.

* De correctione nunc ambigo. quia docuit me vir ille qui omnes, (Cuiacium dico, quem nemo satis unquam miratus est qui cepit) eandem vim inesse verbo Remittendi. Exempla apud ipsum in postremis Observationibus. Et sanè in Ireneo etiam legi: Remittite mortuos sepelire mortuos suos.

Remitto pro
permittit.

Quod idem dies accepti quondam imperij princeps, & vitæ supremus.] Erit fortasse qui hic adhæreat, cui adiutorium ego. Triplex enim ratio numerandi imperij Augusti. Alij, plurimique, ab Aetiaca pugna numerant, cum victo Antonio potens fuit imperij solus. Ea pugna pugnata iv. Nonas Septembres. Quidam à sexto eius consulatu, cum imperium illi à Senatu firmatum, datumque cognomen Augusti. quasi is legitimi principatus primus dies. Id fuit, vii. idus Ianuar. Atque ea ratio numerandi prouinciis ferè familiaris. ita in lapide, qui Narbone: vii. QVOQVE. IDVS. IANVARIAS. QVA. DIE. PRIMVM. IMPERIVM. ORBIS. TERRARVM. AVSPICATVS. EST. THYRE. VINO. SVPPLICENT. Orosius paulum à lapide dissentiens, viii. nominat idus. Cæsar, inquit, victor ab Oriente rediens, octauum Idus Ianuar. urbem triplici triumpho ingressus est. Hoc die primum Augustus consalutatus est. atque ex eâ die summa rerum ac potestatum penes vnum esse coepit & mansit, quod Græci μεγαρχία vocant. Longius recedit Censorinus, qui reiecit in xvi. Kal. Febr. Ante diem, inquit, xvi. Kal. Febr. C. Iulius Cæsar. diui filius Imp. Augustus sententiâ Munatij Planci dictus est. Quidius Idus duntaxat nominat:

Variis dies
primi imperij
Augusti.
Prima ratio.
Secunda.

Orosij & Cen-
sotini error.

Idibus in magni custos Iouis æde sacerdos

Semimaribus flammis viscera libat ouis.

Redditaque est omnis populo * prouincia nostro:

Et tuus Augusto nomine dictus auus.

* Prouinciâ
enim diuisio
facta eodem
illo die.

Sed lapidem ego credo verum dicere. Terty denique numerabant à primo eius consulatu: scilicet quia is gradus & aditus ad reliquos honores. Is fuit xiiii. Kal. Septembres. Eam rationem secutus est quicumque ille scriptor de causis corruptæ eloquentiæ, qui imperitasse Augustum ait annis lvi. fallente numero, nisi ad hanc rationem. Quam ipsam secuti curiosi isti, qui initium imperij & finem Augusti vitæ in eundem diem, miraculi causâ, conferebant. Satis dixi: tu abi liber & expeditus.

Tertia ratio.

Numerus etiam consulatum celebrabatur, quo Valerium Coruinum, & C. Marium simul æquauerat.] Nam Valerius sextum, Marius septimum consul. At

Consulatus
Augusti.

Ter Latio deciesque tulit labentibus annis

Augustus fasces.

ut ait Statius in Siluis.

Antonium Tarentino Brundisinoque fœdere.] Τεποδογία est. Nam Brundisium fœdus aliquot annis prius Tarentino. Virumque autem à loco, ubi ietum. Brundisium, quod Cæsar cum Antonio coit, Perusiam captâ: cum morte opportunâ Fulviæ, sublatum esset non dubium bellum, anno urbis dcccxiv. Octauia tunc Antonio data, & prouinciæ Orientis. At Tarentinum triennio posterius est: cum iterum similitate exortâ, ὁ μὲν Αντωνιος (verba Appiani sunt

Brundisina
fœdus.

Tarentinum.

sunt Civilium quinto) & Αθλων ἐς Τελευτὰ διέπλει ναῦσι ξιανοῖαι. sed prudentia Octaviae, ad-
nitente item Agrippa & Macenate; iterum composita res. Antonius Caesari centum naues ad
bellum Siculum, ipse illi duas legiones ad bellum Parthicum attribuit. Adi, si libido est, Plutar-
chum Antonio, Dionem XLIX.

Nuptiis sororis illectum.] Octaviae ex Ancharia, de quo instabili coniugio mirè sedatus
Seneca patris locus Suasoria prima: Cum Antonius vellet se Liberum patrem dici, & hoc no-
men statuis subscribi: occurrerunt venienti ei Athenienses cum coniugibus ac liberis, & Dio-
nygium salutauerunt. Bene illis cesserat, si nasus Atticus ibi substitisset. dixerunt despondere
ipsum (malim, ipsi) in matrimonium Mineruam Musam suam, & rogauerunt ut duceret. &
Antonius ait ducturum, sed dotis nomine imperare se illis mille talenta. Tum ex Graculis qui-
dam ait Huic quidem impune fuit, sed Atheniensium sponsalia mille talentis aesti-
mata sunt. quae cum exigerentur, multi contumeliosi libelli propositi sunt, sicut ille qui sub-
scriptus est statuae eius, cum eodem tempore Octaviam uxorem haberet & Cleopatram: Hoc
tu cuita restituas, tibi habe. Primum offendimus in Minerua Musa. quoniam neque Dio nomi-
nat in hac historia, Αθλων dixisse contentus: nec cognomen nostrarum dearum scio alias adha-
sisse Mineruae. Itaque inducta voce scribo, Mineruam suam. nata fuit ex confusa repetitione
litterae vocisque sequentis. In summa discrepat idem Dio, qui ἐν τῷ μυστῶν imperatas pro-
dote ait, id est Romano ritu H-S. quadragies. Mille autem talenta Seneca, paullo minus faciunt
ducenties quadragies: sexto tanto immaniore summa. Tamen non muto. Graculi iocum, cui spa-
tium vacuum, * dolco abesse. et Latinum commodè restituo, Octavia restuas tibi habe. Quicum-
que ille, comiter iocatus est: denotum Romani formam. Cum enim Cleopatram amaret haberetque
Antonius: ecce subscripsit iste quasi nomine Antonij Octaviam repudiantis, Octavia res tuas tibi
habe. Quae sollemnia in libello repudij verba fuisse, iam notum. Appuleius: Tu quidem obistud
(ita emendo) tam dirum facinus confestim thoro meo diuerte, tibi que res tuas habeto.

* IN Seneca loco de Minerua Musam, mente nunc & manu amplector sententiam Iani mei
Grotij, amoenissimi & acutissimi viri reponentis, Mineruam Musicam. Inter nobiles Athenis
statuas fuit Minerua hoc cognomento: sic dicta, quoniam dracones in Gorgone eius ad ictus ci-
tharae tinnitu resonant. Plinius lib. xxxiv. cap. viii.

Lollianas.] Non impleo paginas istis, quae alibi exposita & prompta. In hac Lollianâ clade
Iulium Obsequentem emendo de prodigiis: Insidiis Romanorum Germani circumuerti, sub M.
Lollio Legato, grauitè vexati. nam contra scribo insidiis Germanorum Romani circumuerti.
Vide praeterea Suetonium in Aug. Dionem LIII. Eusebium Chronicis, olympiad. cxc.

Varianâque clades.] Clades ea nota. sed Seneca de illâ locus non sine labe, etiam in emen-
datis nuper libris. Epist. XLVII. Marianâ clade quam multos splendidissime natos, Senatorium
per militiam auspicantes gradum, fortuna depreffit: alium ex illis pastorem, alium custodem
casulae fecit. Cladene Marianâ? ubi ista, aut quando? Nam C. ille Marius victor ubique, si me-
mini, & fecit seruos non dedit. Quod de eâ accipias, quam Germanis intulit: nuge. An Germani
Senatorium per militiam auspicantur gradum? Certissime rescribendum: Varianâ. Hanc enim
nostram intellegit: & opportuno recentiq. exemplo admonet, posse e summa fortunâ labi ad imam.

Interfectos Romae Varrones.] Fuit Licinius Varro Murena: de cuius insidiis, praeter
alios, Strabo libro XIV. εἰς τὴν ἐμπροσθεν εἰς τὴν Μυρηνὰ Φιλίαν, ἐκείνῳ συνάδῳ φερόμεν, φερόμενος τὴν
Καίσαρος τὴν Σεβαστὴν ἐπὶ πολὺν.

Egnatios.] M. Egnatius Rufus Aedilis. de quo Dio LIII. Sueton. cap. xix. Mox M. Egna-
tij, ex in Plautij Rufi. ita ibi scrib. non Genuij. Vide Senecam de Clementia 1. cap. ix.

Interfectos Iulos.] Dicere videtur iussu Augusti occisum Iulum: idque & Dio prodidit,
lib. LV. At Velleius suam manu cecidisse eum dat intellegi: Iulus Antonius, inquit, singulare exem-
plum clementiae Caesaris, violator eius domus, ipse scelcris à se commissi ultor fuit. Quid tum?
nihil hac pugnant. praecessit scilicet iussu Augusti: quem ille exsecutus suam manu. Iulum autem
Antonium intellegit Triumviri filium, ad quem Horatij Oda. Cognomen ei Africanus: quod malè
adhaesit Fabio, cum quo consul fuit, apud Sueton. in Claudio cap. II. Paullo enim Fabio cognomen
Maximi fuit. & sunt duae ex ordine Horatianae oda, libri quarti prima & secunda, ad hos non
dubiè consules, perque eam occasionem coniunctim scriptae. De eo Iulo, Seneca in De breuitate
vite: Filia & tot nobiles iuuenes, adulterio velut sacramento adacti, infractam aetatem territa-
bant. postquam (melius, postque) iterum timendacum Antonio mulier. Apparet enim hunc
Iulum arcanum aliquod scelus (cui proximus ab adulterio gradus est) cum Iulia in Augustum
concepisse: uti olim cum Cleopatra eius pater.

Qui Tedi & Vedij Pollionis luxus.] Non extrico quis hic Tedi. Virumne Atedius
scribendum? ut sit ille qui * Ciceroni dictus inter Caesaris amicos. An Sex. Tedium Afrum ca-
pitimus, qui consul designatus se praecipitavit, apud Suetonium? Leniter placet. magis est, ut ge-
micata

Antonij cum
Octavia nu-
ptia.

Patet Seneca
semel atque
iterum corre-
ctus.

Dionis à Seneca
diffensio.

* Monuit me
per litteras
And. Schottus
ex Ant. Couar-
ruuiz libro
suppleti posse:
Κόρη, ὁ ὅς ἐστι
τῆς Μυρηνῆς, ὅτι
Σεβαστὴν ἀποκα-
λεῖται, ὅτι γὰρ
Μινερῶνα
Μουσά.

Super Seneca
loco, quæritur

Is emendatus.

Licinius Varro

Egnatius Ru-
fus.

Velleius Tac-
ito conciliatus.

Iulus Anto-
nius.

Explicatus
Seneca.

* Epistola ad
Atticum.

minata ab hesitanti librario vox sit, scribamusque: Qui Vedij Pollionis luxus. In Senecâ sanè simile mendum succreuerat, tertio de Ira, cap. XL. Diuus Augustus cum cœnaret apud Vedium Pollionem. ita refertur Pincianus, cum antea, Ate dium, legeretur. Pincianus, selectus mihi censor, & verbis modicus, re iudicioque ingens. Mentio huius Vedij luxuria, que eius apud multos, Dionem LIII. Plinium lib. IX. Tertullianum de Pallio: factæ etiam eius, quod sanum & scænum. Piscinam habebat refertam muranis. quem piscem ille non ad delicias parauerat, sed ad pœnas. Humanâ enim carne eas alebat. Serui, domesticique siquid deliquerant, dabantur ad hos pisces. Fors fuit ut cœnaret apud eum Augustus. puer qui ad cyathos erat, dum porrigit potum, crystallinum fregit pretij grandioris. & simul fracta eius vita. Iubetur ab immiti domino muranis oblici in piscinam. Puer accidit ad Cæsaris pedes. non vitam, sed aliam mortem petit, neu piscibus esca sit in terrâ. Obstupuit inauditam seuitiam Cæsar. dimitti puerum iubet, simul adferri ad se quidquid in domo crystallinorum: allata frangi comminuique & ablici in piscinam. addit Seneca, Fuit Cæsari sic castigandus amicus, bene usus est viribus suis. Hic est ille Pollio qui testamento Cæsari Pausilypum legauit: & cuius diruta domo, facta Romæ porticus quæ Liuiæ dicta. Cum se templis & effigie numinum, per flamines & sacerdotes coli vellet. Magna & insana ambitio: quam exemplo Hercules & Liberi patris, excusare tamen videtur libro IV. noster. Sed Augustus adhuc diuus & hominem fungens, in prouinciis esse colique voluit pro deo. in prouinciis, non in Italiâ aut Romæ. Suetonius: Tempia quamuis sciret etiam proconsulibus decerni solere: nullâ tamen in prouinciâ recepit, nisi communi suo Romæque nomine. Nam in vrbe quidem pertinacissimè abstinuit hoc honore. De vrbe ait, Dio etiam de Italiâ lib. LIII. Quod Tacitus scribit effigie numinum: valet in un mentem, ut signa adposita Augusti statuis sint, quæ solent deorum. puta, radius, hasta, fulmen. Lucanus, Fulminibus manes, radiisque ornabit & astris.

Vedius Pollio.

Pinciani laus.

Historia celebris de Pollione.

Porticus Liuiæ quâ causâ facta

Augustus pro deo.

Imagines Augusti, ad formam deorum.

Itaque Nummi etiam hodie, in quibus Augusti caput radiatum. At de Flaminiibus & sacerdotibus Augusti, plena omnia monumenta: & putidum sit referre. Nec viri solum ad sacerdotium adscripti magni huius diui, sed, quod rideamus, femina. Adde prædicti in adulationem tunc mores. Marmor:

Femina sacerdotes Aug.

P. POSTUMIÆ. P. F. PAVLLÆ.

SACERD. D. IVLI. AVGVST.

Item in Hispaniis, LVCR. L. F. CAMPANA. FLAM. PERP. DOMVS. AVG. id est, Lucretia L. filia, Flaminia perpetua. Exemplum huius rei à Liuiâ, quæ miro exemplo, sacerdos sui viri: & quidem ex decreto Senatus. Dio LVI. extremo: τότε δὲ ἀθανάτων τε καὶ ἀνθρώπων οἱ καὶ ἱερεῖς, καὶ ἱερεῖας τὸν Λίβιον ἀνέδειξαν, id est: Tunc verò consecrantes Augustum, sodales ei & sacra instituerunt, & sacerdotem Liuiam. Quod noto eo libentius, ut lux inde adfulgeat tenebricoso Ouidij loco, IV. De Ponto:

Liuiâ, prima Aug sacerdos.

* Adde Velleij locum huic rei quem correxi infra lib. XIII. sub initium.

Nec pietas ignota mea est, videt hospita tellus

In nostrâ sacrum Cæsaris esse domo.

Ouidio noua lux.

Stant pariter natusque pius, coniuxque sacerdos,

Numina iam facto non leuiora deo.

Natus pius, Tiberius est: coniux sacerdos, Liuiâ. Puto ad hæc sacerdotia, quæ cum ambitu & sumptu adfectabant in prouinciis passim, pertinere Arriani locum elegantem, De sermonibus Epicteti, lib. I. cap. XIX. σημερον τις ὑπὲρ ἱεροσύνης ἐλάλῃ μοι τὸ Αὐγύστη. λέγω ὑμῖν, ἀνθρώποις ἀπὸ τοῦ πατρὸς. διαπαντός, πολλὰ εἰς ἐδὲν. ἀλλ' οἱ τὰς φωνάς, ἔτσι, γραφέντες, γραφῆσαι τὸ ἐμὸν ὄνομα. μήτι ἐν σοὶ τοῖς ἀγαθώτοις λέγεις παρὼν, ἐμὲ γραφῆσαι; εἰ δὲ & νῦν διώσται παρεῖναι πᾶσι, ἐὰν δὲ ποθέης, τί ποιήσῃς; μὲν μὲν τὸ ὄνομα. γραφῶν αὐτὸ εἰς λίθον, καὶ μὲν αἶμα, ἔξω δὲ νικοπόλεως τίς σε μνησθήσεται; ἀλλὰ χρυσὸν σέφανον φορήσῃ. εἰ ἀπαξ ἐπιθυμῇς σέφανον, πρότινον λαζάρων ποθέεις, ὃς καὶ κομίσῃ. Lepidus & ad Philosophum, dialogismus: Hodie, inquit, locutus mecum quidam super sacerdotio Augusti. Dico ei, Mi homo mitte rem, sumptum multum facies frustra. At scribæ publici, inquit, (corrupta hac parte Græca) * nomen meum adnotabunt. Num tu igitur legentibus omnibus coram dices, Me inscripserunt? & ut nunc possis adesse omnibus legentibus, mortuus quid facies? Manebit meum nomen. inscribe ipsum lapidi, & manebit. Age, extra Nicopolim autem quæ memoria tui? At coronam auream gestabo. (qua scilicet ornati sacerdotes, dum faciunt, ex Liuiâ, Plutarcho, aliis) Si prorsum appetis coronam, roseam indutus circumi, aspectu enim id iucundius.

Arriani egregia iustitia harum ineptiarum.

* Intellegit sane id quod Augustinus expressit i. cōtra Acad. Si edo: te te munera & spectacula plausus propter sumptum accepisse: si municipales tabule te non solum ciuium sed etiam viciorum patronorum are signarent. Coronati sacerdotes in facris.

Templum & cælestes religiones decernuntur.] Templum in Palatio ipso, ex decreto Senatus. Dio: καὶ ὑμῶν (Αὐγύστη) ἐν τῇ πρώτῃ ἡρώων ὑψηλοτέρῃ μὲν ὑπὸ τῇ γερουσίᾳ, οἰκοδομηθὲν δὲ ὑπὸ τῇ Λυσίας καὶ ὑπὸ τῇ Τιβέριᾳ ἐποικίθη, & ἄλλοι πολλὰ χόδι. Liuiâ tamen soli id opus attribuit (præter Dionis & Suetonii mentem cap. XLVII.) Plinius lib. XII. Radicem eius magni ponderis vidimus in Palatii templo, quod fecerat diuo Augusto coniux Augusta, aureæ patere impositam.

PAG. 5. Templum Palatinum Aug. Quis exstruxerit.

De Seneca loco.

Ovidius carmen emittit de nouo deo.

Effigies Aug. in curia.

Aug. cap. xxviii.

Breuiarium imperij.

Index rerum Aug. quid.

Idem cum re pecto lapide.

Suetonius dubie correctus.

Necessitates nota.

Termini imperij ab Aug.

Neglexit deservitque Constantinus.

Tres reip. partes.

Arruntius quis.

positam. Huc respicientem credo Senecam scribere, Consolatione ad Polybium: Fortuna ibit violentior per omnia, sicut est solita, eas quoque domos ausa iniuriæ causâ intrare, in quas non nisi per templa aditur, & atram laureatis foribus inducere vestem. Puto enim id templum in Palatii vestibulo fuisse. et si referre fortean possis ad templum Apollinis Palatini. Ceterum *ἡρώδης* hanc Augusti, quam Tacitus commemorat, carmine singularis libri complexus videtur Ovidium, ut ipse quidem indicat, De Ponto:

Quale tamen potui de cælite, Brute, recenti
Vestra procul positus carmen in ora dedi.

& alibi.

Ad effigiem Augusti.] *Quæ in ipsâ curiâ. Apparet etiam ex illis quæ de Hortensio infra: Modò Hortensij inter oratores sitam imaginem, modò Augusti intuens.*

Cum proferri libellum recitarique iussit.] *Libellum eumpse, quem Suetonius Rationarium imperij non incommode adpellat. scilicet quia rationes eo publicæ continebantur. Videbatur autem prolatione libelli flexus paulum Tiberius, & imperium accepturus, cum curas susceperet. Vocat idem auctor etiam Breuiarium imperij, cap. ultimo: De tribus voluminibus, vno mandata de funere suo complexus est: altero, indicem rerum à se gestarum, quem vellet incidi in æneis tabulis, quæ ante Mausoleum statuerentur: tertio, breuiarium totius imperij, quantum militum sub signis ubique esset, quantum pecuniæ in ærario & fideis, & vectigaliorum residuis. Vbi nota mihi etiam, Indicem hunc rerum Augusti, certò illum esse cuius exemplar Ancyra positum, & curante nobilissimo Busbequio, exscriptum. Nam titulus in eâ ipsa tabulâ iste: Rerum gestarum diui Augusti, quibus orbem terrarum imperio populi Romani subiecit, & imperiarum, quas in rempublicam populumque Romanum fecit, incisarum in duabus æneis pilis, quæ sunt Romæ positæ, exemplar subiectum. Ex quo haud temerè collegerim dixerimque, in Suetonio scribendum, in æneis pilis, non tabulis. De eadem re loqui utrumque, id quidem clarum est.*

Necessitates ac largitiones.] *Necessitates vocat onera publica, quæ, necessario in milites, in populum, aliisque imperij res eroganda. Linius eadem sententiâ lib. xxi. Prodeundum in concionem Fulvio prætori esse, indicandasque populo publicas necessitates. Lamprius Alexandro: Quartariosiam formatos in monetâ detinuit, exspectans ut si vectigal contrahere potuisset, eisdem ederet. Sed cum non potuisset per publicas necessitates, consilium eos iussit. Capitolinus paulò aliter in Gordiano: Familix Gordiani hoc Senatus decreuit, ut à tutelis atque legationibus, & à publicis necessitatibus semper vacarent. Videtur non se iungere ab ere alieno Tacitus lib. ii. Hortaturque ad luxum & æs alienum, socius libidinum & necessitatum, quò pluribus indiciis illigaret.*

Addiderat consilium coercendi intra terminos imperij.] *Quod consilium suum plenè extollit Augustus ipse apud Iulianum in Menippæ de Caesaribus: τὸ δὲ τῷ ἐμυλῶν σέων τὸν πόλεμον ὁρῶν εἰς ἑκάστην ἐλευθερίαν πολλὰ καὶ κίνδυνον, ἵνα διεξιμὸν τὰ ὅτι αὐτῇ, ὡς ἐπὶ δὲ ἡμῶν, ὡς θεοῖ, τὸ λοιπὸν ἀδελφάντων. ἔτι δὲ αἰετοῖς ἐπιδυμίας εἶκον, ἐπιταγὰς πάντας αὐτῇ δικαιοσύνης, ὅρα δὲ διττὰ ὡς περὶ τὸν δὲ φύσεως ἀποδεχόμενα, ἴσον καὶ Εὐρεῖαν πᾶσι εἶμυλ.* Sed quæ termini siue limites Rom. imperij sub Augusto? Duos nominat Iulianus, Istrum & Euphratem: quibus adde Rhenum, & Oceanum. Tacitus: Mari Oceano, aut amnis longinquis septum imperium. Ad eos terminos Limitanei milites: qui sublatis demum à Constantino, magno rei Romanæ malo. Narrat Zosimus lib. ii. Vide Appianum in Prologo operis sui.

Interrogo quam partem reip. mandari tibi velis.] *Explicat Dio. Tiberius, inquit, tres fecerat reip. partes. prima Romam & Italiam complectebatur: altera, exercitus: tertia, provincias. Vni ex istis parem se aiebat, non omnibus. At bono histroni detracta propemodum persona est, improvisa interrogatione Galli.*

Tanquam, ductâ Vipfaniâ M. Agrippæ filiâ, plusquam ciuilia agitaret.] *Calpurnius Flaccus declamatione vi. Sceleratis ingeniis & plusquam ciuilia cupientibus non dominari instar seruitutis est.*

Arruntium diuitem, promptum artibus egregiis.] *Est is qui consul anno urbis DCCXXXII. Artes in eo doctrinamque suspicit. non vanè, quoniam ex Plinij Indice lib. iii. & v. inter scriptores censitus illustres fuit. & scripsit, nisi fallor, Geographica. Dinitias etiam commemorat. quas Seneca non fuisse ostendit à bonâ arte, si de eo quidem sensu lib. vi. De Benef. An tu Arruntium & Haterium & ceteros qui captandorum testamentorum artem professi sunt, non putas eadem habere, quæ designatores & libitinos vota? Sed alium ab isto, opinor, intellegit Seneca: qui sub Caio magnus, & qui antè praco. Iosephum vide xix. Antig. cap. i. sub finem.*

Quousque patieris Cæsar non adesse caput reip.] *Sententiam potius in hoc loco expeditur.*

expeditur, quæm verba
scripserunt. Et cur ambigunt
sua modestia, quod caput
ita. Nec absurde legimus
Eiusque accuratissimè
Ne lictorem quæ
esse, vestalium exem
natu lictores duo, Flam
Arantque adop
equite non plaudente.
adoptionis. quasi Tiberi
mo, hodie nihil credo tibi
ria causâ, ara aut templ
Preceperant animis or
ut effigies principum, a
cum Tiberius publica in
ni. Et ob amicitiam cum
circum Cæsar, & Sena
Senatu decreta, & tem
præter interpretum me
pinæ puerperum. En
gat de Livia. Nam L
exemplo, coniux facta f
lapidibus & Nummi,

Rummo are, s.
di à duobus milia.

Germanico Cæsa

Nam Dio disertè procon

Lib. lv. Tiberius, inquit

do, proconsulare imperi

apud Lamprium: Ge

testate, & proconsulari

dem mente Nero lib. x

Principis iuuentutis ap

imperium Dio tradit

Candidatos Pra

tu ambigue tradita: et

historia fidei. Prima

Livius lib. vii. & Sui

regni, quod plerumq

alij, anno urbis DXX. S

tar, Epitoma xx. Iteru

Prætores sex: e quibus du

curum. Id mansit, den

lo Coss. Patribusque tu

e quibus duo, more præse

eratio anno, sorte in pr

Questionum publicaru

flones essent, totidem P

flones apud eundem præ

cto Prætores ad Ciceron

risconsultus. Oppre

expedimus, quàm verba. Lectio quam posui, à Ferreto est, quæ adseuerat in Mediceo codice sic scriptum. Et cur ambigimus? sententia herclè percommoda est: offensum Tiberium, pro reliquâ suâ modestiâ, quod caput reip. nominaretur, qui tamquam veteri libertate vnus vellet esse è multis. Nec absurdè legeris è vulgatis, non esse caput tereip.?

Eiusque accuratissimis precibus.] Ita correxi: vulgò, & vsque accuratissimis.

Ne lictorem quidem ei decerni passus est.] Quo tamen vulgò femina principes vixit, Vestalium exemplo. Clandi quidem Agrippina, etiam duobus. Tacitus, Decretum & à Senatu lictores duo, Flaminium Claudiale.

Aramque adoptionis & alia huiusmodi prohibuit.] Ludos hic facit vir doctus, equite non plaudente. Damnat lectionem veterem, & multis verbis suadet hanc nouam, æraque adoptionis, quasi Tiberius, inquit, in as incidi adoptionem publicèque proponi vetuerit. Mi homo, hodie nihil credo tibi. Nam notus mihi mos Romanus, quo receptum ut propaganda memoria causâ, ara aut templum statueretur virtuti reique, quam cuperent laudatam. Noster lib. III. Præceperant animis orationem patres: quod quæstior adulatio fuit. nec tamen repertum, nisi ut effigies principum, aras deum, templa & arcus, aliaque solita censerent. Ita apud eundem, cum Tiberius publico iudicio ultus esset Germanici mortem: Cæcina Seuerus censuit aram Vltionis. Et ob amicitiam cum Seiano, lib. IIII. Patres aram Clementiæ, aram Amicitiae, effigiesque circum Cæsaris, & Seiani censuere. Et lib. xv. post natam ex Poppeâ prolem, Supplicationes à Senatu decreta, & templum Fecunditati. Eodem traho Suetonij illud in Caligula, cap. VIII. præter interpretum mentem: Addit etiam pro argumento aras ibi o. endi inscriptas, ob Agrippinæ puerperium. Errat idem ille dum censet, de Tiberij adoptione hic agi: cum Tacitus intellegat de Liuiæ. Nam Liuiæ testamento adoptata in familiam Iuliam noménque Augusta: & nouo exemplo, coniux facta filia mariti. Ideo dum Liuiæ adulantur, decreta ara Adoptioni. Passim in lapidibus & Nummis, Diui Filia lego. ut in marmore Hispaniensi:

IVLIA. AVG.

DIVI. F. MATRI

TI. CÆSARIS. AVG. PRIN

CIPIS. ET. CONSERVATORIS

ET. DRVSI. GERMANICI

M. CORNELIVS. PROCVLVS

PONTIFEX. CÆSARVM.

Nummo aëreo, S. P. Q. R. DIVÆ. IVLIÆ. AVGVSTI. FIL. carpenti formâ tracti à duobus mulis.

Germanico Cæsari proconsulare imperium petiuit.] Quodne antè habebat? Nam Dio disertè proconsulare imperium illi tribuit. anno DCCLXIII. id est, triennio antè. Lib. LV. Tiberio, ἡ δὲ γὰρ Γερμανικὸς ἀντὶ τῆς πατρὸς ἀρχῆς ἐς τὴν Κελτικὴν ἐπέλατον. Sed intellegit, credo, proconsulare imperium perpetuum: quod inter titulos principatus. In oratione Alexandri apud Lampridium: Gratias vobis p. c. de Cæsareo nomine, de pontificatu max. de Trib. potestate, & proconsulari imperio. quæ omnia nouo exemplo vno die in me contulistis. Ab eadem mente Nero lib. XII. curante Agrippinâ, Proconsulare imperium extra urbem habet, & Princeps iuuentutis appellatur. Exemplum ab Augusto, cui decretum perpetuum Proconsulare imperium Dio tradit lib. LIII.

Candidatos Praturæ XII. nominauit.] Prætorum origo, progressus, augmentum, satis ambigè tradita: etiam ab iis, quibus hæc vna cura fuit. Ego breuiter rem expediam, & ad historiæ fidem. Primus Prætor Romæ institutus, anno urbis CCCXXCVIII. Furius Camillus. Liuius lib. VII. & Suidas in voce πραιτωρ. Additus alter anno DX. cui cognomen datum Peregrini, quod plerumque inter ciues ius diceret & peregrinos, Epitoma Liuij XIX. Additi duo alij, anno urbis DXX. Sicilia & Sardinia in prouinciam redactis, qui illuc cum imperio mitterentur, Epitoma XX. Iterum duo, victis Hispaniis, anno DLVII. Ita in vniuersum ad id tempus Prætores sex: è quibus duo iuridicundo præerant, reliqui in prouincias mittebantur expertes iudiciorum. Id mansit, donec Quæstiones perpetuæ constitutæ, anno DCV. L. Censorino, M. Manilio Coss. Patribusque tunc visum, ut in totum magistratus sui annum, prætores in urbe manerent. è quibus duo, more prisco, ius dicerent: reliqui quattuor publicis iudiciis præessent. iidem omnes exacto anno, sorte in prouincias prætorias mitterentur. Cornelius deinde Sulla Dictator auxit Quæstionum publicarum numerum: pariterque Prætorum. non tamen eatenus, ut quot Quæstiones essent, totidem Prætores: (errat largiter Pomponius, qui id sensit, quia plures sæpe Quæstiones apud eundem prætorem exercitas constat) sed in vniuersum addidit duos. Ita non plures octo Prætores ad Ciceronis ænum: idque ex variis eius scriptis clarum, non decem, ut voluit Iurisconsultus. Oppressâ mox rep. C. Cæsar Dictator primus instituit decem, quo pluribus bellorum

sociis

Correctus Tacitus.

PAG. 6.
Lictores Augustarum.

Aduersus Vertranum.

Mos statuendi aras.

Vide ad hunc morem lib. I. Electorum cap. XIV.

Explicatus Suetonius.

Liuiæ mariti sui filia.

Prætorum origo, progressus.

Quæstiones perpetuæ quando.

Sulla auget prætorum numerum.

Pomponius errat in prætoribus. Sub Cæsare, quot prætores. Anno urbis DCCVII.

Hæc ex Dione
lib. XLIII.
Sub Augusto
quot.
Varietas ma-
gna in numero

Tiberius falso
asseruit, se nō
excellerem.

Sub Claudio
quot.

Comitia, qua-
lia sub Cæsare.
Vide Dionem
lib. XLIII.
actis anni
DCCIX.
Suetonij leui-
tate corre-
ctiones.

Comitia sub
Aug.
Suetonius ex-
plicatus, præ-
ter mentem
vulgi.

Comitia Tibe-
riana, cuius-
modi.
In consulibus
obscura.

Caius innouat,
& omittit.

Ludi Augusta-
les.
Origo eorum.

sociis honorem eum gratificaretur. Dio lib. XLII. ἡ ἀπὸ πλείων αὐτῶν (συναγωνιστῶν intellego) ἀμει-
ψή, & ἐπαγγελίας τε δέχα ἐς τὸ ἐπὶ τὸν ἔτος δαποδεῖξαι, καὶ ἱερέας ὑπὲρ τὸ νενομισμένον. qui Pomponium
refellit disertim. Sed nec in eo numero stetit Cæsar, creauitque biennio post, XLIII. iterumque
anno post XVI. idque, ut Dio idem ait, in multos annos. At Augustus rep. & imperio posi-
tus, pariter varium se in hac creatione gessit. Anno urbis DCCXXXI. minuit Cæsarianum
numerum, retraxitque ad decem. Dio LIII. ταῦτά τε ἔτιος ὁ Αὐγύστος ἐποίησε, & ἐπαγγελίας δέχα,
ὡς & δὲ ἐπὶ πλείων δαποδεῖξαι ἀπέδειξε. Velleius: Imperium magistratuum ad pristinum reda-
ctum modum. tantummodo octo Prætoribus allekti duo. Anno DCCXLIII. creauit XVI.
propter turbam competitorum: ita tamen (ait Dio lib. LVI) ut posterioribus deinceps multis an-
nis XII. duntaxat crearet. Atque hoc est quod hic Tacitus de duodenario numero tradito ab
Augusto adseuerat: verè & rectè, si respicias instituta eius extrema. Nam ad prima adiecit ocu-
los Pomponius, qui XVI. prætores constituit sub Augusto. & in tempore saltem errat. At quod
Tiberium iurasse Tacitus ait se numerum XII. non excessurum: quis Pontifex periurio eum soluet?
Nam ego manifestò hominem teneo, ex Dionis testimonio lib. LVIII. qui adfirmat Tiberium,
anno urbis DCCXCVI. quindecim Prætores creasse, additque: & τὸ ὅτι πολλὰ ἐν συνέσει, ὡς
ἐστὶ μὲν ὁ τε ἐκκαίδεκα, ἐστὶ δ' ὅτι καὶ παρ' ἑνα, ἢ καὶ δύο χειροτέρεται. Imò Claudius Imp. alias XIII.
alias XVIII. creauit, interdum medio inter hos numero. Vide eundem Græcum, lib. LX.

Numerum ab Augusto traditum.] Diffusè magis Velleius: Post redditum celo pa-
trem, & corpus eius humanis honoribus, nomen durius honoratum; primùm Principium
eius operum fuit ordinatio comitiorum, quam manu suâ scriptam D. Augustus reliquerat. quo
tempore mihi fratrique meo candidatis Cæsaris destinari Prætoribus contigit. Consecutis, ut
neque post nosquemquam D. Augustus, neque ante nos Cæsar commendaret.

Tunc primùm comitia è campo ad patres translata sunt.] Comitiorum res,
amissâ libertate, variè habita. Iulius Cæsar ius creandi magistratus non totum à populo tulit,
crudâ adhuc seruitute: sed cum eo diuisit. Suetonius satis clarè, cap. XLI. * Comitium cum populo
partitus est, ut exceptis consulatus competitoribus, de cetero numero candidatorum, pro parte
dimidia, quos populus vellet, pronuntiarentur: (iustum comitiorum verbum esset, renuntiarentur)
pro parte alterâ, quos ipse dedisset. (scribe, edidisset) Et edebat per libellos circum tribus
missos scripturâ breui, Cæsar Dictator illi tribui. Commendo vobis illum & illum, ut vestro
suffragio suam dignitatem teneant. Vbi vides, Consulibus exceptis, in ceterorum suffragia aequale
ius principi fuisse cum plebe. Nam Consules quidem, summi imperij olim nomen, & ipse & se-
cuti principes seposuerunt Senatui sibi que. Augustus deinde Comitiorum pristinum ius (verba
Suetonij sunt, cap. XL.) reduxit: ac multiplici pœnâ coercito ambitu, die comitiorum tribuli-
bus suis, &c. Quo loco pristinum ius, non vetus illud accipio quod integrâ libertate: sed hoc
idem, quod à patre eius Iulio institutum. Pristinum tamen ideo, quia per bella ciuilia & impo-
tentem Triumviratum, abolutus Cæsarianus mos. quem reduxit longo intervallo nunc Augustus.
Eum Suetonij sensum (nam interpretes silent aut vacillant) adstruo ex Dione, lib. LIII. δ, πδῆ-
μος ἐς τὰς ἀρχαίας καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν συνελέγετο, & μὴ οἱ καὶ ἐπαρτετόν, δὲ μὴ καὶ ἐκείνῳ ἡρώσει.
τὰς γ' ἐν ἀρχαίῳ, τὰς μὲν αὐτὸς ἐκλεγόμενος, πρὸς ἐκκαίδεκα, τὰς δὲ καὶ ὅτι τὸ δῆμον τὸ τε δούλον
καὶ τὸ ἀρχαίον ποιέμενος ἐπιμελεῖτο, ὅπως μὴ ἀνεπιτήδῳι, μὴ ἐν ὧδε καλῶσεως, ἢ ἐν δειγμάτων
δαποδεῖξαι. Aliquid tamen plebi etiam cum consulum comitiis fuisse, videtur colligi ex Dio-
ne LIII. in actis anni DCCXXXIII. Tiberius primus, animis Quiritium fractis iam & ad
seruitutem factis, ius omne sibi & Senatui sumpsit, populi nullo loco. Quod Tacitus his verbis
voluit, comitia è campo ad patres translata. Sed in Consulibus quid eius auo fuerit, Tacitus ipse
effari non potest sine huius libri: De comitiis consularibus, quæ tum primùm illo principe ac
deinceps fuere, vix quidquam firmare ausim. adeò diuersa non modò apud auctores, sed in
ipsius orationibus reperiuntur. Potest Dio: qui videtur omnem consulum renuntiationem ad
Tiberium referre: aliorum magistratuum ad Senatuum, commendatione principis interpositâ.
quem lib. LVIII. vide. Ex eo tempore expers suffragiorum populus, donec Caius Tentauit co-
mitiorum more reuocato, suffragia populo reddere, ait Sueton. cap. XVI. scilicet Tiberij insti-
tuto omisso, Augusti reuocato: sed idem ille omisit. Tiberianumque morem, apud secutos princi-
pes valuisse deinceps, clarum ex memoriis rerum.

Ludos, qui de nomine Augusti Augustales vocarentur.] Verum est. nam & in
Kalendario veteri hodièque legimus, I. V. eid. Octob. AVGVST. id est, Augustalia. Eorum lu-
dorum originem repperio, anno DCCXXXV. cum ex Græciensi & Siculâ peregrinatione redux
Augustus, passus est inter alios honores, τύχη τε ἐπαγαγῶν (Fortunam reducem Latini dicunt)
βωμὸν ἱερῶσαι, καὶ τὴν ἡμέραν ἢ ἀφ' ἧς οἱ ἱερομνῆσται ἀεὶ μεῖοι, καὶ Αὐγύσταλια ὀνομάζεσθαι.
Ludique eo die ex decreto Senatus instituti, octennio posterus, Aelio Tubero, Paulo Fabio Cos.
Idem scriptor: τὰ δὲ δὴ Αὐγύσταλια, ἀ καὶ νῦν ἀγῶν, τότε πρῶτον ἐκ δόγματος ἐπλήσθη. At
Suida

Suida Augustalia etiam lo-
Octobris. Video hominem
Suida, inquit, & dicitur
Augustus, qui pariter cele-
brant. Quia inter
celebrant. Pontica me
Natalem
Sed eos cane cum Augusti
Vrque per Circum
fedit his ludis, ait Dio,
crusces, id est curules, &
ad exemplum Consulium
Prædo caballos
Quo versu hæc aliquando
in antiquis & equos, iisq;
In tunica lous
Ex humens
Nec alius sententia illa
Nero triumphalum vel
Curru vehi haud
Iurum in Circo, Iuuenal
Quid si vidit
Exstantem?
Plinius: Non vetus & b
cum. De Consulibus, Pl
curtus accipiet: nos in
parte maior auribus no
libro, cui Saturnalia Inde
Dux olim theatral
ctus. In teatro, sicut
hunc histriorem, in ill
his factionibus & signi
melias prompta. Ab
diu quoque clam gestan
proscenij superiore, sign
bulque & subselliorum
prætoris caput consue
lapide præfeco, OPERA
vito: lib. I. IX. cap. VI. l
contemptus eorum inci
ados. ubi, ab operis sc
Quod tricena aut
legitima militie anni: n
antiquitus quidem Seruati
septimus; finis, quadrages
Rom. pueros esse existim
XVI. quos idoneos iunior
golum sextum iunior
tis, nisi forte sub bella Pun
te qui minores septem &
rent, ac si septem & vigin
aut maiores, milites facti
nategori in a. etiam qd dicit
in illud Virgilij,

*Suida Augustale etiam locus est, in quo praefecti regionum & cultores Augusti saltabant, Idibus Octobris. Video hominem alludere velle ad hos ludos: sed ita, ut eum plane non capiam. Aug-
 εἶον, inquit, ἐκλήθη δίδωμι. ἰ. ἑ. τὸ ὀκτωβρίαις ἡμέραις οἱ πρῶτοι αὐτοὶ καὶ οἱ ἑταίροι ἐχόμενοι ἐν τῷ
 αὐτοῦ, οἷον ἐν τῷ ὀκτωβρίῳ, εἰς πρῶτον Τίβερη. Scies tamen & alios ludos fuisse, die natali
 Augusti, qui pariter celebrabantur in Circo, notatos Fastis, vii. Kal. Octob. H. D. AVGVSTI.
 NATALIS. LVD. CIRC. Quorum mentio est Dioni in actis anni DCCXLIII. & Suetonio,
 nisi fallor, cap. LVII. Equites Romani natalem eius sponte atque consensu bialuo semper
 celebrarunt. Quos intellegit & Ovidius lib. IIII. de Ponto:*

Pontica me tellus, quantis hac possumus ora

Natalem ludis, scit celebrare dei.

Sed eos caue cum Augustalibus confundas.

Utque per Circum triumphali veste vterentur.] Tribuni, mortuo Augusto, praefecti his ludis, ait Dio, quasi sacri: ut id quoque cederet honori Augusti. Ludi autem ipsi, Circenses; id est curules, & si forte Venatio. Quod vestem triumphalem petunt Tribuni: faciunt ad exemplum Consulam & Praetorum, quibus in Circo ludos praebentibus ius toga pictae. Iuuenalis:

Prædo caballorum Praetor sedet

Quo versu hasi aliquando, num leg. præda: quia magna scilicet pecunia vis effundenda pratori in aurigas & equos, isque ipse quasi præda. Idem alibi,

— & medio sublimem in pulvere Ci ci

In tunicâ Iouis, & pictæ Sarrana ferentem

Ex humeris aulaea togæ.

Nec alius sententia illud Cornelij nostri, lib. XII. Ludicro Circensium Britannicus in prætextâ, Nero triumphalium veste transuecti sunt. ut dicam in loco.

Curru vehi haud permissum.] Ne prorsus equarentur potestati maiori. De curru Praetorum in Circo, Iuuenalis,

Quid si vidisset prætorem in curribus altis.

Exstantem?

Plinius: Non vetus & bigarum celebratio in his qui præturâ functi, curru vecti essent per Circum. De Consulibus, Plinius alter in Laudatione Traiani: Nos sub tuis oculis augustior solito currus accipiet: nos inter secunda omina & vota certantia vehemur alacres, & incerti utrâ ex parte maior auribus nostris clamor accadat. Scripsi que de his uberius peculiari De spectaculis libro, cui Saturnalia Index.

Dux olim theatralium operarum, & miscere cœtus histrionali studio doctus.] In theatro, sicut in Circo, sua partes & factiones: distracto videlicet favore plebis in hunc histrionem, in illam. Ex non raro in tumultum exhibant, imò pugnam, imò cadem. Dux his factionibus & signifer, lenissimus quisque è plebe: cui lingua manûsque ad iniurias & contumelias promptæ. Ab uno exemplo disce rem totam, apud Suetonium Nerone, cap. XXVI. Interdum quoque clam gestatoriâ sellâ delatus in theatrum, seditionibus Pantomimorum ex parte proscenij superiore, signifer simul ac spectator aderat. & cùm ad manus ventum esset, lapidibusque & subfelliorum fragminibus decerneretur, multa & ipse iecit in populum, atque etiam pratoris caput consauciauit. Opera autem theatralia Tacito: ut Ciceroni, opera Clodiana: & in lapide prisco, OPERÆ. VETERES. A. SCENA. Plinio etiam opera in Circo, sed à me correcto: lib. IIX. cap. VI. L. Piso inductos dumtaxat (elephantos intellegit) in Circum, atque ut contemptus eorum increfceret, ab operariis hastas præpilatas habentibus per Circum totum actos. ubi, ab operis scribendum esse confirmo.

Quod tricena aut quadragena stipendia senes tolerant.] Qui ergo, & quot, legitima militia anni? nec enim tam in proclui ea res, quam imber cùm pluit, ait ille. Et antiquitus quidem Seruanam formulam tenuisse credo, ut initium militiae esset annus decimus septimus; finis, quadragimus sextus. Tubero apud Agellium, Servius Tullius Rex populi Rom. pueros esse existimauit, qui minores essent annis septemdecim: atque inde ab anno XVII. quos idoneos iam esse reip. arbitraretur, milites scripsisse: eosque ad annum quadragimum sextum iuniores, supraque cum annum seniores appellauit. Nec variatum de initio, nisi forte sub bella Punica, accisis patriæ rebus. Liuius: Tribuni plebis ad populum ferrent, ut qui minores septem & decem annis sacramento dixissent, iis perinde stipendia procederent, ac si septem & viginti (mendum est, & scribe ex manu. septem & decem) annorum aut maiores, milites facti essent. Idque tamen ipsum vetitum mox C. Gracchi lege, qui cauit νεώτερον ἐπὶ τῷ ἐτῶν καὶ δέκα, μὴ καὶ τελέσειας ἑξαπώντων. Plutarchus in Gracchi. Ideoque Servius, in illud Virgilij,

Suidæ obsecrator nota.

Ludi natalitij Augusti.

Ovidius explicatus.

Augustalia, edita à Tribuni. Cuius generis iij. ludi. Toga picta prætoribus per ludos.

Addubitaruna de Iuuenalis lectione: ubi dicitur: in pulvere Ci ci

Prætores curru vecti in Circo.

Etiā Cōsules

Factiones theatri.

Vide aliquid in Epistolicis meis, lib. I. cap. I.

Opera theatralia. Plinius correctus.

De stipendio: ubi dicitur: annus vero numerus. Servius Tullius initium Romæ: ubi dicitur: na militum. Lib. XI. cap. I. XXVIII.

Lib. XXV.

Correctus Liuius. Gracchi lex.

Ante urbem pueri & primæuo flore iuventus
Exercetur equis.

Benè Romanæ militiæ exprimit morem. Nam post pubertatem armis exercebantur, & decimo septimo anno militabant: quo etiam solo sub custodibus agebant. *At in fine militiæ, posterior ætas aliquid mutauit. Non enim quadragesimus sextus annus, uti Seruio placitum, vacationem militiæ dabat: sed quinquagesimus, quo valide adhuc scilicet & cruda vires. Quæ lex id sciuerit, ut quando, incertum: lex tamen.* Seneca, Lex à quinquagesimo anno militem non cogit, à sexagesimo Senatorem non citat. **Pater eius paullo aliter id postremum: Senator post sexagesimum & quintum annum in curiam venire non cogitur: sed numeris corruptus, & corrigendis ad exemplum prius. Linius lib. x l i i. Nec vlli, qui non maior annis quinquaginta esset, vacationem militiæ esse. Qui militiæ anni, dixi: nunc quot fuerint, quæram. Et prisco æuo numerum definitum stipendiorum, vix opinor. hoc tantum obtinuit, ut quotiens bellum incidisset, rogari sacramento omnes possent intra eos terminos ætatis quos posui. Commoda enim adhuc militiæ non erant, nec hiberna castra quidem, aut perpetuæ legiones. At stipendio militari constituto: prouinciis externis denicis: emerito & veteri milite in agros coloniæque deducto: pro bono visum patribus, definire certum stipendiorum tempus, quo exacto, commoda veteranorum haberent & nomen. Credoque stipendia prima definita vigintiquinque annis. Seruius id mihi persuadet in Virgilij illud,* — sacrata resolueret iura.

Militiæ, ait, tria sunt genera. Plerumque enim Euocati dicuntur, & non sunt milites, sed pro milite. vnde Sallustius. *Ne quis miles, nève pro milite.* Plerumque tumultuarij, hoc est qui ad vnum militant bellum. Plerumque sacramento rogati, qui post electionem in rempub. iurant. & hi sunt qui habent plenam militiam. Nam & vigintiquinque annis tenentur. *Nec ambigo, quin id scitum valuerit ad ciuilia bella Triumvirorum: quibus rapta præmia, non data. Lini locus non me mouet loco, lib. x l i i. qui stipendia definit annis x x i i. Nam excusans se à belli munere Sp. Ligustinus sic loquitur: Quater intra paucos annos primum pilum duxi: quater & tricies virtutis causâ donatur ab Imperatoribus sum: sex ciuicas coronas accepi: x x i i. stipendia annua in exercitu emerita habeo: & maior annis sum quinquaginta. Mihi enim constat de vitio eius scriptura, ex ratione annorum. Nam Sp. hic Ligustinus auspiciatus est militiam P. Sulpicio, C. Aurelio Cos. ut ipse fatetur exordio huiusce orationis. Atqui ab iis Consulibus ad P. Licinium & C. Cassium, quo anno hac gesta, clarum est annos interesse x x x. Ergo cum ipsum numerum in Lini hic non timide reponendum, etiam contra libros. Hac in rep. liberâ. Oppressâ ab Augusto, ipse, ut multa in militiâ, sic in stipendiorum numero mutauit, reduxitque, in gratiam turbe militaris ad annos x x. quibus expletis censebantur Veterani. Suidas, Βετερανός, ὁ ἐκ τοῦ πολεμικοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ ἐστὶν ἐδύλατον. Dio, & Tacitus infra: itémque Antoninus Imp. in l. i. c. De excusat. veter. Quæ dixi, in pedestri militiâ obtinuerunt: aliud fuisse videtur in equire. qui dena stipendia tantum fecerunt, si rectè Linius capio lib. x x v i i. Illis omnibus adempti equi, qui Cannensium legionum equites in Sicilia erant, addiderunt acerbitati etiam tempus, ne præterita stipendia procederent iis qui equo publico meruerant, sed dena stipendia equis priuatis facerent. Nec mirum etiam in hac parte potiore fuisse equitum conditionem.*

Apud vexillum retentos.] Attende qui historiam principum legis. Apud antiquos simplex & una honesta missio: ab Augusti æuo facta duplex: Exauctoratio & Missio. Tacitus auctor sic distinguendi, infra: Placitum ut epistolæ nomine principis scriberentur, missionem dari vicena stipendia meritis, exauctorari qui senadena fecissent, ac retineri sub vexillo, ceterorum immunes nisi propulsandi hostis. Exauctoratio ea vis, ut (exempli causâ) legio aliqua sacramento solueretur, signis aquilæque ademptis: non tamen dimitteretur protenus, sed seorsum in exercitu ageret sub vno aliquo vexillo, donec præmia soluerentur & agri. Interea immunis à labore, excubiis, vigiliis, & munere omni castrensi esset: exceptâ pugnâ in hostem. At plena missio effectus, ut statim ab exercitu castrisque domum aut in colonias irent, præmiis acceptis. Cui bono hoc inuentum? inquit. Bono fisci. Suetonius in Tiberio, cap. x l v i i. Atque etiam missiones veteranorum rarissimas fecit, ex senio mortem, ex morte compendium captans. Præmia enim, de quibus mox dicam, mortuis non debebantur: sicut nec cum causâ missis, ante stipendia completa. Idèò Caligula (Suetonio narrante, cap. x l i i i.) in exercitu recensendo, plerisque Centurionum maturis iam, & nonnullis ante paucissimos quàm consummaturi essent dies, primos pilos ademit, caussatus senium cuiusque & imbecillitatem. Capis ergo nunc, cur hic de tricenis quadragenisque stipendiis querela: & infra totiens mentio retentionis apud vexillum, fons Pannonicæ & Germanicæ seditionis.

Alio vocabulo.] Quomodo? Veterani enim propriè dicebantur, non legionarij. Ita lib. i i i. Vexillum veteranorum, non plus quingenti. Histor. lib. i i i. Ipsum Othonem comitabantur speculatores

Annus quinquagesimus immunis à militiâ.
*De Breuitate vitæ cap. vlt.
*Lib. i i. Contrit. vlt.

Quot anni stipendiorum.

Quando videantur cepisse.

Hæc eadem Isidorus & Seruio sumptis, iisdem fere verbis, lib. i x. in voce Sacramentum.

Solutus modus, & Lini loco.

Ipse correctus.

Augustus definit stipendia.

Veterani, qui propriè dicti.

Equatoria stipendia quæ.

Duplex sub Aug. missio.

Exauctoratio propriè quid.
*Addit Appia. lib. i i. Ciuil. & vno deductio de coloniæ Principis, quem omnino vide. Plena missio, quid. Causa inuenti eius, discriminis.

Veterani, iisdem cum Exauctoratis, ut iisdem.

speculatorum lecta com-
ingens numerus. Nam
Emeriti. Glossa præfata
in Historiarum libris
mentuntur.

Ac si quis tot ca-
Vbi per nomen

Id quidem contra legem
nem non venisse. si qui-
ranque, culturam asse-
scilicet mercede, cum
penes alios intellegent

palustria assignata mi-

Denis in diem a

hic nodus: nec ego tam

pendij Romani docui n

asses, ut hic milites sa-

stipendium augendum

foret. Nonne enim in

multum astum hæc in

duplicari stipendium: i-

liaturas. Quod Sueton-

rios capiebant: de Ger-

etum. Dio de hac (editi-

et spæxulæ hæc præ-

bant, ait, spæxulæ

Aliud illo æuo Denar-

creuerat auri pretium

tim item assibus quat-

coque stetit, Augusti

loco Suetonij, ut non

que clarum Aureum Ro-

x x v. denariis. Abi-

beat triginta) ad dena-

Quid ergo mirari, si

mensem faciant lucri

dio semper denarium

alcedo olim mare. Na-

fuit, ut quamquam de-

inde illi in stipendium

aut si alia, de præfata

in vrbe, vrbium oculo.

Aureos in solutum acci-

fecitque lucri in auri

hunc stipendij attinet

acceperant, id est x x

per seditionem. Xenop-

et de rebus etiam, etiam

primo locus, v l i. lib. i i.

Hinc vestem, annu-

die, abrogatam illam

trahione. Quod fuger-

principes iterum non re-

nauit, inquit, & ocreas

Principis: Qui acceptam

Vacationes mune-

Ne vltra sub vexil-

ueretur.] Quæ illud

speculatorum lecta corpora cum ceteris pratorii cohortibus, veterani è pratorio, classicorum ingens numerus. Nam & Pratoriani post xvi. annos habebantur sub vexillo. Dicti etiam Emeriti. Glossa prisca, Emeritus ἀπολειπάρχης ἢ ἀποστράτης, iterumque Emeritus, ἡμιόλιον ἢ ἀποστράτης. Sape item Vexillarij, ut mox, Vexillarij discordium legionum: in Historiarum libris, vexillarij xlii. xv. legionum, &c. De iisdem laboribus, quod addunt: mentiuntur.

Emeriti etiam dicti.
Et Vexillarij.

Ac si quis tot casus vita superauerit.] Nónne melius? si qui tot casus vitæ superauerint. Vbi per nomen agrorum, vligines paludum vel inculta montium accipiant.] Id quidem contra leges militares. Nam in Flacco Siculo lego, Siluas & loca aspera in assignationem non venisse. siquid amari vel incerti soli esset, id assignatione non datum: sed militi veteranoque, culturam assignatam. Querela autem consimilis apud Sallustianum Lepidum: Egregia scilicet mercede, cum relegati in paludes ac siluas, contumeliam atque invidiam suam, præmia penes alios intellegent. Illud itaque atque imminuit Sullanas agrorum diuisiones, quod pleraque palustria assignata militibus aut inculta.

Paludes militi non assignatæ

Sallustij locus similis Taciti.

Denis in diem assibus animam & corpus aestimari.] Gordius, ut multis visum, hic nodus: nec ego tamen Alexander. solvam enim, non scindam. Originem & progressum stipendij Romani docui nuper in Electis, & verè. Aureus in mensem fuit, id est, deni in diem asses, ut hic milites fatentur. Quomodo ergo iidem milites, statim denarium petunt, quasi ad stipendium augendum? Ut singulos denarios mererent. & Ut denarius diurnum stipendium foret. Nónne enim, inquit, denarius idem quod deni asses? Et Emilius Ferretus quidem post multum æstum hæsit in hoc vado. Locos eos pugnantes sic concilia, quasi milites petant, inquit, duplicari stipendium: id est alios denos asses, præter illos datos. Vir optimus non didicit conciliaturas. Quod Suetonius dicit voluisse eos æquare stipendio Prætorianis, (ij autem binos denarios capiebant:) de Germanico milite dixit, non de Pannonio, ut censet ipse, & post eum vir doctus. Dio de hac seditione nimis clarè, τό, τὰ σύμματα, ὅθ' ὑπὲρ ἐκκαίδεκα ἔτη σεραβέδαται ἡ δολογία, καὶ δραχμῶν ἡμερησίαν φέρειν, τὰ τε ἀδελφὰ δόδοις αὐτῶν ἐν τῷ σεραβέδῳ λαμβάνειν ἡξίουν. En, petebant, ait, δραχμῶν ἡμερησίαν. non ergo duas, ut volunt illi. Sed quid alludo? res sic se habet. Aliud illo auro Denarius, aliud deni asses. Per bella videlicet ciuilia (& sentimus etiam nunc) creuerat auri pretium & argenti. Itaque Denarius xvi. primis assibus, (& pro ratione, seueritatis item assibus quattuor, quod ex Maciano & Vitruuio disco) tandem aestimari xii. capit. in eoque stetit, Augusti & sequentium aliquot Principum auro. Quo argumento? Claro quidem, è loco Suetonij, ut * nos eum emendauimus orchestra non dubio consensu, in Domit. cap. vii. Ex quo clarum Aureum Romani militis stipendium fuisse in menses. At si aureus: ergo non plus xxv. denariis. Abi nunc ad mensularios, & reduc denos in diem asses (ita ut mensis dies habeat triginta) ad denarios xxv. reperiens Denarium ipsum planè valuisse duodecim asses. Quid ergo miraris, si milites pro denis assibus denarium petant: ut quinque scilicet denarios in mensem faciant lucri? At acriter in hanc sententiam pugnat Plinius. qui ait in militari stipendio semper denarium pro decem assibus datum. Pugnet, ego eum tam tranquillum reddam, quam alcedo olim mare. Nam Plinius quidem planè à me est. Ea, inquit, seueritas discipline militaris fuit, ut quamquam denarij pretio sepius aucto, miles tamen nihil inde commodi senserit; sed proinde illi in stipendium denarius processerit, quasi si esset tantum assium denum. Ea Plinij mens: aut si alia, de prisca rep. sensit, non de hac Augustæ. Simile prorsus ante annos paucos vidimus in vrbe, urbium oculo. Hispani militis in petulanti illa seditione præcipuum postulatum fuit, ut Aureos in solutum acciperet prisca aestimatione, non hac grandi qua obtinebat. Nec impetrauit. fecitque lucri in auri pretio fiscus: quod olim in argenti resp. Romana. Porro quod ad modum hunc stipendij attinet: scire licet eundem propemodum fuisse Græcis. Daricum enim in menses accipiebant, id est xx. drachmas: in expeditione Cyri, sesquidaricum extorserunt, tantum non per seditionem. Xenophon, lib. i. οὐδὲ ἀναβάσεως Κύρου ὁ Κύρος ὑποχρεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν & δευτέρῳ ἔτερον, ἀντὶ δαρεῖος, ἧς ἡμιόλιον τὸ μὲν τῶν σεραβέδων. Et similis de Darico menstro locus, vii. lib. Melior ergo conditio militis Romani.

Cap. i i.
Deni asses,
diurnū militis.

Errat Ferretus.
refelliturque.
* Turpi notione conciliaturæ vox.

Discrimen inter Denarium & Denos asses.

* Vide Electa.

Eruta denarij aestimatio ex Aureo menstruo.

Lib. xxxiii. cap. iiii.
E Plinio obiectum, solutum

Græcanici stipendij idem modus fere.

Hinc vestem, arma, tentoria redimi.] Vides ergo, aucto à Iulio vel ab Augusto stipendio, abrogatam illam Gracchi legem, quā militi è publico vestem dari iussit, sine vlla stipendij deductione. Quod fugerat me admonere in Electis, cap. De stipendio. Ambigas tamen an secuti principes iterum non reduxerint Gracchi hac parte legem. Lampridius certè in Alexandro: Donauit, inquit, & ocreas & braccas, & calciamenta inter vestimenta militaria. & post in personā Principis: Qui acceptam à prouincialibus annonam, qui vestem, qui stipendia vobis attribuit.

Vestis militi non vltra è publico.

Vacationes munerum redimi.] Scripti eadē re ad libros Historiarum. Ne vltra sub vexillis tenerentur, sed iisdem in castris præmium pecunia solueretur.] Quale istud pecuniarium præmium? Suetonius id quoque ab Augusto esse ostendit,

Præmium pecuniarium in missione.

sed obscurius, cap. XLIX. Quidquid ubique militum esset, ad certam stipendiorum præmiorum-
que formulam astringit: definitis, pro gradu cuiusque, & temporibus militiæ, & commodis
missionum: ne aut ætate aut inopiâ post missionem sollicitari ad res novas possent. Nam com-
moda missionum, hanc pecuniam accepit. Sed clarissime Dio, lib. LV. summa etiam præmij ex-
pressa: *καλεπῶς δὲ δὴ τῶν στρατιωτῶν πλεονεξία τῶν ἀθλῶν σμικροτέρα ὅσα τὰς πολέμους τὰς τότε
ἐκτελεσσομένους ἐχέουσιν ἔχοντες, καὶ μηδενὸς ἔξω τῶν ἀθλῶν τῶν στρατιῶν σφίσι χρόνος ὅπλα λαβεῖν ἐθέ-
λοντες, ἐκπύουσι, τοῖς μὲν ἐν τῇ δορυφορέῃ πεντακισχίλιας δραχμὰς ἐπαρδὸν ἐκκαίδεκα ἔτη, τοῖς δὲ
ἐτέροις τριχίλιας ἐπεὶ δὲ ἐκκοσι στρατιωτῶν, δίδονται. id est: Cum milites præmiorum tenuita-
tem, ob bella tunc exorta, ægrè ferrent, nec facillè quisquam extra definitum militiæ tempus
arma sumere vellet: decretum est, ut Prætorianis quinque millia drachmarum postquam sede-
cim annos, reliquis tria millia darentur, postquam viginti militassent. Ex quo loco pronum mihi
elucere vetustam Suetonii maculam, Cal. cap. XLIII. Ceterorum increpitâ cupiditate, com-
moda emeritiæ militiæ ad sexcentorum millium summam recidit. Hæc præmia enim haud du-
biè intellegit. At quomodo constat immanis illa sexcentorum millium summa: si sex Dione ve-
rissimum est τριχίλιας δραχμὰς tantum, id est, Romano more, duodena millia nummum destinata
iis fuisse? Caligula autem de cæipis summâ aliquid residit. Scribe igitur, ad sex millium sum-
mam. Ea enim veritas: & Caligula dimidium imminuisse putandus est præmij militaris. Pre-
tium opere est sanè hæc loca inter se conferri, & non per caliginem ultra sciri rationem militiæ
sub Augusto. Hæc pecunia aliâ nomine, Emeritum dicta: quia scilicet emeritis debebatur. Mo-
destinus: Qui militiæ tempus in desertione implevit, emerito priuatur. Et, Ut veteranus re-
stitueretur, & emerita accipiet. Menander Arrius, Et præmia & emeritum capiet. Sueton. in
Aug. cap. XXI. Alias legiones immodestè missionem postulantes citra commoda emer-
itorum præmiorum exaudivit. ubi malo, emeritorum & præmiorum. Commoda iustæ mili-
tiæ idem scriptor dixit Vitellij cap. XV. Dilectum eâ conditione in vrbe egit, ut voluntariis non
modò missionem post victoriam, sed etiam veteranorum iustæque militiæ commoda pollice-
retur. Dio* alibi adserere videtur, eam pecuniam adtributam pro agris, his verbis: καὶ δὲ τὰς
(Augustus scilicet) τὰ τε ἐν τῷ ὄρει πολὺται στρατιωτῶν, καὶ τὰ χρήματα, ὅσα παυσάμενοι τῇ στρα-
τείᾳ, ἀντὶ τῶν χρόνων, ἃς αἱ πόλεις ἤσαν, ἀνέλαβον. cui ambigo an adsentiar, quia non semel hic in Ta-
cito & pecunie mentio & agrorum.*

An prætorias cohortes quæ binos denarios acceperint.] Bini denarii decreti à
Senatu Prætorianis, in honorem Augusti: ut scilicet fidelem gererent eius curam, in salute cuius
salus publica nixa. Id accidit in VII. eius Consulatu. Si tamen Dionis verba vera, non binos
denarios meriti Prætoriani: sed tantum, XX. asses. Nam ait, τοῖς δορυφορέσιν αὐτῶν διπλάσιον
τῶν μισθῶν τῶν τοῖς ἀλλοῖς στρατιώταις διδόμενων ἀποδοῦναι. Si, inquam, duplum quod
ceteris militibus, datum Prætorianis: constat invidiosam orationem esse nebulonis Percennij de
duobus denariis, & augenda rei. Quantum enim inter sit, docui antè. At exemplum hoc sti-
pendij prætorianis augendi, sumptum à militiâ veteri: apud quos Prætorica cohors sesquiplum acci-
piebat, honoris causâ. Vide Festum in Prætorica cohors.

* Vir doctus, in re nummariâ, nuper emendari censuit, quæ bis denos acciperent. Nam con-
stat ex Dione, inquit, accepisse eos saltè duplum quàm alij milites: nec id plus fecerit, quàm vi-
cenos nummos. Denarium autem duorum æstimatione amplior. Intellego, vellem & ipse ea, quæ
in hanc rem satis scripsi. Quis nostrum exigit ista rigidè ad veri lancem? Binos denarios? sic
nempe, quomodo legionarij unum Denarium. Is enim eis definitus, sed solutus numquam nisi
æstimatione infimâ & prisca. Eadem igitur fide & pretio duos denarios cepere Prætoriani.
Quos quod disertè tamen exprimit Percennius: quis miretur? in seditione id facit, & ad ani-
mos scilicet vero an falso inflammandos.

Quæ post sedecim annos penatibus suis reddantur.] Lapsus ergo Dio, qui lib.
LIII. disertè tradit, Augustum definisse annos Prætoris cohortibus duodecim, aliis sedecim.
Nisi tamen id decretum mutatum postea, Anno DCCLVIII. Quod apparet ex eodem Dione,
lib. LV. ubi de præmiis militaribus, quem adi.

PAG. 7. Simul congerunt cespites, exstruunt tribunal.] Nota morem antiquum. Tribunal
Imperatorium ecce in castris, etiam illâ etate cespiticium. Plinius in Laudatione Traiani: De-
cora facies Consulis: multa post sæcula tribunal viridi cespite exstructum, nec fascium tantum
sed pilorum signorumque honore (malim, horrore) circumdatum. Xiphilinus de Boadicar-
ginâ Britannia, συνήγαγε δὲ τὸ στρατόπεδον αὐτῇ δώδεκα μισθία, ὅν, καὶ ἀνέβη ἐπὶ βήμα ἐν τῷ
ἐλῶδι καὶ τῷ Ρωμαίων φόβον πεπομπένον. Eleganter. & ascendit, inquit, tribunal è terrâ palustri,
more Romano confectum. Statius in Siluis: Hic fuetus dare iura patens, hoc cespite turmas
Adfari. Ammianus lib. XXI. Ipse aggere glebali assistens, coronaque celsarum circumdatus
potestatum, talia ore sereno disseruit. Lucanus lib. V. de Cæsare concionante,

Præmij eius
definita ab
Aug. summa.

Suetonius ema-
culatus.

Emeritum, ea
ipsa pecunia.

* Lib. LIII.
Ea pecunia an
agrorum vice
data.

Prætorianum
stipendium.

Non exactè
duo denarij.

Defensæ rece-
pta lectio.

Denarius non
strictè accipien-
dus.

In actis anni
DCCXLI.

PAG. 7.

Cespiticij tri-
bunalis oculi-
tor mos.
Plinius stri-
ctim correctus

stetit

— stetit aggere fulti

Cespitis, intrepidus vultu, meruitque timeri
Non metuens.

*Plutarchus in Pampeio: βήματος δὲ ἐκ ὧν, ἢ δὲ τὰ στρατιωτικὰ γινώσκαι φθάσαντος, ὃ πείσων αὐ-
τοῖς, τῇ γῆς ἐκτομαὶς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ καὶ ἀλλήλων συντιθέμενοι, &c. Claudianus de bello Getico:*

Dictis antè tamen princeps confirmaturos,

Aggere conspicuus. stat circumfusa iuuentus

Nixa hastis, pronasque ferox accomodat aures.

Clamitans, meâ potius cæde imbuite manus.] *Mirum videri possit. & quid causæ, cur ob tribunal cespitium adeò inclamet Blasius? Nam subiungit, Leuiore flagitio legatum ni-
terficietis, quàm ab imperatore desciscitis. Capitale ergo adeò facinus illud? capitale prorsus. Nam tribunalis exstructio, ascensioque, signum propriû Imperatoris: quod allocuturus milites con-
scenderet. Simile apud Vopiscum in Probo. Undique ab omnibus adclamatum est, Probe Au-
guste dii te seruent. Deinde concursus, & cespitium tribunal, appellatusque Imperator. Sed
& allocutio ipsa soli Imperatori seruata postea. Ammianus de Iuliano nondum Principe, lib.
xv i. Et cum alloqui pariter omnes ne longitudo spatiorum extenta, nec in vnum coactæ
multitudinis permitteret crebritas, (& alioqui vitabat grauioris inuidiæ pondus, ne videretur id
adfectasse quod sibi soli deberi Augustus existimabat) cautior fui, &c.*

Tribunal è ce-
spite.

Tribunalis
creatio, quid
signet.

Solus Imp. id
esse.

Nauporto, quod municipij instar erat.] *Mementi & Velleius. Strabo collocat in Tau-
ris, situ ab Aquileiâ stadiis ccccl. sed vocat Ναύπορτον corruptè ut opinor.*

Lib. vii.

Aufidienum Rufum, Præfectum castrorum.] *Melius fuit, nescio an antiquum.*

Nauportum.

mentionem quidem eius ante Principes nondum inueni: postea, sapius. Describit Vegetius lib. ii.

Præf. castro-
rum quando.

cap. x. Erat etiam castrorum Præfectus licet inferior dignitate, tamen occupatus non medio-

Vegetius emen-
datus obiter.

cris cauiss. Ad quem castrorum positio, valli & fossæ destinatio (nescio an designatio) perti-
nebat. Tabernacula vel casæ militum cum impedimentis omnibus nutu ipsius curabantur:
præterea ægri contubernales, & medici à quibus curabantur. vehicula, saginarij, nec non ferra-
menta quibus materia secatur vel cæditur: item ligna vel stramina, arietes, onagri, ballistæ, ce-
teraque genera tormentorum procurabat aliquando ne deessent. Is post longam probatamque
militiam legebatur, ut certè (potius, rectè) doceret alios, quod ipse cum laude fecisset. *Quæ
verba ad lucem huius loci pertinent, & plurimum infert, in quibus de castrorum Præfecto. Cuique
autem legioni suus castrorum præfectus fuit, si tamen tenderet seorsum. Colligo ex Tacito, lib. xiv.
Poenius Posthumus, Præfectus castrorum secundæ legionis. & Velleio lib. ii. At è præfectis
castrorum duobus, quàm clarum exemplum L. Eggius, tam turpe Ceionius prodidit. Supra
Tribunos militum collocare eos visus noster Histor. secundo in pompâ Vitellianâ. Ante aquilam
Præfecti castrorum, Tribuni que, & primi Centurionum candidâ veste. Vir egregius, cuius me-
moriâ amo, colo, in Semestribus suis censuit hunc eundem esse cum Pratorij Præfecto. & Ve-
spasiani auum etiam auget hac dignitate, quoniam Suetonius scripserit: Polla patrem habuit
Vespasium Pollionem ter Tribunum militum, Præfectumque castrorum. Abi vir maxime,
lucris fac, relique virtutis tue causâ, censoriam hanc notam.*

Quæque legio
suum præf. ha-
buit.

Lapsus viri
docti, qui hunc
cōfundit cum
præf. præf.

Quem direptum vehiculo.] *Melius dereptum.*

Inuictus operis ac laboris.] *Medicea scriptura, intus operis. Verum censeo, vetus operis.*

In Tacito obuia & passim hæc phrasæ: & in Silio ipsa hæc verba:

— gnaros belli, veteresque laborum.

Claudi carcere iubet.] *In castris statius ergo carcer. & cum exercitus moueret, eosdem
catenâ trahebant, more militari, ut alibi dicam. Iuuenalis, sat. vi.*

Carcer castro-
rum.

Inde fides arti, sonuit si dextera ferro

Læuaque, si longo castrorum in carcere mansit.

Iugulauit per gladiatores suos.] *Refer ad solum saculi eius morem, quo Præsides,
Præfecti prouinciarum, familias gladiatorum alebant ad spectacula exhibenda. Non enim inter
milites lecti, ne erres.*

Gladiatores
apud præfides.

PAG. 8. Cui militaribus facetiis vocabulum, Cedò alteram indiderant.] *Mo-
ris huius militaris exemplum item in Aureliani vitâ: Huic signum exercitus apposuerat, Manu
ad ferrum: ut si fortè quæreretur quis Aurelianus aliquid fecisset vel gessisset, suggereretur, Au-
relianus manu ad ferrum. De vitâ autem Centurionum, protrita iam res & conculcata.*

Cognominâdi
militaris mor.

Centurionem cognomento Sirpicum.] *Causa huius cognomenti me fugit. An fortè
Sirpius, à sirpando? quod est ligare, nodoque constringere, priscâ quidem voce. Vnde Sirpi,
enigmata sue nodi. Quâne verberauit obsoleto illo verbo militum aures? an quia asperior in
constringendis militibus duriorque?*

Sirpius, cur
dictus.
Varro de L.
lib. iiii.

Robora Germanorum, qui tum custodes Imperatori aderant.] *Recepit ergo*

b 3

ierum

iterum Germanos custodes Tiberius, destitutos post cladem Varianam ab Augusto. Sueton. Aug. cap. XLIX. De custodibus istis, alibi abunde.

Ornari insignia, quid fuerit.

Legiones non lætæ, ut adsolet, neque insignibus fulgentes.] De cultu & incultu insignium hac obseruo. Rebus lætis & militiâ prosperâ, ornari signa mos fuit, lauru, floribus, vnguentis. Claudianus:

Floribus coronata.

Lætaturque tamen: Mauorria signa rubescunt
Floribus, & subitis animantur frondibus hastæ.

* Male in Suet. aquila, plures enim legiones.

Vnguentis perfusa.

Fulgor insignium.

Signa incompta, quid, & quando.

Suetonius Claudi cap. XLII. Verum intra quintum diem oppressus est, legionibus in poenitentiam religione conuersis: postquam denuntiato ad nouum Imperatorem itinere, casu quodam an diuinitus, neque aquilæ ornari, neque signa conuelli potuerunt. Et Orosius eadem de re: Die dicto ut in vnum vndique ad nouum Imperatorem conuenirent, neque aquilæ ornari, neque conuelli quoquo modo signa mouerive potuerunt. Signa ergo in eiusmodi lætitiis obuiamque itionibus ornabantur, cui rei adhibita etiam vnguenta. Plinius lib. XIII. cap. IIII. Aquilæ certè ac signa puluerulenta illa ac custodiis horrida inunguntur etiam festis diebus. vtimamque dicere possemus, quis primus instituisse. Ita est: hac mercede corruptæ terrarum orbem deuicere aquilæ. Nec aliud est, quod noster hic appellat insignium fulgorem. Ita lib. XV. Hinc agmina legionum stetere fulgentibus aquilis signisque, & simulacris in modum templi. Et Liuius etiam libro XXV III. Aldruba clamore equitum excitatus, ut ex tabernaculo profiluit, tumultumque ante vallum & trepidationem suorum, & procul signa legionum fulgentia plenosque hostium campos vidit. et si paullo aliter id accipio de fulgore argenti, puluere detereso: quia nondum illo euo notus luxuria mos. Contra in tristitiâ & rebus artibus, signa horrida & incompta. Tacitus in funere Germanici: Præcedebant incompta signa, versi fasces. Libro I V. Histor. Reuulsæ imperatorum imagines, innexa signa, fulgentibus hinc inde Gallorum vexillis. Libro XV. de fuga Petri: Corbulo cum suis copiis apud ripam Euphratis obuius, non eam speciem insignium & armorum prætulit ut diuersitatem exprobaret. Nec plura mihi notata de hoc parum cognito adhuc militiæ ritu.

* Ad Plinij verba de Aquilis inunctis addo, manasse videri eum ritum à statu deorum: quas melioribus diebus, vnguentis perfundebant, quasi in cultum & honorem. Aquila autem nonne diuinitas? Cicero IIII. in Verrem: Omnes matronas & virgines conuenisse, cum Diana exportaretur: vixisse vnguentis, complexis coronis & floribus. Arnobius lib. I. Si quando conspexeram lubricatum lapidem, & ex oliui vngue ordinatum. ubi malim, odoratum. Apuleius I. Florid. Lapis vngue delibutus. Seneca Fragmento de Superstitione: Alius fictor est, alius vnctor. Lapis vetus Roma: DEINDE. CORONIS. INLATIS. SIGNISQUE. VNCTIS. Adde sodes quæ notauit lib. II. Elect. cap. XVIII.

Plebs iuncta, audax.

Illi quoties oculos ad multitudinem rettulerant, truculentis vocibus strepere.] Is quidem mos & affectus vulgi, in turbâ suâ audacis. Lucanus pariter in seditione:

— quippe ipsa metus exsoluerat audax

Turba suos. quidquid multis peccatur inultum est.

Et Velleius: Subita deinde exercitus seditio, qui plerumque contemplatus frequentiam suam à disciplinâ desciscit.

Atrox clamor, repente quies. Video expulsam priscam vocem, repens quies. Porro huic sententiæ Silianum illud planè geminum est:

Clamor sæpe repens, & sæpe silentia fixis
In tellurem oculis.

Taciti transpositio.

Numquàmne nisi ad se filios familiarum venturos? Verior lectio è verborum transiectu: numquàmne ad se nisi filios.

Correctus Tacit.

Luna clariore pænè cælo visa languescere.] Quid hoc, clariore pænè cælo? cassa palearum, si examinas. A Beroaldo ea lectio est, quam sperne: & substitue, Luna claro repente cælo. Facit sententiâ, & prisca scriptura, clamore pena cælo. Claro autem cælo is Luna languor: & ideo sequitur, postquam ortæ nubes offecere visui.

Tinnitus æris in defectu Lunæ.

PAG. 9. Igitur æris sono, tubarum cornuumque concentu.] Clarum exemplum vana religionis, ad leuandos Luna labores. Ita enim opinio erat. Iuuenalis, nimis faceret de sexu tinniente:

Vna laboranti poterit succurrere Lunæ.

Addit Turnebum lib. XXII. cap. XXIII.

Liuius lib. XXVI. Disposita in muris Campanorum imbellis multitudo cum æris crepitu, qualis in defectu Lunæ silenti nocte cieri solet. Quem morem nec Christianos desisse, discas è Diuo Maximo Taurinensi Episcopo: qui nimis id indignatur & culpatur Homiliâ propriâ, De defectu Lunæ. At inter alia hic apta: Cum requirerem quid sibi clamor hic vellet, dixerunt mihi quod laboranti Lunæ vestra vociferatio subueniret, & defectum eius suis clamoribus adiuuaret.

Clamor laborante Lunæ. Etiam Christianis receptus.

Nobilitate

Nobilitate ingenuitatem incusat priora.] *Culpaui; nec nunc omnino capio, nisi quod videtur simile illi dicto apud Lucanum:*

—quos Lentulus omnes

Virtutis stimulis & nobilitate dolendi

Præcessit.

Huic apud Claudianum:

—mistâ sed nobilis irâ.

In quibus plus scilicet aliquid intellegitur, quam dicitur.

Iustusque Catonius primi ordinis Centurio.] *Credo eum esse, qui postea Prætorij præfectus imperante Claudio, & Messalina fraude interfectus. Suadeo legas Dionem, l. x.*

Iustus Catonius quis.

Adiiciendos ex duce metus.] *Ne mutemus, dictio est quam amat Tacitus. Ita lib. l. i.*

Languescet industria, si nullus ex se metus aut spes. *Vita Agricola: Tenentibus arma plerisque, quos conscientia defectionis, & proprius ex legato timor agitabat. A Sallustio sumpsit De rep. ad Cæs. Neque quemquam à multis metuendum esse, quin ad eum formido ex multis recidat.*

Metus ex duce

Corpora extra vallum abiecta ostentui.] *Ut in opidis animaduersiones extra muros;*

sic & in castris extra vallum. Idem corpora hic abiecta in eum locum: qui fuit extra portam Decumanam, à castrorum tergo, ut ex Vegetio discas lib. l. cap. xxiii. Seneca l. De ira cap. xvi.

Militares animaduersiones extra castra.

Damnatus extra vallum deductus est, & iam ceruicem porrigebat, cum subito apparuit com-
milito ille. *Hirius de bello Africano: Sic extra vallum deducti sunt, & cruciabiliter interfecti.*

Calpurnius Declamatione vii. in ipso argumento: Imperator corpora eorum extra vallum proici

iussit. Eiusdem sententia, quod idem Tacitus statim: Conuulsos aniatosque, & partim exani-

mos, ante vallum, aut in amnem Rhenum proiciunt.

Agendo Galliarum censui tum intentum.] *Censum accipies, non qualis Romæ, ut*

Census diuersa ratio.

nota saltem essent Gallorum facultates: sed ut ex modo census tributum penderent & vectigal.

Quod cum in aliis Provinciis seruabatur (apud Iurisconsultos Titulo toto De censibus) tum in

Galliâ potissimum, dictissimâ provinciarum. Res initium habuit non à Iulio Cæsare, ut famam

esse video; sed ab Augusto. Nam Cæsar quidem tributum nomine H. S. quadringentis imposuit

Galliæ victæ, uti apud Suetonium & Eutropium in melioribus libris legi: censendi provinciam

rationem non ipse, non priores instituerunt ante Augustum. Ille auctor rei. Claudius oratione,

quam in Senatu habuit Censor: Sed destitit iam Comitatæ Galliæ causa agenda est. in quâ si

quis hoc intuetur, quod bello per decem annos exercuerunt Diuom Iulium: idem opponat

centum annorum immobilem fidem obsequiumque, multis trepidis rebus nostris plusquam

expertum. Illi patri meo Druso Germaniam subigenti, tutam quiete suâ securamque à tergo

pacem præstiterunt. & quidem cum ad census (nescio an, à censu) nouo tum opere & inadue-

to Galliis ad bellum auocatus esset. Quod opus quàm arduum sit, nobis nunc cum maximè,

quamuis nihil ultra quàm ut publicè notæ sint facultates nostræ exquiratur, nimis magno expe-

rimento cognoscimus. At clarè, Nouo tum opere & Galliis inadue-to. Rem insignem epito-

ma Livij non tacuit, libro cxxxiii. Cum Augustus conuentum Narbone ageret, census à

tribus Galliis, quas Cæsar pater vicerat, actus. Idque accidisse ex Dione disco, septimo Augusti

consulatu. & de tunc Galatias ἐλθὼν ἐν αὐτῇ διέτριψεν. ἐκείνῳ τε γὰρ ἐπικηρυχθέντι οἱ ἐδόκει, καὶ

τὰ τέτταρα ἀνατάσσεται, ἀπὸ τοῦ ἐμυλίων πόλεως ὁμοῦς ἐπὶ τῇ ἐλώσῃ σφῶν ἐπηρεζομένων, ἢν, καὶ

αὐτῶν καὶ ἀπογραφὰς ἐποίησατο, καὶ τὸ βίον τῶν τε πολιτείαν διέκομισε. Huius autem census du-

plex modus. Videntur enim tributum & in capita contulisse: & in agros, lacus, pecudes, aliâsque

facultates. Prius illud eleganter ab Ammiano suggestum, lib. xvi. ubi de Iuliano Cæsare verba:

Quàm profuerit anhelantibus extrema pænuria Gallis, hinc maximè claret, quod primitus par-

tes eas ingressus pro capitibus singulis tributum nomine vicens quinos aureos repperit flagitari,

discedens verò septenos tantum munera vniuersa complentes. Tertullianus Apologetico: Sed

enim agri tributo onusti, viliores, hominum capita stipendio censa, ignobilia: nam hæc sunt

notæ captiuitatis. Panegyricus scriptor in laudibus Constantini: Septem millia capitum re-

misisti quartam amplius partem nostrorum censuum. & statim: Remissione istâ septem mil-

lia capitum, viginti quinque millibus dedisti vires, dedisti opes, dedisti salutem. iterumque:

Certè & tum liberi parentes suos cariores habent, & mariti coniuges non grauati tuentur, &

parentes aduulorum non pœnitet filiorum, quorum onera sibi remissa latentur. quæ postrema

non est ut vllò modo transferas ad capita, quæ vocabant, agrorum. Alias non sum ignarus illud

ipsum tributum quod pro modo agrorum penderent, Capitationem dictam à Iurisconsultis, &

Saluiano Massiliensi, libro v. Plerique pauperum atque miserorum spoliati resculis suis, &

exterminati agellis suis, cum rem amiserint, amissarum tamen rerum tributa patiuntur: cum

possessio ab his recesserit, capitatio non recedit, scilicet à numero iugorum & capitum quibus

agri coluntur. Sed perseuero, ut Galli in capita contulerint etiam humana. De agris autem,

* Capita etiam pro pabulis iumentorum, Ammianus lib. xxi.

Capita agrorum.

Puto leg. inuisa

Exactores &
propositi cen-
sus.

C. F. C O R D O. T.

C. F. C O R D O. T.

LEG. XXI. RAPAC.

P R Æ F. E O V I T. E X A C T.

TRIBVTV CIVITATV

F A C. C V R.

CERTVS. LIB

Tabula census

De anno &
trib.

Quando ex-
tit ij census.

Vnaetvicesima
legio.

Germanici co-
gnomen im-
peratorium.

Mulcare quid

PAG. 10. Orto ab vndeicesimānis quintanisque initio.] In Germaniā inferiori, hac aetate, ubique xx¹^m legionem reperio, non decimanonam. Itaque hic & sapius, reponē, Vnaeticesimānis. Quae vox remotior ab usu hodie, imposuit scriptorum vulgo. Ad si placet, ad lib. i. Histor. Notas.

Vernacula multitudo, nuper actō in vrbe dilectū.] *Ante quinque circiter annos, nuntiata in vrbe clade Varianā. cum quidem Romæ subitum militem Augustus conscripsit, ad tutelam ripæ Rheni. & plerosque è libertinis. Sueton. cap. xxv. & Dio lvi.*

In suum cognomentum adscisci Imperatores.] Si ad sua tempora Tacitus respexit, clara res: omnes enim post Tiberium ferè Imperatores cognomen sumpserunt à pugnacissimâ gente. At quid est, quòd hîc milites in eo gloriantur, nisi si diuini & præsci futurorum? Nam ad hoc æni solus Drusus & Germanicus, cognomine illo usi, ex decreto quod apud Dionem habes LV. & si quisquam ex Imperatoribus, solus certè Tiberius. Sed correctione explico me, & omnino scrib. censeo, adscisci imperaturos: idque verum, cognomento illo insignitos eos, qui in spe Principatus. Præter dictos, ecce Vitellius Imp. filium sinu retinens Germanicum appellauit, cinxitque cunctis fortunæ principalis insignibus.

Prostratos verberibus mulctant.] *Malim, mulcant, in hac significatione. Cicero pro Milone: Quâ in turbâ C. Viuienus senator ita est mulcatus, vt vitam amiserit. Linius lib. xxix. In legatum, licet oribus prius indignum in modum mulcatis, impetum faciunt. Idem lib. v. 111. Sperare se, corpore regio mulcato, virum & suos redempturam. & alibi, Mulcare virgis. Quibus locis omnibus, Multare, non aequè placet.*

Sexageni singulos, vt numerum centurionum adæquarent.] *In legione plena, sexaginta centuriones. Dionysius Halicarnassens, lib. ix. & Vegetius, aliique.*

Nil paucorum instinctu.] *Rhenano placet, vel paucorum, nec sperno.*

Germanico per Galliam census accipienti.] *Ea forma sermonis Iuriconsulto dicta*
legatio ad census accipiendos. C. I. D. *De munerib. & honoribus.*

Credebaturque si rerum potitus foret, libertatem redditurus.] Imò prodita à Tiberio eius epistola est, quæ de cogendo ad restituendam libertatem Augusto agebat. Quæ una causæ necis, pio in patriam iuveni, sed infelici. Sueton. in Tib. cap. L.

PAG. II. Mederetur fessis, neu mortem in iisdem laboribus.] *Similia Iulian*
milites, in seditione apud Lucanum :

— Iam respice canos,
Inualidasque manus & inanes cerne lacertos.

Vius

Vfus abijt vitæ bellis consumpsimus æuū;

Ad mortem dimitte senes.

Faultis in Germanicum ominibus.] *An verò, nominibus? Sic quidem Suetonius de Caligulâ: Denfissimo & latissimo obuorum agmine incessit, super fausta nomina, fidus & pullum & pupum appellantium. Fausta nomina sunt, Di te seruent Auguste, Imperator, Princeps, Felix, Victor, aliâque ab adulatione vulgi nata. Dio quidem ab hac lectione est: τὸν τε Τιβερίου, inquit, ἐπακηγόρησαν, καὶ τὸν Γερμανικὸν ἀποκατέταξε ἐπικράτορα.*

Ferrum à latere diripuit.] *Rectè à latere. Nam mos priscus gladium ex humero suspendere, & demittere ad latus. Homer. Iliad. β.*

* Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμωσιν βάλετο ξίφος ἀργυρέην.

Odyss. β.

* — Περὶ δὲ ξίφος; ὅξ' ὅτ' ὤμω.

Virgilius:

Tum lateri atque humeris Tegæum subligat ensē.

Idem: — atque ensē collo suspendit eburnum.

Nec id herōum modò sæculo, sed obtinuit postea, atque adeò apud Romanos. Claudian.

Gestatosque patri scapulis radiantibus enses.

Et Germanos. Windichindus: Subnixi stabant (Saxones) paruis scutis, habentes ad renes cul-
tellos magnos. *Ad renes enim (ut eiusmodi scriptorum Atticismus est) valet ad latera. Sed ad utrum igitur latus gladij? soluamus enim & hunc nodum, qui antiquarios nostros illiganit.*

Ego aio ad sinistrum, ritu qui hodie obtinet & quem penè suadet ipsa natura. Nōne prompta
& facilis ita educitio? Tamen ad dextrum malunt alij. & Polybium in fidem aduocant: qui sic de

Romanis libro VI. Ἀμὰ δὲ τῶν θυρεῶν μάχαιραν, ταυτὶ δὲ περὶ τὸ δεξιὸν φέρεται μνηστὴρ καλεῖται δὲ
αὐτῶν ἱερεὺς. Vnà cum scuto, & gladium gestat. hunc quidem ad femur dextrum: & ap-

pellant eum Ibericum, siue Hispaniensem. Quid respondeo? ambigere vix non de teste, sed de
testis dictione. Viti locum eum in simulo palam & defectus. Argumento mihi ista. Primum

ipsa res, falsa, vana: & quam numquam est ut sic tradiderit fidiſſimus ille scriptor. Deinde Io-
sephi locus, in eadem Romanâ armaturâ, paullo diuersus. Libro III. De bello Iudaico, cap. III.

Οἱ μὲν περὶ τῶν θυρεῶν μάχαιρας καὶ κελύμια, καὶ μαχαίρας πορρεῖτες ἀμφοτέρωθεν. μακροτέρων δὲ
αὐτῶν τὸ λατὸν ξίφος πολλὰ. τὸ δὲ καὶ δεξιὸν, ἀντιπαμῆς & πολέων ἔχει μήκος. Pedites quidem lori-

cis muniuntur & galeis: gladios gestantes vtriusque. quorum longior ille est, qui ad sinistram.
Nam is qui ad dextram, palmo non est productior. Hæc vera, hæc plena. Ità armati inquam Ro-

mani milites, ut binos gestauerint gladios: longum & Hispaniensem ad sinistrum latus; minorem
illum qui Sica dictus, ad dextrum. Neque ego dubium habeo, quin Polybius paria scripserit, etiam

verborum quæ supersunt argumento. Περὶ τὸ δεξιὸν μνηστὴρ, inquit. Si de longo id gladio, quod
volunt: an ille propriè ad femur? non hercules, sed ad latus. Sica siue Parazonium est, quod fe-

mori appendet: ideo etiam Græcis ὀφθαλμοειδὲς dictum. Glossæ prisca: μάχαιρα, τὸ ὀφθαλμοειδὲς, sica.
Itaque in Polybij verbis distinctè de utroque isto fuisse arbitror, æquè atque in Iosephi: sed vel in-

curiâ pluscula verba omiſſa, vel imperitiâ acciſa. De re ipsâ
quidem quid fluctuant? Caesar adfirmat satis lib. V. Com.

vbi de Pulſione Centurione Rom. Auertit hic casus vagi-
nam, & gladium educere conantis dextram moratur ma-

num. Si dextrâ educendus ei gladius: profectò habuit si-
nistrū. Nōne etiam monumenta & lapides Romæ docent

passim? ego quidem ita vidi. nōne & Nummi? ecce istos
probos, & veteres.

Alter est M. Publicij Propratoris & Legati Cn. Pompeij: alter Titurij Sabini, fortasse Caſa-

riani in Galliâ Legati. At enim, inquit, Polybij auctore ita omnino fuerit: postea ea res immuta-
ta. Numquam id dederim. Quis enim halitus aut quæ aqua haurita fecit subito hos dininos? Deniq.

ut decidam, dabo nummum qui ætate par aut maior Polybio, in quo gladius palam sinister. Vide.

Seruilij nummus est: ut ipse clamat: eius, qui Floraria
primus fecit. Quando igitur ea facta? Plinius ait, li-

bro XVIII. anno urbis DCXVI. Velleius referre videtur
in annum DCXIV: certè uterque, ante bellum Punicum

secundum. Et iamne effugium illud satis obseptum de re
mutatâ? At pugnant etiam in me. Diodori verbis, lib. V.

Ἀπὸ τῶν ξίφεος ἀπὸ τῶν ἔχοντων μακροτέρων, σιδόνος ἢ χαλκῆς
ἀλυσσὸν δεξιμυρίας, ὅσα δὲ δεξιὸν λαχόντα. loco gladij

Spathas habent oblongas, ferreis siue æreis catheris dependentes ad latus dextrum. En, palam,
inquiunt,

Lata nomina
faustaque.

Gladius olim
ab humeris.

* Circum hume-
ros iocis clauis gla-
dij argenti.

* Gladium cir-
cumdedit armo.

Ad latus fini-
strum depen-
dens.
Negat Poly-
bius:

Sed loco spur-
co.

Bini Romanis
gladij.

Maior, Hispani-
ensis.

Minor, sica.

In Polybij ver-
bis defectus.

Lapides contra
Polybium.

Et Nummi.

Effugium quo-
rundam.
Sed id vanum.
Nummus ve-
tus arguit.

Ad Diodori
verba respon-
sum.
Et Strabonis.

Barbaris gla-
dius dexter.

Etiam Parthis.

Imago in No-
titia imperij
declarata.

Item alia, in
qua non nemo
lulit, aut lulus.

Figura aliquot
declarata.

Parazonium
militare.

An Iudæis de-
xter gladius?

Pecunie mili-
tū apud signa.

Qui ius ha-
buerint militis
animadu-
tendi.

* Sive etiam
degressi.
Spreta vulgi
lectio.

PAG. 12.

Vexillum in
tabernaculo
ducis.
Signū pugne.

* id est, rusticum

inquinunt, collocat ad latus dextrum. Fateor. sed de quibus populis id Diodorus? non de Romanis, ne fucum faciant, sed de Gallis. Quod idem de Germanis etiam Strabonem tradidisse scio: Μαχάρα, inquit, μακρὰ πρηνή, ὡς τὸ δέξιον πλάγρον. Machæra longa, aptata ad latus dextrum. Atqui mea assertio omnis est de Romanis. Barbari ita gestauerint sanè: quid me ledit? Nec iam dicti solum, sed quod eos doceo, etiam Parthi. Valerius Flaccus quidem Acinacem dextrum apertè iis tribuit, lib. v. i.

Insignis manicis, insignis acinace dextro.

Itaque eo exemplo in Notitiâ Imperij, ubi de Balistâ Quadriroti, reperient assistentem Barbarum cum gladio ad latus dextrum. Hem, hem, quid feci? causam prodidi & perdidici, cum Notitiâ nominavi. nam illic Thoracomachus, id est Romanus legionarius miles, cum gladio conspiciatur dextro. Ita nuper tradidit & effigiem ipsam vulgavit amicus meus, vir litteratus. Quid ego dicam? Lipsium non esse Lipsium, si ea res est. Librum quini in spicito. nisi Thoracomachum illic viderint alligatum gladio sinistro, excutiant mihi oculum dextrum. Quin passim in colibro imagines, pro sententiâ meâ. At ille idem lapides etiam iacit, & figuras profert cum gladio ad dextrum. Fungos, non lapides. Sunt enim gladioli illi, non gladii ut censet: Παραζονία inquam, de quibus dixi. Hac semper militi ad baltheum pendula, velut ordinis & militiæ insigne. Herodianus lib. i. i. ubi Severus Pratorianos exaugetor & militiâ soluit: Προσδραμόντες οἱ Ἰλλυριοὶ σεανῶται, τὰ τὸ ἐξιδίαι θεωρεῖσθαι αὐτῶν ἀπαρνησάμενοι, τὸ ἀργυρεῖα καὶ τὸ χρυσὸν εἰς πομπῶν νεκροσυνηδύα. Procurrentes Illyriciani milites, & gladiolos illos detrahunt, quos auro argentoque ornatos in usum pompæ fuspendos habebant. Meminit Martialis lib. xii. item Glossa: ὡς ἡλόνιος ἰδὲ χυμῶν. Ica. Benè & signatè etiam Sozomenus, Eccles. Hist. lib. ix. cap. xii. Γερωντὸς δὲ εἶπεν αὐτῶν παῖδας, ὡς ἔκαιεσαν λαβὼν ἡδονὴν, ἀσασάμενος τὸ ὡς τὸ ἰκνῶν ἐκιδόν, καὶ τὸ παραζονίας ἡλῶν. Gerontius tertium sese percutiens, ut vidit letalem non esse ictum, stricto gladiolo illo qui ad femur, in cor eum sibi defixit. Sed satis iam super gladiis digladiatus sum: nisi quod in extremâ Arenâ retinent me paulum Iudei. Illi videntur gestasse dextros, ex libro Iudic. cap. i. i. Ibi enim legas, Aod fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio caput longitudo palmæ manus, & accinctus est eo subter sagum in dextro femore. Et mox: extulit ficam de dextro femore. Atque ego facillè id dederim, ex ritu scilicet Orientalium: sed tamen doceor Magistros veteres censere, hominem eum fuisse scenam. atque ideo tulisse dextrum. Legata quæ petiuerant exsolui duplicarique. Rectè ergo in Suetonij Tiberio scriptum: Militi post duplicata ex Augusti testamento legata, nihil unquam largitus est. ubi male Beroaldus, publicata.

In hiberna cuiusquam non abscescere.] Malim: in hiberna vsquam non.

Cum fisci de imperatore rapti inter signa interque aquilas veherentur.] Tangit non dubiè morem priscum, quo pecunias solitum deponere ad signa. Ii enim militares dij, id templum. Vegetius lib. i. i. cap. xx. Sueton. Domit. cap. vii.

Legiones nihil contatus sacramento adigit.] Imò, contatas. uti ad legiones ipsas referas.

Iusserat id Menius castrorum præfectus, bono magis exemplo quàm concessio iure.] Soli enim illi ius plectendi militis, qui exercitus rector. Et Augusti quidem instituto (quod apud Dionem libro l. i. i.) solis Proprætoribus siue legatis Augusti, quos gladio succinxerat, id ius fuit: postea etiam proconsulibus, vniuersisque prouinciarum rectoribus, ex lege vi. De off. præsid. Saltem ut punirent milites gregarios. leg. ix. De custod. reorum: Qui exercitum accipit, ius animaduertendi in milites caligatos habet.

Interea legati ab Senatu egressi.] Valgo, regressi. præter historiam. Sunt enim qui à Senatu decretum proconsulare imperium deferre debebant, simulq. maiestatem eius ob excessum Augusti solari, de quibus supra: aut certè, qui cognito motu, à Tiberio Senatuq. missi ad res componendas, ut Dio sentire videtur. Regressioni quidem locus non est, quia nulli à Germanico digressi.

Munatium Plancum, consulatu functum.] Et quidem nuper. Consul enim fuit anno antè, cum C. Silio. Munatium illum esse, qui Censor fuit anno dcccxxxii. fuge credere. Non facillè ætas ferri: non Taciti verba. Dixisset enim potius à præcipuo honore, Censurâ functum. Filius, credo, eius.

Nocte concubiâ vexillum in domo Germanici situm flagitare occipiunt.] Quod vexillum? illudne sub quo veterani habebantur? non videtur. Non enim illi solum, sed duæ legiones in eadem culpâ. quarum signa aquilæ que in castris, non in tabernaculo ducis. Refer ergo ad aliud vexillum, & obseruatum antiquum. Signum futura pugna, vexillum purpureum fuit, quod adseruabatur merito in tabernaculo ducis, quia illi soli ius & arbitrium proponendi. Hoc insignitè & κατ' ἐξοχὴν, Vexillum dictum. Doctè Glossæ veteres: * Πόσειον φάσμα, vexillum. At de more, Cæsar belli Gallici lib. ii. Cæsari omnia vno tempore erant agenda.

vexillum

vexillum proponendum, quod erat insigne cum ad arma concurrere oporteret. De bello civili: Sequenti die cum iter facere Cæsar vellet, renunciatum est à speculatoribus Pompeium de ter-
tiâ vigiliâ in acie stetit. Hoc nuncio allato, vexillum proposuit. Plutarchus formam eius satis
describit in Fabio: τὸ δὲ μέγας σημεῖον ἔδεικνυται. ἔστι δὲ χιτῶν κόκκινος, ὡς δὲ σεπτικὴ, οὐ λυγρὴ δὲ
τενέωδρος. Quod Plutarchus χιτῶνα dicit, Tunicam etiam Isidorus: Russata, quam pœniceam
vocant, nos coccineam. Hac sub consulibus Romani vti sunt milites, vnde etiam Russati vo-
cabantur. Solebat enim pridie quàm dimicandum esset, ante principia poni (vellem dixisset,
ante prætorium poni, vel, supra prætorium, id enim verius) quasi admonitio & indicium futu-
ræ pugnæ. Plutarchus iterum in Bruto: ἀμὰ δὲ ἡμέρα ὁρνεῖτο μὲν τῶν Βρόντης χάλας καὶ τῶν
Καοῖς σύμβολον ἀγῶνος, φοινικὴς χιτῶν. Non ergo simpliciter velum fuit, sed tunica forma. Man-
sit is mos ad tempora imperij labentis. Ammianus, lib. xxvii. Signis ilicò fixis ex more, cum
vndique ad arma conclamaretur, imperio principis & ductorum stetit regibilis miles: vexillum
operiens extollendum, quod erat opportunè subeundæ indicium pugnæ. Hoc illud vexillum
est quod lymphati milites postulant, & cum eo ius scilicet cadis & armorum.

Tunicæ forma
fuit.

Quàm castra primæ legionis: illic signa & aquilam amplexus.] Hæreo an di-
stinguendum sit, quàm castra primæ legionis illic signa. Videntur enim duæ hæ legiones vnīs in
hibernis fuisse: sic tamen, ut ritu Romano, quæque legio cum signis seorsum locaretur. Ideo ait
Plancum confugisse ad aquilam & signa primæ legionis. Suprà, tres legiones Pannonicæ castris
æstiuīs simul habebantur: separata tamen aquila, donec per furorem, vnâ tres aquilas & signa co-
hortium locarent, ait Tacitus. Receptam tamen interpunctionem tueri videtur, quod sequitur,
Quantum dedecoris adierit legio, facundè miseratur. ut videtur hæc in vnus legionis
castris gesta.

Legionibus
singulis sua
principia.

Diu contatus, aspernantem vxorem.] Puto verius, aspernante vxore.

Nec minus tristes qui manebant.] Lego, quæ de feminis enim sermo, coniugibusque
amicorum.

Iam infans in castris genitus, in contubernio legionum eductus.] Caium Ca-
ligulam in castris natum versiculi præsci adfirmabant,

Contra Sucto-
nium disputa-
tio, de Caligula
natale solo.

In castris genitus, patriis nutritus in armis,

Iam designati Principis omen erat.

Etiam Plinius in Germanicâ historiâ, apud Treueros vico Ambitarino, id est, apud hiberna le-
gionum. Et clarè hic, noster. Suetonius tamen non spernit solum sententiam hanc, sed longâ &
acri disputatione evertit. Cui manus ego nondum do. Quid enim? an vulgus eius aui (nam ver-
siculi illi, Caligula princeps, statim diuulgati sunt) nescit Imperatoris sui solum genitale? tam
impudenti mendacioludere ius fuit? Non Plinius & Tacitus, ea quæ Suetonius peruiderunt?
Scilicet iis cura non fuit inspiciendi Acta: logi, non copia? nuga. At enim, inquit, natus est
Caius patre suo & C. Fonteio Cos. pater autem consulatum eum anno toto gessit, & quidem in
vrbe. Non igitur nasci potuit in castris: quoniam pater demum exacto Consulatu in Germa-
niam est missus. Primum, Suetoni, quod tu sumis ut datum, fieri potest ut quis illorum inbeat te
reponere. ambigo, inquam, utrum illæ meæ partes consentiant conscribentq. natum eo anno Caium
esse. Video enim dissentire alios in numero annorum quos dicitur vixisse. Et quid si paullo antè
natus sit, cum pater in Germaniâ esset? quid si paullo post? Deinde, mi homo, queritur quando
natus Caligula sit, non quando satus. Nonne ipso patre Consule ut tu vis, nasci potuit in castris?
Nec enim opus credo eam ad rem præsentiam patris. Nam Germanicum constat ex Diore statim à
clade Varianâ continenter in Germaniâ mansisse, ad hunc usque Consulatum. Suspiciari autem
probabiliter possum, vxorem quæ tumida & vicina partui, relictam ab eo in Germaniâ donec
uterum posuisset. Nam circumduci in longo itinere feminas, ut præsci dicebant, incientes, non
ex more; non ex usu. Potuit ergo nasci in castris, & tamen in consulatu patris. Sed in actis re-
perio, aui, natum eum Antij. Quid si nomen tibi imponit, & acta de alio quopiam Caio, filio
pariter Germanici senserunt? Non enim Caligula cognomen discriminis causâ, opinor, apponi
potuit Actis. quoniam Professio apud acta, nato statim puero fieri solita: cognomen autem illud
postea in castris illi datum, à veste. Denique contra tabulas actorum, Plinij pagina est, & hic
noster fidelissimus senex: mihi quidem testis ἐν τῷ δῖο; δέλτων. Addis amplius, ex Augusti epi-
stolis liquere bimulum demum perductum in castra: non ergo ibi natum. Batuis tu, non pugnas:
rude, non gladio feris. Quid enim obstat Agrippinam peperisse in Germaniâ, rediisse in urbem
mariti sui Consulatu: deinde ipsam & infantem in Germaniam reuertisse? Quod Antium præ-
tulerit omnibus secessibus Caius: quin tu hoc argumento, Tiberium Capreis genitum dicis, Tibure
aut Lanuvij Augustum? Itaque quidquid Suetonius conetur, me quidem iudice, hæc pars adhuc,
ut in formulâ Senatoriâ est, maior esse videtur. Cui, præter consulares illos, subscribunt Pedanij
Senatores, Sex. Victor, & Athenaus libro iiii. cap. vii.

Ad primum
Suetonii argu-
mentum.

Ad i. argu-
mentum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Militari

Caliga militis
gregarij.
Quasi par-
uam caligam.

Militari vocabulo Caligulam appellabant, quia plerumque ad concilianda studia vulgi eo tegmine pedum induebatur.] *Ait, studia vulgi: militaris scilicet. Nam Tribuni & centuriones dignioresque militum; veste & habitu erant à gregariis distincti, ut alibi dicam accurate. At caliga, tegmen vulgi. Infra: Tanquam parum ambitiosè filium gregali habitu circumferat, Caligulamque appellari velit. Non cepit prorsus Dio, qui verit, ὅτι ἐν τοῖς στρατιωτικῶν τοῖς πλείστον ἑαυτοῖς τοῖς στρατιωτικῶν ὑποδήμασιν ἀντὶ τῆς ἀσπλῆτος ἐχρήσθη. Melius Suetonius, Caligulae cognomen castrensi ioco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur. Caligatus igitur, manipularis, gregarius eadem sunt: pro militum plebe, id est qui honorem aut gradum in castris nondum ceperunt. Sueton. in Augusto, cap. xxv. Dona militaria aliquanto facilius phaleras & torques, quidquid auro argentoque constaret, quam val- lares ac murales coronas quae honore præcellerent, dabat: has quam parcissime & sine ambitio- ne, ac saepe etiam caligatis tribuit. Iurisconsultus, l. ix. De custod. reorum. Qui exercitum ac- cipit, ius animaduertendi in milites caligatos habet. cum exceptione dixit, quia in digniores non habet. Legi in lapide vetusto,*

C. O P P I O. C. F. I V E L.

O M N I B V S. O F F I C I I S.

I N. C A L I G A. F V N C T O.

Cal. cap. l. i.
De coronâ mi-
litis.

Et ab eadem sententiâ Seneca quinto De Beneficiis scripsit, Marium à caligâ ad consulatum peruenisse: id est ab infimis ordinibus. Item Plinius lib. vii. Ventidium inopem iuventam in militari caligâ tolerasse. Quamquam non abnuam, quin caligâ digniorum etiam militum: sed cum discrimine, puta aureis armentisue claus distincta. Vnde cum additione Speculatoria cali- ga, apud Sueton. & Tertullianum.

Quod nomen huic coetui dabo: militisne appellem.] *Imitatum videtur ex ora- tione Scipionis apud Livium, pariter in seditione militari, lib. xxi. Quos nec quo nomine quidem appellare debeam, scio. ciues? qui à patrâ vestrâ descistis. milites? qui imperium au- spiciumque abnuistis, sacramenti religionem rupistis.*

Diuus Iulius seditionem exercitus verbo vno compescuit.] *Plutarchus, Dio, Suetonius, & Lucanus,*

— discedite castris,

Tradite nostra viris ignavi signa Quirites.

Religio in ca-
piendis signis.

Illa signis à Tiberio acceptis.] *Apparet religionem aliquam fuisse in militiâ ordien- dâ. Credo autem hanc primam legionem conscriptam, post eadem Vari.*

Belgarum laus,
sed olim.

* Verba Taciti
vult. xv. Hist.

* Olim fuisse stre-
nuis Milesij.

Vt Belgarum istud decus sit.] *Gloriemur Belgae. Nos iam olim Caesaris testimonio, omnium Gallorum fortissimi: nos nunc Germanici, idonei & validi subuenire Romano no- mini, comprimere Germaniae populos. Nos Civis voco, Gallorum robur. Praeclara ista, at non illud,*

P A G. 13.

Imago Drusi
in signis.

Tua pater Druse imago.] *Cur imaginis mentio? Suspicio huius Drusi inter signa ima- ginem cultam: quia eo duce res pulcherrima gesta. Nec enim sole Imp. imagines habebantur innexa signis, sed & aliorum quos Imperator sibi velut aequabat. Sueton. Tiberio: quaedam mu- nera Syriacis legionibus dedit, quod sola nullam Seiani imaginem inter signa coluissent. Hanc igitur presentem intuens, ista pronuntiat filius.*

Animaduer-
sionis novum
genus.

Stabant pro concione legiones districtis gladiis.] *Exemplum, nisi fallor, primum animadversionis à milite ipso usurpata: quod hodie in nostrâ militiâ vulgò obtinet. Ammianus tamen id recensuit, quasi ex more prisco, lib. xxix. Cum inuenisset eos exercitu circumseptos; Quid de istis nefariis, inquit, proditoribus fieri oportere contubernales deuoti censetis? Secu- tusque adclamationem rogantium sanguine vindicari, eos qui inter Constantianos mercent, prisco more militibus dedit occidendos.*

Centurionatum inde egit.] *Nescio an, legit. quâ formâ Senatum legere dicimus.*

Et cui erant donaria militaria.] *Scilicet, torques, phalera, hasta, corona. ex quibus pro- moueri ad ordines altiores milites solere, indicat etiam Lucanus, lib. i.*

Milites pro-
moti ex donis.

— summi tum munera peili

Laelius, emeritique gerens insignia doni

Seruati ciuis referentem pramia quercum.

Etiam ex censu

Inter omnia autem quae noster enumerat, cur siluit censum? cuius rationem habitam in decla- matione quapiam ostendit Portius Latro: Censui senatorium gradum ascendit, census in castris ordinem promouet, censui iudices in foro legit.

P A G. 14.

Maiestate saluâ, cui maior è longinquo reuerentia.] *Vera & callida gnome. A Thu- cydide videri potest, lib. vi. τὰ ὅσα, inquit, δὲ πλείεστε πάντες, ἡ πόλις δὲ αὐτοῖς ὁρῶσα, καὶ τὰ πλείεστε ἡνίκα τὸ δόξεν, δόξα.*

Duodecim

Duodecim millia è legionibus sex, & viginti socias cohortes.] *Distinctio præter historiam.* Interpunge, è legionibus, sex & viginti soc. Quattuor enim dumtaxat legionum miles, in id bellum ductus: nec plures in Germaniâ inferiori erant. Clarum ex sequentibus, ubi legiones, enumerat: Mox prima legio: sinistrum latus vnaeticesimani claufere, dextrum quintani: vicesima legio terga firmavit.

Limitemque à Tiberio cœptum scindit.] *Fortè, scandit. Vtrum autem limes hic à Tiberio structus ad discernendos discriminandosque Germanos? an potius agger & via?*

Latera concædibus munitur.] *Alij, munit: ego, munitus, malo. Muniendi hic mos à Germanis Gallisque. Ammianus, lib. xv i. Difficiles vias & suapte naturâ cliuofas concædibus claufere sollerter, arboribus imminenti roboris cæsis. Vfus eâ voce & Cæsar.*

Templum quod Tanfanæ vocabant.] *Quis deus, quæ dea? Quidam ἐν ποταμῷ ἵστον quasi esset, & αἰνῶντες, quod linguâ nostrâ principium rerum. At Britanni præci, suâ linguâ Tan, ignem vocant.*

Julia ob impudicitiam olim à patre Augusto insulâ claufa.] *Qui feminam hanc impudicitia arguant, multi testes. Seneca de Benef. lib. v i. cap. xxx i i. Augustus flagitia principalis domus in publicum emisit, admissos gregatim adulteros, pererratam nocturnis comestationibus urbem, forum ipsum ac rostra ex quibus pater legem de adulteriis tulerat, filia in stupra placuisse, cotidianum ad Marfyam concursum, cum ex adulterâ in quæstuariam versa ius omnis licentiæ sub ignoto adultero peteret. Plinius, Apud nos huius licentiæ exemplum non est aliud, quàm filia D. Augusti, cuius luxuria noctibus coronatur. Marfyam litteræ illius dei gemunt. vel, ut clarissimus Torrentius emendat, illius describunt etsi ego malim, degemunt. De hoc Marfyâ, præter ea quæ dixi Antiquis, Sidorius,*

Marfyæque timet manum ac rudentem. *id est tribunal metuit & forum. Arnobius lib. i i. Quia fornicem Lucilianum & Marfyam Pomponij obsignatum memoriâ continetis. Vide Dionem lib. l v.*

Spreueratque ut imparem.] *Taurum non ad illud iugum. Obscuram fore necem longinquitate exilij ratus] Id est, diuturnitate: Nam relegata Iulia anno dcccxlvi ex quo ad hunc diem anni fere viginti.*

Par caussa sæuitiæ in Sempronium Gracchum.] *Velleius lib. posteriore: Quintius Crispinus singularem nequitiam supercilio truci protegens, & Ap. Claudius & Sempronius Gracchus ac Scipio, aliique minoris nominis vtriusque ordinis viri, quasi cuiuslibet vxore violatâ, pœnas pendere: cum Cæsaris filiam, & Neronis violassent coniugem. Vidimus & numeros huius Gracchi, TI. SEMPRONIVS. GRACCVS. IIII. VIR. Q. DESIG. id est, quatuorvir, quæstor designatus. in parte alterâ, DIVI. IVLII. F.*

Ab L. Asprenate proconsule Africæ.] *Gredo cognomen esse gentis Noniæ. De Asprenatum claritudine & familiâ consulari Plinius lib. xxx. cap. vii. Suetonius in Aug. cap. xliii.*

Idem annus novas cærimonias accepit, addito Augustalium sodalium sacerdotio.] *Idq. exemplum placuit deinceps in omnibus Imperatoribus, qui facti Dni. Itâ sodales Flauj, Hadrianales, Æliani, Antonini, passim in historiâ memorati. Lapis præscus!*

NERONI. CÆSARI. GERMANICI. F.

TI. AVGVSTI. N. DIVI. AVGVSTI. PRON.

FLAM. AVGVSTALI. SODALI. AVGVSTALI.

LI. Q. Q. NOVANIVS. Q. L. SÆVIVS.

Vt quondam T. Tatius retinendis Sabinorum sacris sodales Titios instituerat.] *Pugnat aperto Marte secum Tacitus, lib. ii. Historiarum: ubi vult sodales Titios (ita enim scrib. non Tatios, ex lapid. & libris, dictique à prænominis Tati) institutos non retinendis sacris, sed memoriæ Tati sacrande. Quæ caussa hoc quidem loco aptior erat, fortasse & verior. Faces Augustales subdidere, quod sacerdotium ut Romulus Tatio regi, ita Cæsar Tiberius Iulii genti sacrauit. Dionysius hanc rem non attigit, contentus dixisse, honestè sepultum Tatum, & quotannis ei publicas inferias factas.*

Ludos Augustales tunc primùm cœptos turbavit discordia.] *Quomodo id verum? siquidem ludi Augustales iam pridem instituti celebratique. Q. Ælio Tubero, Paulo Fabio Cos. ut dixi supra. Rescribe igitur, tunc primùm cœpta. idque Tacito ipso auctore, infra: Theatri licentia proximo priore anno cœpta grauius tum erupit.*

Indulserat ei ludicro Augustus, dum Mæcenati obtemperat effuso in amorem Bathylli.] *Imò verò, quod censeo me primùm aduertisse, Augustus id ludicrum inuenit. Suidas: ὁρχοίς, πάντες, πάντων ὁ Ἀυγ. καὶ εὐφροῦ, Πυλάδης καὶ Βακχιδὸς ἀπὸ τῶν αὐτῶν μετελθόντων. Emenda, ὁρχοίς, παντόμιμος. Et verè Suidas. Ante Augustum sanè liberâque rep.*

* DE Scrobe, verissimè notasse me censeo, iacta in eam corpora damnatorum. Id, qui tunc mores, pro ignominia. nec enim terrâ corpora condebant, sed igne absumebant. Iuuat in arcano ritu Polybius, de Carthaginiensibus supplicio affectis: καλοῦσθαι τε, δὲ καὶ σωφίλων τε, καὶ σέλην, ἐπὶ ζῶντας ἐρρίψαν εἰς τὴν τάφρον: Admitilantes eos & crura frangentes, etiam viuos adhuc proiecerunt in quandam scrobem. lib. 1.

Damnati in
scrobem iacti.

Neque Imperatorem auguratu & vetustissimis caerimoniis prædium ad-
trectare feralia debuisse.] Non augures solum, sed Pontifices, & opinor, omnes sacerdo-
tes arcebantur à funestis. Apparet ex facto Augusti & Tiberij, qui velo interposito, mortuos
laudarunt.

PAG. 18.

Dio l.v.

Quondam à L. Domitio aggeratus.] Neronis principis auo. Tacitus, libro IIII. Post exercitu flumē Albim transgressus est, longius penetratâ Germaniâ quàm quisquam prio-
rum. easque ob res insignia triumphi adeptus est. Sueton. Nerone, cap. IIII. Non minus au-
rigandi arte in adolescentiâ clarus, quàm deinde triumphalibus ornamentis ex Germanico
bello. In alium sanè Domitium ista non cadunt. Vides autem ex his similibusque in Tacito lo-
cis, quàm vetus in palustribus aggerunde terra mos. Quod genus, Pontes, Aggeres, Limites,
Kay dicuntur. Quæ vox postrema etiam hodie Batavis familiaris.

L. Domitius.

Aggeres in pa-
ludibus.

Quadragesimum id stipendium Cæcina parendi aut imperitandi habebat.]
Est ergo idem ille, de quo lib. III. Inter quæ Seuerus Cæcina censuit, ne quem magistratum
cui provincia euenisset, vxor comitaretur. multum antè repetito concordem sibi coniugem, &
sex partus enixam. seque, quæ in publicum statueret, domi serua iisse, cohibita intra Italiam,
quamquam ipse pluri per provincias quadraginta stipendia explet iisset.

Cæcina Seue-
rus.

Apud Romanos inualidi ignes.] Similis prorsus descriptio Xenophontea, in despera-
tione pari; καὶ κύριος ἀναβόσας γ. ταῦτα ἐνομοῦντο καὶ ἀθύρματα ἔχοντες, ὁλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν
ἐσπεραν σίτη ἐγύσσαντο, ὁλίγοι δὲ πνεῦν ἔκαυσαν, ὅππῃ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ ἐκ ἡλθον ταύτῃ τῇ νυκτί.
ἀνεπαύετε δὲ ὅππῃ ἐτύγχανεν ἕκαστος, & διωκόμενοι καθεύδον ὑπὸ λύπῃ, καὶ πόθῳ παρῆσαν, γονέων, γυ-
ναϊκῶν, παίδων, & ἔποτε ἐνόμιζον ἐπὶ ὄψεσσι.

Xenophontea
imitatio.

Interruptæ voces.] Quæ, aut quorum? Vigilum. Ita capiendi auctor ipse Tacitus v. Hist. Vigiles flagitium suum ducis dedecore excusabant, tanquam iussi filere, ne quietem eius turba-
rent. Ita intermisso signo & vocibus, se quoque in somnum lapsos. Duo igitur sollennia Roma-
nis vigilibus, Signum & Voces. Signum, capio Tubam: Voces, istas quas interposuisse videntur
munere suo functi, ad vigilantes alios excitandos. Colligo ex Ambrosio Hexam. lib. v. cap. xv. ubi
militari more de vigiliis gruum: Ceteris quiescentibus, aliæ circumeunt. post ubi vigiliarum
tempus fuerit impletum, perfuncta munere, in somnum se præmissis clangore componit, ut
excitet dormientem, cui vicem muneris traditura est.

Voces vigilum

Quarum decumana maximè petebatur, auersa hosti & fugientibus tutior.]

PAG. 19.

De nominibus portarum, quæ in castris, facile rem expedit: non tam facile de numero. Castro-
rum Rom. plerumque quadrata forma ex Polybio, Hygino, Vegetio. Ideo videntur portæ fuisse
quattuor. Iosephus lib. III. Ιεραλὴν ἀλώσεως clarè: πόλιν δὲ ἐνοικοδομήν) τέσσαρες, καὶ ἕκαστη
ὡς ἐβόλῃς κλίμα, id est: Portæ autem castris inædificantur quattuor, ad cuiusque valli partem.

Portæ castro-
rum.

* Interdū enim
trigona, vel ro-
tunda, pro re
natā, aut inge-
nio loci.

Veget. lib. I.
cap. xxiii.

Argumento etiam loci Liuiani, lib. XL. ubi eruptio descripta L. Æmilij in Ligures: Ad quat-
tuor portas exercitum instruxit, ut signo dato simul ex omnibus partibus eruptionem facerent.

Quattuor tan-
tū fuisse.

nominatque deinceps, Portam extraordinariam, Dextram principalem, Sinistram principalem,
Quæstorianam. Sed si hic iustus numerus: quid fiet Prætorie portæ, quid Decumanæ, & Quinta-
næ? Æstuanus. nec scio an me emergam. Primum quod ibi in Liuiio scribitur, erumpere extra-
ordinariā portā iussit, falsum est: & emenda, ordinariā. quæ eadem cum Prætoriam: Liuius hic sic
dicta, quia legitimum & ordinarium eā erumpere in hostem. Quæstorianam, censeo eandem cum
Decumanā. Quintanam, dico esse nullam. Festus solus eam adstruit: Quintana appellabatur
porta in castris post Prætorium, ubi rerum vtensilium forum fuit. & ego destruo, reponoque,
Quintana appellabatur pars in castris, vel simpliciter, appellabatur in castris. nam porta nomen
additum à Paulo, non à Festo. Quintanam certè portam non fuisse, sed partem certam castro-
rum ubi res venales, paret clarè ex Liuiio lib. XL. Prætorio deiecto, directis quæ ibi fuerunt, ad
quæstorium, forum, quintanamque hostes peruenerunt. & lege sequentia, videbis quintanam
esse in medijs castris. Hyginus manuscriptus, In quæstorio maximè legati hostium & obsides,
& si qua præda facta fuerit in quæstione ponitur. Lateribus eiusdem tendere debet ad Viam
quintanam centuria statorum ut posticum prætorij tueantur. Isidorus lib. xv. cap. II. Quintana,
pars plateæ quinta est, quā carpentum progredi potest. Via igitur. idemque discas ex Polybij li-
bro VI. Suetonius in Nerone planè idem adsignificat, cap. xxvi. Tabernulas etiam effringere &
expilare, quintana domi constituta, ubi partæ & ad licitationem diuidendæ prædæ pretium
assumeretur. Non aliud ergo quàm via latior, in vsum fori. à metatione agrorū inuenio nomine,

Portam vnam
pluribus nomi-
nibus dictam.
Prætoriam & or-
dinariam eadē.

Quæstoria &
Decumana
eadem.
Quintana, nul-
la porta.
Correctus Fe-
stus.

Quintana via.

* Legerim, di-
uendenda

Ordo situlque
portarum.
I. Pratoria.

I. Decumana.

III. Dextra
principalis.

IV. Sinistra,
principalis.

* Lib. x.

Tacitus corre-
ctus.

Pons in Rhe-
no.
Tamen & alij
duo Rheni
pontes, Bonnæ
& Geldubæ,
ex Floro.

PAG. 20.

Arenarum mon-
tes ad mare.

Intricata nar-
ratio Taciti.

Contra ratio-
nem omnium
viz.

Cultores Aug.
per domos.

ut in portâ Decumanâ. Ecce ergo tibi portas quattuor: sed videamus ordine. Pratoria, siue Or-
dinaria, aduersa hosti. Hyginus ille non vulgatus, Vt regiones castris subiaceant, porta pratoria
semper hostem spectare debet. Vegetius lib. 1. cap. XXI. Porta pratoria aut Orientem spe-
ctat, aut illum locum qui ad hostes pertinet, aut si iter agitur, illam partem ad quam exercitus
est iturus, intra quam primæ centuriæ tendunt, & dracones ac signa constituunt. Idem & Fe-
stus. Huic opposita ex diametro, Decumana. vel à limite decumano, vel, ut Hygini verba sunt,
à cohortibus decimis ibi tendentibus Decumana appellata. Vegetius, Decumana porta quæ ap-
pellatur post Pratorium est, per quam delinquentes milites educuntur ad poenam. Hanc can-
dem quod Quæstoriâ appellem; moueor, quia Quæstorium Pratorio proximè subiectum. Vt
ergo ab illo, porta anteposita Pratoria: quidni à Quæstorio pariter hæc Quæstoria dicta? Nam
Decumanam recto rigore (loquar cum Gromaticis) Quæstorio censeo respondisse. Ex narratione
Liuianâ, lib. x. Ab tergo castrorum decumanâ portâ impetus factus. itaque captum Quæsto-
rium. Considera tu. nam mihi non vacat omnia & λεπτόν. Ex his item Hygini verbis, Quæsto-
rium dicitur, quod aliquando Quæstores ibi pedaturam acceperint: quod est supra Pratorium,
in rigore portæ quæ à cohortibus decimis Decumana est appellata. Et tamen si quis miscere
Quæstoriâ cum dextrâ principali mauelit aut sinistra: non pertendam ego. Reliquæ sunt duæ
portæ, Principales: quæ limitem quem posui scindunt è transuerso, spacio virimque pari. Dextra,
Pratori respectu. de quâ Liuius lib. x. Ad dextram principalem hastatos legionis primæ in-
struxit. & lib. I. Fabius Vibulanus coronâ primûm vallum defendit. intentos deinde ho-
stes in vallum, egressus dextrâ principali cum triariis repente inuadit. Sinistra, de quâ idem scri-
ptor: Tertia legio aduersus principalem sinistram portam instructa est. Vtrique nomen, à prin-
cipibus qui ibi tendebant. Ad Festum, in voce Principalis. Sed & via Principalis* Liuius Hy-
ginusque dicitur in castris, à causâ eadem.

Cæcina proiectus in limine portæ, miseratione demû, quia per corpus legati
eundû erat, clausit viam.] Habes idem prorsus factum in Plutarchi Pompeio, sub initium. Vide.
Equos dehinc, orsus à suis.] Ferri potest intelligique: praoptem tamen, à suo. Vt Com-
mentario Caesaris primo: Caesar primûm suo, deinde omnium, è conspectu remotis equis. Sta-
tim etiam, Hostis facile excidium. sententia desiderat, non, Hosti, quod inoleuit.

Ac ni Agrippina impositum Rheno pontem solui prohibuisset.] Quâ parte
Rheni iste pons? Ne trahant ad se Agrippinenses: falluntur. apud Treueros fuit. Nam Agrip-
pina discedens à marito, tumultu militari, in Treueros iit, ut supra lectum nobis, ibique mansit.
Pons ergo eo pse in loco. Strabo lib. IV. καὶ δὲ τὰς Μεδομαρῖνας καὶ Τελόχης παροικῶσι τὸν Ἰνῶν
Τελόχης (puto, Τελέρης) καὶ δὲ πεποικῶσι τὸν Λεύμην καὶ τὸν Ρωμίων νυκτὶ τὸν Σεργίοντα τὸν
Γερμανικὸν πόλεμον.

Sidere æquinoctij, quo maximè tumescit Oceanus.] Idem Caesar sensit scripsit-
que, nauigatione Britannicâ, in Commentariis suis. Et vide Posidonij non abhorrentem ab usu
hodierno disputationem super totâ re, apud Strabonem, lib. tertio extremo. quem tamen ipse haud
iustè refellit.

Eadem freto, litori, campis facies.] Ex his pluribusque locis clarum, non fuisse loco
litoris olim arenarias illas moles verius quàm montes, quæ Oceanum hodie arcent: succreuitque
maiorum æuo illa arenarum vis, satione caricis, non sine monitore deo.

Nihil strenuus ab ignauo, sapiens à prudenti, consilia à casu differre.] Clarum
est scribi debere, sapiens ab imprudenti.

Penetratumque ad amnem Visurgim, quò Caesar classè contenderat.] Ego
verò hic obhareo. Suprà scriptum: Reducto ad Amisiam exercitu, legiones vt aduexerat, repor-
tat. Si ad Amisiam Germanicus classè conscendit, Rhenum & Galliam petiturus: quo casu nunc
ad Visurgim? Tempestate, inquit. Benè. sed quomodo Vitellius, qui & ipse paullo antè ad Ami-
siam, & (ne tempestatem iterum suspicere) terrâ iit, nunc quoque ad Visurgim? Hæc si probè
narrantur Germaniam profectò petiere: nō Galliam repetiere. aut fallunt me locorum omnes situs.

* Hærentem hic transfert me vir magnus & è magnis, qui Visurgim prauum glossematium cen-
set, & scripsisse Tacitum: Penetratumque ad amnem, quò Caesar. Assentior.

Ipsam & filium eius in ciuitatem Vbiorum perduxerat.] Segimeri filium Sestha-
cum nomine. Strabo lib. VII. ἐν δὲ Σελίδανος Ἀρχιεπὶς ὁδὸς τῆς Χερσονήσου ἠγαυότος. Sed corrigit
in Strabone, Σελίδης. Nam Taciti scriptura ad etymon apta eius lingua.

Cassij Seueri libidine.] Scribam infra, ad librum I. III.

Carmina incertis auctoribus vulgata in sæuitiam superbiamque eius.] Intel-
legit ea ipsa carmina quæ exstant Suetonio, cap. LIX.

Cultores Augusti qui per omnes domos in modum collegiorum habeban-
tur.] Hoc est quod Ouidius de pietate suâ gloriatur,

Nec

Nec pietas ignota mea est. videt hospita tellus

In nostrâ sacrum Cæsaris esse domo.

Quódque venditis hortis, statuam Augusti simul mancipasset.] *Rideamus.* & eo magis, quód Iurisconsultis etiam discrimen aliquod repertum hac in re. qui tradunt, * Non videri contra maiestatem fieri ob imagines Cæsaris, nondum consecratas, venditas. Ergo consecratas vendi, commissum fuit. Iure exagitat purpuratos illos stipites Tertullianus: Publicos æquè deoscedatis, quos in hastario vectigales habetis. Si Capitolium, si olitorium forum petitur, sub eadem voce præconis, sub eadem hastâ, sub eadem annotatione Quæstoris diuinitas addicta conducitur.

Imagines Cæsaris an vendi ius sit.
* L. non cōtra-
hit. D. Ad L.
Iuliam Mai. &
l. qui statuas.

Rubrio crimini dabatur violatum periurio nomen Augusti.] *Vulgatum, ut sanctissimum iuramentum esset per nomen & numen Augusti.* Horatius id accidisse testatur eo etiam viuo:

Iuramentum
per nomen
Aug.

Præsentī tibi maturos largimur honores,

Iurandæque tuum per nomen ponimus aras.

Sapiens ille Claudius, iusiurandum neque sanctius sibi neque crebrius instituit, quàm per Augustum. *Ait Sueton. cap. 11. Tertullianus:* Maiore formidine & callidior timiditate Cæsarem obseruatis, quàm ipsum de Olympo Iouem: citius denique apud vos per omnes deos, quàm per vnum genium Cæsaris peieratur. *Minutius Felix:* Et est eis tutius per Iouis Genium peierare, quàm regis. *Nec mentiuntur duo sanctissimi scriptores, ex iis quæ legibus firmata video De iureiurando, l. XIII. sub finem.* * *Lucanus inter vltiones sanguinis civilis hanc posuit, ut mihi videtur, facundè:*

Eius religio.

* Lib. V. 11.

—cladis tamen huius habemus

Vindictam, quantam terris dare numina fas est.

Bella pares superis facient ciuilia diuos.

Fulminibus Mancis radiisque ornabit & astris,

Inque deum templis iurabit Roma per umbras.

Formula autem iurandi erant, per Genium, per Fortunam, per Salutem Principis.

Quæ vbi innotuere Tiberio, scripsit consulibus.] *Errat igitur Dio fine libri LVII. qui ait Tiberium voluisse damnari cum qui statuam cum hortis vendidisset: sed obstitisse pudorem. quia primus à Consule sententiam rogatus esset. Nam Tiberius, ut vides, non interfuit.*

P A G. 21.
Dionis error.

Ludis quos mater sua in honorem Augusti sacrasset.] *Credo eos esse, qui Palatini postea à loco dicti, alij ab Augustalibus. Videnturque non equestres aut currules fuisse, ut illi, sed scenici.* Dio LVI. *ἡρώδης δὲ τῶν καὶ ἡ Λιβία ἰδίαν δὴ πᾶσι πανήγυριν αὐτῶν ὅπῃ ἔστιν ἡμέρας ἐν τῷ Παλατίῳ ἐποίησεν, ἢ καὶ δευτέρῃ αἰεὶ ὑπ' αὐτῶν ἢ αἰεὶ ἀντιπροσώπων τελέσται. id est, Præter hæc etiam Liuia proprios quosdam ludos Augusto per triduum in Palatio fecit. qui ad hoc æuum celebrantur ab iis qui rerum potiuntur. Suetonius Caligulâ: Cumque placuisset Palatinis ludis spectaculo egressum meridie aggredi.*

Ludi Palatini,
cuiusmodi.

Deorum iniurias dīs curæ.] *Expresit eam sententiam & Iurisconsultus l. 11. De reb. cred. Iurisiurandi contempta religio satis deum ultorem habet.*

Granium Marcellum Prætorem Bithyniæ.] *De scripturâ ambigit sidus exorients sua Gallia Ios. Mercerus. nec de nihilo. Prætorem Bithyniæ ait: nōne debuisset Proconsulem? Ex re quidem & ex vero. Nam Bithynia, diuisione Augusti inter eas prouincias quæ Senatui & populo relicta: id est, proconsulares. Dio, & Strabo. Quid dicam? Vulgatam haud tuear, nisi si quid post Augustum in eâ re mutatum, quod obserues haud semel.*

Subscribente Romano Hispone.] *Cuius declamationum Electa in Seneca controuer-
sis non vno loco.*

Ex pauperibus diuites, ex contemptis metuendi.] *Videri possit à Demosthene, Philip. IIII. καὶ γὰρ τῶν μὲν ἐκ πτωχῶν εἰσι τὰ καὶ πλείοσι γέγονασι, καὶ ἀδύνατον ἐνδοξεῖ καὶ γνώμῃ.*

In statuâ amputato capite Augusti, effigiem Tiberij inditam.] *Quod nunc crimini datur, id receptum fuisse suo æuo Plinius indicat: Surdo, inquit, figurarum discrimine capita permutantur. Et Caligula, simulachra numinum è totâ Graciâ conquisiuit, quibus capite dempto suum imponeretur. Suetonius.*

Pœnitentiâ patiens tulit absolui reum.] *Absoluitne? atqui damnatum cum Suetonius ait: Statuæ quidam Augusti caput dempsit, ut alterius imponeret. acta res est in Senatu, & quia ambigebatur, per tormenta quæ sita est. Damnato reo, paulatim genus calumniæ eò processit, &c. Ego non concilio: nisi si repetundarum damnatus fuit, non maiestatis. quod tamen omnino Suetonius voluisse videtur.*

Abit à Tacito
Suetonius.

Antonini maior.

Pius Aurelius Senator.] Fortasse hic inter maiores optimi principis Antonini: etsi nulla mentio Capitolino.

Tentantes eadem alios probare causam Senatui iussit.] Ad Senecam De beneficiis lib. I. cap. VII.

Achaia nomine Græcia dicta.

Achaia ac Macedoniam.] Achaia quod ait, capies Græciam totam. nec enim aliter tunc appellabant Romani. Scriptor quispiam apud Suidam: μόμιος τὴν πόλιν ἐλκεν αὐτῶς, ἀποδοῦναι πάντες, καὶ τὸ, τὴν ἑλλάδα. ὅθεν δοκεῖ καὶ νῦν Ἀχαίαν ὀνομάζειν τὴν ἑλλάδα ὡς μόνον, ἐς τὸ χεῖρον ἔθνος ὁ ἀποδοῦναι τὴν πόλιν τὴν ἑλλάδα, ὅλως μεταβαλόντες τὴν χώραν ἐπὶ τοῦτον. Pausanias lib. VII. Porro redacta vniuersa Græcia in provinciae formam, mittitur ad eam obtinendam ex vrbe Prætor, quem Achaia non Græcia appellant, quod scilicet Græci subacti sunt, obtinentibus principatum Achæis.

Proconsulare imperium dicitur prædiale. Qui proprie proconsules & legati.

Discrimina inter utroque.

Leuari proconsulari imperio.] Durius ergo Proconsulare imperium Prædiale: nec causam satis scio. Provinciarum quidem diuisio à Cesare Augusto in sexto consulatu facta duplex. Alia populo data, alia Cesari. In eas quæ populi, proprie dicti Proconsules mittebantur: in Cesaris, Legati aut Propratores. qui interdum tamen & Prætores dicti; aut coniunctim Legati propratores, ut in lapidibus plerumque. Rectorum, & Præsidum nomen generale est: etsi Præses, Præsidialesque provincias, de Cesarianis reperies etiam, significatione arta. Discrimen inter Proconsules Legatosque multum. Primum, quod in populi provincias missi, quæ ferè inermes: hi in Cesaris, quæ copiis instructæ. II. quod illorum annua tantum administratio: (unde in Taciti lib. III. Flamen ait, quanto facilius se abfuturum ad vnius anni proconsulare imperium? Et Apuleij Florid. II. Quid nobis cum istis proconsulum vicibus? quid cum annis breuibus & festinantibus mensibus? horum longior contractiorve, ut Cesari visum. III. Proconsules sorte missi. eoque Suetonius Aug. cap. XLVII. ceteras provincias Proconsulibus sortito permittit. & Tacitus, lib. III. eoque etiam Asiæ sorte depellendum incusauit: at Legati, Cesaris dilecti, ἀλλοτρίοι, ut ait Dio. Statius lib. I. Silu.

Coniungit utroque Tacitus lib. II. Qui sorte, aut missi provincias tenebant?

— cum tanti lectu rectoris habenas

Gallice fortunâ non admirante subisti.

IIII. Proconsules statim egressi vrbe insignia imperij sumunt (τὰ δ' ἀρχὴς ὄντισμα, ait Dio) puta lictores, fasces; nec deponunt, nisi ingressi iterum urbem: at Legati, non antequam provinciam attigerint, & in ipsâ provinciâ deponunt. V. Proconsules* pacato habitu, & gladio non accincti fuerunt, (ex instituto quidem Augusti, quod tamen postea mutauit:) Legati, τὴν ἐξοπλισμένην σὺλῶν, id est paludamentum, gestarunt, & gladium, ut quibus ius esset militis animaduertendi. VI. Proconsules sex liciorib. fascibusque vsi: quinque dumtaxat Legati qui consulatum nondum gessissent. Dio auctor, LIII. Septimò, Proconsuli tres Legati fuere: Legato vnus. Dio ibidem. Atq. hæc discrimina. sed ex iis nihil eruas, cur provinciarum Cesaris conditio (quod tamen hic ex Tacito clarum) melior pensiorque. Nisi id tamen in bonum provincialium vertit, quod utraque provincia uni credita Legato. ideoque minus onerum in alendo ipso & canibus illi qui tribunal lambunt. Clarè Tacitus libro V. Is Macedonia tum intentus Achaia quoque curabat.

* Statium hinc intellege, lib. V. Silu. ad Crispinum. Mille vrbes Asia sortito rexit anno Imperium mulcente toga. Per sortem enim & togam circūscribit proconsulatum.

Tradique Cesari placuit.] Quod etiam factum. ideoque Strabo, qui vixit medio Tiberij principatu, libro extremo, Achaia & Macedonia Cesarianis provinciis accensuit: aliter quàm Dio, qui populi. Sed mutauit iterum Claudius, qui populo restituit. Habes in Suetonij cap. XXV. & Dionis LX.

Quod vulgus formidolosum.] Confirmo scrib. quod in vulgus. Ita prisca scriptores, & ipse Tacitus, Multaque in vulgus grata vsurpauit, incedere sine milite, pedibus intactis, & pari cum Græcis amictu.

Militibus & centurione, vulnerato Tribuno.] Refer ad cohortem, qua adsidere ludis solita.

PAG. 22. Augustus populum inleuit ad ludos.

Suetonius correctus. Coercitio in histriones. Virga.

Carcet & exsilium. Lib. III. * Lib. XIII. Lucat quid.

Quia diuus Augustus immunes verberum histriones quondam responderat.] Augustus ad frangendos rigidos illos animos, non dubie rei ludicra fautor. Ideo Coercitionem in histriones magistratibus, omni loco & tempore, lege vetere permissam, ademit: præterquam ludos & scenam. ait Sueton. cap. XLV. Vbi emendo, ludis & scenâ. verissima optimaque sententia. Mos vetus puniri histriones ab Edilibus, Prætoribus, Consulibus, quouis tempore & quouis loco permittebat: artauit Augustus, & non nisi per tempus ludorum permittit, & in loco ipso ubi peccarant, id est, in scenâ. Ademit etiam ius virgarum. Quod tamen redditum esse magistratibus videtur lege Iulia de vi publicâ: non quidem nominatim, sed prudentum interpretatione. Vide Paulum lib. V. Sentent. tit. XXVI. Quæ tamen coercitio relicta ab Augusto? Exsilium, & carcer. Ideo infra in Tiberij principatu legis, Pulsi tum histriones Italia: & alibi, in vincla ductos fautores histrionum. idem ergo iuris in histriones ipsos.

De modo lucaris, & aduersus lasciuia fautorum multa decernuntur.] Lucar, merces

merces histrionum. A loco
in Capite, & Feltre: idque
ma cum aut peratit aut
que Seneca, epist. LXXXI. He
leus est, quique modum
leo qui re & verba Seneca
degenerat, & in iura
addeunt histrionum fam
corruptis, mercedibus
nes, iubens ut quoniam
derent. magno tamen cor
quique. Sed Seneca, for
aut certe produtione
pueros histrionum. Quod
edior, id est Prætorum
restitio in capite eius
Lucar, merces: Seneca
* NOTAVI: Capite
liattem Iuuenalis in id.

Ve in theatro, inquit, S
Ne domos Pantom
eques Romani cinge
um, imò furor. Vell
vulgus modo, sed Equ
egressus in publico erat
nobilissimos iuvenes man
successores Pyladis & Ba
priuam vrbe tota sona
reque contendunt, vici
Ne egredientes, Equ
Eurychus ille
Hanc insaniam quam bene
res (ait, libello De Spectacul
cos, arenasulos amantiss
sternunt, propter quos m
& diminuant ignominia
tem sensum: quibus vn
sum. Vir magnus qui
Auralibi quam m
Spectantium immo
Etiam vincula. Ipsi, lib
certamen, quod immo
comprobare patres, m
iota. De penâ, LXXV
cunctibus, turbulentibus
populi plebs) accommodat
etiam spectacula eis m
sunt. Ait ecce deserta. Ex
Templum vi m
plum ad eam Hadrian. in
sternit. Quod sequitur, Th
terum exemplaria di
pote arracumen sum m
Centesimam rectum
Militare xtratum co
Vique perpetuo ac sine diffi
xtratum militare cum vestige

merces histrionum. à lucis, qui multi circa urbem, quorum redditus destinati ad ludos. Plutarchus in *Causis*, & Festus: ibique, magni patris magna proles. Sed quis olim, quæso, modus lucaris? omnia enim aut peruatit aut tentat nostra curiositas. Vulgaris actoris videntur fuisse denarij quinque. Seneca, epist. LXXXI. Ille qui in scenâ elatus incedit, & hæc resupinus dicit, Imperito Argis, seruus est, quinque modios accipit & quinq. denarios. Aut certe septem, ut apud Lucianum in loco qui re & verbis Seneca illi par: εἰς ἡμέρας μάλιστα τοῖς ἑαυτοῖς ἐκείνοις ὑποκρίταις, ὧν ἡ ἀξία τὰ πρὸς πωπεία, καὶ τὴν χρυσόπασσιν ἐκείνῳ σολῶ, τὸ κατὰ λειπόμενον ἔστι γαλοῖον ἀνθρώπων, ἑπτὰ δραχμῶν ἐς τὸ ἀγῶνα μεμειδωμένων. Mutata tamen sepius res, cum vulgus editoresque multa adderent histrionibus famosis, præter merem. Ideo Tiberius, Ludorum ac munerum impensas corripuit, mercedibus scenicorum recisis. & M. Antoninus Imp. Temperavit scenicas donationes, iubens ut quinos aureos scenici acciperent: ita tamen ut nullus editor decem aureos egrederetur. magno tamen corruptis moribus incremento, si pro quinque denariis ventum ad aureos quinque. Sed Seneca, fortasse & Lucianus, de diurnâ mercede agunt: Capitolinus de menstrua, aut certe productione totâ. Aut denique merces tam ampla ad principes scena pertinet, non ad pueros histrionum. Quod ait de editore, video labi virum doctum. hoc iubet Imperator, ut nemo editor, id est Prætor aut magistratus qui ludos præbet, suggerat iis supra decem. estque quasi correctio in capite eiusce legis. Sed unde hæc pecunia? sepe ab editoribus, sepe à fisco. Ideo Glossa. Lucar, μισθὸς τοῦ φίσκου. Alias, Lucar, τὸ θεῶν δῶρον. Plutarchus, τὸ πλεονέκτημα εἰς τὰς θεάς.

* NOTAVI è Capitolino quinque aureos statam mercedem fuisse scenicorum. Adde Scholiastem Iuuenalis in illud,

— victori populus quod postulat aurum.

Ut in theatro, inquit, solent petere quinque aureos. nam non licebat amplius dare.

Ne domos Pantomimorum Senator introiret, ne egredientis in publicum equites Romani cingerent.] Magnum studium, ut video, Romanorum in has nugas hominum, imò furor. Vestibula eorum, quasi principum, frequentabantur: adharebant egressibus, non vulgus modò, sed Eques Senatusque. Plinius, Nullius histrionis equorumve trigarij comitatio egressus in publico erat: cum Crinas Massiliensis, &c. Seneca Epistolâ XLVII. Ostendam nobilissimos iuvenes mancipia Pantomimorum. Idem fine libri I. Quæst. natural. Stat per successores Pyladis & Bathylli domus, harum artium multi discipuli sunt multi que doctores. priuatim vrbe totâ sonat pulpitum: in hoc viri, in hoc femina tripudiant: mares inter se vxoresque contendunt, vter det latus illis. Dare latus, explico, vter latero sit illis: ut hic Tacitus; Ne egredientes, Equites Rom. cingerent: ut Martialis,

Eutychus ille tuum, Castrice, dulce latus.

Hanc insaniam quàm bene notat damnaque sanissimus scriptor, Tertullianus: Etenim ipsi actores (ait, libello De Spectaculis) & administratores spectaculorum, quadrigarios, scenicos, xylisticos, arenarios illos amentissimos, quibus viris animas, feminis aut illis etiam corpora sua substernunt, propter quos in ea committunt quæ reprehendunt, quàm magnificiunt? deponunt & diminuunt ignominia & capitis minutione. quem libens adduxi, ut etiam correctione elegantem sensum: quibus viri animas, femina autem illis etiam corpora sua substernunt. idque verissimum. Vir magnus qui conatus est ante me, non attingit.

Aut alibi quàm in theatro spectarentur.] Puta, ne domi, ne in hortis.

Spectantium immodestiam exilio mulctandi potestas prætoribus fieret.] Etiam vinculis. Infrâ, lib. XIII. Inter Vibullium prætorem & Tribunum Antistium ortum certamen, quod immodestos fautores histrionum à Prætoribus in vincla ductos omitti iussisset. comprobare patres, inculcât Antistij licentiâ. Ex hoc decreto patrum nata lex, quæ Pandectis insita, De pænis, l. XXVIII. Solent quidam qui volgo se Iuvenes appellant, in quibusdam ciuitatibus, turbulentibus se adclamationibus popularium (ita vocat locum ipsum, ubi spectabat populi plebs) accommodare. qui si amplius nihil admiserint, fustibus cæsi dimittuntur, aut etiam spectaculis eis interdicitur. quod si correcti in eisdem deprehenduntur, exilio puniendi sunt. Ait ecce disertè. Exilio; ut hic, noster.

Templum ut in coloniâ Tarraconensi strueretur Augusto.] Mansit id templum ad ævum Hadriani. In eius vitâ, Tarracone hiemauit, ubi sumptu suo ædem Augusti restituit. Quod sequitur, Datumque in omnes prouincias exemplum, caue acceperis, quasi litterarum exemplaria diffusa & transcripta ad omnes prouincias, cum Vertranio. sed hoc ait, exemplo Tarraconensium monitos alios, ut peterent impetrarentque idem.

Centessimam rerum venalium.] Dico libro II.

Militare ærarium eo subsidio niti.] Cuius inuentor Augustus. Suetonius, cap. XLIX. Utque perpetuò ac sine difficultate sumptus ad tuendos milites prosequendosque suppeteret, ærarium militare cum vectigalibus nouis instituit. Id factum anno DCCCLIX. ex Dionis LV.

Quis modus lucaris.

In Icarom-nippo.

Lucar sepe mutatum.

Capitolinus explicatus.

Premium histrionum.

Honos in histriones. Deducebant eos. Lib. XIX.

Tertullianus correctus.

Faber Sem. I. cap. XX.

Templum Aug. Tarracone.

Ærarium militare.

Zonaras Agrippa Postumi damnati bona in ararium militare relata ait. Propriisque huic arario Praefecti. Tacitus lib. v. de P. Vitellio: claustra ararij cui Praefectus erat, & militarem pecuniam rebus nouis obtulisse. Lapis in Samnio,

L. NERATIO. C. F.

VOL. PROCVLO

PRÆF. ARARI. MILITARIS.

Imparem oneri remp. nisi vicefimo militiæ anno veterani mitterentur.] Quo enim citius dimittebantur (expresserant autem ut decimosexto anno) eo plura & statim representanda præmia. Ideo id indultum, reuocatum.

Curatores Ti-
beris.

Actum in Senatu ab Aruntio & Ateio, an ob moderandas Tiberis inundationes.] Tacitus hic & supra duobus modò commissam eam curam scripsit, at Dio auctor quinquenros à Tiberio constitutos, qui Tiberis inundationes arcerent verterentque. Vide eius verba, lib. LVII. actus anni DCCLXVIII. Cur opus fuerit noua electione nescio: quia præfecerat priorem Augustus. Sueton. cap. XXXVII. In monumentis frequenter, CVRATOR. RIPARVM. ET. ALVEI. TIBERIS.

Fossa Tiberina

Divinatio in
Plinio.

Ut in sententiam Pisonis concederetur, qui nil mutandum censuerat.] Ita omissa nunc res. Nerua tamen postea, siue Traianus, ad arcendos fatales huius fluij & non sine omine auctus, fossam duxit, de qua Plinius sensit lib. VIII. Epistol. Tiberis alueum excessit, & quamquam fossa, quam prouidentissimus Imperator fecit exhaustus, premit valles, innatat campis, quaque planum solum, pro solo cernitur. Legerim, quaque planum, solus pro solo cernitur.

IVSTI LIPS I

AD LIBRVM II. ANNALIUM COMMENTARIVS.

PAG. 23.
Liberi & nepotes Phraatis.
Lib. XVI.

PARTEMQUE prolis firmandæ amicitiae miserat.] Quattuor filios, si Straboni credimus, & eorum uxores duas cum filiis item quattuor misit Romanam. Verba eius sententiæque, gemina sunt huic loco. ὁ Φεράτης καλῶς εἰς σύλλογον τίπον, τὸ δὲ πατρὶα τὸν δὲ Σουείας, τέτταρες παῖδας, γυναικας δὲ ὅσας αὐτῷ, Σαρασπάδην, καὶ Κερσπάδην, καὶ Φεράδην, καὶ Βοσπῶν, καὶ γυναικας τέτταρας δὲ, καὶ ἡδὲς τέτταρες, διδῶν τὰς εἰσὶν καὶ τὰς δαπάνδας αὐτῷ. Tantum in iis emendauerim, Φεράτην καὶ Βοσπῶν. Fuerunt enim inter obsides, Phraates & Vonones. Vide eundem scriptorem, libro VI.

Correctus
Strabo.

Reges Parthorum, quatenus ad Rom. petiti-
nent.

Post finem Phraathis & sequentium regum.] Adeo ergo multi interiecti inter Phraatem, & filium eius hunc Vononem? Ego sane duos reperio, Phraatem, & Orodem. Sed quia confusum hoc totum stemma, & multa eius in Tacito mentio: ecce tibi in hoc albo Parthorum reges: eos quidem qui innexi rebus Romanis. vltiora mihi non sunt cura.

I. ORODES. Iustino, Herodes: Plutarcho, PACORVS, à P. Ventidio victus casusque. Dio, & alij. PHRAATES, Plutarcho, Phraortes.

II. PHRAATES. cum quo M. Antonius bellum gessit. SARASPADES. CEROSPATES. Teridates cum regno pepulit: sed ipse breui pulsus, PHRAATES. Phraate restituto. cui legitimi filij quattuor. VONONES. eius F. MEHERDATES.

Vnus ex concubina Romanâ muliere, Thermusa, genitus. qui astu matris in Parthis remansit. PHRAATES, nothus. de quo Ioseph. lib. XVIII. cap. VIII.

III. PHRAATES, patris interfector, maritus matris. breui pulsus, facinorum odio, moritur. Idem Iosephus.

IV. ORODES, Iosepho, Herodes, nescio cuius proles. cætu popularium facto casus in sacrificio vel venatu, ob crudelitatem. Ioseph.

V. VONONES. de quo hic Tacitus, & loco dicto Iosephus.

VI. ARTABANVS. non exrectâ priorum regum stirpe, tamen Arsacides & Medorum antea rex, ait Iosephus. Contra eum rex missus à Tiberio Phraates, de quo supra, Vononis frater. sed in viâ

in viâ perit. postea Teridates
interimque ab eo pulsus.
Claudij principatum.

VII. GOTARZES
VIII. VARDANES

IX. GOTARZES, imperante
Pompeio, imperante

X. VONONES (signatus
littus accitusque à Partho
regno. Tacit. XII.

XI. VOLOGESES, cum
fuerit ad Vespasiani imperium
Raro venatu, legum

nophon lib. VIII. in
de rebus, mortuus
vixit de rebus, & de

Vilissima venticulorum
pellant, sigillaricum, quod
lum sigillaricum quod
omnis eo signaretur: neque

Obsignate cellas
Ego huc transi
Isti parciptom

Plinius XXXIII. At
Martialis lib. IX.

Septem
Denio
Adiut
Et dic
Zenam
Signa
Nunc

Et simile, quod mater
III. Padag. feminu Chri
cu. xpus, & de rebus
de rebus, & de rebus
dixerat, & de rebus
Smisp. id est: Tnbu
dum ea que domi cultu
omnes à pedagogo recte
nis, feris dominisque.
strutio causam magnan
figillis. Vbi vides etiam
eiusmodi signatorios (se
fuisse, ut vulgariu mi
mus in Batanis, cum ad
viam, signandi aperendi
tudine minimi simi digiti.
Plinius Iliacis temporibus
vaticaque aurea & argentea
ri, qui respexit, sunt, O
Autos v
Menc tu
Ad hos anules pertinere
didit: videlicet nequid ex
diligens, sed monentis am
sempibus obsignatos diligere

in viâ perit. postea Teridates (nescio cuius proles, nepos tamen Phraatis) qui pepulit Artabanum, iterumque ab eo pulsus. Regnum tenuit ad Claudij principatum.

Eius filij

ORODES qui Armenia rex. Tacit. lib. VI.
DARIUS. qui Vitelliano fœdere cum Artabano, obses missus Romam. Ioseph. Is est quem nominat Suet. Calig. cap. XIX.

VII. GOTARZES. Artabani frater, qui necem ipsi filiisque maturavit. Tacit. lib. XI.

VIII. VARDANES. item Artabani frater. pepulit Gotarzem. Tacit. lib. XII.

IX. GOTARZES, iterum, mortuo fratre. Contra cum submissus MEHERDATES, filius Vononis, imperante Claudio. Frustra. victor prælio Gotarzes.

X. VONONES (ignoro stirpem) antea Media rex, (VOLOGESES.

lectus accitusque à Parthis, sed breui & inglorio TIRIDATES, sub Nerone Armenia rex.

XI. VOLOGESES, vel ut Græci, VOLOGESVS; Vononis huius F. per tempus Neronis. Vixit ad Vespasiani imperium, ut liquet ex Taciti Histor. lib. IIII.

Raro venatu, segni equorum curâ.] *Que tamen unica studia procerum regisque. Xenophon lib. VIII. παιδείας. ἡ πολέμικῃς δὲ ἐνέκῃ ἀσκήσεως, ἐπὶ δὲ τῆς αἰσθητικῆς ἀσκήσεως ταῦτα ὡς ἂν ἡγεῖται, ταυτὶ δὲ ἡγεῖται καὶ ὁ δὲ ἀνὴρ ἀσκήσας πολέμικῃς ἐστὶν, καὶ ἡ παιδείας δὲ ἀληθινῶς. ὁ δὲ βασιλεὺς, καὶ οἱ ἄλλοι τῶν βασιλέων ταῦτα ποιεῖντες ἀναγκαῖον.*

Vilissima utensilium anulo clausa.] Signatorium anulum intellegit, siue, ut alij appellant, sigillarium, qui habeat χαρακτῆρα. De quo Vopiscus in Aureliano: Vxor & filia anulum sigillarium quasi priuatus instituit. Moris autem Romani, ut domi supellex penusque omnis eo signaretur: nequid negligentia aut furto periret. Apud Plautum mater familias,

Obsignate cellas, referte anulum ad me,

Ego huc transeo in proximum ad meam vicinam.

Et alibi seruus:

Isti parci promi qui salinum seruis obsignant cum sale.

Plinius XXXIII. At nunc cibi quoque & potus anulo vindicantur à rapinâ. Ab hoc more Martialis lib. IX.

Septem post calices Opimiani

Denso cum iaceam triente læsus

Adfers nescio quas mihi tabellas,

Et dicis, Modò liberum esse iussi

Zenam, seruulus est mihi paternus.

Signa. cras melius, Luperce, fiet:

Nunc signat meus anulus lagenam.

Et simile, quod mater Ciceronum amphoras vinarias signare solita etiam inanes. Clemens lib.

III. Pædag. feminis Christianis talem anulum dat: *Νίδων ἐν (ὁ παιδαγωγός) ὡταῖς δακτύλιον ἐν χρυσίῳ, εἰς τὸν εἰς λόγον, ἀλλ' εἰς τὸ δασημαλῆδες τὰ οἶκοι φυλακῆς ἀξία, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς οἰκείας. εἰ γὰρ οἱ πάντες ἦσαν παιδαγωγεῖς, εἰδὲν τῇ σφραγίδων ἐδῆ, ἐπίσης ὄντων δικαίων καὶ δικαίων καὶ δειποτῶν. ἐπεὶ δὲ ἡ ἀπαρδύσια πολλῶν ἐνδίδωσι ῥοπλῶ εἰς ἀδικίαν, σφραγίδων ἐδῆ. ἀμάρ. id est: Tribuit etiam feminis anulum aureum, non herclè ad ornatum, sed ad signandum ea quæ domi custodienda sunt, propter curam domesticam quæ illis incumbit. Si enim omnes à pædagogo rectè instituti essemus, superuacua essent signacula, omnibus ex æquo bonis, seruis dominisque. Sed quoniā aut nulla aut mala institutio causam magnam præbet iniuriæ, opus habuimus sigillis. Vbi vides etiam illo æuo morem priscum. Anulos eiusmodi signatorios (ferreos tamen, ut appareat seruorum fuisse, aut vulgarium militum) complures erotos ipsi vidimus in Batavis, cum adiunctâ clau. ad duplicem scilicet usum, signandi aperiendique. Eorum hæc forma, magnitudine minimissimi digiti.*

Plinius Iliacis temporibus ignotum anulorum usum fuisse docet, quoniam conditas arcis vestes vasaque aurea & argentea, & ea colligata nodi non anuli notâ Homerus indicat. Versus Homeri, quos respexit, sunt, Odyss. 9.

Αὐτὸς νῦν ἴδε πῶμα, δοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἵηλον,

Μή τις τοῖ καὶ ὁδὸν δηλώσῃ.

Ad hos anulos pertinere velim, Valerij locum lib. VII. cap. ult. Insuperque anulos suos ei tradidit: videlicet nequid ex eâ hereditate, quam non erat aditurus, amitteret. Quos ocys vir diligens, sed morientis amici plenum contumeliæ ludibrium, in locellum repositos & à præsentibus obsignatos diligentissimè, heredibus illius exheres ipse reddidit.

Primoque

* Imperitavit Apollonij tempore. Vide Philostratum li. I.

PAG. 24. Venationi additi Parthi.

Anulus signatorius. Eo signabant penum & vitæ filia.

Claues anulate.

Primoque congressu fufus reparat vires.] *Fugâ captâ ad montes Media, ait Iosephus. Victo Vononi per fugium Armenia fuit.] Primò Seleucia. Vide eundem Scriptorem libro XVIII.*

Ob scelus Antonij, qui Artauasden regem Armeniorum.] *Verè scelus. nec enim censori Tacito, ludus & iocus, ut hodie, fallere fidem. Artauasdes autem Antonium expeditione Parthica deseruisse visus, fallacibus ab eo litteris excitus, in vincla habitus, & in triumpho Alexandriam ductus est. Vide Dionem, & Plutarchum.*

Disfensio, in hac historia nominibusq. scriptorum.

Occiso Artaxiâ per dolum propinquorum, datus à Cæsare Armeniis Tigranes, deductusque in regnum à Tiberio Nerone.] *Iosephus hunc Artaxiam filium facit Artabazis. ita enim appellat pro Artauasde, ut alibi etiam Plutarchus. occisum eum à propinquis non dicit, dicit à Tiberio & Archelao pulsum. Horatius gloriam tribuere Tiberio videtur non pulsi solum, sed etiam occisi. Ad Itium, ——— Claudii virtute Neronis Armenius cecidit.*

Facit huc Epigramma I. lib. I. Florilegij Greci, etc. elixar Basilion.

Suetonius, Ducto ad orientem exercitu regnum Armeniæ Tigrani restituit, ac pro Tribunali diadema imposuit. *Dio historiam confundit, & Artabazem nominat pro Artaxiâ, Tigranem facit eius fratrem. lib. LIIII. Res autem ita habet. Artauasdes siue Artabazis, duum filiorum pater, Artaxia & Tigranis. ille maior natu. Adi Iosephum, lib. XV. cap. IIII.*

Barbari reges cum fororibus matrimonio iuncti.

Quamquam sociatis more externo, in matrimonium regnumque.] *Qui mos etiam Aegyptiis, aliisque barbaris ad Orientem.*

Sed ubi minitari Artabanus.] *Qui Orodem siue Herodem filium suum regem iis dedit. Iosephus lib. XVIII. cap. IIII. qui etiam hanc rem fufus exsequitur, paulum tamen à Tacito diuersus.*

Vt effugere agitauerit Vonones, in loco reddemus.] *Reddidit, hoc ipso libro sub finem.*

Quot annos in Germaniâ Germanicus.

Quæ sibi tertium iam annum belligeranti.] *Imò plures. Nam continenter in Germanos bellum gessit, à clade Varii: excepto anno Consulatus. Sed Tacitus à postremâ eius missione annos numerat, quæ fuit exacto consulatu eius, sub Augusti mortem.*

Acie & iustis locis.] *Novè dictum, pro aquis locis.*

Naues duplici gubernaculo.

Appositis vtrunque gubernaculis, conuerso ut repente remigio hinc vel illinc appellerent.] *Id quidem genus nauigij binis gubernaculis, hodie inuisum. At noster iterum describit, lib. I. II. Histor. vocatque Cameras: Sic inter vndas voluntur pari vtrunque prora, & mutabili remigio, quando hinc vel illinc appellere indiscretum & innoxium est. Item De moribus Germanorum: Forma nauium eo differt, quod vtrunque prora paratam semper appulsi frontem gerit. Reperio & apud Suidam prisca scriptoris verba, nescio an hanc ipsam rem narrantis: πλοῖα μονήρη, ἔστιν ἃ καὶ διῆροτα κατεσκευάσθη. τὰ δὲ καὶ ἐν τῷ ποταμῷ καὶ ἐν τῷ ὁρίζοντι ἐκαστὸν ἑνὸς πηδαλίου ἡσυχῶς, ὅπως αὐτοῖς τε καὶ μεταστροφόμενοι καὶ ἐπιπλέωσι & ἀνὰ ῥῶσιν, καὶ τὰς ἐναντίας ἐν τῷ ὁρίζοντι καὶ ἀπὸ πλάγι αὐτῶν σφάλλουσιν.*

Batauræ opportunitas.

Accipiendisque copiis, & transmittendum ad bellum opportuna.] *Siqua alia insula, in hac mundi pilâ.*

PAG. 25. Cenotaphium eiusque ritus.

Tumulum nuper Varianis legionibus structum.] *De quo supra lib. I. Primum extruendo tumulo cespitem Cæsar posuit, gratissimo munere in defunctos. Tumulus ille, non aliud quàm νεοτάφιον fuit. habesque huius ritus illustre apud Xenophontem exemplum, lib. VI. expeditionis Cyri. ubi inane sepulchrum constituitur militibus defunctis, quorum reliquia non faciles repertu. ἐνὶ δὲ τῷ ὁρίζοντι συνεγρόντες ἔδειξαν, ἐν τῷ ὑπαρχόντων ὡς ἐδύνατο καλίστα. & δὲ μὴ ὁρίζον, νεοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ πύργον μεγάλῳ, & σφαῖρας ἐπίδειξαν. Et apud Virgilium lib. III.*

—manesque vocabat

Hectoreum ad tumulum, viridi quem cespitem inanem

Et geminas, caussam lacrimis, sacrauerat aras.

Ara Drusi & cenotaphium.

Veterem aram Druso sitam disiecerant.] *Druso mortuo cenotaphium decretum ad Rhenum ipsum. Dio LV. & Suetonius, Exercitus honorarium ei tumulum excitauit, circa quem statodie, quotannis decurreret, & Galliarum ciuitates publicè supplicarent. Nescio an huic tumulo adiuncta ara: apparet, quia Suetonius ait, supplicarent. Voluit id cenotaphium ad Moguntiacum fuisse. repugnat hic locus, qui constituit inter Lupiam & Rhenum. Sed & Rauenna sepulchrum Drusus habuit, à Claudiōne eius F. an ab Augusto ipso extructum? cuius memoria in lapide prisco, ibi:*

* Idque ex Eutropio sumitur, lib. V. I.

Monumentum Drusi Rauennæ

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CÆS. AVG. GERM. PONT. MAX. TRIB. POT. II. COS. DESIG. III. IMP. III. P. P. DEDIT. OB. MEMORIAM. PATRIS. SVI. DEC. VII. COLLEGII. FABRI. M. R. HS. ∞. N. LIBERALITATE. DONAVIT.

DONAVIT. SVB
NVMMENTVM. EIV
V. ID. IVLIAS. C
COLLEGII. PERT
Honoriq. par
uenti Decurio in
descriptis.
Ter circum
Decurrere
Lini. P. n. etiam
grior fama est, in
tum decurisse cum
genti affluetis. Lucan

Proiectis m
Staium lib. VI. Optim
Tunc septem
Surgit eque
Graugenz
Orbe rogu
Ter curus
Tela sonant
Arma, quan
Cuncta inter
Alifonem, ac Rhenu
scribit à Druso castru
Rhenum. Velleio tam
Precatusque Dr
Ita est. Nam & Dr
fauio, vicique Bruti
Augusti. Apud: Bona
sibi visum Druso Ner

Peruati hol
Dum tibi Ro
Ister paca
Lacus inde & C
plures, ut lib. I. supra
quod mare Meridiona
cubus interstincta.
Classis Amis
Transposuit milit
tibus absumpti.]
relictam in ripa citeri
olieriore. Pontibus en
sumptis. Simplex hac
veretur, repugnet. Pri
positum in terras dextra
trans amnem. Deinde,
lere ad olieriore ripam
ponte: præsertim re nall
nominat? potuit enim
riu Transuehendi? Ne
in olieriore ripa flumi
modo igitur tunc, in qu
esentes eas & in statio
olieria scilicet progressu
nonne sic laurus iis am
quod humilibus & hum

DONAVIT. SVB. HAC. CONDICIONE. VT. QVOTANNIS. ROSAS. AD. MONUMENTVM. EIVS. DEFÉRANT. ET. IBI. EPVLENTVR. DVMTAXAT. IN. V. ID. IVLIAS. QVOD. SI. NEGLEXERINT. TVNC. AD. VIII. EIVSDEM. COLLEGII. PERTINERE. DEBEBIT. CONDICIONE. SVPRADICTA.

Honorique patris Princeps ipse cum legionibus decucurrit.] *Antiquissimi inuenti Decursio in funere illustrium virorum. Homerus in funere Patrocli, Virgilius Pallantis descripsit.*

Decursio funebri.

Ter circum accensos cincti fulgentibus armis
Decurrere rogos.

Liuius Pœnis etiam vsuatam ostendit lib. xxv. in morte Gracchi. Alij ab Hannibale, & ea vulgarior fama est, in vestibulo primorum castrorum rogam exstructum esse: armatum exercitum decurrisse cum tripudiis Hispanorum, moribusque armorum & corporum suæ cuique genti assuetis. Lucanus lib. viii.

* Legerim, in vestibulo primæ.

— totus ut ignem

Proiectis mærens exercitus ambiat armis.

Statius lib. vi. Optimè.

Tunc septem numero turmas (centenus vbique
Surgit eques) versis ducunt insignibus ipsi
Graugena reges: lustrantque, ex more, sinistro
Orbe rogam, & stantes inclinant puluere flammæ.
Ter curuos egere sinus, illisquetelâ
Tela sonant: quater horrendum populere fragorem
Arma, quater mollem famularum brachia planctum.

Cuncta inter castellum Alifonem ac Rhenum.] *Distinguendum videri, castellum, Alifonem, ac Rhenum, pronuntiauit Vertranus. & rectè, ad mentem Dionis, lib. l. iv. Nam scribit à Druso castellum exstructum ad Lupia & Alifonis confluuiâ, aliudq. in Chattis ad ipsum Rhenum. Velleio tamen loci nomen Aliso est, & Ptolomæo ἀλίσων inter Germaniæ vrbes.*

Volunt esse opidum, quod hodie, Vefalia.

Precatusque Drusum patrem ut se eadem ausum libens placatusque iuuaret.] *Ita est. Nam & Drusus classe Oceanum tentauit, imò & pugnam nauibus conseruit in Amasiâ fluuiio, vicitque Bructeros. Strabo lib. vii. Εἰσι δὲ μετὰ τὴν καὶ ἄλλοι ποταμοὶ πλωτοί, ὧν ἐν τῇ Αἰγυπτίᾳ Δρῶν; Βρυχίτης καὶ τὸν αὐτὸν ποταμὸν. Sed & Petrarcha auctor, arcum triumphalem Romæ sibi visum Druso Neroni huic inscriptum: è quo fracto hos dumtaxat versus à se lectos.*

Drusi res in Germaniâ.

— ad diuortia Rheni

Peruasi hostiles depopulatus agros.

Dum tibi Roma decus æternaque sudo trophæa,

Ister pacatis lenior ibit aquis.

Lacus inde & Oceanum vsque ad Amisiam peruehitur.] *Lacus nominat semper plures, ut lib. i. supra. Ipse impositas nauibus quattuor legiones per lacus vexit. At hodie vnus, quod mare Meridionale appellant. Apparet autem clarè, gentes ibi terrasque fuisse pluribus lacubus interstinctas. Vide chorographiam nostram Batauiæ.*

Classis Amisiam relicta læuo amne: erratumque in eo quod non subuexit. Transposuit militem dextris in terras iturum. ita plures dies efficiendis pontibus absumpti.] *Locus mihi ambiguae sententiæ & perplexa. Vidi qui sic vellent. Classem relictam in ripâ citeriore (aspectu Gallia dico:) & in hoc culpa Germanicum, quod non in ripâ vltiore. Pontibus enim tunc nihil opus fuisset, quibus nunc iunxit amnem, & dies plures absumpsit. Simplex hac sententiâ, fateor, & ex primo verborum aspectu. At qui scrutetur, valdè, vereor, repugnet. Primum si classis in citimâ ripâ posita: quomodo aptè annectitur, militè transpositum in terras dextras? Sanè eo posito, si quid ego capio, vti amnis classi læuus fuit, ita & terræ trans amnem. Deinde, quis hîc (malum) Germanici & Romanorum stupor, classem non appellere ad vltiorem ripam, in flumine iam noto: & vanam illam operam sumere in exstruendo ponte? præsertim re nullâ aut hoste impediante. Tertiò, si eares, cur Pontes multitudinis numero nominat? potuit enim & debuit transmitti ponte vno. Cur Subuehendi verbo utitur, cum verius Transuehendi? Nescio an hac diluent. Mea de Taciti mente mens est: Classem relictam in vltiore ripâ fluminis, vti debuit: sed tamen in imâ, & mari proximâ, quod non debuit. Quomodo igitur tunc, inquit, amnis illi læuus? expositurâ nempe nauium, quas verisimile est quiescentes eas & in statione habuisse. Nempe proras in Oceanum verterunt, tanquam reditura, nec ultra scilicet progressuræ. Pone autem milites in iis & vectores ut solet, facie ad proram versâ: nonne sic læuus iis amnis, & terra in quas transponuntur dextra? Peccatum tamen à Germanico, quod humilibus & humentibus illis locis militem exposuerit (debuisse subuehere:) in quibus transcendis*

transseundis, opus pontium structurâ. Ad mare enim æstuarium: non sic supra.

Taciti scripta
ad Visurgim
reverta.

Flumen Visurgis interflebat.] Mutua Romanorum Germanorumque clade nobilis annis, cui famam præcipue Tacitus dedit: & ipse Tacito (mirum fatum) vitam. Nam quinque hi primores libri inuenti Corbeia, quod monasterium ad Visurgim est. atque illinc depromptum verè hunc thesaurum. Quæstor quidam Pontificius ad magnum Leonem detulit, donatus ab eo aureis quingentis.

PAG. 26.
Augurale siue
Auguraculum
in castris.

*Lego, felici
auspicio.

Nocte cœptâ egressus Augurali.] Nihil muto. in castris Romanis ad dextram Prætorij Auguraculum fuit, ubi duces auspicarentur & ex pullis auguria captarent. quod Græcis οἰκονομῆσι est. Hyginus manu. verbis tamen corruptis, Auguraculum parte dextrâ prætoriatu à principalem agnouimus, ut dixi, ne & augurium rectè capere potest. parte læuâ tribunal statuitur, ut augurio accepto insuper ascendat & exercitum felicia hospicio adloquatur. Ita Tacito Auguralis ara commemoratur in castris Corbulonis, lib. x. v. Erudito tamen viro, egressus Augustali, legend. videtur: quia in Quinctiliano scriptum libro viii. Carmen funebre, proprie Nania; & tabernaculum ducis, Augustale. Non idem mihi videbatur.

Germani pel-
liti.

Contectus humeros ferinâ pelle.] Quare ferinâ pelle? ut habitum mentiretur Germani, credo; qui plerumque pelliti. Germani autem multi non in castris solum, sed, ut opinor, inter eius custodes.

Operati ad
sacra.
Linius corre-
ctus.

Prætextæ usus
in sacris ita ta-
men ut fuerit
tantum sacer-
dotum.

Spartianus
correctus, hoc

Viditque se operatum & sanguine sacro respersâ prætextâ.] Operandi verbum, ad sacra. Tibullus, Tunc pubes operata deo. Restitue apud Linium, lib. x. Dum hostes operati superstitionibus, concilia secreta agunt, Amitemum opidum de Samnitibus vi cepit. ita meus codex. vulgo, superati. Quod ait, respersam prætextam: scire licet pontifices, imò sacerdotes omnes, cum diis facerent, prætextâ vsos: Germanicus autem Augur. Lampridius in Alexandro, Accepit prætextam etiam cum sacra faceret, sed loco Pontificis maximi, non Imperatoris. Appianus ἐμπεδὺν αὐτῶν ἀποδιδόναι τὴν ἀρχαίαν καὶ ἀποδοῦναι τὴν ἐκείνου ἐκείνῳ ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις, ἀποδοῦναι δὲ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνῳ ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις. Quinctilianus declamat. CCCXL. Ego vobis allego etiam ipsum illud sacrum prætextarum, quo sacerdotes velantur, quo magistratus: quo infirmitatē pueritiæ sacram facimus ac venerabilem. Spartianus in Hadriano: Natali suo ultimo cum Antoninum commendaret, prætexta sponte delapsa caput ei operuit. ubi corrigo, aperuit: quia sacrificabant capite velato. Adi & Zosimum lib. iiii. ubi delata ad Gratianum Christianum Principem prætexta pontificia, & spreta. ab hac mente Plinius placari purpurâ deos scripsit, respiciens scilicet ad prætextam libro i. x. Distinguit ab equite Curiam, dis aduocatur placandis, omnemque vestem illuminat.

Nullâ vulnerum patientiâ, sine pudore flagitij, sine curâ ducum, abire, fugere.] Videntur adumbrata à Thucydide, qui Brasidam inducit horrantem suos contra Illuros: eosque iisdem moribus fingit. lib. i. i. ubi inter cetera: ἔτι δὲ τὰς ἐν ἑσπέρῃσι, αἰχμῶν δὲ αὐτῶν πέντε πρὸς τὴν χεῖρα ἐκείνου, ἡ δὲ φωνὴ καὶ ἡ ἐξοδος αὐτῶν, ὥστε ἕως οὗ δόξαν τὴν καλὴν, ἀνέλεγε καὶ τὸ ἀνδρείον ἔχει.

Aduersis diis obiciant.] Ita correxi: vulgo, odiis.

PAG. 27.
Aduertendi
verbum, aliâ
notione.
Linius emen-
datus.

Aquila Roma-
na exemplum
à Persis.

Romana aqi-
la qualis.

Non magnum
id aquilæ cor-
pus.

Octo aquilæ petere filuas visæ aduertere Imperatorem.] Sic lib. iiii. Hist. Aduertit ea res Vespasianum. & Linius lib. i. emendante me, Aduerteratque ea res etiam Sabinos tanti periculo viri. Nam hætenus auerteratque, scriptum reperies, ignorantia historica dictionis. Ceterum, illud mirum unde hic aquila nostris terris haud temere vise. Ac subreor ut falsa species obiecta Germanico, aliæque alites fuerint.

Sequerentur Romanas aues.] Aquilas intellegit, quæ à C. Mariæuo propria Romanis. Exemplum credo esse à Persis, quibus in militiâ, Aquila præcipuum & regale signum. Xenophon de Expeditione Cyri lib. i. ὁ δὲ βασιλεὺς σημεῖον ὄραν ἐπαύσατο, αὐτῶν πρὸς τὴν χεῖρα ἐπὶ πέλτης, ὅτι ἐξ ὧν αἰατετέρησαν. Et Padiæ Cyri lib. vii. ὡς δὲ ἂν τὸ σημεῖον αὐτῶν χρυσὸς ἐπὶ δόρατος μακρῇ αἰατετέρησαν. Ὁ δὲ ἐν τῷ τῷ σημεῖον τῶν Περσῶν βασιλεὺς ὤλεσε. id est: Erat autem ei signum, aurea aquila in longâ hastâ suspensa: & nunc etiam id insigne Persarum regibus manet. Sed diuersa tamen ea paullum ab aquilâ Romanorum. Nam hæc non aliud, quàm modica ex argento aquila, quæ summe hastæ insitebat, alis expansis, pede fulmen aureum tenens. Ita, præter M. Antonij nummos, etiam Dio describit libro xlii. de prodigiis ante pugnam Mundensem: οἱ δὲ δὴ αἰετὶ τῶν Σελεύκων αὐτῶν, τὰς τε πτέρους σείσαντες, & τὰς κεφαλὰς, ἐς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν πρὸς χροῦς ἐπεσον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν αἴτιον ἐπέστησαν, & ὑπὲρ τοῦ Κασσιᾶ ἀπεπέσαντο. id est, Aquilæ legionum eius, alas concutientes, & fulmina, quæ nonnullæ earum aurea pedibus tenent, abiicientes, Pompeio exitum palam denunciabant, ipsæque ad Cæsarem quasi auolabant. Dixi modicam fuisse, collige ex his Flori verbis lib. iiii. Tertiam aquilam signifer, priusquam in manus hostium veniret, euulsit, mersamque intra baltei sui latebras gerens in cruentâ palude delituit. Neque enim baltei latebris regi potuisset aquila admodum magna. Dixi ex argento.

ex argento, quia, ut Plinius
genio in castris Bruti: i
sui sed: & d. Arde: dicitur
pion: & d. & d. & d. & d.
d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
aquila aurea, consuetudo
fitam portat, cuius in
censu in hastâ ipsa
& nummi) sed ad castris
quo religionis causa
segitudo, & d. & d. & d.
quam in castra venit &
Propria legionu
nyssu, de iisdem: & d. & d.
A deo autem signa pro
se solum suumque cap
nus: Religio Romano
Exemplum eius sacra

Perque tuo
Imò & adorata ea. Di
muata, & d. & d. & d. & d.
venerabile maxime. & d.

Repertis cathen
idem M. Antonij
atque fiducia, adeo v
lib. lib. i. i. qui su
or. & d. & d. & d. & d.
let magnus ille deu
Miles in loco p
dux & auctor facti.
legati & d. & d. & d. & d.
dem Imp. salutatur, & d.

Te
Pr
Et ab hac re statim, in
consecrasset, non, G
Detraxerat regi
rem fecisse in pugna
Persarum, qui nudus
Sed ætate iam
sim opera est semel à
menle Martio. Nam
uant, ut sic dicant: P
Itade Hieme, Æstate
ἐκατέρω τὸ ἔτος, μακρῇ
Effusa grando.]
Mare omne in A
quemvis ventum? A
Germaniæ terris, im
Nam certe non A
cui restituta distan
rum in Britanniam r
illa non incommodi
Postquam muta
que quo ventus. Lini
quo ætus ferebat.
Aluei manantes
Propinquo loco

ex argento. quia, ut Plinius ait, eo metallo olim omnia signa, & in Appiano Aquilas reperio ex argento in castris Bruti: tamen aureas postea fecit luxus. itaque eas Dio describit lib. XI. ex more sui seculi: ὁ γὰρ Αἰτὼς ἀνοικισμένος, ἐστὶ δὲ νεὸς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ αἰτὼς χρυσεὺς ἐνέδρυται. καθίσταται ἐν πᾶσι τοῖς στρατοπέδοις, καὶ αὐτὸν εἰς ἀνὴρ ὅτι δόξατος μακρὸς, ἐς δὲ τὸ εὐεργετὴ ἀπὸ τῆς αἰτίας ὡς καὶ ἐς τὸ δάπεδον καὶ ἀπὸ τῆς ἀντιθέσεως, φέρεται. id est, Quod Aquilam dicunt, est modicum facellum, & in eo aquila aurea. constituiturque in omnibus legionibus. eam vir unus aliquis hastæ oblongæ impositam portat, cuius hastæ ima pars acuta est ut defigi in solum possit. Quod ait facellum esse, caue-
censeas in hastâ ipsâ simile quidpiam fuisse templi (nuda enim aquila fuit, ut docent monumenta & nummi) sed ad castra referendum est: in quorum principis adicula quadam, siue templum, in quo religionis causâ aquilæ & signa seruabantur. Herodianus lib. IIII. ὡς δὲ ἐστὶ περὶ τοῦ στρατοπέδου, εἰς τὸ νεὸν ἐν δὲ τὰ σημεῖα & τὰ ἀγάλματα τὰ στρατοπέδου ἀποσυνεχίζονται. id est, Postquam in castra venit & id facellum in quo signa & imagines exercitus adorantur.

Ex argēto olim facta.
Post aurea.

Aquilæ facellū siue domuncula in castris.

Propria legionum numina.] Ita alibi: Mox conuersus ad signa & bellorum deos. Dionysius, de iisdem: πρῶτα γὰρ ῥωμαῖοις ταῦτα ὅτι στρατείας, & ὡς περὶ ἱερῶν καὶ θεῶν ἱερὰ νομίζον. Adde autem signa pro diis, uti per ea miles iuraret. Liuius lib. VI. Obstringere periurio non se solum suumque caput, sed signa militaria & aquilas, sacramenti que religionem. Tertullianus: Religio Romanorum tota castrensis signa veneratur, signa iurat, omnibus diis præponit. Exemplum eius sacramenti egregium apud Lucanum lib. I. ubi Lælius Casari:

Aquilæ & signa, dii militū.
Milites per signa iurabant.

— per signa decem felicia castris,

Perque tuos iuro quocumque ex hoste triumphos.

Imò & adorata ea. Disce de Socrumeno Eccles. Hist. lib. I. cap. IV. ubi de Labaro: Σημεῖον δὲ τὸ πρῶτον, καὶ ὅτι αἰετὸς βασιλέως ἡγεῖσθαι, & ἀποσυνεχίζονται νεὸν καὶ στρατοπέδων. Hoc signum venerabile maximè, quia & principem antecedere, & adorari etiam à militibus solebat.

Signorum adoratio.

Repertis catenis, quas in Romanos ut non dubio euentu portauerant.] Fecit idem M. Antonius apud Florum lib. III. qui Cretam inuasit cum ingenti quidem victoriæ spe atque fiduciâ, adeò ut plures catenas in nauibus quàm arma portaret. Fecit Flaminius, in Polybio lib. III. qui suos ita vanitatis impleuit, ut plures essent qui aliusque πέντακ, τοιαυτὴν ὡς ἀποσυνεχίζονται, ferrent, quàm qui arma. Sed utriusque quis exitus? qui nunc Germanorum. Nec aliter solet magnus ille deus, qui deiicit quidquid vanè se attollit.

Fiducia bellis improspera.

Miles in loco prælij Tiberium Imp. salutauit.] Oportuerat Germanicum ipsum, qui dux & auctor facti. Sed Augustus ut auspicia seruauit sibi, sic honorem omnem rei à ducibus suis legatis uel gestis. Nam qui ductu quidem suo, alienis tamen auspiciis uicerat: ne antiquitus quidem Imp. salutabatur, aut triumphabat. Hoc adulari suo Principi Horatius uoluit:

Imperatoris nomen ad solum principem.
Apud eum vnum auspicia

Te copias, te consilium, & tuos

Præbente diuos.

Et ab hac re statim, in trophæi inscriptione legis, Exercitum Tiberij Imperatoris ea monumenta consecrauisse, non, Germanici, qui ducebat.

Detraxerat tegimen capiti, quò magis adgnosceretur.] Idem video Cyrum minorem fecisse in pugna illâ sibi extremâ: cuius causam tamen Xenophon ambigè refert ad morem Persarum, qui nudis capitibus pugnam inibant.

PAG. 28.

Nudo capite, in periculo, duces.
Adulta ætas.
Noua.

Sed ætate iam adultâ.] Sæpè ita loquitur noster, imitatione apertâ Sallustij. quam phrasim opera est semel à inuenture intelligi, ex Seruianis notis, ad illud Vere nouo. Id est, ait, primo mense Martio. Nam veteres per singula tempora anni, quæ in tres menses diuiduntur, obseruant, ut sic dicant: Primum mensem, Nouum ver: secundum, Adultum: tertium, Præceps. Itade Hieme, Æstate, Autumno. sic semper Sallustius. Simile, quod Græci annum partiuntur: ἱαμένους τὸ ἔτος, μεσένους, ἢ λήγοντες.

Præceps.

Effusa grando.] Sub quam, occultâ causâ, semper, ut aiunt, Oceanus intumescit.

Marc omne in Austrum cessit.] Propriene Austrum dicit? ἀντοῦ, ποταμῶν ex ritu, quemuis ventum? Ambigo ego, ne Notum uoluerit intellegi: quia clarè subdit, qui tumidis Germaniæ terris, immenso nubium tractu validus & rigore vicini Septemtrionis horridior. Nam certè non Auster est tyrannus, ut ille loquitur, Germaniæ terræ: nec vicinus Septemtrioni, cui rectâ lineâ distans & aduersus. Adde quòd Austro turbante, vix est ut naues ex orâ Frisiorum in Britanniam rapiantur. quod mox narrat factum. Possunt tamen fortasse & hac dilui, & illa non incommodâ interpretatione iuari.

Auster, pro quouis alio vento imbri-co.

Postquam mutabat æstus, eodem, quò ventus ferebat.] Non malè etiam, eodemque quò ventus. Liuius lib. XXVI. Acer etiam Septemtrio ortus inclinatum stagnum eodem quò æstus ferebat.

Aluei manantes per latera.] Nec displiceret scribi, nantes.

Propinquo loco defossam aquilam.] Malim, luo. Hic autem inuenta aquilarum una, PAG. 29.

d

& suprâ

SCRIBONIA, { IULIA. cui maritus } { CAIVS } } Casares.
eius soror, uxor { VIPSANIVS } { LVCIVS } }
OCT. AVGVSTI. { AGRIPPA. Ex his } { IULIA, nupta L. Paulo. }
Ex his { } { AGRIPPINA, nupta Germanico. }

SCRIBONIVS LIBO, { SCRIBONIVS, de } { SCRIBONIVS LIBO. quem volo maritum }
de quo nihil legi. { quo nihil. } { Pompeia fuisse. }

Priores dua linea huius generis vera, & ex historiâ Dionis, Appiani, collecta. Tertia à solâ coniecturâ est. sed aliter de amitâ Scriboniâ explicari à me non potest. L. Scribonium Libonem qui consul fuit hoc ipso anno quo damnatus adolescens, non patrem eius fuisse sed fratrem ex narratione Taciti liquet. Patrem enim nusquam nominat: nominat fratrem. Hunc fuisse arbitror à quo Scribonia lex denominata: quem vir* magnus in libello singulari ad eam legem imperitè confudit cum isto qui nunc reus.

* Tac. R. uardus
ad leg. Scrib.

Amitam Scriboniam.] Digna lectu de totâre vide apud Senecam epistolâ LXXI.

Per Flaccum Vescularium.] Qui tamen infra lib. v. est, Vescularius Atticus insidia- rum in Libonem internuncius.

Lecticâ delatus ad fores curiæ.] Quod receptum in solis agris. Nam lectica quanquam iam vulgata, tamen spernebantur adhuc à Curia aditu. Suetonius de Tiberio: Numquam cu- riam nisi solus intrauit: lecticâ quondam introlatus æger, comites à se remouit.

PAG. 30.
Agi in lecticâ

Innissusque fratri.] Puto L. Scribonio Liboni, qui hoc anno consul.

Et C. Liuius.] Nescio an, Cluius.

Quis viam Appiam Brundisium vsque pecuniâ operiret.] Non temerè de viâ Appiâ consultauit vanum caput, quia ea inter Romanas vias longissima, & quasi regina, ut ait Statius:

Appia regina
viarum.

—quâ limite noto

Appia longarum teritur regina viarum.

Sed pertinuitne ea Brundisium vsque? Negat Frontinus de Aqueductibus, qui ultra Capuam non porrigit. Appia aqua, inquit, inducta est ab Ap. Claudio Censore. qui & viam Appiam à portâ Capenâ vsque ad urbem Capuam muniendam curauit. Adfirmat tamen hic Tacitus, & Strabo, prolixè lib. v. & vi. & Horatius:

Disidium scri-
porum in viâ
Appiâ.

Brundisium melius Numici via ducat, an Appi.

aliæque. Omnes bene. Nam Appius ipse non herclè ultra Capuam perduxit. ne potuit quidem, ut fines tunc erant imperij Romani. perduxit postea siue C. Gracchus Tribunus, qui plerasque vias fecit, refecit: siue C. Caesar, qui curator via Appiæ non leuiter in eam impendit: siue Augustus, de quo inscriptiones prisca, S. P. Q. R. QVOD. VIÆ. MVNITÆ. SVNT. Nam certum aliquid non aliq, non ego inueni.

Conciliati
omnes.

Atroces vel occultas notas.] quæ ad mortem eorum pertinerent, aut cadem.

Vetere Senatusconsulto quæstio in caput domini prohibebatur.] Quando & à quo latum id Sc. quero. Sanè antiquum est, & Cicero referre videtur ad morem maiorum po- tius, quàm ad legem. Nam cum more maiorum de seruis in dominum ne tormentis quidem quæriliceat: exortus est seruus, qui quem in eculeo appellare non posset, eum accuset blutus. Idem: Maiores nostri in dominum de seruo quæri noluerunt, non quia non posset verum inue- niri, sed quia videbatur indignum esse, & domino morte ipsâ tristius. Derogatum ei legi anti- quitus, in causâ incesti. Pro Milone: De seruis nullâ lege quæstio est in dominum, nisi deince- stu, ut fuit in Clodium. Iurisconsulti excipiunt etiam adulterij crimen, fraudati census, & ma- iestatis. l. i. C. de quæstionibus.

Sc. de tormen-
tis seruorum.

Quando tor-
quetur in domi-
num seruus
posset.

Callidus & noui iuris repertor Tiberius.] Imò infamia huius inuenti penes Au- gustum: errâtque noster, si non errat Dio lib. LV. ὅτι δὲ ἐν τῇ δούλῳ κατὰ δεσπότη βασιλεὺς ἐστὶν, ἐκείνου δὲ οὐδὲν ἀντιπαραστήσειν, ἀλλὰ καὶ τὸν δεσπότην ἐκείνου κατὰ τὸν νόμον, ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἐκείνου κατὰ τὸν νόμον, ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἐκείνου κατὰ τὸν νόμον.

A Tacito di-
scipat Dio.

Mancipari singulos actori publico iubet.] Mancipari, mancupio tradi: πᾶσι πᾶσι, siue vendi, dixit Dio. Suprà: Hortisque venditis statuam Augusti simul mancipasset. Lib. III. Seruos quoque Silani, ut tormentis interrogarentur, actor publicus mancipio acceperat. Sed quis publicus actor? non alius, quàm publicus siue seruus siue libertus: proprio tamen munere, qui res rationesque reipub. administrabat. Græci διοικητὰς, ἀρχαγορεύς, vertunt. Itaque ferè cum Procuratoribus equiparantur: sic tamen ut minus latè uagetur eorum potestas. Plinius in laudatione Traiani: Dicitur actori, atque etiam procuratori tuo, In ius veni, sequere ad tribu- nal. Idem lib. III. epistol. ad Caluissium: Deinde quod non minus vtile quàm voluptuosum, posse vtramque eadem operâ, eodem viatico munere, sub eodem procuratore ac pænè iisdem

Mancipari.

Actor publicus

Similis procu-
ratori.

actoribus habere. *Salvianus Massiliensis*: Paudent quippe actores, paudent silentarios, paudent procuratores: prope ut inter istos omnes nullorum minus serui sint, quam dominorum suorum. *In marmore prisco*:

HERCVLI DEFENSORI
PRO. ITV. ET. REDITV
D. CLODI. SEPTIMI
ALBINI. CAESARIS
D. CLODIVS. D. L.
FELIX
ACTOR. CAES. N. D. D.

id est, Actor Caesaris nostri dedicavit. *Sic Actores praediorum l. xvi. c. De procuratorib. Actores rerum, l. ult. De offic. praesid. & in Suetonij Domitiano cap. xi. Actorem summarum rite fortasse reposuit Torrentius. Certè enim pecuniae recipiendae & expendendae praerant. Apuleius lib. ii. Philodotesum requirit actorem (ita è codice scripto Gifselini nostri legimus, cum male adhuc auctorem.) ei que praecipit, bono custodi redderet sine mora praemium. Ut ergo isti in privata familia, sic & in rep. Actores. de quibus Plinius locum correctum imputo iuventuti, lib. vii. Epistola ad Caninium: Equidem nihil commodius inuenio, quam quod ipse feci. Nam pro quingentis millibus nummum, quae in alimenta ingenuorum promiseram, agrum ex meis longe pluris exactori (corrigo, inquam, actori) publico mancipavi, eundem vectigali imposito recepi, tricena millia annua daturus. quibus verbis nihil clarius potest ad Taciti mentem. Ut enim ibi ager Actori publico mancipatur: sic hic serui. Vide quae de reip. seruis scripsi libro Electorum, cap. xxi. & adde (quod tunc me fugit) de appellatione eorum à magistratibus, Varronis insignem locum, quem secius accepit vir doctus: Lib. vii. De lingua Latina: Nomina habent plerique liberti à municipio manumissi: in quo, ut societatum & fanorum serui, non seruarunt proportionem & rationem. Et Romanorum liberti debuerunt dici, ut à Fauentia Fauentinus, à Reate Reatinus, sic à Roma Romanus, ut nominantur libertini à libertis orti, & à publicis seruis populi Romani, qui manumissi antequam sub magistratu nomina, qui eos liberarunt, succedere coeperunt. Dicit Varro. Serui publici manumissi, dicti sunt liberti populi Romani, uti reapse erant: manumissi quidem, priusquam ambitiosa hac consuetudo inualeceret nominandi à magistratibus. Nam ecce coeperunt à Consule quopiam aut Praetore, Cornelianus dici, Gellianus, Clodianus. Et adde istis, quae notavi ibi. Ille amicus noster ad successiones refert & testamenti factionem. Acute, sed quò tam acute?*

P. Quirinio propinquo suo.] Est P. Sulpicius Quirinius, qui Æmiliam Lepidam habuit uxorem. unde adfinitas. Nam ipse ignobilis.

Præturæ extra ordinem datae.] An supra numerum eos Praetores adiectos vult? certè enim unius prætura tantum vacabat. An potius, in annum proximum destinatos eos, extra sortem aleamque comitorum?

Tunc Cotta Messallinus, ne imago Libonis posterorum exequias comitaretur, censuit.] Cotta hic inter notas & vibices eius seclis, filius, ut Plinius ait, Messalla oratoris: patris optimi degener proles. De imaginibus in funere, deque hoc interdicto, non repeto ea quae scripsi in Electis cap. xxi. Sic Bruti & Cassij imagines abolitæ, infra lib. iiii. Viginti clarissimarum familiarum imagines antelatae sunt, Manlij, Quinctij, aliaque eiusdem nobilitatis nomina: sed præfulgebant Cassius atque Brutus hoc ipso, quod effigies eorum non visabantur.

L. P. & Gallus Asinius.] Vereor ut elapsus exscriptori sit aliquod nomen. Diuinabam olim, L. Pætus, Gallus Asinius. Pætus sanè illo auro in Senatu fuisse, docet liber xv. ubi Caspianus Pætus. Quid si etiam, L. P. & Gallus Asinij? ut prænominibus distinguat plures eius gentis. Nam Asinij aliquot Senatores, imò consulares, uti infra dicam.

Facta & de Mathematicis Magisque Italiâ pellendis Senatusconsulta.] Imò repetita potius. Nam veteri lege edictoque, pridem amota è rep. illa pestis. Anno urbis DCXIII. M. Popillio Lænatæ, Cn. Calpurnio Coss. C. Cornelius Hispallus Praetor edicto Chaldaeos intra decimum diem abire ex vrbe atque Italiâ iussit: leuibus atque ineptis ingeniis, fallaci siderum interpretatione, quæstuosam mendacis suis caliginem iniicientes. ait Valerius libro primo. Anno DCCXXI. M. Agrippa Aedilis tæs ἀπολόγους καὶ τὰς γένεας ἐν τῷ πόλει ἀφ᾽ ἑλπίαν. auctor Dio XLIX. in extremo. Iterum anno DCCLXI. ab Augusto interdictum seuerè omni vaticinio ac pradictione: notat idem Graecus lib. lvi. Sed serio in primis & cum curæ ea res habita, hoc anno. Senatusconsulti, quod factum, formam & verba certo repperi in Fragmentis Iuriscultorum, quae dedit nuper doctissimus P. Pythoëus. Ait ibi Vlpianus, lib. vii. de offic. Procons. Præterea interdicta est (ita legit Pythoëus) Mathematicorum callidâ imposturâ & obstinate per suasio

Correptus
Plinius.

Serui publici
agnominati à
magistratibus.

Varro explica-
tus præter me-
tem viri docti.

Lib. x. ca. xxii.

Asinij plures
prænominibus
dignati.

Mathematici
quidam & quo-
tians pulsi.

Verba prope-
modum exuta
hinc Senatus-
consulti.
* Libro cui titu-
lus: Mosaicarū
legum & Ro-
manar. collatio
tit. xv.
Correptus Vl-
pianus.

peritatio. Nec hodie
S. C. Pomponio & Ro-
teris qui similem in co-
sue, quæstum) aqua &
gentium qui si id fecer-
At enim illerferi
Non hoc nouum, ut
nias, consules fuerant
Sapissime denique in
eptissime immiseret. &
rationis (legerim, sceler-
quide Principis salute
culam nostri vati, de
sperantibus fallax: qu-
Saxo deiectus e
Qui in amor

Carcer, & b
Extra portam
credo, ne frequentis
tis. Plautus,

Esse eundem
Patibulum
Itaque & carnifex d
moreretur prius acer-
ret. quem non modo
carere voluerunt. Ia

Lanios ind
intellegit enim carn
& Coriary ac Vissell
rus lib. i. cap. LIII. re
p. mōtas ἀπολογίας. C
cerdo, ideoque ab vrb
non temerarium est. n
nisi tamen Metiam, ut

Illum edep
Credo ecal
Sed profecto qua Mei
meri sisusque portarū
gnum, altum, & qui
ab istis, nisi forte Col
Esquilinam, quod Suer
Esquilino securi percu
Vos turba

Contundit
Post insepult
Et Esquilin
Itaque & Puticuli ibi
Festus, alique. Ibidem
Cum classicum
rei capitalis dies dicta
nam damnati. Plutarch
ἐπιπέσει. τὸν τῶν τοῦ
tū vellis, & conuocand
vultu lenis, & illa solem
w. Serpy apud Varrone

persuasio. Nec hodie primum interdici eis placuit, sed vetus hæc prohibitio est. Denique exstat S. C. Pomponio & Rufo Coss. factum, quo cauetur, ut Mathematicis, Chaldaeis, ariolis, & ceteris qui similem incertum fecerunt (*Pythæus*, similem artem: *ego legerim*, similem cestum, siue, quæstum) aqua & igni interdiciatur, omniaque bona eorum publicentur: & sic eternus gentium qui si id fecerit in eum animaduertatur. *Dico Domitium intellegere S. C. hoc ipsum. At enim ille refert ad Pomponium & Rufum Coss. hoc autem anno Taurus & Libo Coss. fuerunt. Non hoc nouum, ut inter scriptores anni unius discrimen sit. Cælius enim Rufus, & L. Pomponius, consules fuerunt sequenti hunc anno. Addit Vlpianus alia, quæ ad cognitionem istam: Sæpiissime denique interdictum est ferè ab omnibus principibus, nequis omnino huiusmodi ineptiis se immisceret: & variè puniti sunt hi qui id exereuerunt, pro mensurâ scilicet & consultationis (*legerim*, sceleris & consultationis, vel *inductâ copulâ*, scilicet consultationis). Nam quide Principis salute, capite puniti sunt, vel quâ aliâ grauiore poenâ adfecti. Non omittam oraculum nostri vatis, de his vanis vaticiniis: Mathematici genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax: quod in ciuitate nostrâ & verabitur semper, & retinebitur.*

De tempore
Senatuscôulti
dissensio.

Vlpianus iterum
emendatus.

Saxo deiectus est.] *Tarpeio. ita dicebant, sine aliâ additione. Plautus:*

Qui in amore, (*malim*, amorem) præcipitauit, peius perit, quàm si saxo saliar.

Lucretius,

—scelerisque lucla

Carcer, & horribilis de saxo iactus deorsum.

Extra portam Esquilinam.] *Supplicia pleraque apud Romanos sumi solita extra portas. credo, ne frequenti sanguine & cade, contaminari oculi ciuium, aut delibari videretur liberis. Plautus,*

—credo ego istoc exemplo tibi

Esse eundum actutum extra portam, dispestis manibus

Patibulum quom habebis.

Itaque & carnifex domicilium habuit extra urbem. *Cicero, pro Rabirio perduellionis reo: Sed moreretur prius acerbissimâ morte millies Gracchus, quàm in eius concione carnifex consisteret. quem non modò foro, sed etiam cælo hoc ac spiritu Censoris leges, atque vrbis domicilio carere voluerunt. Ideo Plautus,*

—extra portam Metiam currendum est prius,

Lanios inde accersam duo cum tintinnabulis.

intellegit enim carnifices, quorum extra eam portam domus, ad solemnem supplicis locum. Imò & Coriarij ac Vispelliones vrbe submoti, à pari causâ. *Morticina enim tractant. Artemidorus lib. I. cap. LIII. τὸ δὲ βυρσοδέσειν, πᾶσι πορνέον. νεκρῶν γὰρ ἀπὸ τοῦ βυρσοδέσειν, καὶ τὸ πόνεον ἀπὸ τοῦ πορνέον. Coriariam exercere, malum omnibus. Corpora enim mortua attrectat cerdo, ideoque ab vrbe secluditur. Sed quid est quod Tacitus hic disertè nominat Esquilinam? non temerarium est. nec facillè reperies, ut ego censeo, vbi supplicij res, nominari portam aliam: nisi tamen Metiam, ut iterum apud Plautum:*

Illum edepol videre ardentem te extra portam Metiam,

Credo ecastor velle.

Sed profectò quæ Metia Plauto, eadem est cum Esquilinâ. argumento loci de supplicis, tum numeri sitúsque portarum vrbis. Idq. ante me censuisse audio Octauium Pantagathum, virum magnum, altum, & qui esse doctus eligeret quàm videri. Non, inquam, reperies aliam nominatam ab istis, nisi forè Collinam in Vestalium morte. quod aliud à supplicio vulgato. Facit ad portam Esquilinam, quod Suetonius in Claudio scripsit: Ciuitatem Romanam vsurpantes in campo Esquilino securi percussit. Quod Horatius, anus illas lapidatas in Esquilis abiicit:

Vos turba vicatim hinc & hinc saxis petens

Contundet obscenas anus.

Post infepulta membra different lupi,

Et Esquilinæ alites.

Itaque & Puticuli ibi, quò vilium damnatorumque hominum cadavera proiciebantur. *Varro, Festus, aliique. Ibidem locum fuisse, qui Sestertius diceretur, infra docebo.*

Cum classicum canere iussissent.] *Non cuilibet è plebe doctorum notus mos. Cum ciui rei capitalis dies dicta esset, classicum in celeberrimis vrbis locis canebat, & postremò ante ianuam damnati. Plutarchus in Gracchiis: καὶ τοὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει, εἴ τις ἔχον δούλον θανάτου μὴ ὑπαίξει, τῆς ἀπὸ τῆς θύρας ἐκτὸς ἐλθόντα σάλπιγγι ἀναγγεῖν τῇ σάλπιγγι, καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτῶς τῆς θύρας. Seneca lib. I. de Ira: Itaque etsi peruersa induenda magistratui vestis, & conuocanda classico concio est, procedam in tribunal non furens nec infestus, sed vultu lenis, & illa solemnia verba graui magis quàm rabidâ voce concipiam. In Commentario M. Sergij apud Varronem, lib. V. de LL. Quo die comitia erunt, in arce classicum canat, endo*

Saxum Tarpeium.

Animaduersiones extra urbem.

Carnificis domus extra urbem.

Plautus explicatus.

Coriarij extra urbem.

Porta Esquilina suppliciorum fuit.

Metia, eadem cum illâ.

Puticuli.

Classicum canebat in morte ciuium.

Varro correctus.

(sic emendo) circumque mœros, & ante priuati huiusce T. Quintij Trogi scelerosi hominis hosticum (leg. est; hostium) canat, & vt in campo cum primò luci adsit. Seneca iterum huc respexit. Epist. xvi. Cum classicum cecinit, scit non se peti: cum aliqua conclamatio est, quomodo exeat, non quid efferat, quærit. Puto & Lucilius, hoc versu trachæico:

Rauco concionem sonitu & curuis eogant cornibus.

In provincia
servatus ille
mos. *et*

Nec Romæ solum & inter ciues seruatus ille mos: sed etiam in provinciis, nisi fallunt me De clamatores (& hercle vereor ut animi ingenique causâ fallant) apud Senecam patrem libro IX. Controv. II. de Flaminio qui inter cœnam noxium punxit. Capito: Fit à præcone silentium: adhibentur deinde legitima verba: canitur ex alterâ parte classicum. Cassius Senerus: Si tribunal conscenderit conuiuiali veste: si cùm classicum canere debeat, symphoniam canere iusserit.

More priſco aduertêre.] *Supplicium priſci moris quale, pete à me in lib. xv.*

Ne vasa auro solida ministrandis cibis fierent.] *Vide luxum eius aui, & gratulare seculo nostro. Dio paullo communius id concepit: quasi interdicta omnia vasa auri, nisi quae ad sacra.*

Pollux, M. M.
 cap. xvi. i.
 De bysso, &
 serico.
 Byssinas vestes
 in Aegypto re-
 pertas tempore
 Semiramidis
 vult Clemens
 Strora. i.
 Ildori & O-
 thonis error.
 Bombyx quo-
 modo ad ita-
 los peruenerit.
 Serica vestis
 parum proprie
 nominata in
 inferiore aucto.

Ne vestis serica viros fœdaret.] *Nolim erres. distincta genera vestium olim, Byssina, Bombycina, Serica. Byssina, è lino: Bombycina, è vermis: Serica, ex arborum lanâ confecta. Bombycina eadem est cum Cœsiue Coâ (nihil enim interest) manetque hodie: reliquarum nihil superest præter nomen. Byssum cum Serico, imperitè confundit Philostratus lib. xi. & vult ex arbore Indicâ nasci, quæ altitudine quidem populos æquet, foliis salicis non absimilis. Sericum debuisset dicere. Nam Byssus è terrâ gignitur vt linum, circa Elidem præcipuè, Achaia urbem. Eadem imperitiâ Bombycinam, Sericam facit Isidorus lib. xix. Si tamen imperitiâ est, & non recepta opinio inferioris aui. Nam & Zonaras in Iustiniani vitâ scribit eius temporibus telam sericam à Romanis (id est Gracis Byzantinis) texti cœptam, cum antea à Persicis mercatoribus tantum importaretur, nec Romani scirent fila illa esse vermium. Et addit duos monachos eua illa vermium ex Indiâ attulisse, & mori foliis aluisse, & inde sericum confecisse. Orho item Frisingensis in historiâ Friderici lib. i. att Rodericum Siculum expugnatis in Graciâ Athenis, Corintho, Thebis opifices qui sericos pannos texebant deduxisse captiuos & in Sicilia urbe Palermo collocasse. Inde factum vt quam texturam prius soli Graci inter Christianos habuerint, cum Romanis communicata sit ingeniis. Nec abhorrent ab hac sententiâ Pausanias, Pollux, Seruim. At magis veteres discriminant clarè: & lanam arborum esse Sericum volunt, apud Seres Indos. Virgil.*

Velleraque vt foliis depectant tenuia Seres.

Vestis e serice
pellucida.

Plinius : Seres lanicio filiarum nobiles, perfusam aquâ depectentes frondium canitiem. *Seneca poeta* : Quæ fila ramis ultimi Seres legunt. *Marcellinus lib. xxiii.* Apud Seras subluce filux, in quibus arborum fœtus aquarum asperginibus crebris velut quædam vellera mollientes, ex lanugine & liquore mixtam subtilitatem tenerrimam pectunt, nentesque subtemine conficiunt sericum. *De his Seneca, lib. vii.* *De beneficiis* : Video sericas vestes, si vestes vocandæ sunt, in quibus nihil est quo defendi corpus, aut denique pudor possit. quibus sumptis, mulier parum liquidò nudam se non esse iurabit. Hæc ingenti summâ ab ignotis etiam ad commercium gentibus accersuntur, ut matronæ nostræ ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostendant. *Pellucebant enim tenerrimâ, ut Ammianus loquitur, subtilitate. ideoque quotiens pellucidam vestem, pellucem togam, taliâque legis: capito de Sericâ, aut Coâ.* *Iuvenalis* :

Acer & indomitus libertatisque magister
Cretice pelluces.

ceperim de Sericâ. Tibullus, de bombycinâ:

Illa gerat tenues vestes, quas femina Cea

Texuit, auratas disposuitque vias.

Quando Ser
ca Romæ.

Medica vesti
de quâ vide
Procop. lib. 1
de bello Van
dalico.

& Horatius: Altera nil obstat Cois tibi. Serica quando venerint in vsum planissimè non scio. suspicor Iulij Caesaris auro, (nam antè non inuenio) qui etiam ludis theatrum totum velis contextu sericis. vt ex quorundam fide Dio refert lib. XLIII. Eam vestem etiam Medicam dictam, scriptum reliquit Procopius. Genera eius facta postea Holoferica, Subserica. vsusque primus Holofericà, Eligabalus. de quo ad scriptores historia Augusta.

Aliam apud Scipiones pecuniam.] *Largâ significatione pecuniam dixit, ut lex x. vi-
ralis, & Iurisconsulti.*

Ut locis, ordinibus, dignationibus antistent, talésque ad requiem animi aut salubritatem corporum parentur.] *Quid est illud, tales? Censeo rescribendum, dignationibus antistent, aliisque, quæ ad requiem. Ideo (inquit bonus patronus luxuriæ) repertum discernere censum Senatorum equitumque à plebe: non solum ut loco, ordine, dignitate, præminent,*

premineant, sed etiam suppellectile, veste, aliisque quæ animo aut corpori cara. Potes etiam legere, & aliis quæ ad. minisque recedes à scripturâ.

Confessio vitiorum.] Posit legi, consensio.

Missus est Prætor, qui domi interrogaret.] Quod in egregiis personis observari Paulus iubet, l. xv. De iureiurando: Ad egregias personas, colque qui valetudine impediuntur, domum mitti oportet ad iurandum.

Censuit in quinquennium magistratuum comitia habenda.] Non à se id inuenit Gallus, sed imitari decretum C. Cæsaris voluit, de quo Appianus, in personâ M. Antonij: *ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ ἡσδὸν ἀπάντες οἱ μὲν ἡρώαρχοι ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, οἱ δὲ ἐν ἀρχαῖς αἰρετοὶ ἐπὶ ἐκείνῳ ἡρώαρχοι, οἱ δὲ ἐς τὸ μέλλον ἀρχὴν καὶ ἡγετονίαν, ἐς γὰρ πένταετος, ὥς ἴσμεν, καὶ τὰ ἀσινὰ ἡμῶν ἐπὶ ἐτήσια, ἐπὶ τὰς ἑθνοῦς ἢ ἐξ ἑσπερίων ἢ ἡγεμονίας διατάσσεται.* De quo etiam Suetonius sentit cap. lxxvi. in Iulio: Magistratus in plures annos ordinavit.

Utque legionum legati, qui ante præturam eâ militiâ fungebantur.] In exercitu duplices legati, Consulares & Prætorij. Consularis toti exercitui plerumque: Prætorius legioni uni præsidebat. At interdum à Cæsare etiam non prætorij præponebantur, ad quos pertinere hoc consilium Gallus voluit. Sed quod sequitur, in annos singulos nominaret, nonne potius scribi est, in annos quinos? Et mihi ex prioribus sequentibusque sic videtur. Refero hoc autem ad candidatos Præture, quod numerus facile indicat.

Quasi augeretur potestas eius.] In Mediceo, auctur, legitur voce admutilatâ. Illa vera lectio. Augebatur enim potestas, cum in eius manum comitia darentur.

Preces M. Hortali nobilis iuuenis.] Ortalus scribitur in Suetonio: Plerosque modestiâ & pudore deterruit, in quibus Ortalum Q. Hortensij oratoris nepotem, qui permodicâ re familiari, auctore Augusto, quattuor liberos tulerat. Ortalus igitur Hortensia gentis cognomen. Cicero ad Atticum, lib. iv. Ortalus in eâ causâ fuit, cuiusmodi solet. Infanda quadam de hoc ipso, nisi fallor, Hortensio Valerius Maximus narrat lib. i. i. Iam Q. quidem Hortensij, qui in maximo & ingenuorum ciuium & amplissimorum prouentu, summum auctoritatis atque eloquentiæ gradum obtinuit, Nepos Hortensius Corbio omnibus scortis abiectiorem & obsceniorē vitam exegit: ad ultimumque lingua eius tam libidini cunctorum inter lupanaria prostitit, quàm aui pro salute ciuium in foro excubuerat. sed vocat Corbionem. An'ne igitur scrib. Hortalus Corbio? an corrupta ea vox, substitutendumque, Ortalus? alterum certè horum. Principio etiam Valeriana narrationis emendo, in maximo & ingeniorum, & ciuium amplissimorum prouentu. Facio iudicem nostrum Pighium, cui scriptor hic non medicinam debet, sed vitam. Sed hic Ortalus Hortensij nepos, nunquid ex filio? Apparet. nam & Valerius disertè Hortensium eum appellat. Attamen filius magni illius Oratoris, bello ciuili Brutiano periit, præmaturè. Velleius: Eadem Lucillum Hortensiumque eminentissimorum virorum filios fortuna abstulit. Sed debuit scilicet iam tunc prolem fuisse, & reliquisse in vrbe. Catulli Elegia quæ ad Ortalum est: cenfeo eam esse ad huius auum.

En stirps & progenies tot Consulum, tot Dictatorum.] Vaniloqua hominis oratio & falsa. ubi enim isti tot Consules, tot Dictatores? Certè ego in Hortensia gente unum Dictatorem reperi, & Consulem unum. Dictatorem anno urbis cdlxvii. secessione plebis. Consulem, Q. Hortensium, huius auum. Sed intellegit fortasse maiores suos etiam ex gente maternâ.

Eandem vim in me transmittere.] Prisca scriptura, in me transmerei. ex quo Beatus, transmere. Legebam, eadem, inuidiam in me transmittere. vel, eadem, inuidiæ me transdere. Transdere plerumque libris scriptis, pro Tradere. Eadem, notum ex Plauto. Nec disidet à vero posterior diuinatio.

Vectusque Coram Etruriæ promontorium.] Apud Dionem leges, in Galliam profectum eum. Sed Cora nomen ego apud Geographos in hoc tractu non reperi: reperi Cosâ. quod Etruria opidum fuit in sublimi colle ad mare, cum subiecto sinu. Strabo lib. v. *μὲν δὲ Πορτῶν τῶν Κόσας πόλιν μὲν ἐν ὑπὲρ τῆς Θαλάσσης. ἐπὶ δὲ ἐν κόλπῳ βανὸς ὁ Ἰνλός.* Vicinum id portui Herculis Sex. Rutilius in Itinerario locat: Et desolatæ moenia fœda Cosæ. Seruius de eodem: Cosæ ciuitas Thuscæ, quæ numero singulari etiam secundum Sallustium dicitur. Nominat & Plinius lib. i. i. Itaque qui me audiet, Cosam hic restituet.

Vine militum seruum suum coërceret.] Rectum est. Et si enim Clemens hic seruus Agrippæ olim: tamen nunc Tiberij. ad quem scilicet vniuersa Agrippæ hereditas venerat.

Sacrarium genti Iuliæ, effigiesque diuo Augusto apud Bouillas dicantur.] Ad ditto etiam ludicro Circensi. quod docent Cornelij verba, lib. xv. Ludicrum Circense, ut Iuliæ genti apud Bouillas, ita Claudiæ Domitiæque apud Antium ederetur. At de Sacrario, exemplum imitatus in gente Flaviâ Domitianus. Statius v. Siluar.

PAG. 31.

Lib. i. i. i. i. i.

Legati exercituum.

Ortalus cognomen Hortensium.

Mala proles boni patris Ortalus.

Diuinatio in Valerio Max.

Ortalus Hortensij nepos.

PAG. 32.

Cosâ Etruriæ.

PAG. 33.

Templum Iulium apud Bouillas & Iudi.

— æternæ modò qui sacraria genti

Condedit, inque alio posuit sua sidera cælo.

Triumphavit de Cheruscis, Cattisque, & Angriuariis.] *Plures gentes in hoc triumpho Strabo nominat, sed verbis corruptis: de quibus videro in Germaniâ Taciti.*

Currus quinque liberis onustus.] *Ex triumphantium ritu, qui pueros minores in curru, grandiores interdum equis triumphalibus imponebant. Cicero, pro Murena, Plutarch. Suetonius, dii.*

Rex Archelaus quinquagesimum annum Cappadociâ potiebatur.] *Insta putatio. Cepit enim regnum ab Antonio, anno urbis DCCXVIII. Consule Dionem lib. XLIX.*

Suet. in Cal.
cap. 11.

Regnum eius in prouinciam redactum est.] *Non nunc quidem, sed paullo post à Germanico missa ad res Orientis. Infra: At Cappadoces in formam prouinciæ redacti, Q. Veranium legatum accepere. Strabo, lib. XII. δὲ μεγάλης Καππαδοκίας νῦν μὲν ἐκ τῶν παλαιῶν διατάξιν. τελευτήσαντες γὰρ τὸν Ἀρχελάου τὸ βασιλεύσαντος ἔργον Καῖσαρ τε ἐν σύγκλητος ἐπαρχίαν ἐξ Ὀρμενίων αὐτῶν. Regnum autem Cappadocia à Tiberio primum in prouinciam redactum, consensu traditum est. Appianum quis hic audiet, qui refert ad Augustum? Verba eius in Mithridatico: Αἰοβαρζάνης μὲν ἐστὶν τῶν βασιλείων ἑλὼν τὰ παλαιὰ ἐπὶ χεῖρας. καὶ πολλὰ μετὰ βολαὶ μετὰ Καῖσαρος: ἐχρὼν τὸ Σεβάσιν. ἐφ' οὗ καθάπερ τὰ λοιπὰ, καὶ ἡδὲ ἡ βασιλεὺς περὶ τῶν ἐξ ἐπαρχίας. Ariobarzanes regnum filio tradidit: variæque mutationes interuenerunt ad Cæsarem usque Augustum. Is, ut pleraque alia, etiam hoc regnum (Cappadociam) in Prouinciam redegit. *Vid. excidisti, o bone & fide aliis scriptor.**

Appiani palam error.

Fructibusque eius leuari posse centesimæ vectigal, ducentessimam in posterum statuit.] *Onus hoc impositum urbi & Italiae, post bella ciuilia, ab Augusto: anno, nisi erro, DCCCLIX. quo tempore ærarium militare institutum, ut tradit Dio lib. LV. Colligo ex verbis Taciti, quæ lib. I. Centesimam rerum venalium post bella ciuilia institutam deprecante populo, edixit Tiberius militare ærarium eo subsidio niti. Non aliud autem hoc vectigal, quam centesimus rerum in auctione venalium nummus. Auctor sic interpretandi Suetonius, qui Ducentessimam auctiōum appellat, in Caligulâ cap. XVI. Ducentessimam auctiōum Italiae remisit. ubi bene Turnebus emendat, Centesimam. Bene, inquam, maximus ille Criticus aui nostri. Nec iuuat Suetoni receptam lectionem hic locus Taciti: quia ille idem Tiberius, quasi penitentiâ beneficij, centesimam iterum instituit, ducentessimam inducitur. Clare Dio, lib. LVIII. καὶ μὲν τὸ (id est, post Seiani mortem) τέλος δὲ σκοπιος μὲν ἔχον, ἐκ τῶν ἡμετέρων. Non narrat id Tacitus. fateor, quia ea omnis historia extincta. At Dio idem, ubi de Caligulâ, sibi constans, centesimam ab eo sublatam ait, non Ducentessimam. Vide eius verba, LIX.*

Centesimæ initium.
Ea ad ærarium militare.

Comprobata
Turnebi sententia.

Nec posse motum Orientem.] *Recte; quasi dicat, turbatum commotumque Orientem. aliis, non peccabis si legas, motum Orientis.*

Maiusque imperium quoquò adisset, quàm his qui forte, aut missu Principis obtinerent.] *Id eximium ius tributum etiam olim Pompeio Magno, bello in piratas. Quod ait, sorte aut missu: diuidit Proconsules, à Propratoribus Legatisque. ut verè notauit libro I. supra.*

Creticum Silanum.] *Ex Iuniâ familiâ hic Silanus, sed adoptione in Cæciliam transferat. Itaque nomina illi, Q. Cæcilius Metellus Creticus Silanus. Ex Dione, Cassiodoro, aliisque qui scripserunt Fastos. Consul fuit anno urbis DCCCLX. cum Neruâ Siliano.*

Silanus Creticus.

Donec ultro ambiretur delatum ab Augusto consulatum accipere.] *Consul fuit Cn. Calpurnius Piso, cum ipso Augusto, anno DCCXXXI. De ministerio eius in bello Africo, vide, si lubet, Hirtium initio libri.*

Cn. Piso.

Vxoris quoque Plancinæ nobilitate & opibus accendebatur.] *A Dione Munatia Plancina dicitur: ut certum sit eam celebris illius L. Munatii Planci filiam fuisse aut nepem. Nominat hanc ipsam Romæ lapis, in ædibus Cæsiis:*

Plancina.

DIS. MANIBVS
L. MVNATI
PLANCINÆ. L.
POLYCLITI.

id est, Plancina liberti.

Vix Tiberio concedere, liberos eius ut multum infra despectare.] *Germanicum intellege, & Drusum.*

Plancinam Augusta monuit Agrippinam insectandi.] *Non muto, etsi dictio non trita. Sic lib. xv. Vologesi penitus infixum erat arma Romana vitandi.*

Auum M. Antonium, auunculum Augustum ferens.] *Tu qui in historiâ tiro, hæc pete ex Tabulâ stirpis Augustæ, quam inserui, sine librorum.*

Non frequens
phras.

PAG. 34.

Disceſſu

Disceſſu Roman
remoto metu Punico
Sed Marabodu
rabodus adoleſcent
tulit externa. de qua
dicitur, quæ tu ipſi
quæ in Boiæ muſi, tu
reſt. diſceſſu. inuol
enſand. hoc γὰρ in
ſuſ. quæ; oſi; eiſu
Zabon autem iuxta
& gentes Sueuorum
gentem nominatam
ptura, quaſi Boiorum
tum populares ſuos
ſuum Romæ bi iuu
regnauit, & ſubiecit
Sueuorum gens Tacit
Sibinos, & inter ipſo
quantur, Marabodu
Quia fratris fili
atate res magnas geſſi
duum nunt, anno xx
imperij expleſſe ſcribi
Eodem anno
nio: Maximus tertia
bibus Aſiæ vnâ nocte
ad tempus reſert mo
poſteriori fuiſſe. Scilicet
puloſ de re & aſia
ealor oſt. m. m. m.
ſuſa de oſt. m. m. m.
pauſa autem & aſia
Duodecim.] A
Tredecim vrbes tertia
Cæſarea, Philadelphi
dab: Moſthene, &
Apollonia, Hircania
Alperſima in S
Zap. de. ai
Zap. de. ai
ai neſcit
ol. de. ai
nu. de. el. ai
e. ſuſ. de. ai
B. de. ai
Zap. de. ai
Magnetes à Sip
n. de. ai
pauſa de. ai
à Siplo: quæ libera
exſtiterunt. Scitum
exſt. monumentum
TATIBVS. Aſiæ.
Temnios.] Vbi
Quique Moſcen
nomine vrbs Lydia.
Bona Æmiliz M
lineabo ad ſcopum, & ne

Discessu Romanorum, ac vacui externo metu.] *Simile illi Sallustiano: Postquam remoto metu Punico simultates exercere vacuum fuit.*

Sed Maroboduum regis nomen inuisum apud populares.] *Iure. Nam hic Maroboduus adolescens, Romæ benigne ab Augusto habitus, reuersus ad suos, artes & seruitutem intulit externas. de quo iucunda & necessaria scitu Strabo lib. vii. 1. ἐν ταύτῃ δὲ ἔστι καὶ ὁ Ερκυνίος θρυμὸς, καὶ τὰ τῆς Σιθωνίας θ. η. τὰ μὲν οἰκιστὰς ἐν τῷ θρυμῷ, καὶ θάλασσαν τὰ τῆς Κολοθέλων. ἐν οἷς ἔστι καὶ τὸ Βασίλειον, τὸ τῷ Μαροβόδῳ βασιλεῖον, εἰς ὃν ἐκείνος τόπον, ἄλλας τε μετέκτισσε πόλεις, καὶ δὴ τὰς ὁμοθυμῶν αὐτῷ Μαρκουμνίνας. Ἐπέστη γὰρ τοῖς περὶ ἡμᾶς ἔτος δὲ ἰδιώτε, καὶ τῷ ἐν Ρώμῃ ἐπαρόδον. νέος γὰρ ἦν ἐλθὼν, καὶ οὐκ ἐργαζέτο ὑπὸ τῷ Σεβαστῷ. ἐπανελθὼν δὲ ἐδιωκόμενος, καὶ κατεκτείνετο, πρὸς οἷς εἶπον, Λαῖες τὸ μέγα ἔθνος, καὶ Ζέμεις, καὶ Βετόνας, καὶ Μερλῶνας, καὶ Ζιβῶνας καὶ τῆς Ζελώνων αὐτῶν μέγα ἔθνος Ζέμωννας. Id est: in hac Germaniæ parte est etiam Hercynius saltus, & gentes Sueuorum: quarum alia ipsam incolunt siluam, ut Colduli (suspecta lectio, nec eam gentem nominatam alibi reperio) in quibus est & Bouiasium (forte, Boyhaimum vera scriptura, quasi Boiorum domus) Maroboduus regia. in quem locum cum alios complures transfudit, tum populares suos Marcomannos. Occupauit enim dominationem priuatus, post reditum suum Romæ: ubi iuuenis vixerat, & beneficiis ab Augusto affectus fuerat. Reuersus autem regnauit, & subiecit sibi, præter dictos, Lutos (omnino scribo Λυγίους, siue Lygios, quæ præcipua Sueuorum gens Tacito) magnam nationem, Zumos, Butones (lego, Guthones) Mugilones, Sibinos, & inter ipsos Sueuos magnum populum Semnonas. Ex his clara illa Taciti, quæ sequuntur, Maroboduum Hercyniæ latebris defensum: Cæsaris satellitem.*

Maraboduus rex.

Eius regia.

Correctus Strabo.

Quia fratris filio iuueni, patruus senex parere dedignabatur.] *Iuuenili prorsus ætate res magnas gessit, decus illud Germaniæ. Varum fudit anno vigesimo sexto ætatis. Maroboduus nunc, anno xxxv. facile collectu ex Tacito, qui eum triginta septem annos vitæ, duodecim imperij explese scribit. Obiit autem anno dcccxxxii. biennio post hanc pugnam.*

Arminij ætas.

Eodem anno xii. celebres Asiæ vrbes conlapsæ.] *Terræmotus huius mentio Plinio: Maximus terræ, memoriæ mortalium, exstitit motus Tiberij Cæsaris principatu, xii. vr-
bibus Asiæ vnâ nocte prostratis. Bonum Orosium quàm fugit ratio, qui hunc tremorem terræ ad tempus refert mortui nostri Seruatoris: quod nos quidem scimus totis quatuordecim annis posterius fuisse. Scilicet egebant hoc fūco sacra littera. De eodem Strabo, lib. xii. καὶ τὰ περὶ Σί-
πυλον δὲ καὶ τὰ ἀνατολίῳ αὐτῶν, & δὲ μὲν τὴν τῆς Μαγνησίας τὴν ὑπὲρ αὐτῶν κατέ-
βαλον σεισμῶν. ἦν καὶ καὶ Σάρδεις & τῆς ἄλλων τὰς ἐπιφανέστερας καὶ πολλὰ μέρη διελυμμένα. ἐπὶ τῷ
δὲ οὐκ ἦν ἡγεμὼν χρηματίζετο ἐπὶ δὲ, καὶ θάλασσαν & πρὸ τῶν ἐπὶ τῷ γινόμενης συμφορῆς Τεγλλιανῶν οὐ
πατήρ αὐτῶν & Λαοδικεῶν.*

Magnus terre-
motus.

Orosij supinus
error.

Duodecim.] *At tredecim eas facit Eusebius in Chronico, sed nominibus valdè corruptis. Tredecim vrbes terræmotu corruerunt. Ephesus, Magnesia, Sardis, Mofthene, Megachyero, Cæsarea, Philadelphia, Himolus, Temis, Cumæ, Myrrhina, Apollonia, Diabircania. Emen-
dabis: Mofthene, Ægx, Hierocæsarea, Philadelphia, Tmolus, Temnus, Cume, Myrina, Apollonia, Hircania.*

Eusebij siue
Hieronymi
chronicon
correctum.

Asperrima in Sardianos lues.] *Bianoris epigramma in hanc rem est, lib. i. Anthologia:*

Σάρδεις αἱ τὸ πάλαι Γύγης πόλις, αἶψ' ἀλυάττω
Σάρδεις, αἱ βασιλεῖ περὶς ἐν ἀπαδί,
αἱ κρείσσω τὸ παλαιὸν ἐπὶ λιθώσασθαι μέλαθρον,
ὅλβον παυτάλας ῥύματι δὲ ξάμναι.
νῦν δὲ ὅλαι δύνῃσι ἐν καλὸν ἀρπαγείῃσι,
ἐς βυθὸν δὲ ἀχρὺς χάσματις ἤρπτεται.
Βῆρα, καὶ εἰς ἐλικὴν κυκλωσμένα, αἱ δ' ἐν χέρσῳ
Σάρδεις, ἐν βυθίοις εἰς ἐν ἐκείνῳ τέλει.

Sardes concus-
sa terræmotu.

Magnetes à Sipylo proximi damno ac remedio habiti.] *Strabo: ἐν ἀπώθεν δὲ
τέττων τῆς πόλεως, ἢ ἡ Μαγνησία ἔστιν ἡ ὑπὸ Σιπύλῳ, ἐλδοθέρα πόλις ὑπὸ ῥωμαίων κεκαμμένη. &
ταύτῃ δὲ ἐκάλωσαν οἱ νεώτεροι γρόμφοι σεισμῶν. id est: Haud procul his vrbus & Magnesia est
à Sipylo: quæ libera iudicata est à Romanis. Hanc & terræmotus ij adflixerunt, qui nuper
exstiterunt. Scitum iam autem duas Magnesiæ esse, à Sipylo, & à Maandro. Tiberiani nummi
exstant, monumentum beniuolentiæ & liberalitatis in adfluxas vrbes, quibus inscriptum: CIVI-
TATIBVS. ASIÆ. RESTITVTIS.*

PAG. 35.

Duplices Ma-
gnetes.

Temnios.] *Vrbs ipsa Temnus Straboni xiii.*

Quique Mosceni aut Macedones Hyrcani vocantur.] *Verius Mosceni: quo
nomine vrbs Lydia.*

Bona Æmiliæ Musæ locupletis intestatæ petita in fiscum.] *In tenebroso loco col-
lingabo ad scopum, & nescio an tangam. Æmiliam hanc Musam libertam fuisse, id primum pono
argumento*

Correctus Ta-
citus.

plinius lib. v. 11. * Calestrium Tironem familiarissimè diligo. ille me in Tribunatu liberorum iure præcessit: ego illum in Præturâ sum consecutus, cum mihi Cæsar annum remisisset.

Musulanorum dux haberi.] *Prolemæus vocat, Μισυλάμης: Plinius Musulanos.*

Compulerantque Cinithios.] *Plinio dicti videntur Ethini.*

Ne bellum metu cluderent.] *Optimè. id est, ne metu Romanarum virium traherent bellum, nullâ copiâ pugna. Asidet huic illud Claudiani, De laudib. Stilic. lib. 1.*

—res mira relatu:

Ne timeare, times, & quem vindicta manebat,
Desperare vetas.

Rhenanus tamen, astu, maluit.

Nam post illum recipitorem urbis, filiūque eius Camillum, penes alias familias imperatoria laus fuerat.] *Tamen ex eadem gente duo adhuc triumpho notantur, alter P. Furij de Galleis, anno DXXX. alter L. Furij Purpureonis de hisdem Galleis, DLIII. Huius autem Camilli, de quo nunc, filius credo fuit, qui imperium temporibus Claudij frustra sibi vindicavit.*

Fœderique sociæ & vetustæ urbis datum, vno ut lictore vteretur.] *Vim terroremque imperij Romani ostendebant, lictores, secures, fasces. Ideò cum, adempto illo metu, magistratus quasi ad amicos agere volebant: remanebant insignia potestatis. Sic Antonio olim in eadem urbe (ait Appianus) ἔξοδοι ἦσαν αὐτοῦ σιμύων, σὺν δύο φίλοις καὶ σὺν ἀπολέτοις δύο, εἰς δὲ δασυάλων δὲ ἑξήσας ἢ ἀποδοῖ. Et Tiberius Rhodi, genus vitæ admodum civile instituit, sine lictore aut viatore, gymnasio interdum obambulans. Suetonius cap. x. 1.*

Illum in regressu sacra Samothracum visere nitentem.] *Samothracia insula non eadem cum Imbrasiâ, ut censet Musarum decus: nec Imbrasus fluuius siue Parthenius in hac, sed in Ioniciâ Samo, quæ ideò Parthenius dicta, ut discimus ex Strabone, Plinio, & Hygino. Eustathius, ἡ δὲ Θεωρία Σάμος λέγει, καὶ Σαμοθέα πωθεῖται, καλεῖται καὶ ἔτω περὶ δασυάλων τὸ ἐπὶ εἰς Σάμους, τὸ Ἰωνικῆς. Imò tres distinctæ Sami, de quibus doctè noster Ortelius in Synonymiâ, quem vide. Ideò firmanda in Varrone prisca lectio. Terra & cælum, ut Samothracum initia docent, sunt Dei magni, & hi, quos dixi, multis nominibus. Nam neque quas Samothracia (non Ambracia, aut, Imbrasia) ante portas statuit duas viriles species ahenas, dei magni: neque ut volgi putat, hi Samothraces dij, qui Castor & Pollux: sed hi, mas & femina, & hi quos augurum libri scriptos habent sic Diui potes: & sunt pro illis qui in Samothrace θεοὶ δυνάστες. Initia quæ Varro dicit, sunt hæc sacra de quibus noster. sacra religiosa in primis etiam apud Romanos. Ideò poëta satyricus,*

—iuret licet & Samothracum

Et nostrorum aras.

*Suidas, Εὐ Σαμοθέα καὶ ἦσαν τελευταί πνεες, αἱ ἐδόκουν τελεῖσθαι πρὸς ἀλεξιφάρμακον κινδύνων πινῶν. ἦν δὲ ἐκείσε & τὰ τῶν κορυβαίων μυθήματα, & τὰ τῶν ἑκάτων. Propter religionem loci, confugiebant illuc olim nocentes, ut colliges ex * 11. Anthologia, & factò Persei Macedonum regis, apud Liviū.*

Igitur aliâque quæ ibi varietate fortunæ.] *Turbatus locus, aut mutilus. Si turbatus tantum, sic reponito. Atque illum in regressu sacra Samothracum visere nitentem, aliâque quæ ibi varietate fortunæ & origine nostri veneranda, obuij Aquilones depulere. Igitur relegit Asiā. Sed quæ varietas fortune aut origo Romanorum in Samothrace? Principium Troiana gentis inde: à Troianis autem Romani. Dionysius lib. 1. Dardanum facit in hanc insulam venisse, quæ tunc Melane dicta; & pulsum inde sterilitate soli deuenisse ea Phrygiæ loca, ubi post Troia. Ideò olim Dardania dicta Samothrace, ut Plinius auctor. Bene ergo, originem nostri. Sed & Varro 11. Humanarum, Dardanum deospentates ex Samothrace in Phrygiā, Æneam ex Phrygiā Italiā aduexisse, tradidit. Et quedam huic rei suggeret Seruius, in illud vatis magni,*

—antiquam exquirite matrem.

Varietatem fortune vel ad Dardanum refer, vel ad Romanos, qui ex tam parvis magni. Fieri tamen potest, ut mutilus locus sit, fueritque aliquid de Ilio etiam insertum, fonte non dubio Romule gentis.

Colophona, ut Clarij Apollinis oraculo vteretur.] *Strabo tamen, qui huic ætati compar, ita loquitur de hoc oraculo tanquam nullum tunc fuerit. Κολοφῶν πόλις Ἰωνικῆ, & πρὸ αὐτῆς ἄλσος τῆς Κλαρίας Ἀπὸλλωνος, ἐν ᾗ καὶ μαντεῖον ἦν ποτὲ παλαιόν.*

Exercitio equitum, decursibus cohortium interesse.] *Alia hæc Decursio ab illâ funebri, de quâ dixi. Nam hæc exercitiū fuit: solita vsurpari ter quot mensibus ex institutione Diui Augusti. Vegetio Campicursio dicitur: quem vide lib. 1. cap. xxvii. & lib. 111. cap. 14. Campestris decursio Suetonio, in Galbâ: Campestris decursionem scuto moderatus. in Nerone: Indictaque decursione Prætorianis, scutum suâ manu prætulit.*

Præuerti

* Aliter tamen hunc locum infra explico. De lege Papiâ.

PAG. 36.

Acuta sententia exemplo firmata.

Furius Camillus.

Remotio li-
ctorum.

Lib. 1111. 149.

Samothracia
alia ab Imbra-
siâ.

Tres Sami.

Firmata Var-
ronis lectio.

Colebantur
Cabiri, siue Pe-
nates, ut inter-
pretantur.
Vide Strabonem,
lib. x.

* Epig. n. 1. do-
mæ.

Corruptus Ta-
citi locus.

Origo Rom. à
Samothrace.

Vide & Plu-
tarch. in Ca-
millo, & Dio-
nyssium de Ve-
stibus insti-
tutis à Numâ,
qui voluit eos
deos esse, quos
occultos ha-
beat templum
Vestis.
Strabonis à
Tacito, ut vi-
detur, diffusus

PAG. 37.

Decursio cam-
pestris.

In eâ solemne
ut pedes scu-
tum præferret.

Impuro cruri purum aut mulleolum inducit calceum. Et exstat exemplum hodie in calceis Turcarum Pannoniorumque. At crepida, solea, plantarum calces tantum imas tegebant, ceteris fere nudis. Ideo bene noster, pedibus intactis. Hunc sensum firmat ipse, dum subdit: P. Scipionis æmulatione, quem eadem factitauisse apud Siciliam accepimus. Scipio autem ibi crepidatus. Liuius: Ipsius etiam Imperatoris non Romanus modò, sed et militaris quidem cultus iactabatur: cum pallio crepidisque inambulare in gymnasio. Quod tamen molle & effeminatum censebatur: & Manilius delicatos insignit hac notâ,

Femineæ vestes, nexæ sine tegmine plantæ.

ut Scaliger emendauit. etsi vetus lectio, nec insunt tegmina: ex quâ tentabam, nec in usum tegmina. Dionem etiam non aliter exaudio, de Caligula ludis: καὶ δὲ τὴν καὶ ἀνυποδῆτοις βαλομένοις περὶ αὐτῶν, νομίζοντων μὴ πρὸς τὸ πᾶν ἀρχαῖς, καὶ συναλῆν τῶν ἐν τῷ δέρει εἶναι, καὶ πολλὰ καὶ ὑπὸ τῷ Αὐγούστῳ ἐν τῷ δέρει παρηγέρεσι γυμνασίου, ἐκλεχθέν δὲ ὑπὸ τῷ Τιβερίῳ. id est, Volentibus etiam discalceatis spectare permissum. quod vsitatum olim, ut etiam quidam iudicia hoc habitu æstatis tempore exercuerint, & ipse Augustus ita sæpe spectarit æstiuos ludos. omisum tamen à Tiberio. Vbi ἀνυποδῆτοις verè verteris, soleatos aut crepidatos. quomodo etiam conuiuia frequentabant Romani, calceis (qui inter forensia censebantur) omisus. In omni ergo remissione, per conuiuia, per ludos, per otium, Romani soleati. Nota etiam Ciceronis increpatio in Verrem, qui in littore soleatus: & in Antonium, qui Gallicis indutus.

Quod contra instituta Augusti, Alexandriam non sponte Principis introisset.] Vide Suet. Tiberio, cap. LII. & quæ dicam ad lib. I. Histor.

Equitibus Romanis illustribus.] De hoc cognomine equitum infra.

Claustraque terræ ac maris.] Pharum credo, aut Alexandriam, itemque Pelusium. De quo Propertius: Claustraque Pelusij Romano subruta ferro.

Inde proximum amnis os dicatum Herculi.] Interpunctio vitiosa historię facit noctem. ego illustro, Menelaus Græciam repetens diuerſum ad mare terramque Libyam delatus inde. Proximum amnis os, &c. Bina describit Nili ora. alteram Canopicum, ab opido cui nomen à gubernatore Menelai. qui illinc & ex eo portu in Libyam delatus. Alterum Heracleoticum, quod ait Herculi sacrum. Hac ex Geographis clara. At peregrinatio Menelai, ex Homero, Odys. 8.

Κύπρον, Φοινίκην καὶ Αἰγυπτίαν ἐπαλθεῖς,
Αἰθίοπας δ' ἰκόμεν καὶ Σιδονίαν καὶ Ερεμβύς,
καὶ Αἰθύν.

quorum versuum interpretationem plenam pete ex Strabonis primo. Verum ergo est, Menelaum delatum à Canopo, in Sidonios, Libyamque.

Structis molibus litteræ Egyptiæ.] Intellegit obeliscos, de quorum frequentia & notis consule omnino Ammianum, lib. XVII.

Regem Rhamfen Libyæ, Æthiopię.] De hac tantâ potentia Egyptiorum nihil legi. nec facile credam. Nam quod Suidas ait, Thulin quemdam Egyptium regem, usque ad Oceanum imperium tenuisse, à quo dicta sit Thule: quid tam infandum somniale vllus egrotus? Nescio an hic sit Rhamfes quo regnante Ilium captum esse vult Plinius libro XXXVI. cap. VII. vbi tamen leges, Ramifes, corruptè.

Legebantur & indicta gentibus tributa.] De his prioribusque vide Strabonem in descriptione Thebarum lib. XVI. qui cum Cornelio Gallo illuc profectus pleraque refert oculatâ fide: egregius mehercules, & non ad vulgi gustum scriptor.

Memnonis faxea effigies, vbi radiis solis icta est, vocalem sonum reddens.] Visitur, ut Plinius vult, in Serapis templo formâ colossi: quem, ait, cottidianò, solis ortu contactum radiis crepare dicunt. Iuuenal.

Dimidio magicæ resonant vbi Memnone chordæ.

Dimidium cur vocet, explicat Strabo: τὸ δὲ ἑτέρας τὴν αὐτὴν μέν τὴν δὲ καὶ ἑτέρας ἀπὸ τῆς αὐτῆς φωνῆς ἔχοντες, ὥς φασ. qui etiam vidisse se ait, & cum multis aliis circiter horam primam diei sonitum aliquem audisse. Philostratus ab Apollonio eam statuat in Æthiopię visam ait: & mentitur non insolens, siue ipse, siue impurus ille magus. Nam certum est in Egypto fuisse. Vide præter alios Pausaniam, in Atticis.

Claustra olim Romani imperij, quod nunc rubrum ad mare pateſcit.] Insertum hoc in gratiam laudemque Traiani, qui res magnas gessit ad Orientem, limitibus imperij ad rubrum mare promotis. Eleganter apud Suidam scriptor incertus super hac ipsâ re: Ρωμαίων ἀρχὴν, αὐτὴν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Περσῶν καὶ Μακεδόνων ἡπὶ τῷ ὠκεῖ, μετὰ τὸν ὠκεῖον. ὡς ἴσται μέν πρὸς τὴν εἰρήνην, ὡς δὲ μὴ τῷ, Ἰνδῶν καὶ ἐρυθρῶν θαλάσσης, & Νείλου & κατὰ τὰς ἡπείρους, καὶ λίαν Μακρόν. & reliqua, quæ non dubiè adrexit de rebus Traiani. Ita Tacitus lib. III. Quanto

e

fit angu-

Crepidæ sole-
æque, quid.

Crepidis vti,
molle erat.

Manilius ten-
tatus.

*Intellegit Ca-
tonem, de quo
Plut. ἀνυποδῆ-
τοις καὶ ἡ χιτῶν
πολλὰ καὶ ἐν τῷ
δέρει, ὡς ἴσται
χρῆμα, καὶ ὁ
κατὰ τὴν εἰρή-
νην, &c.

PAG. 38.

Ostia Nili bi-
na.

Rhamfes Æ-
gypti rex.

Strabo in Egy-
ptum iuit.

Memnonis mi-
randa effigies.

Auctum impe-
riū à Traiano.

fit angustius imperatum: *præ quam nunc videlicet meo ævo. Claustra ergo hic imperij, non aliud quam limes, finis.*

PAG. 39. Irrumpit regiam.] *Bonia smum in Hercyniâ siluâ, de quo attuli supra Strabonis verba. Inter flumina Marum & Cusum locantur.] Maris hic fluvius dictus Strabon lib. VII. Maris, Herodoto: Marisic, Iornandi: Æthico Margus. Retinet nomen hodie, & incolie appellatur Maros.*

Rhaſcuporis rex. Cum effigie Cæſarum.] *Germanici, & Drusi. Rhaſcuporim.] Non in alio nomine magis variatum. Dio Παρόνορος, Velleius Rhaſcupo- lin. Suetonij optimus in Vaticano codex, Thraſcypolin. quomodo & in Linio ſcriptum leges. De historiâ autem ipſâ conſule Dionem lib. LIIII. in actis anni DCCXXXVIII.*

Cotys rex eru- ditus. Ipſorumque regum ingenia, illi mite & amœnum.] *Ad eod hoc verum eſt, ut Co- tys ille etiam litteris & poëſi excultus fuerit. Ad eum enim eſt elegia IX. Ovidij lib. III. De Ponto: & in huius regno Vates ille exſulavit. quod ſcire volo iuuentutem.*

Pomponius Flaccus. Ouidio lux data. Pomponium Flaccum veterem ſtipendiis.] *Eſt ipſe de quo Ovidius lib. IIII. De Ponto, eleg. IX.*

Præfuit his, Græcine, locis modò Flaccus, & illo

Ripa ferox Iſtri ſub duce tuta fuit.

Hic tenuit Myſas gentes in pace fideli:

Hic arcu ſiſos, terruit enſe Getas.

Atque idem præfuit poſtea Syria, ut ſcribit noſter lib. IV.

PAG. 40. **Lepidus tutor liberum Pto- lomæi.** Exemplo quo maiores M. Lepidum Ptolomæi liberis tutorem in Ægyptum miſerant.] *Valerius Maxim. lib. IIII. cap. IIII. Cùm Ptolomæus rex tutorem populum Rom. filio reliquiſſet, Senatus M. Æmilium Lepidum Pontif. Max. bis Conſulem ad pueri tu- telam gerendam Alexandream miſit: ampliſſimique & integerrimi viri ſanctitatem, reip. viſibus & ſacris comparatam externæ procuratori vacare voluit, ne fides ciuitatis noſtræ fruſtrâ perita exiſtimaretur. Iuſtinus lib. XXX. Mittitur & M. Lepidus in Ægyptum, qui tutoris no- mine regnum pupilli adminiſtraret. Exſtant & denarij argentei cum inſcriptione, M. LEPI- DVS. PONT. MAX. TVTOR. REG. in parte verſâ, caput turritum, ſubſcriptum, ALEXANDREA.*

Amotum in Ciliciam memoravi.] Pompeiopolim, ſuprà. Suetonius paullo aliter hac narrat, & cum Tiberij probro: Sed & Vononem Parthorum regem qui pulſus à ſuis, quaſi in fi- dem populi Romani cum ingenti gazâ Antiochiam ſe receperat, ſpoliauit perfidiâ, & occidit. Et Taciti narratio eſt, Imperator extra culpam.

Quæ ab illo in Cæſarem tentabantur. Dein Piſo abire Suriâ ſtatuit.] Ad eam quam poſui notam, ſuſpicio mihi eſt ne quid deſit. non enim ſatis plena videtur narratio.

Admouere hoſtias. Admotas hoſtias.] *Sacrorum verbum eſt. Suetonius in Caligulâ, Admota altaribus victi- ma, ſuccinctus poparum habitu. idem ſignificat, quod Tibullo & alijs, ſtatueret ad aram.*

Magorum de- uotionumque ritus. Reperiebantur eruta humanorum corporum reliquia, & nomen Germanici plumbeis tabulis inſculptum.] *Dio ſic expreſſit, ὅσα δὲ ἀνθρώπων ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὁμοῦ μὲν ἐλαστοὶ μολύβδινοι ἀεὶς πᾶς μὲν ὁ νόμος αὐτῶν ἐχόντες ὁρίσθη. Sunt hæ per- ſuaſiones à vulgo: & ideo vane. Appuleius callide deſcripſit III. Milesiar. Inſtruxit feralem of- ficinam omne genus aromatis, & ignorabiliter laminis litteratis, & infelicium manium duran- tibus caluis, deſſetorum, ſepulcorum etiam cadauerum expoſitis multis admodum membris. hic nares & digiti, illic carnoſi (vel etiam carioſi) clau penduntium: alibi trucidatorum ſeruatus cruor, & extorta dentibus ferarum trunca caluaria. Ita nos eum locum totum emaculamus.*

Mos renunti- andæ amicitia. Componit episto- las, quæ amicitiam ei renuntiabat.] *Mox ex veteri illâ & ſimplici vitâ: quâ receptum, amicitiam & inimicitiam promptam habere in ore & in fronte. Mos qui publicè obtinebat, priuatimque. Publicè, Linus lib. XXXVI. Conſultiſſimales à M. Acilio Conſule num prius Ætolis renuntianda amicitia eſſet, quàm bellum inferendum. Lib. XLIII. Miſſi legati Perſeo amicitiam renuntiarent. Priuatim, infra lib. VI. Morem fuiſ- ſe maioribus quoties dirimerent amicitias, interdiceret domo, cumque finem gratiæ ponere. Lib. III. Quamquam non vltà foret ſæuitum, quàm ut amicitia Cæſaris prohiberetur. Sue- tonius Aug. cap. LXVI. Cornelio Gallo ob ingratum & maleuolum animum domo & pro- uincijs ſuis interdixit. Idem in Clarijs Grammat. de Curtio Niciâ: Pompeium offendit, do- moque ei interdixit eſt. Sic Badius Campanus apud Linum XXV. palam omnibus renun- tiat hoſpitium Crispino. Atque hoc eſt, quod Cicero inimicitias denuntiare ait, pro L. Flacco: Etenim cum à clariffimis viris iuſtiſſimas inimicitias ſæpe cum bene meritis ciuibz depoſitas eſſe vidiffem: non ſum arbitratus quemquam amicum patriæ nouas huic inimicitias nullâ acce- ptâ iniuriâ denuntiaturum. Seneca epiſt. LXXVII. Inimicitias mihi denuntias, ſi quidquam ex iis quæ*

Denuntiare inimicitias.

Inter priuatos idem mos.

Magorum de- uotionumque ritus.

Mos renunti- andæ amicitia.

Admouere hoſtias.

quæ cottidie facio, ignoraueris. Idem, quod *Indicere inimicitias Seneca lib. 111. De irâ: Quid iuuat tamquam in aeternum gentes iras indicere & breuissimam ætatem dissipare? Vnde inimicitie indictæ, uti indictum bellum. Sidonius lib. VII. Inimicitias indictas honestè exercet, tardè credit, celeriter deponit. Item Inimicitia testata, quasi que litterarum testimonio signata: Valerius lib. 1111. Acerrimè cum Scipione Africano Macedonicus dissenserat, eorumque ab æmulatione virtutis profecta contentio ad graues testatæque inimicitias progressa fuerat. Nec aliud censeo, cum legimus inimicitias ex professo. Huic aperto mori utinam his modis locus: Sed ut omnia vitia nostro æuo; sic fraus, simulatio, dolus succreuit, & pessimum amicitie venenum blanditiæ fallaces. Nouimus nos eiusmodi stelliones, qui amicos quibus arident mox arro- dunt: & quibus nulla spes fama est, nisi in labe fame alienæ. Datum est nobis grande exemplum præcauendi, quomodo fraudibus inuolutos aut flagitiis commaculatos: sic specie bonarum at- tum falsos, & amicitie fallaces, ut verè dixit noster vates.*

Quo propius regrederetur.] Bene, suo quodam sensu, quid si tamen, properius? Muliebri fraude cecidisse.] Plancinam intellege: nec Liuiam omitte. quam certum mihi est huic sceleri fuisse architectam.

Iurauere amici, dextram morientis contingentes.] Qua sedes fidei. Sed & apud Xenophontem Cyrus moriens hortatur amicos ut dextram suam contingant. εἰς τὴν δεξιάν, ἢ δεξιὰς βαλεῖν τὸ ἐμὸν & λαβαί, ἢ οὐ μὲν τὸ ἐμὸν ζῶντος ἐν δεξιᾷ εἶναι θέλει, δεξιᾷ τῷ.

Haud multum triginta annos egressum.] Obiit Germanicus anno xxxiiii. vitæ acceptæ. PAG. 41.

Prætulitne veneficii signa.] Multi adfirmant. Plinius lib. XI. Cor negatur cremari posse in iis qui cardiaco morbo obierunt, aut veneno interemptis. Certè exstat oratio Vitellij quæ reum Pisonem eius sceleris coarguit, hoc vsus argumento: palamque testatus non potuisse ob venenum cor Germanici Cæsaris comburi.

Quæ luctum amissæ sororis tum primum læto cultu mutauit.] Quasi in gratulatione, aut quasi voti damnata. Vide Festum, in verbis, Minuitur luctus. Sed quid vocat lætum cultum? Vestemne albam, positâ nigrâ: an aurum & ornamenta, quæ in luctu ponebant femina, eoque finito recipiebant? Non tam proclive id statuere, propter veteres scriptores, qui hæc in re sententiis diuersi. Dionysius lib. VII. nigram vestem feminis attribuit. γυναικες Ρωμαίων, ἀνὸς ἐστὶν αὐταῖς ἐπὶ τοῖς ἰδίοις καὶ ἀναγκαίοις ποιεῖν κήδεσιν, ἀποθέμεναι χρυσὸν τε καὶ πορφύρεον καὶ τὸ ἄλλον κόσμον, μέλασιν αὐφιασμοῖς χρῶμεναι τὸ ἐνιαύσιον ἐπὶ ἐκείνων χρόνον. Apud Suidam incertus scrip- tor, de Marcij funere: καὶ αἱ γυναῖκες ἀποθέμεναι χρυσὸν καὶ τὸ ἄλλον κόσμον, καὶ μέλασιν ἀμφια- σμοῖς χρῶσθαι, καὶ πενήσιασιν ἐνιαύσιον χρόνον. Et Varro clarè lib. 111. De vitâ populi Romani, ut dum supra terram esset, ricinis lugerent: funere ipso, ut pullis pallis amictæ. Ibidem. Propinquæ anthracinis, proximæ amiculo nigello, capillo demisso sequerentur lectum. Valerius lib. I. cap. I. De Cannenside. Itaque matres ac filia coniugesque nuper interfectorum, abstersis lacrimis, depositisque doloris insignibus, candidam induere vestem & aris dare thura coactæ sunt. At alij ecce consensu, albam. Herodianus in funere Seueri: αἱ γυναῖκες λιτὰς ἐσθῆτας λευκὰς ἀμφι- σπῶμεναι καὶ μετὰ παρὲς τοὺς λυπημένους. Statius in Lacrimis Etrusci:

Huc vittata comam, niueoque insignis amictu
Mitibus exsequiis ades.

adsignat, ut vides, niueam vestem, quia mulier. Sed clarissimè Plutarchus: διὰ τὴν λευκὰν πορφύρεον ἐν τοῖς πένδεσσι αἱ γυναῖκες ἱμάτια, καὶ λευκὰς κεκρυφάλους; & vide apud eum causas. Quid statue- mus in dissensu tam aperto? pacem. quam faciliè conficio ex temporum ratione. Variatum scilicet hæc in re apud Romanos fuit. Priscis temporibus dum resp. vixit & libertas, nigra vestes etiam feminis in luctu. id docent ij scriptores, qui omnes consentiunt in narratione moris qui illo æuo. At sub Imp. rep. extinctâ, in usum venerunt lugubrium, alba. docent ij alterius classis testes, qui non id referunt nisi de temporibus secutis. Hoc nisi tenes, nunquam erit ut soluas eum nodum. Sed quæ causa huius mutationis? Credo, diuitia & luxus. Matronis antiquis color albus & niger cogniti: iisque solis, vel præcipuis vsæ. At post sericam traductam vestem, & vulgatam Coam; post galbanam, ceruleam, amethystinam, & tot genera reperta colorum; rarius dignioribus feminis albi vsus. spectus inquam, (quod ex poetis facile discas) contemptusque color albus, adeo ut nota luctus fuerit superbo sexui, eum induisse. Hoc constanter censeo. mouet me leuiter Ap- puleij locus lib. 11. qui inferiori illo æuo, matronam flebilem fuscâ veste contactam describit, non ut debuit, albâ: nec tamen demouet, quia aut priscum ritum in animo habuit, ut solet, Appu- leius; aut aliud in prouinciis fuit, ubi id gestum. more Graciæ videlicet retento, apud quos femi- na in luctu nigra.

* Pro veste nigrâ Tibullus clarè est, lib. 111.

Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa
Incinctæ nigrâ candida veste legant.

Indicere ini-
micitias.

Testatæ inimi-
citie.

Per dextram
iurare.

Quæ vestis fe-
minarum in
luctu.
Nigra, ut mul-
ti adferunt.

Alba ut alij.

In concordiam
scriptores ij re-
duci.

Causa coloris
mutati, parum
certa.

Remota ex
Appuleio ob-
iectio.

At Linus suspicionem facit, nihil in veste mutatum: sed dumtaxat in muliebri mundo. Valerij certe Tribuni in legem Oppiam verba apud eum sunt, lib. xxxiv. Mulieres quid aliud in luctu, quam purpuram atq. aurum deponunt? quid cum eluxerunt, sumunt? Nam quod Festus tradidit lugentes in pellibus fuisse, avyugrōdēs est. Pellem, inquit, habere Hercules fingitur, ut homines cultus antiqui admonerentur. Lugentes quoque diebus luctus in pellibus sunt. Nihil tale reperio, nisi consentis mihi magne Festi interpres, (te, Scaliger, appello) ut accipiam de lanei Vitis: quas mulieres in luctu sumpsisse è variis scriptorum locis certum. An hoc manus infitium istud emblemata à Paulo esse? qui respexerit scilicet ad Barbaricum morem sui aui. quo etiam nunc apud nos receptum, pelles extremis oris vestium assui in luctu. Tu nos doce.

PAG. 42.
Celenderis.

Castellum Ciliciae, cui nomen Celenderis.] Nominat id Iosephus lib. xvii. collocatque in viâ quâ Romam ibatur. sed in eo scriptum reperies, Celendris. meminit & Ptolemaeus. Antiquissimum id fuit, si Apollodoro fides lib. i. Biblioth. qui conditionem eius refert ad Sandarum Tithoni nepotem. δς, inquit, ἐν Συελας ἐλθὼν εἰς Κιλικίαν πρὸς τὸν ἐκπὸς Κελένδεον.

Iustitium in
funere.

Tum Sentius occidere cornua tubasque.] Occulte surreptum Sallustio est, Iussu Metelli cornicines occinere.

PAG. 43.
Mutatio vestis
in iustitio.

Sumpto iustitio defererentur fora.] Olim & tumultu aut calamitate à Dictatore Consulibusve indici iustitium solitum: nunc passim in funere principum virorum. Sic lib. i. Qui fine Augusti & initiis Tiberij auditis, ob iustitium aut gaudium intermiserat solita munia. De vi habitusque iustitij nihil melius possum Petro Fabio, erudita diligentia viro. quem consule lib. ii. Semestrium cap. x.

Et quanquam neque insignibus lugentium abstinebant.] Indictio enim iustitio, mutabant etiam vestem. Lucanus:

— feralis per urbem

Iustitium, latuit plebeio tectus amictu

Omnis honos, nullos comitata est purpura fasces.

Inuenalis:

Pullati proceres, differt vadimonia Prator.

Seneca epist. xviii. Nam quod fieri nisi in tumultu & tristi tempore ciuitatis non solebat, voluptatis causâ vestem mutauimus.

Vt nomen eius Saliari carmine caneretur.] Qui honos non nisi nominibus decorum. Hoc exemplo M. Antoninus Philosophus, mortuo filio Vero, iussit ut nomen eius Saliari carmini infereretur. ita mala apud Spartianum, quam, inferretur.

Sedes in thea-
tris.

Sedes curules sacerdotum Augustalium locis, superque eas querceæ coronæ statuerentur.] Spectaculis Romam transductis, magno honori fuit publicus in eis locus. exempla multa. Eualuit paulatim adlatio, ut non solum viuis, sed etiam absentibus mortuisque daretur is locus, memoriae conseruanda. Loci prabiti indicium, sella esset. Primum vestigium eius ritus odorari videor in Liuji verbis, lib. ii. de Valerio Dictatore: Dictator triumphans in urbem inuehitur, super solitos honores locus in Circo ipsi posterisque, ad spectaculum datus; sella in eo loco curulis posita. Casari habitus deinde idem honos, ut clare Dio lib. xliiii. ἐν τῇ τε δ' ἴσθμῳ αὐτῷ τὸ ὑπάρχον εἰς τὰ θεῖα & τὸ σέφανον τὸ διάλιον καὶ διαχρυσὸν ἐσάγαγε. Μορ M. Marcello defuncto. de quo verba eiusdem scriptoris, lib. l. iii. Μαρκέλλῳ δὲ καὶ εἰκόνα χρυσῇ, καὶ σέφανον χρυσῇ, δίφρον τε ἀρχὴν ἐς τὸ θεῖον ἐν τῇ ἡδ' ῥωμαίων πανηγύρεϊ ἐσφείδεται, καὶ ἐπὶ τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τὸ τελευτῶν αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευσε. id est, Marcelli & imaginem auream, & coronam auream & sedem curulem Romanis ludis in theatrum inferri iussit, mediaque illa poni inter sedes editorum. Sed & Senerus, Pertinaci mortuo non unam sellam, sed tres in theatro posuit: uti apud Xiphilinum scribitur his verbis. & χρυσῇ εἰκόνα αὐτῷ ἐπ' ἀρματός ἐλεφαντῶν ἐς τὸ ὑπόδρομον ἐσάγαγε, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ἐκέλευσε θεῖα θεῖα τε θεῖα καὶ χρυσῇ αὐτῷ ἐσομίζεσθαι. Lego etiam sedes aureas in theatrum illatas Tiberio & Seiano absentibus; & miror interpretem id vertisse, curru, apud Dionem lib. l. viii. δίφρος τε ὑπάρχον ἐς τὰ θεῖα αὐτοῖς ἐσφείρον. Germanico igitur decreta eiusmodi curules sedes per trina, ut opinor, theatra inter sacerdotum Augustalium sedes: & coronæ in eis è quercu, ob cines scilicet seruatos. Hunc ritum non alibi adhuc videram explicatum.

Xylandri in
Dione lapsus.

Arcus cum inscriptione rerum gestarum, & mortem ob remp. obisse.] Hoc Druso quoque fratri eius tributum; & voluit dictum Peto ad Liniam:

Peto emenda-
tus.

Consul, & ignoti victor Germanicus orbis,

Qui fuit, heu mortis publica causa: legor.

Sed tu rescribe, Cui fuit: ad hanc mentem.

Imagines illu-
strium in tem-
plis Curiaque.

Cum censeretur clypeus auro & magnitudine insignis inter auctores eloquentiæ.] Veteris inuenti fuit imagines illustrium virorum publice in templo, curiaque deponi & quasi dedicari. Sic Africani imago in Capitolio, Catonis Censorij in Curia collocata. Valerius

Valerius Maximus, lib. v. quæ quotiescunque, fune-
larum, Capitolium ex-
dem generis officia hab-
non semper secum hab-
rias imagines in Curia
ruijset. Ita supra legem
Germanico petiti. Sen-
litaris clypei rotunda: &
continebantur imaginem
rum subtilitas voluit à
cetera prædā Hætarum
tiano: Senatus adeo le-
gines eius coram deatrali-
ribus refutatis, clypeus
in Claudio: Illi clypeus
iudicio in curia colloca-
verum est. & puto in
tici paruit, lib. l. x. A
peaque de columnis &
RIONES. FVNVS.
TEVM. LOCVM. SE
effigie: sape sine ei,
causa. Philo Indam
rog. & Iod. & & &
πολὴν Ἡρόδω & Πανδάρω
ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ περὶ αὐτῶν
publicè solum hos clype-
facto vel publico priu-
anno urbis CCLIX. &

Vti turmæ Idibus
illa Transfusione equi-
rum imagines pro vex-
uicio equitum: aliud
2. Fabio Rulliano in
Pompam graphicè depi-
sus idem dixit, quia v-
Idibus Quintilibus
At recognitio equitum
tempore non certo, idque
quasi examen. Suetonius
Equites Romanos facien-
quibus aut probri aliqui-
bus modò in recitatione
num, sed quem pater p-
centorem suum. Vide P-
ante omnes, Iacobum R-
caum immatura mortis
Livia nupta Drul-
dam alij, Tiberium illum

Valerius Maximus, lib. viii. cap. xv. Africanus imaginem in cellâ Iouis op. max. positam habet: quæ quotiescumq. funus aliquod Corneliæ genti celebrandum est, inde petitur: vniq. illi instaratrij, Capitolium est. Tam herclè quàm superiori Catoni, Curia. vnde effigies illius ad eiusdem generis officia expromitur. Gratum ordinem, qui vtilissimum reip. Senatorem tantum non semper secum habitare voluerit. Sed cumulatius id fecit ut apparet, Augustus, qui primarias imagines in Curia collocavit, suis quasque locis distinctas: siue quis belli, siue pacis artibus claruisset. Ita supra legimus, Hortensij imaginem positam inter Oratores: idemq. honos nunc Germanico petitus. Sed clypei nomine Tacitus cur usus? quia imagines illæ, ut censeo, instar militaris clypei rotundæ: ex ære, auro, argento. Plinius, Scutis qualibus ad Troiam pugnatum est, continebantur imagines. vnde & nomen habuere clypeorum, non ut peruersa Grammaticorum subtilitas voluit à Cluendo. Scuta autem apud Homerum, formâ orbis. Liuius lib. xxv. in ceterâ prædâ Hasdrubalis clypeum argenteum repertum ait, cum imagine ipsius. Suetonius Domitiano: Senatus adeo lætatus est, ut repletâ certatim curiâ, scalas etiam inferri, clupeosq. & imagines eius coram detrahi, & ibidem solo affligi iuberet. Capitolinus in Antonino: Ceteris honoribus refutatis, clypeum Hadriano magnificentissimum posuit, sacerdotes instituit. Trebellius in Claudio: Illi clypeus aureus, vel ut Grammatici loquuntur, clupeum aureum, Senatus totius iudicio in curiâ collocatum est, ut etiam nunc videtur. Quod ait Grammaticos malle, clupeum: verum est. & puto in Capro legisse, Clupeum, imago: Clypeus, ἀσπίς. Sed & Liuius Grammaticis paruit, lib. lx. Ab his columnis, quæ incommodè posita videbantur signa amouit: Clypeaque de columnis & signa militaria affixa dempsit. In monumento prisco. HVIC. DECVRIONES. FVNVS. PVBLICVM. STATVAM. EQVESTREM. CLYPEVM. ARGENTVM. LOCVM. SEPVLTVRÆ. DECREVERVNT. Nec tamen semper hi clypei cum effigie: sæpe sine eâ, cum nudo nomine ponentur, & cui ponebantur: siue etiam cum ponendi causâ. Philo Iudeus egregie, De legat. ad Caium: Πλάτος ἦν τῷ ὑπάρχοντι ἐπίτροπος ἀποδεδογμένος τοῖς Ἰουδαίοις. ἄλλος ἐπὶ τῆς ἐκείνου μάχης, ἢ ἐκείνου τὸ λυσιτελεῖν τὸ πλεονεξῆσαι ἀντίστην ἐν τοῖς καὶ τῷ ἱερὸν πολὺν Ἡρώδης βασιλεῖος ἐπιχρύσεως ἀσπίδας, μήτε μορφῇ ἐχέσας μήτε ἀλλοτρίῳ ἀπαγορευομένων, ἔξω πρὸς ἐπιγραφῆς ἀναγκάσας, ἢ δύο ἑκάστη ἐμήνυν, τὴν δὲ ἀναβέβαιον, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνάδεσης. Nec verò publicè solum hos clypeos, sed & priuatim sibi quisque ponebat. Plinius, Suorum verò Clypeos in sacro vel publico priuatim dicere primus instituit Ap. Claudius, qui Consul cum Seruilio fuit, anno vrbis cclix. & quæ sequuntur. reperiōque exemplum clypei priuati in lapide veteri:

NESTORI
AVG. NEPETE
HIC. LVDO. FECIT
ET. DEDICATIONE
STATVÆ. PATRONI
QVAM. IPSE. POSVIT
ET. CLYPEI. SVI. ITERVM
MVNICIPIBVS. NEPESINIS
EPVLVM. DEDIT.

Vti turmæ Idibus Iuliis imaginem eius sequerentur.] Ita accipio, ut in solemnibus illâ Transuectione equitum Germanici imago pro vexillo esset, quod sequerentur. Libro vi. Quorum imagines pro vexillis secuti essent, duces Imperatoresq. diligenter. Aliud autem Transuectio equitum: aliud Recognitio, siue Censio, siue Probatio. & caue ea confundas. Transuectio à Q. Fabio Rulliano instituta, ut Liuius lib. ix. Valerius i. auctores sunt. eiusque formam & quasi Pompam graphicè depinxit Dionysius lib. vi. Idibus Quinctilibus siue Iulius fieri solitam Dionysius idem dixit, quia victoria ad lacum Regillum incidit in eum diem. Sed & Castorum ædes Idibus Quinctilibus dedicata, ait Liuius lib. ii. quorum honori præcipuè transuectio instituta. At recognitio equitum, olim à Censoribus singulis lustris: postea ab Imperatoribus passim facta tempore non certo. idque non aliud fuit, quàm censura quedam in equites equosque publicos, & quasi examen. Suetonius in Augusto: Equitum turmas frequenter recognouit. In Caligulâ: Equites Romanos seuerè curiosq. nec sine moderatione recognouit, palam adempto equo, quibus aut probri aliquid aut ignominie inesset. eorum qui minore culpa tenerentur, nominibus modò in recitatione præteritis. In Claudio: Recognitione equitum, iuuenem probri plenum, sed quem pater probatissimum sibi adfirmabat, sine ignominia dimisit, habere dicens censorem suum. Vide Plutarchum in Pompeio: Festum, Censio: Agellium, lib. iiii. & vii. sed ante omnes, Iacobum Rauardum Variorum lib. i. cap. xv. Belgarum iurisq. magnam spem. cuius immatura mortis inuidiam ne nunc quidem sustinent fata.

Liuiâ nupta Druso, duos virilis sexus simul enixa est.] Disce ergo hinc, quod nondum alij, Tiberium illum Drusi F. Tiberij N. quem Caius sustulit super fuisse ex his geminis: &

Augusti institutum.

Clypeus, pro imagine.

ἀσπίς ἡ γὰρ ἔστιν ὡς ἡ ἀσπίς, quia sculpta.

Grammaticorum acumen, à Liuiio non scriptum.

Clypei priuatim dicant.

Equitum transuectio.

Recognitio equitum.

Rauardi laus.

Gemini Druso filij.

ideo Gemellum cognominatum. Et sanè numismata quadam huius Drusi area exstare aiunt, in quibus expressa gemellorum capita surgentia è copia cornu.

Eodem anno grauib. Senatus decretis libido feminarum coërcita.] Quorum decretorum particula hæc apud Tertullianum, De pallio: Habes spectare quod Cæcina Seuerus grauit. Senatui impressit, matrona sine stolâ in publico. denique Lentuli Auguris consultis, quæ ita sese exauctorasset, pro stupro erat pœna: quoniam quidem indices custodesque dignitatis habitus, ut lenocinij facitandi impedimenta, sedulo quædam desuefecerant.

Vistitia licentiam stupri apud Ediles vulgauerat, more inter veteres recepto qui satis pœnarum aduersum impudicas in ipsâ professione flagitij credebant.]

Minus expressa apud alios vestigia huius moris: quæ hic in Tacito clara. Apparet autem in stupra matronarum ordinis primi aut secundi, grauit. semper animaduersum, ad seruandum publicum decus: non tam grauit. in libertinarum aut è plebe. quibus hæc militia Venerea, moribus tantum non permixta: quod vel ex Horatio, Ouidio aliisque liquere potest. Sed & illud paret cuius femina licitum fuisse vulgare corpus, modo apud Ediles id profiteretur. Cui professioni cōsequens, ut iure cederet & dignitate matronali, etiam, ut opinor, ornamentis, censereturque inter togatas.

Quod facile adstruo ex Suetonij verbis in Tiberio, cap. xxv. Femina famosa, ut ad euitandas legum pœnas iure ac dignitate matronali exsoluerentur, lenocinium profiteri cœperant: quas,

ne quod refugium in tali fraude cuiquam esset, exilio affecit. Ut ergo ibi lenocinium profitebantur, ad amittendum ius matronarum: sic hic stuprum, eadem sine. Quæ tamen professio irrita facta postea ex nouâ lege: elegant. & ad hanc rem Papinianus l. x. De adul. Mulier quæ euitandæ pœnæ adulterij gratiâ lenocinium fecit, aut operas suas scenæ locauit, adulterij accusari damnarique Senatusconsulto potest. Sed apud Ediles cur ea professio? non apud Censores, aliōve: quia

comperior ab antiquo Edilibus curam fuisse fornicum, popinarum, locorum eorum in quibus Honos non colitur aut Virtus: itēque personarum, quæ sapius in iis locis, quàm in templo Mariano. Ideo Seneca, ut solet, eleganter: Inuenies voluptatem circa balnea & sudatoria, ac loca Edilem metuentia. id est, fornices & popinas. Et illic alludens Iustinus scribit, Dionysium apud Ediles aduersus lenones iurgari solitum, lib. xxi. Itaque Edilibus cura nosse publica scorta, habere ea in tabulis, ut sic dicam, & albo: & si quam vulgarem se, extra eum numerum nacti, multabant. Liuius lib. x. Eo anno Q. Fabius Gurgis Consulis Filius (is autem tunc Edilis) aliquot matronas ad populum stupri damnatas pecuniâ multauit. Nec pecuniâ solum, sed & exilio. Idem lib. xxv. Vilius Tapullus & M. Fundanius Ediles plebei aliquot matronas apud populum probri accusarunt: quasdam ex eis damnatas in exilium egerunt. Deducebantque iidem in iudicium etiam hoc crimine viros, ut in Liuius lib. viii. Data à M. Flauio visceratio. erant qui perspeciem honorandæ parentis meritam mercedem populo solutam interpretarentur, quod eum die dicta ab Edilibus crimine stupræ matrisfamilias absoluisset. Pertinere ad hanc rem Laberij verum puto, ut ego eum restituo apud Agellium lib. xvi. Cocionem peruulgatè dicit, quem veteres Atilatorem dixerunt. Verba Laberij hæc sunt: Duas vxores, hoc hercle plus negotij est, inquit Cocio sex ædiles viderat. Scribo. Duas vxores? hoc hercle plus negotij est, inquit Cocio: sed Ediles viderint. Non alia Laberij scriptio aut mens. Duasne vxores ille habet? inquit. hercle satis negotiosum negotium homini, ut ait Cocio. verum id Ediles viderint, quorum hæc cura. Dixi eiusmodi infames feminas cessisse dignitate matronali, etiam ornamentis. De dignitate, liquet ex Suetonio: de ornamentis, ex Tertulliano, De cultu: Quid minus habent infelicissimæ illæ publicarum libidinum victimæ? quas si quæ leges à matronis & matronalibus decoramentis coëcebant, iam certè sæculi improbitas honestissimis quibusque feminis vsque ad errorem dinoscendi coæquauit. Censeo autem posuisse eas institam, stolam, vittas. imò sumpsisse meretriciam togam. Inducor à Iuuenali,

Non fumet damnata togam.

qui de matronâ aliquâ stupri damnatâ sentire videtur, cui ex more sumenda toga. De eâ satis dictum aliis, & præsertim M. Antonio Mureto: cuius doctrina, iudicium, facundia, semper mihi magna. Vnum addo, manasse videri morem eum ab Atheniensibus: apud quos scorta pariter vestire à matronis discretæ. idque ex lege. Suidas. νόμος Ἀθηναίων, τὰς ἐταίρας ἀνδρῶν φορεῖν.

Exacta & à Titidio Labæone.] Vertranius, exactum: cui assentio.

Illo prætendente l. x. dies ad consultandum datos necdum præterisse.] Dies sexaginta dati lege Iuliâ, à die deuortij, marito ad accusandum. Clarum ex l. xl. xlii. xv. Ad legem Iuliam de adulteriis. quas vide.

Actum & de sacris Ægyptiis Iudaicisque pellendis.] Non tunc primum. Nam & Agrippa Præfectus urbi ab Augusto, sacra Ægyptia repressit: edicto, nequis ea intra quingentos ab urbe passus exerceret. Id accidit anno dcccxxiv. ut habes apud Dionem l. iii. Sed de hoc Tiberiano edicto capiendus Seneca epist. cix. His instinctus abstinere animalibus cœpi: & anno peracto,

Stupra quo-
modo olim
vindicata.

Permissa pro-
modum li-
bertinis.

Etiā matro-
nis, si professe-

Quæ habitum
matronæ em
deponebant.

Professio apud
Ediles.

Ediles accusa-
bant ad popu-
lum.

Laberij resti-
tutio.
Prouerbiali
formâ est, Hoc
plus negotij est,
inquit Cocio.
Et Cociones
sepe in vulgi
dicto venie-
bant: ut Plauti
illud, Verus
est, Nihil co-
cio.
Vide eundem
Tertull. Apol.
cap. vi.
Lecticas etiam
posuerunt, uti-
que post Do-
mitiani edictū,
de quo alibi.

Athenienses
meretrices quo
habuit.
Item Artemi-
dorus notat li.
ii, cap. iii.

Sacra externa
repressa.

peracto, non tantum facili-
Tiberij Cæsaris principatu
inter argumenta superstitio-
autellegere etiam Iudaica
Romani postea diebus re-
Sæpe autem, nulla ex-
Quattuor milli-
lib. xviii. id deplorat, &
rum iuuentutē, per specie-
casum causam, præ-
scribitur idem de scribit in
Quæ septem & qu-
desinebat ministeria viri-
Quod mater eius
nos. Tertullianus: Mo-
bus vniuersa pronouit ad
auspiciis, ut prior sit vni-
Statuit frumento p-
Cæsar posthabita
obseruamus, quasi legi-

Antiquo

Et Seneca: Beatiorem il-
nem, cuius liberti à Sena-

Acerbeque increp-
tum suppetissent dictu.

quo & infra, à liberis pa-
men Augustus in sua do-

nepotibus suis vel ferre
buit. Tangit ecce vtrum

etiam ex Diadumeno
amat, nec ipsum se, qui

E feruo

Cum

Quod fratres sic dicti: lo-
nis, qui cum in Achæia

corporis esse, sed loci
se eo nomine vsi. Virgil.

Sueton. Claudio: Occi-
veniret requisit.

Virgil.

ubi Seruius: De Græco
ga. Peto abste domina

quæ uelut xxi. Vir-
uocabant. Idem Seneca:

elegant. in eo more po-
in è edo: ti ha-

lib. d. de ui-
civis p. xxi. p. i.

ex huius d. iu-

Reperio apud scrip-

Senioresque, primum qu-

ii. Memini audire me e-

audita scriptaque seniori-

imperij docendo, & c. v-

derelic. Senatores: quia r-

hilissimus Ianus Doua me-

& in tam boni nominis m-

peracto, non tantum facilis mihi erat consuetudo, sed dulcis. Quæris quomodo desierim? In Tiberij Cæsaris principatum iuuentæ tempus inciderat. alienigena tum sacra mouebantur: & inter argumenta superstitionis ponebatur animalium quorundam abstinencia. *Apparetque cum intellegere etiam Iudaica sacra, qui abstinerunt animalibus quibusdam, ut sive. Quamquam & Romani postea diebus religiosis abstinere carne cæperint, Ægyptio ritu. Spartianus in Iuliano:* Sæpe autem, nullâ existente religione, oleribus leguminibusque contentus, sine carne cænavit.

Carne abstine-
bant certis die-
bus Ægyptij &
Romani.

Quattuor millia libertini generis in insulam Sardiniam veherentur.] *Iosephus lib. xviii. id deplorat, & ostēdit in eo numero solos Iudæos fuisse. cui subscribit Suetonius. Iudæorum iuventutē, per speciē sacramenti, in prouincias grauioris cæli distribuit. Huic calamitati occasionem causāmq. præbuisse supra quēdā & fraudes tectas nomine religionis non iniucundē Iosephus idem describit, in historiā Paullina & Mundi. quem, si animus fert, videl. lib. xviii. cap. vii.*

Iudæi in Sardi-
niam pulsi.

Quæ septem & quinquaginta per annos Vestalibus sacris præfederat.] *At lex
definiebat ministerio virginum tantum annos triginta. spontanea igitur mansio illa Occidit.*

Quòd mater eius in eodem coniugio manebat.] *Id est, vniuirā esset: cuius rei hono-
nos. Tertullianus:* Monogamia apud Ethnicos in summo honore est: vt & virginibus nubenti-
bus vniuirā pronuba adhibeatur, & sic auspicij initium est. Item in quibusdam sollennibus &
auspiciis, vt prior sit vniuiræ locus. Certè Flaminia non nisi vniuirā est.

Honos mono-
gamit.

Statuit frumento pretium.] *De modo pretiôque annonæ, infrâ lib. x v.*

Cæsar posthabitam decies festerij dote solatus est.] *Numerus hic in dote, quod observauimus, quasi legitimus & solemnus. notâtque disertè Iuuenalis,*

Decies H-S.
semper fere in
dote.

—& ritu decies centena dabuntur

Antiquo.

Et Seneca: Beatioreſne iſtos putas, quorum Pantomimæ decies ſextertio nubunt, quàm Scipionem, cuius liberi à Senatu in dotem æs graue acceperunt? Et Martialis non uno loco.

Acerbéque increpuit eos qui ipsum Dominum dixerant.] *Rectissime. facta tantum suppetissent dictis. Nam Domini vox proprie, non nisi in seruos. Tamen reperio Augusti et infra, à liberis patres appellatos Dominos: & à fratribus blandientibus fratres. Quod tamen Augustus in sua domo vetuit. Suetonius: Dominum appellari se nec à liberis quidem aut nepotibus suis vel seris vel ioco passus est: atque huiusmodi blanditias etiam inter ipsos prohibuit. Tangit ecce utrumque morem, & vellem id interpretes monuissent. Quod patres, domini: etiam ex Diadumeni Caesaris epistola cognosco, ad matrem: Dominus noster & Augustus nec te amat, nec ipsum se, qui inimicos suos seruat. Et clarè ex illo Martialis;*

PAC. 44

Domini vox
variè usurpata
Aduersum pa-
tres.

*Lampridius in
cuius vita.

E seruo scis te genitum, blandeque fateris,

Cùm dominum appellas Sofibiane patrem.

Quòd fratres sic dicti: locus elegans Seneca, epist. c. v. Illud mihi in ore erat domini mei Gallionis, qui cum in Achaiâ febrim habere cœpisset, confestim nauim conscendit: clamitans non corporis esse, sed loci morbum. nam loquitur de fratre Iunio Gallione. Itémque coniuges inter se eo nomine vsi. Virgil. — dominum Ænean in regna recepi.

Aduersum fra
tress.

Aduersus con-
iuges.

Sueton. Claudio: Occisâ Messalinâ, paullò postquam in triclinio decubuit, cur domina non veniret requisivit.

Virgil.

——dominam Ditis thalamo deducere adorti.

ubi Seruius: De Græco tractum est, qui vxorem δεσποιναν dicunt. Apud Iurisconsultos De Legat. Peto abste domina vxor. Epictetus: αἱ γυναῖκες δούξ' ἀπὸ παρὰρισκαίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυεῖν καλῶν. Vti & aduersum amicas, passim in poëtis. Sed & obuios vulgò, Dominos vocabant. Idem Seneca: Quomodo obuios si nomen non succurrit, dominos salutamus. Lusit eleganter in eo more poëta Græcus in Anthologιά:

Aduersum ob
uios.

ἦν ὁ φίλος τί λάβῃ, δόμινε φράτερ, δούτῳς ἔγραψεν.

ὡς δ' αὖ μή τι λάβῃ, τὸ φράτερ εἶπε μόνον.

ὧν καὶ κατὰ ταῦτα τὰ ῥήματα. αὐτὰρ ἐπεὶ

ἐκ ἐθέλω δόμῃ, ἐ γὰρ ἔχω δόμῃ.

Reperio apud scriptores Senatoresque eorundem temporum.] Non displiceat, Senioresque. *primum quia saepe advocat noster testes eius aui, qui fuissent in re presenti. ut lib. I I I. Memini audire me ex senioribus, visum inter manus Pisonis libellum. & lib. x I. Verum audita scriptaque senioribus tradam. Deinde quia peccatum & alias in ea voce, ut lib. x I I I. Sed impetum eius, multum prius laudatâ magnitudine animi; attinere Senatores, dissolutionem imperij docendo, &c. ubi certè scribo, seniores. ut dicam in loco. Possit tamen aliquis defendere hic Senatores: quia res quasi arcanò acta in Senatu Sed viderit lector. à priori sententiâ nobilissimus Ianus Douza noster est; de quo plura dicere iubet & prohibet me amor. Tollam manum, & in tam boni nominis memoriâ paulisper conquiescam.*

Correctus T
citus..

IVSTI LIPSI
AD LIBRVM III. ANNALIVM
COMMENTARIVS.

PAG. 45.

Versi fasces, in
luctu.

NCOMTA signa, versi fasces.] De ornatu signorum dixi in lib. i. De ver-
sis fascibus, res sic habet. In dolore quia omnia fieri prater morem amant: etiam
lictōres fasces præferbant inuersos. Peto in Elegiā ad Liniam,
Quos primū vidi fasces, in funere vidi:
Et vidi versos, indiciumque mali.

Statiū Thebaidos v. i.

— versi ducunt insignibus ipsi

Graiugena reges.

Scuta item &
arma.

Nec fasces solum suos lictōres, sed milites inuertebant etiam scuta & arma. Virgilius:

— & versi Arcades armis.

Transfuge pa-
riter virebant
vexilla & scuta

manēntque in militiā nostrā hodie vestigia eius ritus. Adde, quod non indignum monitu, ver-
sionem hanc armorum, non luctus solum notam fuisse, sed etiam transfugę & defectionis. Am-
mianus lib. x x v i. Eumque secuti complures iam gladios quatientes & pila ad Imperatorem
transseunt, cum vexillis scuta peruersa gestantes: quod defectionis signum est apertissimum.

Trabea letitia,
non luctus.

Atrata plebes, trabeati equites.] Trabea quid ad luctum? nihil. imò contrā utebantur
eā in diebus solemnibus latisque; ut equitum Transuectione, quod Dionysius notat. Sed & Do-
mitiano decretum per honorem, ut quotiens consulatum gereret, equites Romani quibus fors ob-
tigisset, trabeati, & cum hastis militariis præcederent eum, inter lictōres apparitorēque. De-
nique nusquam trabea in luctu: equitesque Romæ togā pullā vti in funere, ut reliqui ciues. Credo
igitur vestem hanc trabis purpurea intextis (id enim trabea) sumptam hic, non doloris indi-
cium, sed ordinis. ad discriminandum, inquam, in coloniis equitem à plebe, & splendorem funeri
conciliandum, trabea sumpta. Ille enim propria equitum: (nam Grammaticorum inuenta hic
non moror, qui faciunt etiam regum, ducum, augurum) & ideo Trabeata agmina, ipsi equites
Statio, in Epulo Domitiani:

Trabea equi-
tum propria.

Hic tum Romuleos proceres, trabeataque Cæsar

Agmina, mille simul iussit discumbere mensis.

& in V. Siluarum ad Crispinum: quem locum fufius adscribam, quia mei eget.

— non te series inhonora parentum,

Obscurum proavis, & prisca lucis egentem
Plebeiā de stirpe tulit. non sanguine cretus
Turmalis trabeque ac remis, & paupere clauo
Augustam sedem & Latij penetrare Senatus
Aduena pulsasti: sed præcedente tuorum
Agmine.

Stati locus
emaculatus.

Verè enim emendo, non sanguine cretus Turmalis, trabeaque Remi, nec paupere clauo. id est,
non tu ex plebe satus, imò nec ex ordine equestri. quem deinde describit tribus notis, luxuria non
indecorā ingenij, ut solet in illo poetā. Turmalis sanguinem vocat; quia propria equitum Tur-
ma: Trabeam Remi, quia ij trabeati, exemplo regum: Pauperem clauum, id est angustum & ar-
tum, qui ordinis equestris.

Istque explica-
tus.

Matrem Antoniam.] Hæc illa est Antonia Drusi, quam Plinius ait numquam spuisse. illa,
quam Valerius mirè laudat à continentia & amore in coniugem, lib. i v. cap. i i i.

Antonia Ger-
manici mater.

Conlucentes per campum Martis faces.] Dixit ad morem priscum: quo ij qui funus
prosequerentur, cereos manibus gestabant, candelas, funalia, faces. Donatus id obtinuisse eo cen-
set, quia noctu olim cadavera solita efferri. Mos quidem adeò tritus, ut Isidorus Funus dictum
à funibus accensis, velit, quos ante feretrum papyris circumdati ferebant. Ambrosius De vi-
duitate: Vel cum accensis funalibus mox ducitur, nonne pompæ funebris exsequias magis pu-
tat, quàm thalamum præparari? Alludit Ambrosius illuc, quò sæpe poetæ: ut

Faces & cerei
in funeribus.Funeris ety-
mon.

Viximus insignes inter vtramque facem.

Apuleius i i. Florid. Comœdiam eius prius ad funebrem facem, quàm ad nuptialem venisse.
Calpurnius Flaccus Declamatione x x v i i i. Facem nubenti filiæ præferam, an rogi iacentis
accendam? Quod Isidorus ait, funes papyro circumdatos: non à se habet, sed à prisco scriptore.
nec errat. Plinium ita capio lib. x v i. cap. x x x v i i i. Nec in fruticum nec in veprium genere
scirpi fragiles palustresque: è quibus detracto cortice candelæ luminibus & funeribus seruiunt.

Isidorus Pli-
niusque expli-
cati.

Cortex

Cortex ille, non aliud quàm similitudo Ægyptiæ papyri: quem utebantur fortasse homines tenuiores. Faces autem, candelasque in funeribus plerumque aduultorum reperias: in puerorum, id est acerbis immaturisque, cereos ferè. Ut appareat, quod Interpres vetus Persij monuit, pueros ad cereos solitos efferri, facibus tamen immixtis. Seneca aliquot loca sunt, quæ id peruincunt. ut epist. CXXII. Isti mihi verò defunctorum loco sunt. quantum enim à funere absunt, & quidem acerbo, qui ad faces & cereos viuunt? De tranquillitate vite cap. x. Totiens in viciniâ meâ conclamatum est, totiens præter limen immaturas exsequias fax cereusque præcessit. De breuitate vite, cap. ult. Quidam verò disponunt etiam illa quæ ultra vitam sunt, moles magnas sepulcrorum, & operum publicorum dedicationes, & ad rogum munera, & ambitiosas exsequias. At me herculè istorum funera tamquam nimium vixerint, ad faces & cereos deducenda sunt. ubi scribi sententia vult, tanquam minimum. Pertinet ad funebres faces etiam Suetonij locus, Aug. cap. xviii. Masgabæ tumulum cum extriclinio animaduertisset magnâ turbâ multisque luminibus celebrari, & c. qui tamen ad parentationem annuam spectat, non ad funeris deductionem.

Sine insignibus magistratus.] Id est, siue togâ prætextâ, siue anulis, siue lato clauo. Quæ omnia accuratè mihi dicta in scripto De funeribus singulari. quod lucem videbit, si luce fruatur ego. Loquor enim non eorum ritu, quibus pulchrum est, quod neque fuit unquam neque futurum est, dare: qui ab hoc fuco gloriolam inter pueros partam, unicam habent Helenam pro quâ pugnent. Misselli! quia numquam in somniis calcabunt iter Æternitatis & veræ fame.

Ticinum vsque progressum.] Vide quadam non vulgata apud Valerium Maximum, libro v. cap. v.

Circumfusas lecto Claudiorum Iuliorumque imagines.] Drusus hic in Iuliam familiam ne adoptione quidem venit. unde ergo in pompâ funebri imagines illi gentis Iulia? nisi fortè quia mater deducta in domum Augusti. Hæc & talia de summo pectore dici possunt: at mihi nondum euiluit coniectura mea, Liuiorum. Causâ duplici. primùm, non præposuisset Claudios Iulius Tacitus. id nefas. deinde cum à patre lata imagines, cur omisse à matre? quæ præsertim antiquæ, & multæ?

Non fratrem nisi vnius diei viâ.] Scribe, fratres. nisi sui & historia oblitus Tacitus. Duo enim Germanico superstites fratres Claudius naturâ, adoptione Drusus. semperque eo nomine etiam hunc noster insignit. Scripsit autem suprâ, Drusum & Claudium Tarracinam vsque progressos.

Utque premeret vulgi sermones, monuit edicto.] Ita moris ætate illâ, ut Princeps populum peccantem aut exorbitantem alloqueretur per libellum, coërceretque. Eò respicit metaphora scita Seneca, epist. xc v. Præcepta sapientiæ, quæ affectus nostros velut edicto coërcent & obligant. & caue quidquam ibi mutes.

Non enim eadem decora Principibus viris & Imperatori, populoque.] si attendis, fateberis legendum, & imperatori populo. vinclo remoto. Quod ait, principes viros, ad se refert Tiberius: quod imperatorem populum, ad Romanos rerum dominos.

Et quia ludorum Megalensium spectaculum suberat.] Vides ergo multum temporis intercessisse à die mortis Germanici, ad funus. Nam mortuus ipse extremo Nouembri. quod facile colligo ex Suetonij verbis scribentis: Et ut fato functum palam factum est, non solatiis vllis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: durauitque etiam per festos Decembris mensis dies. id est, per Saturnalia, quæ medio Decembri. At Megalensium spectaculum, de quo nunc, incidit in Nonas Aprileis. per quas, LVDI. MATRI. MAG. ut in Calendario notatum.

Præscripta & à Tiberio.] Melius præscripta ei.

Fuit inter inritamenta inuidiæ domus foro imminens, festo ornatu.] Ob lætitiâ domini redeuntis. Ornatum festum intellegit laurum & lucernas. Iuuenalis:

Ornentur postes, & grandi ianua lauro.

De lucernis vide quæ notant in Electis, cap. III. & adde egregium Arriani locum in Sermonibus Epieteti, lib. I. cap. XIX. ἡμεῖς δὲ παντῶν τῶν συνήδονται, ἄλλος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ φιλέῃ, ἄλλος τὴν ἑσπέρην, οἱ δὲ οἱ τὰς χειρῶν ἐργαί. εἰς οἶκον, δεικνύει λυχνίας ἀπὸ οὐρανοῦ ἀναβαίνει εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἐπιβύει. Id est, Tribunatum aliquis adeptus est. omnes obuij gratulantur, alius oculos, alius collum, osculatur, serui manus. Domum venit, inuenit collucentes lucernas. in Capitolium ascendit, sacrificat. Idem lib. II. τέκνον, αὐτὸς σὺ δὲ λυχνίας ταύτ' ἐστὶ τὰ τῶν φιλοσόφων. μέγα σοὶ ἀγαθὸν ἔσται σὺ δὲ τῶν τοιαύτων & λυχνίαν ἀπὸ τῆς αἰῶνος. Nec lucernas solum in diebus eiusmodi festis, sed etiam funalia cereosque accendebant. Panegyristes Laudatione Theodosij: Quid portas virentibus fertis coronatas? quid aulæis tardantes plateas, accensisque funalibus auctum diem referam? ubi ex optimo libro lego, aulæis vndantes plateas.

T. Arruntium.] Nicolaus Faber, vir quem Probitas & Eruditio iuxta amant (veris, nec ambitiosis

Discrimen inter adulta immaturaque funera. Pueri ad cereos elati.

Correatus Seneca.

Insignia magistratus in luctu posita.

Drusus nō inter Iulios.

Tacitus ergo correctus.

Correatus Tacitus. Germanici duo fratres.

Edicta Principum. Seneca explicatus.

PAG. 46. Dies mortis Germanici.

Megalensia, quando.

Ornatus ædificii.

Lucernæ accensæ. Arriani insignis ad eum ritum locus.

Funalia & cerei accensi.

Panegyricus scriptor emendatus.

L. Arruntius.

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ut supra

ambitiosis laudibus utrorumque Notis ad Senecam patrem legendum censet, Lucium, non Titum. verissime est illustris ille vir, Senator & Consularis, Augusti iudicio dignus Principatu: Tacito nostro saepe nominatus.

Ambigua Taciti lectio.

Fulcinium.] Quid? Fulcinium Trionem patronum petit Piso? atqui is accusationem eius petiit, obtinuitque. & mox etiam exsequitur. Ambigo de lectione, nisi alius aliquis Fulcinium ab isto.

Sex. Pompeius

Valerij Maxi-

mi amicus.

Marcellum.] Eprium nomine: cuius celebre ingenium in foro.

Sex. Pompeius

Valerij Maxi-

mi amicus.

Sex. Pompeium.] Est ille, qui supra cum Appuleio consul. quem Valerius Maximus amicum patronumque suum nimis plenam manu laudat lib. IIII. cap. VII. Vocat clarissimum ac disertissimum virum, & addit: A quo omnium incrementa commodorum ultro oblata cepi: per quem tutior aduersus casus steti: qui studia nostra ductu & auspiciis suis lucidiora & alacriora reddidit. & satis facunde dicta, quae sequuntur. Et lib. II. cap. I. adsignificat proconsulem eum

Pompeius hic

proconsul Asiae.

Asia fuisse, comite se. vocat ibi, virum ut omnibus virtutibus, ita humanitatis quoque laudibus instructissimum: additque, facundissimum sermonem ore eius, quasi è beato quodam eloquentiae fonte manasse. Nec dissentit Ovidius, qui vitam illi suam fortunamque non uno loco refert acceptas. ut appareat hunc Sextum amicum vnicè fuisse Musis studiisque: & ideo à nobis fugi-

* Ut lib. IIII.

De Poto, eleg.

I. & IIII. & V.

quas vide.

tiuum memoriam eius non frustra retractam.

Patris sui legatum.]

In Hispania, ut

apparet ex sequentibus.

Priuatas inimicitias non

Principis vlsciscar.]

Ita emendauimus. tamen cum vetus

lectio sit, noui Principis aptius, ut

nunc censeo, ex ea feceris, non ut Princeps.

Seruæus.]

De hoc ipso Tacitus lib. V. I.

Quintus Seruæus posthæc, & Minutius Thermus

inducti. Seruæus præturâ functus & quondam Germanici comes.

In conuiuio Germanici cum super eum

Piso discumberet.] Interior ergo discu-

buit Germanicus, ut dignissimus. de quo ordine sedendi non omnia mihi dicta in Conuiuio dicam

alibi, plenè & apertis tibi.

Scripserunt expostulantes, quod haud minus.]

Alieno loco hæc inserta. Mihi sen-

tentia præclare reddi videtur, si ius amotis legas: Senatus, numquam satis credito sine fraude

Germanicum interiisse: simul populi ante Curiam voces audiebantur. Quò tamen illa qua su-

perant remittenda sint, non liquet.

Effigiesque Pisonis traxerant in Gemonias ac diuellebant.]

Id solet in damna-

tis. Inuenalis,

— descendunt statuae relictæque sequuntur.

Sed aut lectio verborum Taciti non recta, aut ordo. Diuellere enim statuas prius fuit quam tra-

here. nisi tamen diuulsionem illam intellegit, fracturamque, quæ in Gemoniis ipsis facta. Possis

legere, ac diuellerant, sine noxâ.

Custos salutis, an inortis exactor sequeretur.]

Exactor, qui præpositus ad exigen-

dum perficiendumque, & quasi custos. Liuius lib. II. De Bruto filios plectente: Et qui spectator

erat amouendus, eum ipsum fortuna exactorem supplicij dedit. Plinius lib. IX. epistola ad

Paulinum: Ac deinde ex meis aliquos operis exactores, custodes fructibus ponam. Roma mar-

mor epitaphium,

M. AVRELIVS. AVGG. NN.

LIB. EPAPHRODITVS

EXSACTOR. OPERVM. DOM. NN.

Tacitus in suppliciis ferè usurpat, ut lib. XI. Denuntiat centurionibus qui aderant, exsequi ex-

dem. custos & exactor è libertis Euodus datus. Ambrosius lib. de Tobia cap. VIIII. Dum vadis

cum aduersario tuo ad magistratum, da operam liberari ab illo, ne fortè producat te ad iudi-

cem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. Sed & ἀπλως reperio, quasi

muneris nomen, Exactor. ut in Museo Carpeni,

SEX. POMPEIVS. FAVSTVS

SEX. POMPEI. EXACTOR.

Ac destinatum promere, ni elusus à Seiano.] Eiusdem sententia fuit, quod Suet-

onius scripsit, in Tib. cap. LII. Quem (Pisonem) mox huius criminis reum putant quidam man-

data prolaturum, nisi ea secreta obstarent. loco hodie non corrupto solum, sed defecto. Conatur ta-

men ingeniosè Torrentius. ni Seianus secretò obstaret.

Qualem Piso diem supremum, noctemque egisset: Atque illo pleraque sa-

pienter.] Non fugiet corruptio loci attentum lectorem. Quis enim erit, ad quem hæc refe-

rantur, Atque illo? nullum certè nomen præiuit. Puto mutila esse. nisi sint; scribe, Atque filio.

Est enim υἱόγον filium Pisonis atulisse parentis codicillos, & ab eo quassisse Tiberium singula-

tim de morte.

Per

Per

Per

Per

Per

Per

Per

Per

Per

Per

Per

Per

Per

Per

Per collegium consulatus.] *Quian, Augusto collega, an quia Tiberio ipsi? Vtrumque enim verum. & consul cum Augusto fuit anno DCCXXXI. consul iterum cum Tiberio, DCCXLVII.*

Nam referente Cæsare, magistratus etiam eo munere fungebantur.] *Non vanè id notat. prisco enim more, magistratus à iudicandi onere immunes. Cicero in Verrem actione I. & alij.*

Pars ut Cn. Pisoni filio concederetur, isque prænomen mutaret.] *Quod & factum. nisi Dio mihi imponit, qui libro LX. Lucium (non Cneum) Pisonem Cn. Pisonis & Plancina filium præsuisse Africæ sub Claudio tradidit.*

M. Piso exutâ dignitate.] *Senatoriâ videlicet. Ita inferius scriptum, exuere ordinem.*

Adeò maxima quæque ambigua sunt, dum alij quoquomodo audita pro compertis habent.] *Similis querela Thucydides lib. I. οἱ γὰρ ἀνθρώποι τὰς ἀκοὰς ἢ δὲ θεωροῦντων, καὶ τὸ ἐπιχώρα σφίσι, ἢ ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχοντο. & statim: ἔτιος ἀταλάτωρος τοῖς πολλοῖς ἢ ἡπιοῖς & ἀληθείας, καὶ ὅτι τὰ ἐπιμα μάλλον ἴσταντο. nec dubium, quin ad hac loca respexerit noster.*

At Drusus vrbe egressus repetendis auspiciis, mox ouans introiit.] *Quæras, quò hæc egressio & reditio? Ad morem priscum. quo obtinuit, ut qui è provinciis cum imperio redirent, illud ipsum amitterent simul intrassent urbem. Ideò Liuius lib. XXVI. Quinto Fulvio ne minueretur imperium, si in urbem venisset, decreuit Senatus. Et magis ad lucem Taciti, quod Dio lib. LIIII. tradit, Augusto decretum perpetuum Proconsulare imperium, ita ut nec si intra urbem venisset, minueretur, nève necessum esset (ut ipse loquitur) ἀναεῖσθαι τὸ ἀρχεῖν. id est, renouare, siue ut Tacitus, repetere auspicia. Nam auspicij nomine etiam imperium hic cape. Sed cui rei Druso opus fuit repetito imperio? ad ouationem. Nam qui triumphans ouansve urbem ingreditur, cum imperio id facit in illum diem: Drusus autem imperium amiserat ingressus urbem ob fratris sui mortem. Debit ergo repetere, ut ouaret. Eius sententia sunt, quæ apud Ciceronem legis, spem triumphi abiicientem: Vtar eâ portâ, quam primam videro. & apud Cælium: Neque enim stultè Appius, qui simul atque Dolabella accessit ad tribunal, introierat in urbem, triumphique postulationem abiecerat. Apud Vlpianum, l. vlt. De off. Proconsul. Proconsul portam Romæ ingressus deponit imperium. Iterum apud Ciceronem: Mihi valde placet de triumpho nos moliri aliquid, & extra urbem esse cum iustissimâ causâ.*

Vna omnium Agrippæ liberorum miti obitu.] *Miti obitu, id est, citra vim, & ex fato. Sed videamus. M. Agrippa tres uxores fuerunt. Prima, Pomponia Attici filia, conciliante eas nuptias M. Antonio Triumuiro. ex eâ genuit Vipsianiam, de quâ hic, Drusi matrem. Altera, Marcella Octavia Filia. ex ea quoque liberi, si Suetonio fides deseret id in Augusto tradenti. Nam ego (pace quod fiat castigatissimi scriptoris) leuiter ambigo. primum, quia nec nomina eorum, nec progressum, usquam alibi reperio: & vellem interpretes soluisent mihi hunc nodum. Deinde, quia ex Plutarcho clarum, breue admodum coniugium id fuisse. Ita enim narrat (in extremo M. Antonio) statim post nuptias Agrippæ & Marcellæ, defunctum generum Augusti Marcellum: ideòque, ipsâ Octaviâ suadente, Iuliam nupsisse Agrippæ: abductâ ab eo Marcellâ & Iulo Antonio collocatâ. Non ergo ex eâ proles: aut si una aliqua fuit, non vitalis. Tertia uxor, Iulia. ex eâ nati Caius & Lucius Cæsares, Postumus Agrippa, Agrippina & Iulia. In his plerisque vera Taciti nota. Caius enim & Lucius veneno crediti perisse; Agrippina, fame; Postumus ferro. Iuliam excipio, cuius mortem libro IV. ita narrat ipse Tacitus ut ex naturâ videatur, ferri aut veneni nullâ mentione.*

Haud procul Pagydâ flumine.] *Quem alio nomine Belum dici Plinius ait.*

Sorte ductos, fuste necat.] *Totidem Sallustiana verba Seruius citat, Sorte ductos fusti necat. quod ad Crassum referendum videri in decimatione cohortis vnus verè obseruauit noster Douza.*

Quod non eam quoque Apronius iure proconsulis tribuisset, questus.] *Huc refer illud Suetonij, cap. XXXII. Corripuit Consulares exercitibus præpositos, quod de tribuendis quibusdam militaribus donis ad se referrent: quasi non omnium tribuendorum ipsi ius haberent.*

Quæsitumque per Chaldaeos in domum Cæsaris.] *Quod semper capitale. Cui enim opus perscrutari super Cæsaris salute, nisi à quo aliquid aduersus illum cogitatur, vel optatur, aut post illam speratur & sustinetur? Non enim eâ mente de caris consulitur, quâ de dominis, ait appositè ad hanc rem Tertullianus.*

Quirinius post dictum repudium adhuc infensus.] *Non ita capies, quasi alibi dixerit de eo repudio: sed Dicere repudium usurpat, quod Mittere vulgò. id est, postquam repudiasset eam Quirinius. Repudiarat autem ante annos XX. Sueton. Tib. cap. XLIX.*

Seruos Lepidæ cum militari custodiâ haberentur, transtulit ad Consules.] *Militarem*

Piso collega Aug. Tiberioq. in consulatu.

Magistratus non iudicant.

PAG. 49. Taciti sententia cõpar Thucydida.

Mos de auspiciis imperioq. repetendis. Liuius explicatus. Imperium minuebatur, ingressu vrbis.

Triumphus & ouatio nõ potest sine imperio.

Cicero explicatus. * Ad Atticum, lib. VII. epist. VII.

* Ad Attic. lib. VII. epist. I.

Dubitatum de affirmatione Taciti. Uxor M. Agrippæ, & liberi. * Cap. LXIII. Suetonij, si forte obliuio.

Iulia uxor.

* Iulia filia Agrippæ non perit ferro aut veneno. nõ ergo exactè vera Taciti nota.

Locus è Sallustio totidem verbis.

Vetita consuetudo omnis super Cæsare.

Dicere repudium, pro repudiare.

De custodia
militari, & ca.
Triplex carcer.
Urbanus.
Rusticus.
Castrensis.

lisarem custodiam uti se habuit paullo uberius explicabo: non tibi veterane, sed tibi tiro. Carcer triplex est, (ait vetus interpret Iuuenalis) Urbanus, Rusticus, Castrensis. Urbanus, ut sunt turres: Rusticus, ut ergastula: Castrensis, quando captivi trahuntur catenati. Notat hoc ad eum locum Iuuenalis:

Inde fides arti, sonuit si dextera ferro

Lauaque, si longo castrorum in carcere mansit.

Urbanus ipse
triplex.

Custodia mi-
litaris modus
& ratio.
Catena in ma-
nu rei dextra.
In militis fini-
stra.

Seneca emen-
datus.

Athenaeus ex-
plicatus, & co-
tra interpre-
tem vetus.

Sed potuit, imò debuit, paullo distinctius. Nam in urbe ipsa triplex ratio adseruandi captiuos. Aut enim in carcere habebantur locoque concluso, sine ullo milite: ut ferè seruitia, & capita viliora. Aut in custodia militari: aut in aedibus magistratuum. Custodia militaris frequentissima, & Roma & in prouinciis. eiusque modus, ut is qui in noxâ esset catenam manu dexterae alligatam haberet, quae eadem militis sinistram vinciret custodiae eius praefecti. Satis aperte Seneca, De tranquillitate lib. i. cap. x. Sed quid refert? eadem custodia vniuersos circumdedit, alligatiq. sunt etiam qui alligauerunt. Nisi tu fortè leuiorem in sinistrâ catenam putas. Idem epist. v. Quemadmodum eadem catena & custodem (emendo, custodiam, ita enim ipse captiuus dicebatur, ut mox docebo) & militem copulat: sic ista quae tam dissimilia sunt, pariter incedunt. Et optimè Athenaeus lib. v. cap. xi. ubi Athenion reus Mithradatis extollit: Ρωμαίων δὲ σεργηδὲς μὲν Παμφυλίας Κοίντος ὁ Ἰππίος, ὃς δόθηκε ἀπολαθεῖ δέσμιος. Μανίλιος δὲ Ἀκύνλιος ὁ ὑπατεύων, ὁ δὲ ἀπὸ Σικελίας καὶ ἀγαγὼν Δελάμβρον, συνδεδετὼν ἔχων ἀλύσι μὲν καὶ Βασάρων πεντάπηρον, πέντε ἔσθ' ἰσχυρῶς ἐλκε. Id est, E Romanis verò, praetor Pamphyliae Q. Oppius (malè enim in Graeco, Ἰππίος) deditione acceptus, sequitur in vinculis. Manius autem (ita corrige, non Μανίλιος) Aquilius consularis, qui de Siciliâ triumphauit, colligatum secum habens longâ catenâ Bastarnam quendam quinque cubitorum, pedes ab equite trahitur. Nam ita ego verè interpreter: Natalis insulsa, fatua, aliena. quem, si libido ridendi est, vide. Simile est quod Iosephus narrat lib. xviii. cap. xiii. de captiuo Agrippa rege: Centurionem illi satis benignum appositum, & militem cum quo vinciretur humanum. Augustinus in Psalm. cxxviii. Ligantur duo & mittuntur ad iudicem, latro, & colligatus. ille sceleratus, iste innocens, vnâ catenâ ligantur, & longè sunt à sese. Addo, duos saepe milites vni reo datos, maiori custodiae. In Apostolorum Actis, cap. xii. de D. Petro: Dormiebat inter duos milites, duabus alligatus catenis. Catena autem eiusmodi, uti ex Athenaeo clarum, longiuscule erant, ut ambulare, incedere pariter non incommodè possent. Ad quas item pertinet, quod Suetonius in Domitiano scribit, cap. xiii. Nec nisi secretò atque solus plerasque custodias, receptis quidem in manu catenis, audiebat. Vbi iterum Custodiae pro iis qui custodiuntur: ut Plinio lib. xxi. cap. iiii. Inde eductam custodiam bibere iussit. ita veteres, malè vulgò, eductum è custodia. emendandusque ita Suetonius Neront, cap. xxxi. Quorum operum perficiendorum gratiâ, quot vbique essent custodias, in Italiam deportari iussit. vulgata lectio, & interpretes turbant. Paulus in Sentent. Si pecuniâ acceptâ miles custodiam dimiserit, capite puniendus est. Hac de custodia militari: de eâ quae apud magistratus, opportuniùs dicam lib. vi.

PAG. 50.

Consul design.
primus roga-
tur sententiam.

Exemit Drusum Consulem designatum dicendâ primo loco sententiâ.] Ap-
rianus. Σιλάρους μὲν δὴ πρῶτος ἐλεγε, ὅς ἐς τὸ μέλλον ἵσθητο ὑπατεύων, ὃς δὲ τὸ Ρωμαίων οὐ μόνον ὑπατεύων πρῶτος εἰσφέρει γνώμην, ἀλλ' αὐτὸς οἶμαι πολλὰ τῶν κυρμένων ἐργασόμενος, & ἐν τῇδε βελόπερον τε καὶ οὐλαβέστερον ἐνδυμνόμενος, ὡς ἐκείνῃ.
Et obscurissimâ domui.] Abundè infra hoc ipso libro.
Destinata vxor L. Caesari ac Diuo Augusto nurus.] Non alibi quàm in lapide reperi hanc historiam, qui Bergomi visitur,

Lapis vnicus
ad hanc histo-
riam.

PVDENS. M. LEPIDI. L. GRAMMATICVS. PROCVRATOR. ERAM.
LEPIDÆ. MORESQUE. REGEHAM. DVM. VIXI. MANSIT. CÆ-
SARIS. ILLA. NVRVVS. PHILOGVS. DISCIPVLVS.
Post damnationem demum positus lapis videtur: & Pudenti adscripta gloria, tanquam illo vine, Lepida casta, bona.

Confirmatus
Feret iudiciū.

Lepida Quiri-
nium veneno
petiit.
Cap. xlix.

Diuinitas mea

Veneno eum à Lepidâ petum illustrium domuum aduersâ.] Vitium in hoc loco esse, rectè olim Ferretus censuit: vitium animi in Vertrano, qui non credit. Dissplicet phras, Aduersâ illustrium domuum, pro aduersariâ. Dissplicet sententia. cur enim aduersaria illustrium domuum Lepidâ, si Quirinium veneno petiuit, obscurissimam senem & ex Quiritium fece. Ita enim capiendâ hæc verba, non de Tiberio. * Suetonius: Condemnavit & generosissimam feminam Lepidam, in gratiam Quirinij Consularis prædiuitis & orbi, qui dimissam eam è matrimonio post vigesimum annum veneni olim in se comparati arguebat. Suspicabar olim hæc verba Illustrium domuum aduersâ, non Taciti esse, sed lectoris cuiuspiam, qui ad hunc locum, At enim haud multum distanti tempore, &c. ea notasset, memorie causâ.

* Hac tamen nunc damno, præ coniecturâ Merceri legentis & distinguentis: veneno eum à Lepidâ

Lepidâ petitem. Illustrium domuum aduersa (etenim haud multum distanti tempore Calpurnij Pisonem Æmilij Lepidam amiserant) solatio adfecit D. Silanus, &c. Verbum non addo: Morychus, qui non probat.

De moderandâ Papiâ Poppæâ.] Lex apud veteres in multâ famâ, & usu. Fas mihi ut cum Tacito hic leuiter exorbitem: & quæ faciunt huic legi, collecta à me & digesta proponam. Non subtiliter omnia, (cui enim bono?) sed ea saltim capita quæ ad usum historia præstent. Romanis semper coniugiorum subolisque magna cura. Ideo Censoria illa solemnis quæstio: Ex animi tui sententiâ. Tu vxorem habes? Ideo Ciceroni ficta lex: Cælibes esse prohibento. Nec ignominie solum calibatus, sed pænæ erat. Ita apud Valerium, Camillus & Postumius Censores, æra pœnæ nomine, eos qui ad senectutem cælibes peruenerant, in ærarium deferre iusserunt. Et Festus auctor, Vxorium pependisse dici, qui quod vxorem non habuerit, æs populo dedit. Exemplum videtur ab Spartanis petitem, apud quos ἀγαμία ζήνεια, imò ὀφθαλμὶ καὶ κροτάφῃ, ut notat Pollux. Nec tamen lege aliquid tantum reperio: nisi quod C. Cæsar post bellum Africanum, vehementer exhaustâ urbe, præmia proposuit multitudini liberorum. idque Præfectus morum, & quasi Censor. Dio XLIII. ἐπειδὴ τὸ δὲ πλεονέκτημα τῶν ἀπολωλότων πληθεύει, ὥς ἐκ τῆς ἀπορροφῆς καὶ τοῦ ἐνείκας, τὰ τε ἀλλὰ ὡσπερ τις πικρὴς ἐποίησε καὶ ὅτι ὁ δὲ πλεονέκτημα ἡλέγχετο, καὶ πολυπυθίας ἀθλὰ ἐπέθηκεν. id est, Et quoniam infrequens admodum vrbs erat, propter cæforum multitudinem: quod ex recensu (eum autem & reliqua velut Censor faciebat) & ex ipso aspectu animaduvertebatur, iis qui multos liberos haberent præmia proposuit. Primus Augustus anno urbis DCCXXXVI. certam legem posuit, & præmia pænâsque distinxit. Ea dicta, Iulia de maritandis ordinibus. quam tamen præ multitudine recusantium perferre non potuit, nisi ademptâ lenitâe parte pænarum. Hanc Propertius intellexit lib. III.

Gauisâ est certè sublatam Cynthia legem,

Quâ quondam edictâ flemus vterque diu:

Ne nos diuideret

elegiâ illâ totâ. Et Horatius in Cantu seculari:

— patrumque

Prosperes decreta super iugandis

Feminis, prolisque nouæ feraci

Lege maritâ.

Vbi Scholiastes vetus: Lex marita dicitur, quæ de maritandis ordinibus lata erat, quæ & Iulia dicta est. Cæsar enim post bellum legem tulit nequis aut cælebs esset, aut vidua nubilis, quo posset iactura iuuenum reparari, quæ bellis ciuilibus contigerat. Nam prope octoginta millia armatorum interierant. Et de eadem in actis eiusce anni Dio, lib. LIII. ὁ δ' Αὐγούστου τὰ τε ἀλλὰ ἐνομοθέτησε, τοῖς τε ἀγαμίαι καὶ τῇ ἀναίδεοις βαρύνει τὰ ἐπιτήμια ἐπέθηκε, καὶ ἐμπάλει τὰ τε γάμους καὶ τὰ παρδοποιίας ἀθλὰ ἐθηκεν. Ex Dionis verbis clarum, etiam antè curam eam fuisse Augustum. ait enim βαρύνει τὰ ἐπιτήμια: & addit, ἐμπάλει ἐθηκεν. Et non dubiè aliquid super eâ relatum in eius sexto consulatu, annis decem antè. Suadet Tacitus hic: Sexto demum consulatu Cæsar Augustus potentia securus, quæ Triumviratu iusserat, aboleuit: deditque iura, quæ pace & principe vteremur. aciora ex eo vincla, inditi custodes, & lege Papiâ præmiis inducti, &c. Sed latum imperfectè. Capita legis Iulie fuerunt. Vti libertinas ducere liceret omnibus, præter Senatores. Vti sponsiones pactiōesque nuptiales non ultra biennium differri ius esset. Vti diuoriorum certus esset modus. aliâque quæ postea in legem Papiam mixta & incerta. Iulia ergo, tempore à Papiâ distincta, præcessit enim xxv. solidis annis, & alucinati concinnatores legum qui confuderunt. Dico Iuliam, verius fortasse, Iulias: quia non semel tot annorum intervallo eadem de relatum ac relatum. idcircoque propriè locutum Tacitum censeo, cum hic πληθυντικῶς scripsit, Papiam latam post Iulias rogationes.

Lata autem Papiâ anno urbis DCCCLXII. senè iam Augusto: & lata per Senatum. Itaque & nomen à consulibus illi, Papiâ Mutilo & Q. Poppæo Secundo. Dicta enim Papiâ-Poppæa. Isidorus lib. v. Sub Octauiano Cæsare successi Consules Papius & Poppæus legem tulerunt, quæ à nominibus eorum Papiâ & Poppæa nominatur, continens primum (censeo emendandum, patrum, cum scriptum concisè fuerit, primum) præmia pro suscipiendis liberis. Causa iterum ferenda, è Tacito duplex: incitandis cælibum pœnis, & ærario augendo. Incitandis pœnis, id est augendis: sincera modò lectio sit. Ambigo enim, & possit rescribi, incitandi cælibes pœnis, siue, intendendis cælibum pœnis, sensu clariore. Capita legis Iulie confusa cum istius: ideoque passim scripta Iurisconsultorum laudata, Ad legem Iuliam & Papiam. ita inquam, ut Papiâ quæ plenior acerbiorque, aboleuerit & velut absorbuerit Iulias leges. Latam dixi per Senatum: & verum est. eoque Paullus lib. v. ad legem Iuliam & Papiam auctorem Senatum nominat: Sed illud quæri potest, inquit, an idem seruandum sit quod Senatus censuit, etiam si in aliam personam

De Lege Papiâ
liber excursus.

Coniugia curæ
Romanis.
Censuram ea
inquisitio.
Cælibes mul-
ctati.
Lib. XI. cap. IX.

Vxoriam æs.

Cæsar polu-
pudias pæ-
mia ponit.

Augustus Iu-
liam legem fert.
Sueton. Aug.
cap. XXXIV.

Propertius lux
data.

Et Horatio.

Lex marita.

Etiam ante di-
ctum annum
mota ea lex.

Ex Dione, co-
pse loco.
Ex Sueton. ca.
XXXIV.
Iulia diuersa à
Papiâ.
Tempore & re.
Iulias leges.

Papiâ quando
cepit.

Causa nomi-
nis.
Causa ferendi.

Legem Iuliam
Papiâ obscura-
uit.

Papiâ, Senato-
ria lex.
l. LXVI. De
hered. instit. &c.
l. XLVII.

De ritu nupt.
l. capite, De
ritu nupt.

Eâ lege per-
missâ enuptio,
Vt libertinas
ducere liceat.

Cōfunduntur
clarè Iulia, &
Papia, uti vides

* Mirum &
præter id quod
philosophis vi-
sum vñq. do-
ctum. Nā præ-
poller fere fe-
xus sequor.
* Tamen ex ri-
tu eius xui,
Libertini iudē
cum libertis,
vtri notum.
Causa huic
capiti.
Decemviri ve-
tuerunt cōnu-
cia cum plebe.
Lex ea abolita.

Patronus cum
libertâ.

Sponsalibus
data lex.

Sueton.explic.

Quando spon-
tibus locus.

Decennis tan-
tum despon-
denda.

Caius explica-
tus.
L. x v i i. De
sponsalibus.

Ne sexagenar
ducant. Ne quinquagenaria nubar.

captionem direxerit. *Capita eius legis plura fuerunt: adeo ut x x x v. laudet alibi Marcianus. Ea ut distinctè proponam, ab homine me exiget nemo homo: confusè quædam recensebo, & uti dabunt se sub manum.*

CAPVT. De enuptione extragentem ordinemque. Vti omnibus ingenuis libertinas uxores ducere ius esset, Senatoriis exceptis. Concepta Capitis eius verba, apud Paullum lib. I. ad hanc legem. Lege Iuliâ ita cauetur, QVI SENATOR EST, QVIVE FILIVS PRONEPOSVE EX FILIO NATO CIVVS EORVM EST, ERIT: NEQVIS EORVM SPONSAM VXOREMVE, SCIENS DOLO MALO HABETO LIBERTINAM; AVT EAM QVÆ IPSA, CIVVSVE PATER MATERVE ARTEM LVDICRAM FACIT, FECERIT: NEVE SENATORIS FILIA NEPTISVE EX FILIO, PRONEPTISVE EX NEPOTE FILIO NATO NATA, LIBERTINO, EIVE QVI IPSE, CIVVSVE PATER MATERVE ARTEM LVDICRAM FACIT FECERIT, SPONSA NVPTAVE SCIENS DOLO MALO ESTO. NEVE QVIS EORVM DOLO MALO SCIENS SPONSAM VXOREMVE EAM HABETO. Et è lege quidem Iuliâ recenset Paullus: sed insitum in Papiam fuisse clarè docet Celsus: Lege Papiâ, inquit, cauetur omnibus ingenuis, præter Senatores eorumque liberos, libertinam uxorem habere licere. Meminit & Dio eiusce capitis lib. LIIII. ἐπειδὴ δὲ πολὺ πλεῖον τὸ ἄρρεν τῆς θήλειος τῶ ἀνδρὸς ἦν, ἐπέθηκε ἡ ἐξελούθεις τοῖς ἐθέλουσιν, πλεονάζοντων, ἀγεσθαι, ἐννομον τῶν τελευτοποίων αὐτῶν ἐξ ἐκλεύσεως. Vbi tamen interpretis supina metopœia vertentis: Ac quoniam * masculi patricij generis numerum patriciarum feminarum multò anteibant, liberum fecit vt qui vellent (modò Senatores ne essent) libertas etiam (cautius & verius, * libertinas: ἐξελούθεις enim Dio dixit, non ἀπολούθεις. Ἐλευθεροὶ αὐτὲν οἱ τῶ ἐξελούθευοντων υἱοί, ait Hesychius) ducere possent, eorumque liberos legitimos esse iussit. En, τὰ ἀνδρὸς, Patricium vbiq̃ue vertit. at ingenuum debuerat, ex vi verbi, legisque. Meminit iterum Dio lib. LV. in personâ Augusti: καὶ ἐξελούθεις τοῖς γὰρ ἔξω τῶ βαλευνικῆς ἔσων ἀγεσθαι συνεχώρησα. Et eodem ex ore ibi interpretes, τὸ βαλευνικὸν, Patricios vertit: cùm Senatorios, verè posset. Latum hoc caput matrimonij frequentandis: vt si quem digniorem amor aut voluntas traxisset ad impari iugum, lege iungi liceret. Nam antea vetitum. Neque Decemuirali lege, patricio cum plebeâ, neque ingenno cum libertinâ connubij ius. Prius abolitum. meminitque Ltius lib. IV. in oratione Canuleij Tribuni: & lib. X. vbi matrona patricia Virginiam, quod è patribus enupisset, sacris arcuerant. Mansit posterius, ad hanc legem. Vide qua Cicero Antonio de Fadiâ obiecit, Phil. II.

CAPVT subnexum fortè priori: de connubio patronorum cum libertabus. Verborum partem *Ulpianus* appendit libro III. ad legem Iuliam & Papiam: In eo iure, quod dicit, INVITO PATRONO, LIBERTAM QUÆ EI NVPTA EST, ALII NVBERE NON POSSE, Patronum accipimus, &c. Et idem iterum l. XL. De diuortii: Quod ait lex, DIVORTII FACIENDI POTESTAS LIBERTÆ QUÆ NVPTA EST PATRONO, NE ESTO, QUAMDIV PATRONVS VXOREM EAM ESSE VOLET. Vide interpretem *cum* *Ulpianum*: & adde l. I. De concub.

CAPVT De sponsalibus. quando & quâ fini contrahenda. *Sumptum* è Iulia de maritandis ordinibus, indice Suetonio cap. XXXIII. Cumque, inquit, immaturitate sponfarum & matrimoniorum crebrâ mutatione vim legis eludi sentiret, tempus sponfas habendi coartauit. *Sponsalium enim olim licentia, ad spectu nullo ætatis. At Augustus, cum quidam immaturas planè virgines desponderent, & mariti essent non mariti: arcendæ huic fraudi tempus definiit ætatèque sponsonum: ita ut non ante decimum annum sponsa quæquam esset. Clarè Dio, lib. LIII. ὡς δὲ ἐν βράβη πνὲς ἐγλυάμντοι, τὰς μὲν πιαστὶ γαμμηκότων ἐκαρπύοντο, τὸ δ' ἔργον αὐτὰν ἐπαρείχοντο, θεωροῦνταξε μηδεμίαν ἐγλύην ἰσχύειν, μὴ ἢν ἐδὲ δουρὶ ἐστὶν διελθόντων γαμήσῃ περὶ τέτῃσι δεικνύειν πῶς ἐγλυάσθαι τὴ γὰρ π' αὖτῃς ἀπολαύουσιντο. δῶδεκα γὰρ ταῖς πόρεσι ἐς τὴν τὴ γάμῃ ὥραν ἐπὶ πώλῃη νομίζεται. Id est: At cum quidam puercas desponderent, & præmia nihilominus ferrent maritorum, rem opusque mariti non præstarent: statuit nullam sponsonem firmam esse, post quam, biennio exacto, nuptiæ non sequerentur. hoc est, ut omnino decennem despondere opus esset, si quis sponsoniseius vellet fructum. Puellisenim duodecimus annus plenus, ad nuptias definita ætas censetur. *Xylander Dionis mentem planè hinc non cepit. Facit huic capiti quod Caius lib. I. Ad Iuliam & Papiam scripsit: Sæpè iustæ ac necessariæ causæ non solum annum vel biennium, sed etiam triennium & quadriennium & vltius trahunt sponsalia: veluti valetudo sponsi sponsæve, vel mortes parentum, &c.**

CAPVT de atate eorum qui ducerent, quæue nubarent. Eo capite cautum ne mulier quinquaginta annis minor sexagenario nuberet; neu vir minor sexaginta, quinquagenariam duceret. Laetantius lib. 1. Senecæ verbis: Quid ergo est quare apud poëtas salacissimus Iupiter deficiit liberos

Ab eo tollere: utrum
iustum liberorum: Et
fimo ad libidinem nuptiarum
genui, et Suetonius moribus
quali sexagenarii generum
cūm certe Claudi non fa-
diano maior sexagenarii
annorum duxisset uxorem
plurimum fieri solet, quā
cere sexagenarii potest
quagenarii maior, ut et
CAPUT de libertate

Præferunt item mariti
priori ex Consulibus fa-
liberos quam collega
berorum est, maritus
est, opinor, sponsus: vel
pariter ac ius liberorum.
quoniam ex legibus vxo-
ris privilegia in sorte
ne eadem iteranda sint.
Iam, id, non solum e
stipem ex sese domi
cessoribus, In quatuor
cos quibus filius quinquen-
nium diuixit extra forum
Suetonius cap. xx. & Ap-
pianus ea cura: non lege
clarum ex iis quæ Disser-
tor sumen, quod Papia pro-
ponam. Primum in
Coniugii plerique nitentan-
bat. Lex non alia quam he-
& eadem diuini obineat
estate prauissimum mos.

liberos tollere: vtrum sexagenarius factus est, & illi lex Papia fibulam imposuit: an impetrauit ius trium liberorum? Et Appuleio in iudicio obiectum, quod Pudentilla ex anno octatis sexagesimo ad libidinem nupsisset: videlicet contra legem Papiam. Huic tamen capiti Claudius abrogauit, ut Suetonius notat cap. XXI. Capiti, inquit, Papia Poppae legis à Tiberio Caesare, quasi sexagenarij generare non possent, edicto abrogauit. Legerim, addito, vel, edito. Editum certe Claudij non fuit, sed Senatusconsultum. Vlpianus in Fragn. tit. XVI. Sed S. C. Claudiano maior sexagenario si minor quinquagenaria duxisset, perinde habebatur ac si minor LX annorum duxisset uxorem. Causae quae Tiberium, quae Claudium mouerint, in aperto. Ille quod plurimum fieri solet, spectauit: hic, quod per naturam potest. Adeo autem amare & verum exercere sexagenarius potest, ut sint octogenarij senes iidemque patres inter exempla. At mulier quinquagenaria maior, vix est ut impleatur.

CAPVT de libertate coniungendi, quod tamen XXXV. in ordine fuit. *Martianus*: Capite trigesimo quinto legis Iuliae, qui liberos quos habent in potestate iniuria prohibuerint ducere uxores vel nubere, vel qui dotem dare non volunt: ex constitutione, &c. Simile in libertis, etiam si iurauerint, l. VII. De operis libert.

CAPVT de intervallo temporis à morte coniugis vel diuortio, ad coniugium nouum. Neque enim probata Iulij legibus monogamia: sed ad matrimonia compulsi iterum, vidui, aut disparati. Discreparunt in tempore Iulia & Papia. Nam ut Vlpianus notat tit. XLIII. Feminis lex Iulia à morte viri, anni vacationem tribuit: à diuortio, mensum sex. At Papia clementior, à morte, biennium indulgit, à repudio, annum & menses sex. In Suetonio, Triennium leges: nec id turbet. Exsoluit eum nodum Dio in oratione Augusti ad calibes lib. LVI. καὶ ἐπὶ τῇ ἐξ ἡμετέρων νόμων ἀποκρίσει, ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς τὴν ἐκείνου νόμον, ὡς ἔστιν ἐν τῇ ἐκείνου νόμον, τὸ δὲ δὲ τῷ νόμῳ. Id est. Nec ad ista festinanter impulsi vos, sed primum tres integros annos ad apparatus rei concessi, deinde binos.

CAPVT de premiis maritorum, patrūque: quod in ordine septimum fuisse, colligas ex Agellij lib. II. cap. XV. Premiis enim inuitandi fuerunt ad matrimonia & prolem frequentandam. Premia duorum generum, Honores & Commoda. Quae largiora utraque apud patres: quaedam tamen seorsim data etiam maritis. Veluti, honestior in spectaculis locus. Suetonius Augusti cap. XLIII. Militem secreuit à populo: maritis è plebe proprios ordines assignauit. Et ad eam sententiam accipio, quod poeta Hispanus facere scribit:

Spadone cum sis euior fluxo,
Theatra loqueris, & gradus, & edicta,
Trabecaeque & Idus, fibulaeque censuque.
Sedere in equitum an tibi liceat scamnis
Videbo Didyme, non licet maritorum.

Præcesserunt item mariti in magistratu, & in fascibus. Agellius: Capite septimo legis Iuliae prior ex Consulibus fasces sumendi potestas est, non qui plures annos natus est, sed qui plures liberos quam collega aut in sua potestate habet aut bello amisit. Sed si par utrique numerus liberorum est, maritus aut qui in numero maritorum est praefertur. In numero maritorum, id est, opinor, sponsus: vel etiam qui ius habeat ab Imperatore mariti. Id enim quoque dari solet, pariter ac ius liberorum. Didici ex unico Dionis loco lib. LX. de Claudio: τῷ δὲ ἑταίρῳ αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ γυναικὶ αὐτῆς ἐδύνατο ἔχειν τὸ νόμιμον ἔχειν, τὰ δὲ γυναικῶν δὲ ἀνδρῶν δὲ ἀνδρῶν. Id est, Militibus, quoniam ex legibus uxores ducere iis non licebat, iura maritorum concessit. Sed & plura maritis privilegia in sorte, in administratione prouinciarum: quae hauries ex premiis patrum statim, ne eadem iteranda sint. Patribus certe, ut praedixi, premia vberiora, & pleno velut dimenso legum. Idque non solum è Iulia aut Papia, sed more Rom. prius. Lex focis ac nominis Latini, qui stirpem ex sese domi relinquerent, dabat, ut ciues Romani fierent, ait Liuius lib. XLI. Item à censoribus, In quattuor urbanas tribus (eae autem minus honestae) descripti erant libertini, praeter eos quibus filius quinquenni maior ex S. C. esset, ait idem lib. XLV. Iulius Caesar, agrum Campanum diuisit extra sortem XX. millibus ciuium, quibus terni pluresve liberi essent, ut notat Suetonius cap. XX. & Appian. Ciuium II. & exempla reperies fors sit plura. Sed Augusto in primis ea cura: non lege Papia solum, ut censent quidam haud è vulgo, sed iamdiu ante. Quod clarum ex iis quae Dio scribit LI. de praesidibus prouinciarum, & LV. ante Papiam latam. Fateor tamen, quod Papia praesertim. Premia πολυτράχια ex ea lege, non absurde fecero, si ordine proponam. Primum ut in petitione candidati praferantur, quibus liberi plures. Tacitus lib. II. Contra plerique nitentur, ut numerus liberorum in candidatis praepolleret, quod lex iuebat. Lex non alia quam hac Papia. Secundum. Vt praferantur proletarij in sorte prouinciarum: & easdem diutius obtineant. Prius membrum è Tacito firmo, Annali X. V. Percrebuerat ea tempestate prauissimus mos, cum propinquis comitiis aut sorte prouinciarum, plerique orbi fictis

Claudius fibulam laxauit sexagenariis.
Suetonij vera mens.

Causa variatur constitutio inter Tib. & Claud.

Ne arceantur à matrimonio liberi.
L. XVIII. De ritu nup.

Tempus legitimum inter nuptias, nec nouasque.

Remota in Suetonij verbis habitatio.

Premia maritis patribusque.

Maritorum privilegia.

Martialis illustratus.

Mariti antelati in magistratu.

Quid sit, in numero maritorum esse.

Ius mariti.

Mariti in sorte prouinciarum antehabiti.
Premia patrū multa.
Etiam veteri rep.

Auxit ea Augustus.

1. Patres in petitione praetati.

II. Praferuntur in sorte prouinciali.

De iure liber. non vanè notat nostri cui Iurisconsultus ad fragmenta eapisa: & nodum quem Duarenus ligauerat 1. Disput. cap. XL. doctè soluit. Iubeo lucem huic rei mutuari te ab illo Sole, in eapise Fragmenta. Sed & quattuor liberorum ius fuit: quod pertinuit (nisi in aliena regione ab-erro) ad libertin. is, non ingenuus. certè ita distinguit Sc. Tertullianum, de quo vide Paullum lib. IIII. tit. IX. Quod tamen ius vetustius est illo Sc^{to}: & mentio eius in Suetonii Claudio cap. XL. ubi Princeps Feminis (quæ naues scilicet mercaturæ causâ fabricarent) iustribuit quattuor liberorum. De pramiis, ista.

Ius quattuor
liberorum.

CAPVT de pœnis multisque celibum & orborum. Quæ etiam in lege Iuliâ fuerant: sed Augustus, ut ipse apud Dionem fatetur, intendit auxilium. Pœna prima & maxima, Vt celibes ex testamentis nihil caperent, nisi è proximè iunctorum: orbi, non nisi dimidium. Melior ergo conditio orborum: & iure, quia mariti saltem. Sozomenus lib. 1. Eccles. histor. discrimen hoc bene notat: Νόμος ὁ Πρωμύσιος παλαιός, δὲ εἰκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἥν ἴστων ἀξιοῦναι καλῶν τὰς ἀγάμους τοῖς μὴ τοῖς τοῖς, ἀλλὰ τε πολλὰ, καὶ τὸ μὴ δὲ κερδαίνειν ἐν δὲ δὲ τῆς τὰς μὴ ἔχει ἐξυπὶ τῶν ἀποσῆκοι: τὰς δὲ ἀπαύδας, ζῆμιον τὸ ἡμῶν ἥν καὶ ἀλελφύμενοι.

Celibatus pœ-
ne & orborum.
Celibes nihil
capiunt, orbi
dimidium.

Celibes ergo nihil capiunt: adeo ut scripserit Vlpianus, Celibi relictum legatum caducum fieri, nisi legi intra centum dies paruerit. Et respexit ad has pœnas Plutarchus, libello ἀπὸ φιλοσοφίας. Ρωμαίων πολλοί, inquit, γαμήσι καὶ ἄλλοις, ἐχ' ἵνα κληρονομίαν ἔχουσιν, ἀλλ' ἵνα κληρονομήν διώκον. id est, Romanorum plerique vxores ducunt & liberos ferunt, non ut heredes habeant, sed ut heredes ipsi esse possint. Nec vanè imputat adulter apud Satyricum marito:

Caducum fit
quod ex libi
relinquitur.

—propter me scriberis heres,

Iuuenalis ex-
plicatus.

Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.

Tertullianus de Monogamia: Aliud est si & apud Christum Legibus Iuliis agi credunt, & existimant celibes & orbos ex testamento Dei solidum non posse capere. Ideo toties apud Iurisconsultos de solidi capione lectum quaesitumque. ut l. LXII. l. LXXVIII. De hered. instit. l. VI. De vulg. & pupill. substit. l. XII. §. fin. De iure fisci. quæ omnia proprie ad orbos spectant patrèsi-que solitarios. Quidquid autem hoc modo præter legem legatum aut relictum, caducum fiebat ibat-que in fiscum. ideoque Caducaria lex Iulia dicta alibi Vlpiano. Tacitus: Lege Papiâ pramiis inducti, ut si à priuilegiis parentum cessaretur, velut parens omnium populus vacantia teneret. id est, ararium publicum bona quibus dominus non esset, occuparet. Ea enim mens, nec audio Vertranium emendantem, ne si à pr. par. cef. v. p. o. populus vacantia teneretur. quæ emendatio frigidior est, ut ille ait, Gallicanue. Ferretum potius audio, de corruptione & defectu loci verè indicantem. Prior enim pars ad pramia delatorum attinet: quibus sequentia filo orationis non respondent. Reuarius noster ad l. CCVIII. De Reg. iuris, ex his Cornelij verbis efficit, lege Papiâ discrimen nullum fuisse inter celibes orbosque, & pariter omnes ab hereditatibus legatisque sub-motos. Discrimina quæ deinde reperta, esse à Tiberio qui legis eius nexus multos exsoluit & no-dos. Ambigo. Illud scio, ex Vlpiani titulo XIII. totum hoc xetema desiniri potuisse: integer ex-staret modò. At nunc nihil præter indicem est, De celibe, orbo, & solitario patre. Et quidem si celibes nihil acceperint, uti certum: orbos semissem habuisse, solitarios patres maiorem aliquam portionem ratio consentit.

Solidum cape-
re.

Caducaria lex.

Refutatus Ver-
tranus.
Ferreti iudiciū
probum.

Reuarius sen-
tentia noua.

Discrimen vi-
deri fuisse ex-
libis, orbi, to-
litarij patris.

CAPVT de iis quæ coniuges inter se capiunt, ad sine priori. Vlpianus tit. x v. Vir & vxor inter se decimam matrimonij nomine capere possunt. Quod si ex alio matrimonio liberos superstitibus habeant, præter decimam quam matrimonij nomine capiunt, totidem decimas pro numero liberorum accipiunt. Vide eundem Vlp. tit. x v i. De solidi capacitate inter virum & vxorem. Causæ enim sunt, è quibus solidum interdum coniuges capiunt: quas omnes clarè ibi re-censet Iurisconsultus. Respexit huc Orator vetus: Placet ergo o leges diligentissimæ pudoris custodes, decimas vxoribus, quartas meretricibus dari? Decimaria ea lex sublata, l. II. C. De inf. pœn. cel. & orbi.

Decimaria lex
inter coniuges.

Interdum ta-
men solidum
capiunt.

Sublata deci-
ma.

CAPVT de bonis libertorum. Vide Vlpianum tit. vlt. & Instit. lib. III. Caput item de li-beratione operarum: cuius verbal. XXXVII. De operis libert.

Iura in bonis
libertorum,
pro ratione
liberorum.
Modus diuor-
tis impositus,
ut ait Sueto-
nius.

CAPVT de diuortio. quo modus impositus eorum crebritati. Clarè Suetonio traditum, in Aug. cap. XXXIII. Inuat aliquid Quinctilianus, qui de quinquennio suggerit in sterilitate. Themate Declamationis CLI. Intra quinquennium non parientem repudiare liceat. Eodem ca-pite iniuncti diuortij pœna: & ut dotem amittat, cuius culpâ diuortium factum. Eoque de dote, multa in Comment. Iurisconsultorum ad Papiam legem. vide l. LXIII. Solutio matrimonio. Plura capita omitto sciens volensque: quia ad subtilitates potius iuris pertinent, quàm cognitio-nem antiquitatis.

Ego siquid in his humanitus omisi, commisi: adde, corrige, ignosce. Illud moneo, in veteri Pan-dectarum Græcanico indice, Iuliam & Papiam xar' ἐξ ὧν & quia in iure plurimi vsus, appel-lari ἀπλῶς Leges. Ita inuenies Mauericiæ Ad leges βιβλία ἐξ. Τερτυλίου Κλήρυτος Ad leges

In Pandectis
Ad leges, sim-
plicit: pro, ad
Iuliam & Pa-
piam.

Seuerus im-
minuit Papias
leges.

Et Constanti-
nus Theodo-
siusque.

PAG. 51.

Numerus non
exactus.

Praemia delato-
rum in Papiâ.

Seges calum-
niarum lex Pa-
pia, propter
fisci iura.

Plinius emen-
datus.

Vigintiuiatus
capeffendi ne-
cessitas.

Qui sint vi-
ginti-viri.

Ætas Quæstu-
ræ.

* Aut certe vi-
gesimumquar-
tū, argumento
claro, quod Ti-
berius Quæ-
stor fuit vnde-
uigesimū an-
num agens, ait
Velleius. Atqui
ille ipse non ni-
si quinquennio
maturius crea-
tus, quàm per
leges, ut Dio
notat clarè
L. I. I. & Ta-
cit. statim.
Ergo legitimus
Quæstura an-
nus videtur
xxi. sed
expletus.

Senatoriæ ætas.

Nero an Pon-
tifex.

βιβλία εἶκοσι. Μαρκέλλος Ad leges βιβλία ἑξ. Γαῖος Ad leges βιβλία δεκάπεντε. Παῦλος Ad leges βιβλία δέκα. Οὐλπιανὸς Ad leges βιβλία εἶκοσι. & cane aliter acceperis, quàm ad Iuliam & Papiam leges. Argumenta clara: quoniam & numerus librorum ferè conuenit, & nusquam ὅ scriptores in Pandectis simpliciter Ad leges laudantur, sed ad Iuliam & Papiam saltem. Scies & illud, valuisse has leges ad Seueri Imp. æuum, qui non abrogauit quidem, sed imminuit: maximè eà parte, quâ fuit de gignendis liberis. Tertullianus Apol. cap. iiii. Nōne & vanissimas Papias leges, quæ antè cogunt liberos suscipi, quàm Iuliæ matrimonium contrahi, post tantæ auctoritatis senectutem heri Seuerus constantissimus Principum exclusit? Calibatus deinde pœnas sustulit Constantinus propter Christianos παρδελῶν καὶ ἀπαρδελῶν διὰ τὸν ἀσυνῆτον. Euseb. in vitâ Constantini, & Sozomenus lib. i. Carpsit Papiam & in parte Theodosius, ut habes l. i. C. De iure liberorum; & principes secuti. Sed nos satis exspatiati, ad lineas redeamus, quod dicitur, & in gradum.

Incitandis cælibum pœnis.] Mercerus, phrasi antiquâ mallet, Incitandi cælibum. ut in Plauto, inquit, Nominandi istorum: in Agellio, Docendi aliorum: & talia.

Statim turbidis Lepidi rogationibus.] De quibus Florus lib. iiii. & quædam Sallust. in Fragm.

Continua per viginti annos discordia.] Rotundus numerus, non verus. Nam à Pompeij ii. consulatu ad Augusti v. i. sunt inter anni xxiiii.

Lege Papiâ præmiis inducti.] Delatores scilicet accusatorisque. Suetonius Nerone, cap. x. Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit. ut appareat præmia magna fuisse, & fortean tertiam aut semissem.

Multorumque excisi status.] Hoc est quod antea dixit, omnisque domus delatorum interpretationibus subuertebantur. Et calumnia multa in hac lege circa ingenuitatis iura, & similia: ut periclitaretur non dubiè multorum status. Plinius Panegyrico, de hisdem: Vidimus delatorum iudicium quasi grassatorum, quasi latronum. Non solitudinem illi nouiter, sed templum sed forum infederant: nulla iam testamenta secuta, nullus status certus, non orbitas, non liberi proderant. Auxerat hoc malum Principum avaritia. Aduertisti oculos, &c. Quibus in verbis emendo, Non solitudinem illi, non iter. quod perperam cõleuerat, nouiter. Itinera sane insident obsidentque grassatores.

Utque munere capeffendi vigintiuiatus solueretur.] Non ergo aditus ad maiores honores, nisi illo adepto? Apparet ex his verbis. nisi ea Taciti mens est, ut solueretur legibus in capeffendo vigintiuiatu. Dictio subobscura est. Vigintiuiros aperuit nobis solus Dio l. iiii. Triumuiros Monetales, Triumuiros Capitales, Quattuoruiros viales, Decemuiros Stilibus. Instituti sunt ab Augusto, anno dccxli.

Quinquennio maturius quàm per leges Quæsituram peteret.] Vides ergo quàm aberret vir doctus & Italia sue Suada, qui negat legitimam ullam ætatem Quæstura fuisse. Fuit. præter hunc locum, Spartianus in Iuliano: Quæstor, ante annum quàm legitima ætas sinebat, designatus est. Sueton. in Calig. cap. i. Quæsituram quinquennio antequam per leges liceret, & posteam Consulatum statim gessit. Sed quænam illa? Opinor Augusti & deinceps æuo, fuisse annum vigesimumquintum. Certè non intrà. argumento Quintilianii verborum lib. xii. Caluus, Cæsar, Pollio, multò ante quæstoriam omnes ætatem grauissima iudicia susceperunt. Atqui anno, vnoetuiagesimo Cæsar Dolabellam, altero & vigesimo Asinius Pollio C. Catonem, non multò ætate antecedens Caluus Vatinius iis orationibus insecuti sunt, quas hodieque cum admiratione legimus, ait alibi idem scriptor. Nec multum citrà. quia reperio Catonem xxix. ætatis, Gracchum vigesimo septimo Quæsituram gessisse. Plinij locus est, qui xxii. adstruere videatur, ad Traianum: Cautum est domine, Pompeiâ lege nequis capiat magistratum, nè sit in Senatu minor annorum xxx. Secutum est dein edictum Diui Augusti, quo permittit minores magistratus ab annis duobus & viginti capere. sed cum is ad prouincias, & propriè ad Bithyniam spectet, nihil muto. Quod verò disertè finierim vigesimumquintum: inducit me Diolib. l. ii. Qui ex decreto Macenatis (quod secutus haud dubiè Cæsar, aut ut melius dicam, accommodata à Dione tota oratio illa ad formam reip. Augustæ) Senatoria ætati definit annum xxv. Quæstura autem primus gradus in Senatum: illa ergo etiam Quæstoria ætas. Colligas & non obscurè idem ex l. ii. De minoribus.

Prætendebat sibi atque fratri decreta eadem.] Vide Dionem de Tiberio, lib. l. iiii. in actis anni dccxxx. de Druso lib. l. iiii. actis anni dccxxxv.

Additur pontificatus.] De Nerone agit Germanici F. quem tamen ego Pontificem, in lapidibus, qui datâ operâ honori eius & memoria positi, non lego. Exstat urna (à Caligulâ, ut è Suetonio colligas, dicata) Roma:

SSA.

NERONIS. CAESARIS
GERMANICI. CAESARIS. F.
DIVI. AVG. PRON. FLAMIN
AVGVSTALIS. QVAESTORIS.

Et in Hispaniâ marmor, quod amicus noster Carolus Clusius descripsit:

NERONI. CAESARI
GERMANICI. F.
TI. AVGVSTI. N. DIVI. AVG.
PRON. FLAMINI. AVGVSTALI
SODALI. AVGVSTALI

Vbi cum Flamen utrobique insculpat, non Pontifex: subuereri in mentem venit, ne in cognato honore Tacitus si forte aberrarit.

An potius
Augur.

Quo primum die forum ingressus est, congiarium plebi.] *Id est Tirocinij die, siue togæ virilis. quo, auspicij causâ, tirones à patre proximisque solemnibus officio in forum deduci, & inde in Capitolium solent. Notat Plutarchus in Bruto: & Valerius Max. lib. v. cap. iiii. M. Cotta eo ipso die quo togam sumpsit virilem, protenus ut è Capitolio descendit, C. Carbonem, à quo pater eius damnatus fuerat, postulauit. Suetonius in Augusto: Duodecimum & decimum tertium consulatum magno, id est, xvi. annorum interuallo, ultro petiit, ut Caium & Lucium filios amplissimo præditi magistratu, suo quemque tirocinio deduceret in forum. In Tiberio: Romam reuersus, deducto in forum filio Druso. Munera etiam sportulâsque dari tirocinio solere, observabis hinc ex Tacito, & Suetonij Nerone. cap. vii. Deductus in forum tiro, populo congiarium, militi donatium proposuit. & Calig. cap. x. Nec in principum modo liberis, sed vulgo id seruatum, disco ex Plinio lib. x. Epist. Qui virilem togam sumunt, vel nuptias faciunt, vel ineunt magistratum, solent totam bulen atque etiam è plebe non exiguum numerum vocare, binosque denarios vel singulos dare.*

Tirocinij dies
solemnis.

In forum Ca-
pitoliūq. ab
agnatis dedu-
cebantur tiro-
nes.

Sportulas da-
bant.

Etiā vulgo.

Quod filio Claudij focer Seianus destinaretur.] *Explicat Suetonius, Claudij cap. xxvii. Drusum Pompeiis impuberem amisit, pyro per lusum in sublime iacto & hiatu oris excepto: cui & ante paucos dies Seiani filiam despondisset. ita enim eum locum in Antiquis olim restituius. Vide infra, initium lib. iv.*

Seiani filia
Claudij filio
desponsa.
*Fortè leg.
cum ei.

Censoriâ etiam potestate legendis equitum decuriis functus.] *Munusne illud intellegit, quod Augustus instituit, Triumviratum recognoscendi equites? de quo Suetonius cap. xxxvii. An potius lectas ab eo decurias indicum vult, (quod Censorium olim munus) honore à Principe dato?*

Pro censore le-
gebat equites.

Quod sibi inter spectacula gladiatorum *loco non decessisset.] *In theatro olim discretâ loca: nondum, ut vides, in Circo aut Amphitheatro. Alias, causâ non fuisset huic querela. Discreuit primus Claudius Imp. & in Circo, (Suetonij verba sunt cap. xxi.) propria Senatoribus constituit loca, promiscuè spectare solitis. Tamen Augusti temporibus decretum Patrum fuit, ut quoties quid spectaculi usquam publicè ederetur, primus subselliorum ordo vacaret Senatoribus, ait idem Sueton. in Aug. cap. xliiii. Sed id extra urbem dumtaxat fuit firmum.*

PAG. 52.

*Nescio an vox
loco non re-
dundet.
Loca in Circo
non discretâ
partibus.
Suetonij verba
strictius capien-
da, prout so-
nant.

Memorabantur exempla maiorum.] *Si animus est, consule Electa mea, capite De li-
etoribus. & adde quod in Plutarchi Gracchis scribitur, C. Veturio mortem allatam, quia Tribuno
in forum venienti non decessisset.*

Decedere ma-
gistratu.

Oratorum eâ ætate vberimus erat.] *Dico lib. vi.*

Fraude mancipum & incuriâ magistratuum, plurima per Italiam itinera interrupta.] *Mancipes hic, qui vias publicas reficiendas quæstus sui causâ redimebant. Hy-
ginus, Viæ publicæ & Curatores accipiunt, & per redemptores muniuntur. Lapis Romæ in
hortis Carpensibus,*

Mancipes, qui
dicti.

C. N. CORNELIO.

C. N. F. S. A. B.

M. ANCIPI. VI. AE. A. P. P. I. AE.

*Sed qui magistratus? credo, intelligit minores, id est Curatores viarum qui ab Augusto. Nam
olim Censoribus ea cura. Cicero de Legibus: Censores urbis templâ, vias, aquas, ærarium, vecti-
galia tuentor. Deinde Quattuorviri instituti, quorum propriè id munus. Pomponius De origine
iuris: Eodem tempore & Quattuorviri qui curam viarum gererent constituti. tempus intellegit,
post creatum Prætorum peregrinum, qui fuit annus urbis dx. Ij videntur à Varrone non incon-
cinnè dicti Viocuri. Antiqui ergo Quattuorviri viarum. sed non sufficientibus iis, additi
ado, factique Seniri, uti docebo mox ex Dione. Etiam Curatores extra ordinem reperti, quos*

Olim censores
vias curabant.
Postea Quat-
tuorviri.
*Viocuri, id
est, qui curant
vias.
Seniri viarum.
Curatores ex-
traordinarij, vi-
ri illustres fore.

Explicatus no-
dus in Suetonij
verbis.
Curatores per-
petui ab Au-
gusto.
Discretem in-
ter viros
& Curatores.

Curatores di-
gniores habui.

Certis viis ad-
tribuit.

Corbulonis
prima fama
non bona.

Possessorum
vias reficere.

Vxores non
comitabantur
maritos in pro-
vincias.
Seneca patet
correctus.

Mutatum id
sub Augusto.

Quis Cæcina.

Placina virilia
munera obit.

PAG. 53.
Quot liberi
Druso.

Duo Lepidi,
Manius &
Marcus.

Diuerfis mori-
bus ingenuisq.

Ad aram con-
fugere mos
Græciæ.
Supplices id fa-
ciebant & serui.

Tibullus expli-
catus.

Thefei asyllum

destinabant singulis viis. Ita Cæsar Curator viae Appiæ Plutarcho dicitur: Thermus Flaminia, Ciceroni. Augustus deinde, quod plures partem administrandæ reip. caperent (ait Suetonius) noua officia excogitauit, Curam operum publicorum, Viarum, Aquarum. Sed quomodo noua, si iam antè Quattuorviri viarum, si Curatores? Silent scholiastæ: sed verè dicam ego. Curatores ante Augustum, fateor: sed nec perpetuum id, nec certum munus. Fecit utrumque Augustus. Quod ad IV. viros: scito discretum à Curatoribus eorum munus. Quattuorviri vias urbis curabant: Curatores, eas quæ extra urbem. Docuit me hoc Dio lib. LIIII. de Vigintiuiris: ubi clarè scriptum è Seniris viarum, amotos ab Augusto duos qui vias curabant extra muros; ræc (ait) ἔγω γὰρ τὰ τῶν ὁδῶν ἐγγύθεν ἱκνούμενος: retentos quattuor, qui in urbe. Ergo sub Augusto & Curatores viarum & Quattuorviri, quorum munera locis legionibusque distincta. Et digniores sanè Curatores: quia in vias illas grandes extra urbem, sumptus & moles maior. Ideo Plinius gratulatur Cornuto de eo munere, lib. v. Epist. Recesseram in municipium, cum mihi nuntiatum est Cornutum Tertullum accepisse Æmiliæ viæ curam. Exprimerenon possum quanto sim gaudio adfectus & ipsius & meo nomine. Et in lapidibus passim inter alios honores insculptum CVRATORI. VIARVM. aut plurimum, CVRATORI. VIÆ. APPIÆ. Salarie, Flaminie, &c. nominibus expressis, quia ferè Curatores dabantur certis viis, vni pluribusve. Et hos quidem Curatores fuisse censeam, à quibus mancipēs redimebant, & quorum negligentia hic culpa.

Executionem eius negotij libens suscepit. Non nunc tantum, sed & postea iterum sub Caio: & vir cetera magnus, hæsit in his calumniæ sordibus, bonis omnibus inuitis. Vide Dionem lib. LIX.

Quod exitiosum multis, quorum in pecuniam atque famam damnationibus & hastâ sæuiebat. In possessorum videlicet, qui agros haberent via vicinos. Quasdam enim vias collatitiâ pecuniâ tueri finitimi debeant: ut vulgo hodie. Hyginus manuscriptus: Vix publicæ auctorum nomina optinent, & Curatores accipiunt, & per redemptores muniuntur. Nam & quarundam tutelæ, à possessoribus, per tempora, certa summa exigitur.

Ne quem magistratum cui provincia obuenisset, vxor comitaretur. Olim id insolens. Declamatores apud Senecam patrem, lib. IX. Controu. de Flaminio. Hic est Flaminius qui exiturus in provinciam, vxorem à portâ dimisit. & alius: In hoc tecum vxorē non misimus: ut salua provincia sit, optemus meretrici bonam mentem. ita lego locum cum & distingo. Nec in crebro vsu etiam temporibus Augusti. ut ex Suetonij verbis apparet, cap. XXI. Discipulam feuerissimè rexit. ne Legatorum quidem cuiquam, nisi grauare, hibernisque demum mensibus, permisit vxorem interuiscere. Sed irrepsit: & Germanico Agrippina in provinciis comes, ipsi Augusto Liua.

Plures per provincias quadraginta stipendia expleuisset. Est ergo idem ille Cæcina de quo supra lib. I. Quadragessimum id stipendium Cæcina parendi aut imperitandi habebat.

Præfuisse nuper feminam exercitio cohortium. Tangit Plancinam. supra: Nec Plancina se intra decora feminis tenebat, sed exercitio equitum, decursibus cohortium interesse.

Tot communium liberorum parente. Non plus trium. Infra: Esse illi coniugem, & tres liberos.

M. Lepidum & Iunium Blæsum. Duone ergo Lepidi eo tempore prænominibus isdem? Nam alius certè ab isto, qui Proconsul Asiæ, paginâ superiore. Non censeo. Manium censeo prænomen fuisse huic, non Marcum, facili scriptorum in notâ eâ lapsu. Et herclè Manium Lepidum supra reperies clarè, Lepidæ, quæ damnata, fratrem. Diuersa etiam ingenia istorum. Marcus, ignauus, secors: Manius, prudens, grauis, senis aliorum adulationibus aduersus, quem Tacitus ex professo laudat lib. IV. Repono ergo ubique Manium, in eo Lepido qui in Senatu & in urbe.

Incedebat deterrimo cuique licentia impunè probra & inuidiam in bonos excitandi, arreptâ imagine Cæsar. Græci moris fuit, ad vim iniuriæque arcendam, confugere ad templa, statuas, aras. Eo genere tutelæ frequenter supplices utebantur, frequentissimè serui. Euripides,

— ἐχ' γὰρ καὶ τρυγῶν θῆρ' ἰὸν πρὸς τὸν
Δελοῖ δὲ ἑωμὲς θεῶν.

Seruulus apud Plantum:

Ego interim hanc aram occupabo.

Tibullus alludens:

Et Veneris sanctæ confidam vinctus ad aram.

Et bene, confidam, quia supplicum, sedere. Nec diis modo is honos, sed etiam heroibus quibusdam, ut Theseo Athenis. Plutarchus: καὶ τὰ μὲν ἐν μίση τῇ πόλει, ὡς δὲ τὸ νῦν γυμνάσιον, ἐστὶ δὲ τὸ

ἔτιον

ἔτιον οἰκέταις καὶ πᾶσι τοῖς ταπεινοτέροις καὶ δειλοῖσι κρείττονας. *Itemque Regibus. uti Decium Magium Cyrenas tempestate delatum, ad statuam Ptolomae regis confugisse Livius tradit lib. XXIII. Romam serò migravit ille mos. nec liberà rep. quidquam reperio, prater Romuli asylum. Censeo initium ei fuisse à templo Iulij Caesaris, quod Triumviri exstruxere, cum hoc iure, ut per fugium in eo cunctis esset. Dio lib. XLVII. ἀπηγόρευσαν δὲ μηδὲν εἰς τὸ ἥρώων αὐτοῦ καὶ ἀφυγόντα ἐπ' αἰεὶ, μήτε ἀδραστεῖα, μήτε συλαῶν, ὅπερ ἐδὲν ἐδὲ τῷ θεῷ, πλὴν τῷ ὅτι τὸ Ρωμύλιον ἡρώμενον, ἐδεδώκεσαν. id est: Edixere etiam Triumviri, nequis, qui impunitatis causà in templum D. Iulij confugisset, inde eiici vel abripi posset. quod antènc Deo quidem cuiquam concessum, exceptis quæ ad Romuli asylum pertinent. E quo loco unico huius sanè fontem creberrimi paullo post moris. Sub Imperatoribus enim inualuit: nec templa solum, sed statuæ eorum imaginésque passim per fugium seruis. Seneca De clementiâ lib. I. Seruis ad statuam licet confugere. cum in feruum omnia liceant, est aliquid quod in hominem licere commune ius animantium vetet. Vlpianus in Pythæanis Fragmentis: Ideoque cognosce de querellis illorum qui ex familiâ Iulij Sabini ad statuam confugerunt, & siue durius habiti quàm æquum, vel infami iniuriâ adfectos cognoueris, venire iube, ut in potestatem Sabini non reuertantur. Etiam ingenuis, iniuriâ adfectis. Suetonius in Aug. Antonium iuuenem simulacro Diui Iulij, ad quod post multas & irritas preces confugerat, abreptum interemit. In Tiberio, de Agrippinâ: Nouissimè calumniatus modò ad statuam Augusti, modò ad exercitus confugere velle. Resque eò euasit, ut non periculi solum fuga, imago imperatoris esset, sed calumnia occasio. Eâ arreptâ, inferre iniuriam licebat, non solum vitare. Vides hîc in Tacito: & eleganter in Philostrato De vitâ Apollonij lib. I. Erat, ait, apud Aspendios asylum Tiberij, statuæque sanctiores illis in locis venerabilioresque quàm Iouis Olympij simulacrum habebantur. ita ut impietatis damnatus quidam fuerit, quod feruum suum verberasset, qui drachmam argenteam Tiberij imagine signatam gestabat. Itaque subuenerunt mox leges: & Ne ad statuas vel imagines quis confugiat, Senatus censuit: eumque qui imaginem Caesaris in inuidiam alterius prætulisset, in vincla publica coërceri Diuus Pius rescriptis. ait Callistratus l. XXVII. De pœnis. Sed & statuæ deorum eodem iure. itaque quibusdam adscriptum, A seruo non tangi. Lauij, marmorea basis,*

Roma quando id caperit.

Imperatorum statuæ, per fugium.

Ad eas etiam ingenui confugiebant. Hoc prætextu ad calumnias abusi. Philostrati egregius locus.

Per fugium illud veniunt. Vide l. vnic. C. De his qui ad stat. conf. Statuam quædam ius eximium.

M A V O R T I O

S A C R.

H O C. S I G N V M

A. S E R V O. T A N G I

N E F A S. E S T.

C. Cestius Senator differuit.] *Nescio an moris Tacito inter titulos addere, Senator. Et quid hîc opus? aut quis nesciat in Senatu non nisi Senatorem differuisse? Ambigo (non enim assero) an non Senior substituendum: ad discrimen. quia reperio illo auctore duos Cestios fuisse, patrem & filium. libro VI. in frâ. Admonuit Cestium patrem. An magis placet, Senatu? quod esset in Senatu: elleipsi Tacito percrebrâ.*

Dubitatum super voculâ.

Cestius, pater, siue Senior.

Neque ipse audeat ius experiri.] *A glossâ videtur, Ius. Experiri enim, pro iure agere, frequentissimum prisca.*

Conuictâque attineri publicâ custodiâ iussit.] *Publicam custodiam, puto carcerem: discretâque à militari.*

Custodia publica.

Diem ædificationibus, noctem conuiujs traheret.] *Verane hæc lectio? si est, interpretor in Druso notari studium ædificandi, & crebras insanâsque substructiones. ex sententiâ scriptoris Græci apud Suidam: οἰκοδομήματα ἀστέια καὶ διαπαντός λειτουργίας χαίρειν ἔδωκε. καὶ τὰς ἀρχαίας ἀρχαί. ψευτέων γὰρ, ὁ ἀρχαῖος ὁ χαίρειν οἰκοδομήματα δι' ἀρετὴν. Nam hoc tolerabile, præquàm illud Ferreti. Ædificationibus, ait, pro eo quod est emendandis rebus: nisi in verbo mendum sit. Sed est profectò, me quoque iudice, mendum. Quis enim apud Romanos viro principi ædificationes vitio dedit? laudi potius: ut M. Agrippæ, Augusto, aliisque. Et ut vitium sint: quis scriptor id prodidit de Druso? cuius monumentum vllum ædificiūve suspitione non tango. Lego, editionibus. conuenienter sanè ad Drusi mores. Nam Editiones, propriè spectacula munerâque: Editores, qui ea præbent, uti in Saturnalibus dixi. Diem ergo traheret Drusus editionibus, siue spectaculis: noctem, conuiujs epulisque. Notant utrumque id vitium in eo scriptores. Noster supra: Edendis gladiatoribus Drusus præfedit, quanquam vili sanguine nimis gaudens. quod in vulgus formidolosum, & pater arguisse dicebatur. Vbi vides describi studium eius in gladiatores, non sine fauitia notâ. Nec in gladiatores modo, sed & histriones, scenicosque, Dio: τοῖς τε ὀρχισαῖς, ἔτι καὶ θεοσέπειοις, ὥς καὶ σατυροῖς αὐτοῖς, & μὴν ὑπὸ τῷ νόμῳ, ἐς ὃ τῷ θεῷ ἐπ' αὐτοῖς ἐπέλυοιτο, καὶ θίσταται. Id est, Pantomimis adeò deditus fuit, ut ad seditiones concitaret eos, neque legibus, quas Tiberius super iis tulerat, parere sineret. Iterum: τὰ δὲ Δρῶν τὰ ἡεῖ, καὶ ἀσέλγιστα καὶ ὠμώτα, ὥς καὶ τὰ ὀξύτατα τῷ ξιφῶν Δρῶν ἀπ' αὐτοῦ κληθῆναι, ὅντι, καὶ ἡχέειν.*

Ædificationes in vitio.

Ferreti ridiculosa interpretatio. Refutata vulgata lectio.

Correctio in Tacito.

Drusi vitia duo, Ebrietas & crudelitas

Studium eius in gladiatores, & scenicos.

ἡχθεῖς & ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πολλὰ καὶ. Id est, Drusus autem filio, cum petulantissimus & crudelissimus esset, (adeo ut gladij acutissimi, Drusiani ab eo vocentur) vehementer succensuit, publiceque ac privatim saepe inelamavit. Crudeles ergo Drusus, & ideo cruentis illis spectaculis gaudens: quae sibi non in publico solum, ut opinor, sed saepe domi representabat & in hortis. De ebrietate eius, vide eundem lib. LVIII. Hac Taciti mens, hac lectio: me quidem indige. Sed qui gladij illi Drusiani, quos Dio nominat? Liceat enim et παρρησίᾳ lucem facere optimo scriptori, qui saepe nobis. Ego non alios censuerim, quam illos quibus usi gladiatores. Mos enim, priusquam paria committerentur, ut sic sine gladij quibus pugnaturi, Editori publice exhiberentur, satine essent acuti. Suetonius in Tito, cap. IX. de coniuratis duobus: Ceterum ipsos non solum familiari cenae adhibuit, sed & infrequenti die, gladiatorum spectaculo, circa se ex industria collocatis, oblata sibi ornamenta pugnantium inspicienda porrexit. Ad quem locum nihil videre interpretes (quod per gratiam eorum dicam) scio. Intellegit Suetonius hospes gladios ex more iam dicto: ideoque Victor, petiisse eum gladium dicit, quasi ad explorandam aciem. Sed apertius ipse Dio in Nerua, de Crasso & Calpurnio: παρακαλεῖται δὲ ὡς τὰς ἐν τῷ δέᾳ ἀγνοῦντας, ὅτι καὶ ἀμελεῖν, καὶ ἐδωκεν αὐτοῖς ἕλκην, λόγῳ μὲν ἵν' ἐπιπείθων) αὐτὰ, ὅπως εἰς τὴν ἡρώδης, εἰ δὲ εἰς τὴν ἑρῶν δὲ ἐπὶ τῷ μὲν ὅτι ἐδὲν αὐτὰς μέλει, &c. Collocavitque eos in spectaculo quodam iuxta se, ignaros quod proditi essent, usque gladios tradidit, verbo quidem uti inspicerent (quod fieri solitum) satine acuti essent, re autem veram ut ostenderet, &c. Causa ergo huic quasi prouerbio, quod cum Druso crebro edenti gladiatores, gladij explorandi offerrentur: non admittere solitus nisi acutissimos sit. Iure ergo ille sanguinarius: lenissimus contra M. Antoninus qui gladios acutos iis non permisit, sed hebetes dumtaxat & obtusos.

Cotye fratre interfecto.] Minimè hercle fratre, sed (Tacito ipsi si fides) fratris filio. Ita enim libro II. scriptum: Omnem eam nationem Rhemetals tenuerat. quod defuncto Augustus partem Thracum Rhescuporidi fratri eius, partem filio Cotyi permisit. Et Velleius: Quam ille prudentiâ Rascupolim interfectorem fratris sui filij Cotyis euocavit. Quin humani ergo aliquid Tacitus hic passus sit, nemo negauerit.

PAG. 54.
Correctus Tacitus.

* Lib. v. cap. xxi. & nominat Aftos etiam Strabo, lib. vi. inter Thracas.

Philippopolis.

Ea varie dicta.

An hic Velleius historicus?

Dissensus in eius praenominis.

Acilius vius combustus. Non ille, quem esse Onufrius, Beroaldus, alique.

Vifellius Varro.

Augustodunum, Musarum domus.

Cælaletæ, Odrusæque, & alij.] A Plinio Cælaetæ dicuntur: à Dione lib. LIII. Σαλαεταί, sed corruptè. Qui autem, Alij? Populi nomen, sed peruersum. Placuit in * Epistolicis, Aftij, reponi: & causam vide. At nunc verum censeo, Dij. quæ vox abiit in alij, linea tantum diducta. Similis error notatus mihi infra, in Agricola vitâ. Dij autem, montani Thracas. Locuples auctor Thucydides lib. II. παρακάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρακῶν πολλὰς, οἱ δὲ οἱ καλεῖν, τῶν Ποδωπλῶν οἱ πελῆσοι οἰκῶντες.

Philippopolim.] Describit eam Strabo lib. VII. in Astorum regione: ὑπὲρ πλεῖς) δὲ τὴν Βοζαντίαν τὸ τῶν Ἀσῶν ἔθνος, (ex Livio, Ἀσίῶν leg. esset) ἐν ᾧ πόλις Καλύβη, Φιλίππου τὴν Ἀμύντην τὴν ποταμὸν ἐν αὐτῇ ἰσχυροῦς, id est: Superiacet Byzantium Astorum gens, in qua opidum Calybe, in qua Philippus Amyntæ F. pessimos quosque collocavit. Dicta eadem est, Trimuntium, Poneropolis, Δελώνπολις, causus claris è Strabone.

P. Velleio.] Sunt qui illum velint esse, cuius Breuiarium historiae in manu: serium, doctum, quantumvis opus, sed plenum adulationis fœdissima, cuius me pudet. Nec abnuerim, quin ille sit. Meruit scrutatio tam proiecto euehi ad res magnas. quanquam modicus originis, ut ipse fateri videtur, & diu tantum Trib. militum: postea praefectus Tib. Caesaris per nouem annos aut Legatus, ait ipse lib. II. Praenomen tamen illi in vulgatis libris est, Caius: nec id moueor. Nam Priscianus lib. VI. eundem Marcum appellat: noster hic Publius. Quam confundi illa soleant, doctus scio. Acilius Auiola legatus.] Hic ille ipse, quem Plinius insigni exemplo, elatum in rogo renixisse tradidit: & quia subueniri non potuit, vinum exustum. Nam quod Onufrius alique ad illum Acilium referunt, qui consul extremus Claudio: desinant licet erroris. Manifestus uero ἡγοισμὸς est. Nam ecce Valerius (quem scripsisse omnes scimus Tiberio imperante) lib. I. cap. VIII. eandem historiam recensuit. Quomodo autem ille operi inseruerit, quod post Claudium gestum.

Vifellius Varro.] Nominatur in lapide Romæ,

L. VISELLIVS. C. F. VARRO

CVRATOR. RIPAR. ET ALVEI TIBERIS.

Hicne, an alius?

Vulgus obæeratorum aut clientium.] More Gallia. Vide Caesarem commentar. I. Varronem de Re rust. I. cap. XVII.

Nobilissimam Galliarum sobolem liberalibus studiis ibi operatam.] Digna res notâ, quod iam tunc ea urbs hospitium Musarum. Nam Rhenano qua laua mens fuit, cum gloriam eam transferre voluit ad Augustocliuienses? Scilicet indigni hanc gloriam nos Galli. Ille autem ecce in Oratione Eumenij Rhetoris, quæ est: Merentur & Galli nostri, ut eorum libris quorum

quorum vita in Augustodunensium opido ingenuis artibus eruditur, &c. *contra veterem editionem prescribere audeat Augustocliuensium. itaque edidit. Os pugilis: Scilicet tota ea oratio in Cliuensium scholis instaurandis occupatur: quarum memoria (nisi apud hunc dormitatorem) nusquam aut nomen. Adsero tibi tuam gloriam Augustodunum: vel uno ictu, quem non vitabit ipse. Scriptum ibi enim: Civitatem istam & olim fraternali populi Romani nomine gloriatam. Qui autem è Gallis, fratres populi Romani, prater Aduos: quorum hæc vrbis caput. At enim ibidem scriptum (id nuper homo amicus mihi obiciebat) latrocinio eam Bataucæ rebellionis obfessam fuisse. quod vix convenire putabat in Aduos, qui à Batauis sibi longo intervallo. Sed vito facile petitionem eius, & discedo latere tecto. Nam corruptus locus, scriboque, Bagaudicæ rebellionis. Bataui latrones nunquam ad ea penita loca; nec latrocinij Batauci mentio in mediterraneis, sub id ævum. At de Bagaudis, auctores credendi qui res scripserunt Diocletiani. Victor: Namque vbi comperit Carini discessu Aelianum Amandumque per Galliam excitâ manu agrestium ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant, populatis latè agris plerasque urbium tentare: Maximianum Imperatorem iubet. Saluianus lib. v. de Gubernat. Itaque passim vel ad Gothos, vel ad Bagaudas, vel ad alios ubique dominantes barbaros migrant, & migrasse non pœnitet. Vide & Orosium lib. v. i. ubi tamen, Baticadæ in manus. codice qui apud me est, legitur, sicut & Baccharidæ in Eusebij Chronicis. Spernimus ergo Augustocliuenses, Rhenani colonos novos: & Maniana illa Augustoduni constituimus, ut hic ex Tacito vides, vetustissimâ post Masiliam, bonarum artium sede.*

* Ergone certamen mihi novum, pro veteribus Manianis: novum & magnum, cum viro magno. Tecum Stephane Pighi. qui in Hercule Prodicio nuper, ipso editu tui operis, ita acriter & multis machinis eas oppugnasti, ut nesciam an sim repugnando. Tamen quia causæ bonitas, nisi fallor, à me est, nitam pro veritate. disponam hanc stili aciem, manus tecum conferam: sed ut cum amico, planè amicè. Ut non solum sine plagâ pugna hæc sit, sed sine sugillatione aut morsu: sicut decet mitium dearum alumnos. — Ἀγαθὴ δ' ἐστὶ καὶ ἡ διὰ λόγου. Quisquis hæc leges, affectum in me aut pro me pone: μὴ γὰρ ὀφρατίζων τὸ δὲ λυγρὸν, & δὲ ἀλυσθίας πολὺ μάλλον. Dixi ego nobiles illas Oratione Eumenij scholas (Manianas ipse appellat) Augustoduni in Celticâ fuisse: tu Pighi Augustocliuenses eas collocas in extremâ Belgicâ ad Rhenum. Ita toto solo & calo, quod dicitur, dissideamus. Tua argumenta prauidebo, subseram mea. Ais primò, niti te sacrâ Constantij Caesaris epistolâ (ea Orationi inserta est) in quâ Augustocliuensium opidum disertè nominatur. Verba: Merentur & Galli nostri, ut eorum liberis, quorum vita in Augusto Cliuensium opido ingenuis artibus eruditur, & ipsi adolescentes, ut eorum indoli consulere cupiamus. Hoc, Pighi, adfers: vide ne Lunam hanc, quod Græci dicunt, in te detrahas: aut, quod Latini, asciam tuis ipse cruribus illidas. Nam ita quidem Rhenanus vulgavit, fateor: sed, quod scire te tuâ interest, aliter & à meâ mente diu ante illum Cuspinianus. in quo reperies, Augustodunensium opido, clare. Vtri credendum magis: ego huic censeam, non solum quia vir simplicissimæ probitatis, sed magis quia libris probis & vetustis usus (tota Editio docet, infinitis partibus illâ Rhenani melior, imò & auctior) quos alter habuisse fatetur nullos. Igitur hoc telum anceps, aut tibi aduersum: idèoque validiore iam pugnâs. Exstat ipsius Eumenij, inquis, Cliuensis etiam nunc statua, monumentum & Scholæ olim, & eius doctrinæ. Commouisti me eo argumento, cum legi, fateor: sed idem facile in gradum reposuisti, descriptione quam addis. Qui enim euincis, aut illam talem statuam Eumenij esse, aut prisci omnino aui? Stat, inquis, (nam verba tua usurpo) in vestitu sui temporis. tunica videlicet talari tectus, & calcei ex alutâ pedem ac taloscingunt, & supra pedem execti atque fenestrati sunt. Comam in fronte & ceruice decurtatam æqualiter constringit vitta; sicut ventrem latus baltheus atque bullatus. Dextrâ massam vel auri vel argenti in patetâ positam præsentare videtur. sinistrâ tenuit ferulam demissam, magisterij insigne. Tuam fidem, Pighi. Hæc insignia Eumenio Rhetori conueniunt? Baltheusne? qui * militum esse solet. Vitta ne? quæ sacerdotum. Ferula? quæ pedagogorum: non istorum (ne id nobis suadeas) qui publice & cum dignitate docebant. Iam coma illa sic decurtata, tunica illa ad talos, & calcei: nunquam à tam prisco habitu mihi videantur, quidquid adferat tua Peitho. Velim & illud bonâ veniâ quaestum. an nomen Eumenij insculptum in hac statuâ est? non enim dicis. Si est: aliquod pro te argumentum fateor, sed fluxum; quia plures fuerunt Eumenij. si non est; quid vrget nos ancipiti coniecturâ? Sed transis ab hoc musculo ad duplicem Arietem: quos intorques verbis & viribus Eumenij, & mania nostra valde quatit. Primùm, inquis, Eumenius ipse docet sentire se de Cliuio, cum ait, urbem suam latrocinio Bataucæ rebellionis obfessam, Romani Principis auxilium flagitasse. Bellè hoc in Rhenanos accolâs conuenit, qui vicini Batauis: in Augustodunenses qui potest? aut quis credat Batauos ab extremo Oceano, per tot sola terrarum, in mediam Celticam penetrasse? idque cum tot oppida interiecta, & præsidia ubique Romana. Ne ego quidem, mi Pighi, credo. sed arietem hunc tuum pridem haud incallidè laqueo auerti. Nam vitium hîc verbi esse, & Bacaudicæ

Rhenani tempore
rariū facinus.

Vero argumēto
Beatus refutatus.
Adui fratres
Rom.

Solutio obiectionis à viro
docto oppositæ.

Panegyristes
verissime correctus.

Bagaudæ latrones
Diocletiani tempore.

Disputation-
cula de Scholâ
Augustodu-
nensi.

Ibi enim ego
colloco.
At meus Pighius,
Augustocliuensis.
I. eius argumē-
tum: à nomine

Id reiectum.

* In panegyri-
cis editis Vien-
næ anno 80.
10. x. 111.

* In ipsâ Præ-
fatione.
II. argumētū,
à statuâ.

Id specie fir-
mum, re infir-
matum.

Nō videri eius
Eumenij statuam:
* Quod eo magis
apparet, quia ipe
etiam bullatus.
Imò nec valde
antiqua.

III. Argumen-
tum: à locorū
intervallo.

Id correctione
repulsam.

Bataui non
tunc rebelles.

1 v. argumen-
tum: a sic op-
pidi.

Obiter emen-
daciuncula.

* Pighij verba.

Id interpreta-
tione aliā mol-
litum.

Sententia me-
stabilim nra.

I. quia ignoti
piscis Cluui.

II. Quia scho-
la tunc inceptū

III. ex loci
amplitude
& formā.

* Qui Burgun-
diam Gallicā
descripsit nu-
per.
I v. e verbis
Eumenij.

V. ab arate.

Miscella qua-
dā & Iuven-
la argumenta.

PAG. 55.
Gallici gladi-
atores.

Bacaudicæ legendum, docui in Commentario meo: quem peto legas. Ætolica hac audacia est, in-
quies. Non est. vide tempora, vide historiam: optimè de Bacaudis omnia conuenient: haud aquè
de Batauis. qui Romanis tunc fidi; qui fracti, & iniurias à Barbaris varias acceperunt, non ipsi
aliis intulerunt. Tu ipse heres, & ambiguit obfidionem hanc ad Taciti Imp. tempora refers: sub
quo Francialiaq. Germanorum gentes Batauiam & Galliam vastarint. Sed qui doces ipsos Ba-
tauos aliena tunc vastasse? Id enim necessum est, si proba verba Batauicæ rebellionis. Vocat etiam
Latrocinium. quod à me est, quia Victor aliique Bacaudas hos appellant, agrestes ac latrones. Ar-
gumentum vltimum. Verba, inquit, Eumenij ita clarè & graphicè Cluium & finitimæ regionis
situm describunt, ut trahi aliorum nullā vi possint. Videamus. ponam ipsa pluscula. Nisi fortè
non grauior Britanniam ruina deprefferat, quàm si perfunto tegetetur Oceano: quæ profundis-
simo Pœnorum (ita Rhenanus: tu Pictorum legis: Cuspinianus, pœnarum, quem sequor) gur-
gite liberata ad conspectum Romanæ lucis emerfit. Aut hæc ipsa, quæ modò definit esse Bar-
baria, non magis feritate Francorum velut hausta defederat: quàm si eam circumfusa flumina
& mare alluens operuisset. En, velut in tabulā, ut ais, depictam exponit Batauiam cum vicinā
Germaniā: quos ramus suis Rhenus circumfundit, & Mosa alluit, & Oceani sinus ubiq. tangunt.
* Vbi autem Æduis mare alluens? vbi circumfusa flumina? Pax, mi Pighi. obiecto lana sacco
Arietis huius istum mollio & excipio. Æduos non describi fateor: affirmit totam Galliam, in
quā Ædui. Franci quæ loca magis vastarunt, imò ceperunt sibi & insederunt, quàm Galliam?
Itaque cum Francos nominet, vides quàm appositè & omnium historiarum eius aut consensu, ad
Galliam id trahamus. Sed vbi mare, inquit, & flumina? conspicua & in aperto. Quid enim
clarius quàm Galliam mari utrimque allui? quid certius quàm Rheno, & Rhodano circumfundi,
& multis aliis fluminibus perfundi? Itaque mi optime & doctissime Pighi (talis reuera es) vide
ne dum nimium pro gloriā Cluiensium tuorum Principum (cui & nos ex animo fauimus, sed va-
nis rerum eam non augemus) pugnas, veritatē deseras. quam nos fulcimus his etiam argumentis.
Primum quero. vbi, aut à quo scriptore idoneo & vetere nominatum istud Cluium? adfers
nullum. Nam quod Antonius Cleuium nominat, in Britannia scilicet id ponit, in hoc limite nus-
quam. Coniecturas aliquot recenses, & nescio quid ex vulgi famā de Iulio Casare. sed obsecro, si
tam vetustum hoc opidum siue castrum: nonne mirum silentio id ab omnibus superis, mediis, imis
scriptoribus quasi de compæcto prateritum? Et ferrem, si in vili loco. sed urbem Manianis istis
celebrem, Coloniam populi Rom. (nam hoc quoque Eumenius tradit) verbulo nusquam nominari,
quæ incuria vel potius iniuria est? Deinde. Cluium tuum in Rheno limite situm est, in confinio
tot Barbarorum. Quis acri pectore tibi dabit, Scholam institutam in officinā illā? At artis?
Tertio. magna & ampla ea urbs fuit, de quā Eumenius agit: templa pulcherrima habuit: Ca-
pitolum, & Aqueductus, & omnia more Romano. Cedo, vbi apud vos hæc vestigia? Suspi-
cione leui ea queris: sed re & veritate reperies Augustoduni. Eius muros spatiosi ambitus alibi
Ammianus appellat: moenium Augustoduni magnitudinem vetustam, alibi: & clara indi-
cia etiam nunc exstant, indice & teste* Petro San-Juliano.
Quarto. Scribit Eumenius, ciuitatem istam & olim fraterno populi Romani nomine glo-
riatam. Nonne verissimum & testatissimum illud in Æduis? de Cluiio vbi tale repperis? Per-
fugium quæris in Batauis. & illi etiam, inquit, appellati fratres & amici populi Romani. Scio, &
Commentariis meis iam pridem inferni: sed hoc quoque scio, quod non vulgò. & si Bataui, non
tamen idè vicini Galli. Alia illorum causa est, qui tributorum immunes, semi-liberi, arma
tantum & viros imperio suppeditabant. Itaque iure socios se dixerunt, fratres, amicos. In vo-
bis quid simile? qui veri Galli & tributarij, iam diu graue iugum ferebatis Romanæ seruitutis.
Quinto. Vetustissima sunt ille Eumenij Manianæ. Colligas vel ex his verbis: Manianæ
illa scholæ quondam pulcherrimo opere & studiorum frequentia celebres. Quod de Augusto-
duno certum: vbi Scholam à nobilitate omni Gallicā frequentatam, Tacitus iam inde sub Tiberio
agnoscit. De Cluiio nihil tale habemus, præter suspicari.
Postremo, non omitam vel hæc leuia. Annum suum Glaucum Athenis ortum, Eumenius
docuisse in eā urbe testatur. item Transmarinos artifices ad urbem reparandam à Principibus
transmissos. Non facilis ego credere, hominem Græcum ad loca ea vltima venisse: non item artifi-
ces trans mare (id est, Græciā opinor: nam in Britannia non elegantiarum eiusmodi copia) longā
illā, & difficili, & sumptuosā viā petitos aut missos. Quid verba facio? citius pili nascantur in
hac manus volā, quàm opinio tua in meā mente. ex iis quidem, quæ adhuc dixisti. Nam firmiter si
adfers: facile ego Plancus aut Deillius, nec morabor transfugij (dummodo in Veritatis castra) vl-
lam notam. Hæc candidè à me scripta, homo candidissime, sine vlla frontis nubecula, sic leges.
E seruitiis gladiaturæ destinati.] E Galliā genus gladiatorum, qui Mirmillones: quo-
rum arma hic descripta. Vide Saturnalia nostra.
Crupellarios vocant.] Non alibi ea vox mihi lecta. Hæc ne Clibanarios scribendum
esset.

esset. Nazarius in Laudatione Constantini: Quæ enim illa fuisse dicitur species: quàm atrox visu? quàm formidolosa? operimento ferri equi atque homines pariter obsepti. Clibanariis in exercitu nomen est: supernè omnibus tectis, equorum pectoribus demissa lorica & crurum tenus pendens, sine impedimento gressus à noxâ vulneris vindicabat. Ammianus lib. XVI. Spartique cataphracti equites, quos Clibanarios dicunt. Iterumque: Norant enim licet prudentem ex equo bellatorem cum Clibanario nostro congressum, tegminibus ferreis abscondito bellatori nocere non posse. Vocem peregrinam & Persicam esse, suadeor Lampridij verbis in Seuero: Centum millia equitum eorum fudimus Cataphractarios, quos illi Clibanarios vocant. Alioquin non incommode à Græco κλιβανος deduxeris. quod κλιβανος πεισθησεν, ἐφ' ὃ τὰς ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀποκρίνεται. Et Clibanus apud Leonem Imp. passim, pro thorace quo pectus tegitur. At hic tamen nihil mutem: & fortasse Crupellarij pedites fuerunt, non equites. Sanè ex Taciti narratione non colliges pugnasse eos ex equis.

Clibanarij.

Quattuor & sexaginta Galliarum ciuitates descivisse.] Incertas gentes videntur Galliam diuississe. Strabo lib. III. Luzudini aram Augusto exstructam ait, à communi Gallia: cum inscriptione LX gentium. Quod in Numis etiam M. Antonij legimus, LVGV DINIA. XL. libentius ad gentium numerum rettulerim, quàm ut alij, ad annorum colonia condita. Appianus in Celtico ampliore numero, ἐν τῇ τετρακτοῖα, in Gallis ponit, πόλεις ὑπὲρ ὅκτωσιν.

* In Glossis, Crupellarij dicuntur: & Crupellarij, παλαιοί.

Galliarum gentes certo numero. Quadringenta Appiano.

Neque oculis neque auribus satis competeabant.] Sallustianum est apud Nonium: Formidine attonitus, neque animo, neq. auribus, aut lingua competere. Etiam tale hoc Linij lib. V. Romani ne auribus quidem atque oculis satis constare poterant.

Sallustiana imitatio. Competere auribus.

Neque decorum Principibus, omisâ vrbe, vnde in omnia regimen.] Nam in minoribus bellis, Principi, ut Claudianus ait,

Princeps non ipse ad omnia bella.

Vindictam mandasse sat est.

Et ipsa Roma huic rei apud eundem vatem:

—medium non deserit vquam

Cæli Phœbus iter, radiis tamen omnia lustrat.

Consulatum sub Diuo Augusto adeptus.] Consul fuit anno urbis DCCLXII. cum M. Valerio Messalla. Quirinius à Dione, Iosepho, Tacito constanter appellatur: ut mirer cur maluerit Onufrius, Quirinus.

PAG. 56.

Quirinius Consul.

Mox expugnatis per Ciciliam Homonadensium castellis insignia triumpho adeptus.] Tangit historiam solus, quod sciam, Strabo, lib. XI. τὰς δὲ Ομοναδῆς Κυζινοῦς ἑξωπόρθησε λιμὸς, καὶ τῶν ἀντιπάλων ἀνδρῶν ἐξώρθησε καὶ συνώκησεν εἰς τὰς ἐχθρὰς πόλεις. τὴν δὲ χώραν ἀπέλειπεν ἔρημον ἥδη ἐν ἀκμῇ. id est, Homonadenses autem Quirinius fame expugnauit, quattuor millia virorum cepit & in vicinas vrbes distribuit, regione spoliata omni iuuentute.

Quirinij expeditio in Homonadenis.

Datusque rector C. Cæsari Armeniam obtinenti.] Diu etiam post, in Syriam missus ad census describendos, de quare multa Iosephus lib. XVII. cap. I. II. & seq. Et mentio eius apud Lucam in historia sacra.

Quirinius in Syriâ.

Incusato M. Lollio.] Ita emendavi olim, cum vulgò esset M. Folio. Hausi emendationem facile ex historia, quæ apud Suetonium: Namque priuignum Caium Orienti prepositum, cum visendi gratia traiecisset Samum, alieniorem sibi sensit ex criminationibus M. Lollij comitis & rectoris eius. Item Plinium lib. IX. & Velleium lib. II. Fuit enim hic Lollius C. Cæsari rector, quo more principibus iuuenibus etiam nunc dantur: & post illum P. Sulpicius Quirinius, Tiberio amicus. Causa errori, quod in priscis libris sine geminatione ferè, Lolio. Hec notata mihi olim, sed (rides, an indignaberis lector?) ecce qui adserit sibi. Causam lege Fabiâ dicam, credo. Censura, non es tanti. sed tamen ego te appello Victor Gifeline, te Iane Lernuti: amicos meos, sed qui Fidem amatis, & quos Fides. Vobis vita mea semper patuit: vobis iam tunc cognita dicta mea, facta, scripta. Sponsiane prouoco, ni pleraque ex illis Notis, ante visum illum, visa vobis. Quamdiu ero, non moueor his (verum nomen dabo) nugis: & conscientia mea mihi, δὴς ἡφός, ut aiunt Græci. Cum non ero, vos habete hoc voluntatis meæ fidei commissum, & per famam vestram, videte ut fama mea illæsa sit.

Tacitus correctus.

Lollius rector C. Cæsaris.

In carptorem meum.

C. Lutorium Priscum.] Vulgò, Clutorium. Sed Dio auctor sic emendandi, apud quem est, Γαῖος Λατόριος. Error ex adhaesu notarum, ut infra Panteius, qui est P. Anteijs. Mentio huius aut alterius Lutorij apud Plinium lib. VII. cap. XXIX. ubi tamen malè, Sutorio Prisco.

Error ex adhaesu pronomini.

Ne feruiles quidem cruciatus.] Id est, patibula crucisque.

Vita Lutorij in integro est.] Sententia vult, esto.

Deprecaretur tam præcipitis verborum pœnas.] Rectè, quia verba, non facta Lutorij pœnâ adfecta sunt. Nec malè tamen, reorum pœnas, argumento decreti, quod secutum.

Coniectura in Tacito.

Pœna damna-
torum in x.
diem dilata

Seneca expli-
tus.

Theodosius
xxx. dies de-
dit.

Sidonij memo-
rialis error.

* Quod tamen
aliter etiam ex
Zonara appa-
ret.

Sen ad ærariū
deferri solita.
Nec rata, nisi
delata.
Auctoritas,
quid.

Sumptuaria
lex Augusti.

De eā Agellius
emendatus.

Plinij, ut vide-
tur, dissensus
aliquis a Tac-
ito.

PAG. 57.
Immanis ser-
uorum nume-
rus Romanis.
Quinq. millia
vni homini.

Imò viginti
millia.

Ne decreta patrum ante diem decimum.] Interciderat nota numeri, quam nos certis auctoribus restituimus. Suetonio in Tiber. cap. LXXV. Nam cum Senatusconsulto cautum esset, ut pœna damnatorum semper in decimum diem differretur. Dione lib. LVII. καὶ δὲ οὕτως τὸ πρῶτον ἐκέλευσε, μήτ' ἀποθνήσκον ἐν τῷ δέκα ἡμερῶν τῇ κατὰ τὴν φύσιν ἐπ' αὐτῶν, μήτε τὸ πρῶτον τὸ ἐπ' αὐτῶν ἡμέρας, ἐς τὸ δέκα ἡμερῶν ἐν τῷ δέκα ἡμερῶν. Qui & idem repetit, sine libri LVIII. Nec aliud Seneca sensit, De tranquillitate i. capite XIII. Credisne illum decem medios usque ad supplicium dies sine vllâ sollicitudine exegisse? Mansisse videtur id decretum, donec Theodosius Imp. clementissimè conuictō & damnato reo dies indulset triginta vite: in l. Si vindicari C. De pœnis. Sidonius ergo non abest quin falsus sit, lib. i. Epist. qui id tribuit Sc. Tiberiano. Ex vetere, inquit, Sc. Tiberiano triginta dierum vitam post sententiam trahit. Hæc satis certa videbantur. at turbant me Declamatores: inter quos Quintilianus Themate declamationis CCCIII. Damnatorum, inquit, supplicia in diem tricesimum differantur. Et in ipsâ Declamatione: Et mihi videtur ideò constituta esse lex, quæ damnatum post tricesimum diem puniri voluit: quoniam videbat legumlator posse fieri ut deciperetur accusator. Item Calpurnius Flaccus (Pythæo nostro auctores hos debemus) Declamat. xxv. Pœna raptoris in diem trigesimum differatur. Nam vixisse istos ante Theodosij longè æuū, satis claret. An igitur exolefcentem rettulit dumtaxat ratamque Tiberianam legem habuit Theodosius, & in Tacito, Dione, Senecâ, suspicamur de mendo? An potius declamatores illi in transcribendo vitiatī à posteris sunt, & ad posteriorem illam legem aptati? Meherclè hæreo. eò magis, quod Quintilianum illum Augusti æuō vixisse volunt: quod ex hoc loco non potest.

Ad ærarium deferrentur.] In ærario tabula publica & acta Senatus. Linius lib. xxxv. Verum cum sint notissimæ sibi cum Consule inimicitia, quid ab eo posse quemquam æqui expectare, qui per infrequentiam furtim factum Sc. ad ærarium detulerit? Nec antè rata, donec delata. interea Auctoritas dicebatur, non Sc. ut ex Cicerone & Dione iam alij notarunt. Vide similem in Tacito locum lib. xiii. de multis Ædiliū.

Nam incipiente C. Bibulo, ceteri quoque Ædiles differuerant sperni sumptuariam legem.] Augusti sumptuariam intellegit, de quâ Agellius lib. ii. Postremò lex Iulia ad populum peruēnit, Cæsare Augusto imperante, quâ profestis quidem diebus ducenti finiuntur: Kalendis, Idibus, Nonis, & aliis quibusdam festis, trecenti: nuptiis autem & repotiis h. s. millies esse. Etiam dicit Capito Atteius edictum Diuine Augusti an Tiberij Cæsaris, &c. quo loco claram mendam per occasionem tollo, legoque: nuptiis autem & repotiis festertij mille. Esse etiam dicit Capito, &c. festertium millies ad nuptias ut definiat vlla lex? non potest: nimis immane est. At festertij mille conueniunt, & συμμέτριον habent cum numero priore, ducentorum trecentorumque. Ceterum hanc Tiberij curam intellexit Plinius lib. xxxiii. cap. ii. hoc diuersus, quod C. Sulpicius Galbam Ædilem nominat, non C. Bibulum, reicitque in annum sequentem quo consules Vetius & Pollio. Tiberij demum, inquit, principatus nono anno, in vnitatem venit equester ordo, anulorumque auctoritati forma constituta est, C. Asinio Pollione, C. Antistio Vetere Coss. anno vrbs condita DCC LXXV. quod miremur, futili pœnè de causâ. Cum C. Sulpicius Galba, dum iuuenalem famam apud principem popinarum pœnis aucupatur, questus esset in Senatu, vulgo institores eius culpæ defendi anulīs. Fieri tamen potest, ut iterata tunc ea inquisitio.

Familiarum numerum & nationes.] Numerum seruorum Romanis cum reperio, qui non facile fidem inueniat moribus nostris. Tacitus lib. xiv. Pedanio Costæ tribuit quadringentos: Plinius Cacilio cuidam Isidoro quinquies mille. Et hi nihil dicunt præ Athenæo, cuius ipsa ponam verba, de lib. vi. cap. vii. πρὸς ταῦτα ἀπαντήσας ὁ Λαπρῆσιος ἔφη. ἀλλὰ Ῥωμαίων ἔγνων, οἷός τις δ' ἀκριβῶς ταῦτα ὧ καλὲ Μακρόβιε, πλείους ὅσας κεκτημένος οἰκίῳ. Ἐγὼ μὲν καὶ δισημείως, καὶ ἐπὶ πλείους δὲ πάμπολλοι κέκτην: ἐν δὲ πρὸς ὁδοῖς δὲ, ὡς περὶ ὁ ἑστὶ Ἑλλήνων Λαπρῆς Νικίας: ἀλλ' οἱ πλείους τῶν Ῥωμαίων συμμετρίους ἔχουσιν πλείους. id est: Post hæc reuersus Larentius ait. At Romanorum vnus aliquis quanto plures possideat seruos, tu nosti optime Massuri. Nam ad decem & viginti millia, imò plures etiam, multi habuerunt. nec tamen ut quæstum ex iis faciant, sicut Græcorum ditissimus ille Nicias: sed plerique Romani anteambulones eos habent comitesque maximâ ex parte. Seneca de Demetrio: Feliciorum metu Demetrium Pompeianum vocas, quem non puduit lucupletiorum esse Pompeio? Numerus illi quotidie seruorum velut Imperatori exercitus referebatur: cui iamdudum diuitiæ esse debuerunt duo vicarij & cella laxior. Tot serui, si Deo placet, vni seruo. Ut non iniuriâ queratur & culpet Plinius mancipiorum legiones, & in domo turbam externam, & seruorum quoque causâ nomenclatorem adhibendum. Nec Romæ solum hæc copia: etiam Athenis. Thucydidem auctorem habeo, ex eâ vrbe, bello Peloponnesiaco, idque vno tempore, transfugisse ad hostem super viginti millia seruorum: & quidem seruorum, qui manuarias operas exercerent. Quam vim in vrbe

in urbe suspicari debemus fuisse reliquam? Verba eius, si quis requirit, haec, lib. VII. δ τε δὲ χό-
ρα; ἀποφάνη (οἱ ἀβελωτοὶ) ἐς ἐπ' ὧς καὶ ἀνδραπέδων πλεον ἢ δύο μυριάδες ἠὲ μόληκεσαν. καὶ τῶν
πολὺ μέρο: χροτέχων.

Promiscuas viris & feminis vestes.] *Sericus intellegit Coasque, quibus abstinebant nec viri.* Carpit non semel grauiſſimus auctor Seneca. ut epist. CXIII. Non videntur tibi contra naturam viuere, qui commutant cum feminis vestem? non viuunt contra naturam, qui expectant (corrigo expetunt) ut pueritia splendeat tempore alieno? & CXV. Quod vides istos sequi, qui aut vellunt barbam aut interuallunt, qui labra pressius tondent & abradunt, seruata & submissa cetera parte? qui lacernas coloris improbi sumunt, qui perlucem togam. Et Plinius: Nec puduit has vestes (de Cois loquitur) vsurpare etiam viros, leuitatem propter aestiuam. In tantum a lorica gerenda discessere mores, ut oneri sint etiam vestes. Plurapete ē Clemente Alexandrino lib. III. Pedagog. cap. III. cuius index, οὗτος τις καὶ ἀνδραπέδων τῶν ἀνδρῶν.

Atque illa feminarum propria, quīs lapidum causſa, pecuniæ nostræ ad externas aut hostiles gentes transferuntur.] *Gemma intellegit, & imprimis vniones: quorum feminis ad in aures creber vsus.* Seneca De Beneficiis: Video vniones non singulos singulis auribus comparatos (iam enim exercitatae aures, oneri ferendo sunt) iunguntur inter se, & insuper alij bini * supponuntur. Non satis muliebris infania viros subiecerat, nisi bina ac terna patrimonia singulis auribus pependissent. Tertullianus acutè, De habitu mul. Graciles aurium cutes Calendarium expendunt, & in sinistra per singulos digitos saxi singulis ludit. Augustinus hoc amplius queritur, suo auro insaniſſe in turpi isto aurium cultu etiam viros. quem vide, si lubet, Epistola LXXIII. Eum luxurie ritum referre quidam conantur ad aum priscum, ex Valerij verbis lib. V. cap. II. ubi de Martio exorato a feminis: In quarum honorem, Senatus matronarum ordinem benignissimis decretis adornauit. Sanxit namque uti feminis semita viri cederent, confessus plus salutis reip. in stola, quam in armis fuisse: vetustisque aurium insignibus nouum vittæ discrimen adiecit. legunt enim, in aurium insignibus. Non probo. & fortasse nec nota quidem tunc Italiae gemma. Scripserim, vetustisque crinium insignibus. Crinibus enim positique comarum, matrona antiquitus discreta ab innuptis. Tertullianus, de Virginibus velandis: Simulque se mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu lasciuioſe comam sibi inferunt, crinibus a fronte diuisis apertam professæ mulierositatem. Plantus milite:

Vtique eam ornatam adducas matronarum modo,

Capite compto, crines, vittasque habeat.

Moſtellaria:

Soli gerendum morem cenſeo, & capiundas crines.

id est, nubendum. Festus: Senis crinibus nubentes ornantur, quod, &c. Senis crinibus, id est, sex crinium orbibus, siue fertis. Implexi igitur capilli matronales, ut exemplum petere licet a statuis nummisque: virginum puerorumque, cirri, & cincinni. Ammianus lib. XIIII. Et licet quocumque oculos flexeris, feminas affatim multas spectare cirratas, quibus si nupſissent, per ætatem ter iam nixus poterat suppetere liberorum. Cirratas, capio innuptas: uti Persius eodem epitheto de pueris, Ten' cirratorum centum dictata fuisse. Valerij ergo mens, præter crinium discrimen, adiectam illis & * alteram vittam. Propert.

Vinxit & acceptas altera vitta comas.

Vbi legi in vet. cod. asperſas, & placet. referoque ad asperſionem aquæ nuptiis ſolemne. De qua idem: Et Stygio sum sparsa lacu, nec recta capillis Vitta data est. Sed recto ad nostrum.

Simultates faciunt ac mihi relinquunt.] *Eruditus adolescens & insigni indole Iofias Mercerus legit. simultates fugiunt.*

Remissa Edilibus talis cura.] *Suetonius contra, aliquid actum per eos indicare videtur, cap. XXXIII. Annonam macelli Senatus arbitrio quotannis temperandam cenſuit: dato Edilibus negotio, popinas ganeasque vsque eo inhibendi, ut ne opera quidem pistoria proponi venalia ſincerent.*

Ad ea arma, quīs Ser. Galba rem Rom. adeptus est.] *Nata ē capite mea lectio: & non mala. Vulgata σοδομίζει, rerum adeptus. Solens autem ita loquitur noſter. Lib. IIII. infra: Dubitauerat Augustus Germanicum * rei Romanæ imponere. Supra lib. I. Neque aliare Romanâ, quam ut ab vno regeretur: uti verè reſtitui. In Hiſtor. lib. II. Postquam Othonem & Vitellium ſceleſtis armis rem Rom. raptum ire vulgatum est.*

Verum hæc nobis maiores certamina.] *In ſuneſto hoc loco olim conclamari. Fortè, nobis in maiores. id est, aduerſum maiores. medicina, quæ huic mortuo non faciet vitam.*

Id ſummi faſtigij vocabulum Augustus repperit.] *Ita cum Tacito plerique ſcriptores tradiderunt. quos reſellit Dio, lib. XLII. ubi diſerte ſcriptum, Cæſarem admiſiſſe ut Dicta-*

Pellucidæ vestes ad viros abierunt.

Leuis in Seneca correctio.

Luxus feminarum in gemmis.

* Fortè supponuntur.

Inquisitio in Valerij locum lectionis dubie

De eo coniectura nostra.

Matronæ crinium formâ altâ a virginibus.

Cirri virginum.

* De qua Capellam accipio lib. I. De Nupt. Philol. Iuno quoque expurgatorum auri splendens vna adiecta crinibus sociale vinclum.

A Tacito videtur dissentire Sueton.

Res Romana, Tacito, pro imperio.

* Eam significationem Aulianus adſepit, in verſu: Imperium ſitem, Verem cor. Vna notet Res?

PAG. 58.

Augustus inuenior Tribunicia potestatis.

Aliter tamen
Dioni visum.

tor in integrum annum diceretur, & Tribuniciam potestatem per omne ævum haberet. Non
ergo vocis auctor Augustus. Sed hoc tamen verum, Casarem eo titulo publicè non usum: usus
est primus Augustus, & dedit ei splendorem. idèoque origo eius non immeritò relata ad ipsum.

Ætas Diuisa
collecta.

Eamque ætatem quâ ipse quondam à diuō Augusto ad capeſſendū hoc munus vocatus ſit.] Egit ergo Drusus tunc trigesimum ſextum annum. Nam Tiberius natus eſt L. Munatio Planco, M. Lepido iterum Coſ. anno urbis DCCXII. A quo die, anni medij tri-
ginta ſex ad Tribuniciam eius poteſtatem, quæ delata, anno urbis DCCXLVIII.

Q. Haterius.

Atque Haterius.] Non dubiè scribendum, At Q. Haterius. idque illi prænomen. Simile in Suetonij Vitellio mendum cap. 1. Exstatque elogij ad Q. Vitellium libellus. Scribo, exstat Q. Longini. vel ut Muretum video velle, Q. Clodij.

Suetonio me-
dum.

Frustrà vulgatum dictitans non licere Dialibus egredi Italiâ.] Adèò non egredi, ut nec vrbe abesse iis liceret vnâ nocte. quod lege in Camilli oratione apud Liuium, lib. v. Flaminii Diali, inquit, noctem vnâ manere extra urbem nefas est.

Flamini abesse
vrbe nefas.

Neque aliud ius suum, quàm Martialium Quirinaliúmque Flaminum.]

Falso argumē-
to se iuuat Fla-
men.
Martialis ad
bellum non
mittitur.

Atqui nec his quidem antiquitus egredi Italiâ concessum. Valerius lib. i. cap. i. Metellus vero Pont. Max. Postumium Consulem, eundemque Flaminem Martialem, ad bellum gerendum Africam petentem, ne à sacris discederet, multâ indictâ, urbem egredi passus non est: religioque summum imperium cessit. Epitoma Livij, x i x. Cæcilius Metellus Pont. Max. A. Postumium Consulem, quoniam idem & Flamen Martialis erat, in vrbe tenuit, nec passus est à sacris recedere. Et de Quirinali, Livius lib. xxxv i i. Priusquam in provincias Prætores irent, certamen inter P. Licinium Pont. max. fuit & Q. Fabium Pictorem Flaminem Quirinalem, quale patrum memoriâ inter L. Metellum & Postumium Albinum fuerat. Religio ad postremum vicit, & dicto audiens esse Flamen Pontifici iussus. Eadem carimonia Pontificem max. tenuisse videtur ex Livianâ Epitome LIX. Aduersus eum P. Licinius Crassus consul, cum idem Pont. max. esset, quod nunquam antea factum erat, extra Italiam profectus, victus & interemptus est. Sed scire licet quedam ex his cum aeo mutasse. Aliàs, apertè falsus exempli se iuvenit hic Flamen.

Nec Quiri-
nalis.

Imò nec Pon-
tífex max.

Porro si hi duxissent prouincias.] *offendo in hac phrasi. Fortè si hi duo rexissent. Duo, Martialis & Quirinalis. vel, si hi direxissent.*

Merula cades
quando.

Duobus & septuaginta annis post Cornelij Merulæ cædem neminem suffe-
ctum.] *Constat ratio. Nam Merula interfectus anno urbis DCLXVIII. Suffectus Flamen*
novus ab Augusto, anno urbis DCCXLIIII. Notat Dio lib. LIIII. Καὶ τὸ αὐτὸς τῷ ῥήτρῳ
αἶτ, ὁ, τὸ ἑρδὲς τὸ διδὸς ὥρων μὴ ἢ Μερύλαν ἀπεδείχθη. Non turbat, quod Iulius Caesar Flamen
Dialis destinatus fuerit, teste Suetonio cap. I. quia tantum destinatus & à Sullâ eodem sacerdotio
mox multatus est. Facit huc Suetonij illud, cap. XXXI. in Augusto: Nonnulla ex antiquissimis
cærimoniis paulatim abolita restituit, ut Salutis augurium, Diale flaminium.

Auspicia do-
mo ferenda.

Auspicia saltem gentile apud solum inciperet.] *Lucem dat Livij locus lib. x x i. de C. Flamini, qui ante initum Consulatum profectus ab urbe.* Quod enim illi iustum imperium, quod auspiciū esse? Magistratus id à domo, publicis priuatisque penatibus, Latinis feriis actis, sacrificio in monte perfecto, votis ritè in Capitolio nuncupatis, secum ferre. nec priuatum auspiciā sequi: nec sine auspiciis profectum in externo ea solo noua atque integra concipere posse. *Vide etiam quæ de auspiciis infra scribo, lib. i i i i.*

Tria genera ho-
minū ad asyl-
confugiebant
Malefici.
Serui.
Item obxati.

Bellum scilicet, aut diuerso terrarum distineri.] *Non malè etiam, bello. sed distinctione adhibitâ commodè seruaueris illud prins.*

Complebantur templa pessimis seruitiorum, eodem subsidio obæratī aduersum creditores, suspectique capitalium criminum receptabantur.] *Tribus ergo generibus hominum perfugium in asylis: seruis, obæratīs, maleficiis. De maleficiis seruisque, Plutarchus περὶ δροσιδαιμονίας. ἔστι δ' ἄλλω φούξιμος βωμὸς, ἔστι καὶ λησταῖς ἀβέβηλα πολλὰ τῶν ἱερῶν. καὶ πολεμικοὺς φούρορας, αὐτὰν ἀγάλατος λάβων ἢ ναῦ, παρρησίαν. De obæratīs, idem libello De vitandis usuris: ἢ μὲν γὰρ Ἀρτεμὶς ἢ ἐν Ἐφέσῳ τοῖς χρεώταις, ὅταν κατετύγῃσιν εἰς τὸ ἱερὸν αὐτῆς, αὐτοὺς παραέχει ἡ ἀδείαν διὰ τῶν δανείων. Adde quæ de Asylis Pollux: Εἰ δὲ καὶ αὐτοὺς πῶς εἴη, τὰς καὶ χρυσόφραγτον λέγει, ἡ φούξιμον, καὶ ἱερὰς ὄρεας, ἐφ' ὅσον τοῖς οἰκέταις ἀσφαλεία.*

PAG. 59
Correctus Mi-
nutius.

Primi omnium Ephesij adiēre.] *Quibus Diana culta celebri illo templo. Statuam eius describit Minutius Felix in Dialogo: Diana interim est altè succincta venatrix: & Ephesia mam-
mis multis & veribus exstructa. ubi repono, vberibus exstructa. De toto hoc Asylo eleganter
Strabo lib. XI III. Ασυλον δὲ μένει τὸ ἱερὸν καὶ νῦν, καὶ περὶ ἄλλων. ἡ δὲ ἀσουλίας τὰς ὄρας ἀλλὰ ἡ
σωτήρη πολλὰ κίς. Ἀλεξάνδρου μὲν ὅππῃ σάδιον ἐκτείναντος, Μιθριδάτου δὲ πύδου ἀφίστατος ὑπὸ τῇ
γωνίας τὰ κρεῖα καὶ δὲ ξανὰ ὑπερβαλέτω μικρὰ τὸ σάδιον. Ἀντωνίης δὲ πληπύσαντος τέτω, ἡ συμ-
ψελαβόντος τῇ ἀσουλίᾳ μέρος τι τῇ πόλει. ἐφάνη δὲ τέτω βλαβερόν, καὶ ὅππῃ τοῖς κακέρχοις ποιεῖ τὴν πόλιν.*

Sanctitas tem-
pli Dianæ.

πόλιν ὥς τ' ἠκούσαν ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ. Cui descriptioni caussa non est ut aliunde quippiam addam.

Locum Ortygiam, ubi Latonam partu grauidam.] *Scribendum, Lucum. Strabo:* Εὐ δὲ τῇ αὐτῇ ὠκεῖα μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης ἐστὶ καὶ ἡ Ορτυγία, διαχωρῆτες ἄλλος πᾶν ὁδὸς ἀπὸ τῆς ὕλης, κυπαρίττης δὲ τῆς πλείστης. διαρρέει δὲ ὁ Κέγχελος ποταμός, ὃ φασι νηῖσθαι τὴν Λητώ μὲν τὰς ὠδίνους. Ἐνταῦθα γὰρ μυθολογῶσι τὴν λοχίαν καὶ τὴν ἑοφὸν τῆς Ορτυγίας, καὶ τὸ ἀδύτων, ἐν ᾧ ἡ λοχία, καὶ τῆς πλησίον ἐλαίας, ἡ ὡρῶτον ἐπαπαύσασθαι φασι τὴν δὲ δὸν διαπολυθεῖσθαι τῇ ὠδίνων. *Quæ sola, satis illustrent hunc totum Græcæ fabulæ locum. Vide tamen, si lubet, Epigrammatarium Græcum lib. IIII. εἰς ναῦς. ubi Ephesum vocat, Dianæ τὰν ἑοφὸν.*

Ortygia Iucius.

Oleæ, quæ tum etiam maneat, adnifam.] *Paullo aliter Strabo, ut vidisti: qui vult post partum demum, innifam oleæ quietis causâ.*

Strabo diuersus paulum à Tacito.

Supplicibus Amazonum, quæ aram infederant.] *Aliquid eâ de re Pausanias lib. VII. ubi de templo Dianæ Ephesiæ. quem suadeo legas.*

Vti Dianæ Leucophrynæ.] *Scribe, Leucophrynæ. Eius dea templum in Magnetibus, descripsit Strabo lib. XIV. Causam cognominis ad feminam aliquam quæ ibi condita, referre ex Arnobio possis. lib. VI. In Didymæo Milesio Cleochum dicit habuisse suprema Leandrus: funeris Leucophrynæ monumentum in fano apud Magnesium Dianæ esse Myndius profitetur ac memorat Zeno. Et Clemente in Protrept. ἐνταῦθα τῆς Λεοκοφρυῆς τὸ μνημεῖον, ἐκ αἰσίων παρελθόν, ἐπομένως Ζηῶνι τῆς Μυωδίας, ἢ ἐν τῇ ἱερᾷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Μαγνησίᾳ κεκλήσθαι. Vel ad Tenedon insulam, quæ olim appellata Leucophrym, ubi Dianæ sanctissimum templum. Xenophon rerum Græcarum lib. III. τὸ δ' Ἑλλήνων σέβεται ἐς Λεοκοφρυῶν ἀγῆλδαι, ἐνθα ἦν Ἀρτέμιδος ἱερὸν μέγα ἄγιον, καὶ λίμνη. εἰςque exemplo τῆς cognomine fortasse edificatum in Magnetibus istud. Pausan. lib. I. Magnetes, quibus ex regis liberalitate imperauit Themistocles, Leucophrynem Dianam colunt. At Appianus ἐμφυλ. ε. etiam alterum eius deæ fanum locat Mileti, cognomento parī. τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, ἰκέσθαι ἔσθαι ἐν Μιλήτῳ τῆς Λεοκοφρυῆς Ἀρτέμιδος, πῶς μὲν ὁ Ἀντωνίος ἀνείλε. Et Pausanias aram Athenis, cui à Themistoclis filiis dicata statua.*

Diana Leucophryna. Causa cognominis.

Leucophryna insula.

Etiam Mileti hæc dea culta, si non imponit Appianus.

Laudati quod Parthorum irruptionem.] *Parthorum irruptionem intellegit, quæ duce Labieno, de quâ, & de hac ipsâ Stratoniceâ Dio XLVIII. ὁ δὲ δὴ Λαβήνος ἐν τέτῳ τῷ τε Κιλικίᾳ κατέχευε, καὶ τῆς Ἀσίας τὰς ἡγερώτας πόλεις παρεστήσατο, πλὴν Στρατονικείας, τὰ μὲν πλείστα αὐτὸς πολέμῳ, Μύλασα δὲ ἔλαβαν διὰ κινδύνων ἑλόν.*

Stratonicea à Parthis obiecta.

Iouis & Triuiæ religionem tuebantur.] *Iouis cognomento Chrysaori, & Hecates sine Triuia in Laginis. Vtrumque templum suburbanum.*

Iupiter Chrysaorus. Triuia in Laginis.

Dareo regi vti.] *Scribo, niti. Cultus numinum vtrisque, Dianam aut Apollinem venerandi.] Sardiani Dianam cognomento Coloënem, cuius templum μεγάλῃ ἀγίσειαν ἔχον, ait Strabo: Milesij Apollinem venerabantur, cognomento Didymeum. De quo idem Strabo, & Suetonius Calig. cap. XXI.*

Diana Coloëne Sardibus culta. Apollo Didymeus Mileti.

Factaque Sc. quibus multo cum honore modus tamen præscribatur.] *Non satis consideratè ergo elapsus hoc Tranquillo: Aboluit & ius moremque asylorum, quæ vsquam erant.*

Suetonij incauta & falsa adferatio.

Cum Marcelli effigiem Diuo Augusto Iulia dicaret.] *Nota morem haud etiam notum statuas effigiesque dedicandi certis diis. cuius vestigium in hoc lapide vetusto,*

Statuas hominum deo cuiuspiam dicabant.

P. VEIDIVS. P. F. POLLIO

CAESAREM. IMP. CAESARI. AVG.

E. T. COLONIAI. BENEVENTANA I.

Pollio enim ibi non aliud quam effigiem Caesaris Imp. dedicat consecratq. Augusto & colonie suæ. Et clarius in Strabone lib. XIII. Hic δὲ καὶ ἡ ἀναδυομένη Ἀφροδίτη, ἡ νῦν ἀναικέϊ) τῆς θεᾶς Καίσαρι ἐν Ρώμῃ, τῆς Σεβαστῆς ἀναδύνουσα τῆς πατρὸς τῆς ἀρχηγῆς τῆς γῆς αὐτῆς. id est: Erat ibidem & Venus emergens, quæ nunc sacra est Diuo Cafari Romæ, Augusto eam patri ut auctorem generis dedicante. Etiam Dionysius, lib. II. Antiq. scribit, Romulum ex manubiis Vulcano dedicasse quadrigas aureas, simulque suam effigiem. Hunc morem in Græciâ quoque fuisse, Diogenes mihi præit in vitâ Platonis. ubi ait Mithradatem, quamdam Platonis statuam in Academiâ dedicasse, cum inscriptione istâ: Μιθραδάτης ὁ Ροδόβιας Πέρσης μέσσης εἰκόνα ἀνέθετο Πλάτωνος, ἢ Σιλανίων ἐποίησε. Mithridates Rodobatis filius Persæ, Musis statuam Platonis dedicauit, quam Silanio fecit.

Ludique Magni ab Senatu decernuntur, quos Pontifices & Augures, &c.] *Ludi Magni, iidem cum Romanis. Quia autem ludi plerique sacri diis, & instituti ad eos placandos: visum est, ut cura eorum editioq. sacerdotibus esset. Non omnibus tamen: sed collegiis sacerdotum quattuor. quæ ista. Pontifices, Augures, Septemviri epulones, Quindecimviri. Dio lib. LIII. sub initium de ludis Aetiacis Agrippæ: καὶ αὐτῇ μὲν (scilicet ἡ παρθενία ἢ ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ*

Sacerdotes curabant ludos. Præsertim quattuor collegia.

πρὸς τὰς Ἀκτίω) διὰ τὴν αἰὲς ἐτῶν μεχρὶ ἔγγιγντο, ἢ τέσσαρτι ἱεροσυνάμει, ἐν ᾧ ἑξοστής μέλλουσα. λέγω δὲ τὰς ποικίλιν, & τὰς οἰωνιστὰς τὰς τε ἑπτα καὶ τὰς πεντεκιδέκα ἀνδρας καλεμένους. id est, Atque ij ludi in hunc usque diem quinquennio quoque celebrati: quorum curatio penes quattuor collegia sacerdotum, ordine & in vices. Dico Pontificum, Augurum, Septemviro- rum, vti appellantur, & Quindecimviriū. Idem lib. LVIII. de iis quae decreta post mortem Seiani. ἐν ᾧ φησὶν τοὺς ἐορταζόμενους διὰ τὴν ἀρχόντων καὶ διὰ τὴν ἱερέων ἀπαρίτων (ὃ μὴ πρῶτον ἐγγράφει) ἀρχόντων, καὶ τῶν ἱερέων ἐν ᾧ ἐπιλόμην, & ἱππῶν ἀγῶν καὶ θνητῶν σφαγῶν ἐπιστολὰς διὰ τὴν ἐς τὰς τίσ- σαρας ἱεροσυνάμει τελείων, & διὰ τῶν τῶν Αὐγύεω διαποτῶν ἀγγέλλεσθαι, ὃ ἐδὲ ποτὶ ἐπεποήτο. Quibus verbis interpretis errorem esse scio: qui vertit, per quattuor collegia Pontificum. impe- rit, cum debuisset, sacerdotum. Pontificum sanè collegium unum est. Quod dicit autem Dio non antea pronuntiatos ludos curatosq. per quattuor collegia, & Augustales: id si sensit, errat, & refellit hominem clarè hic, qui in manu, Taciti locus. Ceterum ad curationem sacerdotalem per- tinet Cornelij & ille locus Annali XI. Iisq. ludis intentius adfui, sacerdotio Quindecimviri- li praeditus, ac tum Praetor. Quod non iactantiā refero, sed quia collegio Quindecimviriū an- tiquitus ea cura.

Xyladi lapsus
in vertendo.

Dionis obscu-
re veritatis lo-
cus.

PAG. 60.

Opprobrium maiorum Mamercus.] Sallustianum est.

L. Cottam à Scipione Africano.] Cicero Divinatione in Verrem, ibique Asconius: & Valerius lib. VIII. cap. I.

Ser. Galbam à Catone Censorio, P. Rutilium à M. Scauro.] De Galbâ, ibidem Cicero, & Valerius: de Rutilio Linius epist. LXX. Cicero in Bruto, & Oratore I. Orosius libro V.

Iunius Otho,
rhetor.
Genus eius di-
cendi.

Correctus de
eo Scauri ve-
nustus iocus.

Epigramma
Martialis ex
hoc ioco.

Iunio Othoni litterarium ludum exercere vetus ars fuit.] Declamator eo auo no- tus. Seneca pater & ipsum & genus eius dicendi describit, non sine notâ, lib. I. I. Controv. I. Ait illum usum recto genere dicendi & suspicioso, ubi minimè opus, & cum apertè liceret agere. Bene, inquit, de hoc vitio illius Scaurus aiebat, illum acta in aurem tegere. Acumen ioci red- do, scriboque, legere. Acta, publica sunt, nec aliud tam vulgò promptum notumque. adeo ut prouerbij loco Seneca filius alibi dixerit, Beneficia in acta non mitto, id est, non publico, non di- vulgo. Quid autem magis ridiculum, quàm Acta publica alicui recitare in aurem? Subtilis ergo in id vitium hominis iocus: quem belle amulatus est Martialis:

Garris in aurem semper omnibus Cinna,

Garris & illud, teste quod licet turbâ.

Adeone penitus hic sedit tibi morbus,

Vt saepe in aurem Cinna Caesarem laudes?

Nec enim dubito, quin oculos habuerit ad breue illud Scauri acutūque dictum.

Obscura initia impudentibus ausis propolluebat.] Clarissimus Nic. Faber, per- polluebat. Hieron. Grossetius noster (verè noster, dudum studiis nuper amore mihi iunctus) pro- pellebat: bono pariter & prompto sensu.

Brutidius ora-
tor & histori-
cus.

Brutidium artibus honestis copiosum.] Veralaus. Non solum enim inter oratores rhetorasque locum habuit, recensente Senecâ non semel: sed etiam historiam scripsit, ut ex fra- gmentis apparet, cum laude. Pete ea à Senecâ patre, in Suasoria De morte Ciceronis. Puto cum- dem esse, quem signavit Iuuenalis:

— pallidulus mi

Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram.

M. Pacionius.] Quem postillareum maiestatis Tiberius interfecit, admonitu scurra cuius- dam. Sueton. Tib. cap. LXI.

Volesus Mes-
salla.
Eius insignis
crudelitas.

Libellos diui Augusti de Voleso Messallâ.] Cuius scuitia clarum exemplum in Senecâ lib. II. De irâ. ubi item vocat eum Asia Proconsulem sub Augusto. Volesus nuper sub diuo Au- gusto proconsul Asiae, cum trecentos vnâ die securi percussisset, incedens inter cadauera vultu superbo, quasi magnificum quiddam conspiciendumque fecisset, Graecè proclamauit, O rem regiam! Quis hæc rex fecisset? non fuit hæc ira, sed maius malum & insanabile. Nec plura super eo mihi comperta.

Corn. Dolab-
ella.

At Cornelius Dolabella.] Præter ceteros adulator: qui supra censuit, ut Tiberius ouans urbem iniret. cuius mentio in prisco lapide coniunctim cum hoc C. Silano:

P. CORNELIVS. P. F. DOLABELLA

C. IVNIVS. C. F. SILANVS. FLAMEN. MARTIAL.

E. X. S. C.

FACIENDVM. CVRAVERVNT. IDEM. QVE

PROBAVERVNT

PAG. 61.
Tacitus corre-
ctus.

Minutura, quoties gliscat potestas.] Ne deliberare quidem quemquam puto, quin con- iectura nostra vera sit, Minui iura, quoties g. p. praeclara & ex usu rerum gnomè.

Torquatam

Torquatam priscae sanctimoniae virginem.] *Cuius memoriam seruat marmor Roma:* Torquata Ve-

I V N I A E. C. S I L A N I. F.

T O R Q V A T A E. V I R. V E S T.

M A X I M A E

itemque alterum in hortis Vaticani mihi lectum:

I. I V N O N I

I V N I A E. C. S I L A N I. F.

T O R Q V A T A E

S A C E R D O T I. V E S T A L I

A N N I S. L X I I I I.

C A E L E S T I. P A T R O N A E

A C T I V S. L.

Pōst auditi Cyrenenses, & accusante Anchario Prisco Cæsius Cordus repē-
tundarum damnatur.] *Fluctuavi in hoc loco. suprā enim scriptum eādem de re:* Ancharius
Priscus Cæsius Cordum Proconsulem Cretæ postulauerat repetundis. *Mirum videbatur*
agere Cyrenenses in illum, qui aliena provincia rector: & inclinabam ut substituerem, Creten-
ses. Dissulit hanc caliginem Strabo, apud quem libro ultimo in diuisione prouinciarum lego, Cre-
tam cum Cyrenaicā eiusdem Proconsulis fuisse.

Creta & Cyre-
naica sub eodē
Proconsule.

Egregium publicum.] *Ita dictum, ut vulgō bonum publicum, & Liuius pessimum publi-*
cum, lib. II. Rhenanum risi scribentem Obscurus locus est (censeo Delphos mittamus ad consu-
lendū) aut certē mendosus: qui forsā sic legi debeat, Se, temp. & bonas domi artes.

Etsi delubra eius deæ multa in vrbe, nullum tali cognomento erat.] *Mirum*
verō. Nam & Liuius & Valerius auctores sunt 2. Fulvium Roma dedisse ad eam Fortuna
Equestri. Nominat & Iulius Obsequens. C. Claudio, inquit, M. Perperna Coss. bubo in æde
Fortunæ Equestris comprehensus, inter manus exspirauit. Incendio consumptam suspicemur:
nisi obstaret P. Victor, qui eam collocat in regione IX. vrbis suo etiam auo. Fatebor ingenue. aliud
quod pro Tacito dicam non habeo.

In Tacito no-
dus, quem non
explico.
Fortuna eque-
stris.

Quoties aduersa valetudo Flaminem Dialem incessisset, ut Pontificis max.
arbitrio.] *Suspicio locum mutilum. si non est, distingo cum Vertratio, Ut* Pontificis max.*
arbitrio, dum ne plusquam binoctium, abesset: dum ne diebus, &c. hoc sensu, ut in morbo gra-
tia Flamini facta sit absentia, sed non ultra binoctium, nec diebus publici sacri.

*Ita in lege Pa-
piā apud Gell.
I. cap. XII. Ut
Pontificis max.
arbitratu, &c.

L. Metelli Pontif. maximi exemplum.] *Auctorum loca adduxi suprā.*

Basilicam Paulli, Æmilia monumenta.] *Bene Æmilia monumenta. Non enim vnus*
Æmilius opus. Æmilius Paullus qui postea cum C. Marcello consul, duas Basilicas, veterem refecit,
nouam locauit. auctor Cicero ad Atticum lib. IV. epist. XVII. Nouam interuentu bellorum ciui-
lium non perfecit ipse, (ut alucinari video virum inter antiquarios primum:) perfecit sub Au-*
gusto Paullus Æmilius, qui consul anno DCCXX. & postea censor. Dio libro XLIX. καὶ τὸν
Παύλου καὶ Ἀμιλίου Ἀμιλίου Λέπιδος Παύλου; ἰδίους τέλεον ἔχοντος ὁμοῦ, καὶ τῇ ὑπατείᾳ καὶ θύρῃ.
Eam incendio consumptam refecit XX. annis post alius Æmilius, ut narrat idem Dio lib. LIIII.
ἡ μὲν ἐν σοὶ μὲν τῷ, ὁ δὲ μὲν ὑπὸ Ἀμιλίου, ἐς δὲ τὸ τὸ ποιῶντος αὐτῷ χρόνος ἐκλήθη, τῷ δὲ
ἐργῷ ὑπὸ Ἀυγύστου καὶ τῷ τῷ Παύλου φίλων ὁμοῦ. Et nunc post annos XXXV. iterum collapsam,
firmavit ornauitque Manius Lepidus, is de quo dixi suprā.

Paulli Basilica
& porticus.

*Appianuscum
extructā vult
ē pecuniā eio.
Iō talētorum,
quam a Cæsare
acceperat, ne ei
aduēfaretur.
Lib. II. Ciuil.

Quis refecerit.

Nec Augustus arguerat Taurum, Philippum, Balbum.] *Scribendum, arcuerat. id*
est vetuerat, prohibuerat. Tauri, amphitheatrum intellegit in campo Martio: Marty Philippi,
eadem Herculis Musarum: Balbi, theatrum. Vide Suetonium Aug. cap. XXIX. Dionem
lib. LI. & LIIII.

Illustrum vi-
rorum opera-
monum cū
iudic.

Concessit quibusdam & Augustus id vocabulum, ac tunc Tiberius Blæso. P A C. 62.
Postremum obiere eo anno viri illustres.] *Distingo locum, Blæso postremum.*
Obiere eo anno, non leui ad historiam momento. Olim & liberā rep. multi Imp. dicti, ut quis-
que rem suis auspiciis bene gessisset. Dissplicuit Augusto, & ut reliquos honores in se, sic & hoc
nomen traxit. quod communicatum postea cum paucis, & ferē non nisi ex gente Augustā. Tibe-
rius tamen hic Blæsum Imperatoris nomine insignit: eūque ē priuatis postremum. id est, ut post-
inde soli Principes eo titulo sint vsi, nemini ultra concessio subditorum. Non indignum notā,
quod obseruamus in Nummis & inscriptionibus, Imperatoris titulum cū Principis est, præponi;
cū victoris, subiungi. hoc modo. Imp. Cæsar Augustus, &c. contra Iunius Blæsus Imp. M. Tul-
lius Cicero Imp. Quod etiam ē Suetonii Iulio colligas capite LXXVI. cuius id inuentum.

Distinctio, cū
momento ad
historiam.

Imperatoris
nomen soli sibi
Aug. seposuit.

Vide Velleium
lib. II.

Diferimen in
positu nomi-
nis Imperato-
rij.

Asinius Saloninus, M. Agrippa & Pollione Asinio auis, fratre Druso insignis,
Cæsarique progener destinatus.] *Asinio Pollioni oratori & historico filius natus Asi-*
nus Gallus, quem capitis Salonis Delmaticæ vrbe agnomento dixit Saloninum. Scriuius auctor in

Stemma Asi-
norum.
Causa cogno-
mini Salonini.

Vipsania vxor
Asinij Galli.

Multi liberi
huic Asinio.

Tacito data
lux contra
Veteranium.

Qui discordia
frustra querit
inter cōcordes.

Capito 16
consul.

Labeonis Iei
pater egregius.

Iuniz stirps in
parte explicata

Manlij Iunius
adtingunt.

Virg. ecl. 11. Et si id cognomen Tacitus & Dio illi nusquam tribuunt, contenti dixisse Asinium Gallum. Is Saloninus duxit Vipsaniam, Agrippæ filiam; dimissam paullo antè à Tiberio, qui ex eâ sustulerat Drusum. Hoc est quod Tacitus lib. 1. scripsit: Nec Gallus idem iram eius leniuit, pridem inuisus tamquam ducta in matrimonium Vipsaniâ M. Agrippæ filiâ, quæ quondam Tiberij vxor fuerat, plusquam ciuilia agitare. Habuit ex eâ liberos complures. Virilis sexus istos, C. Asinium Saloninum, de quo hic: Asinium Gallum, de quo Suetonius, & Dio: Asinium Pollionem, qui consul anno urbis DCCLVI. de quo Plinius, Tacitus, Dio & Fasti: Asinium Agrippam, de quo libro sequenti: Asinium Celerem, quem consularem Plinius nominat & ponit sub Principe Caio. Nec vanum est, quod tribuo tam multis. Iubet hoc Tacitus lib. VI. ubi de morte Asinij Galli patris: Scilicet medio triennio defuerat tempus subeundi iudicium consulari seni, tot consularium parenti. Cui loco abundè lucem fecerint ista. Superest ut virum doctum eripiam è luto, qui haret, quomodo hic Asinius Saloninus Drusi frater mortuus dicatur, quem Suetonius & Dio viuum ponunt Claudij auo? Nam Suetonius ecce, cap. XIII. in Claudio: Conspirauerant ad res nouas Gallus Asinius, & Statilius Coruinus, Pollionis ac Messallæ oratorum nepotes. & Dio lib. ultimo: Ασίνιος δὲ δὴ Γάλλος ὁ τῷ Δρούσῳ πατρὶς ἀδελφὸς ἐπεβίβλουσε ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου, &c. Itaque quasi in pugna clara, concludit: Quid verum sit, deus aliquis viderit. Imò ego homo. Frater enim hic Salonini, non ipse: ne ultra turbes, & in simpulo, quod dicitur, excites fluctus.

Caesarique progener destinatus.] Vti aliquam duceret è liberis Germanici.

Consulatum ei adcelerauerat Augustus.] Quem cepit inter suffectos anno urbis DCCLIX. Lapis priscus Romæ:

C. ATEIO. CAPITONE. C. VIBIO. POSTVMO. COS.

Sed Labeo incorrupta libertate.] Patrem amulatus, virum praeclarum & prudentem, qui bello Philippensi pro libertate fortiter occubuit. Appianus lib. IIII. Λαβέων δὲ ἐπὶ σφέλα γράμμοις, ὁ πατὴρ Λαβέωνος τῶ κατ' ἐμπειρίαν νόμων ἐπὶ νυκτὶ ἀδελφόν, τῷ πιστάτε τῷ οὐκ ἐπὶ τῷ δὲ ξίφει λαβόμενος, καὶ ἀδελφὸν αὐτὸν ὡς ἔδος ἐς τὴν Ρωμαίους ἐλθόντα, ὅπως πορεύμενον ἔξωθεν ἔδωκε, τῷ σφέλῳ ὑπέχε.

Iunia Catone auunculo genita, C. Cassij vxor.] D. Iunius Silanus, qui consul cum L. Licinio Murenâ, uxorem habuit Seruiliam sororem M. Catonis. Ex iis nata hac Iunia soror M. Bruti per matrem (nam Bruti pater fuit M. Iunius Brutus) Tertia vel Tertulla cognomento: de qua notus Ciceronis iocus, Tertia deducta est.

Manlij, Quinctij.] Quare Manlij? quia Iunij Silani, innexi Manliae genti. T. Manlius Torquatus filium in adoptionem dedit D. Silano. de quo Ciceronem vide 1. De Finibus, Valerium lib. V. cap. VIII. De Quinctiis nihil dum repperi.

IVSTI LIPSII

AD LIBRVM IV. ANNALIVM
COMMENTARIVS.

PAG. 63.
Seianus ado-
ptionis nomen
habuit.

ELIVM Seianum.] Funestum hoc Romanis caput patrem habuit Seium Strabonem: sed in adoptionem datus alicui ex Aeliis, dictus mutato inflexione, ut solet, patris nomine, L. Aelius Seianus. Id enim pranomen illi Dio dat lib. LVII. At in nummo aereo legi adfirmat mihi quidam Tiberium Seianum, cuius hac inscriptio: TI. CAESAR. DIVI. AVGVSTI. F. AVGVSTVS. AVGVSTA. BILBILIS. parte alterâ, corona è quercu. TI. AELIO. SEIANO. Non vidi ego.

Genitus Vulsiniis.] Quia ergo Vulsiniensis Seianus, ideo acutè & non sine morfu Iuuenal.

—idem populus, si Nortia Thusco

*Fauisset, si oppressa foret secunda senectus
Principis, hac ipsâ Seianum diceret horâ
Augustum.*

Nurscia, Volsi-
nensium dea.

Nam Nortia, vel potius, ut libri meliores, Nurscia, Volsiniensium peculiaris dea. Linius lib. VII. Volsiniis quoque clauos indices numeri annorum fixos in templo Nursciae Etruscae deae diligentalium monumentorum [auctor] Cincius adfirmat. Vbi velim deleri minutum illud glossema, quod circumscripsi. Tertullianus: Asculanorum Ancaria dea, Volsiniensium Nurscia, Otricularum Valentia, Sutrinorum Nortia.

Apicio

Apicio diuiti & prodigo stuprum venum dedisse.] *Quod idem Dio adfirmat lib. LVII. qui M. Gauium Apicium nominat. Sed Apicios eiusdem notæ & luxustres reperio. Primum, qui Athenæo nominatus lib. IIII. cap. XX. qui veteri rep. vixit, quemque à Posidonio celebratum ait, & auctorem fuisse ut Rutilius in exilium mitteretur. Alium, qui Augusti æno. de quo noster hic & Seneca Consolat. ad Elbiam: Apicius nostræ memoriæ vixit, qui in eâ vrbe ex quâ aliquando Philosophi vt corruptores iuuentutis abire iussi sunt, scientiam popinæ professus, disciplinâ suâ seculum infecit. Qui idem Plinio dictus nepotum omnium altissimus gurgis: & de cuius deliciis volumen Appioni Grammatico scriptum, lego in Athenæi lib. VII. At tertium, qui in imperio Traiani, cuius mentio apud Suidam in ὁσπερα. Τεγαυὸς ἐν Πάρδοις ὄντι καὶ ὁ Παλάσης ἀπέχοντι ἡμερῶν πολλῶν ὄδον, Ἀπίσιο; ὁ ὁλοφάρος ὁσπερα νεαροὶ διεπέρμελτο τὰν σοφίας τεθησπερισμῶν. si tamen Traiani ibi vox incorrupta.*

Apicios vident
tres fuisse.

Dispersas per urbem cohortes vna in castra conducendo.] *Non per urbem modò, sed per opida vicina dispersæ fuerunt Prætorie cohortes, ex Suetonii cap. XLIX. in Augusto: Neque vniquam plures quàm tres cohortes in vrbe esse passus est, easque sine castris: reliquas in hiberna & æstiuâ circa finitima opida dimittere assuebat. Castra autem hæc ad muros urbis, haud procul portâ Viminali: qui locus Viuarium vulgò dictus. Vide, si placet, Onufrium, in vrbe Româ. Scholiastes Iuuenalis sic describit: iuxta aggerem primus castra posuit Seianus, id est, super Diocletianas: quæ dicta sunt castra Prætoria.*

PAG. 64.

Prætorie co-
hortes spatium
habite.
Castra earum
quâ parte ur-
bis.

In ceteros metus crederetur.] *Monuit me Iosias Mercerus legendum videri, dedere-
tur, vel, dideretur. quod verbum sanè ubique in Tacito velut fataliter corruptum.*

Intérque principia legionum fineret.] *Inter militaria signa, ait Suetonius cap. XLVIII. in Tiberio. de quo ritu abundè in libro Histor.*

Intenderat Seiano manus, & contra tendentis os verberauerat.] *Intendere ma-
nus, principium & causâ iurgij etiam hodie apud Italum vulgus. Libro I. supra: Postremò de-
serunt tribunal, vt quis Prætorianorum militum amicorūve Cæsaris occurreret, manus in-
tentare, causam discordiæ & initium armorum. Libro XIII. Simul intendere manus, aggere-
re probra. Seneca De clementiâ lib. I. Conclamatio ciuitatis & fuga est, & dis ipsis manus in-
tenduntur. At quod sequitur, Seiani os palmâ percussum à Druso: aliter apud Dionem & Zo-
naram legas, qui Drusum percussum volunt à Seiano. Itaque eorum fide rescribit hic Vertranus,
Et hic contra tendentis os verberauerat. Neutri mihi persuadent, non illi sententiam, non hic
lectionem. Seianum non tam prorsus audaciâ fuisse crediderim, vt vltro verberaret Principis
Romani filium, Tribunicia potestate, & imperij consortem: & conuenit magis in mores Drusi,
cui adeò promptè ad verbera manus, vt hæc de causâ Castor sit cognominatus, teste Dione ipso
lib. LVII.*

Intendere ma-
nus, rixæ nota.

Dio & Zon-
aras diuersi à
Tacito.
Sed errant.

Drusus Castor
agnominatus,
ob violentiam.

Ad uxorem eius Liuiam conuertere.] *Suetonius Liuiam semper vocat: vt Claudil-
lam, quam noster Claudiam. Nec te mouerit. ὡνόμασται, vt Secundilla, Tertulla, Quartilla
in seminarum nominibus per blanditias frequens. Sic in Museo Carpeni lapis de hac ipsâ Liuiâ,*

Liulla, Clau-
dilla.

SECUNDA
LIVILLAES
MEDICA

TI. CLAUDIVS
CAESARIS. L.
CELER. AEDITVS
A. VESTA.

Eudemus amicus ac medicus Liuiæ.] *In criminatione medicorum non omisi eum
Plinius lib. XXI. cap. I. Iam verò & adulteria etiam in principum domibus, vt Eudemi in
Liuiâ Drusi Cæsaris.*

Eudemus, cor-
ruptor medi-
cus.

Quantò fit angustius imperitatum.] *Rectè. & dictum in Traiani laudem, qui fines
imperij promouit. Dixi supra.*

Hispaniæ recens perdomitæ.] *Ab Augusto. Liuius libro XXVIII. de Hispaniâ: Ita
ergo prima Romanis inita prouinciarum, quæ quidem continentis sint, postrema omnium no-
strâ demum ætate ductu auspicioque Augusti Cæsaris perdomita est. Propter Cantabros scili-
cet & Astures, quos ipse deuicit.*

Hispania ab
Augusto do-
mita.
Vide Velleium
lib. II.

Totidem apud Dalmatiam locatis.] *Dalmatia Augusto tradita, perpetuumque pra-
sidium in eâ decretum, anno urbis DCCXLI. Antea inermis fuit. Adi Dionem, lib. LIII.*

PAG. 65.

Dalmatia quâ-
do prædialis
facta.

Cetera Africæ per duas legiones.] *Ain' tu duas? Atqui vna legio adtributa Africæ ab
Augusto Tiberioque, te ipso teste non vno loco. Libro IV. Historiarum scribis: Legio in Africâ
auxiliaque tutandis imperij finibus, sub Diuo Augusto Tiberioque principibus, Proconsuli pa-
rebant. Et lib. II. Annalium: Furius Camillus Proconsul Africæ, legionem, & quod sub si-
gnis sociorum, ad hostem duxit. Libro II. Histor. In Africâ legio, cohortesque dilectæ à Clo-
dio Macro. Vidimus hunc nexum, & soluimus. Vnam legionem ordinariam Africæ fuisse, ve-
rissimum est. Vnde hic ergo due? Per bellum Tacfarinatus abducta à Pannoniâ legio, & in Afri-
cam*

Aduersum sibi
videri Tacitū.

Nodi eius so-
lutio.

cam

cam missa. Supra lib. III. Piso adsequitur legionem, quæ è Pannoniâ in vibem, dein praesidio Africæ ducebatur. Ea ibi mansit biennium paullo amplius, iterumque in Pannoniam remissa. Hoc ipso libro, statim: Cæsar post res à Blæso gestas, quasi nullis iam in Africâ hostibus reportari Nonam legionem iusserat: nec Proconsul eius anni Dolabella retinere ausus fuerat, iussa Principis magis quàm incerta belli metuens. At enim quia quo loco quaq. legio hoc ipso anno fuerit, decretum scribere Tacito. & nondum eâ abductâ: ideo duas ecce in Africâ collocavit, in Pannoniâ duas. Atqui tres in istâ debuerat: quod clarum vel ex iis, quæ in seditione trium Pannonicarum legionum dicta suprâ. Vbi etiam recensita hæc Nona.

Tres urbanae novem praetoriae cohortes.] *Vigilum autem cur omittit? quae numero & robore supra urbanas. Septem enim cohortes erant, institutae iam inde ab Augusto. Causa haec, quia id aut, inter legitimos iustosque milites, Vigiles non censebantur. Itaque in omnibus bellis civilibus Galbae, Othonis, Vitellii, rara eorum mentio, nullus usus. E libertinis lecti erant, vile genus, & Vulcani potius ministri quam Martis. Itaque nec Praefecti vigilum inter illustres dignitates mentio Tacito usquam: cuius auctoritas tamen adoleuit, sicut & militum ipsorum, uti ex Pandectis aliisque scriptoribus clarum. Dicam de hoc omni urbano milite cum cura, ad libros Historiarum.*

Et colonis antiquitus Romanis.] *Potius*, coloniis.

Sociæ triremes.] *Ut classis in Danubio, classis in Rheno, classis Foroiulj.*

Cerni effigiem eius in monumentis Pompei. *Statuam aeneā in theatro Pompei.* Dio.

Communes illi cum Drusorum familiâ fore nepotes.] Consideremus, quæso. Suetonius Claudy filio Druso desponsam Seiani filiam scribit, cap. xxv 11. in Claudio. nec alius sententia est, quod noster lib. 111. dixit Claudy filio Seianum socerum destinatum. Hæc certa, clara. sed quomodo hic Drusus queritur, communes illi fore cum Drusorum gente nepotes? Locum non habet ea querela, vana est. si verè idem Suetonius scribit, Drusum extinctum post paucos dies, quàm ei Seiani filia esset desponsa. Desponsa autem ante biennium, ut ex Taciti supra verbis clarum: ante biennium ergo extinctus, & simul connubij nepotumque spes. An aliud aliquid est, quò noster hic respexit? nemo dicet. In Zonara lego, Iuliam Drusi filiam desponsam Seiano: corruptè. quia scribendum Liuiam: intellegique Germanici sororem, de quâ infra dicemus, Drusi maioris prolem. Quid nugamur? cum omnia scrinia excusserimus, non inficiabimur, quin Tacitus guttam attigerit è flumine Lethes.

Precandam posthac modestiam, ut contentus esset.] *Mirum genus loquendi, quasi modestia inter deas. Et cauetamen immutes. simile illud è lib. xv. Sic quoque optimam Fortunam orandam, ut pedes confectus itinerum spatium equitem assequeretur.*

Vt octo post annos cognitum est.] Rectè. coipso videlicet anno, quo interfectum Scia-
nus, cum Apicata eius uxor hac scelera prodidit. Vide Dionem LVIII.

Consules fede vulgari per speciem mæstitiæ sedentes.] *Idest, in sedibus Prætorum aut Tribunorum, ut Dio interpretari videtur, in morte Augusti, lib. LVI. ἐν αἰσίοτοιο οἱ μὲν πόλιν οἱ δὲ τὰς ἐκκλῆσας εἰσθῆ, οἱ δ' ὑπατοὶ κατὰ ἐν ταῖς βαθυσταῖς, ὁ μὲν τὰς τῶν στρατηγῶν, ὁ δὲ τὰς τῶν ἀνυμάρχων.* Verterem ego : Sederunt autem vulgus Senatorum, quo quisque loco solebat: consules verò infernè in subscelliis alter Prætorum, alter Tribunorum. *Nec dissimile est, quod Suetonius scribit, Claudium de maiore negotio acturum, medium inter Consulium sellas Tribunicio subscellio sedisse. Humiles autem Senatorum omnium sedes altæ Consulium & excelsæ.* Lucanus v.

Vt primum mactum tenuere silentia coetum,
Lentulus è celsâ sublimis sede profatur.

Lentulus enim ibi consul. & alius poeta quisspiam,

Conspicuum signis cū premet altus ebur.

Intellegit consulis sellam curulem: in qua, ornatus caussa, signa. Idem:

Signa quoque in fellâ nossem formata curuli

Et totum Numidæ sculptile dentis opus.

Vix propinquorum alloquia.] *Alloquia, proprie in consolatione. notatum aliis.*

*Vix diem aspici.] Ita enim moris, ut limine & domo se continerent in luctu. Plinius
ix. Mitto ad Ariam. rogo ut veniat, quoniam me recens adhuc luctus limine contineret.*

Appius Clausus. *Legō, Atta Clausus, vel Attius. Ad lib. xii. Annalium.*

Hæc vulgo iactata.] Et credita Oroſio, qui libro VII. tradit Druſum à Tiberio veneno extinctum. At me non valde movent cuiusmodi ſcriptores, legitima hiſtoria (dicam irais quorundam auribus) dehoneſtamenta.

Laudante filium pro rostris Tiberio.] *Velo quidem interposito, ne Pontificis maxi-
mi oculi ad spectu cadaveris funestarentur. Seneca, Consolatione ad Mariam: Tiberius Cæsar
& quem*

Tres ordinariæ
in Pannoniâ
legiones.

Cohortes vigi-
lum.
Ex nullo aut
vili loco.

Præfecti vigi-
lum Tacitus
non meminit
inter primores.

Inquisitio in
Tacitum.

Filia Sciani
quando despon-
sa Druso.
* Anno vrbis
DCCCLXXIII.
Zonara lectio
vitiosa.

Corneliū ab-
etrasle videri.

Loquendi no
na, sed signifi
cans ratio.

Sedes vulgaris
in curia, quid

Cōsulum sub
lines tollas.

Kædem erla
de

Die Velleum

Alloquia.

28. 3A

PAG. 66

Velum inter
mortuum in
ipso auro.

& quem genuerat, & quem adoptauerat, amisit. ipse tamen pro rostris laudauit filium, stetitque, in conspectu posito corpore, interiecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret. *Recenset eundem ritum Dio LIIII. in funere Agrippæ, sed causam eius ignorare fatetur, & quam Seneca dedit, refellit. Verba sunt: τὸν τε λόγον ἃ ἐπ' αὐτῷ εἶπε ὡς ἀπίστα μὴ πρὸς τῷ νεκρῷ ὡς ἀπὸ τῆς ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅπερ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα διὰ τί ἐποίησεν. εἴρη' δ' ὅμως τοῖς μὲν ὅτι ἀρχιερεὺς ἦν, τοῖς δὲ ὅτι τὰ τῆς πρυτανείας ἔπραττεν, καὶ ὁρθῶς φρονέειν. οὐτε γὰρ τῶν ἀρχιερέων ἀπέειπεν νεκρὸν εἶναι, οὐτε τῶν τιμητῶν, πλὴν αὖ τὸ τέλος τῆς ἀπογραφῆς μέλλει ἐπιδείξαι.* Id est: Sed & laudationem Agrippæ Augustus recitauit, velo quopiam ante mortuum expanso. Id cui rei factum, mihi non liquet. Tamen alij volunt idcirco, quia Pontifex esset: alij, quia obiret munera Censoris. Neutri rectè. Neque enim vel Pontifici mortuum aspicere nefas: neque Censori, nisi cum finem censuræ imponit, conditque lustrum. *Hæc Dio. sed ego existimo, de Pontifice Senecam vera dicere. Sacer enim: ideoque non ipsum solum arceri aspectu funesto, sed & statuas deorum voluerunt. Quæ si in loco posita, ubi supplicia & cades, velari eas mos fuit, aut transferri. Notat ipse Dio lib. ultimo. Claudius, inquit, delectabatur gladiatoribus, & præsertim meridianis. Ideo plerosque seruos, qui dominos sub Caio aut Tiberio calumniati erant, hoc modo perdebant. Eorumque tantus fuit numerus, ut Augusti statuam eo loci positam iusserit transferri, ne aut semper adspiceret cades, aut semper velata esset. Mos rarus: & cuius vestigia non alibi mihi visa.*

De causâ eius facti Dio dissentit.

*Facit à Seneca Tacit. li. ii. Neque Imperatorem auguratum & vetustissimæ carimonii prædictum contristare feralia debuisset.

Statue item velabantur.

Inter quos dilegerat Iulium Postumum.] *Est ne ille, qui Præfectus Ægypto postea?* PAG. 67.

Iulius Postumus.

TI. CLAUDI. CAESARIS. AVG. GERMANICI. PONT. MAX. TRIB. POT. VII. COS. IIII. IMP. XV. P. P. CENSORIS.

..... LIBERORVMQVE

EX VOTO. SVSCEPTO. C. IVLIVS. SEX. F. COR.

POSTVMVS. PRAEF. AEGYPTI.

Vix puto. Claudij enim a quo ille floruit, non hoc Tiberiano. Magis ergo ut referas ad eum quem, Velleio indice, nouimus Consularem & illustrem. Quintus Postumius, inquit, vir Consularis Præpositus Delmatiae, ornamenta meruit triumphalia.

Proconsul Hispaniae vltioris.] *Id est Bætica Hispania: quæ populo relicta, & ideo in eâ Proconsul. Reliqua Hispania Caesaris erat, dictusque Hispania citerioris Prætor, siue Legatus.* Dio & Strabo.

Hispaniæ diuisione.

Ob atrocitatem temporum in insulam Amorgum deportatur.] *Placet olim emendatio, atrocitatem morum. quam velim distinctione tuuari hoc modo: de vi publicâ damnatus ob atrocitatem morum, in insulam. Facilis exscribentium lapsus repetitione syllabæ, temporum. Etsi non sum ignarus à Suetonio temporum atrocitatem dictam, Calig. cap. vi. sed hic ut censeo parum opportunè. Puto autem pertinuisse ad Serenum caput hoc legis Iulia: Iulia de vi publicâ tenetur, qui cum imperium potestatemve haberet, ciuem R. aduersus prouocationem necauerit, verberauerit, iusseritve quid fieri, aut quid in collum iniiceret ut torqueatur.*

Probara conjectura in Tacito

Caput legis Iulia de vi publicâ.

Pater Sempronius.] *Qui adulter in Iulia, supra lib. i.*

Osculum ludicrum.] *Quod celebratum Romæ, non Romanâ linguâ. Strabo lib. v. Ἰδίων δὲ τῶν ὁμοίων καὶ τῶν ἑσπερίων ἐστὶν οὐκ ἔστιν ὅτι οὐκ ἔστιν ὁμοίων, ἢ διὰ τὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ὁμοίων, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁμοίων, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁμοίων. Censent idem, cum Atellanis ludis: nec errant. Nam Atella, Oscanum urbs. Sermo autem Oscanus, diuersus à Latino. Titinnius.*

Osculi ludii.

Qui Oscæ & Volscæ fabulantur, nam Latine nesciunt.

Quo & Campani vti videntur, & ut Lilius alibi me docet, Samnites.

Quamquam nouo homini Censorium funus.] *Quæri video quid sit censorium funus. Vertranius censuit, id esse in cuius nimiam pompam, ut in opus censorium, animaduertere Censoribus licuisset, nisi iussus Prætoris adfuisse. Nihil velim ad manum mihi laurus sit, quam mordeam: ita præcordia mihi saluant ad risum. Alij idem putant Funus publicum, Funus censorium, Funus indictium. Non audio. arbitror ego Funus publicum & Indictum, eadem: nec aliud esse, quàm cum denuntiatur & indicitur publicitus per præconem. Censorium, partem eius esse: id est, ut omne Censorium funus, Publicum sit (qui enim aliter honoratum esse potest?) at non omne Publicum, Censorium. Ut inter magistratus, honoratissimi Censores, isque cumulus quasi reliquarum dignitatum: sic inter funera illud, primo loco. Itaque Capitolinus de Pertinace: Funus imaginarium ei & Censorium ductum est, & ab ipso Seuero funebri laudatione honoratum est. Tacitus de Sabino fratre Imperatoris: Funusque Censorium Flauio Sabino ductum. Et lib. xii. Decretum Claudio censorium funus, & mox consecratio. Quæ ergo nota eximium hoc funus? Credo istâ, ut omnia in eo purpurea essent, vestes stragulaque. in alijs, tantum purpura*

Censorium funus.

Vertraniij ridicula sententia.

Funus publicum & Indictum eadem.

Eius pars censorium.

Id honoratissimum.

Nota eius funeris.

pura praetexta. Non obscure annuere mihi videtur Polybius, lib. vi. Vbi autem praeclarus aliquis ex domesticis obiit, instituunt funeris apparatus, & circumfusi qui similes magnitudine ac staturâ videntur, vestes capiunt, si consul vel praetor fuit, purpurâ praetextas, si censor, purpureas, si triumphalis, auro intextas. Postrema Graecè sic habent: ἐν μὲν ἱπποδρόμῳ καὶ ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, ἐν δὲ τῇ τριαντῇ, ὡς πορφυρεῖς. ἐν δὲ καὶ τῇ τετρακτακταῖ, ὡς χρυσεῖς. Publico autem funeri opponitur, Tacitum, id est, sine pompâ, sine designatore, sine ludis, pracone, indictione, silens & quietum. Seneca, De Tranquillitate lib. i. cap. i. Quid opus est saeculis duratura componere? Vis tu nunc id agere, ne te posterius taceant? Morti natus es, minus molestiarum habet funus Tacitum.

* At de triumphali, sub principibus nihil legitur & videtur confusum cum Censorio. Nam & Claudius & Pertinax eo elati, tanquam dignissimo.

Triumphale funus, idem Censorio.

Non in eo curus.

Propertij alia lectio.

* Turbâque diuersa navigat omnia aqua. Dio seorsum a vulgo intellectus.

In foro Augusti statuae illustres.

Mos legendi Flamini Diali.

Flamines Patricij, & maiores.

Plebei & minores. In sacris confarreatio.

Matrimonium triplex.

Farre iunctum.

Seruii fragmentum, quod bene ista explicat.

Ritus farreationis.

* E Polybij verbis suspicere distinctum Censorium funus à Triumphali fuisse, & hoc dignius. Mihi ita non videtur. Primum, quia nemo Latinorum Triumphale nominat. Deinde, quia Censorium reperio Principibus ipsis ductum (ut Claudio, ut Pertinaci) quos constat honestissimo affectos. Tertiò, quia illa ipsa ornamenta quae Triumphali tribuit Polybius, reperire est in isto. Vide Xiphilinum in Seneca. Currum huic interuenisse, ritu triumphantium, non opinor. Nam quod in Propertio legis,

Cuius honoratis ossa vehantur equis: verius est, aquis. & ille ipse poeta superiori eius libri Elegiâ, in amne infero distinxit duplices sedes & navigationes. Quod in Dione etiam scriptum funere Augusti, imaginem eius unam (tres enim fuerunt) vectam ēp' ἀρματὸς πομπῆς, id est curru triumphali, ut interpretes volunt: ego mallet, curru pompali. & Carpentum intellegam, quo per pompam Circensium dii transuecti. Hoc enim noui honoris genus oppositè tributum nouo diuo.

Effigiem apud forum Augusti.] Vbi in utraque porticu ab ipso Augusto locata statua omnium veterum ducum. Suetonius.

Procurator Asiae Lucilius Capito.] Eadem omnia è Tacito Dio, lib. LVIII. in extremo.

Nam patricios confarreatis parentibus genitos tres simul nominari.] Non alibi tam expressi ritus in legendo Diali. Ait, patricios. Quia cum quindecim Flamines essent, ex his tres primi instituti à Numâ, non nisi ex patribus legebantur: iique Maiores dicti. alij etiam è plebe, appellatiq. Flamines minores. Addit, confarreatis parentibus, quia, ut Plinius ait, in sacris nihil religiosius confarreationis vinculo erat. Triplex enim matrimonij contrahendi mos, Vsu, Farre, Coemptione. Antiquissimum genus, Farre videtur, quod Dionysius appellat γάμος καὶ τῆς ἑπεὶ γάμος, eratque necessum non solum Flaminem nasci confarreatis parentibus, sed & ipsum cum Flaminicâ farre iungi. Seruius Danielis in excerptis à Pythæo: Tribus modis apud veteres nuptiae fiebant, Vsu, si, verbi gratiâ, mulier anno vno cum viro, licet sine legibus fuisset. Farre, cum per Pontificem Max. & Dialem Flaminem per fruges & molam salsam coniungebantur: unde Confarreatio appellatur, ex quibus patrimi & matrimi nascebantur. Coemptione verò atque in manu conuentione, cum illa in filiae locum, maritus in patris veniebat, ut si quis prior fuisset defunctus, locum hereditatis iustum alteri faceret. Iterum alibi: Quid enim est aliud dextræ, quàm in manum conuenire? quæ conuentio eo ritu perficitur, ut aqua & igni adhibitis duobus maximis elementis, natura coniuncta habeatur. quæ res ad farreatas nuptias pertinet, quibus Flaminem & Flaminicam iure Pontificio in Matrimonium necesse est conuenire. Et paullo post: Mos fuit Flamini ac Flaminicæ ut per Farreationem in nuptias conuenirent, fellas duas iugatas, ouili pelle superiniectâ poni, eius ouis quæ hostia fuisset: & ibi nubentes velatiscapitibus in confarreatione Flamen ac Flaminica residerent. Confarreationes autem totum dirimit. Pulchræ reliquiae. Adde Festum in Diffarreatio, & Arnobium lib. III. Vxor enim dii habent, atque in coniugalia foedera conditionibus veniunt antè quæsitis. Vsu, farreo, coemptione, genialis lectuli sacramenta conducunt.

PAG. 68. Et quando exiret è iure patrio.] Defectum locum censeo: & deesse quæ ad caeremoniarum difficultatem pertinent. Qui cautus caeremoniâq. Flaminio adiuncta, habes apud Agellium lib. x. cap. xv.

Flaminica Diali.] Flaminica, appellari mulier ipsa videtur, ex lapide prisco, MARCELLA. FLAMINIA. AVGVSTÆ.

Augusta sedes inter Vestalium consideret.] Quibus locus è regione Prætoris. Suetonius Aug. cap. xliiii. Solis virginibus Vestalibus locum in theatro separatim, & contra Prætoris tribunal dedit.

Cum pro incolumitate Principis vota fusciperent.] De quibus dicam Annali xvi. Ceterum notat Dio hoc anno prima decennalia Tiberij Caesaris celebrata: quorum originem pete ab eodem scriptore lib. liii.

Non ut stipendiariis pecuniæ redderentur.] Id est Gallis provincialibus, quos exhauserat.

Quartam

Quartam accusa
Initia de Mariat. Na
in hac quaestione exerc
etiam De repetenda leg
vno loco ostendit, Qu
Cicero lege & mori
puli Rom. concupisc
id interpret in Paul
consecuturum. De leg
Cuius in dominos emi
pugna & de de quo au
aut de de quo au
credi, & opes aperient
octaua bonorum pars
accusatione aliud capere
tam ex lege quam arbit
mum accusatori deco
cusatori premium op
tur. Interdum certa
Regulo septuagies H
Nec praterendum hic
pugna, inquit, & de
pugna in aut, & de
nis pecuniam accipie
rebat: item vacation
plo instituta premia
Messallinus Co
fontes magistratu
sum non dubit hoc an
consulis, decretum id
Proficisci quidem P
Senatum Cottâ & Me
fiscuntur deliquen
natum Cottâ Messall
Domitium hac culpa
Ut supra rettuli
Pisonemque gr
mum, quod accusator
Imperatori, quod pari
cussante. Nequis dica
dis Ceterorum recep
sine accusatore non po
inde à Lucilly ano, ap
Granius Marcellus.
Relatum de Cass
dicendi via. quem C
cap. II. Eius laudes vi
Per immodicas
Ut iudicio iurati
pius etiam librisque ab
tus, quod erat, cum Sen
videretur. L. iiii. lib.
retque. Lib. xxx. Pat
inter se compararent.
Quod ad adhibenda
insulam censuit tantâ
cum postea obtinuisse
epistol. Quinctiam D
do, iurare coegit & repu

Quartam accusatoribus, secundum necessitudinem legis.] *Legis, ut censeo, Julia de Maiestate. Nam quod alij de Papiâ suspicantur, refuto. Dicit à me Tacitus, qui cuncta in hac questione exercita scribit lege Maiestatis. Quarta autem premium, non in hac solum, sed etiam De repetundis lege, de quâ ipsâ nihil abnuo, quin hîc accipiamus. Asconius in Verrem non uno loco ostendit, Quadruplicatores dictos à premio quarta, quam consequabantur. Innuit ipse Cicero lege & more id receptum: Non enim, inquit, spolia C. Verris, sed existimationem populi Rom. concupiui. Fortasse & in criminibus aliis premium idem. Ideo vulgare premium id interpretor in Paulo, l. XIII. De iure fisci: Heredem, ait, eius ultra vulgare premium nihil consecuturum. De lege Maiestatis, auctor mihi adfirmandi Iosephus lib. XIX. ubi de seruis, quos Caius in dominos mittebat: παδίων γὰρ, inquit, ὑδουμένους τε καὶ τῶν κυρίων περὶ δόξης, καὶ τὰ χρηματὰ ἐνδεύσαν αὐτῶν, ἀμὰ ἐλευθέρους τε ἐξ καὶ πλεστοῖς, μίσθῳ τῇ κατηγορίῳ, δια τὰ ἀθλα αὐτοῖς ἀπονεύσθαι τὰς ὁδοὺς τῶν ἐπιόν. id est: Facile enim iis & mentientibus contra dominos credi, & opes aperientibus simul liberis diuitibusque fieri: propter premium accusationum, quo octava bonorum pars iis proposita. Si octava seruo; bene colligo, libero quartam. Nec in seruili accusatione aliud capere persuadeor, quàm crimen maiestatis. Illud moneo, Principum auo, non tam ex lege quàm arbitrio Senatus præmia decreta. Libro V I. infra: Quâ damnatâ cùm premium accusatori decerneretur, Iunius Otho trib. pl. intercessit. Sic libro XV I. Liberto & accusatori premium operæ (non pecunia vlla sed) locus in theatro inter Tribunicios viatores datur. Interdum certa pecunia adtributa, ut Eprio Marcello quinquagies H-S, Thrascâ damnato: Regulo septuagies H-S & sacerdotium, damnato Crasso. Tacitus Ann. lib. XVI. & Histor. IIII. Nec prætereundus hîc Dionis locus, qui de premiis eorum qui Cæsaris percussores accusabant, χρηματὰ, inquit, ἐκ τῶν ἀλόντες ἐστίας, καὶ τῇ τιμῇ ἢ τῇ ἀρχῇ τῶν ἐκείνων, εἰ πᾶσα ἀρετὴ ἔχον ἦν, τὸ, τε μὲν καὶ μὴτ' αὐτῶν, τέστε ἡγεῖς, τέστε ἐλθόντες αὐτῶν ἐρετὸν ἔσθαι, ἐλάμβανον. id est: Premium accusationis pecuniam accipiebant à bonis damnati, & honorem aut magistratum quemcumque is gerebat: item vacationem à militiâ, sibi, liberis, nepotibus. Vt videantur legis eius Pedia exemplo instituta præmia accusatorum.*

Messallinus Cotta censuit cauendum Senatusconsulto, ut quamquam infantes magistratus prouincialibus vxorum criminibus plecterentur.] *Et cautum non dubiè hoc anno. Si enim antè; quorsus hæc sententia? Tamen Vlpianus De Officio Proconsulis, decretum id refert ad Cottam & Messallam Coss. id est, ad quartum ante annum. Ait, Proficisci quidem Proconsulem melius est sine vxore, sed & cum vxore potest dummodo sciat Senatum Cottâ & Messallâ Coss. censuisse futurum, ut si quid vxores eorum qui ad officia proficiscuntur deliquerint, ab ipsis ratio & vindicta exigatur. Vir* doctissimus conatur legere, Senatum Cottâ Messallino consulente censuisse. acutè: sed me iudice, non exsoluet vllum acumen Domitium hæc culpâ.*

Vt suprâ rettuli.] *Libro I.*

Pisonemque grauius secreti sermonis incusauit.] *Mendum arguunt multa. Premium, quod accusator nemo expressus, ut solet. quod Tiberius ipse incusasse eum dicitur, insolens Imperatori. quod pars accusationis sprete dicitur, ut atrocior vero: quod non euenisset Principe accusante. Nequis dicat non legitimam accusationem fuisse, tantum Principis mandatum: ecce addit Ceterorum receptus est reus, neque peractus ob mortem opportunam. At reus recipi sine accusatore non potuit. Lego igitur, Pisonem Q. Granius. Granij Roma non ignoti iam inde à Lucilij auo, apud quem Granius præco: & infra lib. VI. Granius Martianus, suprâ lib. I. Granius Marcellus.*

Relatum de Cassio Seuero exsule.] *Qui primus flexisse dicitur ab illâ rectâ & vetere dicendi viâ. quem & historiam scripsisse comperior ex Tertulliani Apolog. & Suetonij Vitellio, cap. II. Eius laudes vide apud Senecam patrem lib. III. Controuers. initio.*

Per immodicas inimicitias.] *Suspectum.*

Vt iudicio iurati Senatus Cretam amoueretur.] *Quod sub Augusto ei accidit, scriptis etiam librisque abolitis. Sueton. Calig. cap. XVI. noster suprâ, lib. I. Ait, iudicio iurati Senatus. quod erat, cùm Senatus deum testem aduocabat, se censiturum, quod è fide suâ rēque publicâ videretur. Linius lib. XLII. Vt iuratus Senatus decerneret, quicam rem quæreret decerneretque. Lib. XXX. Patres igitur iurati (ita conuenerat) ita censuerunt, uti Consules prouincias inter se compararent. Appianus lib. II. Ciuil. τὰς μὲν δεξιὰς τοὺς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, ἢ τὴν σφίσι ἴσθον ἀναδοθῆναι ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ ὅρω. Tacitus hoc ipso libro: P. Suillium amouendum in insulam censuit tantâ contentione animi, ut & iureiurando obstringeret è rep. id esse. Morem eum postea obtinuisse in omni Senatu, idque lege quâdam Traiani, colligas ex Plinij verbus, lib. V. epistol. Quinetiam Dextrum, qui primus diuersum censuerat, perlatâ lege de Senatu habentib, iurare coëgit è republicâ esse quod censuisset. Græci id vocabant ἱερὰ συμβαλῶ: & formula*

PAG. 69.
Quarta, premium in crimine Maiestatis.
Item repetundarum.

Quarta, vulgare premium accusatorum.

Seruis octava premium.

Variatum in his præmiis, pro arbitrio Senatus.

Diffidium inter Vlpianum & Corneliū.

Sed Vlpianus certe errat.
* Cuius obseruat, lib. VI. cap. XXX.

Mendosus locus.

Fortasse emendatus.

Cassius Seuerus.

Iuratus Senatus.

Idem mos Græcis.

et us eleganter expressa apud Xenophontem *ἀνὰ δόξαν Κύριος*, lib. v. in oratione Hecatonymi: *εἰ μὴ συμβαλοῖμι αὐτῷ βέλπεδ' αὖ μοι δοκεῖ*, πολλά μοι ἀγαθὰ ἔχουσιν. *εἰ δὲ μὴ, τὸναντία αὖτ' ὅδ' ἰσθ' συμβαλὴ ληρομένη* ἔσθ', δοκεῖ μοι παρῆναι. Sed is mos quando primum cepit: haud temere dixerim. Puto tamen Coriolani ano. in cuius causâ Tribuni plebis volunt & impetrant, ut Senatus iuratus sententiam dicat, uti solet in confessu iudicum. Dionysius ait, lib. v. 11.

Saxo Seriphio.] Vere, saxo. Vide Strabonem lib. x.

Consenuit.] Bene, Consenuit. Nam annos xxv. in exilio habuit. Eusebius Chronicis: Cæsius Severus orator egregius xxv. exsilij sui anno, summâ inopiâ, moritur: vix panno verenda contextus.

Plautius Silvanus Prætor Aproniam coniugem in præcepis iecit.] Similis at non eadem res narrata Quintiliano lib. vii. cap. iii. Id autem genus, de quo nouissimè dixi, non solum in scholis sæpe tractatur, sed etiam in foro. Nam id est in causâ Næuij Apruniani (lego, Nonij Aproniani) solum quæsitum, Præcipitane esset ab eo vxor, an se ipsa suâ sponte iecisset. Quam actionem equidem solam in hoc tempus emiseram: quod ipsum fecisse seductum iuuenili cupiditate gloriæ fateor. De hoc ipso autem Plantio lapis,

T. I. PLAVTIO. M. F. M. N. SILVANO. AELIANO. PONTIF. SODALI. AVGVSTALI III. VIR. A. A. A. F. F. Q. T. I. CAESARIS LEG. LEG. V. IN. GERMANIA.

Id est, Triumuiro auro argento æri flando feriundo, Quæstori Tiberij Cæs. Legato Legionis quintæ.

Vrgulania Silvanij auia.] Vrgulanij in gente Plantia sunt. Lapis. A. PLAVTIVS. M. F. VRGVLANIVS. & Suetonij Claudio. Plautia Vrgulanilla, non Herculaniilla eius vxor: quod rectè monuit ex vet. libro Torrentius.

Nam priores duces sibi impetrando.] corrigo, vbi impetrando.

Tres laureatæ in vrbe statuae.] Furij Camilli, L. Apronij, Iunij Blesi. De statu is triumphalibus Plinius. & Tacitus in Agricola: Igitur triumphalia ornamenta, & illustris statuarum honorem, & quidquid pro triumpho datur, multo verborum honore cumulata decerni iubet.

Raptabat Aphricam Tacfarinas.] Non, reptabat, ut vulgò. Alibi: Igitur raptare inter se, immittere latronum globos.

Ptolemæo Iubæ filio.] Quem Caius postea interfecit. Sueton. cap. xxvi. Ptolemæum regis Iubæ filium consobrinum suum (erat enim & is M. Antonij ex Selenâ filiâ nepos) interfecit. Seneca De Tranquillitate: Ptolemæum regem Africæ, Mithridatem Armeniæ, inter Caianas custodias vidimus. Alter in exilium missus est: alter, ut meliore fide mitteretur optabat. Ex verbis Seneca apparet dimissum Ptolemæum, sed per viam iussu Caij interfectum.

Proconsul eius anni P. Dolabella.] Cuius memoriam in Illyrico servat lapis,

P. CORNELIO DOLABELLAE. COS. VII. VIRO. EPVLONI SODALI. TITIENSI LEG. PRO. PR. DIVI. AVGVSTI ET. T. I. CAESARIS. AVGVSTI CIVITATES. SUPERIORIS PROVINCIAE. HILLYRICI

Thubuscum opidum.] Mauritanie Cæsariensis. aliâs, Tubusuptus, & Succubæ dictum.

PAG. 70. Emendatus Cornelius.

Perculsa gens & culpæ nescia.] Imò, culpæ conscia. atque ita scribo. Nam supra ait, prædarum receptorem & socium prædandi fuisse Garamantum regem, missis leuibus copiis. Non ergo extra culpam.

Scipionem eburnum, togam pictam, antiqua patrum munera ferret.] Et valde quidem antiqua. Siquidem Porcenæ regi ea missa lego apud Dionysium lib. v. *ἡ δὲ τῆς πόλεως βαλὴ μὲν τῇ ἀπαλλαγῇ τῆς τερρώων συνελθούσας, ἐκφύσας τὸ Πορσένου μὲν πέμψαι τὸ ἐξ ὧν ἐκφύσας τὸν πορσένου, & σέφανον χρύσειον, καὶ διαμεινὼν ἐδῆται ὅφ' ἡς οἱ βασιλεῖς ἐποσμεύοντο.* Nec prius vestigium, opinor, eius ritus.

Cui provincia vetere ex more Cales euenerat.] Vtrum Calles hic legimus, an Cales? Si Calles: interpretor ex Suetonij loco, in Iulio cap. xix. Opera ab optimatibus data est, ut provinciae futuris Consulibus minimi negotij, id est siluæ callesq. decernerentur. Vt antiquitus quidem calles, (eo nomine intelligimus curam publicorum saltuum calliumque, in quibus pecora pasciebantur, ære aliquo constituto) provincia Quæstorum fuerit: interdum & Cōsulum, si bella nusquam aut hostis.

Ambigua lectio. Calles provinciae. Ad Turneb. lib. iii. cap. ix. & xxi.

Quam vetus mos mittendi scipionis siue scipiti.

Statuarum pro triumpho.

Ptolemæus Africæ rex.

P. Dolabella.

aut hostis. Sed nec Cales lego, Pisas Consulibus locatur: quibus opus est cum hoste. Quæstorum provincias in Italia non puto sic constitutas, siue Frumentarium, ne in Patinum tellem que talia cura. Secundo Detracta Quæstorum virum doctum esse, meam Plutarchi locum inquit, deinde deinde tractui Campano Sidi quam hoc loco. Quæstorum provinciarum siue Quæstorum Syracusanorum Nomen viri Q. locum, reus pater, Nec male etiam cum tum inducti sunt. No. Et tum catenâ vincti. Audio virum re filio pater. Paratus Robur & saxum tatur maleficorum gere inftar furis & lat ante carcerem nudus Vos ego iam de Et allusit per locum id Atego faciam ubi malim scribi, in ro cum quam custodia. nequiste ip. inimicis an Sæva Tribu Itaque Calpurnius, bus structum, angustibus Tullianum propt alienum supplicium a Tulliano fuisse, id est Post damnatum dium sine fructu Intercessit Gallus Gallus Afinius G. a. D. verba ad Cæsarem ip. uia minuenta. Sullium Quæstorem necam: Se Quæstorem Ex quis magnarum enim viles motus ex actione. Qui venerat Neque alia rerum mel dicit, ut monui super Ceterum ut pro Thucydides: quæ est: sed a Laudatoque M. B. dem Bruti ipsius elogium. Plutarchus in Bruto est, quod de Bruto, & ad

aut hostis. Sed nec Cales mihi displiceat: ut in eo oppido Quæstoris fuerit sedes. Sic enim in *Liuto* lego, *Pisas* Consulibus decretas, & Tarentum Prætoribus: & lib. xxv. Nero prætor Sueffulam fortitur. quibus opidorum nominibus, loca scio intellegi vicina. Veteri autem rep. ante *Sullam*, cum octo Quæstores essent, exque iis duo Militares, duo Urbani: satis constat quattuor reliquos provincias in Italia aut certe Sicilia habuisse: externis provinciis imperio nondum adiunctis. Eas puto sic constituendas, (quid enim nisi arbitrium interponam in re casâ & obscurâ?) *Aquariam* sue *Frumentariam*, *Ostia*: cuius mentio *Ciceroni* pro *Cn. Plancio*, pro *Murenâ*, & *Interrogatione* in *Vatinium* testem. cui Quæstori ora tota maris inferi, subiectio frumenti, res nautica, aliâque talia cura. Secundam *Gallicam*, *Arimini*. Meminit *Suetonius* in *Claudio*, cap. xxi. i. i. Detractâ Quæstoribus *Ostiensis* & *Gallicâ* provinciâ, curam ærarij *Saturni* reddidit. Video ibi *virum doctum velle, callium provinciâ: eruditè fateor & acutè. & tamen sustinet assensionem meam *Plutarchi* locus *Sertorio*: quem Quæstorem designatum ait *Galliæ circumpadanae*. *ταπίας*, inquit, *ὑποδελειν* & *ἡ δὲ Πάδων Γαλιτίας*. Tertiam *Calibus*, ad *Vulturnum* flumen. qui Quæstor tractui *Campano* *Sidicinô*que præfuit *Brundisum* vsque. Eam non alio tibi sine fulcire possum, quàm hoc loco. Quartam adhuc quæro. nisi si fuerit in *Siciliâ* *Lilybæi*. argumento, quod ea prima provinciarum facta: & quod etiam inferjori auctum cum missus illuc Prætor, semper in *Siciliâ* duo Quæstores *Syracusanus* & *Lilybetanus*.

Cales, Quæstor
rū provincia.
Lib. x x v i.
Lib. xlv.
Provincia
Quæstoru
antiquitas.

Aquaria, Ostiæ.
Vide Antiquas
meas, lib. i.
cap. xii.

Gallica, Ari-
mini.

*Torrentium
in eum locum.

Campana, Ca-
libus.

Sicula, Lilybæi

Nomen viri *Q. Vibius Serenus* in Senatum inducti sunt.] Puto legendum totum locum, reus pater, accusator filius (nomen utriusque *Vibius Serenus*) in Senatum inducti sunt. Nec malè etiam cōiunerit *hiulca* aliâs oratio, traiecit verbis: reus pater, accusator filius in Senatum inducti sunt. Nomen viri *Q. Vibius Serenus*, ab exilio retractus. Elige.

Tacitus corre-
ctus.

Et tum catenâ vinctus, perorante filio. Præparatur adolescens multis munditiis.] Audio virum magnum & meritis in litteras clarum *Err. Memmij* legere: perorante filio pater. Paratus adolescens. Et rei & hominis causâ quis non comprobet?

Memmij con-
iectura.

Robur & saxum minitantium.] Robus, ait *Festus*, in carcere is locus, quod præcipitur maleficorum genus, quod antè arcis robusteis includebatur. *Liuius* xxxviii. Ut in carcere instar furis & latronis vir clarissimus includatur, & in robore ac tenebris exspiret, deinde ante carcerem nudus proiciatur. *Plautus Pænulo*:

PAG. 71.
Robur in ear-
cere.

Vos ego iam detrudam ad molas: inde porro ad puteum atque robustum codicem.

Plautus expli-
catus.

Et alludit per iocum idem *Capiteius*:

At ego faciam ut pudeat, nam in roborem te totum dabo.

ubi malim scribi, in robur. Nec tamen omiserim, hic in *Tacito*, Robur videri potius supplicij locum quàm custodiâ. *Valerius* ita accepit, lib. vi. cap. i. i. Quinetiam familiares *Gracchorum*, nequis reip. inimicis amicis esse vellent, de robore præcipitati sunt. & *Lucanus* lib. ii.

De robore
præcipitati.

Sæua *Tribunicio* maduerunt robora tabo.

Itémque *Calpurnius*, scitus sanè declamator, *Decl. v.* Video carcerem publicum saxi ingentibus structum, angustis foraminibus tenuem lucis vimbram recipientem. In hunc coniecti, robur *Tullianum* prospiciunt: & quoties iacentes ferrati postis stridor excitat, exanimantur, & alienum supplicium aspectando (ita inibi lego) suum discunt. Ex quo clarè discas robur hoc in *Tulliano* fuisse, id est carceris interiore loco.

Post damnatum *Libonem* missis litteris exprobrauerat suum tantum studium sine fructu fuisse.] At in damnatione *Libonis* nulla mentio huius *Sereni*, nulla partes.

Intercessit *Gallus Asinius*.] Vulgò vitiosa distinctio. Scribe totum locum, intercessit. *Gallus Asinius* G. a. D. claudendum censere. id est, censabat. Intercedendi *Aspernandique* verba ad *Cæsarem* ipsum referenda sunt, qui iure *Tribunicia* potestatis intercessit decreto, invidia minuenda.

Vitiosa distin-
ctio in *Tacito*.

Suillium Quæstorem quondam *Germanici*.] Gloriatur ipse in oratione contra *Senecam*: Se Quæstorem *Germanici*, illum domus eius adulterum fuisse.

Suillius.

Ex quibus magnarum sæpe rerum motus oriuntur.] Lego, monitus oriuntur. Non enim illos motus ex accusatione aliisque talibus oriri vult: sed rerum salubrium exempla monitionesque. Qui reuerâ pulcherrimus historiæ fructus.

PAG. 72.

Neque alia rerum.] Emendavi, neque aliâ re Rom. Rem Romanam hoc sensu non semel dixit, ut monui supra.

Res Romana.

Ceterum ut profutura, ita minimum oblectationis adferunt.] Dixit idem *Thucydides*: καὶ ἐς τὸ ἀνεξαίρετον ἴστω; τὸ μὴ μωδῶδες αὐτῶν ἀπερπύσσον φανεῖται.

Sententia e
Thucydide.

Laudatōque *M. Bruto*, *C. Cassium* Romanorum ultimum dixisset.] Hoc quidem *Bruti* ipsius elogium fuit de *Cassio* iam mortuo: publicèque dixit, ἔχοντες αὐτῶν πρῶτον καὶ σπον. *Plutarchus* in *Bruto*. Inde ergo magnificam eam vocem *Cremutius* sumpsit. Omnino simile est, quod de *Bruto*, & ad *Brutum*, *Lucanus* canit:

De *Cassio* in-
signe dictum.

O decus imperij, spes o suprema Senatus
Extremum tanti generis per secula nomen.

Satrius Secun-
dus.

Satrius Secundus & Pinarius Natta Seiani clientes.] *Alterius mentio Seneca, in Consolatione ad Martiam huius Cremutij filiam: Proponere, inquit, illud acerbissimum tibi tempus, quo Seianus patrem tuum clienti suo Satrio Secundo congiarium dedit. Irascebatur illi ob vnum aut alterum liberius dictum: quod tacitus ferre non potuerat, Seianum in ceruices nostras non imponi quidem, sed descendere. scribo, descendere, id est, pedetentim & per gradus Imperatorem fieri.*

Correctus io-
cus Cremutij.

Hunc Cassium, hunc Brutum, nusquam latrones & paricidas, quæ nunc vocabula imponuntur.] *Adspexit ad has seruilis adulationis voces idem Lucanus, de Pompeij cade:*

Lucani liberu-
os in Principes

— scelus hoc quo nomine dicent,

Qui Bruti dixere nefas?

Qui poëta ubique tam liberi imò licentis stili in Principes est, ut mirer ea scripta sub Principe. & quidem tali.

Afinij Pollio-
nis historiz.

Afinij Pollionis scripta.] *Qui xvii. libros Historiarum scripsit, auctore Suidâ. Citat Suetonius, & alij.*

Non accurata
supputatio Ta-
citi.

Illi quidem septuagesimum ante annum.] *Rotundum numerum posuit, non verum, qui erat Lxvi. Facilis supputatio. Nam bellum Philippense anno urbis DCCxi. at nunc annus DCCCLXXIIX.*

Generosa Cre-
mutij mors.

Egressus dein Senatu, vitam abstinentiâ finiuit.] *Distinctè totam historiam Seneca: Vfus itaque balneo, & quò plus imponderet, in cubiculum se quasi gustaturus contulit: & dimissis pueris, quædam per fenestram ut videretur edisse, proiecit à cenâ. Deinde quasi corrupta interpunctio ab ignavis moris prisci, scribe, proiecit. A cenâ deinde quasi. Mos vulgo obtinebat ut in balneo, aut statim post balneum aliquid sumerent, quod vocabant Gustare & Gustum, & deinde nihilominus venirent ad legitimam cenam) iam satis in cubiculo edisset, absti- nit: alteroq; die & tertio idem fecit. Quarto ipsâ infirmitate corporis faciebat indicium. Cognito consilio eius, publica voluptas erat, quòd è faucibus audissimorum luporum educeretur præda. Accusatores, Seiano auctore, adeunt consulum tribunalia: queruntur mori Cordum, ut interpellarent quod coëgerant. Aded illis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quæstione, an mortis rei perderentur. Dum deliberatur, dum accusatores iterum ad- eunt, ille se absoluerat. Quem locum eo libentiùs adscripsi, ut ab aliis depositum emendarem. Corruptum enim illud, an mortis rei perderentur: & ad Oedipum relegat nos Pincianus. In libro manu. legi, proderentur. itaque cum adseueratione emendo, an morte rei prohiberentur. Probat ipse Seneca, statim: Fles quòd quemquam tuorum mori necesse fuit? Pænè non licuit.*

Seneca emen-
datus.

Ædiles crema-
bant libros.

Interdum
Triumviri.
Alias Prætor.

Libros per Ædiles cremandos censuere patres.] *Alias id per Triumuiros factum. In vita Agricola. Delegato Triumviris ministerio, ut monumenta clarissimorum ingeniorum in comitio ac foro viderentur. Alias per Prætores. Valerius: Græcos Numæ libros L. Petillius Prætor urbanus ex auctoritate Senatus per victimarios igne facto in conspectu populi cremavit. Primus Romanorum hanc ingenij sui pœnam subiit Labienus. Vide pulchra apud Senecam patrem lib. x. Controuers. initio.*

Cremutius bel-
lori ciuiliū
scriptor.

Sed manserunt occultati, & editi.] *Occultati à filiâ, & ab eadem postea editi. Itaque nihil mutò. Vertranio tamen placet, & abditi. Non moris Tacito, bina verba ponere eiusdem rei. Vide Seneca i. caput Consolat. ad Marciam. Scripserat hic Cremutius bella ciuilia & res Augusti: exstantque fragmenta, ex quibus genus dicendi colligas, in Suasoriâ Seneca de morte Ciceronis.*

PAG. 73.
Præfectus La-
tinum, è iu-
uentute.

Præfectum vrbs Drusum.] *Cipio Drusum Germanici filium. Moris enim ut Latina- rum diebus præficeretur vrbi adolescens aliquis ex primâ nobilitate. Dico adolescens, quoniam, ut Mutius ait, ex eâ ætate præfectus fiat, quæ non sit Senatoria. apud Agell. xiiii. cap. vlt. Dio tamen indicare videtur ab Augusto id institutum, lib. xlix. ἐν δὲ τῷ αὐτοῦ καὶ αἰετοῦ τῶν δὲ Κα- τὰ τοὺς πελάγους πᾶσι δὲ ἀνέμοις ἐν ἰσθμῶν, ἀλλ' ἐν ἐν βελούτων γενομένων ἡρῶν. Ita & Nero Præf. vrbi à Claudio. Sueton. cap. vii.*

Auspiciari, in
magistratu.

Auspiciandi gratiâ tribunal ingressum.] *Moris ut quicumque munus aut magistra- tum caperēt, primo eius die leuiter aliquid delibarent, auspicij saltem causâ. Asconius ad illud Ci- ceronis in Verrem, Qui auspiciatò à Chelidone surrexisset: Auspicari dicuntur incuntes magi- stratus: & quia Chelidon, id est hirundo, urbem frequentat, facitè urbanam prouinciâ Chelidonis, auspicio meretricis dicit esse susceptam. Itaque appellabant primum illum, *Auspicalem diem. Panegyristes: Illum tamen primum Consulatus tui auspicalem diem tacitus præterire nullo modo possum: quo tu solus omnium consecutus es, ut quod tempus antea incipiendis tantum.*

Auspicalis dies
* A quo more
auspicia consula-
tus Symma-
cho, lib. i.
epist. xcv.

tantummodo rebus aptum esse videbatur, tunc primum potuerit sufficere peragendis, vnoque sol curriculo & officia te Consul incohantem videret, & Imperatoris implentem. *Non alia fax clarior ad hunc ritum. & bene ait, incipiendis rebus: quia tantum leues quaedam & tralaticiae causae proponi solent, dicis gratia.* Suetonius Nerone: Auspicatus est & iurisdictionem Praefectus urbi (ita lege, non, praefecti urbis) sacro Latinarum, celeberrimis patronis non translaticias, ut affolet, & breues, sed maximas plurimasque postulationes certatim ingerentibus: quamquam interdictum à Claudio esset. *Nec magistratus solum, sed etiam privati homines vulgò Kal. Ianuariis artes suas, religionis omnisque causam auspicabantur.* Ovidius,

Leues causae
exordio magi-
stratus.

Artes deliba-
bant vulgò
kalendis anni.

Tempora commisi nascentia rebus agendis,

Totus ab auspicio ne foret annus iners.

Quisque suas artes ob idem delibat agendo,

Nec plusquam solitum testificatur opus.

Seneca epistola LXXXIII. Ille tantus Psychrolutes, qui Kal. Ianuariis in Euripum saltabam: qui anno nouo, quemadmodum legere, scribere, dicere aliquid, sic auspicabar in Virginem desilire. Suetonium eodem traho, Nerone, cap. XLVI. Kal. Ianuariis auspicanti, Sporus anulum muneri obtulit, cuius gemmae sculptura erat Proserpinae raptus. *Illud proprium studiosis, ut auspicarentur lucubrationes suas nocturnas, ut opinor, Vulcanalibus ipsis. Apparet ex Plinij verbis epist. ad Macrum de auunculi sui vita studiisque: Lucubrare Vulcanalibus incipiebat, non auspicandi causam, sed studendi.* Vulcanalia autem ix. Kal. Septembres.

Seneca ad huc
morem expli-
catus.

Et Suetonius.

Studiosi auspi-
cabantur Vul-
canalibus.

Quod à Caesare palam increpitum.] Iure, quia, ut dixi, non seria causa, sed leues quaedam tunc agi solent: multo minus capitales, & ominis seu ac, seu.

Obiecta Cyzicenis incuria caerimoniarum Diui Augusti.] Quod fanum honori eius caput non perfecissent, & quod ciues quosdam Rom. in vincla habuissent. Dio. & Suetonius cap. XXXVII. Cyzicenis in ciues Rom. violentius quaedam ausis publicè libertatem ademit, quam bello Mithradatico meruerant. *Ademerat sanè Cyzicenis libertatem & Augustus, ob ciues item Rom. flagris caesos: sed mox restituit, uti apud Dionem reperies lib. LIII. actis anni DCCXXXIII. & DCCXL. Strabo lib. XII. Cyzicum liberam fuisse ait suo etiam aeo. ex quo vides magnum illum scriptorem desisse vinere aut scribere, ante hunc Tiberij annum.*

Cyzicenis li-
bertas adēpta.

Strabo quando
desistit scribe-
re.

Nam ut quis districtior accusator, velut sacrosanctus habebatur: leues, ignobiles, poenis afficiebantur.] Planè ex illo Sallustiano oraculo: Quam quisque pessimè fecit, tam maximè tutus est.

Diuis Augustus sibi, atque urbi Romae templum apud Pergamum.] Exemplum huius adulationis à Persis, de quibus apud Q. Curtium postremus seruorum Cleo: Persas non solum piè, sed etiam prudenter reges suos inter deos colere: maiestatem enim imperij, salutis esse tutelam. *Eadem Augusto mens. sed ut leniret inuidiam, non sibi soli permisit templum statui, sed coniunctim urbi Romae: quae iam pridem scilicet inter deas.* Suetonius: Templum quamuis sciret etiam Proconsulibus decerni solere: in nullam tamen provinciam nisi communi suo Romaeque nomine recepit. *Ita à communi Asiae Pergami statutum templum, de quo hic Tacitus, & denarij veteres: in quibus templi forma cum inscriptione, COM. ASIAE. ROM. ET. AVG. id est, Commune Asiae Rom. & Augusto. de quo satis multa Dio lib. LI. in actis anni DCCXXV. Facit quod in lapidibus legimus, FLAMINI. ROM. ET. AVG. & apud Rufum Templum Romae & Augusti, in ipsa urbe.*

Persae reges
suos pro diis
colunt.

Templa Romae
& Augusto.

* De quo Philo

ad Caium: acce-

pisse eum honores

eiusmodi non quod

probarer, sed quia

id postularet am-

plius imperij,

cui veneratio

quidam paraba-

tur his artibus.

Qui omnia facta dictaque eius vice legis obseruem.] Quod de se hic Tiberius, tribuit illi etiam Strabo, lib. VI. extremo: Tiberius, inquit, successit Augusto: *κάνονα δ' διοικῆσαι: καὶ τῆς ἀρετῆς χάριν ποιεῖν: ἐνέειν*: regulam normamque gubernationis & imperij illum faciens.

Tiberius fixus
in Augusti ve-
stigiis.

Moris quippe tum erat quamquam praesentem scripto adire.] Probus sapiensque mos, & quem ego sanè laudem. Repertorem eius C. Caesarem fuisse moneatur à me iuuentus. Ita enim Plutarchum accipio in Caesare: λέγει δὲ καὶ τὸ διὰ χαρμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν, καὶ οὐκ ἀφ' ὧν μὴ χαρῆσαι, τὴν καὶ ἀρετὴν ἐνδείξει ὑπὲρ τῆς ἐπερχντων, τὴ καὶ, διὰ τὴν πλῆθος ἀχολιών, καὶ τὴ πόλεως τὸ μέγεθος, μὴ ἀμελεῖν. id est: Ferunt & Caesarem primum rationem repperisse amicos per litteras conueniendi, cum coram agendi de rebus iis quae incidissent, nec multitudo occupationum, nec urbis magnitudo semper spatium darent. Quod refferri non nisi ad amicos praesentes posse, clarum est. Tenuit coluitque eundem morem Augustus, qui sermones cum singulis, atque etiam cum Liuii suam, grauioribus, non nisi in scriptis & libello habebat, ne plus minusve loqueretur. Suetonius cap. LXXXIII.

* Nam iamdiu
certè repperit
litteras ad ab-
sentes.

Vt conjunctione Caesaris dignus crederetur.] Filia eius Claudij filio desponsa. Nonnihil etiā de equitibus Romanis consultauisse.] Suetonius: Agrippa defuncto, multis ac diu etiā ex equestri ordine circūspectis conditionibus, Tiberium priuignū suum elegit.

Sallustiana
imitatio.

Ceteris mortalibus in eo stare consilia, quid sibi conducere putent: Principum diuersam esse sortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.] *Vix abest quin ad Sallustium respexerit, quem non legit solum sedulo, sed sublegit. Nam apud eum Cæsar, pari sententiâ differit: Aliis alia licentia est P. C. qui demissi in obscuro vitam agunt, si quid iracundiâ deliquere, pauci sciunt: fama atque fortuna eorum pares sunt. Qui magno imperio præditi in excelsa ætate agunt, eorum facta cuncti mortales nouere. Ita in maximâ fortunâ minima licentia est.*

PAG. 74.

Falleris enim Seiane si te mansurum in eodem ordine putas.] *Respondet illi pari, Non enim exuere se imposita munia.*

Quæ C. Cæsari.] *Augusti filio.*

Tacito lux da-
ta.Suetonij incau-
ta assertio.
* In Clemente
Arretino, lib.
iv. Histor.

Excessisse iam pridem equestre fastigium.] *Quare? aut quo in facto? Credo, quia Prætoris honoribus insignitus Seianus à Tiberio, atque ita velut exemptus Equiti, & insertus in Senatum. Sed & postea Consulem eum fecit, & Senatorem palam. Suetonij igitur scriptio, adfirmantis (in Tito cap. vi.) Præfecturam Prætorij, numquam ad id tempus, nisi ab equite Ro. administratam, nonne legenda caute videtur: & cum exceptione huius, atque etiam alius, (ut alibi dicam) exempli.*

C. Proculius.

C. Proculium.] *Qui frater Varronis Murena, illius qui in Augustum conspirauit: cuius etiam soror Macenati uxor. Dio l. l. i. i. Laudat eum Horatius:*

Viuet extento Proculius æuo

Notus in fratres animi paterni.

Littere per mi-
lites commea-
bant.

Litterarum magnâ ex parte se arbitrum fore, cum per milites commearent.] *Obserua litteras per milites solere transmitti, & quidem per eos qui Speculatores dicti. Plutarchus in Galbâ Nymphidium præfectum pratorio valde offensum scribit, quod Consules litteras & diplomata non per uires & speculatores, sed per milites, sine signo suo & militibus misissent. Nec alius sententia illud Taciti lib. i. i. Histor. Vix credibile memoratu est, quantum superbiæ Vitellio accesserit, postquam speculatores Syriâ Iudæaque adactum in verba eius Orientem nuntiauerunt. Hac clara, & firmande Suetonij scriptura, qua in omnibus ferè manu. Cal. cap. x l. i. i. i. Magnificas Romam litteras misit, monitis speculatoribus ut vehiculo ad forum usque & Curiam pertenderent. Deprauarunt vulgò, sæpe latoribus.*

Suetonius
emendatus.Montanus
poeta.

Votieno Montano celebri ingenij viro.] *Cuius inter celebres oratores mentio Seneca lib. v. controuersia. v. i. i. & Præfatione lib. ix. Etiam inter poetas Ouidio:*

Quique vel imparibus numeris Montane vel æquis

Sufficis, & gemino carmine nomen habes.

Votienus pœna
quæ?

Et Votienus quidem maiestatis pœnis adfectus est.] *Quibus pœnis, propius disce ex Eusebio in Chronicis: Votienus Montanus Narbonensis orator, in Balearibus insulis moritur, illuc à Tiberio relegatus.*

Disputatio de
adulterij pœ-
nâ.

Quamquam Lentulus Gætulicus Consul designatus lege Iuliâ damnasset, exilio puniuit.] *Adulterij pœna quæ olim, non in promptu: recludam si potero, & tenebris prisca æui radium aliquem dabo nouæ lucis. Romuli lege, matrona eius culpa rea, marito permessa cognatisque. Ij, uti visum, multabant, puniebant. Sed virumne morte? Puto, verecundè contra virum doctum, licuisse. Ex Dionysio, qui lege regiâ maritum constituit νέκρον τὴν μενέδω, & ἡμπελας, arbitrum magnitudinis pœnæ. Ex iure ipso, quia mulier quæ iuxta sacras Romuli leges nupta, ita in manu viri, ut proles in patris. Ex Tacito: apud quem Plautius, prisco instituto, de capite famaue coniugis, propinquis coram, cognouit, & in fontem nuntiauit. Ait, capite famaue. Si in superstitionis crimine marito id iuris: credo & in adulterij. In eas quæ sacris Bæchanalium incestu vsa, cognati maritique intra domos animaduenterunt, aiunt Liuius & Valerius: nec dubito, quin ea animaduersio ad caput pertinuerit. Denique Egnatius quispiam uxorem, quod vinum bibisset, fusti interemit, idque factum non modò accusatore, sed etiam reprehensore caruit: quidni idem iuris in grauiori culpâ sit? Argumentum à Catone non petam, qui ait: In adulterio uxorem tuam si prehendisses, impunè necares. Vanum enim. & pertinere tantum videtur ad deprehensam. Tamen hoc fateor, eo se uero iure perquam rarò maritos vsos: moribusque receptum videtur, ut adulteram apud cognatos conuictam domo saltem exigerent, multarentque dote. Id ius (sive mos fuit) Plautus indicat Amphitruone:*

Valer. lib. v. i.
cap. l. i. i. Plin.
lib. x l. i. i. cap.
x l. i. i. Terrul-
lian. Apol. cap.
v. i.Adultera do-
mo exacta, &
dote priuata.

Quid si adduco tuum cognatum huc, à naui Naucratem,

Qui mecum vnâ vectu'st, vnâ naui: atque is si denegat

Facta, quæ tu facta dicis, quid tibi æquum est fieri?

Nunquid causam dicis, quin te hoc multem matrimonio?

Et respondet mulier, Si deliqui, nulla causa est. Et clarè Valerius lib. vii. l. i. cap. i. i. Cum C. Titinius Minturnensis Fanniam uxorem, quam impudicam de industriâ duxerat, eo crimine repudiatam

repudiatam spoliare
mento est, quod non
habet, plus habitura
videtur, quibus ad
priuato supplicij exa-
tus. Et præsertim
exilio interdum
Ca. Sergio Silo, cui
natuque lib. v. i. i.
in volumine Digesti
docti. Capitalem
que. Et hercle non
rum morte aut fugi
ipse leges egredieb
enim interpretor, su
tem perniciter am
deportationis. Elio
phon abdita est. id
Adultero Manlio
damnatus: Namque
Cuiacio lib. v. i. i. i.
Adulterij damnata
tionem. Et in verbi
mia nota. Portum
gationis quæ in his
aliudque seruatum
teris apud scriptor
dor est: postquam
passim reperies in
quid eius est: capital
nobium lib. i. i. i. i.
in aliena comprehen
uerunt non in adul
apud Salianum lib. v.
dicitur sanctiones de
Albo Senatorio
aliudque quid in scrip
Tertulliano, Albu
DCCXLVI. cum rec
rum intra quem Sc
& in Curia propo
Sine, & & & &
descripta proposuit:
Diana Limen
na Hymno:
præst. portibusque.
senso scriptorum. Si
re, à palude, agnomina
Strabo esse videtur lib.
magis, & & &
riuat clarè Pausanias
sam hominis piscat
Suoque regi de
& historia obscura loca
lor, Messeniorum rex, &
& & & &
per, & & & &
successisse in regno Pen

repudiatam spoliare dote conaretur. *Portius Latro, contra adulteram*: Illud, iudices, mihi tormento est, quod notata iudicio vero, ut multiplicatam dotem perdat; plus tamen ex quaestu habet, plus habitura est, quam quantum damnatae perdendum est. *Hæc antiquitus obtinuisse videntur*, quibus addo: Si mariti cognatique dissimulabant, aut, ut *Linij* verbis utar, idoneus in priuato supplicij exactor nemo erat: non raro, publico iudicio, persequeretur id crimen magistratus. Et præsertim *Ædilis*, ac damnatos damnatasque apud populum reperio pecuniaria multa, imò exsilio interdum. Exemplum adduxi supra, de *Vistiliâ*: & nunc non repono. Adde è *Valerio de Cn. Sergio Silo*, cui promissorum matrifamilie nummorum gratia dies ad populum dicta, damnatusque lib. vi. Nec plura reperio præscito auctore. *Lex Iulia* secuta est, ferente *Augusto*. Pæna eius in volumine *Digestorum*, quod miremur, non expressa: & ideo serram inter se reciprocant viri docti. Capitalem eam fuisse plures senserunt, deteriorisque: *Relegationem* tantum, pauci bonique. Et hercle non fuit mors. Ex *Taciti* verbis libro iii. de *Iulia filiâ*, neptique: Adulteros eorum morte aut fugâ puniuit. statimque addit, culpans *Augustum*: clementiam maiorum suasque ipse leges egrediebatur. Nam intellegit *Iulias* leges. Ne exsilium quidem, ex eodem loco: sic enim interpretor, fugam. & ex hoc, qui in manibus: ubi *Tiberius* contra legem *Iuliam*, seueritatem pernicaciter amplexus, *Aquiliam* exsilio damnat. Exsilium intellego, perpetuum, quod sit vice deportationis. Esto igitur *Relegatio*. Facit hoc illud *Taciti* de *Vistiliâ*, Ea que in insulam *Seriphon* abdita est. id est, in insulam relegata. & paullo clementius de *Manlio*, relegatione simplici: Adultero *Manlio* *Africâ* atque *Italiâ* interdictum. Iuvat aliquid illud *Ouidij*, qui ob adulterium damnatus: Namque relegatus, non exsul dicor. Et rationes quedam ex iure scripto: quas pete à *Cutacio* lib. vi. *Observat.* cap. xi. Nodus aliquis esse possit in *Iurisconsulti* verbis ad l. *Iuliam*: Adulterij damnatam si quis duxerit uxorem, lege eadem tenetur. quod tollere videtur relegationem. Et in verbis *Portij Latronis*, que supra: è quibus multa dotis saltem erui potest, & infamia nota. *Portius* autem posterior *Iuliâ* lege. Dicam verè, parum certa res est: & exempla relegationis que in historia in personis eximiis, videri possunt à seueritate principum, non à lege: aliudque seruatum fortasse in hominum vulgo. Ni fuisset, non ille tam frequentes essent de adulteris apud scriptores id cui querela. *Seneca* audeat scribere: Numquid iam vllus adulterio pudor est? postquam eò ventum est, ut nulla maritum habeat, nisi ut irriter adulterum. aliaque passim reperies in eam sententiam; parum probabilia, si relegatio & fuga, adulterij pæna. Quidquid eius est: capitale postea id crimen factum, ut ex *Apuleio* notat idem *Cuiacius*: cui adde *Arnobium* lib. iiii. Adulteria tamen legibus vindicant, & capitalibus adficiunt eos pænis, quos in aliena comprehenderint fœdera genialis se lectuli expugnatione iecisse. Et gladio animaduertunt non in adulteros modo sed omnes impudicos stupratorisque, *Wandalica* leges, ut legi apud *Saluium* lib. vi. Addiderunt quoque hoc ad libidinem comprimendam, seueras pudicitie sanctiones decretorum, gladio impudicitiam coercentes.

Albo Senatorio erasit.] *Album* τὸ λευκὸν; id est, tabula albata in quibus nomina aliudue quid inscriptum. Sic legis *Album Prætoris*, *Album Decurionum*, *Album iudicum*: & in *Tertulliano*, *Album Apostolorum*. Senatorum autem *Album* primus instituit *Augustus*, anno *DCCXLVI*. cum recensio Senatu, multas infrequentibus imposuisset, & simul definisset numerum intra quem *Sc.* non fieret. Eas ad res visum necessarium *Album*: quod renouatum quotannis, & in *Curiâ* propositum. *Dio*: τὰ τοιοῦτα συμπάντων βελόντων ἐς λευκὸν ἀναγράφει. ἔπειτα, καὶ ἕξ ἐκείνων καὶ νῦν κατ' ἔτος ἕτοι ποιέται. id est: Nomina omnium Senatorum in albo descripta proposuit: atque ex eo, quotannis etiam nunc ita fit.

Dianæ Limenetidis.] *Scripturam* eam iuuare aliquid *Callimachi* versus videntur in *Diane Hymno*: καὶ μὲν ἀγλαῖς Εἰση καὶ λιμένεσσιν ὀπίσκοπος. quasi eadem illa dea viis præsit portibusque. At tu nihil ambigens repono, *Limnatidis*. Ita historia hic postulat, & consensio scriptorum. Siue enim à *Limnis* vico (qui aliter *Amycla* dictus) *Messenia*: siue ὑπὸ τῷ λιμένι, à palude, agnominata ea dea, certè *Limnatis* scribendum, siue *Limnetis*. Prioris sententia *Strabo* esse videtur lib. viii. τὸ δ' ἐν Λίμνι τῷ Ἀρτέμιδος ἱερῶν Λιμναίων, ἐν ᾧ Μεσσηνιοὶ καὶ τὰς παρθένους ὑβρίσας δοῦναι τὰς ἀφγμένας ὅτι τῇ θυσίᾳ, ἐν μεσορείῳ ἐστὶ τῇ Λακωνικῇ, & τῇ Μεσσηνίᾳ, ὅπως κοινῶς συνετέλεον παρῆναι καὶ θυσίαν ἀμφοτέροις. Nec dissimilia libro sexto. At à lacu derivat clarè *Pausanias* lib. iiii. & vi. itémque *Artemidorus* lib. ii. qui *Dianam* in somnis visam boni ominis piscatoribus esse vult, quoniam & *Λιμνῆτις* dicatur.

Suoque regi dent **Heliatem* agrum, in quo id delubrum cecidisse.] *Lectio* Ambigua lectio in Cornelio. *Penthilus* *Arcadia*, & nisi fallor, *Messeniorum* rex, filius *Orestis*. *Strabo* lib. xiii. Ὁρέστῃ δὲ ἐν Ἀρχαδίᾳ πελοπόννησος τῷ βίῳ, δεκάεττος τὸ ὄν ἀντὶ Πένθιλον λέγεται, καὶ μετὰ τὴν ἐξήκοντα ἔτη τῆς Τροικῆς ὕστερον, ὅτε αὐτὸς τῇ τῆς Ἡρακλείδων εἰς Πελοπόννησον καὶ ὁδοῖν. id est: *Orestis* in *Arcadiâ* defuncto successisse in regno *Penthilum* filium eius aiunt, & processisse in *Thraciam* vsque, sexaginta ferè

Magistratus ac
culabant adul-
teras.
Et præsertim
Ædiles.
* In lib. i. An-
nal.

Quæ pæna le-
gis Iulie.

Non fuit capi-
talis.
* Velim consi-
derari Suetonij
etiam locum
in Aug. cap. v.
ubi grauiorem
adulterij pænam
nominat.

Relegatio fuit.

Aut fortasse
tantum multa
dotis, cum in-
famie notâ.

Adulteriorum
crebritas.

Postea tamen
pæna capitis
inducta.

Gladij pæna
ex legibus
Wandalicis.

Album Sena-
torium.
Quando insti-
tutum.

Quo annis id
relectum.

Diana Lime-
netis.

Limnatis.
Cognominis
eius causâ.

Ambigua le-
ctio in Corne-
lio.
Penthilus *Ar-*
cadia rex.

Aliquid hac
re & Tertul.
De Pallio.

Coniectura
plures,
Cicero
Messeniorum
rex.
Eleas ager.

* Quae opinio
Veritatis est.

Traiectio co-
pula.
In Eleas.
PAG. 75.
Eryx mons.

Veneris Eryci-
nae ades Ro-
mae.
Suetonij for-
tasse error.

Segeſtani à
Troianis.
Mamertini.

Diuitiae Len-
tulorum.

Gatulici duo
fuerunt.

post Troicas res annis: quo ipso tempore in Peloponnesum redierunt posterius Herculis. *Velleius lib. 1.* Post Orestis interitum filij eius Penthelus & Tisamenus, regnauere triennio. Tum, ferè anno octogesimo (*Strabo numerauit annos dumtaxat sexaginta*) post Troiam captam, centesimo & vigesimo quàm Hercules ad deos excesserat, Pelopis progenies quæ omni hoc tempore, pulsus Heraclidis, Peloponnesi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. *Tempora & res satis conueniunt: disconuenit fortasse Tacitus, qui regem ipsum è posteris Herculis facere videtur.* At cum omnia Græcorum scripta excussi, qui progeniem Herculis prodidit, interque alios Theophilum lib. 11. aduersum gentes: Penthilum nullum reperio. Turbat etiam, quod Pausanias libro quarto, ubi Messeniorum reges ordine enumerat, neminem recenset hoc nomine. Quid si legas ergo Pentheo Eleatem agrum? quid si, Temeno? qui certè inter Heraclidas est. Sed is Argis regnum habuit, ut Pausanias auctor. Quem eundem in hac historiâ si sequimur, Cresponi nomen fuit Messeniorum regi: cui in diuisione per fraudem liqueſcentis sortis, terra ea obuēnit. Scripserim ergo, suoque regi dein Eleatem agrum. Eleatem sanè retineo: quia Strabo mihi auctor totam regiunculam inter Dymen & Messenam, Eleam vocatam fuisse. * Dentheleatem, siue potius Dentheletem recipere non possum, quia Thracia ij populi, apud quos quæ potuit esse hoc templum? Dixi multa. si erro, da sodes coronam: quia taurum toties non ferire difficile est, ait ille.

* Mercerus, Tegeatem, aut Thuriatem mallet: & cum eo Pausanias profectò. quem vide. Nec enim ep̄a facio, historiæ hæc πᾶσι.

Quod si vatum annalium ad testimonia vocentur. *Alia dixi olim: nunc hoc. videri legendum: vatum annalium atque quod proinde est quasi scripsisset atq. annalium, transpositu veteribus crebro. In Lege Mamiliâ, & Agellio, aliisque scriptoribus, notauit.*

Eodem Veneris montem apud Erycum. Imò, Erycem. Eryx enim Sicilia ille mons dictus, descriptus Polybio lib. 1. cum ipso templo, & Straboni in VI. De eo Virgilius:

Tum vicina atris Erycino in vertice sedes
Fundatur Veneri Idaliæ.

Et ad eius instar etiam Roma templum erectum Veneris Erycinæ ad portam Collinam, de quo Ouidius & Linus. At illud mirum, quod noster hic Tiberio tribuit, id Suetonium Claudio adscripsisse, cap. xxv. Templum in Sicilia Veneris Erycinæ vetustate collapsum, ut ex arario P. R. reficeretur, auctor fuit. An Suetonius id scripsit ἀλογιστῶς? an verè instauratum iterum à Claudio fuit? Quod tamen baud facile creditur, tam paucorum annorum intervallo.

Suscepit curam libens ut consanguineus. *Quia Segeſtani pariter à Troianis orti. Panegyricus tamen scriptor, ad solos in Sicilia Mamertinos eam gloriam transfert: Imputauere se origine fabulosâ, inquit, in Sicilia Mamertini, in Asia Ilienses.*

P. Rutilij exemplum. *De quo Ouidius:*

Et graue magnanimi robur mirare Rutili
Non vfi reditus conditione dati.

Smyrna virum tenuit, non Pontus & hostica tellus.

Velleius, Cicero, Seneca, omnes scriptores.

Lentulo super Consulatum & triumphalia de Gætulis. *Plures Lentuli sub hoc auum, & vereor ut confuderint quosdam viri docti. Lentulum Augurem eundem fuisse cum hoc Gatulico censent. Non consentio ego. Primum, quia ille semper Auguris cognomine, quasi ad discrimen adfectus: quod desisset, factò loco agnomini meliori. Vbi, inquam, ille Augur nominatur, nusquam adiectum Gatulici nomen. Iterum, quia huic Anguri liberi nulli. colligo ex Suetonij Tiberio, qui ait Cn. Lentulum Augurem, cui census maximus fuerit, angore & metu ad fastidium vitæ à Tiberio actum: & ut ne quo nisi ipso herede moreretur. Non tam impudens Tiberius, (præsertim hoc imperij sui auo) qui id exprimeret ab homine, cui suus heres. At Lentulo Gatulico filius, uti docebo, cognomine eodem. Denique notari Augurem, ut inertenem, sine ingenio, sine linguâ, à Senecâ video: illum laudari à Tacito hic & lib. 1. Præcipue infensi Cn. Lentulo, quod is ante alios atate & gloriâ belli firmare Drusum credebatur & illa militiæ flagitia primus aspernari. Non mouet me quod opes magnas Gatulico Tacitus tribuit, magnas item Anguri Seneca Suetoniisque. Disparitas enim elucet eo ipso. Gatulico gloriæ fuerunt opes innocenter paritè & modeste habita, ait noster: vitio Anguri, cuius sordes & sterilitatem notat Seneca his verbis: Cn. Lentulus Augur diuitiarum maximum exemplum, antequam illum libertini pauperem facerent (hic quater millies H. S. suum vidit. propriè dixi: nihil enim amplius quàm vidit) ingenij fuit tam sterilis, quàm animi. Cum enim esset auarissimus, nummos citius emittebat, quàm verba. tanta erat illi inopia sermonis. Censeo ergo diuersum ab Augure Gatulicum fuisse: censeo tamen, non pugno. Sed & Gatulici duo, Pater, Filiusque. Pater ecce, qui hoc anno mortuus: filius, qui sequenti Consul. Nominant Fasti, Dio, Tacitus ipse. Velleius cla-*

risime: Sed Collas e
omnium virtutum
laudantur à prisca. H
scribit. Poemata, M
dam Græca 111. &
ad Cui principat
Domitium
Hunc admodu
nio & Marcellâ d
Nationis Term
morum de iuradlu
cicero dicitur
messinorum agros
dictum: unde Term
Idemque cum
nomen, die.
Annò, Hornò, Po
Tacitus XV. Annal.
tus Capiteius, Nili
Sic idem ille Annò,
Annueris, item
Thracum genti
Hi sunt quos opes
rion dicitur: rē, p
rō. Quod ait eos
bidine parere solitos
Magna vis ar
mentem.
More gentis,
eum ritum eleganter
tis dicitur: p
or rō in dicitur
velim, p
loco plura.
Rebusque turba
rum extremum. C
dicitur h, inquit, aut
ymē, rō, nō
eustas dicitur.
& in publicis & in p
ptus. Hæc talia, qui
Claudia Pulchr
fuit inter acta Cui, v
repperi: hoc tantum, f
da in frâ.
Græco versu ad
dominatis filiola, inu
traxit, dicitur
Tragadiâ quapiam em
diz rōt rōt: l
mnia laſon dixit, L
Suo iure disertu
quem Seneca ab se adole
Esse in ciuitate.
esse iactat, legi que: esse
Repperi in Com
ter sexum. Citat eam Pl
libro VII. Neronem p
Non pertinent ad hanc,

risimè: Sed Cossus etiam victoriæ testimonium in cognomen filij contulit, adolescentis in omnium virtutum exemplum genti. *Filius est, cui locus inter doctos: cuius Historia & poemata laudantur à priscis. Historia, a Suetonio, Cal. cap. VII. Cn. Lentulus Gætulicus Tiburi genitum scribit. Poemata, Martiale, Præfatione quâpiam, Sidonio, & Probo. Leguntur & hodie quædam Græca III. & VI. Anthologia, ubi corruptè titulus, Γεταλίας pro Γεταλίας. Supervixit iste ad Cæj principatum, interfectus ab eo cum Germania præfuisset decem annos. Djo, LIX.*

Gætulicus Filius, poeta & historicus.

Domitium decoravit pater.] *Vide Suetonium in Nerone cap. I. Velleium II. Hunc admodum adolescentulum fororis nepotem.] Natus enim ex Iulo Antonio & Marcellâ Octaviæ F. Consule Augusti nostrum Stemma.*

Nationis Termestinae.] *Terminus opidum clarum in Hispaniis agnoscit Appianus: Τερμυσὸν δὲ μεγάλην πόλιν αἰεὶ διαπεσθὴν Ῥωμαίοις γηρομένω, δὲ ἐρυμνὴ κατήγαγον ἐς τὸ πεδῖον, καὶ ἐκέλευσεν οἰκῆν ἀτειχίστως. Et credo me verè emendasse illud Sallustij: Hi saltibus occupatis Termestini agros inuasere. ubi vulgò, tum externorum agros. Opidum ipsum Termes * Plinio dictum: unde Termestini.*

Terminus opidum, siue Termes.

* Lib. III. cap. III.

Idemque cum postero ad quæstionem traheretur.] *Vertranius notat, Deest hic nomen, die. Imò iudicium hic tibi. Solens priscus sine additione dicere, Hæsternò, Cortidianò, Annò, Hornò, Posterò: & ferè Adverbiorum in morem. Exempli, iuventutis causâ, sint ista. Tacitus xv. Annal. Posterò, cum ad eisdem cruciatus retraheretur, gestamine fellæ, &c. Plautus Capiteueis, Nisi cottidianò sesquiopus confeceris. ubi perperam legas, cottidianos, vulgò. Sic idem ille Annò, non semel dixit, ut alibi notavi & correxi. Sic Cicero lib. III. ad Atticum, Anniuersariò, item Voluntariò, Commodò, & plura. Hæsternò etiam eadem ratione mihi lectum.*

Hæsternò, Cortidianò, & similia.

Leucula in Plauto emendato.

Thracum gentibus, qui montium editis inculti, atq. eò ferociùs agitabant.] *Hi sunt quos ὄρειες; Θράκας Thucydides appellat, describitque lib. II. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὄρειων Θρακῶν τὰς πολλὰς τὸ ὠτόνομον καὶ μαχαροφόρον, οἱ δὲ οἱ καλῶν, ἢ Ροδοπῶν οἱ πλείστοι οἰκῶντες. Quod ait eos ὠτόνομος: idem Tacitus voluit, cum hic scripsit, ne regibus quidem nisi ex libidine parere solitos.*

Montani Thracæ.

ij liberi.

Magna vis armata aut incondita.] *Rectè. Rhenanus, at incondita, præter Taciti Pag. 76. mentem.*

More gentis, cum carminibus & tripudiis præfultabant.] *Notat barbaricum eum ritum eleganter Thucydides in oratione Brasidæ, lib. III. ἔπει δὲ τῷ μέλλωνι μὲν ἔχοντι τοῖς ἀπειροῖς φοβερῶν, καὶ γὰρ πλήθης ὄψεως δεινοί, καὶ βοῆς μεγέθει ἀφόρητοι. ἢ τε δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὄρειων ἔχοντι πᾶσι δὴλωσι ἀπειλῆς, περὶ μὲν δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ ἐχθροὶ. Vbi scribi velim, πλήθης ὄψεως, quod Tacitus transtulit ad Germanos, corpus visu toruum. De hoc ritu in loco plura.*

Barbarorum mos ante acie cantandi.

Rebúsque turbatis malum extremum discordia accessit.] *Neque nollem, malorum extremum. Ceterum ad vitam & usum notanda gnome. quam adfirmat item Polybius lib. V. διόπερ ἢ, inquit, ἀμυνομένης, φιλοπομίας, ὀργῆς δὲ ἐν ἀλλήλοις πάντα πλήρη. τὸ γὰρ δὴ φιλεῖ γίγνεσθαι, καὶ αὐτὴ κοινὰ παρὰ μὲν καὶ αὐτὴ τὰς κατ' ἰδίαν βίας, ὅταν ἐλλείπωσιν αἱ χωρητικαὶ τῶς ἐκείνων ὀπισθοαῖς. Quamobrem suspicionis, contentionis, iræ omnia plena erant. Hoc enim & in publicis & in priuatis rebus vsuuenire solet, cum incepta nostra deserunt successus & sumptus. Hæc talia, quisquis vir es, obserua & decerpe, serios historiarum fructus.*

Discordia res pessundat.

Claudia Pulchra sobrina eius postulatur.] *Dionem adi, qui historiam hancce recensuit inter acta Cæj, ubi de Domitio. Sobrina hæc Claudia quomodo Agrippina fuerit, nondum repperi: hoc tantum, filium eius Quinctilium Varum, desponsum filia Germanici, quod ostendo infra.*

PAG. 77.

Græco versu admonuit, ideò lædi, quia non regnaret.] *Suetonius extulit, Si non dominaris filiola, iniuriam accipere existimas? Ex quo Canterus noster diuinat, Εἰ μὴ κατὰ τὸν πενίον, ὡς ἐλπίσας δοκεῖς. Sed non est dubiū quin ad Iasonis vocem aspexerit Tiberius, quam ille in Tragædiâ quâpiam emisit. cuius mens hæc & verba apud Aristotelem III. Polit. cap. III. καὶ διὰ τὸ τ' ἴσως ἰάσων ἐφν, πρὸς οὗτον μὴ τυραννοῖ, ὡς ἐκ ὀπίσθιαν ἰδῶντος εἶναι: & ob hoc non iniuriâ Iason dixit, Lædi se quia non regnaret: scilicet inscius priuatum agere.*

Versus indicatus quem Tiberius aspexit.

Suo iure disertum eum appellauit.] *Et sanè magnificat eum ubique Quinctilianus, quem Senem ab se adolescentulo cultum ait, lib. V.*

Domitij Afri laus.

Esse in ciuitate Germanici coniugem.] *Non ego medicus huic loco: ne ille quidem qui esse iactat, legítque: esse in ciuitate, qui Germanici c.*

Desperatus, me iudice, locus.

Repperi in Commentariis Agrippinæ filia.] *Que mulier perita & industria præter sexum. Citat eam Plinius indicelibri VII. vocátque Agrippinam Claudij: scilicet uxorem. Et libro VII. Neronem paullo antè principem, pedibus genitum parens eius scribit Agrippina. Non pertinent ad hanc, ut vir doctus nuper censuit, Augusti laudes apud Suetonium cap. LXXXVI.*

Agrippinæ ingenium, & scripta.

Viri docti in ea error.

Et quâdam

Et quâdam epistolâ Agrippinæ neptis ingenium collaudans: Sed opus est, inquit, dare te operam ne molestè scribas aut loquare. *Manifestus est ἀναγοισμός. Pertinent ad matrem huius, quæ Augusto neptis: ista proneptis. Nec dubium, quin hac quidem viuo Augusto planè ad huc puera.*

Seruis tramisit.] *Qui ad fulcra lecti, ex more.*

Quanam in ciuitate templum statueretur.] *Illud, quod destinatum Tiberio & Senatui, à communi Asia.*

PAG. 78.
Atys Herculis
filius.

Tyrrhenus in
Italia.

Smyrnam quis
condiderit.

Tyrrhenum Lydumque Atys rege genitos.] *Atys Herculis & Omphales filius, è duobus filiis sorte iactâ alterum retinuit Lydum nomine, alterum in Italiam misit colonie deducendæ: cui nomen Tyrrhenus, & ab eo Tyrrhenia terra. Ita ferè Strabo lib. v. conuenienter ad Taciti verba: & Tertullianus, De spectaculis, Lydos ex Asiâ transuenas in Etruriâ confedisce Timæus refert, duce Tyrrheno, qui fratri successerat, (lego, cesserat, siue secesserat) regni contentione. Paulo diuersus tamen ab istis Dionysius lib. i. quem licet legas, Velleiûmque libro i.*

Siue Tantalus Ioue ortus illos, siue Theseus, siue vna Amazonum condidisset.] *Variantes has sententias super cōditâ Smyrnâ notabis passim. De Theseo & Atheniensibus, sensit Epigrammaticus lib. iiii. εἰς εἰκόνα Πεισέστη. ubi Athenienses hoc argumento Homerum sibi vindicant:*

Ἡμέτερος γὰρ ἐκείνος, ὁ χροῖστος ἢ πολὺντι;

Ἐπεὶ ἀθλῶντος Σμύρναν ἀποκρίσται.

De Amazone, quæ nomen Smyrna à se dederit, initio libri xiiii. Strabo. Ceterum lapides nummique hoc opidum Zmyrnam scribunt, non ut obtinuit per Sigma.

Quando pri-
mum templū
Deæ Romæ.

Templum Ro-
mæ & Veneris.

Se primos templum vrbis Romæ statuisse.] *Observabit philologus. Accidit hoc anno vrbis DLVIII. Secuti exemplum sunt Alabandenses annis xxiiii. circiter posterius. gloriantur apud Linium, lib. xliii. Alabandenses templum vrbis Romæ se fecisse commemorauerunt, ludosque anniuersarios ei Diuæ instituisse. Prudentius de hac Deâ:*

—colitur nam sanguine & ipsa

More deæ, nomenque loci ceu numen habetur:

Atque vrbis Venerisque pari se culmine tollunt

Templa, simul geminis adolentur thura deabus.

Ubi vides commune Romæ templum in ipsâ vrbe cum Venere fuisse. Ad hanc quoque Diuam ille poëta:

Exaudi regina tui pulcherrima mundi

Inter sidereos Roma recepta polos.

Quâ parte vr-
bis?

Claudianus in monte Palatino collocat, lib. ii. De laudib. Stilic. ubi Prouincias facit Roma supplicantes:

*Conueniunt ad testâ Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino.*

Lepidus ipse diligi se per modestiam abnuebat.] *Assentior omnino Mercero legenti immisâ vocolâ, diligi à se. Priora vide.*

Tasidem Cæsar in Campaniam specie dedicandi templum.] *Vox abest sententia explende. Lego, Cæsar iit Campaniam.*

Apud Nolam Augusto.] *Loco ubi mortuus. Adi Dionem lib. lvi. in extremo. Suetonium cap. xl.*

Cæde eius patratâ, sex postea annos pari secreto coniunxit.] *Abiit vrbe Tiberius, anno dclxxix. nec rediit: abiit vitâ dccxc. Undecim ergo abfuit continuos annos. Errorem Plutarchi non dissimulo, aut potius exscriptoris, Libello de exilio: ubi legitur Tiberius septem annis Capreas inhabitasse. Verba sunt: Τίβεριος δὲ Καῖσαρ ἐν Καπρίαῖς ἐπὶ τὰ ἔτη δινθίδι μὲν καὶ τὰ δ' αὖτις. Falsum. Nec inuerit eum, quod non statim Capreas secessit. Vix enim in Campaniâ hæsit dimidiatum annum, ut liquet ex Cornelio nostro. Damna ergo lectionem, nisi manus Plutarchum, & scribe, d'εργα, vel ἐδ'εργα. Et. Etiam in Suetonii loco, ubi de hac absentia, adhæresco, cap. li. Toto quidem triennio, quo viuente matre abfuit, semel omnino eam, nec ampliusquàm vno die, ac paucissimis vidit horis. & malim, toto biennio. Egressus enim Tiberius sine anni dclxxix. obiit illa principio anni lxxxii. ut ex Tacito clarum. Non ergo fuerunt inter toti tres anni.*

Plutarchi seu
librarij latus
error.

Addubratum
de Suetonii
scripturâ.

Pugna aperta
inter Suetonium
Tacitumque.

Quippe illi prægracilis & incurua proceritas.] *Pugnat hac delineatio, è diametro, cum Suetonii verbis: Corpore fuit amplo atque robusto. staturâ, quæ iustam excederet. latus ab humeris & pectore: ceteris quoque membris vsque ad imos pedes æqualis & congruens. De veritate, secundum neutrum pronuntio. Quod sequitur, Vlcerosâ facies, ac plerumque medicaminibus interstinctâ: explicat idem Suetonius Facie honestâ, in quâ tamen crebri & subtiles tumores.*

tumores. In cuius verbis vitium, quidem est subtilis tumor? Libri aliquot Pulmanni nostri, subiti tumores. nihil melius. At tu me duce scribe: subtili tumores. vel etiam, subtilles. Non potuit magis aptiore verbo exprimi liquor saniesque, quæ in eiusmodi tumoribus minutatim stillat. Ita Substillum Festo, tempus ante postque pluuiam, quod tam stillaret aut nondum desisset. Terullianus: Aut imbres ruunt, & si qua missilia cum imbribus, dehinc substillum, & denuo subdum. Cato De re rustica, in Stranguria usurpat: Nunc de iis quibus ægrè lotium ir, quibusque substillum est.

Vera in Suetonio correctio. Subillus.

Eques Rom. ex illustribus Curtius Atticus. Est ille, quem libro VI. subuersum artibus Sciani ait: & ad quem Ouidij Elegia III. & VII. libri secundi De Ponto.

Villâ, cui vocabulum Speluncæ. Prætorij Suetonius appellat, more sui sæcli, quo omnes villæ elegantiores & non rustici usus, Prætoria dictæ. Nomen illi à re, quia imposita, vel adiuncta huic nativæ speluncæ. Id secutos in positurâ villæ Romanos, docet Seneca locus de villâ Vatia: Speluncæ sunt duæ, inquit, magni operis, laxo atrio, paries manufactus (scribo, pares manufactis): quarum altera solem non recipit, altera vsque in Occidentem tenet. Ceterum hoc ipso in factore recensendo non sine censione Suetonium dimitto. cuius vulgati libri: In Prætorio cui Spelunca nomen erat, incanante eo, complura & ingentia saxa fortuito supernè delapsa sunt. & aio rescribendum: in canantem cum.

PAG. 79.

Prætoria. Villæ ad speluncas. Seneca correctus.

Suetonius correctus.

Mare Amuclanum inter Fundanosque montes. Amyclæ duplices. Altera Latronum quæ silentio perierunt, ut paræmia est: altera Italorum, inter Caietam & Tarracinam, quas à Serpentibus deletas crediderunt Solinus Pliniusque. Ab his Amyclis, mari illi nomen.

Amyclæ in Italia.

Falsum renidens vultu, seu loqueretur. Distinguo sc: renidens vultu. seu loqueretur, seu taceret iuuenis; crimen ex silentio, ex voce. Turbant vulgò.

Cum vxor. Iulia Drusi F. quæ Neroni nupta: quàmque postea Claudius, Messallina dolo, interfecit. Sueton. & Dio.

Iulia.

Afinius Agrippa. Censeo filium Asinij Galli: idèoque addit, clariores illi maiores, quàm vetustiores. Nam Asinia gens in lucem protracta ab Augusto, qui non iniuriâ extulit auum huius Pollionem.

Afinia gens.

Q. Haterius, eloquentiæ celebratæ. Inter declamatores recenset Seneca pater, inuriturque eandem notam quam hic Tacitus. Q. Haterius, inquit, pulcherrimam imaginem mouit. Cœpit enim subito quo solebat cursu orationis scribere (vellem, describere) quasi exaudiret aliquem tumultum, vastari omnia ac rapi, comburi incendiis villas, fugas agrestium. & cum omnia impleisset terrore, adiecit, Quid exhorruisti adolescens? focer tuus venit. De eodem homine vitioque corrigendus Seneca filius, epist. XL. Namque Echeri cursum suis temporibus oratoris celeberrimi, longè abesse ab homine sano volo. lege, Nam Q. Hateri. Elegans in hanc rem Augusti iocus, Haterius noster sufflaminandus est. quod à curribus tractum. Ad hunc hominem Eusebiana ista refer in Chronicis: Q. Haterius (malè in eo Atherius) promptus & popularis orator, vsque ad x. c. prope annum summo honore consenscit.

Seneca de eo emendatus.

* Ipse rotam stringit multo sufflamine consil.

Q. Haterij senium.

Atulius quidam libertini generis. Ergone permissum libertis edere ludos? Apparet. Suetonius tamen aliud indicare videtur Claudij cap. XXVIII. De Harpocrâ magna gratiæ apud Imp. libertos: Cui, ait, lecticâ per urbem vehendi, spectaculaque publicè edendi ius tribuit. Sed credo veritatem Romæ tantum, non in municipiis coloniisque.

Liberti non edebant ludos in urbe.

Quinquaginta hominum millia debilitata, vel obtrita sunt. Nihil mutemus. Suetonius & Orosius viginti hominum millia periisse eo casu aiunt: nosler quinquaginta, sed latius sumens, debilitatos non solum obtritos.

PAG. 80.

Cœciliari fecipiores.

Euenisse id olim Claudie Quintie. Duo nomina gentilitia huic femina: Non est Romanum. Scribo, Claudie Quintæ. Tertia, Secunda, Quarta, Quinta, mulierum agnomina ab ordine nascendi. Ita Liniolib. XL. Calpurnius Piso necatus à Quartâ Hostiliâ vxore dicebatur. In vetusto lapide, QVARTA. LIVIA. & alibi, QVINCTA. NONIA. Eoque exemplo hic, Quinta Claudia. Iudicium meum firmat historia, quia Ap. Claudio huius patri quinque filie fuerunt. Cicero in Catone: Quattuor robustos filios, & quinque filias Appius regebat, & senex & cæcus. Malè ergo in scriptore de Viris Illustribus, Livia Claudia. Quod ad historiam hanc, miraculumque: habes apud solum, nisi aberro, Valerium, lib. I. cap. VII. Possunt & illa miraculorum loco poni, quod Q. Claudie statua in vestibulo templi Matris deum posita, bis eâ æde incendio consumptâ, prius P. Nasicæ Scipione, L. Bestiâ: item M. Seruilio & L. Lamiâ C o s. in sua basi flammis intacta stetit.

Claudia Quinta. Agnomina feminis numerata.

A Cæle Vibennâ, qui dux gentis Etruscæ, à Tarquinio sedem acceperat. Mutant annales, in nomine, in tempore, in re. Nomen illi Cælem, nosler & Varro faciunt lib. III. Cælium, Dionysius & Tabula Claudiana, quæ Lugduni. Tempus aduentus eius, ad Romulum Varro & Dionysius rettulere: ad Tarquinium, Tacitus & Claudius in tabulâ dictâ, Festus, (ut

Cæles Vibennâ. De eo variant sententia.

Fragmenta

Fragmenta sunt) de Tarquinio item inseruit: sed discescit nomen; & Calem ac Vibennam facit duos fratres. In re ipsa: Dionysius Romam migrasse eum, impulsus Romuli famâ; Tacitus, auxilij ferendicauâ; Claudius, exactum variâ fortunâ pulsûmque, describunt. Tabule illius Claudianæ verba digna adscribi. Seruius Tullius, si nostros sequimur, captivâ natus Ocrefiâ: si Tuscos, Cæli quondam Viuennæ sodalis fidelissimus omnique eius casus comes, postquam variâ fortunâ exactus cum omnibus reliquiis Cæliani exercitus Etruriâ excessit, montem Cælium occupavit, & à duce suo Cælio ita appellatus. Mutatoque nomine (nam Tusce Mastarna ei nomen erat) ita appellatus est, ut dixi.

Cum auxilium appellatum *tauisset. Hæc scriptura, aiunt, codicis Medici. Variè resituunt. Putem tò appellatum, è priore lineâ repetitum frustra, delendumque. Ita legerim, cum auxilium tulisset.

Vnde Tuscum vicum è vocabulo aduenarum dictum. Aliter visum Lælio, qui lib. II. cognominatum vult à reliquiis exercitus Porcenæ, qui è fugâ receperant se Romam, victi ad Ariciam à Cumanis. Pars, inquit, præexigua duce amissa, quia nullum propius perfugium erat, Romam inermes & fortunâ & specie supplicum delati sunt. His locus ad habitandum datus, quem deinde Tuscum vicum appellarunt. Varro item leuiter dissentit. Hi post Cælis obitum, inquit, quod nimis munita loca tenerent, neque sine suspitione essent, deducti dicuntur in planum. Ab eis dictus Vicus Tuscus, & ideo ibi Vortumnus stare, quod is deus Etruriæ.

De Vortumno quod ait, confirmat Propertius,

Tuscus ego, Tuscis orior: nec poenitet inter

Prælia Volscinos deseruisse focos.

Vbi perperam Volscinos, quia Volsci in Etruriâ non fuerunt. Libri manus. Volsanos. quos sequor, aut certe, Volscinos.

Varum Quinctilium diuitem & Cæsari propinquum. Censeo filium esse infelicis patris, qui in Germaniâ casus. Sed quomodo Cæsari propinquus? Credo, quia Germanici filiam duxerat uxorem. Seneca lib. I. Controuer. III. Declamauerat apud illum hanc controuersiam Varus Quinctilius, tunc Germanici gener & prætextatus. Itaque absocer illi Tiberius fuit. An etiam propinquus aliâ de causâ? Puto, quia Claudia Pulchra Vari mater, sobrina Agrippina dicitur supra. nec tamen ultra repperi.

Capreas. Scholiastes Iuuenalis, ad hæc poëta — angustâ Caprearum in rupe sedentis: Sedentis, inquit, significat & diuem turpiter vixisse Capreis Tiberium. Corrige, & diu & turpiter.

Thelebois habitatas fama tradit. Ideò Theleboæ pro ipsis Capreis, Ausonio: — viridesque resultant

Theleboæ.

Virgilius causam nominis tangit:

— Theleboûm Capreas dum regna teneret.

Emit, siue permutauit eas cum rep. Neapolitanorum Imp. Augustus, traditis earum vice Pithecusis, siue, ut Suetonius appellat, Ænariâ, Aug. cap. XCII. Notat Dio LII. in extremo, & clare Strabo lib. V. Αἱ δὲ Κἀπρεαὶ δύο πόλιν εἶχον τὸ παλαιόν, ὅπερον δὲ μία. Νεαπολίται δὲ καὶ ταύτην κατέσχον, πολέμῳ δὲ ἀποβαλόντες τὰς πικρὰς, ἀπὸ γὰρ τῶν Κἀπρεῶν τὸ Σελασθ, τὰς δὲ Κἀπρεῶν ἰδίον πομπαιμένον κτίσμεν. Ab hac causâ ergo Caprea in censu Cæsarium: quam Tiberius XII. villarum nominibus insedit, ait noster. Iis villis nomina fuisse censeo XII. deorum ex Suetonio, qui Capreis adsignat Villam cui nomen Iouis, cap. LXV. Sed & Pharus in eâ insulâ, vsui nautis. Idem, Turris Phari terræ motu Capreis concidit. quod ponit inter omina Tiberianæ mortis. Exstructa iterum, ex his Statij versibus:

Theleboûmque domos: trepidis vbi dulcia nautis

Lumina noctuagæ tollit Pharus æmula Lunæ.

Inlustri equite R. Titio Sabino. Titum prænomen illi dat Plinius. Ap. Iunio, ait, P. Silio C. s. Cum animaduertetur ex causâ Neronis, Germanici F. in T. Sabinum & seruitia eius.

Tectum inter & laquearia tres Senatores se abstrudunt. Di de ag. auctores perdant tam scelestæ fraudis. cuius tamen exemplum ab Ephoris esse, moneo iuuentutem. Pausaniam Sparte regē, cum ad Ephoros detulisset Argilius quidam proditiōis, & occulta cū Rege societatis, eamque in rem litteras eius ostendisset: ut tamen ipsi coram ea audirent cognoscerentque, cōmenti fraudem sunt, ut in templū perfugeret Argilius quasi ad aram. ibi Pausania in os hæc exprobraret, apud cōscium non negaturo: Ephori autem in occulto laterent, duplici quodam tabulato disclusi. Pete hæc à Thucydide disertim narrante lib. I. Nec dubitabis, quin perfidia nouū exemplum sit à facto illo.

Non aliâs magis anxia & pauens ciuitas, egens aduersum proximos. Litterulâ additâ restituo: tegens. Dictio similis in Cicerone, pro Roscio, Tecti esse ad alienos possumus: focium verò fallere qui possumus?

Cæsar

Fragmenta sunt
de Tarquinio item
inseruit

Fragmenta sunt
de Tarquinio item
inseruit

Vortumnus
deus Etruriæ

In Propertio
coniectura.

Quinctilius
Varus

Gener Germa-
nici.

P. A. G. 81.
Theleboæ, pro
Capreis.

Eas Augustus
emendat.

Manferuntque
apud Cæsares.

Villæ xii. a
deorum no-
minibus.
Pharus Ca-
preis.

T. Sabinus.

Turpis fraus:
eâq. ab Epho-
ris sumpta.

Tegere aduer-
sum aliquem.

Cæsar sollennia in
his vir doctus, dum inter
epistolam exegisse. & id
epistolam præfatam (ita se
vulgo? Nec, precatum
tunc Cæsar sit. Ita sapienter
religiosus in vulgum. P
omnamur. Templo aperi

Auspiciis epul
Heu miseri, in
Festa Kalenda

Vide & Ovidium in Fa-
stis Augusti & de
At de stipe strenis
abhorrens omnes etiam
admitteret strenas. Cla-
duntur ad prætorium
regum. & de
Maximi loci viri docti

Kalendis Ianuariis incre-
annum Ianuarias appell
cia etiam vanissimi coll
certa auium ferarumq.
sit notitia futurorū.

Vbi inter sacra &
vincla & laqueus in-
trabant: nedom ut pami
lursæpæ, & de
xæw γερονέω σινέω

Sextum quendam Licin
mum visum prælagium.
qui omnes dies festos. Sen
damnatus. Diebus festis

Nullus à poenâ hominū
Flaccum: τὴς ἐπὶ τῶν πο-
αὶ ἐπὶ τῶν πο-
administrentibus Præsid
celebritates natalitijque

in Xenophon expressit. a
ἀλῶν μὴ ἐκείνῳ τὸ μῦθος
ἐκείνῳ. Sed & τῶν
subindicat Appianus V. C
ἐπὶ τῶν πο-
Exitus quos Latin

nio habes libro VI.
Asinius Gallus, cui
pania uxor Asiny, con-
uisti matre. Vide nostrum

Modica domi arm
Epostquam non f
Castello, cui nomen
Alam Caninefatem

PRIMAE. CANNANE
Aulam Octavianam
autem ex Octavia & M.
mitius, qui pater Principi

Cæsar sollennia incipientis anni Kal. Ianuarias epistolâ precatus.] Illudit nobis vir doctus, dum interpretatur, Tiberium ipso Kalendarum die à Senatu populoque strenas per epistolam exegisse. & id multis verbis. Quanto proclivius & verius erat dicere, Tiberium initio epistolæ præfatum (ita scripserim, quàm precatum) de Kalendis noui anni, quæ festæ & sacræ vulgo? Nec, precatus, damno sententiâ istâ: ut sacra auspiciâque eius diei primâ epistolâ veneratus Cæsar sit. Ita suprâ legi: Sed principio litterarum veneratus deos. Sanè dies ille, si quis alius, religiosus in vulgus. Plinius: Primum incipientis anni diem lætis precationibus inuicè faustum ominamur. Tempia aperiiebant, vota concipiebant pro suâ quisque publicâque salute. Prudentius: Iano etiam celebri de mense litatur

Duplex lectio in Tacito.

Religio Kalendarum.

Auspiciis epulisque sacris: quas inueterato
Heu miseri, sub honore agitant, & gaudia ducunt
Festa Kalendarum.

Vide & Ovidium in Fastis. Sed & ludi tum in palatio. Iulianus in Misopog. Εἰργω τῷ θεῷ τεσσάρων ἐμμετῶν ὑπ' ἀελημελίας, ἐδ' εἶσω τ' ὠλῆς ὡς ἀδελφὸς καὶ θυμέλιον, ἔξω τ' νεομηνίας τ' ἔτας. At de stipe strenisque, quæ est ratio? cum adeò auersatus eum morem Tiberius sit, (homo aliàs abhorrens omnes eiusmodi vitæ amonitatos) ut plerumque extra urbem Kalendis ipsis egerit, ne admitteret strenas. Clarè Dio: τέταρτον ἐν ἐνεκῇ ἔξω παρὰ τῆς νεομηνίας διήγαγε, καὶ ἵνα μηδὲν τ' ἀνθρώπων ἀρχολον ὡς τε τὰς νέας ἀρχαίς καὶ ὡς τ' ἐορταῖς ἔχοντα ποιῇ, ἢ καὶ ἀργύριον παρ' αὐτῶν λαμβάνῃ. ἐδὲ γὰρ ἐδὲ τ' Αὐγαστον ὅτι τέτρω ἐπὶ τῇ, διὰ τὸ πολλὰ δυχέρειαν ἐν αὐτῷ, πολλὰ δὲ καὶ ἀλάστον ἐν τ' ἀνθρώποις γίνεσθαι. Religionem & auspicia Kalendarum illustrabit etiam hic D. * Maximi locus viri docti, vetusti, (æuum illius ante mille annos: p̄ Sermone cui Titulus, De Kalendis Ianuariis increpatio. In quo multa appositè in hanc vanitatem: & istud. Nouum annum Ianuarias appellant Kalendas, cum vetusto semper errore & horrore sordescant. Auspicia etiam vanissimi colligere se dicunt: ac statum vitæ suæ inanibus indiciis æstimantes per incerta auium ferarumq. signa, imminentis anni futura rimantur: cum utique apud deum solum sit notitia futurorū. At de Epulis illo die, vide omnino epist. LXIV. D. Augustini ad Aurelium.

Ludi in Palatio

Refutatus Maurus.

* Quamquam ista & Ambrosio tributa, ut multa alia.

Vbi inter sacra & vota, quo tempore verbis etiam profanis abstinere mos sit, vincla & laqueus inducantur? Nihil enim triste publice priuatimque primo illo die patrabant: nedum ut punirent. Plutarchus in Mario: καὶ προσελθὼν (ὁ Μάριος) αὐτῷ καλὰ δαίαις Ιανουαρίαις, ἔτας ἀρχῇ, Σέξτον τινα Ἀπώνιον κατεκρήμυσεν. ὁ κακῆνοις καὶ τῇ πόλει τῷ αὐτῷ ἐδόκει κακῶν γεγονέναι σημεῖον μέγιστον. Id est: Progressusque Marius Kalendis ipsis Ianuariis, initio anni, Sextum quendam Licinium de saxo iecit. quod & illis & vrbi impendentium malorum maximum visum præsagium. Nec mirum si Romani diem illum eximium habuerint à pœnâ: quippe qui omnes dies festos. Seneca pater lib. v. controuersia 1111. Accusatus est à fratre parricidij, & damnatus. Diebus festis intercedentibus, pœna ex lege dilata est. Suetonius de Tiberij seuitiâ: Nullus à pœnâ hominum cessauit dies, ne religiosus quidem & sacer. Philo Iudeus contra Flaccum: τοῖς ὁρθαῖς πολιτοδομῆνοις τῷ ἀρχόντων ἔδος ἐστὶ μηδὲν ἀκολάσειν τ' κατὰ κρίσειν, ἀλλ' αὖ αἱ ὁπρῶτα γυμνασίου καὶ πανηγύρεως αὐταὶ τῷ ἐμφανῶν σεβασμῶν διεξέλιθον. id est: Bonis & benè administrantibus Præsidibus mos est, in neminem damnatum animaduertere, donec solennes celebritates natalitiique dies Augustorum præterierint. Similis Athenis lex, ut in morte Socratis Xenophon expressit. ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ μὲν τ' κείων ξιάσασθαι ἡμέρας βιώσασθαι, διὰ τὸ δόλια μὲν εὐεῖναι τὴν μῆνιν, τ' δὲ νόμον μηδὲν εἶναι δημοσίᾳ ὑποβήσασθαι, ἕως αὖ τῇ θεωρίᾳ ἐκ Δήλου ἐπαυέσθαι. Sed & videtur Romani etiam in bello, per Kalendas istas, abstinuisse ab armis. Subindicat Appianus v. Ciuium: νεμηνίας δὲ ἔτας ἐς τὴν ἐπέσαν ἡμέραν ἔσσης, φυλάσσας ὁ Λόβιος τ' ἐορταῖς, ὡς ἀμελείας τοῖς πολέμοις αἰτίαν, ὥς ἔσσοι νεκρὸς ὅτι τὰς πύλας αὐτῶν.

Tristia omnia spreta Kalendis.

Supplicium nunquam die festo.

Seruati idem Graecis.

Kal. Ianuariis etiam à exde & pugna abstinebant.

Exitus quos Latinius atque Opsius habuere.] De Opsio in his libris nihil: de Latini- nio habes libro v. i.

PAG. 82.

Asinius Gallus, cuius liberorum Agrippina matertera erat.] Nimirum quia Vipsania uxor Asinij, consanguinea Agrippina soror: id est, eodem patre Vipsanio nata amba, diuersâ matre. Vide nostrum Stemma.

Agrippina matertera filiorum Asinij.

Modica domi armenta sunt.] Aliter est nostro æuo.

Et postquam non subueniebat.] Legendum, subueniebat: aut, nemo subueniebat.

Castello, cui nomen Fleuum.] Scribo in libris Histor.

Alam Caninefatem.] Cuius mentio Vulsinis in lapide. PRAEF. EQVITVM. ALAE.

PRIMAE. CANNANEFATVM.

Auiam Octauiam præferebat.] Quia filius L. Domitij ex Antoniâ maiore. Antonia autem ex Octaniâ & M. Antonio nata. Auunculus ergo maior illi Augustus. Est autem hic Domitius, qui pater Principis Neronis.

PAG. 83. Domitij genus

AD LIBRVM V. ANNALIVM COMMENTARIVS.

In ætate Iuliz
dissentio.

Plinius fortean
corrigendus in
numeris.

Pater Liur
adoptatus.

A Bruto stetit.

Suetonio ex
illis lux.

PAG. 84.
Liua à Clau-
dio cōsecrata.

* Libri vet.
Iuliz, recte, si
adoptionem
spectes.

Drusilla habi-
tu Veneris.

Vergens do-
minatio.

De Actis co-
mūque di-
scrimine.

Acta Senatus.

Ea confecit pri-
mus Cæsar aut
certe publica-
uit.

Sueton. ca. xx.

Præerat confi-
ciendis Senator.

Officium ab
actis Senatus.

IVLIA Augusta mortem obiit, ætate extremâ.] De cuius vita annis
dissensus est scriptorum. Plinius lib. xiiii. cap. v. annos ei tribuit lxxxii.
Iulia, inquit, Augusta lxxxii. annos vitæ Pucino rettulit acceptos, non
alio vino vsa. At Dio: ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνιοις, αἰτ, ἡ Διετὴ μετῆλλαξεν, ἐξ ἧς ὁ-
δοῦναι τὴν ἐν τῷ αὐτῷ. Sed labor, ut Plinium è Dione corrigendum censeam.

Adoptione Liuiorum Iuliorumque clarissimæ.] Duas ergo fa-
milias complexa per adoptionem Liua. Ipsa enimè Claudius, unde & cogno-
men tenuit Drusilla. Sed pater eius insertus adoptione in Liuios, quod hic Tacitus voluit dictum.
Nec aliter accipies quod scriptum extremo libro sexto: quamquam mater in Liuiam, & mox Iu-
liam familiam adoptionibus transierit. Non enim ipsa, sed pater: cui nomen apud Velleium,
Liuius Drusus Claudianus. Vocat simpliciter Dio lib. xlviii. Liuium Drusum: & cum à Bruto
stetisset, post pugnam Philippensem manus ait adtulisse sibi. Clara hac è Suetonio, in Tib.
cap. iiii. Ex hac stirpe Claudiâ Tiberius Cæsar genus trahit, & quidem vtrumque: pa-
ternum à Tiberio Nerone, maternum ab Ap. Pulchro, qui ambo Appij Cæci filij fuerunt.
Insertus est & Liuiorum familiæ adoptato in eam materno auo. Ad quæ verba tamen inter-
pretes conuiuent.

Sanguini Augusti per coniunctionem Agrippinæ & Germanici adnexa, com-
munes pronepotes habuit.] Nam Germanicus Druso ortus, Liua sanguis: Agrippina,
ex Iuliâ sanguis Augusti.

Addito, ne cælestis religio decerneretur.] Quam tamen postea ei tribuit Claudius,
effigie eius in templo Augusti consecratâ sacrisque, quæ Vestales facerent, institutus: edicto etiam,
ut per nomen eius femina iurarent. Dio lib. lx. & Suetonius cap. xi. Claudij. Exstant Nummi,
ut per nomen eius femina iurarent. Dio lib. lx. & Suetonius cap. xi. Claudij. Exstant Nummi,
DIVVS. AVGVSTVS. PATER. caput radiatum, ara ante pedes: parte auersâ, S. P. Q. R.
DIVAE. IVLIAE. AVGVSTI. FIL. carpentum, cui subiuncti duo muli. Nec dubito, quin
consecrata hæc Iulia habitu & nomine Iunonis. Prudentius,

Adiecere sacrum, fieret quo * Liua Iuno,
Non minus infamis thalami sortita cubile,
Quàm cum fraterno caluit Saturnia lecto.
Quamquam eo nomine adfecta à poetis etiam viua. Ovidius,
Cum tibi contigerit vultum Iunonis adire.

Ut autem Liua habitu Iunonis, sic Drusilla à Caio consecrata Veneris, cognomento Pantheæ. Au-
thor idem Dio lxi. Quò refero inscriptionem priscam,

VENERI CAELESTI
AVGVSTAE SACR.
NVMMIA. C. F. DORCAS
S. P. F. C.

Prærupta & vergens dominatio.] Ita reposui. eoque exemplo, vergens ætas, vergentes
anni. Vulgò vergens.

Iunius Rusticus componendis patrum actis dilectus à Cæsare.] Duplicia
Acta reperio, Senatus, Populi que. Acta Senatus alio nomine, Commentarij Senatus, Tacito lib.
xv. Acta populi, aliâs Diurna, aliâs Publica. Dicam breuiter de vtrisque, quia confundi video non
à inuentute, sed & à doctis. Acta Senatus vocabant, commentarios (ὑπομνήματα vertunt Græci)
quibus breuiter inscriptum quidquid apud patres diceretur, agereturque. Tantum apud patres.
Origo eorum, ut videtur, à Iulio Cæsare: qui Consul, Inito honore, primus omnium instituit, ut
tam Senatus, quam populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. Confectio mansit: publi-
catio abrogata ab Augusto. Sueton. cap. xxxvi. Auctor & aliarum rerum Senatui fuit: in quib.
ne acta Senatus publicarentur. Conficiebat ea quispiam è Senatu: scilicet ne arcana patrum sciret
non è patribus. Colligimus ex Tacito hic, qui Iunium hunc Rusticum Senatorem ostendit infra:
Quòd fraude vnus Senatoris elusa maiestas imperatoria esset. Et Spartiano, qui Hadriano
munus hoc tribuit post Quæsturam. Post Quæsturam, ait, acta Senatus curauit. eumque voca-
bant A curâ actorum, vel, Ab actis Senatus. Lapis vetus, C. PORCIO. C. F. QVIR. X.
VIRO. STLITIB. IVDICAND. ADLECTO. INTER. QVAESTOR. AB.
ACTIS. SEN. Conficiebat dixi Senator: siue præerat conficiendis. cui tamen adiuncti scribe
censu-

cenſualesque, quos à re Actuarios item dicebant. Capitolinus Senatusconſultum Tacitum ita deſcribit, vt non ſcribæ, non ſerui publici, non cenſuales illis actibus intereſſent: Senatores exciperent, Senatores omnia officia cenſualium ſcribarumque complerent, nequid fortè prodere-
tur. Cenſuales illa ætas dixit, librarios, ſcribas, tabellionesque. Inde titulus in Codice lib. x. con-
ceptus, De tabulariis, ſcribis, logographis, & cenſualibus: inde & Cenſuale officium, haud ab-
ſimili ſenſu, l. xviii. C. De teſtamentis. Eaque mente Tertullianus Apol. cap. xx. Græcorum
cenſuales conferendi. * Actuarij qui excipiunt ſcribuntque, vt Iulio Suetonij cap. lv. Seneca epiſt.
xxiii. Non quidem hæc quæ alienis verbis commodatur, & actuarij vice fungitur: & Gloſſis
Græcis, ὑπομνηματόγραφοι, Actuarii, Memorialiſ. Qui non in vrbe ſolum, ſed in prouinciis
militiæque. Actuarij in militiâ, l. v. C. de erogatione militar. annonæ. Et Spartiano: Ipſe quod
matrimonij militum & militarium corrupendis operam daret, à quodam Actuario cuius
vxorem ſuprauerat percuffus eſt. Quos eleganter & cum adfectu deſcribit Victor in Gallieno:
Actuarij, inquit, genus hominum nequam, venale, callidum, ſeditioſum, habendi cupidum,
atque ad patrandas fraudes velandasque quaſi ab naturâ factum. annonæ dominans: eoque vti-
lia curantibus & fortunis aratorum infeſtum: prudens in tempore his largiendi, quorum vecor-
diâ damnoque opes contraxerit. Satis de Actis Senatus: venio ad populi. Ea dicta Publica acta,
Suetonio in Tiberio cap. v. & alijs paſſim. Item Diurna, quia in dies conſcicerentur, Tacito lib.
xvi. & xlii. Item Urbana. Sæpius etiam ἀπολόγις, Acta, καὶ ἔφορος. Iis continebantur res
rationesque populi, iudicia publica, ſupplicia, comitia, ædificia, natiuitates, illuſtres mortes, ma-
trimonia, diuortia. De iudiciis ſupplicijſque admonuit Ammianus lib. xxi. Et acta ſuper eo
geſta non ſine magno legebantur horrore, cum id voluminis publici contineret exordium:
Conſulatus Tauri & Florentij, inducto ſub Præconibus Tauro. Vbi & formam aliquam ſerua-
bis conſciendorum Actorum. De ædificijs, Tacitus lib. xlii. Nerone i. l. Piſone c. o. ſ. pauca
memoriâ digna euenire. niſi cui libeat laudandis fundamentis & trabibus, quibus molem Am-
phitheatri Cæſar exſtruxerat, volumina implere: cum ex dignitate populi Rom. repertum ſit,
res illuſtres annalibus, talia diurnis vrbis actis mandare. De natiuitatibus, Suetonius ſæpe: qui
plerumque argumenta ſibi ſumit de die cuiusque principis natali, ex Actis. vt Tib. cap. v. Cal. cap.
ix. Origo eius inſtituti à Seruio Tullio, qui vt numerum ſciret naſcentium, morientium, virorum;
adinuenit, Vti propinqui natâ prole certum aliquem nummum in ærarium Iunonis Lucine infer-
rent: iidem aliquo mortuo, in Veneris Libitina: & ſumentes quopiam virilem togam, in Iuuentu-
tis. Exoleſſe is mos videtur, ſed in pueris natis retraxit Auguſtus: eaque adnotatio in Actis
cum curâ habita, vti que poſt Iulias Papiasque leges. Iuuenalis,

— Tu libris actorum ſpargere gaudes

Argumenta viri. —

Appuleius: Paternatum ſibi filium ceterorum more profeſſus eſt. Scenolat. xxviii. De pro-
bationib. Mulier grauida repudiata, abſente marito filium enixa, vt ſpurium in actis profeſſa
eſt. Capitolinus in Gordianis: Filium Gordianum nomine Antonini & ſigno illuſtrauit, cum
apud Præf. ærarij, more Romano, profeſſus filium, publicis actis eius nomen infereret. Non
fallet te idem Capitolinus in M. Aurelio, qui ita de hac Profeſſione diſſerit, quaſi ille inuenerit pri-
mus. Inter hæc, inquit, liberales cauſas ita munuit, vt primus iuberet apud Præfectos ærarij
Saturni vnumquemque ciuium natos liberos proſiteri, intra tertium diem nomine impoſito.
Quod aliter eſt: ſed addidit quedam, immutauitque. De matrimonio diuortijſque, clarum eſt in
acta relata fuiſſe propter præmia pœnæſque legum. Imò etiam ante Iuliam, Papiamque. Calius
ad Ciceronem, Paulla Valeria, (ſcribo, Valerij, id eſt, coniunx) ſoror Triarij deuortium ſine
cauſâ fecit. Nuptura eſt D. Bruto: * nondum rettulerat. Rettulerat, ſcilicet in Acta. Seneca
De Beneficijs: Quia verò nulla iam ſine diuortio acta ſunt, quod ſæpe audiebant, facere didice-
runt. Et ad matrimonia pertinet verſus Iuuenalis,

Fient iſta palam, cupient & in acta referri.

Hæc Acta à ſcribis tabulariis ſque conſecta videntur, & ad Atrium Libertatis in Tabulario ad-
ſeruata. Linius xlii. Cenſores extemplò in atrium Libertatis aſcenderunt, & ibi ſignatis
tabellis publicis, clauſoque tabulario, & dimiſſis publicis ſeruis. Cui vetus inſcriptio Curatores
tamen quosdam adſignat,

C. CALPETANVS. STATIVS

SEX. METRORIVS

M. PERPENNA. LVRCO

T. SARTIVS. DECIANVS

CVRATORES. TABVLARIOR.

PUBLICORVM. FAC. CVR.

At ex Taciti xlii. colligas curam eam Quæſtorib. fuiſſe aut ærarij Præfectis. Princeps, inquit,

Scribæ actori
& Cenſuales.

* Inepre Velius
Longus Actua-
rij, diuerſis acti-
bus occupati.
Actarij, ſcripto-
res tantum dicun-
tur actorum.

Actuarij in
militiâ.

Acta publica.

Diurna.

Urbana.

Materies eorū.

Forma conſci-
endi.

Natiuitates in
actis.

Seruij institu-
tum.

Profeſſio apud
acta.

Cautè legendus
Capitolinus.

Diuortia in
actis.

Cicero corre-
ctus & expli-
catus.

* Fulſius tamen
legit, mundum
de quo etiam co-
git.

Vbi reposita
Acta.

* Siue etiam ad
ædem Nym-
pharum. ex
Cicerone, pro
Milone.

Tabularium.

Præfetti ærario
tabulas publi-
cas adserua-
bant.

curam tabularum publicarum à Quæstoribus ad Præfectos transtulit. Eoque facit quod M. Aurelius Professiones infantum rettulit ad Ærarij præfectos. Tabularij mentio etiam Ciceroni, pro Rabirio perduellionis reo: Virgiliôque 11. Georg.

—aut populi tabularia vidit.

Registra publi-
ca.

Acta reparata
à Tiberio.

Acta, materia
historicorum.

Vbi Seruius quadam. Lampridius in Alexandro referre videtur Actorum confectioem ad Præf. urbis: Fecit Romæ, inquit, curatores urbis XI I I. sed exconsulares viros, quos audire negotia urbis iussit, ut omnes aut magna pars adessent, cum Acta fierent. Sed intellegit iudiciaria acta. Fuerunt & Registra quadam publica, præter hæc Acta. de quibus Vopiscus in Probo: Vsum etiam Registris scribarum porticus Porphyreticæ, Actis etiam Senatus, ac populi. Perierant hæc publica acta (ῥεγράμματα δημόσια appellat Dio) quæ vetustate, quæ incendio: sed reparavit primo principatu suo Tiberius, tribus Senatoribus ad describendum conquirendumque dilectis. Ad Græcum eum scriptorem lib. LVII. in actis anni DCCLXIX. Dixi ista verius, & præter rem, ut constaret in parte inuentuti, quæ essent illa Acta, quorum testimonio totiens noster aliique in memoria rerum vsi: quæq. habita semper historia materia & seges.

Ab Senatu descivisse populum.] Distingue contra vulgus, spretum dolorem principis ab Senatu, descivisse populum.

Defectus in
Tacito.

Vi principis impediri testarentur *Quattuor & quadraginta orationes.] Malum tuum, Corneli, fatum! Non pagina aliquot sed libri hic perierunt, quibus gesta ferè triennij continebantur, de Agrippina liberumque eius exitu, de Seiani spe conatûque, de eiusdem cum agmine amicorum strage, de Liuvia flagitiis & morte. ad summam, flos quasi historia tua. Adeo bonus illis patribus cura otiumq. fuit describere Orosios & Vopiscos, & huiusmodi quisquillas, præ tuo auro.

Iactura quanta
in Tacito.

Quattuor & quadraginta orationes.] Quæ præcunt, gesta sunt Fusio & Rubellio Cos. initio anni: hæc autem C. Memmio Regulo & Fulcino Trione. Ita interciderunt acta pleraque anni DCCLXXXII. acta omnia anni sequentis, quo Cos. M. Vinucius & L. Cassius. Item huius anni, quo ex Kal. Maij suscepti Tiberio & Seiano Consules Regulus & Trio.

Mihi pudorem, aut Seiano invidiam allaturum censui.] Ἀποσπασμάτιον ex oratione cuiuspiam damnandi ob Seianum, uti & sequens membrum.

Tunc singulos, ut cuique adstiteret.] Quis iste? dignus erat quem nossemus, ob constantiam mortis.

PAG. 85.

Cum in Blæsum multa fædâque incusavisset.] Mallem deletâ voculâ, Cum Blæsum. Relatum inde de P. Vitellio.] Vide Suetonium Vitellij cap. II.

Petito per speciem studiorum scalp pro.] Doctus enim fuit, & scripta reliquit. Terullianus De animâ: In Vitellij commentariis conditum est.

Puella adeo nescia.] Illa ipsa quæ sponsa Claudij filio, ut hic notat Dio.

Triumviri si-
miles Vnde-
cimviris Græ-
corum.

Quia triumvirali supplicio adfici virginem inauditum habebatur, à carnifice laqueum iuxta compressam.] Triumviri, qui aliàs Iudices capitales, prorsus iidem Roma qui undecimviri Athenis. Munus eorum præesse carceri, punire damnatos: itémque cognoscere de furtis admissisque servorum aut eiusmodi viliorum capitum ad Meniam columnam. Quod idem in Atheniensibus fuisse, disco ex Suidâ. Εὐδρυγ, inquit, ἀρχὴ ἐν Ἀθῶναις ἐπιμελομένη τῶν ἐν τῷ δεσποτικῷ καὶ ἐλευθέρῳ, ἐφ' ᾧ ἀνήγοντο οἱ κλέπτειν καὶ οἱ ἀνδραποδίζειν. Nec ambigo quin Romanis exemplum inde. Alia de his habes apud Ruardum II. Varior. & Fabrum, quæ non recoquam ego. Sed cur ait inauditum virginem adfici triumvirali supplicio, id est laqueo? Id quidem ita ceperim quasi non simpliciter virginem dixerit, sed impubem inuestemque. Lex enim non tam virginitati ignotum cautumque valuit, quàm ætati. Ita nec pueros interfici fas, nisi rogâ sumptâ & relatos in viros. Hinc apud Dionem scriptum, à Triumviris in proscriptione iussu puerum quemdam Togam virilem sumere, ut scilicet iure posset interfici, lib. XLVII. καὶ ἀλλὰ τὴν αἰτ, διὰ τὴν ποδὶν παρρησίαν, & παυδόντων τῶν ἐς ἐφ' ἧς ἐστὶν ἰσχυρὸν, ἢ ὡς εἰς ἀνδρῶν ἴδν τε λὼν ἀποθνήσκει. Appuleius 11. apol. de puero præcoci malitiâ. Hoc magis noxius, quod cum veniâ perniciosus est: & nondum poenæ, iam iniuriæ sufficit. Quam causam & hic subesse arbitror, ut compressa de virginitatē, mulier videretur & plena annis.

Impubes non
maturus sup-
plicio.
Triumvirorū
impotens fa-
ctum.

Quippe lapsum custodiâ.] Fortè, elapsum.

Achaia & Ma-
cedonia sub
vno Præside.

Is Macedonia tum intentus Achaiam quoque curabat.] Ex decreto illo, lib. I. quo Achaiam & Macedoniam onera deprecâtes levari proconsulari imperio, tradiq. Casari placuit. Toronæum Thermæumque sinum.] Quorum ille ad Toronem Macedonia urbem; hic iuxta Macedoniam, Axyfluū receptor.

Defectus.

Ibi demum cognoscit.] Locus inter mancos. Nec enim vbi aut quomodo deprehensus fugitivus ille, narratum. Post, cognoscit, ergo ponenda nota. Et statim scribi, interrogato.

Neque nos originem finemve eius rei vltra repperimus.] At reppererunt Zonaras & Dio, qui missum eum ad Tiberium tradiderunt, Caligula nuptias Antij celebrantem.

IVSTI

IVSTI LIPSI
AD LIBRVM VI. ANNALIVM
COMMENTARIVS.

101

INITIVM sexti libri arbitrario hîc iure constitui, non certo. Cui enim pro-
bes tantam vim rerum, quantam dixi, triennique gesta vno libro cum sequen-
tibus inclusa fuisse? Secreui igitur. non quia liqueret mihi initium in his de-
mum verbis faciundum: sed quia magnitudinem resque gestas aestimanti, ita
videbatur. Denique ut scires saltem, hunc vulgo quintum librum in duos esse
tribuendum.

PAG. 86.
Causa abiun-
cti huius libri.

Aditis iuxta Tiberim hortis.] Hortos Caesaris accipio, de quibus Horat.
Trans Tiberim longè cubat is prope Caesaris hortos.

Horti Caesaris.

Ij vicini Naumachiae fuerunt, siquidem eadem de re Suetonius Tiber. cap. LXXII. Bis omnino
toto secessu tempore Romam redire conatus, semel triremi vsque ad proximos naumachiae
hortos subuectus est, dispositâ statione per ripas Tiberis, quæ obuiam prodeuntes submoueret.
Vide ius de hortis & Sueton. Iulio, cap. LXXXIII.

Vocabula reperta sellariorum ac spintriarum.] Vide si lubet Suetonium Tiber. cap.
XLIII. & Turnebum lib. V. cap. I. Qui tamen non satis explicant, cur Sellarij dicti à fœditate
loci. Sed ego non violote Pudor.

Sellarij.

Sententiæ dicebantur in effigies quoque & memoriâ eius.] Disce semel hunc
morem, in Tacito variè sparsum. Olim qui damnati grauioris criminis, puta Maiestatis, Per-
duellionis, Tyrannidis: non ipsi solum adstricti & perdit, sed nomen & memoria eorum. Deter-
rere omnes à culpâ simili volebant, non pœna modo, sed ignominia metu. Itaque hac duo ferè
usurpata: ut nomen deleteretur, ut Effigies tolleretur. De nomine, Cicero Philip. XIV. cum An-
tonij nomen è Fastis sublatum decreto Senatus esset: Cuius totus consulatus est ex omni monu-
mentorum memoriâ reuulsus. Noster lib. I I. Nomen Pisonis radendum Fastis censuit. Lam-
pridius in Eligabalo: Nomen Antonini erasum est, Senatu iubente. Radebant igitur: sed &
sape contenti erant per dedecus oblinere aut lutare. Lampridius Eligabalo: Misit qui & in castris
statuarum eius titulos luto tegerent, ut fieri solet de Tyrannis. Eusebius pulchrè Eccl. Histor.
lib. IX. cap. ult. de Maxentio: γεγραμμένα δὲ τῶν εἰς τὴν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων καὶ πάντων αὐτοῦ
κεντὸ πόλιν, αἱ μὲν δὲ ὅπως εἰς ἑδάφος ῥιπτέμεναι συνεβέβηκεν, αἱ δὲ τὰς ἀερόσφαις ἠρξάντο, σκο-
τεῖν δὲ χρώματι καὶ μελανέμεναι: Inscriptiones etiam & tituli, quicumque honori eius aut libe-
rorum per singulas vrbes positi erant, partim è sublimi in terram detracti confractique sunt, par-
tim ut videntibus inutiles fierent, obscuro quodam colore obducti & nigrefacti. At de effi-
gie fractâ & abolitâ, Ambrosius: Vide quemadmodum in ciuitatibus bonorum Principum ima-
gines perseuerent, deleantur tyrannorum. Capitolinus in Gordianis: Statuas Maximini deiece-
runt, imagines perfregerunt, nomen publicitus eraserunt. Linius de Atheniensibus: Rogatio-
nem ex templo tulerunt, ut Philippi statuæ, imagines omnes, nominaque earum, tollerentur
delecerenturque. Iuuenalis:

Perat in dam-
natos.

Nomen tolle-
bant.

Oblinebant.

Effigiem fran-
gebant.

Frangendâ miseram funestat imagine gentem.

Eusebius loco quem dixi: Ἀνδριαῖταιν τε ὁμοίως ὁπότεροι εἰς τὴν αὐτὴν τμήν δὲ γενέσθαι, ὡσαύτως
ῥιπτέμενοι συνεβέβηκεν. γὰρ καὶ παρὰ τοῖς ἐνδοξοῦσι καὶ ἐμπροσθεν ἐθέλουσιν ἐκχεῖν: Statuæ
etiam quotquot in honorem illius fuerant erectæ, similiter deiectæ & protritæ sunt: ac ludi-
brio & irrisui expositæ omnium qui iniuriâ & ignominia afficere eas vellent. Ratio autem ista
abolendi duplex. Prior, ut modeste id fieret, & per magistratum submouerentur è publico con-
spectu. Cicero in Verrem I V: Centuripinorum Senatus decreuit, ut quæ statuæ C. Verris ipsius
& filij essent, eas Quæstores demoliendas locarent, dumque ea demolitio fieret, Senatores non
minus xxx. adessent. Suetonius Domitiano: Senatus scalas inferri, clypeosque & imagines
eius coram detrahi & affligi solo iussit. Altera, ut per impetum, & tota res permitteretur fu-
rori cuidam plebeio. Tum receptum laqueos statuis altioribus iniicere, atque ita detrudere. Iuuen.

Aliquando per
decretum.

Alias per im-
petum.

—descendunt statuæ, restemque sequuntur.

Seneca, seu quis alius, in Octavia: de statu Poppæ:

—membra per partes trahunt

Seneca coti-
ctus.

Deducta laqueis.

Ita enim rectè illic legimus, non Diducta. Plinius graphicè hoc totum depingit, Panegyrico: Ergo
istæ quidem aræ & pauca manent, manebuntque quamdiu templum ipsum: ille autem au-
reæ & innumerabiles, strage & ruinâ publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere solo super-
bissimos

Et Plinius.

Quam verus
id institutum.Nefas habere
eiusmodi ima-
gines.

Mutulus locus.

PAG. 87.

In curia etiam
non Senatores.
Laticlavij.Custodia apud
magistratus.Quae eadem
custodia liberaCustodia apud
vades.Sextius Pao-
nianus.Restitutio cer-
ta in Tacito.Sanguinius
Maximus.Idem praef.
vrbis.

bissimos vultus, instare ferro, sauire securibus, ut si singulos ictus sanguis dolorque sequeretur. Nemo tam temperans gaudij feraxque (*velim scribi*, ferusque) laetitiae, quin instar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, postremo truces horrendasque imagines abiectas (*lego*, obiectas) excoctasque flammis, & ex illo terrore & minis, in usum hominum ac voluptates ignibus mutarentur. *Mos autem hic damnandi imagines sanè antiquus. Ex Cicerone colligo, pro C. Rabirio*: Sex. Ticius, quod habuit imaginem L. Saturnini domi suae, condemnatus est. *Vbi & hoc vides, culpa fuisse vel priuatim damnatorum imagines habere. Quà mente illud Taciti scriptum, lib. x i.* Ac primum in vestibulo imaginem patris Silij Sc^o abolitam demonstrat. *Pulchrè Ambrosius Officior. lib. i. cap. x l i x.* Si tyranni aliquis imaginem habeat, nonne obnoxius est damnationi?

Ut in fiscum cogerentur, * tum rettulere Scipiones.] *Stigmatias locus non frustra. Desunt enim quaedam. Vel hoc argumento, quod rettulisse Scipiones dicit. at relatio Consulum erat, censio tantum Senatorum. Possit si forte, legi: ut in fiscum cogerentur coss. rettulere. Scipiones haec, & Silani, & Cassij, &c. Sed ut rectum sit, non sanatum vulnus.*

Honoribus perfunctos, an iuvenes?] *Quidam ergo in Senatu, honoribus nondum functi. Quod manavit ab Augusto*: qui liberis Senatorum, quod celerius reip. adfuerent, protenus virili togae latum clauum inducere, & Curiae interesse permisit. *ait Sueton. Aug. cap. xxxviii. Tacitus Annali x i i i.* Iulius Montanus Senatorij ordinis, sed qui nondum honorem capeffisset. *Plura ibi.*

Quos neque dicta Imperatoris, neque praemia nisi ab Imp. accipere par esset.] *Explicatius veriusque, si scribas: neque dicta, neque praemia, voce, Imperatoris, inducenda.*

Retrahitur in urbem, custoditurque domibus magistratuum.] *Præter carcerem & custodiam militarem, custodia alia duplex: Apud magistratus, & Apud vades. Apud magistratus, cum reus Consuli, Praetori, Aedili (interdum & Senatori, etiam non è magistratu) committebatur. quod non nisi in rebus illustrioribus usurpatum, eaque custodia libera dicta. Sallustius in Catilinario: Senatus decreuit uti abdicato magistratu Lentulus itemque ceteri in liberis custodiis haberentur. itaque Lentulus P. Lentulo Spintheri, qui tum Aedilis erat, Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Caesari, Ceparius Cn. Terentio Senatori traduntur. Cicero in Bruto: Domi teneamus eam septam liberali custodia. quasi si alia illa, servilis. Iulius Firmicus: In custodia quandoque, sed libera exponetur. Et sanè hac Libera, digniorum tantum & plerumque Senatorum. Hieronymus contra Vigilantium: Sint ergo non tetro aliquo carcere, sed amana & libera custodia, tanquam patres quidam ordinis Senatorij. Dio optimè libro lvi i i. de Asinio Gallo: qui hanc custodiam, φυλακὴν ἀδελφῶν vocat, id est liberam & sine vinclis. additque, οὐδὲ τὸ γὰρ αἰεὶ ὑπάρχον ἐμπείρο, ἔξω δὲ τῆς Τιβερίας ἀρχῆς. τότε γὰρ οὐδὲ τὸ σεργιῶν ἐφυλάχθη, ἡὰ μὴ φύνη, & μὰ δ' ἰ, ἀλλ' ἡὰ μὴ τελευτήσῃ. id est, Custodiebaturque semper à Consulibus, nisi cum Tiberius Consul esset. tunc enim à Praetoribus obseruabatur, non hercle ne effugere, sed ne mori posset. Sidonius l. Epist. de Aruando: In Capitolio custodiebatur à Flauio Afellio hospite, Comite sacrarum largitionum. Custodia apud vades, cum eorum periculo fideiussoribus reus tradebatur. Tacitus lib v. Nec aliud periclitantibus subsidij, quam in constantia fratrum fuit, qui vades exstiterent. Clariusque de eadem re Suetonius Vitell. cap. i i. Publius post Praeturae honorem inter Seiani conscios arreptus, & in custodiam fratri datus. Ulpianus l. i. De custodiis reorum: De custodia reorum aestimare Proconsul solet, utrum in carcerem recipienda sit persona, an militi tradenda, an fideiussoribus committenda. Symmachus lib. i. Epistol. Statui ut Felix vadibus, qui Fulgentio non essent cogniti, traderetur.*

Sextium Pagonianum.] *Sextius Pacionianus scribitur infra: Nec dispares Trebellieni Rufi & Sextij Pacioniani exitus.*

Prorupere concepta per idem odia.] *Emendo, concepta pridem.*

Ut verò Latinum Latiarem ingressus est accusator Acrius.] *Restitui non malè, aggressus est, accusator ac reus iuxta inuicem. Pacionius & Latiaris odiorum duo nomina. Itaque gaudium patrum fuit percusso Pacionio à Caesare: gaudium alterum nominato, ab eo indice, Latiari.*

Metum prorsus & noxam conscientiae pro foedere haberi.] *Si examinas, stabis à Grosotio legente: noxae conscientiam. Ego etiam velim, habere, non, haberi: sententia volente.*

Sanguinius maximus è Consularibus.] *Verius ut grandiori littera notes, Sanguinius Maximus, ut sit eius gentis cognomen. Nam maximum aeo inter Consulares fuisse, non placet, nec verum est. Consul enim susceptus demum fuit ante annos quattuor, Urbis anno DCCLXXXI. Praefectum urbis eum fuisse comperior sub Caio, ex Dionis corruptis verbis, lib. l i x. ἑτάκοντα δὲ δὴ ἡμεῖς ἤρξε, (Caius videlicet) καὶ τοὺς Λατῖοις Αἰσωνίως τὰς συνάραχον ἐξ ὑμῶν ἐμ- ἔταξας, καὶ αὐτὸν Σακίνιος Μάξιμος πολιάρχῳ δὲ δέξατο. scribe, Σακίνιος, & hunc cape, qui tunc Praef.*

Præf. urbi & secundum consul. Præfuit & inferiori Germania, ex Tacito lib. xi. Chauci nullâ diffensione domi, & morte Sanguinij alacres.

Arguitur pleraque * C. Cæsarem quasi incestæ virilitatis.] *Ne hunc quidem locum, ex Adulatio edicto, perhibeo sanum integrumque. Remedium aliquod, si legas: Arguitur pleraque: C. Cæsarem quasi incestæ virilitatis, & cum die natali Augustæ inter sacerdotes epularetur nouemdialem eam cænam dixisset, ut, inquam, τὸ dixisset, reducas etiam ad priora, statimque eodem exemplo legas, addidisset. Sed metuo ut hæc, cum Aristophane, sit ἀνὴρ ἐμπνεύσας.*

Coniectura
lenior.

Quasi incestæ virilitatis.] *Constat sententia iocis, Incertæ virilitatis. atque ita scribe. Sic alibi, Abdus ademptæ virilitatis. Notat autem Caligulam quasi ambiguè virum, quique, ut Suetonius ait, pudicitia neque suæ neque alienæ pepercerit. Infra: Siue composuerat quædam in C. Cæsarem ut impudicum, siue facta habita fides. Iocus aliquis in verbis: quasi dicas Androgynum eum fuisse, ἀνδρογύνῃν ἀρεσθίτῳ πρῶτον.*

Incerta virili-
tas.

Dienatali Augustæ.] *Imò verò, Augusti. Linia quidem natalem post mortem eius epulo ludisve celebratum non inuenio. Nec verò Tiberius, aliàs haud pronus in matrem, id permisit: cum etiam minores quosdam honores à Senatu ei decretos vetuerit abrogarique. Dionem vide, ubi de iis quæ Linia decreta: verbum nullum de natali. At de Augusti certum est: cuius vitalis dies annuis ludis epulisque celebratur. Repete ea quæ scripsi, de Augustalibus ludis ad lib. i.*

Correctus no-
ster.

Augusti nata-
lis dies festus.

Inter sacerdotes epularetur.] *Obserua ergo illo die epulum fuisse, & ut apparet, per collegia. Dio auctor, Senatores tunc conuiuiatos in Capitolio, libro LIIII. τὰ ἡμέθλια, inquit, τὰ Αὐγύστου ἡμέθλια ὁ τῶν Ἀντωνίων παῖς ἐξαπηνήων, καὶ ἱπποδρομίας καὶ σφαγῶν, θηρίων ἐωρῶσε. Ἐν τῷ καπιτωλίῳ καὶ ἐκείνῳ καὶ τῷ βασιλῇ, κατὰ δόγμα αὐτῆς εἰσέλασε: Natalem Augusti Iulus Antonij filius, tunc Prætor, celebrauit Circensibus & Venatione. Senatum etiam & ipsum Augustum, ex decreto patrum, epulo excepit in Capitolio. Videtur idem scriptor hoc Conuiuium extendere ad vulgus etiam hominum, libro eodem infra: Καὶ αὐτὸν, δὲ τὰ ταῦτα καὶ δὲ τὰ πάντα, αἰδριάζει τε ἐν συντελείᾳ ἐτίμησαν, καὶ τὸ πῶς τε ἀγυῶν καὶ τῶν ἀνάνδρων καὶ συνδεσθῶν τοῖς ἀλλοῖς, καὶ συνδεσθῶν ἐν τοῖς ἡμέθλις αὐτῶν δέξαι. Et ipsum (Augustum) ob ob hæc & alia merita, cum statuis ex ære collato honorarunt, tum etiam isto, quod permiserunt ut ij quibus vxor non esset aut quibus vir deesset, spectare nihilominus vnâ cum aliis & conuiuari in Natali eius possent. Sed fallor, aut hoc de iis tantum, qui quæve Senatorij gradus. Post Principes seruauerunt, imò latitiam eius diei etiam auxerunt. D. Maximus quedam mihi suppeditat sine prauaricatione non omittenda, Sermone In vigiliis Natalis Dominici. Læticia quanta sit, inquit, quantusque concursus cum Imperatoris mundi istius Natalis celebrandus est, benè nostis. quemadmodum Duces eius & Principes, omnes etiam militantes, accurati sericis vestibus, accincti operosis cingulis auro fulgente preciosis, ambient solito nitidiùs in conspectu regis incedere. Et paullo posterius: Deinde, quia in die Natalis sui sciunt eum largum futurum ac donaturum plurima vel ministris suis, vel his qui in domo eius abiecti putantur & viles: tantâ prius thesauros eius replere diuitiarum varietate festinant, ut in quantum erogare voluerit, in tantum prærogatio copiosa non desit, & antè voluntas donandi deficiat quàm substantia largiendi. Hæc autem ideò sollicitè faciunt, quia maiorem sibi remunerationem pro hac sollicitudine sperant futuram. Quibus in postremis, nota mihi morem donanda stipis Principi, natum, ut opinor, ex more Augusti, qui Kalendis, & aliàs, solitus largiter munera capere & dare.*

Epulum Nata-
li Principis.

Eius diei cele-
britas.

Munera dar
Principis.

Nouemdialem eam cænam dixisset.] *Causam ioci paullo altius petendum. Mortuus, ritu Romano, non antè diem nonum parentabatur. Tunc iis iusta, ludi, epula, inscriptio, & funeri finis. Donatus Phormione: In nuptiis septimus dies instaurationem voti habet, ut in funere nonus, quo parentalia concluduntur. Poëta alludunt. Ut Virgilius:*

Parentalia no-
no die.

Præterea si nona diem mortalibus alium

Aurora extulerit.

Ut Statius in Archemori funere:

Roscida iam nouies cælo dimiserat astra

Lucifer.

Et ab eâ mente Iustinianus in Nouellâ quadam scribit, in nonum diem fieri μνήμης defunctorum. Glossæ: Nouemdialem, ἐν τῷ ἐννέῳ ἀγῶνι. Augustinus in Genesim: Nescio vtrum inueniatur alicui sanctorum in scripturis celebratum esse luctum nouem dies, quod apud Latinos Nouemdialem appellant. Nono ergo illo die, præter alia, cæna funebris epulaeque. Iulius Obsequens: In sacro Nouemdiali cæna deæ posita, à cane adesa, antequàm delibaretur. et si ambigo an id ad sacrum Nouemdialem referendum, quod * solitum fieri post lapidum imbrem. Tertullianus de Testimonio animæ: Vocas securos mortuos, si quando extra portam cum obsoniis & mattiis tibi potiùs parentans ad busta cedis, aut à bustis dilutior redis. Idem de Resurrectione carnis: At ego magis ridebo vulgus tunc quoque cum ipsos defunctos atrocissimè exurit, quos

Nouemdialem,
sacrum.

Cæna funebris

* Quod instituit
Tullus rex,
de quo abunde
Luius lib. i.
* Aliquid Sui-
das in μνήμῃ
τῇ.

Eadem feralis
cæna.

postmodum gulosissimè nutrit: iisdem ignibus & promerens & offendens. *Eam vocat Appuleius Cænam feralem lib. 1111. Florid.* Procul igitur faces abigerent, procul ignes amolirentur, cænam feralem à tumultu ad mensam referrent. *Et Iuuenalis,*

— dimidio constrictus gammarus ovo

Ponitur, exigua feralis cæna patellâ.

* Quia adhiberi ad illustratio-
nem solita.
* In Plut. Crasso
est cæna & d-
las: at in Ap-
piani Parth. ca-
dem narrans,
cæna & d-
lentem & li-
bum.
Silicernium.

*Vbi nota * ova videri in eiusmodi canis tralatitia fuisse, uti * lentem & salem: ἀνομιζοσι Ρωμαῖοι πένδιμα, καὶ πρετίδην τοῖς νέκυσιν, ait in Crasso Plutarchus. Sanè certos quosdam cibos proprios fuisse huic mortualicæ, docet etiam Xiphilinus in Domitiano, ubi de simulato illo sepulchrali epulo. καὶ καὶ τὸ πᾶν δ' ὅσα περ ἐν τοῖς ἐναγίσμασι καὶ ἀγίστῳ, καὶ ἐνενοῖς μέλαινα ἐν σιδερίῳ ὁμοίως πρετίδην. Hanc cænam Silicernium vocatam, docent Nonius, Festus. & Tertullianus: Quò differt ab epulo Iouis silicernium? à simpuvio obba? ab aruspice pollinctor? Hunc morem transisse ad Christianos etiam Augustinus narrat & leuiter excusat, De ciuit. Dei lib. ix. cap. ult. Quicumque, inquit, epulas suas ed (ad sepulchra martyrum) deferunt: quod quidem à Christianis melioribus non fit, & in plerisque terris nulla est talis consuetudo: tamen quicumque id faciunt, eas cum apposuerint, orant, & auferunt ut vescantur. Et lib. v. Confess. cap. 11. de matre sua: Cum ad memorias sanctorum, sicut in Africa solet, pultes, & panem & merum attulisset, addit mox, vetitum ab Ambrosio, quòd illa parentalia superstitioni gentium essent si-
millima. Paullini locum huic rei subtexo, in Felicis Natali 1x.*

Epulæ ad se-
pulchra.

— ignoscenda tamen puto talia, paruis

Gaudia quæ ducunt epulis. quia mentibus error

* Inrept rudibus: nec tantæ conscia culpæ

Simplicitas pietatæ cadit, malè credula sanctos

Perfusis halante mero gaudere sepulchris.

Causa ioci
explicata.

Vbi rusticulos suos in Italia excusat, quòd vti vel abusi per simplicitatem, veteri gentilium more ad sepulchrum ipsum D. Felicis. Ad eas ergo nouemdiales epulas hic allusum. & cum natalis Augusti celebraretur, dies latus auctorque vitæ, videri sibi Cotta ferales potius eas epulas dixit. siue quia ille natus, exitij causa multis; siue quia ante nouem fortè dies, multi à Tiberio animaduersi interfestique. Quod placet. & mirum ni exciderit is iocus (verior liberioreque quàm ut Cottam deceat) post stragem Seiani. Non absimile Plauti illud:

Cocus nundi-
nalis.
Plautus illu-
stratus.

Cocus ille nundinalis est, in nonum diem

Solet ire coctum.

id est, Feralis nouemdialisque, & qui mortuis tantum parat in cænam. ut preit nobis bene Festus.

M. Lepidi.] *Manij, ut saepe.*

Taciti de So-
crate laus.

*Præstantissimus sapientiæ firmare solitus.] Credo Socrati hoc elogium, & iure tri-
buit. Apud Platonem sanè in nono De rep. gnome talis: Ἐγὼ ἀγαθὴν ἀληθείαν, καὶ εἰ μὴ τῷ δοκῇ,
ὁ πρὸ ὅντι τὸ εἶναι: τὰ ὅντι δὲ λόγος τὰς μερῶν διαστάσεις καὶ ἀφαιρέσεις, καὶ πόλιν τῆς
πῶς τῇ ἀληθείᾳ φαίνεται] εἰάν τις ὅλως ψυχρὸν ὅπιν] δεῖσασθαι, καὶ φόβου γέμων διὰ πάντας τὰς βίαι,
σφαιδασμῶν τε καὶ ὀδυνῶν πλήρη.*

PAG. 88.

Sanctissimis Aruntij artibus.] De eo dixi, supra ad lib. 1. At de accusatione eius, nihil in libris qui nunc sunt.

Cæstius Præ-
tor.

*C. Cæstium patrem.] Duo ergo Cæstij Roma, pater filiusque? Non inueni. Fuit qui Cæ-
stium Pium velle legi: quia frequens declamatoris eius Seneca mentio. Mihi, siquid mutandum,
placeat, Cæstium Prætorem, potuitque obici error ex notis. Cæstius quidem Prætor fuit, ille ipse,
viti diuino, de quo Roma inscriptio,*

C. CESTIVS. L. F. POB. EPVLO. PR. TR. PL.

VII. VIR. EPVLONVM.

Itaque apparet scribendum Cestius, litterâ spretâ, quoniam & in nummis L. CESTIVS,

Reum destinare properat.] Non abiecerim, poterat.

Quædam à
Curtio videri.

*Fatebor & fuisse me Seiano amicum, & ut essem, expetisse.] Tota hac Terentij
oratio, ut & causa, simillima est illi Amynta apud Curtium libro VII. Et membra sanè aliquot
sunt, quæ dicas illinc translata. Nam Amyntas ita: Amicitiam quæ nobis cum Philotâ fuit,
adèd non inficior, ut expetisse quoque nos, magnosque ex eâ fructus percepisse confitear. An
verò Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium, omnes panè amicos tuos digna-
tione vincentem, cultum à nobis esse miraris? Tu hercule, si verum audire vis rex, huius nobis
periculi causa es. Quis enim aliud effecit, ut ad Philotam decurrerent, qui placere vellent ti-
bi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitia tuæ ascendimus. Is apud te fuit, cuius & gratiam
expetere, & iram timere possemus. Et mox: Igitur si hoc crimen est, paucos innocentes habes,
imò hercule neminem. Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt: sed totidem quot volebant,
esse non poterant. Ita si à conscis amicos non diuidis, nec ab amicis quidem separabis illos qui
idem*

idem esse voluerunt. *Qua delector, ita me deus amet, exscribere candidissime & disertissime dicta. At postrema verba etiam correcti iuncta iunuo & interpunctis.* Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt. Sed totidem quot volebant, esse non poterant. Ita, sed si à consiliis, &c. Prorsus ita legendum, ex Amyntæ quidem mente, quod facile videbis, qui ipse eam habes.

Claudiæ & Iuliæ domus partem.] Claudia per filiam, Iulia per se: quia Liviā duxerat Germanici sororem.

In cohortem suam transtulerat.] Cohortem amicorum, ita enim vocabant exemplo prætoria cohortis. Seneca De Clementiâ, Sallustium, & Cocceios, & Deillios, & totam cohortem primam interioris admissionis ex aduersariorum castris conscripsit. Vbi vides plures fuisse amicorum cohortes, & quasi gradus. Quod originem habuit à Graccho & Liuii Tribunis. Idem scriptor, De Beneficiis: Apud nos primi omnium Gracchus & Liuius Drusus instituerunt segregare turbam suam, & alios in secretum recipere, alios cum pluribus, alios cum vniuersis. Habuerunt itaque isti amicos primos, habuerunt & secundos, numquam veros. Itaque dicebantur Amici primæ, secundæ, tertiæ admissionis, ex ordine, quo admittebantur. Ille ipse: Non sunt isti amici qui agmine magno ianuam pulsant, qui in primas & secundas admissiones digeruntur. Lampridius in Alexandro: Moderationis tantæ fuit, ut amicos non solum primi ac secundi loci, sed etiam inferioris, agrotantes viseret. Et Tiberius ipse amicos solitus describere in tres classes. Vide Sueton. cap. XLVI. Ab hoc more Admissiones manarunt, Admissionales, & Officium admittendi. Admissionum eius facilitatem in Traiani laudatione Plinius admiratur: Alexandrum quasi vnum è Senatoribus, patente velo, Admissionalibus remotis, salutatum esse Lampridius scribit: & Accoleius magister Admissionum nominatur in Flauj Aureliano. Id munus fuit libertorum, ut clarum ex Suetonij Vespas. cap. XLIII. Quidam ex officio admissionis simul expellens, abire Morboniam iusserat. Fuit autem is libertus Phæbus. Plinius hoc idem ostendit loco non sano, lib. XXXIII. cap. III. Fuit & alia Claudij principatu differentia, in solis his quibus admissionem liberti eius dedissent imaginem principis in anulo ex auro gerendi, magnâ criminum occasione: quæ omnia salutaris exortus Vespasiani principis aboleuit, æqualiter publicando principem, quem corrigo, quibus admissionum liberti ius dedissent. Quod ait criminum occasionem fuisse: refer ad ea quæ de imagine Principis dicta mihi in lib. III. & quæ Seneca De Benef. III. cap. XXVI.

Annius Pollio.] Est ille, qui postea in Neronem coniurauit, amicorum eius præcipuus. Tacitus lib. xv.

Vicinianus Pollio patri adiciebatur.] Lego, Vinicianus, auctore Dione lib. LX. qui hunc Annum Vinicianum coniurasse in Claudium cum Scriboniano adserit.

Ob lacrimas inculcabantur.] Heu, misera conditio sub tyrannis: ubi nec liber, liberri-
mus affectuum, dolor. Claudianus hoc pulchrè exprimit:

— tacitiq̃ sepultos

Suspirant gemitus, indignariq̃ verentur.

Fufij Gemini.] Qui antè Consul.

Curtium Articum.] Equitem R. ex illustribus, qui Tiberio comes Capreas, suprâ lib. IV.

Per idem tempus L. Piso Pontifex obiit.] Quid ergo Iosepho Zonaraq̃ in mentem venit viuum eum facere Tiberio iam defuncto? Nec enim alium habeo de quo possint illa intellegi: à Caio binas epistolas missas, vnam ad Senatum de Tiberij morte & suo imperio, alteram ad Pisonem Præf. vrbis, quâ iubebat Agrippam è castris transferri in priscas suas ædes. An impossuit Syro celebritas nominis Pisonis, & per Syrum (nam ab illo hausit) Græco? An alius aliquis Piso tunc Præfectus? quod non repperi. huic quidem Pisoni Ælius Lamia suffectus est, de quo Dio: τὸν τε Πείσωνα ἡ πολίτευον τελευτήσαντα δὴ δημοσία ταφὴν ἐτίμωσεν. καὶ ἄξιον αὐτῷ αὐτῷ ταφῆν αἰθέριον, ὃν ἀποπάλαι τῇ στρατῶν ἀποστάξας κατέχευε ἐν τῇ πόλει. scribe καὶ λαίαν. Ridiculus interpret, qui vertit Lucium ei Quæstorem suffecit, inductus puerili errato. Sed ille ipse paullo post obiit, ut habes mox in nostro: & successit Lentulus Cossus. Disco ex Senecâ, epist. LXXXIII. L. Piso vrbis custos, ebrius ex quo semel factus fuit, maiorem partem noctis in conuiuio exigebat, vsque in horam sextam ferè dormiebat. hoc erat eius matutinum. Officium tamen suum, quo tutela vrbis continebatur, diligentissime administravit. Huic & D. Augustus dedit secreta mandata cum illum præponeret Thraciæ, quam perdomuit: & Tiberius proficiscens in Campaniam, cum multa in vrbe & suspecta relinqueret & inuisa. Puto quia illi bene cesserat Pisonis ebrietas, postea Cossus fecit vrbis præfectum, virum grauem, moderatum, sedmersum vino & madentem. Lego ex libro manu. ebrius, ex quo semel factus est, fuit. id est, post vnam illam ebrietatem (quæ tam bene cesserat, & cuius pretium Præfecturam ipsam habebat, ut Plinius scribit lib. XIII. cap. vlt. & Suet. Tib. cap. XLII.) semper placuit ei esse ebrium. Iacet alioqui sententia, nec à me erigi potest.

L. Piso

Is correctus.

Cohors amicorum.
Sueton. Calig.
cap. XIX.

* Legerim, num-
quid, interroga-
tione sententiâ
crectâ.

* Quos Arria-
nus describit
lib. III. Diss.
c. inquit, & in
quæstione xj. si
dicitur ei vrbis
custos.
Admissiones
& Admissio-
nales.

Ij ex libertis

Correctus Plinius.

Vinicianus
Pollio.

PAG. 89.
Lacrimæ in-
tæ sub tyran-
nis.

* Lib. XVIII.
cap. XIII.
* II. Annal.

Ordo successio
que præf. vrbis.

Ælius Lamia.

Xylandri con-
nuentia

Lentulus Cos-
sus.

Seneca emen-
datus.

Ambigua le-
ctio.

L. Piso Pontifex.] *Nescio an ex notis error. scribendumque, Piso P. V. id esset, Praefectus urbi.*

Raciocinatio
de aetate Pisonis.

Patrem ei Censorium fuisse memoravi.] *Non quidem in his libris qui exstant. Tamen intellegi vult L. Pisonem socerum C. Caesaris, qui Censor cum Appio Claudio, Anno urbis DCCIIII. quo ipso anno, ut ratio etatis Tacito constet (ait enim vixisse octoginta annos) natus fuisse debuit hic Piso.*

Pisonis triumphalia & Thraciâ.

Decus triumphale in Thraciâ meruerat.] *Velleius: Atrox in Thraciâ bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accensis, L. Pisonis, quem hodieque diligentissimum atque lenissimum securitatis urbanæ custodem habemus, virtus compressit. Vide & Dionem LIII.*

Cilnius Mæcenas.
*Antiqu. Lect.
lib. I. cap. XXI.

Cilnium Mæcenatem.] *Non ut receptum est, Cillinium. Cilnius enim gentile nomen patris huius & altoris Musarum. Cui domus prisca Arretium, ut olim ex Livio docui: & adde Silij versus huiusce rei:*

Silius correctus.

Cilnius Arreti Tyrrhenis ortus in oris
Clarum nomen erat.

et si ibi quoque vulgo, Cilinus. Nam Silius, ut solet, historiam exornat flore hominum sui superiorisque aui. Praefecit autem Roma Italiâ, Mæcenatem Augustus per bellum Siculum. Consule Dionem XLIX. in actis anni DCCXVIII.

Potestas &
munia præfecturæ.

Sumpsit è consularibus qui coercerent servitia, & quod civium audaciâ turbidum nisi vim metuat.] *Circumscribit potestatem Praefectura, quæ tamen aucta. Suadeo legas Dionem in Oratione Mæcenatis lib. LII.*

Ambigua ad-
severatio Ta-
citi.

Primusque Messalla Corvinus eam potestatem accepit.] *Tradit idem Eusebius Chronico: Messalla Corvinus, inquit, primus Praefectus urbis factus, sexto die magistratu se abdicavit, incivilem potestatem esse contestans. At Dio lib. LIIII. in actis anni DCCXXXIII. ita narrat, ut M. Agrippam primum faciat Praefectum urbi. cui mox anno DCCXXXVIII. Taurum sufficit, huius Corvini nullâ mentione.*

De numeri ve-
ritate quaesiti.

Dein Piso viginti per annos probatus.] *Ligat me nodus. Quid? viginti per annos Praefectus Piso? Fuerit ergo necesse est ab anno urbis DCCCLXV. Nam ab eo die in hoc tempus viginti ipsi anni.*

Pisonis ebrietas
Praefectum fecit.

Atqui Augustus tunc vixit, imperavitque. Quomodo ergo verum, quod Plinius Suetoniusque consensu tradiderunt, à principe Tiberio Pisonem factum Praef. urbis, propter bidui assiduam computationem? Illius verba sunt lib. XIIII. Ea que commendatione (ebrietas scilicet) credidit L. Pisonem urbis Romæ curæ ab eo delectum, quod biduo duabusque noctibus perpotationem continuasset apud ipsum iam principem. Nota ea, apud ipsum iam principem. Suetonius cap. XLII. Postea princeps in ipsâ publicorum morum correctione cum Pomponio Flacco & L. Pione, noctem (dissentit Plinius, qui ait duas noctes) continuumque biduum epulando potandoque consumpsit: quorum alteri Syriam provinciam, alteri Praefecturam urbis confestim detulit. Ait disertè, Postea princeps. Atqui vel ab initio principatus Tiberij ad hunc diem Pisonianæ mortis anni dumtaxat XVII. Sed hoc amplius ex Suetonio colliges, factum Pisonem Praefectum, sub idem tempus quo Pomponius Syriæ Prætor. Ille autem Syriæ non ante annum DCCCLXXIII. præponi potuit (Mæsiam enim provinciam administrabat anno DCCCLXXII. ut ex Taciti libro II. clarum:) non ergo tot annos Piso Praefectus urbi. His rationibus cogor ut in Tacito restituam, Piso decem per annos, quia Pomponium Syriæ præfuisse ante annum LXXV. non probabile. Sit ergo hic error ex notis geminatis.

* Mortuus
enim est in ad-
ministratione
Syriæ: ut Tac.
infra.
Correctus Ta-
citus.

Lecto per magistratos æstimatoque carmine.] *Magistri sunt sacerdotum. Valerius lib. I. A patre suo collegij Saliorum magistro iussus. Plinius lib. XXVIII. cap. II. Quindecimvirum collegij magister. In Lapide: ORDO. SACERDOTVM. MAGISTRO. SVO. Et Sueton. Calig. cap. XXII. Domit. cap. IIIII. Capitolinus, Fuit in eo sacerdotio, & vates, & præsul & magister.*

Sanxisse Augustum.] *Pete è Suetonio, cap. XXXI. in Augusto.*

Post exustum Sociali bello Capitolium.] *Quid ais? Sociali siue Italico bello Capitolium flagrauit? Non alios, sed te, in te aduoco. qui scribis Histor. lib. III. Capitolium flagrasse L. Scipione, C. Norbano coss. Atqui tunc iam diu positum Sociale bellum. Tullius tibi adsit, à memoria vitio non excuset. Civili bello scripsisse omnino te ex historia oportuit.*

Modus tributi
Egyptiaci.

Quanto maiorem quam Augustus rei frumentariæ copiam aduectaret.] *Aliquid hac de re scripsi in Electis cap. De Annonâ. Sed modum tributi Egyptiaci, qui tunc melatuit, erui è Sex. Victore, in Augusto: Huius, inquit, tempore ex Egypto urbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur. velim interseri, centena millia modium frumenti. quæ vox, littera saltem notata, M. ut solet, perit.*

Neque segnius Consules edixere.] *Forè, sequius.*

Sanus

Sanus repertus apud fretum Siciliae.] Quasi dicat illuc tantum itare solitos egros. **PAG. 90.**
Suspecta lectio, & rō Sanus, nomen aliquod detortum loci.

L. Cassium.] Ita rectè, estque ille qui consul cum M. Vinicio Quartino fuit, anno urbis
 DCCLXXXIII. Nam Suetonius disertè notat Drusillam collocatam L. Cassio Longino consulari.

Pomponius de Origine iuris manum adiit viris magnis, qui scribenti credunt, C. Cassium Longinum illum qui Iurisconsultus, consulem fuisse cum Quartino Tiberij temporibus. Atque censent hunc ipsum esse, qui progenies Caesari nunc factus. Mibi cautio est ne temerè credam homini, etiam aliàs fallaci. Erras. Non est hic, Pomponi, iuris antistes ille quem censes. Primum, quia Tacitus inter elogium morum generisque, laudem ei nullam tribuit iuris: deinde, quia praenominebus diuersi. Lucius hic est, Caius ille tuus, constanti veterum scripto. Cassiodorus ecce L. Cassium & M. Vinicius Coss. nominat: Suetonius in Caio, Lucium Cassium Longinum: & Tacitus in hoc loco. Diuersi vitā etiam, & morte. Iurisconsultus ille in honore sub Claudio fuit, Syriam administravit, pulsus à Nerone, per Vespasianum rediit, & omne illud tempus vixit: iste sub Caio proconsul Asiae, & monentibus sortibus caueret Cassium, à tyranno casus est. Sueton. cap. LVII. & Dio LIX. qui tamen malè Caium vocat. Denique quid respondes ad illud Taciti, Facilitate sepius quàm industriā commendabatur? Demit ecce illi industriam ingeniumque: & audeant dicere, haec conuenire in magnum illum sacerdotem. Plura de hoc C. Cassio. lib. XVI.

Calibus ortus, patre atque auo Consularibus.] Hic est M. ille Vinicius (placet aliis Vinicius scribi, etsi Dio semper, Ὀνίσκος) ad quem Historiam suam Velleius misit, cuique indecorè & seruiliter blanditur. Produxit vitam ad Claudium, & à Messalinā, quia pudorem seruauit, interfectus. Habes in Dione libro extremo. Pater eius Publius, Consul anno urbis DCCLV. Auus Marcus, anno DCCXXXV.

Redditis absentiae causis admodum vagis.] Nescio an melius, Vanis. ut causas dicat futes leuesque. Tamen non malè, vagis: quasi alienis & parum certis.

Ambigens patriam & declinans.] Beato placuit, ambiens. Vulgatam tueri videtur, quod supra scriptum: Campaniam praeegebat, ambiguus an urbem intraret, ni suspecta esset diuisionis nouitas.

Aduersus legem Caesaris, de modo credendi possidendique, intra Italiam.] Suggestit eam legem aperte, quod sciam, solus Dio lib. XLI. ἐπειδὴ τὸ συχοὶ πολλὰ χρέματα τε ἐχόντων καὶ πᾶσι αὐτὰ διακρίπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μὴ δύναιτο πλείον πεντακισχίλων & μυρίων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ καὶ χρυσίῳ κεκτῆσθαι. id est: Et quoniam complures pecuniam multam habere & occultare dicebantur: edixit nequis in argento aurōve amplius possideret quàm LX. sestertia. Et alludunt alij scriptores, ut Sueton. Tib. cap. XLIX. dum scribit quosdam damnatos, quibus nihil aliud sit obiectum, quàm quod partem rei familiaris in pecuniā haberent. Partem, scilicet maiorem quàm pro lege. In quā Suetonij verasententiā eruendā Scholiastae sunt frustrā. Reliquum pecuniae conferri Caesar voluit in agros.

Diodecim tabulis sanctum, nequis vnciario fœnore amplius exerceret.] Ad eam sanctionem Linius ad M. Duellum Trib. pl. refert post XII. tabulas, aliquot annis. Lib. VII. C. Marcio, Cn. Manlio Coss. de vnciario fœnore à M. Duellio Tribunopl. rogatio est perlata: & plebs aliquanto eam cupidius sciuit, accepitque.

Dein rogatione Tribunicia, ad semuncias redacta.] Decem annis post illam Duellij. Linius: T. Manlio Torquato, C. Plautio Coss. semunciarium tantum ex vnciario fœnus factum.

Postremò vetita versura.] Id est, sublatum omne fœnus. quod ambiguit Linius ponit in actis anni CDXII. quinto anno, post semunciam constitutam: Præter hæc, inquit, inuenio apud quosdam L. Genutium Tribunumpl. tulisse ad populum ne fœnerare liceret. Magis cum Tacito adfirmat Appianus lib. I. Ciuilium: τὸ δ' αὐτὸ χεῖρον καὶ τὸ ἄν οἱ χρῆσαι πρὸς ἀλλήλους ἐπασίασαν, οἱ μὲν ἀπείκοντες τὰ χρήματα τοκοῖς, νόμος πρὸς παλαιὸν (Genuty legem intellegit) ἀγοραπορόντες μὴ δανείζεν ἕπαι τοκοῖς, ἢ ζημίαν τὴν ἑτα δανείσαντα ἀποσώφλεν. ἔθες δὲ χρόνιαι τὰς τόκους βεβαίωντες, οἱ μὲν κατὰ τὸ ἔθος ἦσαν, οἱ δὲ οἷον ἐν πόλεμιν τε καὶ στάσεων ἀνεβάλλοντο τὰς ἀποδόσεις, εἰσι δ' οἱ καὶ τὴν ζημίαν τὰς δανείσαντας ἐκτίσθαι ἠπειλάν.

Duas quisque fœnoris partes in agris per Italiam conlocaret.] Sueton. Tiber. cap. XLVIII. Simile quod Plinius lib. VI. epistol. de Senatu sui aui: Patrimonij tertiam partem conferre iussit in ea quæ solo continerentur. Capitolinus de M. Antonino: Iussit ut senatores peregrini quartam partem in Italiā possiderent.

Datum erat crimini, quod Theophanem Mitylenæum proauum eorum.] Horum auus fuit M. Pompeius Theophanes, Asia Procurator, Tiberio ex intimis amicis. Strabo lib. XII. ἔπος δὲ (Θεοφάνης) καὶ πολιτικός ἀνὴρ ὑπῆρξε, καὶ Πομπηίου τοῦ Μάγνου κατέστη φίλος, μάλιστα διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν, καὶ πάσας συγκατέβρωσεν αὐτὸς τὰς πράξεις. & εἰ αὐτὸν πᾶσι τῶν Ἑλλήνων

Incerta scriptura hic.

L. Cassius.

* Onufrio in Fastis, & Antonio August. De Familiis Rom.

L. Cassius, & C. Cassius.

Vitiatum in Suetonio praenomen.

M. Vinicius.

Juliana lex de modo possidendi.

Vnciarium fœnus.

Semunciarium fœnus.

Vitura sublatæ.

Fœnus in agris collocatum.

PAG. 91.
 Pompeius Theophanes.

Ελληνων ὁπλισταί: αὐτον ἀνέδρεον. ἤν τε ἀπέλειπε Μάρκον Πομπήιον, ὃν τ' Ἀσίας ὁπληροπον κατέστησε ποτὶ Καίσαρ ὁ Σεβαστός. καὶ νυν ἐν τοῖς πρώτοις δεσπάζει τῷ Τιβέριε φίλων.

Magnitudinem pecuniæ malo vertisse.] De qua vide Dionem lib. LVIII. & de hac historia tota. nescio an hic idem ille Marius qui ante annos aliquot postulat. supra lib. IV. Drusum auspicandi gratiâ tribunal ingressum adiit Calpurnius Saluianus in Sex. Marium.

Iacuit immensa strages, omnis sexus, omnis ætas, inlustres, ignobiles, dispersi aut aggregati.] Mirum tragædias eas verborum Tacitum miscere, si interfecti non plures viginti. Ita enim Suetonius cap. LXI. Viginti vno die abiecti, tractique, inter eos pueri & feminae. Sed numerum eum, reipsâ admonente, corruptum dixerò: substituoque, ∞: id est, mille. quod fatuus ex scriptor interpretatus est Viginti. Certè de maiori numero fatebitur, qui Taciti verba vigilans leget. Menda numerorum in Suetonio plura, & quedam magna rei. ut Nerone, cap. XII. Exhibuit ad ferrum etiam quadringentos Senatores, sexcentosque equites Romanos. Quadringenti Senatores, dimidia Senatus pars. quos omnes depugnasse in arenâ, fuge credere. Corrigo, quadragenos. De equitibus etiam malim, sexagenos. firmante coniecturam Dione, qui auctor est pugnas se tantum equites triginta. Simile in Claudij, cap. XXXII. Conuiuia & ampla & assidua agitavit, ac ferè patentissimis locis, ut plerumque, sexcenteni simul discumberent. Scribo, plerumque sexageni. Sexcenti conuiuia, epulum publicum, non conuiuium. Plura huius generis aliâs. Statim etiam in Taciti verbis lego, interciderat fortis hu. commercium vi, metu.

Qualem diem Tiberius induisset.] Corruptè. Videntur verba huc tralata ex pag. sequenti: quem tum annum, qualem diem haberet. Vertranius conatur, qualem die Tiberius, hoc sensu, Caligula talem habitum induebat, qualem Tiberius quoque die induisset. Coniectura, quam ego non emerim sestertio nummo.

Præfagium Tiberij de Seruio Galbâ tum Confule.] Pugnat Suetonius, qui non Tiberio sed Augusto præfagium hoc tribuit; nec de Consule Galbâ, sed puero. Lege eum lib. VII. cap. IIII. A Tacito stant Iosephus & Dio.

Thrasillum.] Qui etiam de re medicinâ libros composuisse videtur, laudante Plinio plus vno loco. Pete fuscâ hac à Dione, lib. LV.

Plurimis mortalium non eximi.] Scribe eximis.

Quippe à filio eiusdem Thrasulli prædictum Neronis imperium in tempore memorabitur.] Non est in libris qui supersunt id vaticinium; ne in Suetonio quidem.

Afinij Galli mors vulgatur.] Quem eodem die & conuiuium Tiberij fuisse, & eo subornante damnatum, narrat Dio lib. LVIII. in actis anni DCCXXCII. Est ille qui filius Pollionis Afinij librum edidit, quo patrem Ciceroni comparauit: cui rescripsit imperator Claudius. Suetonius in eius vitâ, & Plinius in Epistolis. Agellius lib. XVII. cap. I. Eusebius in Chronicis notat Asinium Gallum diris suppliciiis mactatum anno ante T. Liuij mortem.

Consulari fene, tot consularium parenti.] Plures enim filios habuit, qui Consules. Vide ea quæ notavi in fine libri tertij Annal. supra.

Nerua continuus principis.] Celeber iuris auctor, de quo Pomponius: Hic etiam Nerua Cæsari familiarissimus fuit. Consul fuit cum Vibio Rufino anno DCCCLXXV.

Rubellij Blandi, cuius auum Tiburtem equitem R. plerique meminerant.] At pater eius tamen consularis, de quo lib. III. Solus Lepido è consularibus Rubellius Blandus adfuit. Consul suffectus fuit anno DCCCLXXI.

Flacco Pomponio Syriæ propratore.] De eodem Suetonius cap. XLII. Tiberij: Postea princeps in ipsâ publicorum morum correctione, cum Pomponio Flacco & L. Pisone, noctem continuumque biduum epulando potandoque consumpsit: quorum alteri Syriam provinciam, alteri præfecturam urbis confestim detulit. Vbi aliquot libri, Pompeio Flacco. malè. est enim ille ipse, qui ante xv. annos Mæsiæ præfuerat. Tacit. lib. II.

M. Lepidus.] Iterum, Manius.

Paullo Fabio L. Vitellio Coss. Phœnix in Ægyptum venit.] Dio, Solinus, Plinius, biennio postea venisse eum volunt, Q. Plautio, Sex. Papinio Coss. Vereor ut stare sententia Taciti possit, contra tot testes. Nota autem ex Dione hospitos Consules post celebrata Decennalia Tiberij pœnâ adfectos. quod tacuit noster. Ex quo non vanè dixerim, narrationi huic annali deesse quadam. Non enim Consulum supplicium certè omisisset.

Quia damnati, publicatis bonis, sepulturâ prohibebantur.] Sepulturâ lactuque ad finium prohiberi, nisi magnorum scelerum damnatos (puta parricidj, perduellionis; itemque suspensios) non moris apud præcos. Inualuit sub Tyrannis, idèoque quasi nouum, in Tiberij sententiâ Suetonius notat, cap. LXI. Interdictum ne capite damnatos propinqui lugerent. itemque: Nemo punitorum non in Gemonias abiectus, vnoque tractus. Qui autem tracti, Tiberis eis sepultura. Idem in publicatione bonorum fuit. quæ apud antiquos in crimine perduellionis & hostilitatis

Sex. Marij opes.

Suetonius frequentet in numeris. eorum plus.

Correcti aliquot loci.

Locus, in quo despero.

Suetonij pugna cū nostro.

Thrasillum.

PAG. 92.

Afinius Gallus.

PAG. 93.
Rubellius Blandus.

Pomponius Flaccus.

Contra Tacitum plerique scriptores veniunt, de Phœnice. Taciti liber non integer.

Sepulturâ qui prohibiti.

Quorum bona publicati soluta

hostilitatis tantum exercita, & fortasse parricidij. ita Sp. Malij bona contacta pretiis regni mercandi vendere atque in publicum redigere Quæstores iussu, ait *Linus*: ita *Ciceronis* damnati, à *Clodio*: *M. Lepidi*, à *Senatu* publica facta, quia secutus *Antonij* sectam. Primus publicationem ad omnia crimina (publica intellego) traxit *Cæsar*: qui, ut *Suetonius* ait, poenas facinorum auxit: & cum locupletes eo facilius scelere se obligarent, quod integris patrimoniis exfulabant: parricidas, [ut * *Cicero* scribit] bonis omnibus, reliquos dimidia parte multavit. Tenuit ea lex sub *Augusto*. qui tamen cum multis diuitibus vel dimidia pars, nimis essent opes, & in ipso exilio causâ luxus: sanxit, ut iis omnibus quibus aqua & igni interdictum (id est *Iurisconsultorum* verbo, *Deportatis*) non plus possidere liceret quingentis millibus nummum. *Dio* LVI. Intenditque iterum sanitiam eam *Tiberius*, latâ lege, quâ interdictis aqua & igni adempta omnis testamenti factio. Idem *Dio* LVII. Quam legem interpretans *Caius* L. VII. Qui test. fac. possunt: Si cui aqua & igni interdictum sit, inquit, eius nec illud testamentum valet quod ante fecerit, nec id quod postea. Bona quoque quæ tunc habuit cum damnaretur, publicabuntur.

Eorum qui de se statuissent, humabantur corpora, manebant testamenta.] Non mirum, quia ne damnati quidem, nec peracti rei. *Dio* hac omnia exprimere voluit, in actis anni DCCLXXXIII. ἐς τὸ ἄρρεον τὰ σώματα πάντων ἐρήπτετο, καὶ μὴ τὸ ἐς τὸ ποταμὸν ἐνθάλλετο. ἥδη δὲ & ὁ πρὸς οἱ παῖδες τοῦ ἑοσιῶν αὐτῆς κληρονομῶσιν. ubi puero mendum clarum, scribendumque, μὴ κληρονομῶσιν, insertâ voce. Ideo enim abiecta corpora tractaque, ne liberi succedere in bona possent, quæ iam publica ut damnatorum palam punitorumque. Mirum ex sequentibus *Dionis* verbis interpretem id non vidisse. Bona ergo manebant, si quis præveneret damnationem, & testamenta. Sed quid in præmiis accusatorum? nihilo secius dari solere, ostendit *Taciti* locus supra, lib. IV. Et quia *Cornutus* suâ manu ceciderat, actum de præmiis accusatorum abolendis, si quis maiestatis postulatus, ante perfectum iudicium seipse vitâ priuauisset. ibaturque in eam sententiam, ni durius contraque morem suum palam pro accusatoribus *Cæsar*, inritas leges, & remp. in præcipiti conquestus esset. Sic delatores, genus hominum publico exitio repertum, per præmia eliciebantur. Dari non solere, *Seneca* in narrandâ *Cremutij* morte, quæ sub hoc *Tiberij* tempus. Cognito consilio eius, inquit, publica voluptas erat, quod è faucibus avidissimorum luporum eriperetur præda. Accusatores adeunt consulum tribunalia, queruntur *Cordum* mori, ut interpellarent quod coegerant. Adeo illis *Cordus* videbatur effugere. Magna res erat in quæstione, an morte rei prohiberentur. Nec satis scio, quomodo in concordiam reducam eos locos. Sub *Claudio* & *Nerone* fortean aliud fuerit: & *Senecam* de ceperit mos sui aui.

Mamercus Scaurus, insignis nobilitate & orandis causis, vitâ probrobus.] *Malè* hic à *Dione*, Μαρκος. De probro à eius vitâ, lege *Senecam* lib. III. de Benef. cap. XXXI. aut potius non lege impuritatem hominis & ἀρετὴν μίξιν. Notat eum breui stigmate *Tertullianus* de *Pallio*: Dabo catharticum impuritati *Scauri*, & alex *Curij*, & vinolentia *Antonij*.

Argumentum *Tragædiæ* à *Scauro* scriptæ.] Cui nomen *Atreus* fuit. Versus qui in *Tiberium* flekti videbatur, ex *Euripide*:

Τὰς τοῦ κοραίωντων ἀμφίαις χερσὶν φέρεω.

Adi *Dionem*.

Ab *Serulio* & *Cornelio* accusatoribus.] *Cornelio* fuit cognomen *Thusci*. *Seneca* pater *Suasoria* II. *Thuscus* ille qui *Scaurum* *Mamercum*, in quo *Scaurorum* familia extincta est, maiestatis reum fecerat, homo quàm improbi animi, tam infelicis ingenij.

Non despectum id apud barbaros, vltroque potentiam habet.] Ex instituto *Cyri* apud *Xenophontem* lib. VII. qui custodiam curamque sui corporis solis commisit *Eunuchis*: & intimam aulam ex hoc semiuiro genere constituit, quasi fidiſſimo. Itaque deinceps in honore. Sed & *Persæ* primi priuasse viro creduntur. *Stephanus* de *Vrbibus*: Σπάρδα, ἐδὲ τέρας, καὶ οὐκ ἀποκνί, ἐν ἧ ὁρώτη δυνάστωδες γέγονεν. *Petronius*,

Persarum ritu, malè pubescentibus annis

Surripuere viros, exsectaque viscera ferro

In *Venerem* fregere.

Alij ad *Semiramim* referunt, ut *Ammianus*. Vtramque famam posuit *Claudianus* in *Eutropium*, libro I.

— seu prima *Semiramis* astu

Assyriis mentita virum, ne vocis acutæ

Mollities, læuesque genæ se prodere possent,

Hos sibi coniunxit similes: seu *Persica* ferro

Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram.

Vbi scriptum etiam, *Parthica*. nullo vitio, quia populi y tunc confusi. Exemplar apud posteros adulatorij dedecoris habetur.] *Corrigamus* ergo *Senecam*, ubi vulgò lib. III. *Natural. Quæst.* cap. I. Alius adulatione clam vtetur, alius ex aperto palam,

Cæsar publicatione induxit.

* A Glossemate sunt, tolle.

Augusti decretum in eâ re.

Deportatis testamenti factio- ne interdictum

Qui se interfecerant, eorum rata testamenta.

Dio palam vitiosus.

Præmium an tunc accusatoribus? Ait *Tacitus*.

Negat *Seneca*.

PAG. 94. *Mam. Scaurus*. libidine infamis. *Tertullianus* illustratus.

Cornelius *Thuscus* delator.

Eunuchi in pretio apud *Persas*.

Qui primi crediti virum excidisse.

Sive vt alij, *Semiramis*.

PAG. 95. In *Seneca* emendatio.

Vitellius infignis adulator.

palam, rusticitate simulatâ, quasi simplicitas illa non ars sit. Plancus artifex ante Villeum maximus, aiebat, non esse occulte, nec ex dissimulato blandiendum. & legamus, ante Vitellium. *Villeus enim ignotus: at Vitellij huius mirum in adulando ingenium, etiam Suetonius celebrat, cap. 11. in Vitellio, & Dio LVIII. Plancus autem in Senecâ, est is qui apud Fulviam Antonij magnus: de cuius adulatoris moribus Appianus lib. 111. Ciuilium.*

Oraculum Phryxi.

Urbe Artaxata potiuntur.] *Malim, urbem. Tamen & Artaxatam & Tigranocertam priore numero, noster aliique scripserunt.*

Oraculum Phryxi.

Filium Orodem ultorem parat.] *Omnis hac historia apud Ioseph. lib. XVIII. cap. VIII.*

Iustini diuersa traditio.

Feruntque se Thessalis ortos.] *Strabo lib. XI. qui de Oraculo item Phryxi, & vetitâ arietis cade, his verbis: ἐν τῇ μυχῇ τοῦ ἁδουθίας ἱερῶν, περὶ τῆς ἰδρυμένης καὶ μαντεῖον ἐνεῖν, ὅτι νεὶδς ἔδιδετα.*

Tacito emendatio. Mos equestris praelij.

At aliter Iustinus, qui hos ad Orientem Albanos, deducit ex Italiâ ab Albano monte. *Eius verba libro XLII. Cum Albanis foedus percussit Iason. qui Herculem ex Italiâ ab Albano monte, cum Geryone extincto, armenta eius per Italiam duceret, secuti dicuntur: quique memores Italicae originis, exercitû Cn. Pompeij, bello Mithridatico fratres salutauere.*

Modo equestris praelij more, frontis & tergi vices.] *Scribo, vice. & sententiam expedio. A Sallustio est, qui in historiis: More equestris praelij, sumptis tergis, atque redditis. Et in Iugurthâ: Quibus illi freti, non uti equestri praelio solet, sequi, dein cedere: sed aduersis equis concurrere, implicare, ac perturbare aciem. Frontis & tergi vice. id est, alternâ mutatione modo frontis modo tergi.*

Iosephus aliter quam noster tradidit.

Fama tamen occisi falsò credita.] *Lego, dedita. vel, didita. At Iosephus reuerâ occisum eum tradit lib. XVIII.*

Totâ mole regni ultimi id peritiâ locorum.] *Nisi quid desit (nec puto herclè, quoniam totâ hac narratione belli externi concisus Tacitus) commodò restituemus: regni ultimum iit. peritiâ l. a. n. m. pugnatum. Amat ita loqui noster, & Sallustius: Quam maximâ curâ ultimum ire iniurias festinat.*

PAG. 96.

Aliosque occultos consulit.] *Scribo, conligit.*

Equus victima Soli, apud Persas.

Cum hic more Romano Suouetaurilia daret, ille equum placando amni adornasset.] *De Suouetaurilibus dico ad lib. 1111. Historiarum. De equo res sic habet. Solemnis Persarum victima Soli, equus. Iustinus: Solem vnum esse deum Persæ credunt, & equos eidem deo sacros ferunt. Xenophon lib. 1111. ὅτι Κύρις ἀναδεδω. καὶ ἵππων δὲ εἰληφει παλαιότερον, δίδωσι (Ἐκροφῶν) τῶν καὶ ἀρχὴν ἀναδεδωσαν καὶ ἱπποῦν αὐτὸν ἱερὸν ἔστι τὴν ἡλίου, δεδιώσας μὴ ἀποβάλλει. Et lib. VII. Κύρις παύσεας. ὁρῶντος μὲν ἡρόντος τῶν Διὶ ταῦροι πάγκρατοι εἰς τέσσαρας, μὲν δὲ τέτταρες, ἵππων ἡρόντος. ὅμα τῶν ἡλίου. Idemque Pausania in Laconicis notatum. At de amne, nihil nobis lectum. Sed & aliis gentibus victima, equus. Apud Romanos, Marti. Festus, in Equus.*

Marti, apud Romanos, & Mysios.

Et apud Mysios: Florus: Illi statim ante aciem immolato equo, concepere votum, &c. *Apud Massagetas, item Soli. Strabo lib. XI. τὸν δὲ ἡλίου μόνον ἡρῶν, τέττω δὲ ἵπποδουτέσι. Pugnatum cum superioribus, quod idem Strabo lib. XV. de Carmanis scribit: ὅτι τὸν τε δούσι τῶν Ἀρεί, δὲ Πέρσων σέβοντες τῶν μόνον. Alij enim Persis Solem, quem Mithram dicunt, deum vnicum tribuunt, non Martem, ut hic (per obliuionem forte) Strabo.*

Strabonis mira adfueratio Martem deum Persis adsignatis.

Albentibus spumis in modum diadematis, sinuare orbes.] *Ad diadematis formam aspicit: quam, si vacat, à me cape. Diadema commune olim insigne regum, non aliud quam fascia tenuis cingens caput. Seneca: Vides illum Scythiæ Sarmatiæve regem insigni capitis decorum? si vis illum æstimare, totumque scire qualis sit, fasciam solue. multum mali sub illâ latet. Florus lib. 111. Ipse veste purpureâ, argenteoque baculo, & regium in morem fronte redimitâ. Atque ea fascia, alba. Tacitus hic: Albentibus spumis, in modum diadematis. Silius lib. XVI. de Iubâ rege.*

Diadema, quid

formam aspicit: quam, si vacat, à me cape. *Diadema commune olim insigne regum, non aliud quam fascia tenuis cingens caput. Seneca: Vides illum Scythiæ Sarmatiæve regem insigni capitis decorum? si vis illum æstimare, totumque scire qualis sit, fasciam solue. multum mali sub illâ latet. Florus lib. 111. Ipse veste purpureâ, argenteoque baculo, & regium in morem fronte redimitâ. Atque ea fascia, alba. Tacitus hic: Albentibus spumis, in modum diadematis. Silius lib. XVI. de Iubâ rege.*

Quo colore,

Albentibus spumis, in modum diadematis. *Silius lib. XVI. de Iubâ rege.*

—regni que insigne vetusti

Gestat læua decus, cinguntur tempora vittâ

Albenti.

Correctus Egesippus.

Plinius: Regibus apum in fronte macula, quodam diademate candicans. *Ab hac causâ, quidam è turbâ (apud Suetonium in Iulio, cap. LXXIX.) statux Cæsaris coronam lauream candidâ fasciâ præligatam imposuit: quasi diadema illi attribuens. Et apud Valerium lib. VI. cap. 11. Pompeio candidâ fasciâ crus alligatum habenti, Fauonius, Non refert, inquit, quâ in parte corporis sit diadema. Corrige Egesippum, belli Iudaici lib. 11. cap. 1. Quid enim sella aurea, allatumque diadema, nisi regni forent insignia? & scribe, albatumque. Apud Persas paullo aliter. quibus nec omnino candidum diadema, nec capiti nudo circumplexum, sed Cidari sine Tiara. Xenophon libro VI 111. Habebat Cyrus diadema circum Tiaram, uti & cognati eius idem insigne ferebant.*

Curtij verba in vitio.

Curtius libro 111. Cidarum Persæ vocabant regium capitis insigne. hoc cærulea fascia distincta albo circuibat. *Qua verba & ἐμπεδῆς, pronuncio parum sana. Damnat ipse Curtius, lib. VI. de Alexandro:*

de Alexandro:

de Alexandro: Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, vestemque Persicam sumpsit. Si purpureum, quomodo caruleum? nec sanè carulum colorem inter regios aut Principales legi. An illic scribendum, coccinea fascia? an, hoc caruleum? ut insigne capitis tali colore fuerit, non fascia ipsa. De medicina enim certà alius viderit: non hinc mihi cognomen Sullæ.

Ea ambiguit
emendata.

Supremis tabulis multa & atrocia in Macronem composuit.] *Quæ testamentorum licentia adeò recepta, ut plerique ingeniorum petulantiam non alio velo exercebant. Ita Fabricius Veiento multa & probrosa in patres & sacerdotes composuit, iis libris quibus nomen Codicillorum dederat. ait Tacitus lib. xiv. Et ab hac mente in Augusto Suetonius, cap. lvi. Iocis quoque quorundam inuidiosis aut petulantibus laceffitus, contradixit edicto. Et tamen de inhibendâ testamentorum licentiâ, ne Senatus quidquam constitueret, intercessit. Ab hac, inquam, mente. nec virum doctum, C. Sigonium quiscumque audiat corrigentem, de inhibendâ scommatorum licentiâ. Enimvero exempla huius libertatis in extremâ tabulâ habebis in Tacito plura. Et hæc autem & quæ sequuntur, tantum non ad verbum conuertit Dio: addito, Trionem vitâ interfecisse seipsum. quod nescio an intellegi satis habuerit Tacitus; an expressum ab eo per ignauiam describentium exciderit.*

Testamentorū
licentia.

Suetonius ex-
plicatus.

Sigonij lectio
reiecta.

Trebellieni Rufi.] *Illius, qui praturâ functus, tutor à Senatu liberis Cotyis Thracie regis datus fuit. lib. i. l. supra.*

Trebellienus
Rufus.

Ob carmina illic in principem factitata.] *Video esse qui transponant, ob carmina in Principem factitata, illic strangulatus est. Quasi carmina extra carcerem facta. Fallunt, fallunturque. Ante triennium enim hic Pacionianus in carcere fuit, & quia indicium professus erat, retentus: donec carmina exitium illi maturare. Lege initium libri huius.*

Contra Ver-
tranium.

Vrbem iuxta.] *Tusculi, aut in Albano. Dio.*

Poppæus Sabinus concessit vitâ.] *Suâ sponte, non fato. Vide Dionem.*

Eo anno neque quod L. Aruseius.] *Desunt non dubiè propria aliquot nomina eorum qui damnati occisique. Vertranius labentem locum immisâ voce fulcit, Eo anno neque quod alij, neque quod L. Aruseius. sed tibi sine non bono.*

PAG. 97.
Mutilus locus.

Vibulenus Agrippa.] *Vibilius dicitur Dioni.*

Galba tristibus Cæsaris litteris.] *Frater est illius, qui postea Princeps. Suetonius: Caius attritis facultatibus vrbe cessit, prohibitusque à Tiberio fortiri anno suo Proconsulatum, voluntariâ morte obiit.*

Galba frater
principis.

Emilia Lepida quam iuueni Druso nuptam rettuli.] *Nusquam id in his libris scriptum.*

Clitarum natio Cappadociæ, Archelao subiecta.] *Malè vulgò, Citarum. Idem Clita, Cilices, non Cappadoces dicuntur ab eodem Tacito lib. xii. Nec multo post agrestium Cilicum nationes, quibus Clitarum cognomentum est. Ideò hic legerim, Clitarum natio, Cappadoci Archelao subiecta. Nam Cilicia cognomento Trachea, proprios reges habuit ad tempora Vespasiani. Caue enim de Archelao acceperis Cappadocum rege, qui pridem mortuus, & regnum eius in prouinciam redactum. Nescio tamen an hic Archelaus eius filius fuerit: ideò Cappadox dictus.*

Clita Cilices.

Archelaus
Cappadox.
Suet. Vespas.
cap. viii.

Ctesiphon sedes imperij.] *Vt Herodianus ait, ἐν ταῖς βασιλείαις τῆς Παρθίας. Ea vrbs, siue pagus potius vicinus Seleucia. Strabo: πλὴσιον δὲ ἐστὶ κώμῃ Κτησιφῶν λεγομένη, μεγάλην ταύτης δὲ ἐποικίοντο Ἰουδαῖοι οἱ τῆς Παρθίας βασιλεῖς. Plinius: Ctesiphontem iuxta tertium ab eâ lapidem in Chalonitide condidit Parthi. Et conditorem eius Vardanem regem facit Ammianus, lib. xxiii. Pugnât tamen ius Procopius lib. ii. De bello Persico: Apud Assyrios ciuitates duæ maximæ sunt Seleucia & Ctesiphon, Macedonum ædificia. De vrbs huius situ, & duplici munitissimâ arce, lege Gregorium Nazianzenum, Orat. iv. in Iulianum.*

Ctesiphon
vrbs.

De conditore
eius dissensio.

Templum Augusti & scenam Pompeiani theatri.] *Vide Sueton. cap. xlvii. in Tiberio, & cap. xxi. Calig. qui leuiter dissentit. Ille enim semiperfecta opera fuisse ait, quæ noster perfecta.*

PAG. 98.

Occidentem ab eo deferi, orientem spectari.] *Gloria acuti dicti penes Pompeium, qui Sulle abneganti triumphum confidenter dixit, ὅτι τὸ ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες, ἢ δύοντες προσκυνοῦν. ὡς αὐτὰς μὲν ἀνανομήνης, μεμμένης δὲ καὶ μαραινόμενης ἐνεὶ τῷ δυνάμει. Fons dicti ab eo, quod plerisque populus religione receptum, salutare solem orientem: ut alibi dicam.*

Adorant. id
ad morem ori-
entalium po-
pulorum refe-
rendum.

Solitus cludere medicorum artes, atque eos qui post tricesimum annum ad internoscenda corpori suo vtilia, alieni consilij indigerent.] *Tiberianum hoc apophthegma etiam Plutarchus inseruit præceptis de valetudine tuendâ, sed corruptus, vereor, in numero: ἡγεῖται Τιβέριον ποτὶ Καίσαρα εἰπεῖν ὡς ἀνὴρ ὑπὲρ ἐξήκοντα γεγονώς ἐπὶ τῷ ἀσθενεῖ ἰατρῷ χεῖρα, καὶ γελαστός ὄντων. Nam post sexagesimum annum ait, quod noster tricesimum non dubiè*

PAG. 99.

Plutarchus in
numero cor-
ruptus.

verius: Rescripserim, ὅπερ Ἐριάνου ἐστὶν. iuvante etiam Suetonio. Valetudine prosperimā vsus est, quamvis à trigésimo ætatis anno arbitrato eam suo rexerit, sine adiumento consilioque medicorum.

Satrio Secundo coniurationis indice.] Ille idem est, qui suprā cliens Seiani, & nunc, ut apparet, eius eversor.

Perpulisset iuvenem ad ea, quorum effugium non nisi morte inueniret.] Intellegit incestum simile, quale obiectum Ciceroni in Tulliolam. de quo in fami sermone Sernius ad illud Virgil. Hic thalamum inuasit natæ.

Luctumque communem.] An'ne etiam, lectum?

Mæsta & miseranda diu ferret.] Emendo, miseranda differret, coniunctis vocibus quas diduxerant.

In villâ cui L. Lucullus quondam dominus.] De eâ ferè his verbis Plutarchus in Mario: Villam in Misenenfi Marius amœnam & molliùs exstructam possidebat, quàm deceret virum militarem & tot bellorum victorem. Eam aiunt LXXV. ∞. denariùm emisse Corneliam, nec multo pòst L. Lucullum quingentis millibus denariùm & ducentis. Tantum breui luxuria crevit, & ciuitas inualuit in abundantes opes.

Per speciem officij, manum complexus.] Nescio an, per speciem osculi. Ea quidem mens, Suetonius: cùm manum sibi osculandi causâ apprehendisset.

Octauo & septuagesimo ætatis anno.] Vel ut Victor, post septuagesimum octauum annum & mensem quartum. Dio tamen anno toto diuersus ab istis, qui ait vixisse ἐπὶ τῇ ἑβδόμηκοντα ἔτη, καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας ἑνέα. Et herclè verius, si Suetonio credendum & actis: qui natum Tiberium ponunt anno urbis DCCXII. Munatio & Lepido Cos. XVI. Kal. Decembres. mortuus autem est, consensu omnium, anno DCCXC. XVII. Kal. Aprilis. Quanquam & Dionis rationes non planè ad eum calculum pariaueris.

IVSTI LIPSI

AD LIBRVM XI. ANNALIVM
COMMENTARIVS.

VNC librum ἀνέφαλον esse ne moneri quidem necesse est. Desunt autem, à fine libri VI. ad huius initium, res gestæ annorum circiter decem. In quibus C. Caligula principatus in vniuersum, & Claudiani imperij primores anni sex perierunt. Olim adolescens contexui Caianam historiam Corneliano exemplo, stiloque. At factum cum tanti non puto, ut agnoscam aut tollam.

Fuisse quondam adulterum eius credidit.] Poppææ, ut apparet.

Hortis quos ille à Lucullo cœptos insigni magnificentiâ extollebat.] Libri vet. à Lucullo emptos. iidem extollebat, non quod Rhenano supponere visum, excolebat. Luculliani horti infrâ sapiùs nominati: & vides quomodo in principis res peruenierint, manserintque ad atatem Traiani. De iis quidem Plutarchus: ὅπερ καὶ νῦν, ἐν πόλει ποικίλῃ τῇ εὐφῆς ἐχέουσιν, οἱ ἀρχαῖοι καὶ οἱ βασιλικῶν ἐν τοῖς πολυτελεστέτοις ἀεθλοῖς. id est: Ex quo etiam nunc, tantâ accessione factâ ad luxum, horti Luculliani inter sumptuosissimas res principis censentur.

Sosibius Britannici educator.] Nescio an ille sit, qui Arnobio nominatus lib. IIII. Nam ab Hippocöontis liberis ipsum Sosibius Herculem cruciatum rettulisse pronunciat. itémque Clementi Alexandrino, Ad gentes. Suidas etiam litteratoris meminit hoc nomine, in Σωσίλειος.

Auri vim atque opes principibus infensas.] In vulgatis est, Caueri vim. & turbant in restituendo loco Rhenanus & Maurus. Mihi vera lectionis auctor Farnesianus liber, in quo cauri. e. litterâ superius adpictâ: & historia ipsa, quoniam auri vis Asiatico causâ necis. Dio: ὁ δ' Ἀσιατικὸς αἰχμὴς τὸ ἀρχαῖον ὑπ' αὐτῆς τὸ πλεῖστον, ὅφ' ἐπερὶ καὶ ἀπὸ θανάτου. & si otium est, adde reliqua, cum iis quæ apud Zonaram excerpta. Auri vis, optima dictio, quam iterum vsurpat noster lib. XVI. Specum altitudine immensâ, quo magna vis auri contineretur. Quod Vertranius interpunctione iuuari locum existimat, per speciem b. moneret, Claudium caucii, vim atque opes. quasi Sosibius Asiaticum monuisset, non Claudium: clarè sequentia aspernantur. Denique quid hoc sit, Vim esse principibus infensam? quasi nō cuius etiam è plebe. Nam omnis certè vis, omnibus mala.

* Repugnauerunt mihi quidam è superuacuo, in verissimâ emendatione. quam probet iis vel Aristoteles, I I I I. Politic. cap. XI. οἱ μὲν ἐν ὑπεροχαῖς ἀτυχημάτων ὄντες, ἰσχυροὶ & πλεῖστοι, & φίλοι, καὶ ἡσυχία.

Matri cum
filio cœtus.

Villa Luculli.

PAG. 100.
De Tiberij æta
te annuq.

Cornelianæ
historiæ ingens
defectus.

Horti Lucul-
liani.

Sosibius Gram-
maticus.

Auri vis.

Diuitiæ Asia-
tici.

Stabilita no-
stra lectio.

καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἀρχοῦν τε βελόν), ἔτε δ' αὖτε. Qui in affluentia fortunæ, virium, opum, & amicorum aliorumque talium, constituti sunt: regiatque obedire neque volunt, neque norunt. Ex quo vides, Sossium nimis vere monuisse aurum & opes Principibus infensa.

Non extimuisse in concione.] *Adsentior Rhenano. scribenti*, extimuisse concionem populi R. gloriamque facinoris ultro petere. Quod ait præcipuum auctorem interficiendi Caesaris Asiaticum, addicit ei Seneca lib. 11. De Tranq. cap. xviii. Ea referam quæ illum (Caium) exitio dederunt: Asiaticum Valerium in primis amicis habebat, ferocem virum & vix æquo animo alienas contumelias laturum. Huic in conuiuio, item in concione, clarissimâ voce, qualis in concubitu esset vxor eius, obiecit. Di boni, hoc virum audire, principem scire, & vique eò licentiam peruenisse, vt non dico consulari, non dico amico, sed tantum marito, princeps & adulterium suum narret & fastidium? Suetonius & Iosephus omittunt.

Dedita per prouincias fama.] *Sine maus*, didita. *Lucretius*:

rerum simulacra feruntur

Vndique, & in cunctas iaciuntur didita partes.

Virgilius:

Cognatique patres, tum terris didita fama

Coniungere tibi.

Gentiles nationes promptum haberet.] *Alter Vatic.* propretij haberet. *Nihil elicio, quod anteferam vulgata.* P A G. 101.

Ad quod victo silentio.] *Veteres*, indicto. rectè, vt prorupisse ad loquendum intellegamus, etsi silentium antè iussum.

Percunctaretur, cur sine vxore discubisset.] *Discis hinc vxores vulgò adhiberi solitas ad conuiuia.* *Emilius Probus*: Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? Et olim quidem cubantibus viris sedere solite, (vt *Seruius* ex *Varrone* notat, ad illud, Perpetuis soliti patres confidere mensis, & *Valer. Maximus* lib. 11. De matrimoniorum ritu:) postea etiam accumbere. In accubitu ille mos, vt recumberent in sinu virorum. *Ouidius* ad puellam, quæ cum viro cenatura:

Alteriusque sinus aptè subiecta fouebis?

Iniiciet collo cum volet ille manum?

Nec premat indignis finito tua colla lacertis,

Mite nec in rigido pectore pone caput.

Sed & amica puerique meritorij non aliter iacebant apud amatores. Id vocabant interiorem iacere. *Scipio in Oratione aduersus Galbum*: Qui in conuiuiis adolescentulus cum amatore, cum chirodotâ tunicâ interior (etsi *Agellij* in libris, inferior, scriptum: non item malè) accubuerit; eumne quisquam dubitet quin idem fecerit, quod cinædi facere solent? Itaque arguit ecce molitiam à decubitu ipso. *Suetonius in Cesare*, cap. xlix. *Cesarem à Dolabellâ dictum* ait, spondam interiorem regie lecticæ: non ab aliâ causâ, ne interpretes ultra alucinentur. Eodem faciunt *Tranquilli* verba de *Caij* libidinibus, cap. xxiii. Cum omnibus sororibus suis stupri consuetudinem fecit, plenoque conuiuio singulas infra se vicissim collocabat, vxore supra cubante. Nam sorores infra se, id est in sinu, collocabat, quasi iustas vxores: legitimâ consorte, loco pulsâ. Nec aliud *Cicero* significat in *Epistolâ* quâdam hilariore: Infra Eutrapelum Cytheris accubuit.

Antoniam principis matrem.] *De quâ lapis Romæ*,

ANTONIAI

AVGVSTAI

DRVSI

SACERDOTI DII

AVGVSTI

MATRI TI. CLAVDI

CAESARIS. AVG. P. P.

Liberum ei mortis arbitrium permisit.] *Satis confusè ista, vt pleraque omnia hoc libro: quem scio interpolatum à malâ & imperitâ manu. Sententia tamen hæc ex Dione: vt subornatus Vitellius quasi Valerij nomine culpam agnoscentis, peteret mortis arbitrium: idque à Claudio concessum.*

Hortantibus dehinc quibusdam inedia.] *Excidit vocula, puto: scribendumque: quibusdam ad inedia. si non imposuit olim mihi Orbilius meus.*

Impudico Vitellij ore.] *Quidne inter Ligures Vitellius? an quia, vt Suetonius ait, amore libertinæ perinfamis, etiam saluius eius melle commistis, cottidie palam arterias & fauces pro remedio fouebat?*

Asiaticus auctor Caium credis. Fortè, cognitio, cum videlicet adfessor ei consiliariusque Asiaticus esset. Nam de concione, vix est vt habeat fidem.

Vxores in conuiuiis ritu Ro.

Iacebant in sinu maritorum

Amica in sinu amatorum. Interior decubitus.

Interior sponda.

Suetonius illustratus.

Antonia Claudij mater.

Interpolatum varie hunc librum esse.

Impudicum Vitellij os.

Equites Rom.
illustres.Equites qui-
dam veste Se-
natoriâ.Equitibus
Senatoriis.Caius equiti-
bus quibusdâ
latum clauum
dedit.Augustus Se-
natoriâ supplet
ex equite.Insignes equi-
tes Rom.

Splendidi.

Illustres, cla-
riori titulo,
postea.
Ala Petrina.Mnester mi-
mus.

Poppæa.

Spicea corona,
& eius signifi-
catio.

Corona e vite.

Crimina o
somnia.

Equites Romanos illustres.] *Qui sunt Equites illustres? Neque enim temerarium est certè, quod totiens is titulus repetitus. Vt lib. IV. Annal. Eques Romanus ex illustribus Curtius Atticus. Libro VI. Pater quoque illustris eques Romanus, ac frater Prætorius. Lib. XV. Die pactâ Tiberius Alexander illustris eques Romanus, minister bello datus. Hoc ipso libro: Eadem constantia & illustres eques Rom. cupidos naturæ necis fecit. Suspicio ego sic dictos, qui non quidem Senatores, sed & censum habebant & spem Senatoriæ dignitatis. Imò etiam ordinis eius insigne, id est latum clauum. Colligo, quod Tacitus Equites illustres cum Senatoribus coniungit pari gradu. Lib. VI. Annal. Acerime increpuit quod contra instituta Augusti Alexandriam introisset. Nam Augustus inter alia dominationis arcana, vetitis, nisi permissu, ingredi Senatoribus aut equitibus Rom. illustribus, seposuit Ægyptum. Et clarè Annal. XVI. Mella & Crispinus equites Romani, dignitate Senatoriâ. Hæreo an ad hanc rem Dionis verba accommodem lib. LIX. τὸ τε τέλος τὸ ἥν' ἰππῶων ὀλιγανθρῶν, τὸς πρώτους δὲ ἀπὸ τῆς καὶ ἔξω ἀρχῆς τοῖς τε συγγράμει & τὴν δεξιότατον μετὰ πρὸς ἀμφοτέρωθεν κατελέξατο, καὶ πῶς αὐτῶν ἢ τῇ ἐδῆν τῇ βελόπῃ καὶ πρὶν ἀρχῇ πρὸς ἀρχῇ δὲ ἢ ἐς τὴν γερουσίαν ἐπαρχοῦντα, χρῆσθαι πὲρ τῇ βελόπῃ ἐλπίδι ἔδωκε. Περίτερον γὰρ μόνοις, ὡς εἰσὶν πρὸς τοῖς ἐκ τῆς βελόπῃ φύλα γερουσιμένοις τὸ τοιοῦτον ἔξῃ. Id est: Cum ordo autem equestris ad paucos redigeretur, primores ex omni imperio etiam extra Italiam qui genere & opibus excellerent in eum allégit: & quibusdam eorum etiam Senatoriâ veste, priusquam magistratum ullum cepissent, uti dedit in spem dignitatis. Nam antea non nisi iis qui Senatoriâ stirpē essent (male ista & contra historiam verterat vir doctus) id permittum. Hæreo, inquam, an ea faciant istuc. apta quidem, sed à Caio id statutum Dio ait: Illustrium autem titulum ante eum. Refero ergo potius ad Augustum, (et si de veste negare non possumus, quin sit à Caio) qui anno DCCXLII. legem tulit, ut ex Equitibus, qui non minus decies sestertio possiderent, eligerentur à magistratibus, à quibus tribuni Senatoresque fierent: qui gestis Tribunatu aut retinerent Senatorium ordinem si vellent, aut iterum redirent ad equestrem. Verba sunt Dionis lib. LIII. τὴν δὲ δημοκρατίαν ὀλίγων σφόδρα αὐτῶν, ἐνομοθετήσας, ἐκ τῆς ἰππῶων ἥν' μὴ ἐλαττοῦν πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας κεντημένων προβάλλεσθαι τὸς ἐν τῇ ἀρχῇ εἰς ἑκάστην καὶ τέττων τὸ πλῆθος τὸς ἐνδεόντας αἰρεῖσθαι. εἰ μὴ καὶ βελόπῃ καὶ τὸ ἐθέλοισι, εἰ δὲ μὴ, ἐς τὴν ἰππῶων παύδα αὐτοῖς ἐπαίναται ἔξῃ. Qui ergo in hoc seminario Senatus equites, dicti illustres. Reperio & Insignes, ut hoc libro: Samius insignis eques Romanus. iterumque: Cn. Nonius insignis eques Rom. Item Splendidos, ut Plinius libro VI. Epistol. Passienus Paulus splendidus eques Rom. & alibi idem: Scribis Robustum splendidum equitem Rom. Et Cicero ipse non semel in Verrem. Sed hi duo tituli infra illum non dubiè: & à famâ ducti, opibusque. Alij ab istis Illustres sunt, qui in Codice Iustiniano, & Casiodoro.*

Quibus Petra cognomentum.] *A quibus ala Petrina, apinor, nominata lib. IIII. Historiarum.*

Domum suam Mnesteris & Poppææ congressibus.] *Veterum editionum lectio, Valerij & Poppææ. apta sanè ad historiam, quia Valerio Asiatico obiectum adulterium Poppææ: & fortè equitibus istis, quod interpretes & administris. Libri tamen scripti, Nesteris, aut Nestoris. Ex quo Rhenanus M. Nestoris, nec rectè. Germanum illi Pantomimo nomen, Mnester: vel lapidis fide, qui in adibus Crepanicorum Roma:*

T. I. I. V. L. I. O.

A. V. G. L.

M. N. E. S. T. E. R. I.

Nescio ergo an Poppæa etiam adulterium obiectum dilecti huius mimi: in quo & Messalina deperiit. Ceterum hac Poppæa illa est qua cunctas aetatis suae feminas pulchritudine supergressa, gloriam reliquit filiae, qua scortum siue uxor Neroni. Quam genuit ex priore marito, T. Ollio.

Spicea coronâ euinctum.] *Qua Cereris propria, & sacerdotum item Arualium, ut Plinius notat lib. XVII. cap. II. Corona ea aliâ non infelix, omen triste habuit quod spicis esset retro conuersis: sicut quod ante pugnam in Philippis, corona inuersa Cassio imposita.*

Quidam pampineam coronam.] *Consentit cum interpretatione huius somnij Artemidorus lib. I. cap. LXXIX. ubi obseruat coronam e vite præter Dionysiacos artifices mortem ac vincula significare, propter pampinos implicatos & inflexos. Similia crimina valuisse apud Constantium non inscitè Ammianus narrat, lib. XV. Mercurius Solemniorum appellatus comes, si per quietem quisquam vidisset aliquid amico narrasset, id venenatis artibus coloratum in peius, patulis Imperatoris auribus infundebat. & ob hoc homo, tamquam inexplicabili obnoxius culpa, graui mole criminis pulsabatur. Hæc augente vulgatiùs famâ, tantum aberat, ut proderet quisquam visa nocturna, ut agrè homines dormisse sese præsentibus faterentur externis: mærebantque docti quidam, quod apud Atlantæos nati non essent, ubi memorantur somnia non videri.*

Vergente

Vergente Autumno.] *Farnes. vertente.*

Cuncta legum & magistratuum munia in se trahens Princeps.] *Farnes. nece, refert, pro, munia. Deleo verò utrumque, ut glossema: scriboque, cuncta legum & magistratuum in se trahens.*

Legemque Cinciam flagitant.] *Certa ea scriptura ex libris, & historia. Legem de donis & muneribus (Muneralem aptè Plautus dixit) tulit M. Cincius Trib. pl. anno urbis, DXLIX. Retulit iterum Augustus euascentem vetustate, & firmanit nouo consulto Senatus. Dio LIIII. καὶ τὰς πρώτας ἀμειβεὶ συναγορεύειν, ἢ τετραπλάσιον ὅσον αὐτὸν λαβὼν ἐκτίθειν, ἐκέλευσε. Noto eò, nequis miretur cum plebiscitum fuerit, vocari Senatusconsultum à Tacito lib. XI III. Eius opprimendi gratiā reperitum credebatur S. c. poenaeque Cinciae legis, aduersus eos qui pretio causas orauissent. Et Plinio epistolā ultimā libri V. Causa dilationis Nepos Praetor, qui legi De muneribus praeposuerat breue edictum. admonebat accusatores, admonebat reos exsecuturum se quae S. c. continerentur. Suberat edicto Senatusconsultum. hoc omnes qui quid negotij haberent, iurare priusquam agerent iuebantur, nihil se ob aduocationem cuiquam dedisse, promississe, cauisse. His enim verbis & mille praeterea & venire aduocationes, & emi vetabantur. Sed id S. c. credo fuisse à Traiano. Cetera super hac lege vide apud Manutium, cuius scrinia non compilo. Legem Titiam quisquis hic reposuit (ea enim scriptura in vulgatis) Rhemmia poenā dignus ipse.*

Lex Cincia de muneribus.

Firmata S. c. sub Augusto.

Item sub Traiano.

Meminissent C. Asinij & Messallae.] *Omisi verba, quae non repperi in libris scriptis, aliunde inculcata.* PAG. 102.

Et postquam annuit tacens, incipiunt.] *Veteres, tacere. Lego, postquam annuit, agere incipiunt.*

Multos militiā, quosdam exercendo agros tolerare vitam.] *Ad eam sententiam Sallustius, Humillimus quisque in aruis, aut militiā, nullius honestae rei egens, satis sibi, satisque patriae erat: ut verè emendauit nobilissimus noster Doussa.*

Duplex ratio vitae prius: agris, & militiā.

Cogitare plebem, quā togā enitesceret.] *Displacent quae scripsi olim, & induco. Vett. cogitaret. Scribo, cogitare & plebem, quā togā enitesceret. id est, etiam quemuis è plebe occupatum esse, ut emergeret se, & nitidior togā vi posset. Sed reuerā (iterabo hunc animi mei sensum) & narrationes & orationes ista, turbata, concisa. Confer, sodes, hunc XI. librum, cum uno quouis è primoribus: iurabis elapsam cum imperitorum manibus, velut è pugna aliquā Cannensi.*

Iudicium de hoc libro.

Capiendis pecuniis posuit modum, vsque ad dena sestertia.] *Eandem summam Nero etiam definiit, credo. de quo Suetonius cap. XV I I. Item ut litigatores pro patrociniis certam iustamque mercedem darent. Sapius enim relata hac lex, cum perumperet improbitas forensis. Eandem summam capere & Traianus aduocatis permisit, sed dumtaxat post negotia peracta. Plinius lib. V. Peractis tamen negotiis mittebantur pecuniam dumtaxat decem millium dare. Nam decem millia H. S. idem quod Denā H. S. idem, quod centum aurei, ut alibi docebo. Quod honorarium patrono Vlpianus tribuit in singulas causas, l. I. De variis & extr. cognit.*

Praemii olim aduocatorum.

Dena sestertia & decem M. idem.

Mithridates quem imperitasse Armeniis, & ad praesentiam Caesaris vectum memorauit.] *In libris scilicet, quibus descripta res Caij. Dio lib. LX. rem breuiter tangit: τὸν Μιθριδάτην τὸν Ἰβηρὰ ὃν ὁ Γαίος μετὰ πικρὰ μύθος ἐδεδέκετο, οὐκ ἔστιν αὐτὸν ἀνάλειψεν τὸ ἀρχὴς ἀπὸ πικρῶν. id est, Mithridatem Iberum, quem Caius accersitum in vinculis habuerat, domum ad recipiendum regnum remisit. Quod hic in Tacito est, vectum. manus. vinctum. Legerim, ad praesentiam Caesaris vectum vinctumque memorauit. Quamquam Seneca non vinctum modo, sed in exilium missum fuisse significat, De Tranquillit. cap. XI. Ptolemaeum Africae regem, Armeniae Mithridatem inter Caianas custodias vidimus. Alter in exilium missus est, (Mithridates scilicet:) alter ut meliore fide mitteretur, optabat.*

Mithridates Armenia.

Vinctus à Caio.

Fœdus repente faciunt.] *Non ut in libris hodie, iaciunt. Bene etiam Maurus, iciunt.*

Et recipere Armeniam * ni Vibio.] *Non sanus locus: de quo velut in tenebris micabo. Libri scripti voce auctiores, recipere Armeniam habebat. Et rectè illud: ut sit Gracorum ἔχο, ἀντὶ τῆς διώξεως: quomodo Cicero, Appuleius, Agellius, alique è Latinis interdum. An, hauebat? an, audebat? verbum quidem infarciendum est, ruenti sententiae sustentandae. Venetā editione, recipere Armeniam parabat, expressum inuenies. In Vat. opt. (siquid hoc ad rem) habeat, scribitur. litterā aliā supernè adiectā. Quid si etiam, recipere Armeniam ibat? siue, vadebat?*

Habeo recipere.

Ad flumen Ginden.] *Vett. Sinden. Gindis fluius nominatur etiam Seneca III. de Ira: Cyrus cum Babylonem oppugnaturus festinaret ad bellum, Ginden latè fufum amnem vado transire tentauit, & quae sequuntur: è quibus hauris sententiam Tibulliani versus, —aut rapidus Cyri dementia Gindes.*

PAG. 103. Gindis fluius

Vbi malè vett. libri, Cydnus. Nam & Herodoto Gyndes.

Potitúsque regiâ.] *Vat. opt. regiam. Itaque scripsit.*

Quarto & sexagesimo, quàm Augustus ediderat.] *Plinius:* Eò minus miror Stephanionem, qui primus togatas saltare instituit, vtrisque sæcularibus ludis saltasse, & diui Augusti, & quos Claudius Consulatu suo quarto fecit: quando & sexagintatres non amplius interfuere anni.

Ludi sæculares
cur vatic. cele-
brati ab Aug.
& Claudio.

Vtriusque principis rationes prætermitto.] *Quæ tamen clara sunt. Augustus enim priscam institutionem secutus est, & edidit quinctos ludos sæculares anno centesimo & nono (decimo debuisset, si paruisset artæ legi) exacto. Claudius ita rationem instituit, ut centesimo quoque anno censuerit celebrandos: quasi sæculum rotundo centum annorum numero definiens. Itaque in super habita computatione Augusti & priscæ: rettulit nunc octingentesimo vrbis anno, se IIII. & L. Vitellio III. Cos. Plura si cupis, vade ad Onufrij Panuini eâ super re libellum: viri industrii, diligentis, & cui Romanæ memoriæ (curam tantum ferre potuisset aut limam) debent, debebuntque.*

Onufrij elo-
gium.

Quia collegio Quindecimviriū antiquitus ea cura.] *Ideò Horatius in Carmine sæculari:*

Quindecim-
viri Sæculares
ludos curabāt.

Quindecim Diana preces virorum
Curet.

Et in Nummis Augusti: IMP. CAES. AVG. LVD. SAEC. XV. S. F. id est, Quindecimviri sacris faciundis. Quamquam ad eos & aliorum ludorum curam pertinuisse, alibi mihi dictum.

Ostentum Ne-
roni factum.

Vnam omnino anguem in cubiculo visam.] *Paullo aliter Xiphilinus, qui exuias dumtaxat serpentis ad caput Neronis pueri inuentas ait: idque vates ita interpretatos, magnam potentiam ab homine sene capturum. quia serpentes positus exuiis senectutem exuerent. En vanitatem!*

Egressibus adhærescere.] *Qui mos Romæ colendi potentiores.*

Pomponius
poeta.

In P. Pomponium Consularem, is carmina scenæ dabat.] *Qui consul fuit anno DCCXXC II. iterum sub Caio, anno DCCXCIII. Sed de prænominis illustris viri & poeta, quero. Hic Publius dicitur: infra, Lucius; Deinde L. Pomponius legatus auxiliares Vangiones ac Nemetas, &c. Loqui enim eum de hoc poetâ, docent quæ subiunxit: decretusque Pomponio triumphalis honos, modica pars famæ eius apud posteros, in quibus carminum gloria præcellit. At Dionis est Quintus: ἐπὶ τὰς τὰς ἐν τῷ δεσποτικῷ ὄντας ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐν Κύντος Πομπόνιος ἐπὶ αὐτοῖς ἐπὶ τῷ οὐκ ἔχοντι μὲν ὑπὸ ἀπὸ τοῦ ὄντος. Quæ ipsa de hoc vate accipienda, clarum ex iis quæ Tacitus lib. V I. Vbi cum descripsisset custodiam huius Pomponij apud fratrem, addit: At Pomponius multâ morum elegantia, & ingenio illustri, dum fortunam æquus tolerat, Tiberio superstes fuit. Et sunt ab eo tempore, ad liberationem à custodiâ, anni septem. Hanc nominis litem dabam secundum Dionem (quippe integrè perscriptum apud eum prænomen est:) nisi submonuisset Tacitus fratrem poetæ fuisse Quintum, Lib. V I. Sanciæ aquâ & igni interdictum, accusante Q. Pomponio. Is moribus inquires, hæc & huiusmodi à se factitari prætendebat, ut partâ apud principem gratiâ, periculis Pomponij Secundi fratris mederet ur. Itaque nihil constituo. Est autem hic, non Atellanarum scriptor, (qui L. Pomponius Bononiensis dictus, Ciceroni, Senecæ, Macrobio, Nonio, Festo, laudatus:) sed tragædiarum. Quintil. Eorum quos viderim, longè princeps Pomponius Secundus, quem senes parum Tragicum putabant, eruditione ac nitore præstare confitebantur. Plinius in Epist. Pomponius Secundus scriptor Tragædiarum, siquid fortè familiarior amicus tolleretur, dum ipse retinendū arbitraretur, dicere solebat, Ad populum prouoco. Hic est quem tanti Plinius alter fecit, ut vitam eius miserit in scripta. Libro XII I. Nobili exemplo docuimus, referentes vitam Pomponij Secundi vatis, cænamque quam Principi dedit. Et alibi: Ita sunt longinqua monumenta Tiberij Caiique Gracchorum manus, quæ apud Pomponium Secundum vatem ciuemque clarissimum vidi annos ferè post ducentos.*

Tragædiarum
scriptor.

Eius vitam Plinius
tradidit.

Ne in mortem parentum filiis familiarum fenori pecunias darent.] *Quæ circumscriptio inuentus iam antè vetita, Latoria lege. Sed paullo aliter. Nam Latoria lex saltem cauerat ius, qui intra XXV. annos. alios in super habuerat: Claudius vniversè constituit de omnibus filiis familiarum, etiam supra legitimam ætatem. Latoria etiam lex, fenoris aut pecuniæ nullâ mentione, simpliciter vetabat, minorem viginti quinque annis stipulari, id est, in ægæ, ait Priscianus, siue stipulanti respondere. De eâ non dubiè Plautus sensit:*

Latoria lex.

Discrimen in-
ter eam, & hoc
Claudij scitu.

Plautus expli-
catus.

Perij, an non tum me lex perdit quina-vicenaria?

Metuunt credere omnes.

Et alibi:

Ni dolo malo instipulatus sies, niue etiamdum siem

Quinque & viginti natus annos.

Asperius eandem Claudij legem rettulit Vespasianus, Ne filiorum-familias feneratoribus exigendi

gendi crediti ius vnquam esset, ne post patrum quidem mortem. *Satis multa Ic^a ad Sc. Macedonianum.*

Fontes aquarum Simbruinis collibus deductos.] *Vett. Sub Imbruinis. Lego, sub Imbriuinis. Prorsum addi eam voculam placet. Non enim ex ipsis collibus deductam aquam vult: sed fontes aquarum qui sub collibus, Romam perductos. Locus ipse in melioribus Linij libris, Imbriuium, lib. VII. & Silio: — gelidoque rigantur*

Imbriuium.

Apud Celsum tamen Simbruinas item aquas legas, lib. III. cap. v. Consistere in frigidis medicatisque fontibus, quales Cutiliarum, Simbruinarumque sunt, salutare est.

Primi per figuras animalium Ægyptij.] *Non animalium solum, sed & rerum mutarum: quæ Hieroglyphica nota dicta. Litteras tamen postea Ægyptiis siue Isis regina tradidit, siue Mercurius: sed ita, ut priscas illas notas, quas ieræ dicebant, Sacerdotes retinerent: alias, quas παρδῆμας, vulgus.*

Et antiquissima monumenta.] *Lego, ea antiquissima.*

Fama est Cadmum, classe Phœnicum vectum.] *Atque ita creditum plerisque scriptoribus. ut Clementi Alexandrino, Strom. I. Κάδμος δὲ Φοινίκη ἦν, ὃ τῷ γεγραμμάτων Ἑλλήνων ὀρετῇ, ὡς φησὶν Εὐφορος (verius, Εὐφορος) δὲν καὶ Φοινίκη τὰ γεγραμμένα Ἡρόδοτος κενόδοται γεγραπτοῖς. Q. Curtius: Si famæ libet credere, hæc gens (Phœnices) litteras prima aut docuit, aut didicit. Isidorus: Græcarum litterarum vsum primi Phœnices reppererunt. Hinc est quod pœniceo colore librorum capita describuntur, quia ab ipsis litteræ initium habuerunt. Quod ait de colore capitum siue titulorum in libris, verum & vetus est. Quidius,*

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Causa tamen inepta, & expectore Isidori. De Cadmo inuentore Agenoris F. vide & Plinium lib. VII. & Suidam, in Φοινίκη.

Cecropem Atheniensem, vel Linum Thebanum.] *Cecropem tamen plerique Ægypto ortum fatentur, & illinc intulisse litteras. Linus est Apollinis & Terpsichoræ filius, de quo Suidas: λέγεται δὲ ὡς ὦτος ἔτος δὲ Φοινίκης γεγραμμένα εἰς Ἑλλήνας ἀγαγεῖν. Ita vides in diuersitate sententiarum, consentire tamen omnes de Phœnice aut Ægypto: & bene Plinius, numquam dubitasse ait quin litteræ ab Assyriis essent.*

Troianis temporibus Palamedem Argium memorant sexdecim litterarum formas.] *Videamus. Troianis temporibus reperta primùm littera? Imò siue Cadmus, siue Cecrops eas repperit, trecentis propemodum ante id bellum annis. Quin & Orpheus poeta vixit scripsitque maior illo æuo. At quidam ita memorant de Palamede. Nemo hercule, nemo: quos veterum ego legerim. Crimen aliquod librariorum in hoc loco: & ad fidem rerum emendo: Quidam Cecropem Atheniensem, vel Linum Thebanum sedecim litterarum formas, & Troianis temporibus Palamedem Argium tres memorant, mox alios ac præcipuè Simonidem ceteras repperisse. Ita res habet. Sedecim litteræ primò: Palamedes tres addidit, ut Isidorus censet; siue quattuor, ut Plinius, * Suidas, (& per me quidem in Tacito etiam legeris, Palamedem Argium IIII. memorant. nam ex notis omisissis confusisque hic error.) alias Simonides Pythagoræque. Possis etiam verbis non traiectis scribere: Quidam Cecropem Atheniensem vel Linum Thebanum. Et temporibus Troianis Palamedem Argium memorant IIII. litterarum formas, &c. Tacitum quidem non remotam aliquam vanamque opinionem sectari, sed hanc receptam inferre voluisse dictat mihi mens.*

Arcade ab Euandro.] *Siue à Carmentâ eius matre, ut visum aliis.*

Sed nobis quoque pauca primùm fuere, deinde additæ sunt.] *Latinis primò non nisi XVI. litteræ. Kappa, Sallustius ludimagister inuenit: Gamma, Spurius Caruilius: litteram X. atas Augusti.*

Claudius tres litteras adiecit.] *Suetonius, Nouas etiam commentus est litteras tres, ac numero veterum quasi maximè necessarias addidit. Vterque esse litteras tres ait. Sed querimus eas: & quibusdam visum promptius, dubitare de Suetonij scripturâ. Non adhibebo id mantelium ignauie meæ ego. Planissimè tres Claudius repperit. Æolicum Digamma, cuius facies litteræ J. inuersa. Quintilianus: Nec inutiliter Claudius Æolicam illam J. ad hos vsus litterarum adiecerat. Et iterum: Æolicæ quoque litteræ, quæ ceruoni seruumque dicimus, etiam si forma à nobis repudiata est, vistamen manet. Hanc non Claudius solus inter litteras habendam censuit, sed & Varro: si credimus Anneo Cornuto. Hanc litteram, inquit in Orthographiâ, Terentius Varro dum vult demonstrare, ita præscribit. VA. Qui ergo in hac syllabâ sonus est, idem litteræ erit. Hoc digamma etiam hodie in lapidibus Claudianis: TERMINAUIT AMPLIAITQUE. & DIH. AVGVSTI. De hac ergo clarum. Secundam eruo è Prisciano lib. I. Antifigma. Ait, S. & P. loco Græcæ Ψ. fungitur. Pro quo Claudius Cæsar antifigma X hac figurâ scribi*

Imbriui colles.

Note hieroglyphicæ. Ibis litteras inuenit.

Cadmus litteras in Græciam tulit.

Color punicus in titulis librorum.

Cecrops Atheniensis, ut alij Ægyptius.

PAG. 104. Falla rei lectio in Tacito.

Traiectis verbis emendatio.

Palamedes quot litteras inuenit. * In voce Παλαμίδης.

Aliter emendandum li conatus.

Litteræ quot Latinis primò.

Claudij tres nouæ litteræ.

Digamma.

Quam ante Claudium Varro repperit.

Antifigma.

Causa nomi-
nis.
Tertia littera
que?
Refutari viri
defti.

Capella rei-
ctes, modo
emendatus.

Littera X, non
necessaria.

Claudius no-
nam q. repper-
tisse.
Ignota eius for-
ma, & nomen.

Plebiscita non
in usu tempo-
ribus principu.

Aeromerus,
quasi auctor
prolatoreque
agrorum.

PAG. 105.
Nō accinctum
fodere.
Discinctum
fodere.

Augendi ver-
bū p. m. n. g. s.

Endomunire,
antique.

In Livio con-
iectura.

Corbulonis
dictum emen-
datum.

Dio non dif-
ferit a Tacito.

Fossa inter Mo-
sam Rhenum-
que.

Vbi ea fuerit.

scribi voluit: sed nulli ausi sunt antiquam scripturam mutare. *Antisigma* ideò, quia duo sigma obverso dorso CC. Hac enim semiluna figurâ, prisci Græci sigma formabant. In tertiâ litterâ he-remus. nec auxilio est Grammaticorum manus. Non ille, qui A I. diphthongum fuisse censet, quia in Claudij ævo lapidibus, ANTONIAI. DIAI. & similia scripta. Constat enim antiquitus creberrimè usurpatam hanc diphthongum. Non etiam ille, qui litteram nescio quam inuentam à Claudio leniendo R. putat, ex corruptis Vely Longi verbis: in quibus prioribus de Æolico digamma saltem egisse Velium scio. Sed nec Martianus Capella, qui sic scribit. Huic litteræ S. Diuus Claudius P. adiecit aut C. propter J. & Z. Græcas, Psalterium, saxa. Censet enim ille à Claudio nouum X. repertum. quod vanum puto, quia X. in usu temporibus iam Augusti, ut disertè monet Isidorus. Sed & X. inter eas à Varrone & Quintiliano censetur, quæ non necessariae. Varro in Fragmento quopiam, ex libro De Grammaticâ. Litterarum partim sunt, & dicuntur, ut A. B. partim dicuntur, & non sunt, ut H. & X. partim sunt, neque dicuntur, ut Q. J. Ex quibus verbis non absurdè collegeris, duabus his litteris, quæ necessariae Varrone teste, nouam formam induisse Claudium noménque. Et de J. quidem clarum, cui Antisigma respondit: de Q. Claudio neglexerunt tradere Grammatici, & ego non diuino. Phi quidem littera, non dubiè necessaria, & alius eius sonus quàm F. uti monuit etiam Quintilianus. Hæc in re Grammaticâ nugamur: & omittere licuisset si Claudij liber exstaret, quem de ratione harum litterarum edidit.

In ære publicandis plebiscitis per fora ac templa fixo.] Ego verò cum Imperatori- bus tollo hæc plebiscita: quæ vim usumque Claudij temporibus habere non potuerunt, omni pote- state tratatâ ad vnum. Quæ exempla in historiâ principum, non inuenies. Legerim, publican- dis scitis. Sciti nomen generale est, & ad decreta omnia pertinet ac iussa. Et haud dubiè ea scri- ptura obseruata non solum in plebiscitis (ut demus ea fuisse) sed in legibus aliis, edictisque.

Ex Catumero principe Cattorum.] In Vatic. est, Actumero: Strabone Ουκρόμπος, ἡγεμὼν Κερτρῶν, id est, Vcromerus. vel ad etymon Germanicum verius, Aeromerus.

Morte Sanquini alacres.] Sanquini Maximi, de quo supra dixi.

Auxiliaris, & diu meritis, post transfuga.] Vaticana scriptura, auxiliare esd in meri- tis. Fortasse, auxiliaris, dein emeritus. Nam & auxilia, illo ævo, credam adstricta ad militiæ cer- tum modum. Mercero placet, Auxiliare æs diu meritis.

Quia vallum non accinctus foderet.] Aliud est ac si dixisset, Discinctus. Non accin- ctum fodere, est sine gladio fodere: Discinctum fodere, est solutâ fluxâque tunica in morem mu- liebrem. Et id inter ignominias militares fuit: pœnâq. loco tubebatur, ne censeamus ignauum aliquem spontè id fecisse. Plutarch. in Lucullo, Sueton. Aug. cap. XXI III.

Falso iacta.] Venet. editio, iacta, aucta. hesitant librario utrum præferret, utrumque adscripsit. Ego quidem hic malim, falsò aucta.

Nos virtutem auximus.] Vereor ut scripserit, virtute auximus. Augendi verbum patendi significatu, ut infra.

Post rebellionem clade L. Apronij.] Non ut receptum, per rebell. Historia ipsa nar- rata sine libri IV.

Præsidium immuniuit.] Ita manu. At vulgi lectio, inde muniuit. Suspiciari possis an- tiquè fuisse endomuniuit. Vti apud Liuium lib. V. Iuuentutem militarem Senatûque robur in arcem Capitoliumque conscendere: armisque & frumento collatis, ex loco inde munito deos hominesque & Romanum nomen defendere. scripserim, endomunito.

Cum prosperè egisset formidolosum paci.] Corruptus locus, cui opem adferre non fuit mea opus. Vetus scriptura, In prosperè egisset, formidolosum pati.

Ne tamen miles otium exueret.] Sententia scripturam eam damnat. Lege ergo, Vt ta- men, vel pro, Exueret, repone, Exerceret.

Nihil aliud prolocutus, quàm beatos quosdam duces Romanos.] Corruptio- ne litteræ, periit huic dicto Venus. Scribe, quondam. id est, olim liberâ rep. Persuadet Dio, qui sic extulit: ὁ μακάριος οἱ πάλαι ποτὲ σεγαγήμενοι.

Inter Mosam Rhenumque trium & viginti millium spatio.] Dio consentit, διατρίποδες, inquit, πᾶν τὸ μετὰ τὴν τε Πλῆν καὶ τὴν Μόσιν, εἰς ὅσον ἐξ ὁδομήκοντα καὶ ἑξατὼν μίλια. Nam stadia centum LXX. milliaria conficiunt XXI II. duobus stadiis & semi minus: ita ut se- ptem stadia cum dimidio pro milliari capias, quod Plutarchus, Suidas, aliique monuerunt. Inter- pres tamen Dionis milliaria XXI. vertit: & addit non conuenire illi cum Cornelianâ ratione.

Quâ incerta Oceani vetarentur.] Rectè. non vectarentur. Dio interpretatur, ἵνα μὴ οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ τῇ ὁκεανῷ πλημμυεῖσι ἀναρρίοντες πελαγίσωσιν. ne fluuij in Oceani æstu refluentes superstagnarent. Fuisse ergo necessum est fossam eam inferioris Batania parte, inter Rhenum veterem, Mosamque. ubi ferè ubique inter duos fluuios XXI II. milliarium intervallum. Supra agrum Batanum, inter Mosam & adhuc integrum Rhenum, esse non potuit: quoniam illic certe

certe periculum nullum ab astu. Vertranus, cui legi placet, vitarentur (hoc sensu, ut fossam eam perduxerit quâ commeari à Mosâ ad Rhenum posset ne Oceani pericula necessum esset subire) non placet. Multo minus Ferretus, qui metewo; certe fuit, cum Mosam hic cum Mosellâ confudit, & ea scripsit quæ rideant Balanorum pueri.

Incuria & incogitantia hîc Ferret.

De origine Curtij Rufi.] Est qui hunc censeat esse illum, qui memoriam scripsit rerum Alexandri, purè mehercules & Latinè. Modius certè noster, cuius censuræ Curtius non leuiter debet, testatum reliquit cognomen ei Rufi tribui à libris. Pugnare tamen ætas videatur, si quidem ad Augustum referenda illa sunt è libro eius x. Proinde iure meritoque populus Rom. salutem se principi suo debere profitetur, cui noctis, quam pænè supremam habuimus, nouum fidus illuxit. Huius herculè, non Solis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum exstinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subitâ serenitate discussit? Non ergo reuifescit solum, sed etiam floret imperium. Absit modò inuidia, excipiet huius sæculi tempora eiusdem domus utinam perpetua, certè diuturna posteritas. Sed non sunt: nec quidquam hîc de sidere Iulio, ut nugantur. Refutant sequentia: quoniam Augustus cum ad imperium venit, non exstinxit bellorum faces, non gladios condidit: sed accendit, eduxit. Refutat & ille locus è lib. I II. de urbe Tyro. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen, longâ pace cuncta refouente, sub tutelâ Romanæ consuetudinis acquiescit. Nam ait & agnoscit longam pacem in re Romanâ. An ea sub iniuria Augusti? imò viginti annorum bella. Itaque priora illa refero ad Cay Caligulæ cadem, & confusionem quæ secuta: Senatu imperium abrogante, milite & plebe stabiliente. Hæc sunt illa sine capite discordia membra; & Claudius ipse, nouum fidus. Tamen incerta hæc mihi, fateor: & facile manum dederò, si quis adferet verisimiliora.

Curtius Rufus an ille, qui historia scripsit.

Quicumque fuit, non vixit Augusti æuo.

Sectator Quæstoris cui Africa obtigerat.] Vatic. Sector. nec sperno. Ad hastam enim sectiones exercebant. Vulgatam tamen firmat Plinius de hoc ipso Curtio Rufo libro V I I. epistol. Tenuis adhuc & obscurus obtinenti Africam comes hæserat. Ait enim, comes.

Firmata recepta lectio.

Oblata ei species muliebris, vltra modum humanum.] Plinius super eodem miraculo: Inclinato die spatiabatur in porticu. offertur ei mulieris figura, humanâ grandior, pulchriorque. perterritus, Africam se futurorum prænuntiam dixit. iturum enim Romam, honoresque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem prouinciam reuersurum, ibique moriturum. Quod ait vltra modum humanum: semper ita antiqui, ut fidem diuinitatis adstruant eiusmodi idolis. Virgilius:

Imagines diuinitus missæ, supra hominem.

Visa mihi ante oculos, & notâ maior imago.

Xenophon lib. V I I I. παρδείας ἐδίδου ὡς τὸ θεοπρόβουλον, κρείττων τις ἢ καὶ ἀντεροπὸν, εἰπεῖν. οὐδὲν δὲ, ὡς κῆρ. ἡ δὲ γὰρ εἰς θεὸν ἀπ. Tacitus I. Histor. Erupisse cellâ Iunonis maiorem humanâ speciem.

Ferro accinctus reperitur in cœtu salutantium principem.] Idè Claudius primus (& fortasse hac occasione) scrutatores instituit, qui promiscuè omnes ad principem salutandi vel quâ aliâ causâ venientes excuterent. Suetonius: Salutatoribus scrutatores semper apposit, & quidem omnibus, & acerbissimos. Quos tamen Vespasianus iterum sustulit, narrante eodem Suetonio, cap. X I I. Verba Dionis ad hunc morem digna legi: Κλαύδιος τὰτε ἀλλὰ ἀνελθὼς ἐρυλάττει, καὶ πάντας τὰς θεοπρόβουλους οἱ καὶ ἀνδρες καὶ γυναῖκες ἐρῶντες ἐποίησε, μή τι ἐτίθειον ἔχουσιν. ἐντε τοῖς συμποσίοις πάντας πᾶς, σεπῶντας συνώντας εἶχε. καὶ τὰς μὲν εἰς ἐνεῖν κατέδιδεν, καὶ δὲ αὐτοὶ αἰεὶ γίγνετο, ἡ δὲ δὴ ἔρευνα ἡ δὲ πᾶντων διὰ Οὐρανίας ἐπαύσατο.

Scrutatores in aulâ. Claudius primus instituit. Vespasianus sustulit.

De se Nouius * confcios.] Non integer locus vel indicio libri Farnesiani, qui cum lacunâ refert: De se noui confcios. Videtur non incommode explere posse: de se Nouius confessus, confcios non edidit.

Lacuna expleta in Tacito.

Spectaculum gladiatorum celebrandum pecuniâ eorum, qui Quæsturam adipiscerentur.] Suetonius: Collegio Quæstorum, pro straturâ viarum, gladiatorum munus iniunxit. Quod mutauit Nero, qui censuit, ut ne designatis quidem Quæstoribus edendi gladiatores necessitas esset, ait Tacitus lib. X I I I. Iterum induxit Domitianus, notante Suetonio cap. I V. & perseverauit. Tertullianus: Transiit hoc genus editionis ab honoribus mortuorum ad honores viuientium, Quæsturas dico, & magistratus, & Flaminia & Sacerdotia. Plura de his, proprio libro.

Munera Quæstorum. Sustulit Nero. Imposuit iterum Domitianus.

Valerius Potus, Æmilius Mamercus.] Ita libri scripti. Lego, Potitus, quod Valerius gentis cognomen est. In vulgatis Valerius Postumius, imperitè. Est autem ille ipse qui Consul postea anno V. CCLXXXIV. Quod clarè ex Dionysio hauries lib. I X.

PAG. 106. Val. Potius.

LXIII. anno post Tarquinius exactos.] Error numeri. nisi placet de primis Quæstoribus totos XL. annos à Liuiò & Dionysio discrepare Tacitum. Nam anno urbis CCLXIX. Q. F. Ser. Cornelio Cos. Liuiò primi Quæstores nominati, L. Valerius & Casò Fabius: itémque Dionysio

Primi Quæstores quando.

Dionysio lib. VIII. At ex hac Taciti putatione, circa annum demum urbis CCCVIII. Quaestores statuamus necesse est. Quod falsum esse, liquet vel ex eo, quod Livius & Dionysius post annum illum CCLXIX. saepius iam Quaestores nominant. Corrige hic ergo, XXIII. anno. ut ratio constet. In altero tamen Quaestore manet adhuc dissensus: qui Livio & Dionysio est Cajo Fabius, non Mam. Aemilius, ut nostro. Nam Plutarchus planè diuersus, qui P. Veturium & M. Minutium nominat.

Mox duplicatus numerus.] Epitome Livij XV. Quaestorum numerus ampliatus est, ut octo essent. Quod accidit circiter annum urbis CDLXXXVIII.

Lege Sullae viginti creati supplendo Senatui.] Vti à Cesare Dictatore quadraginta, eadem, ni fallor, causâ. Vide Dionem XLIII.

Fœdera & ciuitatem pridem adsecuti.] Duplex Gallia, Cisalpina, Transalpina. Cisalpini iterum duplices, Cispadani, Transpadani. Ex his qui cis Padum, ius ciuitatis adsecuti sunt post bellum Marsicum: qui trans Padum, ius Latij eodem tempore, ferente Pompeio Strabone, qui pater Magni. Ea lex, Pompeia dicta. Sed non contenti Latinitate Transpadani, turbas saepe mouerunt: incitante etiam post Quasturam C. Cesare. Nec enim de aliis Suetoniana illa capio; Decedens ergo ante tempus colonias Latinas de petenda ciuitate agitantes adiit, & ad audendum aliquid concitasset, nisi consules conscriptas in Ciliciam legiones paullisper ob id ipsum retinissent. Donec ille Caesar Dictator primum, transtulit eos in ciuium ius, narrante Dione lib.

XLII. Τοῖς Γαλάταις τοῖς ἐν τῇ Ἀλπεῶν ὁρῇ τῇ Ἡερίαν οἰκοῦσι τὴν πολιτείαν, ἀπὸ καὶ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν. At de Transalpinis non liquidè purèque aliquid scriptum reperio, nisi quod Strabo ostendit Canaros, Salyesque ciuitate donatos, tempore tamen non expresso. Πάντας, inquit, ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν (Canarorum nomine, scilicet) τὰς ταύτης βαρβάρους, ἐδὲ βαρβάρους ἐπὶ ὄντας, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκείνων τὸ πλεον εἰς τὴν Ῥωμαίων τύπον καὶ τῇ γλώττῃ καὶ τοῖς βίοις, πᾶς δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ. id est, omnes ita appellant, qui ibi incolunt, Barbaros: et si nunc non Barbaros, quia plerique eorum ad Romanum habitum transierunt & linguâ & moribus, quidam etiam in ciuitatem eorum recepti. Donatos tamen non dubium est ab Augusto: tuncne cum Italiam ad Alpes promouit? an potius in diuturnâ illâ peregrinatione, cum ad res Galliae cōstituendas biennium continuum illic egit? Quod obiter suadere Dio videtur lib. LIII. qui Augustum in eâ peregrinatione libertatem & ius ciuitatis aliis dedisse ait, aliis ademisse. Ciuitatem autem accipimus, siue iure suffragij: quod nunc à Claudio demum adsecuti.

Indigenas consanguineis populis.] Videtur leg. cum consanguineis.

Veneti & Insubres curiam irruperint.] Qui populi Transpadani. Ex his colligas, Canaros, de quibus Strabo, pleno ciuium iure non fuisse. Eos enim potius hic nominaissent.

Nisi cœtus alienigenarum curiam irruperit.] Quod sanè haut diu post euenit. adeò ut Augustinus verè scripserit, Numquid non multi Senatores in aliis terris, qui Romam ne facie quidem norunt? libro V. De ciuit. cap. XVI.

Ferro vique ceciderint.] Ita in meis libris, & rectè. Vulgò, Ferro ignique. Simile mendum scio esse in Suetonij Claudio, cap. XXI. Diu cunctatus, an omnes igni ferroque absumeret, tandem è suâ sede profiliuit. Lege, vi ferroque.

Memoria eorum inoriretur, qui Capitolio & arâ Romanâ.] Locus fractus corruptusque, uti oratiuncula hæc tota. Nec ista Attius Nanius pater augurum restituerit, sine libris: nedum ut Beatus nobis persuadeat germanam lectionem esse, qui Capitolio & arâ Romanâ? manibus eorundem parceretis? Est enim, inquit, Apostrophen: subaudiendumque, potiti sunt. quâ figurâ medius fidius vellem ipse usus esset. Mei libri, memoria eorum memoretur qui Capitolio & arâ Romana manibuseorundem per se satis.

Arâ Romanâ.] Aram Maximam intellegit, quæ inter sacerrima Roma.

Et vocato Senatu ita exorsus est.] Quæ oratio Principis memoriæ causâ Lugduni habita, celeberrimâ vrbe Galliarum, & in æs incisa. Tabula manet illicò etiam nunc; & dignum lectu exemplar eius, quod, exscriptorum fide, proponam. Presertim quia multa in eo ad Taciti lucem.

Omnia P. C. quæ nunc vetustissima creduntur, noua fuere. Inueterasset hoc quoque, & quod nunc exemplis tuemur, inter exempla erit.] Pulchram & acutam Sententiam reperio à Synesio Cyrenensi Episcopo, haud disparibus sanè verbis, expressam in epistola LVII. πολλὰ τῶν δεινῶν ὁ χρόνος εἰρεῖ, καὶ διαφθάρει. ἐχ' ἀπαντὰ πρὸς τὸ ἀγαθὸν μεταγίγνεται, καὶ τῶν ἡρώων ἐκείνων ἀρχὴν ἔχει. ἡμεῖς ἀρχὴν δ' ὠμὴν ἔχει βελτίονι. Verto: Multas rerum vtilium tempus inuenit, aut correxit. Non omnia ad exempla fiunt, & singula quæ facta sunt initium semel habuerunt. Demus & nos principium meliori consuetudini.

PAGINA PRIMA.

MAE RERVVM NOSTR.
 EQVIDEM. PRIMAM. OMNIVM. ILLAM. COGITATIONEM. HOMINVM.
 QVAM. MAXIME. PRIMAM. OCCVRSVRAM. MIHI. PROVIDEO. DEPRE-
 COR. NE. QVASI. NOVAM. ISTAM. REM. INTRODVCI. EXHORRESCA-
 TIS. SED. ILLA. POTIVS. COGITETIS. QVAM. MVLTÀ. IN. HAC. CIVITATE.
 NOVATA. SINT. ET. QVIDEM. STATIM. AB. ORIGINE. VRBIS. NO-
 STRAE. IN. QVOD. FORMAS. STATVSQVE. RES. P. NOSTRA. DIDVCTA. SIT.
 QVONDAM. REGES. HANC. TENVERE. VRBEM. NE. TAMEN. DOME-
 STICIS. SVCCESORIBVS. EAM. TRADERE. CONTIGIT. SVPERVENE-
 RE. ALIENI. ET. QVIDAM. EXTERNI. VT. NVMA. ROMVLO. SVC-
 CESSERIT. EX. SABINIS. VENIENS. VICINVS. QVIDEM. SED. TVNC.
 EXTERNVS. VT. ANCO. MARCIO. PRISCVS. TARQVINIVS. PROPTER.
 TEMERATVM. SANGVINEM. QVOD. PATRE. DEMARATO. CORINTHIO.
 NATVS. ERAT. ET. TARQVINIENSI. MATRE. GENEROSA. SED. INOPI. VT
 QVAE. TALI. MARITO. NECESSE. HABVERIT. SVCCVMBERE. CVM.
 DOMI. REPELLERETVR. A. GERENDIS. HONORIBVS. POSTQVAM.
 ROMAM. MIGRAVIT. REGNVM. ADEPTVS. EST. HVIC. QVOQVE. ET.
 FILIO. NEPOTIVE. EIVS. NAM. ET. HOC. INTER. AVCTORES. DIS-
 CREPAT. INCERTVS. SERVIVS. TVLLIVS. SI. NOSTROS. SEQVIMVR.
 CAPTIVA. NATVS. OCRESIA. SI. TVSCOS. CAELI. QVONDAM.
 VIVENNAE. SODALIS. FIDELISSIMVS. OMNISQVE. EIVS. CASVS. CO-
 MES. POSTQVAM. VARIA. FORTVNA. EXACTVS. CVM. OMNIBVS. RE-
 LIQVIS. CAELIANI. EXERCITVS. ETRVRIA. EXCESSIT. MONTEM.
 CAELIVM. OCCVPAVIT. ET. A. DVCE. SVO. CAELIO. ITA. APPELLI-
 TATVS. MVTATOQVE. NOMINE. NAM. TVSCE. MASTARNA. EI. NO-
 MEN. ERAT. ITA. APPELLATVS. EST. VT. DIXI. ET. REGNVM. SVM-
 MA. CVM. REI. P. UTILITATE. OPTINUIT. DEINDE. POSTQVAM. TAR-
 QVINI. SVPERBI. MORES. INVISI. CIVITATI. NOSTRAE. ESSE. COE-
 PERVNT. QVA. IPSIVS. QVA. FILIORVM. EIVS. NEMPE. PERTAE-
 SVM. EST. MENTES. REGNI. ET. AD. CONSVLES. ANNVS. MAGI-
 STRATVS. ADMINISTRATIO. REIP. TRANSLATA. EST.

QVID. NVNC. COMMEMOREM. DICTATVRAE. HOC. IPSO. CONSV-
 LARI. IMPERIVM. VALENTIVS. REPERTVM. APVD. MAIORES. NO-
 STROS. QVO. IN. ASPERIORIBVS. BELLIS. AVT. IN. CIVILI. MOTV.
 DIFFICILIORE. VTERENTVR. AVT. IN. AVXILIVM. PLEBIS. CREATOS.
 TRIBVNOS. PLEBEI. QVID. A. CONSVLIBVS. AD. DECENVVIROS.
 TRANSLATVM. IMPERIVM. SOLVTOQVE. POSTEA. DECENVVIRA-
 LI. REGNO. AD. CONSVLES. RVRSVS. REDITVM. QVID. IMP.
 VRIS. DISTRIBVTVM. CONSVLARE. IMPERIVM. TRIBVNOSQVE. MI-
 LITVM. CONSVLARI. IMPERIO. APPELLATOS. QVI. SENI. ET. SAEPE.
 OCTONI. CREARENTVR. QVID. COMMVNICATOS. POSTREMO. CVM.
 PLEBE. HONORES. NON. IMPERI. SOLVM. SED. SACERDOTIORVM.
 QVOQVE. IAM. SI. NARREM. BELLA. A. QVIBVS. COEPERINT. MA-
 IORES. NOSTRI. ET. QVO. PROCESSERIMVS. VEREOR. NE. NIMIO.
 INSOLENTIOR. ESSE. VIDEAR. ET. QVAESISSE. IACTATIONEM. GLO-
 RIAE. PROLATI. IMPERI. VLTURA. OCEANVM. SED. ILLOC. POTIVS.
 REVERTAR. CIVITATEM.

..... SANE. NO.
 NOVO. DIVVS. AVG.
 LVS. ET. PATRVVS. TI. CAESAR. OMNEM. FLOREM. VBIQVE. COLONIA-
 RVN. AC. MUNICIPIORVN. BONORVN. SCILICET. VIRORVN. ET. LOCVPLETIVM. IN.
 HAC. CVRIA. ESSE. VOLVIT. QVID. ERGO. NON. ITALICVS. SENATOR. PRO-
 VINCIALI. POTIOR? EST. IAM. VOBIS. CVM. HANC. PARTEM. CENSURAE. MEAE.
 APPROBARE. COEPERO. QVID. DE. EA. RE. SENTIAM. REBVS. OSTENDAM. SED-
 NE. PROVINCIALES. QVIDEM. SI. MODO. ORNARE. CVRIAM. POTERINT. RECI-
 PIENDOS. PVTO.

ORNATISSIMA. ECCE. COLONIA. VALENTISSIMAQVE. VIENNIENSIVM. QVAM. LON-
 GO. IAM. TEMPORE. SENATORES. HVIC. CVRIAE. CONFERT. EX QVA. COLONIA.
 INTER. PAUCOS. EQVESTRIS. ORDINIS. ORNAMENTVM. L. VESTIVM. FAMILIA-
 RISSIME. DILIGO. ET. HODIEQVE. IN. REBVS. MEIS. DETINEO. CVIVS. LIBERI.
 FRVANTVR. QVAESO. PRIMO. SACERDOTIORVN. GRADV. POST. MODO. CVM.
 ANNIS. PROMOTVRI. DIGNITATIS. SVAE. INCREMENTA. VT. DIRVM. NOMEN. LA-
 TRONIS. TACEAM. ET. ODI. ILLVD. PALESTRICVM. PRODIGIVM. QVOD. ANTE. IN.
 DOMVM. CONSVLATVM. INTVLIT. QVAM. COLONIA. SVA. SOLIDVM. CIVITATIS.
 ROMANAE. BENEFICIVM. CONSECVTA. EST. IDEM. DE. FRATRE. EIVS. POSSVM.
 DICERE. MISERABILI. QVIDEM. INDIGNISSIMOQVE. HOC. CASV. VT. VOBIS. VTI-
 LIS. SENATOR. ESSE. NON. POSSIT.

TEMPVS. EST. IAM. TI. CAESAR. GERMANICE. DETEGERE. TE. PATRIBVS. CON-
 SCRIPTIS. QVO. TENDAT. ORATIO. TVA. IAM. ENIM. AD. EXTREMOS. FINES. GAL-
 LIAE. NARBONENSIS. VENISTI.

TOT. ECCE. INSIGNES. IUVENES. QVOT. INTVEOR. NON. MAGIS. SVNT. PAE-
 NITENDI. SENATORES. QVAM. PAENITET. PERSICVM. NOBILISSIMVM. VIRVM. A-
 MICVM. MEVM. INTER. IMAGINES. MAIORVN. SVORVN. ALLOBROGICI. NOMEN.
 LEGERE. QVOD. SI. HAEC. ITA. ESSE. CONSENTITIS. QVID. VLTRA. DESIDERA-
 TIS. QVAM. VT. VOBIS. DIGITO. DEMONSTREM. SOLVM. IPSVM. VLTRA. FINES.
 PROVINCIAE. NARBONENSIS. IAM. VOBIS. SENATORES. MITTERE. QVANDO. EX.
 LVGDVNO. HABERE. NOS. NOSTRI. ORDINIS. VIROS. NON. PAENITET. TIMIDE.
 QVIDEM. P. C. EGRESSVS. ADSVETOS. FAMILIARESQVE. VOBIS. PROVINCIARVN.
 TERMINOS. SVM. SED. DESTRICTE. IAM. COMATAE. GALLIAE. CAUSA. AGENDA.
 EST. IN. QVA. SI. QVIS. HOC. INTVETVR. QVOD. BELLO. PER. DECEM. ANNOS.
 EXERCVERVNT. DIVOM. IVLIVM. IDEM. OPPONAT. CENTVM. ANNORVN. IMMO-
 BILEM. FIDEM. OBSEQVIMQVE. MVLTIS. TREPIDIS. REBVS. NOSTRIS. PLVSQVAM.
 EXPERTVM. ILLI. PATRI. MEO. DRVSO. GERMANIAM. SVBIGENTI. TVTAM.
 QUIETE. SVA. SECVRAMQVE. A. TERGO. PACEM. PRAESTITERVNT. ET. QVIDEM.
 CVM. AD. CENSVS. NOVO. TVM. OPERE. ET. INADSVETO. GALLIIS. AD. BEL-
 LVM. AVOCATVS. ESSET. QVOD. OPVS. QVAM. ARDVVM. SIT. NOBIS. NVNC.
 CVM. MAXIME. QVAMVIS. NIHIL. VLTRA. QVAM. VT. PVBLICE. NOTAE. SINT. FA-
 CVLTATES. NOSTRAE. EXQVIRATVR. NIMIS. MAGNO. EXPERIMENTO. CO-
 GNOSCIMVS.

Libertinorum
filij.

Libertinorum filiis magistratus mandari.] *Hoc illud est quod Suetonius notat in Claudio: Appium Cæcum Censorem, proauctorem generis sui, libertinorum filios in Senatum allegisse docuit: ignarus temporibus Appij, & deinceps aliquandiu libertinos dictos, non ipsos qui manumitterentur, sed ingenuos ex his procreatos. Et notat verè. Nam libertorum filij adeo à curiâ remoti temporibus priscis, ut nec in militiam sint admissi. & bello Italico libertini primum militare ceperunt, ut notat Epitome Liuiana LXXIII.*

Libertini à mi-
litiâ remoti.

Libertini pri-
mum à Cæsare
in Senatum
lecti.

Non ut plerique falluntur recens.] *Non herclè antiquius, quàm à Cæsare. Primus ille libertorum filios allegit in Senatum, & magistratu ornauit. Dio XLIII. καὶ παρακληθεὶς ὡς ἐν τῷ γερουσίᾳ, ὡς ἐν δακτύλῳ, μὴ εἶ τις σεπώτης, μὴ εἶ τις ἀπαλόθετος πᾶς ἡ, ἐστὶ γερουσία: id est, Multos in Senatum allēgit, nihil diiudicans vtrum quis miles esset, vtrumve filius liberti.*

Ædii fratres
Romanorum.

Quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Rom. vsurpant.] *In Panegyrico Flauensium nomine apud Constantinum dicto: Quænam igitur gens toto orbe terrarum in amore Romani nominis Ædus se postulet anteponi? qui primi omnium inter illas immanes & barbaras Galliarum gentes plurimis Senatusconsultis fratres populi Ro. appellati sunt: & cum*

cum à ceteris Rhodano ad Rhenum vsque populis ne pax quidem posset nisi suspecta sperari, soli consanguinitatis nomine gloriati sunt. *Et postea:* Imputauere se origine fabulosâ in Sicilia Mamertini, in Asia Ilienſes: soli Adui non metu territi, non adulatione compulsi, sed ingenuâ & simplici caritate fratres populi Rom. crediti sunt. *Bene ait, crediti. Neque enim aliunde, ut credo, fratres, quàm ex sermone communi Gallorum Germanorumque, quo fideles socij, fratres amicique dicuntur. non quia ab Iliaco sanguine, ut suggerunt quidam. Sed quod Tacitus dicit solos Aduos id nomen vsurpasse: repugnat Lucanus, qui tribuit etiam Aruernis:*

Et docilis rector monstrati Belga couini,
Aruernique ausi Latio se fingere fratres
Sanguine ab Iliaco populi.

Causa eius
appellationis.

Etiam Aruerni
fratres dicti:
qui Aduis vi-
cini.

Et lapis antiquus, qui Batavis. GENS. BATAVORVM. AMICI. ET. FRATRES. ROM. IMP. Et Batavi.
qua inscriptio eruta armamentario Britannico, ad ostium veteris Rheni.

Vetustissimum quemque è Senatu.] Aliud Patricij, aliud Senatores. Senatores multi è plebe, ut septuennibus pueris notum. Claudius igitur, ne extingui, & intermori patriciorum familias pateretur, antiquissimum quemque è plebeis Senatoribus rettulit in patres. Dico antiquissimum: siue ætatis ratione, seu potius temporis, quo in Senatu fuit. Hæc clara Taciti mens. At vir iuris & antiquitatis consultus, quasi in Cimmericos delatus esset, ita hic cecutit. Vertit se in omnes formas, & tandem definit scribendum esse: vetustissimum quemque è senatum. Sapis lector, & non rides?

Plebei Senato-
res in patres
adscripti.

Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium.] Tacitus sensisse videtur omnes patricios qui à regibus lecti (plures enim reges post Romulum tegerunt) Maiores fuisse: qui à Bruto, Minores. Liuius tamen & alij, contrâ. cuius rei confusam veritatem vide apud Onufrium in Fastis, quem non exscribo. Sed Tacito, ut opinor, auctores sui. Lud. Viues tamen, patrum a quo doctrinâ celebri, verbis aliquot insertus hic legebat: Romulus maiorum gentium, L. Tarquinius minorum, Brutus conscriptorum appellauerant. cuius epistolam eâ super re publicauit amicus meus dum vixit G. Canterus in Nouis suis. At mihi nondum animus adfentiendi: nec tibi quidem, si cum iudicio excusseris, quæ Onufrius per satyram & confuse, ut solet, colligit.

Maiorum gen-
tium patres.

Lud. Viuis au-
dar correctio.

Augustus lege Sæniâ sublegere.] Ille idem Viues scribit, Seruiâ. Ius & mos Belgæ, dissentienti ab Ibero. Sæniâ enim vera lectio. Colligo ex Dione L. II. qui hunc patriciorum dilectum confert in annum urbis DCCXXV. τὸ τῷ Ἰουλίῳ Σεβαστῶν ἔτος, inquit, συνεπλάθυσεν, ἵνα βέλῃς οἱ δὲ δυνάμει ἐπὶ τῷ αὐτῷ. id est, Patriciorum numerum impleuit, Senatu scilicet id ei iubente. Ex quo vides S. C. aliquod fuisse eius rei. siue legem. Legibus nomina à consulibus: & consul suspectus prioris anni, L. SÆNIVS. in monumentis. Vertranium ergo, qui Sentiam reposuit, non audiemus.

PAG. 107.

Sænia lex.

Mitem & recens repertam quandam rationem.] Repertam ab Augusto. Habes in Dione lib. LII. in extremo.

Ex seueritate prisca.] Alucinor, aut scribendum voce additâ: Haud ex seueritate. Sententiam eam esse, id mihi certum.

Vox Tacito
inserta.

Ius exeundi ordinis.] Solos Ciliciæ abite nebulones. Enimvero Latinitas scribi vult, ordine. aut potius, exuendi ordinis. Ita lib. III. Piso exutâ dignitate in decem annos relegatur.

Exuere ordi-
nem.

Censa sunt ciuium LXX centena, & LXXIII. millia.] Conuenit cum Cassiodori ratione sexaginta nouem centena millia exprimentis. cum libris haud planè conuenit. è quibus Vatic. ille fidus exprimere videtur quinquaginta octo centena & octoginta quattuor millia & LXXII. Nec miremur de granditate numeri: cum iam tunc sub Augusto (nondum tot populus in ciuitatem acceptis) censa reperiam quadragies centena millia. Lapidis inscriptio quam obrudunt, TEMPORIBVS CLAVDII TIBERII FACTA HOMINVM ARMIGERVM OSTENSIONE IN ROMA SEPTIESDECIES CENTENA MILLIA LXXXVII. parum vera aut fida mihi est. & tamen cum de his saltem qui arma ferrent agat, nihil nobis obstat.

Lapis falsus.

Nomen matrimonij concupiuit, ob magnitudinem infamiæ: cuius apud prodigos nouissima voluptas est.] Elegantissima gnome. cuius acumen non cepit Ferretus. Explicat vnus Seneca epist. CXXIII. Nolunt solita peccare, quibus peccandi præmium infamia est. ubi tamen malè, & præter reliquum iudicium, Pincianus, in famâ est, legi voluit. Ita autem est. hominibus perditis & ad flagitia proiectis, ipsa infamia voluptas est. Audi Valerium Maximum, de Polemone, lib. VI. cap. De mutatione morum: Perditæ luxuriæ Athenis adolefcens Polemo, neque illecebristantum sed ipsâ infamiâ gaudens. Vbi addo voculam è libro veteri, neque illecebris eius tantum: sententiâ omnino volente.

Gnome ad vi-
tam pulchra
& acuta.

Valerio obiter
integritas.

Sacrificij gratiâ Hostiam proficisceretur.] Imò rei frumentariæ gratiâ, ait Dio: pelli- cum causâ, Victor. Sed sacrificium credo à Claudio institutum rei frumentariæ causâ, in Castrorum ade. Id enim numen ibi cultum, ventorum marisque causâ. Ita lego apud Ammianum

Castorum
ædes Officij.

Sacrum illis
annuum.Maiuma post
ea dictum.Matrimonij
crimon.Definitio nu-
ptiarum.Sponsa in ma-
riti gremio.Carulli lectio
firmata.Interior mari-
tus, quo sensu.Desperatus lo-
cus.Callistus liber-
tus.Appij Silani
cædes.Correctus Sue-
tonius.

lib. XIX. in summâ inopiâ frumenti, Tertullum qui Præf. annonæ, apud Ostiam in arde Castorum sacrificasse, tranquillitatemque mare molliuisse. Id sacrum perpetuum fuit, & suspicor à Claudio institutum, qui portum illum celebrem & farum Ostia extraxit. Celebrabatur solemniqua-
dam letitiâ, mense Maio: ideoque post-sæculo Maiuma dictum. Suidas: Μαῖσμας, πανηγυρὶς ἐγέ-
νετο ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ τῷ Μαίον μηνί, τῷ ὁρῶν καὶ λαμβάνοντες πόλιν τὴν λεγομένην Ὀσίαν, οἱ τὰ
πορώτα & πόλως τελέοντες ἡδοναθεὶν ἠνεῖχον ἐν τοῖς θαλαττοῖς ὕδασι, ἀλλήλους ἐμβάλλοντες. In-
lianus Caesar in Antiochico: ὁ μὲν δὲ ἐκείνος ἰδίᾳ μὲν εἰς τὰ δεῖπνα καὶ τὰς ἐορτὰς τῆ Μαΐου χρη-
ματὰ δαπολέσαντες, ὑπὲρ δ' ὁ μὲν αὐτῶν καὶ τὴν σωματικὴν & πόλως εἰς εἶδος θύει. Nec aliud intellexit
Æthicus in Cosmographiâ: Tiberis insulam facit inter portam urbis & Ostiam civitatem, ubi
populus Rom. cum urbis Præfecto vel Consule, Castorum celebrandorum causâ egreditur,
solemnitate iucundâ. Vbi vides Castorum solemnem, & Maiumam, idem esse. Hanc originem
Maiume nec inscitam, nec alienam à vero puto.

Adhibitis qui obsignarent, velut suscipiendorum liberorum causâ.] Ea for-
mula in nuptiis legitimis solemnibus, ad coniugij verum finem. Nec enim ob aliud, ait Augustinus,
femina nubit, quàm, ut mater fiat. unde & matrimonium ominis causâ dictum. Ideo Græci de-
finiunt, γάμος, σύνδοξον ἀνδρός καὶ γυναικὸς καὶ νόμος, ὅτι γυναικῶν τεινὸν ἀπορά. Et pulchre Me-
nander apud Clementem:

Παίδων ἀπόρος τῷ γυναικῶν δίδωμι σοὶ
Γε τὴν ἐμαυτὴ θυγάτηρα.

Et Augustus senile quoddam coniugium iniustum pronuntiauit, quoniam non quærendorum li-
berum causâ initum, ait Valerius lib. VII. cap. VII. In ipsis autem tabulis ea verba solita expri-
mi. Augustin. lib. XIV. De ciuit. Quid concubitus coniugalis, qui secundum matrimonialium
præscripta tabularum, procreandorum fit causâ liberorum? Adde & Sueton. Iul. cap. LI.

Subisse, sacrificasse.] Verbum subisse, corruptum indico. Fortean, nupsisse, id est, solemnibus
luteo flammeo, qui mos nouis nuptiis, faciem velasse. Scripsi & sensi ita olim. at nunc delibero
etiam atque etiam, & ambigo an subeundi verbum non hic germanum & inter legitima nuptia-
rum. Quinctilianus suspicionem facit in sermone Declamationis CCXLVII. Dicit pars diuersa.
non fuisti vxor. non subisti cum illo. Legerim, non subiisti. Et subitionem hanc intellegam, siue
cum deducta subiret mariti domum: siue de Iugo. modò is ritus tamen satis certus.

Discubitum inter conuiuas.] Et quidem formâ nuptiali: quæ volebat ut noua nupta in
gremio mariti iaceret. Morem eum exprimit Iuuenalis: —ingens

Cæna, sed & gremio iacuit noua nupta mariti.

quasi ecce id inter solemnia nuptiarum. Appuleius de nuptiis Pŷches: Accumbebat summum
thorum maritus, Pŷchen gremio suo complexus. Ideo rectè in Catullo,

Adspice intus ut accubans

Vir tuus Tyrio in thoro

Totus immineat tibi.

Nec rectè magnus ille censor, quem unum emulor mirorque, Adspice imus, emendauit. Imusne
in illo geniali suo epulo maritus? imò Summus, vel Appuleio teste. Intus accubare, ut intus ca-
nere. Interior autem maritus, respectu sponsæ ad quam hic sermo. Siquid tamen mutandum, le-
gerim, vnctus, qui mos Romanis in omni conuiuio solemnibus.

Dum industria cubiculum principis.] Regem olim feci, qui emendasset hanc locum.
itaque concursus à multis ad coronam, & non vnus mihi indicauit scribendum: Dum histrio
cubiculo Principis occultatur, dedecus. verisimè. intellegit enim Mnestherem illum Patominum,
qui diu in deliciis Messallinae. Libri scripti non longè abeunt ab hac lectione, Dum instruo cubi-
culum Principis exultauero, dedecus. Possis extrema item scribere, cubiculo Principis exultat,
verè dedecus.

Dignitate formæ, iuuentâ.] Ita lego, non formâ. Dignitas formæ propriè de viris, ut
notat vetus litterator Agratius. illud, iuuentâ, suspectum facit Vatic. qui refert, Vimentis. Ex
quo Palmerius diductim legebat, vi mentis.

Callistus iam mihi circa mortem Cæsaris narratus.] C. Cæsaris Caligula: cuius
necis conscius participisque fuit hic libertus, narrante Iosepho lib. XIX. cap. I. Scilicet autem Ta-
citum hoc narraffe in libris qui de Caligula.

Appianæ cædis molitor Narcissus.] Vide Sueton. cap. XXXVII. in cuius verbis, Nec
multo post ex composito irrumperet Appianus nuntiatus, cui pridie ad id temporis ut adesset, præ-
ceptum erat: quasi planè repræsenteretur somnij fides, accersi statim, ac mori iussus est, menda-
est. Quò enim accersi iubetur, qui iam aderat? Non fugit Torrentium, qui ex libris legit, arcessi,
pro accusari, ut interpretatur. Mihi, arceri, verum videatur: ut exclusum eum à Claudio intelle-
gamus, nec admissum. Transcripserim etiam, arceri, ac statim mori. Historiam pete à Dione.
Callistus

Callistus prioris quoque regiae peritus.] *Sub Caio, apud quem in gratia potentia- que fuit. Dio, ubi de Domitio Afro, lib. LIX. Et eleganter Seneca, epistolâ quadam: Stare ante limen Callisti dominum suum vidi, & cum qui illi impegerat titulum, qui inter ridicula man- cipia produxerat, aliis intrantibus excludi. sed fuit non minus magnus apud Claudium. est- que ille ipse cui Scribonius Largus medicus eius cui opus suum inscribit, & appellat C. Iulium Callistum.*

Callistus vile olim manci- pium.

Num Messallinam secretis minis depellerent amore Silij.] *Ut ne Messallinam ipsam adirent minantes? an ut Claudium: eiusque minis auerterent eam ab amore? Ego hæc & sequentia, Perstitit Narcissus, &c. iuxta cum ignarissimis intellego, & cum penitus introspicio, vi- deo dissentanea esse, nec inter se vineta.*

Obscurior lo- cus.

Duas pellices quarum is corpori.] *Vatic. corporibus.*

Cis Vectium, cis Plautium.] *Emendavi præeunte Vaticano, qui habebat, Cis Vecticis Plautio. Et verè. Duo enim famosi in hac Messallinâ & quasi primorum ordinum adulteri, Ve- ctius Valens & Plautius Lateranus. De Vectio, mox noster, & Plinius de Medicis: Exortus mox est Vectius Valens adulterio Messallinæ Claudij Cæsaris nobilitatus. Item Scribonius Largus: Hoc medicamentum Apuleij Celsi fuit, præceptoris Valentis & nostri. De Plautio mox, & lib. xiii. Secutaque lenitas in Plautium Lateranum, quem ob adulterium Messallinæ ordine re- motum reddidit Senatui. At viri docti desperatam huius loci restitutionem censebant: cum vulgò esset, cis Vectium Plantium.*

PAG. 108.

Vectius Valens adulter.

Plautius Late- ranus.

Ne domum, seruitia, & ceteros fortunæ paratus reposceret.] *Contaminatissi- mum locum Ferretus esse vult: qui mihi castus, purus. Inuidiosâ concessione libertus: Fruatur sa- nê, inquit, Silius domo tuâ, seruis, veste, & gaza omni regia (nam hæc tralata ab adulterâ ad Si- lium, notante etiam Dione:) reddat saltem uxorem.*

Defensa vul- gara lectio.

Rumperetque tabulas nuptiales.] *Ad legitimum matrimonij actum Tabule & si- gnatores adhibiti. Tabulis & dos continebatur, & illa solemnus coniugij causa, Liberum que- rendorum. Iuuenalis, Signata tabulæ, dictum, Feliciter. Appuleius, Quod in villâ non in opido tabulæ sint consignatæ quarto & ultimo loco obicere. Meminerunt non semel Iurisconsulti: & proprio huic rei libro Cl. v. Brissonius, cuius accurata diligentia doctrinâq. non à me, non ab aliis quidquam addo. Ut ergo ea tabula matrimonio fir- mando: sic eadem rupta, disparando. Iuuenal.*

Tabulæ nu- ptiales.

* De ritu nupt. & iure conu- bior. Tabulis ruptis matrimonium soluebatur.

— tabulas quoque ruperat, & iam

Signabat, totâ vix hæc ego nocte redemi.

De his tabulis locum accipio, qui in priscis Glossis: λεγεται, πινος γυναικος τινος επιδοσιν το ιδιος υψ α ηρησας δατο πινος, αυτον τε υπον ιδιον ειν και παρος αυτω αινησεν τ επιδοσιν, ηρησας αλλος. απε- κειν γυνη, ρωμεινλω αυτην γαρησας, η δελτες μη γαρησεται, γαμεις δε μη γαρονεναι. μη δυν- θεντος εν αυτον δατο ετα υπον ιδιον ειν παρ ε εταρτατε: Οποτε μη εη σος υψ, τ επιδοσιν δατοσ. Dicente quadam muliere congiarium filij sui ablatum esse à nescio quo, eumque filium suum esse, & ad se pertinere congiarium: negavit alius. Respondit mulier, Latinam se fuisse, & ta- bulas quidem scriptas fuisse, nuptias verò non fuisse. Cum ergo non potuisset eum ostendere filium suum de quo agebatur, Cum non sit tuus filius, congiarium redde.

Primumque rei frumentariæ Præf. Turranium.] *Dixi lib. i.*

Lusium Getam.] *Id illi verum & gentile nomen, non Lucium, aut Lusium. Duo autem hoc tempore Prætorij Præfecti, Lusius Geta & Rufus Crispinus.*

Lusius Geta Præf.

Quibus fatentibus.] *Libri scripti, tacentibus.*

Adulto Autumno simulacrum Vindemiæ per domum celebrabat.] *Adulto Au- tumno, id est mense Octobri. Itaque etiam in Horologio veteri Romæ signatum eo mense, VIN- DEMIAE SACRVM LIBERO. Et persuasum mihi non aliud esse hoc Vindemiale festum, quam sacra Liberi quæ C. Cæsar primus Roma celebravit. Servius ad eos versus, Daphnis & Ar- menias, &c. Hoc, inquit, apertè ad Cæsarem pertinet, quem constat primum sacra Liberi pa- tris transfuisse Romam. Idèò nummus percussus Cæsari, in cuius parte C. VIBIVS. RVFVS. & impressa ara cui persona histrionia imposita, item thyrsus, & tigris adiuncta. ad memoriam non dubiè huius rei. Lampridius in Eligabalo: Cum ad Vindemiam vocasset amicos nobiles, & ad corbes sedisset, gravissimum quemque percontari cœpit an esset promptus in Venerem: posteaquam senes vidit erubescere, contulit se ad iuvenes. à quibus cum audiret ætati congrua, gaudere cœpit, & dicere verè liberam (emendo, Liberi. in eo enim lusum, quasi ea libertas vin- demialis digna verè libero deo) vindemiam esse, quam sic celebrarent. Ferunt multi ab ipso primum repertum, ut in Vindemiarum festo multa in dominos iocularia & audientibus domi- nis dicerentur. Capitolinus in M. Antonino: Vindemias priuato modo cum amicis agebat. Vi- deturque ritus postea Imperij fuisse, ut Princeps extra urbem, dies aliquot lasciuiret & vacaret*

Adultus Au- tumnus.

Vindemiæ fe- stum. Sive Liberalia: quæ Cæsar in- fuit.

Lampridius correctus, iocularia dicta & facta in hoc festo.

*Eadem verba
in Reginonis
Chron. lib. i.

Magna corona

Alia Liberalia.

Habitus Liberi
patris.

Cothurni.

Thyrus.

Pyrrhica salta-
tio.

Lucilliana
prædia.

huic Vindemiali festo. * Paulus Diaconus lib. iiii. de gestis Longobard. cap. vi. Procedente itaque Tiberio ad villam, ut iuxta ritum Imperialem triginta dies ad Vindemiam iocundaretur, Sophia vocatum ad se Iustinianum voluit ad imperium sublimare. Idem festum, Magnam coronam dictum esse, suspicor ex Tertulliani his verbis: Sed & aliâs Liberum principem coronæ planè laureæ etiam vulgus agnoscit, cum dies in illum solemnes Magnam appellat coronam. Alia ab hoc festo, ne erres, Liberalia: quæ antiquæ liberaq. reip. & incidebant in xv. Kal. Aprilis. De quæ Varro lib. v. & Kalendarium Romanum.

Ipsa crine fluxo, thyrsus quatiens, iuxtaque Silius hederâ vinctus, gerere cothurnos.] Eodem habitu Antonium depingit Velleius, qui Liberum se ferebat: Cum Liberum patrem appellari se iussisset, cum redimitus hederâ, coronaque velatus aureâ, & thyrsus tenens, cothurnisque succinctus curru velut Liber pater vectus esset Alexandria. De cothurnis, etiam Virgil. — nudataque musto

Tinge nouo mecum direptis crura cothurnis.

De thyrso, præter alios Iustinus: ὡς περ αἱ βάκχαι διὰ χήμας εἰρυνεῖ τὰς λόγους ἐν τοῖς θυρσοῖς ὡς φέρον. id est, Veluti Bacchæ per speciem habitumque pacis lanceas in thyrsis circumferunt. Vide & Plinium xvi. cap. xxxiii. Athenæus eiusmodi Bacchi insignia in Pyrrhica saltatione recepta fuisse ostendit lib. xiii. ἡ δὲ καὶ ἡμᾶς πύρριχον Διονυσιακὴν εἶναι δοκεῖ, ὅτι περὶ τῆς ἀρχαίας. ἔχουσι γὰρ οἱ ὀρχοῦντο θυρσοὺς ἀντὶ δόξης, ἀρχαίαν δὲ ἐπὶ ἀλλήλους καὶ νάρθηκας, καὶ λαμπράδας φέρον. ὀρχήνται δὲ τὰ ὡς τὸ Διονύσου καὶ τὰ ὡς τὰς Ἰνδῶν, καὶ τὰ ὡς τὴν Περσείαν. Quæ verba lucem dare volo iis quæ hic præcedunt, feminæ pellibus accinctæ affultabant, velut sacrificantes vel insipientes Bacchæ.

Lucullianos in hortos.] De quibus initio huius libri. Tamen & Lucilliana prædia reperio, & hic in manu. constanter hortos Lucilianos. Lapis Roma:

D. M.

C R E S C E N T I S. N E P O T I. F O R T V N A T I.
C A E S A R I S. N. S E R. E X A C T O R I S.
P R A E D I O R V M. L V C I L I A N O R V M.

Vehiculo quo purgamenta hortorum eripiuntur.] Siue, excipiuntur.

Cæcina Largus

Asconius cor-
rectus.

*in Electis.

PAG. 109.

Imagines in
atrio.
Silius damna-
sus à Tiberio.

P. Largo Cæcinâ.] Fratre, opinor, C. Cæcina Largi, qui Consul cum Claudio fuit, anno urbis dcccxcv. & in consulatu interfectus. Quem intellegit Asconius, in Pro M. Scauro: Scauri domum possidet nunc Longus Cæcina, qui consul fuit cum Claudio. scribe, Largus. & discite hinc quæ Asconij certa ætas.

In eodem gestamine.] Id est, gestatoriâ sellâ, quæ à Claudio deducta in vulgi usum, ut docui. Sic lib. xiv. Gestamine Baulos peruectam. Apparet tamen in vno gestamine plures sellas fuisse, ut hic vides in Narcisso, qui eodem gestamine sellam poscit sumitque.

In vestibulo effigiem patris Silij consulto Senatus abolitam demonstrat.] In atrio siue in vestibulo ædium, imagines maiorum: uti hic Silij patris. Sed enim Silius Legatus olim inferioris Germaniæ damnatus crimine maiestatis cum uxore Sossia Gallâ, ut lib. iv. narratum ideoque & imagines abolitæ, quas tamen filius restituerat. Criminatur ergo id libertus.

Quidquid habitum Neronibus.] Lege, auitum: quod monuit me Ic. Claudius Chiffletius.

Custodes olim
uxoribus ad-
positi.

Et amicis.

Indicium, &
ex eo impuni-
tas.

Saufeius Tro-
gus.

Custodem Silio ac Messallinæ datum.] Quis dederit Silio custodem? Claudius siue, qui omnium ignarus? Logi. In Vat. est, Custodem Messallinæ dat. alienâ deinde manu adpositum, ac Silio. Lego igitur: Custodem Messallinæ datum. vel etiam: custodem à Silio Messallinæ datum. Alterum quidem verum est, ut hic Titius siue à Claudio adpositus uxori custos; siue à Silio, ut amica. Vtrumque enim solens Romanis. De maritis, Tibullus, Ipse malus docui, quo posset ludere pacto Custodes. De amatoribus, Propertius, Quos igitur tibi custodes, quæ limina ponam? Misellus ille custos! cui id monstrum commissum, quod non Argus cum Mercurio custodisset. Vertranius inexplicabilem locum censet, nisi custodem pro exactore interpretemur, scilicet qui mortis pœnas exigat. Verum merumque somnium.

Indicium offerentem Vectium Valentem & confessum.] Bene confessum. Nam Indicium, ait in Eunuchis Donatus, propriè est eius qui vnâ peccauerit. Asconius ad illud Ciceronis: Quapropter si indicium tibi postulas dari. ait: Index est, qui facinoris, cuius ipse est conficius, latebras indicat, impunitate propositâ. Quæ tamen impunitas circumscripta est: quia, ut idem notat, Certa sunt in quibus impunitas indici datur, ut in causâ prodicionis, maiestatis, & si quid huiusmodi.

Saufellum Trogum.] Vat. Saufellum. Scribo, Saufellum, & induxit librarios illud l. longiusculum, ut l. scriberent. Horum omnium mentio Seneca in Menippæa de Claudij morte. ubi tamen disiunctim scribe M. Heluius, Trogus. Qui hic etiâ Traullus, male fortasse in Senecâ, Sex. Trallus Decius

Decius quoque Calpurnianus.] *Scripti libri, Deorius. Puto, Decius. quod nomen & infra inuenies.*

Reminisceretur vocis, quâ se obnoxium iussis Messallinae dedisset.] *Commentum feminae lepidum. Mimimum istum deperibat Messallina. sollicitat. Ille tergiversari, metuere Imperatorem. Quid ergo si maritus ipse iubeat? inquit. Et cum marito egit, quasi operâ Mnestheris aliquâ in re illi usus. Ille vocatum mimimum male accipit, iubet in omnibus uxori obediât pareât-que. Paruit. & id iussu valere sibi nunc vult ad veniam obtinendam & vitam. Dio LX.*

Ob patruum egregium meritum.] *A. Plantij, suspicor, qui Britanniam Claudio subegit. Tanquam in illo cœtu passus muliebria.] Simile illorum inuentum in Suetonio Domitiano cap. x. Qui se quò facilius expertes culpæ ostenderent, impudicos probauerant. Dij deaq; istos, non corpore non animo viros. Ad eò turpior, omni morte hac fuga mortis.*

Affidente matre Lepidâ.] *Quænam hac Lepida? Ego verò repperisse me censeo famosa femina (Messallinam dico) stirpem & matrem. Suetonius scribit: Post has Valeriam Messallinam Barbatum Messallæ consobrini sui filiam in matrimonium accepit. ubi dissimulant interpretes, quomodo hic Valerius Claudio consobrini. Dicam ego. Ex L. Domitio & maiore Antonia natus est Cn. Domitius pater Neronis principis, & item Lepida amita eiusdem, de quâ infra. Hac Lepida, est illa ipsa quæ nupta Valerio Messalla, & qua hic Messallina dicta mater. At Claudius natus ex Druso & minore Antonia, uti clarum. Stemma istud:*

M. ANTONIVS III. VII.	{ ANTONIA, maior. L. DOMITIVS maritus.	{ Cn. DOMITIVS. AGRIPPINA, vxor. DOMITIA LEPIDA. VALERIVS MESSALLA maritus.	{ NERO IMP. VALERIA MESSALLI- NA vxor Claudij.
OCTAVIA.	{ ANTONIA minor. DRVSVS, maritus.	{ GERMANICVS. CLAVDIVS Imp.	

Vides ergo Claudium & Lepidam Domitiam (id enim duplex illi nomen fuisse alibi ostendo) verè consobrinos. Atque hac ratione forè maritum ipsum Lepidæ, Suetonius dixerit Claudij consobrini. Tamen tutius putarim legi, Barbatum Messallæ & consobrini suæ filiam. *Sententia quidem non alia est: & hac Lepida Neronis amita, Messallina mater.*

Morte decus quærendum.] *Placet, morti, ut in Veneto.*

Ictu Tribuni transfugitur.] *Malim, transigitur.*

Leuissimum fastigij eius.] *Hæc cum lineis postumis, corrupta, hiulca. nec iuuant aut discrepant libri, nisi quòd, Tristitius inultis, non Flagitiis, uti substituisse fatetur Rhenanus. Ego ab eiusmodi ulceribus sanandis, sani hominis censeo abstinere manum. Nam sine librorum ope, irrita abierit vel Hygia ipsa.*

IVSTI LIPS I

AD LIBRVM XII. ANNALIVM

COMMENTARIVS.

OLLIAM Paullinam M. Lollij consularis filiam.] *Non priscè illius Lollij, qui moderator C. Cesari datus, ne erres: sed filij eius, qui tamen quando consul fuerit, ignoro. Tempora suadent, & clarissimè Plinius lib. IX. cap. XXXV. qui hanc Lolliam Paullinam neptem illius Lollij appellat.*

Et familiæ Claudie, quæ posteros coniungeret.] *Expediri sententia potest: tamen mauelim scribi, & familiæ Claudie, quin posteros coniungeret. ut quasi hortantis ea sint liberti.*

Iuuenemque & alia clarum, insigni triumphalium.] *Ita disertè Vatic. verèque. Transmarina forma sermonis est, νεανίσκος τὸ τ' ἄλλα λαμπρόν, crebrumque apud Latinos, Homo cetera bonus, & similia: in Agellio, Homo pleræque non indiligens.*

Vitellius nomine Censoris seruiles fallacias obtegens.] *Dubitauit ne prisco verbo scrib. seruiles pellacias. Apud Lucretium scriptum.*

Subdola cum ridet placidi pellacia ponti.

& conuenientior huic sententia visa ea vox. *Non enim tam fraudes erant, quàm adulationes humiles*

Lepidum Messallinae factum

Quæ mater Messallinae. Claud. cap. xxvi.

Suetonio noua lux. Lib. XIII.

Lepida consobrini Claudij.

Fortean mutanda in Suetonio lectio.

PAG. 110.

Lollia, neptis M. Lollij qui sub Augusto.

PAG. III. In aliam sententiam mutata lectio.

Alia clarus.

Pellacia.

humiles & demissa ad pelliciendam parandamque gratiam Agrippina, ut addit noster.

Idem & Seneca
in Octavia de
hoc Silano ait,
crimen fidei
reus. Vt, emen-
dauit in Antiq.
lib. 1. cap. xiv.

Silani incautus
amor aduer-
sum sororem.

Silanus caput
perdidit in fo-
re.

Distinctio ad
hystoriam.

Passienus se-
cundus Agrip-
pinæ maritus.

Seneca corre-
ctus.

* Propositus Pa-
tres Principi, sa-
ne quam libere in
seruitute.

* Interpretare
Centumvires.

Ambigua
emendatio.

Alia iterum,
sed certior.

Scholiaz
error.

Fratrique non incestum, sed incustoditum amorem.] Vatic. fratrumque. quod
probo. In reliqua scriptura pendeo animi. Vulgatam si ferimus: sententiam esse volo, Tractum
in crimen esse non amorem incestum inter fratrem sororemque. sed tantum incustoditum. id est,
amorem parum cautum circumspectumque, & qui sine crimine, rapi tamen in crimen potuerit.
Simillimum illud Plinij de lib. v. i. epistolar. Tuitus sum Iulium Bassum, ut incustoditum nimis
& incautum, ita minimè malum. Siquid mutandum, legerem, incustoditum sermonem. E Se-
neca certè clarum non aliud verè obiectum huic Silano, quàm verba aduersus sororem nuptialia,
& parum cauta. Ait in Ludo de morte Claudij: Qui, quantum quidem in ipso fuit, damnatum
incesti L. Silanum generum suum occidit. Oro propter quid? Sororem suam festiuissimam
omnium puellarum, quam omnes Venerem vocarent, maluit Iunonem vocare. ita enim resti-
tui eum locum nuper. Sed fortasse & quasi sororius Ligur notatus Silanus fuit. cuius sententia
puto illa Seneca, ibidem: Quia Romæ, inquit, mures molas lingunt, hic nobis curua corrigit.
Nam Lingere quid sit in obsceno, non ignotum: & ambigua allusio in molarum voce, quæ etiam in
vtero dictum aliquid muliebri.

Pactum inter Claudium & Agrippinam matrimonium. Iam famâ, iam amo-
re illicito.] Distinguunt libri mei, matrimonium, iam famâ. Et rectè. quoniam ante istos con-
sules matrimonium pactum. Suprà enim scriptum: quæ postquam matrimonij sui certa fuit. Sta-
tim etiam de Farnes. scripseris, deductæ in domum patris fratris filia.

Quin & incestum, ac si sperneretur.] Sententiam loci censeo: Fruebantur quidem
matrimonij bonis Claudius & Agrippina: at non securi. quia & incestum subesse videbatur, non-
dum firmatis eiusmodi nuptiis; & periculum ne populus sperneret profani principis imperium.

Cuius & consensui.] Delenda copula. vel, quod verius, addenda vox scriptori elapsa,
cuius & S. consensui. id est, Senatus. Ita respondebit Claudij oratio, Vitelliana.

Summamque reip. agi.] Scribo, summamque rempublicam.

Vidua iungeretur principi.] Vidua Agrippina mortuo, sub initia imperij Claudiani, Cri-
spo Passieno, cui post Domitium nupsit. Plinius lib. xv. i. Arborem mori eximiam ætate no-
strâ admauit Passienus Crispus bis consul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone priuigno
clarus. Sueton. Nerone: Verum Claudio imperium adeptus, non solum paternas opes recupera-
uit, sed & Crispi Passieni vitrici sui hereditate ditatus est. Tamen idem ille Passienus antea ma-
ritus Domitiae sororis Enobarbi. Quod ex Quintiliano colligas lib. v. i. cap. 11. Apud Seneca
de hoc eodem lib. 1111. Natural. Quæst. initio: Crispus Passienus, quo ego nil noui acutius
in omnibus rebus, maximè in distinguendis (omnino scrib. distingendis) & curandis vitiis, sæ-
pe dicebat: Adulationi opus esse non claudere ostium, sed aperire, & quidem sic quemadmo-
dum amica solet. quæ si impulit, grata est: gratior, si effregit. Iterum scribe, sed operire. id est,
leniter obducere, opponere ostium: ne pereat dicto sua Venus.

* De Crispo Passieno lubet paullo amplius adtexere, illustri cum primis viro & oratore. & ma-
ximè ea quæ Scholiastes vetus Iuuenalis curiose rettulit ad versum Satyræ 1111. — venit &
Crispi iucunda senectus. Crispus, inquit, municeps Visellienis, tirocinio suo, in Senatu ita
cœpit: Patres conscripti, & tu Cæsar. propter quod simul oratione (malim orationem, ut du-
plex causa laudis fuerit, & Libertas & Eloquentia) plenissimè à Tiberio conlaudatus, plurimas
spontè causas apud C. v. egit. pro quâ re in Basilicâ Iuliæ eius statua posita est. Consulatus duos
gessit. Vxores habuit duas, primam Domitiam, deinde Agrippinam; illam amitam, hanc ma-
trem Neronis Cæsaris. Possedit bis mille sestertia. (scribo, bis millies sestertium: quia homo
prædiues, & Suetonius ait Neronem hereditate eius ditatum.) Omnium Principum gratiam ad-
petiuit, sed præcipuè Cæsaris (excidit nota prænominis C. id est, Caij. nam hunc intellegit)
quem iter facientem secutus est pedibus. Hic nullo audiente à Nerone interrogatus (à Nero-
ne? imò verò à Caio, in quem scelus hoc incesti competiit. nisi manus, Hic illo audiente, à Nero-
ne inter: eâ mente, ut Caio presente, à quoquam Nerone, qui adularetur fædo Principi & simul
huic insidiaretur, sit rogatus.) Haberetur, sicut ipse, cum sorore germanâ consuetudinem?
Nondum, inquit, quantumvis decenter & cautè. ne aut negantem eum argueret, aut adsen-
tientem sibi mendacio dehonestaret. (corrigo, ne aut negando eum arg. aut adsentiendo
semet deh.) Perit per fraudem Agrippinæ, quam heredein reliquerat, & funere publico elatus
est. Scita narratiuncula. quam tamen ego ad Passienum hunc traho, auctore eius valde inuito.
Nam ille (dormiit, an stertuit?) refert ad Crispum, qui sub Domitiano. Atqui Vibius ille no-
mine fuit: nec quadrat in eum re aut auctore, quæ hic dicta. Mira uerewela Scholiastæ, aliis docti.
Sed & noster amicus, cur rescribit municeps Vercellensis? & dicitur ad Vibium illum, fateor: at
non ad Passienum. Quamquam Visellia municipium etiam mihi ignotum: An Vitellienis? an
Vicellienis? quæ loca Italia reperiens. De morte autem hominis, quod Hieronymus ecce Chronico-
cam

eam Principe Caligulâ ponit, annagius secundo: Passienus filius, fraude hereditatis suæ necatur. Hieronymi culpa siue Librarij. sane falsum est. constat enim sub initia Claudij obisse, ex Suetonij Nerone capite v. 1. Itaque traiecitia ea nota Hieronymi, ut in Chronico illo multa. sed & emendanda sic: fraude heredis suæ. Agrippina enim illi heres, & per eius fraudem, ut disertè in Scholiastâ extremus hic verbis legis, periit. Fuit & Passienus pater, Seneca nominatus lib. i. i. Controuers. v. Ad quem pertinere censo Velleij verba libro i. i. Triumphalia ornamenta ex Africâ ei tribuentis: idque sub Augusto.

Vidisse ipsos.] Principe Caio.

Statueretur imò documentum, quò vxorem Imp. acciperet.] *Nugax oratio. quid enim? non antea Imperatoribus semper vxor? semper. Quid ergo opus ei rei documento? Tu corripge, quomodo vxorem. Idem vult adulator homo, prodendum esse posteris exemplum, ut Imp. vxorem Senatu suatore & auctore capiat.* Tacitus emendatus.

Et sobrinarum diu ignorata, tempore addito percerebuisse.] *Malim, tempore percerebuisse, reiectâ voce qua glossographum sapit. De re ipsâ, Plutarchus auctor in Causis, quæst. vi. diu apud Romanos sobrinarum coniugia (uere sias ipse appellat, & benè vertit Xylander) fuisse inuisa: capisse tamen à leuiculâ causâ, quam ipse denarrat. factumque decretum populi, τῶν δὲ ἑξῆς γαυεῖν ἀρετῆς ἀνέλεον, τὰ δὲ ἀνωτέροισι κενωλὺν εἶναι. id est, licere omnibus ducere vsque ad consobrinas, supra autem vetari. Itaque coniugia ea deinceps crebra: & sic inter illustres, M. Marcellus Iuliam Augusti F. duxit, sibi sobrinam: alique plures. Sustulit tamen eas ipsas nuptias Theodosius, de quo Victor: Tantum, inquit, pudori tribuit & continentia, ut consobrinarum nuptias vetuerit, tanquam sororum: permiseruntque iterum Arcadius & Honorius l. xix. C. De nuptiis.* Sobrinarum matrimonia quando ceperint.

Sobrinarum.] *Sobrinas appellat: tamen palam est, intellegi debere de Consobrinis. Quis enim hoc censeat, eos quos propriè Sobrinos, legum auctores appellant, arceri inter se nuptiis? nunquam factum. Sed veteres hac miscebant, vocularum haud æquè curiosi captatores. In Glossis priscis legas, Ἀνέλεος, Consobrinus, Sobrinus. Alibi: Θεῖα δεξιὰ καὶ ἀρετὴ, Consobrina. Et: Ἐξ ἀδελφῶν, ἐν δύο ἀδελφοῖς ὄντες, Consobrinus. Quid, quòd Velleius simili libertate, Consobrinum Ti. Gracchi Scipionem Nasicam appellat: qui Iurisconsultorum finitione Sobrinus sit?* Ea vetuit Theodosius.

Decretum postulat, quo iustæ inter patruos fratrumque filias nuptiæ statuerentur.] *Zonaras: ἡ νόμιμος ἐπιτήδευσις, ἡ ἑξῆς πομπὴς ἀδελφίδας ἀγαγεῖν. Ait Tacitus, Fratrum filias: & strictè capias, non enim licuit sororum. Quod notauit accuratè & diffusè, quantum satis est, Cuiacius xiii. obser. cap. xvi. quem non exscribo. Nec sustulit Nerva hoc S. C. ut idem verâ interpretatione collègit. De Claudij hoc facto Seneca:* Alij iterum permiserunt.

Genitamque fratris, coniugem captus, sibi

Toris nefandis, flebili iunxit face.

ubi melius leges, Genitamque fratre coniugem captam. Domitianus imitatus exemplum est, qui Iuliam habuit filiam Titi.

Talledius & Seuerus.] *T. Alledius scribo. & vidi postea ita citare hunc locum Beroaldum. In monumentis priscis, M. ALLIDI in Iuuenali,* Alledia gens.

— tibi habe frumentum Alledius, inquit. *Quod noster unum imitatore sceleris eius facit; Suetonius dissentit, qui duos. Noster, credo, non habuit cura nescio quem recensere libertinam. Vocat etiam equitem R. quem ille Primipilarem. Nec aberrat, quoniam primi pili comes, gradus equestris. Martialis: Et referes pili præmia clarus eques.* Cap. xxxi.

Addictum quasi & virile seruitium.] *Arbitrio meo, transponantur verba, Addictum & quasi virile. Læctoni stabilienda (nam ego olim sollicitavi) est, quod apud eundem Tacitum de moribus Germanorum scribitur: Trans Lygios Gothones regnantur, paullo iam addictius quam ceteræ Germanorum gentes, nondum tamen supra libertatem. Nec penitet tamen prorsus coniectura, Adductum, præsertim quæ firmatur codice Budensi: de quo verbo in lib. Histor.* PAG. 112. Addictum seruitium.

Die nuptiarum Silanus sibi mortem consciuit.] *Mala ergo distinctio, & historie vitianda, in Suetonij Claudio obtinuit, cap. xxix. Silanus abdicare se præturâ, morique initio anni coactus. Die ipso Claudij & Agrippinæ nuptiarum in quinque & triginta Senatores trecentosque amplius equites animaduertit. Apage. nulla cades nuptiali eius die lecta. scribeque, initio anni coactus, die ipso Cl. & Ag. nuptiarum. In quinque, &c.* Distinctio in Suetonio mala.

Caluina soror eius.] *Fortasse illa, quæ vitam produxit ad Vespasiani imperium, de qua Sueton. cap. xxiii. Vespas. Cum Mausoleum repente patuisset, ad Iuniam (malè enim editum suppositumque à Scholiastis, Iuliam) Caluinam è gente Augusti pertinere dicebat. Nam Silani isti inter abnepotes Augusti fuerunt, ut dicam.* Iunia Caluina.

Italiâ pulsa est.] *Si pulsa tantum, quid ita Cômmentator Iuuenalis scribit eam à se interfectâ? Caluina, inquit, Prætoris cuiusdâ soror, quæ se occidit tanquam infamis in fratrem (lego, fratrem.) Claudij temporibus. Hoc notat, ad illud è Sat. iii. — donat Caluinæ vel Catienæ. Homo errat.* Scholiastæ incuria.

Sacra

tionem peruidit. Nam vulgò erat, quantalibet pertinaciâ in hoc tentatâ. Peruicaciâ autem in
Vat. scriptum.

Iunium Colonem.] Hic & infra emendo, Cilonem. Dio auctor lib. LX. facitâ narra-
tione insertâ super hoc homine. Præfuerit Bithyni, inquit. (nam Bithynia adiuncta, ut opinor,
Pontica administrationi) & præfuerat nequiter, auarè. Quæsti Bithyni apud Claudium sunt,
poposceruntque pœnas. Cum parum intellexisset Claudius in turbâ strepitug, adstantium, quid
dixissent Bithyni alios interrogat. Ibi Narcissus pronus in Cilonem, audaci mendacio edidit,
gratias eos agere Ciloni. Tum ille, Præsit ergo eis alterum biennium. Dicitur autem Dionis Ἰώνος
Κίλων: & firmat Velius Longus: Cilonēs, ait, vocantur homines angusti capitis & longi: chilo-
nēs à breuioribus labiis dicti. Glossa: Cilo, ἀγκυραλός. Declamator in Sallustium, pro homini-
bus nequam improbisque accepit: Quidquid impudicorum, cilonum, parricidarum, sacrilego-
rum, debitorum in totâ vrbe fuit.

Iunius Cilo.

Narcissi petu-
lans nequitiâ.Vide Festum
in Chilo.
Cilonēs.

Sorore L. Volusij genitam.] De cuius gentis nobilitate Rutilius in Itinerario:

Qui Volusi antiquo deriuat stemmate nomen:

Et reges Rutulos, teste Marone, refert.

Memmio quondam Regulo.] Vide Sueton. in Caio, cap. xxv. itémque Dionem. Sta-
tim vox Nuptiis abest Farnesi codici: & illa sententiâ potest.

Damnatus lege repetundarum Cadius Rufus.] Malè ego olim, Claudius; malè vir
doctus, in Re nummariâ, Cordius restituit. Est ille, de quo II. Histor. Redditi Cadio Rufo,
Pedio Blæso Senatorius locus: qui repetundarum criminibus sub Claudio ac Nerone cecide-
rant. Si mutamus: legerem, Tadius.

PAG. IIJ.
Cadius Rufus,
vel T. dius.

Galliæ Narbonensi datum, ut Senatoribus eius prouinciæ, iure quo Sicilia
haberetur, inuifere res suas liceret.] Liberâ rep. liberum Senatoribus peregrinari etiam
rei priuatæ causâ. Id tantum excogitatum, ut legatio libera peteretur à Senatu, sumereturque:
quò maiori abessent eum dignitate. Cicero sapè. At lapsâ rep. in seruitutem, Senatoribus etiam
adempta hæc libertas. Augustus id instituit imperio firmando, & nequis illustriorum com-
meare ad exercitus aut conciliare milites prouinciæ sue posset. Dio eleganter LII. in extremo:
οὐδὲν περὶ πᾶσι τοῖς βελούτοις καὶ ἀποδημίῳ ἔξω τῆς Ἰταλίας, καὶ μὴ αὐτοῖς πρὶς καλῶς, ἢ καὶ ἐπιβίῳ.
καὶ τὸ καὶ δὲ οὐδὲν αἰεὶ φυλάσσει. id est: Edixit omnibus Senatoribus, nequis eorum peregrinari
extra Italiam vellet, iniussu permissiue suo. quod interdictum ad hoc vsque æuū seruatur.

Legatio libera
olim ad pere-
grinandum.Peregrinatio-
nes vetitæ Se-
natoribus.

Quamquam præiuisse ad hoc factum Augusto Iulius videtur: qui sanxit nequis Senatoris filius
nisi contubernalis aut comes Magistratus peregrè proficisceretur, ait Sueton. cap. XLII. Vbi li-
bido mihi legendi, nequis Senator Senatorisve filius. Si enim filiis interdictum; maior ratio ut
Senatoribus ipsis. In vsu autem, ut commeatus peregrinandi à Casare ac Senatu peterentur. Sue-
tonius Calig. cap. xxix. Prætorium virum ex secessu Anticyræ propagari sibi commeatum se-
pius desiderantem, cum mandasset interimi, &c. quo loco reiectâ voculâ scripserim, Prætor. vi-
rum secessu Ant. Sed Claudius à se solo id peti primus instituit. Sueton. cap. xxiii. subobscurè:

A Iulio exem-
plum videri.Coniectura in
Suetonio.Commeatus, à
Senatu & Ca-
sare.

Commeatus à Senatu peti solitos* sui beneficij fecit. cui lucem do ex Dione: τοῖς δὲ ἐν, inquit,
αὐτεμένοις, αἵ τε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἀποδημίῳ, ἐφείκει καὶ κατ' αὐτὸν αὐτοῖς τῆς βελούτης. τὴν μὴ καὶ νό-
μῳ πρὶς αὐτοῖς δοκεῖν ποιεῖν, δόγμα ἡρώδης ἐκέλευσε. id est: Petentibus extra Italiam eundi com-
meatum, per se concessit, Senatu non consulto. quod tamen ut lege aliquâ facere videretur,
iussit super eâ re confici Senatus decretum. Vide & l. xxii. Ad municipalem. Atque in primis
Castiodorum: apud quem expressa Formula ipsa dandi huius per principem commeatus, lib. III.

Claudius eos
sui iuris fecit.* Ideo in Tac-
ito hic non ex-
quisita principis
sententia.

Variar. epist. xxi. Augustus tamen in hoc decreto suo Siciliam exceperat: sicut nunc Claudius
Narbonensem. quia utraque prouincia vicina & quasi suburbana. Dio: πάλιν γὰρ ὅτι ἐς τὴν Σι-
κιλίαν καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν τὴν κατὰ Νάβωνα, ἐδαμύσε ἀλλοσε βελούτῃ ἀποδημίῳ ἔξω. id est:
Exceptâ enim Siciliâ, & Galliâ Narbonensi, nusquam aliò peregrinari Senatori fas est. Ad hoc
Claudianum interdictum respexit Suidas, etsi id paullo aliter effert, in Κλαύδιος. Ait: νόμον κατὰ
ἐπὶ καὶ διώσασθαι βελούτῃν ὑπὲρ ἐπὶ αὐτῇ σημείῳ τῆς πόλεως ὁδὸν, χωρὶς τῆς βασιλέως καλῶσεως.
id est: Legem tulit, ne cui Senatori abire vrbe ad septimum lapidem fas esset, Principis iniussu.

Sicilia eximia.

Et Galliâ Nar-
bonensis.Strictius mul-
to hoc eff. et
Suidas: nec scio
an verè.

Defunctis regibus Sohemo atque Agrippâ.] Quorum ille Arabum Ituræorum, hic
Iudææ rex. Sohemus autem scribendum, aut certè Soëmus ex Dione: non Sohennius, ut edition.
vulgata. Dio de Caligulâ: ἐν δὲ τῷ τῷ Σοαίῳ τῷ τῷ Ἰουδαίων τῷ Ἀράβων, καὶ πολέμῳ τῷ πα-
τρίῳ ἀρχὴν ἡγεμονίας τῆς βελούτης ἐχάρισται. De Agrippâ & mutatione secutâ vide diffusè Iose-
phum xx. Antiquit.

Sohemus rex.

Salutis augurium.] Quod è tenebris primus eruit Politianus: quem licet legas Miscell.
cap. XIII. Dionem xxxvii. & LI. Festum in voce Maximus Prætor. Sed numerus in Tacito
satin verus? delibero. Nam suprema mentio capti huius Augurij apud Dionem est anno urbis
DCCXXV. cum & Ianus item ab Augusto clusus. atqui ab eo die ad hunc DCCCII. urbis annum,
non

Augurium sa-
lutaris.Dubitatum de
numero Taciti

non XXV. uti hic scriptum, sed LXXVII. inter sunt anni. Vt ergo verus iustusque hic numerus sit, à Tiberio repetitum id augurium necesse est Cornelio Cethego, Visellio Varrone Cos. anno urbis DCCLXXVII.

Et pomerium urbis auxit Cæsar.] Idq. lapis etiam nunc testatur Claudiani æui, Rome:

T I C L A V D I V S
S R V S I F. C A I S A R
A V G. G E R M A N I C V S
P O N T. M A X. T R I B. P O T.
V I I I I. I M P. X V I. C O S S. I I I I.
C E N S O R P. P.
A V C T I S. P O P V L I. R O M A N I
F I N I B V S. P O M E R I V M
A M P L I A V I T. T E R M I N A V I T Q.

Auxit, post Britanniam Romano imperio adiectam.

Taciti dicitur
m.

Julius Cæsar
pomerium
auxit.

* De Brouit. vi.
tr. cap. XIII.

Nisi L. Sulla & D. Augustus.] Non defendo te, Corneli: erras. Etiam C. Cæsar auxit interiectus inter eos duos. Agellius auctor lib. XIII. cap. XIII. Dio lib. XLIII. ταύτῃ τε ἐποίησε, καὶ νόμος εἰσέφερε, τὸ, τε ποιήσας ἐπὶ πλεῖον ἐπέθηκε. Apud eundem Antonius in laudatione Cæsaris funebri: ὃν τὸ ποιήσας αὐτῆς (δὲ πόλεως) ἐπαύχεσθαι, ἐν τῷ βελούτῳ καὶ σοφῶν, &c. Cicero ad Attic. lib. XIII. De urbe augenda quid sit promulgatum, non intellexi. id sanè scire velim. Inuat tamen aliquid nostrum, quod Suetonius exactè in talibus diligentia, nihil huius in Iulio commemorat: & fortè concepta à Iulio res, perfectà demum ab Augusto. Nam ille nugator apud Senecam ridiculus, qui Syllam ultimū Romanorum protulisse pomerium tradidit: quod numquam Prouinciali sed Italico agro acquisito mos proferre apud antiquos fuit. Vide quæ huc faciunt, apud Vopiscum in Aureliano.

Curia veteres.

Veteres, ἀρχαῖαι

Liuius corre-
ctus.

Regum in eo ambitio vel gloria.] Consule Onufrium in vrbe Romæ. Mox ad Curias veteres.] Ita manus. & rectè. Varro de L. L. Curia duorum generum. Nam & ubi curarent sacerdotes res diuinas, ut curia veteres: & ubi Senatus humanas, ut curia Hostilia. Festus: Nouæ curia ad compitum Fabricium facta quod parum amplæ veteres à Romulo factæ. Plautus: Sub veteribus ibi sunt qui dant, quiq. accipiunt fœnore. Liuius XLIII. Ædes P. Africani pone Veteres ad Vortumni signum laneasq. (scribe, lanienasq.) & tabernas coniunctas in publicum emit. Ouidius easdem intellegit. III. Fast.

Ianua tunc regis posita viret arbore Phœbi:

Ante tuas itidem Curia prisca fores.

Erratum forte
in Suetoniano
numero.

Adoptio in Domitium auctoritate Pallantis festinatur.] Agnosce ergo lector, & tolle, librarj errorem (non enim ipsius Suetonij, puto) Neronis cap. VII. Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus est, Annæoque Senecæ iam tunc Senatori in disciplinam traditus. Adoptatus Nero XI. ætatis anno? Falsum, vel te iudice & indice Suetoni. Nam idem scribis XVII. anno ad imperium eum peruenisse; quod & Tacitus, & Dio adstruunt. Atqui ab hoc die ad imperium anni inter sunt non quinque. Duodecimo, ergo in Suetonio scribendum: si ratio quidem constatura est.

In Claudia gē-
te nulla adop-
tio.

Atta Clausus.

Liuius emen-
datus.

Adnotabant periti nullam antehac adoptionem inter patricos Claudios reperiri.] Atqui Tiberius Germanicum adoptauit, uti notum. Excusabunt q. curiosi, quod Tiberius iam à Claudis migrarat in gentem Iuliam.

Eosque ab Atto Clauso continuos durauisse.] Secuti sumus spectata fidei codicem Vat. qui disertim habet Atto Cluso. superius tamen aliena manu I. addito, ut fieret, Attio. Ut mirer Iurisconsultum Vertranum scribere duos Vatic. Accio Clauso, referre. Sed ille quidem nobis imposuit: ego si fallo, tum mihi quibus oculis

Istos, suppositis eruito manibus.

Facit à Vatic. in eadem bibliothecâ vetus Suetonius qui initio libri tertij, Attâ Claudio refert. Et quidni probabile, cum Clausus recens è Sabinis esset, prænomen eum habuisse terminatione Sabinum? Emendandus ita, me iudice, Liuius lib. I. Atta Clausus, cui postea Appio Claudio Romæ nomen fuit. & lib. X. Principem nobilitatis vestræ, seu Attam Clausum, seu Ap. Claudium vultis. De Clauso, manifestè post Virgilium Silius XV. Punior.

Hic prisca ducens Clausorum ab origine nomen

Claudia.

Et Ouidius in Faustis:

Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto.

Desolatus
quid.

Desolatus paullatim etiam seruilibus ministerijs.] Ita capio. Britannicus spoliatus exutusque paullatim non solum honestiore comitatu, sed etiam seruulis; cum Agrippina eos, quasi ad alia officia operasque auocaret. Desolatus, μὲν οὖν, solus relictus: uti libro I. Nonanus ope-
riendas

riendas Tiberij epistolas clamitauerat; mox desolatus aliorum discessione, imminuentem necessitatem sponte praeuertit.

Siue verum, seu periculis commendatus retinuit famam sine experimento.] *Desistite medici: nullum hic vulnus. Siue, inquit, reuera non segnis illi indoles fuit: siue pericula, & ex periculis fauor, hanc ei famam circumdederunt. Alternans hic sermo per Tacito familiaris. Lib. III. Longam & continuam absentiam paullatim meditans, siue ut amato patre Drusus munia consulatus solus obiret. Lib. II. De se nihil addidit metu inuidiae, an ratus conscientiam factis satis esse. Et exempla obuia.*

Veteranos coloniãque deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipsius.] *Parum ἀγαλῶς, ergo vulgò Colonia Agrippina dicitur, etsi ita passim in Æthico & Itinerario Antonini: melius Agrippinensis, aut Agrippinensium. Etiam Claudia agnominata, fide lapidis, quem totum adscribamus ad gratiam celeberrima urbis.*

Colonia Agrippinensis.

Claudia dicta.

M. MARIO. M. F.

STEL. TITIO. RVFINO

COS.

LEG. LEG. I. MINER. P. F.

CVR. COL. CLAVD. AVG.

AGRIPPINENSIVM

PROCOS. PROV. SICILIAE

CVR. AMITERNOR. PRAEF.

TR. PL. Q. PROV. MACEDON

SEVIR. TVRMAR. EQ. ROM.

TRIB. LATICL. LEG. I. ADIV. P. P.

IIII. VIRO. STLITIBVS. IVDIC.

Quo iure deducta colonia fuerit, Paulus libro II. De censibus: In Germaniã inferiore Agrippinenses iuris Italici sunt.

Iuris Italici fuit.

Eam gentem auus Agrippa in fidem acciperet.] *Quod factum credo Agrippa & L. Gallo Cos. anno urbis DCCXVII. ex Dione lib. XLVIII.*

Aduentu Cattorum latrocinia agitantium. Deinde L. Pomponius legatus.] *Parum coheret narratio. Cui rei enim illud, Deinde? Vereor ut exciderint ea quae de Sulpicio Galba & P. Gabinij expeditione aduersum Catos Marsosque Dio narravit, lib. LX. Quamquam ea gesta annis aliquot ante.*

Fortasse mutilus locus.

Post quadagesimũ annum.] *Iusta supputatio. Clades illa enim accepta, anno DCCLXIII.*

Sueuis à Druso Caesare impositus.] *Non genti toti Sueuorum, sed iis qui Maraboduum & Catualdam reges comitati erant: qui à Druso, ne quietas prouincias immixti turbarent, Danubium ultra inter flumina Marum & Cusum locati sunt, dato rege Vannio gentis Quadorum, ait noster lib. II. Annal. Vannij regnum in parte describit Plinius: Campos & plana Iazyges Sarmatae, montes verò & saltus pulsi ab his Daci ad Pathissum amnem, à Moro siue is Duria est, à Sueuis regnoque Vanniano dirimens eos.*

PAG. II6.

Vannianum regnum.

* Nescio an corr. Moro.

Mox diuturnitatem in superbiam mutans.] *Lego, diuturnitate. Mutans, pro mutatus, quod apparet ex manu. Varro: In priore verbo graues profodiae quae fuerunt, manent: reliquae mutant.*

Mutare.

Sido.] *Ille ipse qui postea in partibus Vespasiani. Tacit. III. Histor. Trahuntur in partes Sido atque Italicus reges Sueuorum.*

Sido rex.

P. Attilio Histro.] *Vatic. Atellio. In veteri inscriptione reperio hominem: quae sic habet fide Aldi.*

Palpelius Hister.

SEX. PALPELIO. P. F. VEL.

HISTRO

LEG. TI. CLAVDI. CAESARIS

AVG. PRO. COS.

PR. TR. PL. X. VIR. STL. IVDIC.

TR. MIL. LEG. XIIII. GERMANICAE

COMITI. TI. CAESARIS. AVG.

DATO. SVB. DIVO. AVG.

Quasi ad illum referenda, quod ego censeo: legend. hic, scripsitque Palpelio.

Quod Vannius triginta per annos.] *Legitima ratio esset XXXIII. per annos.*

Egregiã aduersus nos fide.] *Ita Vatic. Liuius lib. V. Quamquam aduersus Rom. nulla eis amicitia erat. Noster lib. III. Et priuignis cum vitrico leuior necessitudo, quam auo aduersus nepotem. At vulgò, apud nos fide legeris, non Latine.*

m

Cinctosque

Locus obscu-
rus.* Sabrina fl.
Ptolemaeo est,
Sabriana.

Cinctosque castris Antonam & Sabrinam fluuios cohibere parat.] *Acie[m] om-
nem habui ad hunc locum, nec quidquam peruidi. Libri vet[er]t. cunctisq[ue] castris. Fortè: detrahe-
re arma suspectis, cinctisq[ue] castris Antonam ad * Sabrinam fluuium cohibere parat. Siue, ut
Agricola legebat, iunctisq[ue] castris. Antona sanè ciuitas videtur, manetq[ue] hodie Northampto-
na: quasi dicas Septentrionalis Hammonis ciuitas. Nam, Ton, priscis Britannis semper ciuitas.
Olim diuinani, cinctosq[ue] castris, Antona & Sabrinâ fluuiis. eo sensu, ut hostem vagum & me-
tuentem pugnae, partim castris, partim fluminibus cingeret, & ab effusa populatione arceret. Sed
ludimus aleam, in loco fortasse non pleno.*

Præliis concussa.] *Farn. confusi.*

Turmas quoque equitum.] *Ita edidi, quia scio numquam turmas peditum dici, quod
tamen libri omnes præ se ferunt. Possit & legi, Turmas, quodq[ue] peditum. Sed placet prius.*

Ductus in Cangos exercitus.] *Promontorium uelut etiam Ptolemaeus in Britannia
agnoscit. sed qui fuerint propriè hi populi, certant. Ego hoc scio vicinos Icenis fuisse, & cum iis
restituendos Cæsari lib. v. Corruptè enim ibi legas: Cenimagni, Segontiaci, Bibroci, missis le-
gationibus, sese Cæsari dederunt. Nam Cenimagni nusquam lecti inter Britannia gentes.
Diuido, & scribo: Icen, Cangi. Capio indicem te Guilicme Cambdene, qui Britannia tua nebu-
las claro ingenij sole nuper illustrasti.*

Cæsar corre-
ctus.PAG. 117.
Camalodunū
opidum.

Id duplex.

Camulus indi-
gena deus.

Colonia Camalodunum validâ veteranorum manu deducitur.] *Quod opidum
antea, regum in eo tractu sedes. Dio Καμαλόδων το τὸ Κνωλελίνης βασιλείων appellat. At Cama-
lodunum lapidi præsculptum, ecci[st]i. CENSITOR. CIVIVM. ROMANORVM. COLO-
NIAE. VICTRICENSIS. QVAE. EST. IN. BRITANNIA. CAMALODVNI. Duplex
autem eo nomine opidum, alterum in Brigantibus, alterum in Trinobantibus, colliges ex Ptole-
maeo Plinioq[ue]. Nescio an nomen illis à peculiari aliquo & indigenâ deo: cuius fortean men-
tio in hoc lapide:*

C A M V L O . S A N C .

F O R T I S S .

S A C .

T I . C L A V D I V S . T I . F . Q V I R .

T E R T I V S .

M I L . C O H . V I I . P R . T . V E R I

L . D . D . D .

Caratacus rex.

Caractaci viribus confisos.] *Dio Καταράκων nominat, alij Catacratum: Zonaras Ca-
ratacum. Caradocum vocasse videntur Britanni. Certè etiam hodie locus est, & in eo parietinae
arcis, quem Caer Caradoc vocant: id est, opidum suæ arcem Caradoci.*

Sed astu, tum locorum fraude prior.] *Itane ille Barbarus (de Caractaco sermo est)
astu & solertia ante Romanum ducem? Vix per suadeor. Quod si ad peritiam locorum refert, benè.
sed nempe sequitur, locorum fraude. Ambigo igitur an aptius, Sed astutum, locorum fraude
prior, transfert bellum in Ordouicas. Ille, inquit, qui locorum magis gnarus, circumegit Osto-
rium quâ libuit, & à Siluribus traduxit statim in Ordouicas.*

Qui pacem nostram metuebant.] *Libri aliquot editionum veterum, pacem in iram.
Ego legerim, pacem an iram nostram. Duplex scilicet stimulus capiendi arma in Romanos: siue
quod pacem & seruitutem multi timerent, siue quod extrema ab iratis.*

Acies barbara
per nationes.

Cateruâq[ue] * maiorum pro munimentis constiterant.] *Lego, cateruâq[ue] natio-
num. Solitum ita Britannis Gallisq[ue], struere aciem per nationes, ut discreta virtus eluceret.*

Aut seruitutis æternæ initium fore.] *Nescio an elegantius veriusq[ue], aut seruitutis
æternæ fore, voce deletâ.*

Discrimen ali-
quod inter ar-
ma legionario-
rum & auxi-
liarium.

Spatis & hastis auxiliarium.] *Obserua diuersa eo æuo arma inter legionarios, auxiliari-
que. illis gladios & pila; his spatæ & hastæ tribuit.*

Numerus fal-
sus.
A seipso diuer-
sus Tacitus.

Victoribus traditus est, nono post anno, quàm bellū in Britannia cœptum.]
*Atqui bellum cœpit Claudio tertium, L. Vitellio secundum Coss. ut Dio clarè tradidit: nec inde
ad hunc diem plus annos septem numeraueris, ut suspicio iure numeralis mendi sit. Pugnant etiam
hæc cum iis quæ tertio Histor. scribuntur: Carthimandua, inquit, Brigantibus imperitabat, pol-
lens nobilitate: & auxerat potentia, postquàm capto per dolum rege Caractaco instruxisse
triumphum Claudij Cæsaris videbatur. Nam triumphus Claudij aliquot annis anterior: nec in eo
hercle ductus iste Caractacus. Ut nihil dici possit, quin Tacitum in Historiis aut memoria se fel-
lerit, aut prouexerit calor quidam scriptoris. Sed & eadem quæ de Venutio hic adduntur, repe-
ries in Historiis narrata, ut sub Vespasiano gesta.*

Campo qui castra præiacet.] *Vatic. castris. Et statim lego, regis clientelis.*

Nam si vos omnibus imperitare vultis, sequitur ut omnes seruitutem
accipiant.]

accipiant.] Falsò verò hoc & ineptè dicitur. Id ne consequens, ut qui velit, quod velit, possit? Ego me Britannis regem esse volo: illi accipiant? Emendo priorem voculam, & Num lego: atque ita sententiam interrogatione inspiro. Ego, inquit, vobis me opposui. quid mirum? An quia vos omnibus imperare vultis, omnes statim imperari etiam velint? non hercules animosi nos & liberi.

Et supplicium mei obliuio sequeretur.] Lego, sequetur, & distinctione sententiam expedit. Et supplicium mei, obliuio sequetur: at si incolumem, &c.

Acni citò vicis & castellis proximis subuentum foret.] Editione prisca, citò nunciis. Suspicio, ni citis nuntiis è castellis. Malo etiam mox, promptissimus quisque è manipulis cecidère. Et, cohortes expeditas opposuit.

Temerè, prouisa.] Verius, prouisu.

Vt maior laus compositi, vel si durauissent.] Iudicari deesse olim aliquid: male. Scribe tantum, compositis, & sententia liquida erit.

Venutius è Iugantum ciuitate, ut supra memorauimus.] Legit, Brigantum, Rodolphus. & sanè è tertio Historiarum ita apparet. Nam quod hic ait supra se rettulisse, non lego id quidem in his libris.

Accensi hostes, stimulante ignominia, ne feminae imperio subderentur.] Vereor Tacite, ut mens tibi praesens. In tuis moribus, non in Britannorum fuisti, cum haec scripsisti. Nunquid illis ignominiosum subdi feminae? Te igitur audi. Solitum quidem Britannis feminarum ductu bellare. Quod clarè testatur Boudicca tua, libro XIV.

Virilis toga Neroni maturata.] Benè, maturata. Non enim ex ritu populi Rom. debatur ante expletum annum XIV. At ipse, incunte cepit. Tertullianus De anima: Iura ciuilia abhinc (id est à XIV. anno) agendis rebus attemperant. Idem De virginib. veland. Ethnici feminas quidem à XII. annis, masculos verò à duobus amplius ad negotia mittunt. Nec aliis sententia illud Cornely infra lib. XII. Turbatus his Nero, & propinquo iam die quo quartumdecimum ætatis annum Britannicus explebat. Nota quod ait, explebat: quia tunc referendus in viros, & idè ab eo metus. Vetus Horaty interpres indicatum id voluit dum scribit, Nobiles pueros prætextâ veste sub disciplinâ usque ad annum decimumquintum vsos. scilicet quia tunc togâ eam mutabant virili. Hoc verum est. nec velim pendere ultra viros doctos in Tyrocinij legitimo die. Nam quod Augustus aliique serius ceperint togam, ab aliâ quauis causâ fuit, non à lege aut more.

Vt vicefimo ætatis anno Consulatum iniret.] Decretum frustrâ. Consulatum enim iniiit decimo septimo ætatis anno: sed iam princeps, & legum securus.

Proconsulare imperium.] Initium fastigij Caesaribus: quod eâ mente etiam Germanico tributum fuit, lib. I.

Tali occasione obuuij inter se.] Quæ hæc occasio? Non enim præcessit: nec ad Circenses velim referri. At tu distingue, Etiam libertorum si quis incorruptâ fide depellitur, tali occasione. Obuij inter se, &c. Remouendi enim ministros fidiore occasio, nata ex hoc, quod denarrat, factò.

Iusserit populus.] Rogata enim lex fuit, quâ in familiam Claudiam, & nomen Neronis transiret, ut ait supra.

Prauitas tam infensa docentium.] Ita accipio, quasi dicat magistros eos esse ad iras & offensas. Romanus tamen prisca editionis codex, Prauitas tam impena, præfert. quod magis approbo: id est, grandis, immodesta.

Carpento Capitolium ingredi. qui mos sacerdotibus & sacris antiquitus concessus.] Emendatio à libris est. Nam vulgata quid ineptius, & sacris Druidibus? qui nihil ad res morèsq; Romanos. Ex quâ voce tamen Pythæus acutè, virginibus, faciebat. Sacerdotes, Vestales capio: sacra, deos ipsos statuâsq; quas pompâ Circensi traduci in carpentis mos fuit. De Vestalibus, Prudentius:

Fertur per medias ut publica pompa plateas

Pilento residens molli.

Idemque de sacerdotibus feminis vniuersè Artemidorus adsignificat lib. I. cap. LVIII. ubi curru in somniis per urbem vehi, liberis mulieribus & virginibus bona sacerdotia ait portendere. Scilicet quia id sacerdotum insigne. De diis, aut consecratis, Suetonius Claudio cap. XI. Matri carpentum, quo per Circum duceretur. Item Calig. cap. XV. Matri Circenses carpentumque instituit, quo in pompâ traduceretur. Olim tamen commune fuisse videtur, ut matronæ vulgò carpentis uterentur ad sacra. Ouidius:

Nam prius Aufonias matres carpenta vehabant,

Hæc quoque ab Euandri dicta parente reor.

Liuius lib. XXXIII. Ne mulier iuncto vehiculo nisi sacrorum publicorum causâ veheretur. Sed exoleuit scilicet ille mos, utique post repertas lecticas. & mansit saltem in veneratione sacerdotum

Tacitus emendatus.

Distinctio reposita.

PAG. 118.

Taciti conuenientia.

Toga virilis quando data.

Tacitus explicatus.

PAG. 119.

Vestales in carpento vehunt.

Item dii & re-lati in diuos.

Olim matronæ omnes in carpentis.

Cui primū
habitus carpen-
ti honoris

* Cassiodor.
lib. vi. in for-
mula pref.
præf. Symma-
chus lib. x. dist.
x. v. i. i.

Suspecta verba
Taciti.

Druides a
Claudio sub-
lari.
A Tiberio, ut
vult Plinius.

Eximium quid
in Agrippinā.

Modestia hie-
mis.

Vastities Italiæ
& desertio
agricultus.

Numidia gens
restituta.

Mos mitis
amicitiæ fir-
mandæ.

In Armeniis.

dotum, decorumque. Prima Messallina honorem hunc à Senatu cepit: καὶ τῇ Μεσσηλίῳ, αἶτ Dio, ὅτι
ἀρετῆς ἦν. ὃν ἡ Ἀρτεία ἐχέουσι, καὶ τῶν καρπέντων χρεῖται ἔδοσαν. ὃν ἰuxta eam Agrippina nunc, de
quā idem scriptor: καὶ ἡ ἰδίᾳ ταχὺ καὶ αὐτῇ Μεσσηλίᾳ ἐχέουσι, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ πρὸς ἀλλὰς, καὶ
τῶν καρπέντων ἐν τῇ πανηγύρεσι χρεῖται. ὃν δὲ τῷ βασιλεὺς ἔλαβεν. Posteaque etiam Praefecti praetorio
carpentis visi, & (nisi Kopisci locus in Aureliani initio fallit) etiam Praef. urbis. Et mos satis
certus: heredes in Cornelianā saltem lectione. Ait in Capitolium ingredi carpento, concessum
Agrippinae. quid? in Capitolium tantum? vereor ut nimis anguste: & certe non ad exemplum
Messallinae, quae etiam carpento mariti sui currum secuta, triumphantis. Denique Dio laxè, ἐν
τῇ πανηγύρεσι αἶτ: id est, per festos omnes dies latòsque. Nec tamen muto quidquam aut repono.
Carpenti formam veram erues ex Numis Agrippinae: & qui differat à rheda, aliquid apud Pau-
saniam lib. v. in descriptione Olympiae ludorum.

Sacris Druidibus.] Vox reicula unde irreperit, meritò quero. non enim fortuita est; nec
à librario temerè inculcata. Galli sanè olim vti carpentis, scio. sed pugnae causā, non honoris: nec
Druides soli, sed vulgus. Suspiciari liceat (proinde ut fracti hi libri sunt) scriptum hinc aliquid
de Druidibus fuisse, quorum religionem noménque, quantum in se fuit, Claudius sustulit, Seneca
in Menippae Claudianā, & Suetonio teste. Esi Plinio ad Tiberium id referre visum, lib. xxx.
Tiberij Caesaris, inquit, principatus sustulit Druidas Gallorum, & hoc genus vatium medico-
rumque. Sed Tiberium scilicet in urbe tantum sustulisse, Claudium in Galliā ipsā.

Quam Imperatore genitam, sororem eius qui rerum potitus sit, & coniu-
gem, & matrem fuisse, vnicum ad hunc diem exemplum est.] Inter Romanos dum-
taxat. aliàs parum cauta adfirmatio: sicut & illa Pliniana lib. v. i. i. nisi restringas ad Gracos. Vna
feminarum in omni ævo Lampido Lacedaemonia reperitur, quæ regis filia, regis vxor, regis
mater fuit. Nam apud Egyptios aliòsque Barbaros sunt exempla.

Hactenus Vitellius voluerat.] Potuisset enim scire in mortem eius: sed contentus hac
quasi deportatione fuit.

Quindecim dierum alimenta.] Id est, Canon dierum xv. Maius autè isto periculum sub
Caio: cum septē aut octo certè dierū cibaria tantum superfuisse Seneca notat ad Paulinū, cap. xviii.

Modestia hiemis rebus extremis subuentum.] Ita capio ut dicat modesta & quie-
ta, præter solitum, hieme anni, frumentum navibus subuectum: quòd aliàs hieme aduehi, non mo-
ris. Vide Suetonium, cap. xv. i. i. Hæc scriptura codicum. alij tamen, modestia urbis, alij, mole-
stia hiemis reponunt. male, male.

At hercule olim ex Italiæ regionibus.] Querela quæ expressa videri possit ex illa Var-
ronianā: Igitur quòd nunc intra murum ferè patresfamilia correpserunt, & manus mouere ma-
luerunt in theatro ac Circo quàm in segetibus ac vinetis: frumentum locamus qui nobis adue-
hant, qui saturi fiamus, ex Africā & Sardinia. Post bella certè ciuilia, & fusum tantum sangui-
nis, Italia inducta vastitas. Lucani eā in re sententias opera sit legere lib. v. i. i.

Iuuenem potentia prompta.] Malo, promptum.

Ignaro & ornante insuper Mithridate.] Ita emendavi, nescio an rectè. Distinctione
potius peccatum est, scribendumque: Ignaro & ornante i. Mithridate, reconciliationis specie, &c.
sententia continuante.

Quæ fraude confici potuerint, prompta nuntiat.] Ita emendauimus. Male vulgò,
quæ fraude confici potuerit, promptè nuntiat. Sententia est. parata sibi promptaque, quæ ad frau-
dem spectent: cetera vim requirere.

T. Vinidium Quadratum præsidem Syriæ.] Vatic. liber, Tumidium. Verum no-
men, Numidium. Ex Iosepho libro xx. qui vocat disertè, Νυμίδιον Κοδράτον τὸν Συριακὸν ἀρχιερέα.
Sed & Plinius in Epistolis non vno loco docet gentile nomen Quadratorum Numidium
esse. Ita lib. v. i. i. Numidia Quadratilla nominatur: lib. v. i. i. Numidius Quadratus adolescens.

Ne dubitaret armis, quàm incruentas condiciones malle.] Ego, incruentā con-
ditione. At Grossetius, τὸ quàm deletum it.

Prouisum illic sacrificium imperatum dictitans.] Superfluit verbum alterum. quid
enim refert prouisum sacrificium, an imperatū dixeris? Vera, puto, lectio: prouisu suo illic sacrif.

Implicare dextras, pollicesque inter se vincere.] Morem hunc sanciente priuatim
publicæque amicitia visitatos esse Scythas, Armenios, & in eā orā gentes legi. De Scythis Lucia-
nus in Toxari, siue de Amicitia: & ὅς ἐστι μόνος ἀπὸ τῶν δακτύλων, ἐν ἀλάζωμῳ τὸ αἶμα εἰς κώ-
λην, καὶ τὰ ἑξήκοντα βάσαντες, αἶμα ἀμφοτέρω ἐπιχόμενοι, πίνωμεν, ἐν ἑστῷ δὲ, πρὸς τῷ ἡμῶν δα-
κτύλῳ αἷν. Mela lib. i. i. cap. i. Ne fœdera quidem incruenta sunt: sauciant se qui paciscun-
tur, exemptumque sanguinem, ubi permiscuere, degustant. De Armeniis Valerius lib. i. x. Sa-
riaster aduersus patrem suum Tigranem Armeniæ regem ita cum amicis consensit, ut omnes
dextris manibus sanguinem mitterent, atque eum inuicem sorberent. Et vniuersè Tertullianus
Apologetico:

Apologetico: Legite necubi relatum sit, diffusum brachiis sanguinem ex alterutro degustatum, nationes quasdam foederi comparasse. Nescio quid & sub Catilinâ degustatum est. *Atque is mos, patrum etiam auro, passim repertus ab Hispanis, apud Barbaros noui orbis. Sed nec Romanis ipsis ignota cruenta potio quæ Assiratum iis dicta, quoniam Asser, sanguis, ut aiunt Glossa. Festum ita capio*: Assiratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino & sanguine temperatum, quod Latini prisci sanguinem Assir vocarent. *Etsi fortasse ea potio olim in sacris, quod suadere videtur Sallustius*: Fuere, inquit, qui dicerent Catilinam humani corporis sanguinem vino permixtum in pateris circumtulisse, inde cum post execrationem omnes degustauissent, sicuti in solemnibus sacris fieri consuevit, aperuisse consilium suum. *Ait enim consuetum id in solemnibus sacris.*

In Romanis etiam fortissimè.

Festus illustratus, & Sallustius.

Iniiciuntur catenæ ac compedes, quod dedecorum Barbaris, trahebatur.] *Hæsi ipse olim in his vinclis: unde facile me nunc expedio, scriboque*: iniiciuntur catenæ: ac compede, quod dedecorum Barbaris, trahebatur. *Ad morem Romanum Tacitus narrat. Iniecta, inquit, catenæ: imò & oblongâ compede per viam tractus, qui ritus apud Romanos quidem receptus est in custodiâ militari, at apud Barbaros dedecori habetur & ignominia summa. Verissima lectio, sententiæque. Ita Athenion Manium Aquillium (quasi per summam ignominiam) tractum describit ab equite catenam longam habente, quem locum omnino vide transcriptum à me ex Athenæo supra De custodiâ militari. lib. I II.*

Restitutus Tacitus.

Catenâ trahi, ignominiosum Barbaris.

Fortunæ commutationem.] *Male vulgò, commotionem.*

Omnes scelus externum.] *Sententiæ redditæ lux, si scribas, Omne scelus, litterâ detractâ: ut sint verba ex oratione consentium.*

PAG. 121.

Si cum gloriâ adeptus foret.] *Scribo hæc omnia: quanto id magis ex usu, quam si cum gloriâ adempta forent?*

Cum priuatas olim conuersationes curaret.] *Deprecor inuidiam: sed profectò hunc locum, si quem alium, propitiis Musis restitui, hoc modo: Cum priuatus olim conuersatione scurrarum iners otium oblectaret. Claudius ante imperium vilis, abiectus, scurris & sordidissimis hominibus conuixit: è quorum contubernio super veterem segnitæ notam, ebrietatis quoque & alex infamiam subiit, ait Suetonius cap. v. Inter eos hic Relignus. Libri veteres, quorum vestigia insitit, habent: cum priuatis olim conuersationes curaret, iners otium oblectaret. unus Vatican. cursationes, pro, conuersationes.*

Claudius in scurris deditus, & ambubaiis.

Placidâ illuue spirantem aduertere pastores.] *Sic lib. I II. Octo aquilæ, petere siluas visæ aduertere Imperatorem. Id verbum eâ notione reddendum Lilio, lib. I. de Metio Curtio in paludem coniecto: aduerteratque ea res etiam Sabinos tanti periculo viri. id est, conuertebat illuc animos oculosque Sabinorum. Nam libris omnibus, auerterat, scriptum, alio sensu.*

Aduertere quid.

Lilius correctus.

Vt ignaro domino ad id prolapsa, in seruitutem sui consensisset, & qui nati essent pro libertis haberentur.] *Non prompta lectio sententiæque huius loci: mihi quidem. Nam altis omnia liquent. Aiunt non dubiam sententiam esse hanc: mulierem liberam, quæ cum alieno seruo solita sit domino insciente, seruam fieri velut proprio consensu: & natos item ex iis, liberos non haberi. Itaque nunc nuper ecce emendauit vir doctus, ut ignaro domino ad id prolapsa, in seruitutem, ceu consensisset: & qui nati essent, pro liberis ne haberentur. Sed mihi, per bonam gratiam, ius sit dissentire. Nego alterum illud membrum, de natis ex eo cætu in seruitutem habendis, usquam repperiri in legum libris: aio contra ius esse. Fautor libertatis exposcit, ut nati è liberâ sint liberi: adeoque superueniens calamitas matris, nocere ei qui in utero est non debet, ut sufficiat matrem liberam vel medio tempore habuisse. Paullus lib. I II. Sentent. tit. XXIII.*

PAG. 122.

De sententiâ Claudiani Senatusconsulti.

Quid aliis visum.

Marcianus l. v. De statu hominum. Quo iure ergo serui isti? Clementius vulgata lectio aiebat, pro libertis haberentur: sed non verius. Quomodo enim libertus, qui numquam seruus? Adde quod manuscriptis vestigium nullum eius membri. verba, inquam, ea, & qui nati essent, absunt manuscriptis omnibus, etiam Budensi. Ut mihi quidem Farnesiani codicis scriptura certa sit: ut ignaro domino ad id prolapsa, in seruitute: si consensisset, pro libertâ haberetur. Optimè. Duplex videlicet eius Sc^{ti} membrum, in eas quæ ignaro, quæq; sciente domino, peccatum id peccassent. Et si quidem ignaro, ait lex: serua esto. sin volente; habetor pro libertâ. Omnino enim propositum legislatori à serui contubernio abstinere lubricum sexum: & siue sciente siue inscio domino ea mixtio, posuit pœnam. sed ἀναρχος, & pro gradu noxæ intentiorē, remissiorēque. Sed cui rei, inquires, fueris pro libertâ? Huic, ut vinculo aliquo teneatur domino serui, ad operas libertorum aliæque eius ordinis præstanda. Ius item domino in femina bonus: & quidquid in veram libertam. Sed rectè, pro libertâ: non enim liberta verè. Rettulit hoc ipsum decretum postea (credo quia aboluerat, licentiâ temporum, & inusu) Vespasianus princeps, de quo Suetonius: Auctor Senatus fuit decernendi, ut quæ se seruo alieno iunxisset, ancilla haberetur. ita tamen, ut apud Iurisconsultos nomen manserit consulti Claudiani: non à Claudio Pallante, qui repletor, sed à Claudio

Falso.

Quid mihi, & Tacitus emendatus.

Dux partes eius consulti.

Pro libertâ esse, cui bonq.

dio principe qui rettulit. Plura ad hanc rem petes, si opera tibi est, à P. Fabro libro I. Semeſtr. capite xxv. Reuerſa enim ad aſciam factum, quidquid dedolauit ille faber.

Pallanti prætoria inſignia, & centies quinquagies h-s.] De quo inſcriptio:

TI. CLAUDIVS. AVG. L.

PALLAS.

HVIC. SENATVS. NOB. FIDEM.

PIETATEM. QVE. ERGA.

PATRONOS. ORNAMENTA.

PRÆTORIA. DECREVIT.

ET. HS. CENTIES. QVIN.

QUAGIES. QVINVS. HONORE.

CONTE NTVS. FVIT.

Et indignatur iure in hoc facto maior Plinius, lib. xxv. (ad Pallantem enim ea refero) cap. penult. Hoc est inſigne vanitatis gregibus, opprobriumque insolentis fortunæ. quos & nos ad eod potiri rerum vidimus, vt prætoria quoque ornamenta decerni à Senatu, iubente Agrippinâ Claudij Cæſaris, viderimus: tantumque non cum laureatis faſcibus remitti illò vnde cretatis pedibus adueniſſent. Itémque minor libro VIII. epistolæ v. quem vide.

Consul designatus Barea Soranus.] Legò in lapide,

Q. MARCIUS BAREA.

T. ROSTI. O. NVMMIO. C. OSS.

Si de isto, habemus viri celebris gentile nomen.

Quod regibus Arcadiæ ortus.] Vide quaſo mancipium hoc rogatum. Pallantem ad regum ſtirpem refert: credo, quia Pallas aliquis Virgilio aliſque inter Arcadum reges. O opprobrium omnium Scipionum: & digniſſime domino Pallante! Nos hunc nequiſſimum ſervum trans mare aduectum inter vanales, ex Plinio ſcimus: & eundem Antonia matri ſeruiſſe, ex Iosepho lib. xviii. qui Πάλλαντα appellat τὸ πρῶτον τῶν δούλων αὐτῆς. Ab eâ ergo ad Claudium peruenit.

Fixum est publico Senatusconsultum.] Ita libri ſcripti: & non abhorret à Cornelia nâ phraſi. At vulgò, ære publico, legas, non ſine additamenti ſuſpicionem.

Felix iam pridem Iudææ impositus.] Non hercle ita pridem, ſi Iosepho in gentili hiſtoriâ credendum. Propositus enim demum Iudæa eſt, poſt damnatum Cumanum. Iosephus lib. II. Ἰουδαίων ἀλώσεως, cap. xxi. clare: καὶ ταῦτα, inquit, Ἰουδαίαις καὶ ὁπίστροπον φήλικα τὸ Πάλλαντος ἀδελφὸν ἐνπρίμους τὴν Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας & Περσίας. Vt forte hic reſcribendum ſit, Felix haud pridem Iudææ impositus. Hunc libertum, Claudium Felicem Iosephus, Suidas, Zonaras nominant: At Antonium Felicem, Tacitus lib. v. Hiſtor. Antonius Felix per omnem ſcruitiâ ac libidinem, ius regium ſeruili ingenio exercuit. Ne te turbet, ſcies pleroſque iſtos è libertis Antonia matris fuiſſe. eoque binomines, aliâs principis, aliâs patronæ mortuæ nomen tuliſſe.

Cognitâ cæde Caij* haud obtemperatum eſſet.] Lacuna hic & hiatus, quem tamen ab hiſtoriâ facile explerem. Tangit enim motum illum Iudeorum, qui Caligulâ imperante fuit, ob ſtatuas eius in templo erigi & coli iuſſas. Tacitus lib. v. hiſtor. Dein iuſſi à C. Cæſare efigiem eius in templo locare, arma potius ſumpſere. quem motum Cæſaris mors diremit. Et diſce rem omnem è Iosepho lib. II. ἀλώσεως, itémque xx. ἀρχιτολογίας. Tangit, adſero, illum motum. argumento claro in his verbis, Cognitâ cæde Caij. & manebat metus, nequis principum eadem imperitaret. Qui aliter medicinam adferunt: aberrant. Sed quid hoc, inquiunt, ad Felicem, qui tanto poſt ſucceſſit? Nam ille quidem motus Petronio procuratore fuit. Dicam, Reperit rem ab alto Tacitus, & initia recenſet motuum ſecutorum: quos auxit accenditque infelix iſte Felix. Apud Suidam tamen alterius mentio turba, cui componenda Felix electus: στασιάντων (inquit in voce Κλαύδιος) τῶν Ἰουδαίων κατὰ Χρῆστανῶν, ἀρχὸν ἐπέστησεν αὐτοῖς Κλαύδιον Φήλικα, καλοῦσας αὐτὰς πτωρεῖσθαι τῆς.

Ita diuiſis, vt huic Galilæorum natio, Felici Samaritæ parerent.] Apud Iosephum Felicis adhuc nulla partes: contraque Cumanus à Samaritis ſtetiſſe legetur. Sed tu eum vide, non vnâ in re à noſtro diſſentientem. lib. xx. Antiq. cap. iv. v.

Damnatus flagitiorum quæ duo deliquerant Cumanius.] Apertè magis & diſtinctè ſcriptor Iudæus. Negat à Quadrato damnatum Cumanum, ſed ipſum cum Celere. Tribuno miſſum ad Cæſarem, qui de re cognosceret ſtatueretque. Ita Cumano exſilium irrogatum: Celere remiſſum Hieroſolymâ, & vicatim diſcerptum.

Magnificentiâ operis.] Quæ ex Eusebii ſive Hieronymi notâ in Chronico elucebit. Claudius, inquit, circa hæc tempora Fucinum lacum exſiccavit, vnde cum anno triginta hominum millibus ſine intermiſſione operantibus.

Augustus

Pallantis eximij honores.

Bareas Soranus ex genere Marcia.

Pallas per infamem adulationem è regibus Arcadiæ. Is antea ſeruus Antonia.

Quando primum in Iudæa Felix.

Coniectura in Tacito.

De nomine Felicis.

Liberti interdum binomines.

Iudeorum sub Caio tumultus.

Caius effigiem in facerrimo templo coli vult.

Alia Iudeorum turba cum Christianis.

Aliud à Tacito Iosephus ſentit.

Etiam hic.

Operarum ingens numerus.

Augustus structo cis Tiberim stagno.] *De quo Suetonius*: Edidit nauale proelium, circa Tiberim cauto solo, in quo nunc Caesarum nemus est.

Naumachia
Augusti.

Claudius triremes quadriremesq. & vnde viginti hominum millia armauit.]

Censemur reponi numerum debere, scribimusque, Claudius centum triremes. Tot enim fuisse, credimus Dionem: οἱ δὲ ναυμάχουσαντες, inquit, δυνάτω καὶ δεδυνασμένοι ἦσαν, καὶ πενήκοντε ναὺς ἑκάτεροι εἶχον, οἱ μὲν Ῥόδιοι, οἱ δὲ Σικελοὶ ὁμομαδόντες. Si utrimque naues quinquaginta: in uersum ergo centum. Idemque numerus in Xiphilino. At ecce Suetonius duodenas dumtaxat nominat. Hoc spectaculo, ait, classis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium singulae. Falsò. Omitto Dionem: sed quomodo hominum illa vis in duodenis utrimque nauibus? quando vnde viginti millia pugnas hanc naualem pugnam Tacitus exprimat disertè. Non ergo abest quin ad Dionis rei que fidem corrigendus Tranquillus sit, quinquagenum triremium.

Vox numeralis
deficit Tacito.

Suetonius in
hoc nauium
numero mani-
festò falsus.

Correctus
igitur.

Diuinatio ad
mentè Dionis.

Cincto ratibus ambitu.] Quid si, cratibus? aut, trabibus? Tale quid substitueris non inuito Dione, qui lacum muro ligneo circumdatum scribit: τεῖχος τε καὶ τὸ λίμνην ἐξόλων κατε-
οκίδασκε, καὶ ἰσχυρὰ ἐπὶ τῇσι. Eius ergo quasi valli tutela praepositus Praetorij miles.

Classarij rectis nauibus.] Ita restitui, pro, rectis. Testa naues, idonea ad pugnam; αἱ τὰ κατὰ πρόμαχον ἔχουσαι, uti Thucydides appellat. Sed quoniam hic classarij? utrum naumachia-
rij, itaque qui damnati ad pugnam? Iure ambigas. & potius est, ut intellegas militem è classe, qui transductus in eum lacum, pariter ad tutelam. Ita enim res gesta videtur, ad coercendam tantam multitudinem, & nequid in desperatione grauius auderent: in terrâ Praetorianus miles, in lacu ipso classarius praesidium habuit: in medio, pugnaturo. Tamen & vulgatum intellectum non damno.

Testa naues.

Classarij, pro
milibus, ut
Tacito plerum
quo.

Ipse insigni paludamento, neque procul Agrippinâ auratâ chlamyde.] Dio etiam Neronem adiungit: ὁ δὲ Κλαύδιος, δ, τε Νέρωνι στρατηγικῶς ἐσάλπισεν, ἢ τε Ἀγριππινῇ χλα-
μυδί δὲ χρυσῷ ἐκοσμήθη. Plin. Nos vidimus Agrippinam Claudij principis, edente eo naualis
proelii spectaculum, adfidentem ei indutam paludamento, auro textili, siue aliâ materiâ.

PAG. 123.

Chlamys
Claudij.

Et Agrippinâ.

Tempore interiecto altius effossi specus.] De laborioso hoc opere vide Plinium lib. xxxvi. cap. xv. Quod ante Claudium tamen conceperat D. * Iulius, non inceperat: nec rivè per-
fecit ipse Claudius, quoniam manus postea admouit & Hadrianus. Spartianus in eius vitâ.

Fucini lacus
iteratè emissio.
* Sueton. Iulij.
cap. xliiii.

D. Iunio Q. Haterio Conss. sedecim annos natus Nero.] Non conetio in hac om-
ni narratione Tacitum cum Suetonio. Noster matrimonium cum Octaviâ, causarum dictiones, ad consules refert quos posuit: Suetonius gesta hac vult toto anno antè, Claudio quintum & Cor-
nelio Orfito Conss. Nec enim de alio Claudij consulatu intellexeris illa: Apud patrem Consulem pro Bononiensibus Latinè, & pro Rhodiis atque Iliensibus Græcè verba fecit. Nec multo post
duxit uxorem Octaviam. At inter eum consulatum, & hunc Taciti annum, interiecti, Fau-
stus Sulla & Saluius Orho. Vter verior, mihi sanè non liquet.

Dissentio aper-
ta inter Cor-
nelium Tran-
quillumque.
Neronis ca. ix.

Vt studiis honestis & eloquentiæ gloriâ nitesceret.] Profectò in Grosstij mei cor-
rectionem inclino, notesceret.

Impetrat ut Ilienses omni publico munere soluerentur.] Liber vet. perpetrat, rectè. Sed quid? non iam antè immunes Ilienses? immunes pridem. Primus Alexander, post
pugnam ad Granicum amnem, ἐλθὼν καὶ ἄπορον εἰς τὴν urbem pronuntiauit, ait Strabo in xlii. Certamen deinde Romanis, in honestandâ urbe, ut falsò credebant, parente. In fœdere quod cum
Antiocho, immunitas Iliensibus data, & Rhœteum ac Gergithum concessa: ut auctor est Liuius
lib. xxxviii. Epistola deinde Græca Senatus populi que Romani ad Seleucum regem missa (Sue-
tonij verba sunt, Claudij cap. xxv.) amicitiam & societatem ita demum pollicentis, si consan-
guineos suos Ilienses ab omni onere immunes præstitisset. Sed & Iulius postea Caesar plenior
manu in eos largus, qui & agrum, & libertatem Iliensibus dedit, & immunitatem. Nec immi-
nuit Tiberius aut Augustus. Strabo: Καὶ οὕτως ὁ θεὸς χάριον τε προσέειπεν αὐτοῖς, καὶ τὸ ἐλθὼν εἶπεν,
καὶ τὴν ἀλευτρησίαν αὐτοῖς συνεφύλαξε. & μετὰ τὴν συμβαίνουσαν ἐν τῇσι. Quis ergo ea abstulit,
ut opus fuerit siue reddi à Claudio, seu firmari? An Caligula? nihil lectum. Credo equidem, ne-
mo: sed vel Claudius adiecit aliquid ad immunitatem olim datam, effecitque ut plenissimâ vte-
rentur, (atque ideo Tacitus scripserit, ut omni publico munere soluerentur, quasi antea non om-
ni:) aut concessâ, sed publicanorum improbitate motâ, sanxit in perpetuum stabiliuitque. Suet-
onius: Iliensibus quasi Romanæ gentis auctoribus tributa in perpetuum remisit. Callistratus: De
excusat. Iliensibus & propter inclytam nobilitatem ciuitatis, & propter coniunctionem originis
Romanæ, iam antiquitus & Senatusconsultis & principum constitutionibus plenissima immu-
nitas tributa est, ut etiam tutelæ excusationem habeant.

Iliensium im-
munitas.
A quo primâ
data.

Romani beni-
gni in eos, uti
patres.

Maximè Iulius
Caesar.

Nodus aliquis
in hac re.

Claudius Ilien-
sibus aut ple-
niori aut fir-
miori immu-
nitatē tribuit.

Redditur Rhodiis libertas, adempta sæpe aut firmata.] Adempta nuper ab ipso
Claudio, propter ciues quosdam Romanos in crucem actos, ut notat Dio. Sed restituta, orante
Nerone, cuius honori iure Epigramma illud adfero, quod nomine Antiphili legitur primo Antho-
logiæ, εἰς ῥήτους. Nec enim aliò spectat, quàm ad hoc factum.

Rhodiis liber-
tas reddita.

Epigrammati
Græco ex hi-
storiâ lux.

Ὡς πάρος αἰεὶ, νῦν Καίσαρος ἢ Ρόδος εἶμι
Νᾶσος, ἴσον δ' αὖχ' ὀφείλω ἀπ' ἀμφοτέρων.
Ἡδὲ σβεννύμεναι με, νῆα κατεφώπουν αὐτὴς
Ἀλκί, καὶ ὠδὸν σὸν φέρος ἔλαμψε Νέερον.
Πῶς εἶπω, τίς μᾶλλον ὀφείλωμαι, ὅς μιν ἐδῆξεν
Ἐξ ἄλλος, ὅς δ' ἤδη ρύσατο δουμένω.

Argutum epigramma. & comparat Neronem ecce cum Sole. quia ut ille Rhodum retexit radiis fecitque oriri. sic iste pressam & occidentem restituit, reduxitque in lucem.

De procurato-
ribus Caesaris.

Non nimis ex-
acta vulgata
interpretatio.

Provinciae mi-
nores solis
Procuratori-
bus rectæ.

Ij paullatim
iura dicere
aui.
Procuratores
vice Præsidis.

Procuratores
ex equite, aut
libertino.

Ideo iure ipso
acta eorum nō
rata.

Præfectus Æ-
gypti, supra ce-
teros ius ha-
buit.
Iudæa Procu-
ratores habuit,
Syriæ attributa.

Aliquot Pro-
vinciæ quæ
solus Procura-
tor præfuit.
* De Epitri pro-
curatore loco
Præsidis Ar-
rian. in Dissert.
Epict. lib. III.
cap. IV. vocat
ἀρχοντα ἢ ὑπὸ
πρυτανί.

* Ante Clau-
dium quidem
nam postea
ampliarum &
illorum ius.

* Etiam de lege
Fabiæ, de pla-
giariis, ex con-
stitutione Imp.
M. Antonini.
Vlpian. lib. I. x.
De offi. Pro-
conf.

Parem vim rerum habendam à Procuratoribus suis iudicatarum, ac si ipse statuisset.] Defunguntur vulgò leuiter interpretatione huius loci, & alterius Suetoniani com-
paris: Vt rata essent quæ Procuratores sui in iudicando statuerent, à Senatu precariò exegit. Re-
ferunt enim ad Procuratores rei familiaris in prouinciis: quibus datum nunc ius volunt cogno-
scendi statuendique inter priuatos & fiscum, in re pecuniaria quidem: non enim criminum. ar-
gumento l. II. C. Si aduers. fisc. l. VII. §. Transactiones De transact. l. I. C. De iuris. omn.
iudic. Itaque non aliud Tacitum tam longè & querulâ oratione indignari, quàm iurisdictionem
Procuratoribus mandatam in re & causâ fiscali pecuniaria: eorumque decreta firma à Claudio
habita & rata. Sed mihi profectò, & credo, Tacito alia mens est. cui ut dem lucem, venia an-
telouq; mihi sit. In prouincias Caesaris olim Legati aut Propratores missi. in prouincias dico ma-
iores. Nam quadam minores nec tanta rei, Procuratores saltem acceperunt. Quorum præcipuum
ac proprium munus, ut redditus ac tributa colligerent, aliâque qua ad fiscum: sed quoniam, nullo
alio Præsede, res sape cogebat ius inter prouinciales dici, etiam in re criminum; factum ut iuris-
dictionem aliquam sibi sumerent, Præsidium exemplo. Id Procuratorum genus, nota & discrimi-
nis causâ, dicti passim in libris legum, Procuratores vice Præsidis, aut cum potestate. ut l. II. C.
De pæn. l. III. C. Vbi caus. fisc. l. III. C. Ad leg. Flau. de plag. Dixi iurisdictionem sume-
rent. reuera enim non habebant. Equites quoniam erant aut liberti. Tacitus in vitâ Agricola:
Vtrumque auum habuit procuratorem Caesarum, quæ equestris nobilitas est. Dio lib. LIII.
καὶ τὰς ἐπιτροπὰς, (non rectè interpretes vertit Curatores) ἔγω γὰρ τὰς τὰς τε κοινὰς ἀποδοὺς ἐκ-
λέγοντας καὶ ἀποστέλλοντας σφίσιν ἀναλίσκοντας ὁνομάζωμεν, ἐς πάντας ὁμοίως τὰ ἔθνη, τὰ τε ἑαυτῶν καὶ
τὰ τῶν ἄλλων, τὰς μὲν ἐκ τῶν ἰππέων, τὰς δὲ ἐκ τῶν ἀπελευθερωθέντων πέμψω. id est: Procuratores (ita
enim appellamus eos qui publicos redditus colligunt, erogantque) in omnes prouincias tam
suas quàm populi Cæsar mittit, quosdam ex equitibus, quosdam è libertis. Itaque nec iudicia
nec acta eorum rata, vocarique poterant ad disquisitionem Principis aut Senatus: quoniam lege
apud eos agi (ut ad rem, & solemniter loquar) nefas. apud magistratum solum populi Romani,
prout magistratu actio legis fuit, ut Consules, Proconsules, Prætores, Propratores: qui omnes è
Senatu. apud equites non fuit, multo minus apud libertos. Inter equites excipio vnum Præse-
dum Ægypti, apud quem, ut Tacitus notat, lege agi permisit Augustus, decreto quodam singu-
lari. Attamen procuratores isti prouinciis præerant, & ius sape in crimine & causâ capitis
dicebant. Exemplum in Pontio qui Iudæa procurator (non enim illi prouincia propriè Præsides)
sententiam tulit de capite nostri capitis, Christi seruitoris: exemplum in Petronio, Cumano, aliis-
que vulgò apud Iosephum. Idemque in ceteris minutis prouinciis factum, quibus regendis solus
Procurator. quarum aliquot Tacitus recensuit. I. Histor. Duæ Mauretaniæ, Rhætia, Noricum,
Thracia, quæque aliæ Procuratoribus cohibentur. & præter eas notabis Alpium maritimarum
Procuratorem, item Ponti, * Epiri, plurisque. Hæc clara satis & certa. Ad hos Procuratores,
Claudij, me iudice, accommodamus edictum, iubentis ut in prouinciis eorum decreta proinde rata
sint ac si ipse statuisset. Nam ad fiscum solum si aptas: quid fiet communibus & latè conceptis
Cornelij verbis? Rerum, inquit, à procuratoribus suis iudicatarum. pariterque indefinitè exten-
dit Tranquillus, quæ procuratores sui in iudicando statuerent. Adde subsequentem omnem
Taciti orationem: videbis non aliud eum indignari, quàm quod iurisdicatio communicata cum
equitibus & libertis: de quo toties inter ordines olim certatum seditione aut armis erat. At pro-
curatores qui rei familiari tantum impositi, qui in prouinciis Proconsulum aut Legatorum: pla-
nè priuati erant, & insigne in eos exemplum à Tiberio editum, de quo Dio: Κατωτάτα τὸ πλὴν
Ἀσίαν ἐπιτροπάζουσιν εἰς τὸ σωτῆριον ἐσθλαγα, καὶ ἐγκαλέσας αὐτοῖς ὅτι σεραπώταις ἐχρήσαντο, & ἄλλα
πᾶσι ὡς ἀρχῇ ἔχον ἐπαγγέλλονται, ἐπυλάδουσιν. & γὰρ ἔχον τότε τοῖς τὰ ἀντινεαβερικὰ χρήματα διανεῖσαι
πλέον, & δὲ ποιῆν ἢ τὰς νεομισμένας ἀποδοὺς ἐκλέγαν, καὶ οὐδὲ τὴν διαφορὰν ἐν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ τῇ
νόμῳ, & ἴσως τοῖς ἰδιώταις διανελέσθαι. Et Tacitus: Procurator Asiæ Lucillus Capito accusante pro-
uincia, causam dixit, magnâ cum adseueratione principis, non se ius nisi in seruitia & pecunias
familiares dedisse. quod si vim Prætoris vsurpasset, manibusque militum vsus foret, spreta in
eo mandata sua, audirent socios. Planè ergo priuati. tunc quidem. Nam postea ius acceperunt
* de fiscali saltem pecuniâ cognoscendi, ut pramonui. Idem Dio etiam adsignificans ait, & γὰρ ἔχον
τότε

tote. Hi posteriores Procuratores, multi erant, & sparsi per prouincias omnes: illi, pauciores dignioresque. Dio excipuas habere Proconsulum prouincias videtur ab administratione Procuratorum. Addit enim ad verba libri LIII. qua supra, πλὴν καθόσον τὰς πόλεις οἱ αὐτοὶ παρ' ὧν ἀρχὸν ἐπετέλεσαν. quasi Proconsules redditus collegerint ipsi in prouinciis suis. Fallacia verba, quæ virum doctum nuper induxerunt, non me. Planissime enim in Proconsulum etiam prouinciis procuratores. Dio ipse docet, ἐς πάντα, inquit, ὁμοίως τὰ ἔθνη τὰ τε ἑαυτῶν καὶ τὰ τῶν ἄλλων. id est, in omnes gentes, tam quæ Cæsari quam quæ populo attributæ. Atqui prouincia omnes populi, Proconsulum fuere. Vlpianus item de Off. procon. Sanè, inquit, si fiscalis pecuniaria causa sit, quæ ad procuratorem principis respicit, melius fecerit si se absteineat. cuius vana & irrita monitio, si in Proconsulum prouinciis Procuratores nulli. Quæ ergo Dionis verborum vera mens? Non alia, quam Procuratorem in aliis quidem prouinciis omnes redditus colligere, quia omnes Cæsaris fisci que sunt: at in Proconsularibus non omnes, quoniam vectigalia quedam vetera ipse Proconsul colligat in populi ararium usumque mittenda. Dictum satis, si addo. Procuratores solius rei, Rationales postea dictos, ut à prioribus illis distinguerentur. quoniam illi rempublicam etiam, hi solam priuatam tractabant, rationesque pecunie principalis.

Mox alias per prouincias, & in vrbe pleraque concessa sunt.] In vrbe Equitibus Romanis latè datum ius. uti ab Augusto Mæcenati in Præfecturâ vrbis, uti Præfecto Prætorio semper: quia is ex Equite ad tempora Vespasiani. Sed & Procuratoribus Cæsaris in vrbe aliquod ius, extra res fisci. Vlpianus: Frequens est etiam legis Fabiæ cognitio in tribunali- bus Præsidum: quamquam quidam Procuratores Cæsaris, usurpauerint, quam Romæ tam in prouinciis.

Seruiliæ leges.] Plures eo nomine: sed una Iudiciaria, quam tulit Q. Servilius Capio consul. de quâ Cicero sæpius, & Asconius.

Matios posthac & Vedios.] Vedium intellegit Pollionem, & C. siue Cn. Matium. Et si libri hic omnes ineptè, Macchios, vel, Matthios. C. Matij, qui inter amicos Iulij Cæsaris, mentio Suetonii cap. LII. Quæ scire C. Matij, C. Oppium reliquosque Cæsaris amicos. item Ciceroni ad Trebatium: Quod in C. Matij suauissimi doctissimi que hominis familiaritatem venisti. Et quia Cicero elogio doctissimi ornat, censui olim eundem esse cum illo qui Mimiambo & Iliada scripsit, quem Agellius Macrobiusque laudant, ut hominem impensè doctum. Sed tamen cum Cnæij prænomine: uti & apud Plinium Cn. Matius legitur inter amicos Augusti, lib. XII. Cn. Matius ex equestri ordine Diui Augusti amicus. Qui fortasse alius ab illo primo, & de quo hic sermo. In lapide quodam geminata litterâ sculptum legi P. MATTIVS. CHARITON.

Libertos quos rei familiari præfecerat.] Inuare videtur eos qui Claudianum scitum ad Rationales tantum referunt. Frustrâ. Procuratores enim omnes primò rei familiari siue fisco præfecti, sed imago imperij quibusdam adiuncta.

Argiuos vel cum Latonæ parente.] Certissima emendatio est & elegantis ingenij clara index, quam à Iosia Mercero accepi: Argiuos vel Cœum Latonæ parentem. Pater enim eius deæ Κοῖος vel Κεῖος. Hesiodus:

Φοῖβη δ' αὖ Κοῖα πολυήχεον ἦλθεν ἐς Δυλὼ,
Κυοσαμένη δ' ἠπείχε θεὰ θεῶν ἐν φιλόπῳ
Ἀπὼ Κυανόπτερον ἐγείνατο.

Et ab eo nomen ipsi insula datum. At de Xenophonte quod additur, est ille medicus cuius Diogeni Laërtio mentio in fine Xenophontis Socratici: Τελεος, ἱατρὸς Κοῖος.

Piratico bello adiutum Antonium.] Cæpio non de celebri notoque Antonio, qui Triumvir: sed de M. Antonio, qui Curator ora maritima cum infinito imperio, sub initia Piratici belli. de quo illud Sallustij innotuit, M. Antonius perdundæ pecuniæ genitus, vacuusque à curis nisi instantibus. Vide Ciceronem, & Asconium, in Verrem.

Byzantium in extremâ Europâ posuere Græci.] Pleraque Historia Spartanis adscribit conditam hanc nobilem urbem, & fatalem imperiorum sedem. Iustinus & Isidorus à Pausaniâ rege; Claudianus à Byzante quodam non obscure exstructam vult: in Eutropium lib. II. — hoc Byzas Constantinusque videbunt? In Ioanne Sarisburiensi de nugis Curialium (in quo centone multos pannos purpura agnosco, & fragmenta aui melioris) lego: Chilon Lacedæmonius iungendæ societatis causâ missus Corinthum, duces & seniores populi ludentes inuenit in alcæ. Infecto itaque negotio reuersus est, dicens se nolle gloriam Spartanorum, quorum virtus constructo Byzantio clarescebat, hac maculare infamiâ, ut dicerentur cum aleatoribus contraxisse societatem. At alij non conditam à Pausaniâ, sed saltē expugnatam tradiderunt; inter quos Æmilius Probus.

Quod priores illuc aduecti, præuisâ locorum vtilitate, peiora legissent.] Ad sententiam fortasse aptius, parum visâ locorum vtilitate. Ideo enim cæci, oraculo dicti. Apud Strabonem.

An in procon-
sulum prouin-
ciis procurato-
res.

Fuisse videri.

Duplices in
prouinciis qui-
busdâ redditus.
* Quæ tamen
videtur iustu-
lisse Theodo-
sius, & in fisci
suum vertisse.
Vide Symma-
chum lib. x. ep.
quingages.

Iurisdicatio in
vrbe apud
quosdam equi-
tes.

Ut Præf. Præ-
torio. Sed &
Vigilum, sæpe
inter equites.
de quorum iur-
isdictione in
Pandectis.
Servilij iudi-
ciaria lex.

C. Matius
eques.

Idem vir do-
ctissimus.

Amicus Au-
gusti.

Procuratores
iurio, nō aliud
quam Ratio-
nales.

PAG. 124.
Antonius cu-
rator ora ma-
ritimæ.

Byzantiū quis
condidit.

De Sarisburi-
si, siue Salisbe-
riensi iudicium.

Chalcedoni
cur cæci dicti.

Strabonem denarrata tota res, lib. VII. τὸν Απολλῶν, inquit, φασὶ τοῖς κτίσαι το Βυζάντιον ὕπερον, μὲν τὴν ἑσὶ Μεγαρέων Καλυπιδόρος κτίσιν, χρησιμεύουσι, θεωρεῖν αἰεὶ ποιήσασθαι τὴν ἰδρυσιν ἀπὸ ἐναντίων τῆς πυφλῶν. πυφλῆς καλῆσαντο τὰς Καλυπιδόνας ὅτι θεωρεῖτον παλαιοὺς αἰεὶ εἰς τὰς τῶν αἰφῶντες τὴν πύον κατὰ τὴν πύον πύον ἔχουσαν, εἰλοντο τὴν λυσερεῖαν.

Quia piscium vis in Pontum erumpens.] *Falsa lectio: damnata ab historiâ, & ali-*
bris. Nam libri omnes, vis piscium in Metapontum erumpens. Ex quâ verè corriges, vis pi-
scium innumera Pontum erumpens. Ita scilicet res est. copia ista piscium (Pelamydes sunt) non
intrantes è mari Aegeo Pontum, ut vulgata lectio suadet, sed exeuntes erumpentèsque capiuntur.
Fœtura enim eorum in paludibus Maotidis est; atque inde adulti, grege facti, Pontum Proponti-
démque intrant. atque ibi captura. Strabo clarè lib. vii. super hac ipsâ re atque pisce: Ἰνδιάνται ἐν
τῷ ζῶνι, (Pelamydem intellegit) ἐν τοῖς ἔξω τῷ Μαυροπόδοι. ἰχθύων δὲ μικρὸν, ἐκπύπτεται δὲ τὰ σώμα-
τος ἀγέληδόν, καὶ φέρεται ὡς δὲ τῇ Ἀσιατῇ ἥσονται μαχρὲν τεταπείχοντες καὶ Φαρνακίας. Et post pauca ad-
dit: ἐπειδὴ δὲ ἡδὴ συνάφῃ τῇ κυαίαις, καὶ ὡς ἀλλὰ ἔξῃ ταυτῆς, ἐν τῇ Χαλκιδονιακῇ ἀκτῇ, λαοκή-
της πείρα προσιπτασα φοβεῖται τὸ ζῶνι, ὡς τ' ὄντως εἰς ἐπιπύπτεσθαι. ὡς λαβὼν δὲ ὁ ἑσταύ-
σα ῥῆς ἀμα καὶ τῷ τόπων ὀφθαλμῶν, ὄντων πρὸς τὸ τ' ἐκεῖ ῥῆν τ' θαλάττης, ἐπὶ τὸ Βυζαντινὸν καὶ τὸ
πρὸς αὐτὸ κέρας τεταπείχθαι συσπῶς, συνελανόντι δὲ ὕρῳ, καὶ παρέχθαι τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ τῷ δήμῳ τῷ
Ρωμαίων πρὸς τὸν ἀξιόλογον. Eademque ex Aristotele colliges lib. viii. De Historiâ anima-
lium, cap. xiii. Pliniani codicis mendam non fideo in hac narratione lib. ix. cap. xv. Est in Eu-
rippo, ait, Thracij Bospori, in ipsis Europam Asiamque separantis freti angustiiis, faxum miri-
candoris, à vado ad summa perlucens, iuxta Chalcedonem in latere Asiæ. Huius adpectu
repentè territi, semper aduersum Byzantij promontorium, ex eâ causâ appellatum Chrysocera-
ras, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantij est, magnâ Chalcedonis penuriâ.
Opperiuntur autem Aquilonis flatum, ut secundo fluctu excant è Ponto: nec nisi intrantes Pon-
tum Byzantij capiuntur. Quid? non capiuntur nisi intrantes Pontum? contra antiè dixit, capi
exeuntes è Ponto, non intrantes. quod verissimum est. Itaque alij vice Ponti, Propontidem sub-
stituunt: Pincianus totum locum rescribit confidentiùs, nec nisi infantes tunc Byzantij capiun-
tur. Fortasse verius, simplicius certè, intrantes portum Byzantij, ut ad ipsum oppidum, & in
portu fuerit ea captura. Nam Cornu illud ad quod deferebantur, fuit πρὸς τὸ Βυζαντινὸν τεί-
χος, ut Strabo ait: imò, ut Plinius, in ipso illo promontorio quod Cornu vocant, Byzantium urbs.
Atque ibi in multos sinus scissum, tamquam ramos (εἰς ἑς ἐκπύπτεσθαι ἢ πηλαμὸς ἀλίσκει) fa-
ciebat urbi illi portum. Strabonem vide.

* *Ad correctionem nostram, & exitum piscium è Ponto, facit valdè Sallustij locus, apud Seruium lib. i v. & Iuuenalis interpretem Sat. iv. Quà tempestate vis piscium Ponto erumpit. Tamen, ne callidè dissimulem, vulgatam lectionem D. Ambrosius affirmare videtur, Hexam. libro v. capite x. Pisces, inquit, ex plurimis locis, à diuerso finu maris, innumeri, velut communi consilio conuenientes, coniuncto agmine flatus Aquilonis petunt, & ad illud Septentrionalium mare partium quadam naturæ lege contendunt. Dicās, si ascendentes videas, rheuma quoddam esse. ita prouunt, fluctusque intersecant, per Propontidem in Euxinum Pontum violento impetu profluentes. Sed mox addit, ingruente hieme, & postquam ibi fatiscauerint, immenso agmine regredi. Vide locum: & utramvis lectionem defendi posse, tu defendes.*

Thracio Bosporanóque bello recens fessos.] *Thracium bellum intellegit, quod cum Thracibus montanis gestum, duce Poppæo Sabino; Bosporanum, quod cum rege Mithridate. De illo, noster lib. 1 v. de hoc, supra, isto ipso libro.*

Fastigio Capitolij examen apum infedit.] Quod semper inter portenta: cum vi-
sum loco insolenti. Silium Italicum emendari velim libro VIII. de prodigiis quæ ante pugnam
Cannensem:

Obseditque frequens castrorum limina bubo:
Nec densæ trepidis absunt se inuoluere nubes
Cessaruntque aquilis: non vnus crine corusco
Regnorum euerfor rubuit lethale cometes.

scribiq; Nec densæ trepidis apium se inuoluere nubes Cessarunt aquilis. Nubes apium, examina vocat, quæ insederunt signa. Quod sequitur, Suis fetus editus libris omnibus erat, fetum editum: & fortasse nominandi casu sic dixerint etiam antiqui.

Perditâ prius Domitiâ leuibus & muliebribus caussis: quia Lepida minore Antoniâ genita, auunculo Augusto, Agrippinæ sobrina prior.] *Nemo tam in- spectus in legendo, qui vitium non videat malè hærentis & incohibilis orationis. Domitia, inquit, perditâ est: & subdit quasi de aliâ, quia inter Lepidam & Agrippinam æmulatio exercebatur. Cor- rige verò, & reduc aberrantem vocem: perditâ prius Domitiâ Lepidâ leuibus & muliebribus caussis: quia minore Antoniâ genita. Scilicet Cn. Domitio duas fuisse filias, quarum utraq;*

Correctus
Tacitus.

Polamydes vbi
nat. x.
Vbi capt. x.

Menda in Phi
nio.

Arbittio no-
stro, sublata.
Cornu, & ad
id portus By-
zantiorum.

Vtrauis lectio
proba.

Bellum Thracicum & Bosporanum.

Examina ap-
mali ostent

Silius Italicus
emendatus.

Fetum, gen
nemro.

Transpositu
verbum.

Domitius d

Domitii gentis nomine dicta: sed minor, de qua hic, discriminandi causa, cum Lepida cognomine. Ea nunc ad mortem adacta. Suetonius Nerone, cap. VII. Amiram Lepidam ream testimonio coram afflixit, gratificans matri à qua rea premebatur. At Domitia altera supervixit, & mentio eius lib. XII. estque veneno sublata à Nerone, paulo post mortem matris. Vide Suetonium Ner. cap. XXXIV. & Xiphilinum.

* Est illa ipsa Lepida quae mater Metallinae, ut docui supra: quae etiam Ap. Silano post nupta fuit.

Minore Antonia genita.] Culpant me quod non scripserim, maiore. Non me, sed Tacitum. Ita enim iterum sensit scripsitque noster lib. IV. Annal. Cn. Domitius electus cui minor Antonia Octavia genita in matrimonium daretur. At enim Suetonius & Plutarchus aliter. Quid ergo? novum est, ut dissensus aliquis scriptorum sit? Et tamen Plutarchus clare id non dicit: clare Suetonius, fateor, plus uno loco. sed cur arbiter ego inter eos sim? Soluo me indicatu isto, & bono veterique ritu, iuro mihi non liquere.

Ex Dione l. x. De maiore minoreque Antonia, Tacitus aperte Suetonio diffidet.

Agrippinae sobrina prior.] Sine quod Iurisconsulti suggerunt, sobrina propior: et si eadem vis alteri illi vocula. Lepida autem Germanico patri Agrippinae, consobrina fuit. Filia ergo Germanici, Lepida sobrina propior. Res satis clara ex Stenmate nostro Augusti.

Sobrina propior, quae.

Impudica, infamis, vinolenta.] Malim, violenta: ut superba & commota animo utraque fuerit. De vini nota nihil legi.

Quod coniugium principis deuotionibus petiuiisset.] Id est, coniugem. Nam ut Glandij coniugium ipsa ambierit, non lectum. Abus & ergo vetitis artibus ad perniciem Agrippinae. Sic Seruitium pro seruo, & matrimonium pro matrona alibi notati, & Clientelas pro clientibus in Tacito.

Coniugium, pro coniuge.

In Livio lib. x. Et conuocatus plebei matrimonium, conuocata de iuriu patriciarum, &c.

Pares iterum accusandi causas esse, si Nero imperitaret. Britannico successore, nullum principi meritum.] Ita hac distinguenda sunt: et si suspecta mendi.

Sinuessam pergit.] Sinuessana aqua lib. I. Histor. & Plinio lib. XXXI. commendata, ob vim quamdam salubrem.

Inferre epulas & explorare gustu solitus.] Sic libro XII. Quia cibos potusque eius dilectus ex ministris explorabat. Cui id munus, is passim in lapidibus dicitur, Prægustator: in quodam etiam, A. POTIONE. Athenaeus lib. IV. ὃν νῦν καλεῖσθαι οἱ Ῥωμαῖοι δεγνύσθην, τότε οἱ Ἕλληες δεποθέθην ὀνόμαζον. Mos qui libera rep. ignotus Romanis: quem tamen cepisse conicio ab Augusto, non vano argumento lapidis qui Roma:

PAG. 125. Prægustator, viris principibus.

Quando is mos cepisse videatur,

GENIO

CAELI HERODIAN.

PRAE GUSTATOR

DIVI AVGVSTI

IDEM. POSTEA. VILLICVS. IN

HORTIS SALLVSTIANIS

DECESSIT. NONIS. AVGVSTIS

M. COCCEIO. NERVA

COS.

C. VIBIO. RVFINO

Tenuitque Tiberius, de quo lego: TI. CLAVDIVS. FLAMMA. CLAVSVS. TI. AVG. PRAE GUSTATOR. & deinceps alij. Traductum morem opinor à Persis maxime, de quibus Xenophon lib. I. παρθελας οἱ Ἰσθ βασιλέων ὀνοχόοι, ἐπεὶ δ' αὖ ἐνδιδῶσι τὸ φιάλῳ, ἀφύσαντες ἀπ' αὐτῆς πρὸς πύλῳ, εἰς τὸ ἀεισερεῖν χεῖρα ἐκχεαμένοι, καὶ ἄρροφῶσιν, τὸ δὲ εἰ φάρμακα ἐγχείοιεν, μὴ λυσιστελεῖν αὐτοῖς. Vbi & ritum habes prægustandi.

Traductum à Persis esse.

Promisso donatiuo ad exemplum paternae largitionis.] Promisit ergo viritum quinadena sestertia. ut Suetonius in Claudio expressit cap. x. sine ut Iosephus, quina millia drachmarum. Nam quod olim ex Dione dixi, de centenariis nummis: erravi. ea enim donatio à Claudio usurpata singulis deinceps natalibus imperij sui.

Claudij & Neronis largitio.

AD LIBRVM XIII. ANNALIVM
COMMENTARIVS.

PAG. 126.

Silanorum ali-
quot cōlectio.

RIMA nouo Principatu mors Iunij Silani.] Crebra in historiâ horum
temporum mentio Silanorum, & confusa: quæ, cautio mihi est, ne turbet in-
uentutem. Eâ re, non stemma quidem eius familia ponam (arduus ille & for-
tasse vanus labor:) sed illustrissimos quosque, quo Imperatore, quoque exitu
fuerint, exsequar, cum temporum notâ. Exordio à Tiberio principe: quia quæ
suprà, nihil ad Spartam meam.

C. Silanus.

C. IUNIVS. C. F. SILANVS. Consul fuit cum P. Cornelio Dolabella
anno DCCLXII. sub Augusto: Proconsul Asia, sub Tiberio, damnatusque repetundarum & pro-
iectus in Cytheram insulam. Tacit. lib. III. Annal.

M. Silanus.

M. IUNIVS M. F. SILANVS. Consul fuit sub Tiberio, DCCLXXI. Proconsul Afri-
ca fuit, auctore Tacito lib. IV. Histor. Mox C. Cæsar turbidus animi, ac M. Silanum obtinen-
tem Africam metuens. Socer fuit Caij Caligula, & ab eodem interfectus. Suetonius cap. XII.
& XXIII. item Dio.

D. Silanus.

D. IUNIVS M. F. SILANVS, Marci prioris frater. Is adulter in Iuliâ nepte Augusti,
in exsilium iuit; rediitque per gratiam & potentiam M. fratris sui. Fuit posthac in urbe, neque
honores adeptus est. Tacit. lib. III. Annal.

Appius Silanus

AP. IUNIVS SILANVS. Consul fuit sub Tib. anno DCCLXXX. Consocer Claudij dici-
tur Suetonio, propter L. Silanum filium eius Octauia sponsum. Proconsul Hispania, & maritus
Lepida matris Messallina. à Claudio, incerto crimine, occisus. Dio LX. Sueton. cap. XXIX.
& XXXVII.

M. Silanus, qui
maior natu
quàm Lucius.

Eius duo filij L. SILANVS, & M. SILANVS. Lucius, gener Claudij fuit, Octauia spon-
sus, Agrippina artibus ad mortem actus. Marcus consul fuit cum Valerio Asiatico, anno DCCXCIX.
in quo error insignis Onufrij, qui Asiatico collegam dat Messallam. quem Dio refutat & Fasti
Graci. Proconsul Asia fuit, & à Nerone nunc interfectus. De eo Plinius lib. VII. Diuus Au-
gustus, in reliquâ exemplorum raritate, neptis suæ nepotem vidit genitum quo excessit anno,
M. Silanum: qui cum Asiam obtineret post consulatum (malim scribi, proconsulatu) Neronis
principis successione, venenocius sublatu est. Est Plinius scelus hoc Neroni adscribit, quod no-
ster reiecit in matrem.

Plinius obiter
correctus.

Fuit & D. IUNIVS SILANVS, consul anno DCCCVI.

Taciti & Dionysii.

Segnis & dominationibus aliis adeo fastiditus, ut C. Cæsar pecudem auream
eum appellare solitus sit.] Vereor ut scriptori nostro constet ratio. Non enim in hunc M.
Silanum expetit Caij dictum: sed in illum alterum, qui eius socer. Dio clare: ο δὲ δὴ περθερός αὐτοῦ
Μαρκῶς Σιλανός, ἐπεὶ δὴ βίαιος ἦν καὶ τὸ δ' ἀρετῆς καὶ τὸ δ' οὐκ ἀρετῆς ἦν, ἐαυτὸν κατεχρήσατο. ο
δὲ Γαίος τότε ἄλλα ἰσχυρῶς ἀποπειλάσσει, (καίτοι ἔγω καλῶς οὐδ' αὐτὸς φρονῶν, ὥς καὶ χρυσὸν αὐ-
τὸν ἀποβάλλειν ὀνομάζειν) καὶ ὅπως ἂν ἀπὸ τῆς ἐπιφροσύνης, &c. Cui ut adsentiar, etas Silani me
inducit. Natus enim est extremo, ut Plinius ait, Augusti anno: à quo ad hunc diem anni dum-
taxat quadraginta sunt. Non ergo in eâ etate hic adolescens formidini aut contemptui aliis domi-
nationibus esse potuit. cuius adhuc & δεικὶ λόγος. Sed ut in homine Tacitus, sic in dicto aberrat
Græcus. Putat enim laudis honorisque fuisse: quod reuera probri fuit, & falsè iactum in hominem
diuitem, sed ignaum, hebehem, ouiculam meram.

Et in eadem
historiâ, Dio-
nis.

Fratrī eius L. Silano.] Conuenit cum historiâ: tamen libri scripti, C. Silano.

Ab Augusto
deductus Sila-
nus.

Quippe & Silanus D. Augusti abnepos erat.] Praet ad stemma aliquomodo Plinius,
qui eum nepotem scribit Augusti neptis. Atqui Augusto è Iuliâ filiâ neptes duæ, Iulia & Agrip-
pina. E Iuliâ hunc deriuo, hoc modo:

IULIA,

{ IULIA, cui vir

Aug. F.

{ L. Æmilius

cui vir

{ Paullus. Suet.

M. Agrippa.

{ Aug. c. LXIII.

{ ÆMILIA LEPIDA proneptis Augusti.

{ Suet. cap. XXVI. in Claud. cui vir

{ A. Iunius Silanus. claro argumento, quia

{ Sueton. eum consocerum Claudij vocat.

{ Postea tamen alteri Lepida maritus, qua

{ mater Messallina. Ex Dione.

{ M. SILANVS

{ de quo hic.

{ L. SILANVS

{ Claudij gener.

Stemma hoc satis certum est. Ne fallat te tantum Dio, qui Lepidam matrem Messallina, uxorem
tribuit

tribuit Appio: sed sub finem vite. At M. ille Silanus Augusti abnepos genitus fuit utuo Augusto. Appium hunc Silanum intellegit Augustus in epistola quadam, vocatque ad finem Claudij ob hoc matrimonium, apud Sueton. Claud. cap. i v. Curare cum ludis Martialibus triclinium sacerdotum non displicet nobis, si est passurus se ab Silano filio homine sibi ad finem admoneri, nequid faciat quod conspici & derideri possit.

P. Celerius eques Romanus.] Infra, P. Celer dicitur. P. Celerem accusante Asia, quia absolueri nequibat Cæsar, traxit, senectâ donec mortem obiret. Nam Celer interfecto, ut memoravi, Silano præconfuli. Hic ergo corrige.

Signum more militiæ petenti Tribuno dedit.] Signum siue Tessera semper Tribunis data, etiam rep. antiquâ. Linius lib. xxviii. Forma tamen Romanorum castrorum constabat, quod Tribunos & iura reddere in principiis sinebant, & signum ab iis petebant, & in stationes ac vigilias ordine ibant. Dabatur à Consule, Prætor, eoque qui exercitui toti præerat. Idem Linius: In Prætorio tetenderunt Albius & Atrius, classicum apud eos cecinit, signum ab iis petendum est. At Prætorij Tribunus à solo Principe. Ideo supra lib. i. inter signa accepti Imperij Tacitus posuit: Defuncto Augusto signum prætorij cohortibus ut Imperator dederat. Formam dande tessera petendæque in parte expressit Appianus i v. Civilium: καὶ ὁ Λόκιος, inquit, ἀεικλὸν τὸ σῆμα, καὶ τὸ νῦν ἔδος ἐστὶ τὸ αὐτὸν τὸ σῆμα καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ ὁδῶν τῶν βασιλέων βέλκων ἰσχυρόν τὸ ἀεικλὸν τὸ παρόντος. Atque olim ea data videtur sine voce, inscripta vel insculpta breui ligno; unde Tessera nomen. de quo Polybius ad lib. v i. at sub Impp. vocale id signum. Dabant autem plerumque nomina deorum, aut heroum: etiam Græci. Bausanias lib. x. Cum utrimque à ducibus de more militiæ tessera darentur, fortuito ad oraculi verba appositæ datæ sunt, à Thessalis Itonia Minerua, à Phocensibus gentis auctor Phocus. Etiam Persæ, si Xenophonti fides libro v i i. παρδελος. & i i i. ubi à Cyro tessera data Ζῶς σὺν μαχῶς καὶ ἡγεμόν. aut Ζῶς σὺν ἡγῶν. Suetonij loci bini non sani in hac re. alter Cal. cap. lvi i i. Signum, ait, more militiæ petisse: & Caio Iouem dante, Chæream exclamasse, Accipe ratum. ubi restituo magnanimi viri vocem litterâ additâ, Accipe iratum. alter cap. xvi i. Solitus modò signum petenti, Priapum aut Venerem dare; modò osculandam manum offerre formatam commotamque in obscænum modum. Libri vet. commitamque, aut, cammatamque. Scribo, gammatamque. Gammata manus, insertis commixtisque digitis ad formam eius litteræ: qui mos in Italiâ & nunc. Sic lapides Gammati, non solum qui insculptum Gamma habebant, sed qui litteram eam exprimebant transuersi. Scriptor Gromaticus: Solent termini occurrere, qui lapides tam longiores sunt quàm qui latiores sequendi: hoc est, aut si cursum dirigunt lineares, aut si gamma faciunt transuersi. Malo etiam in Suetonij verbis, obscænum nodum, quàm modum. Facit ad lucem infamis huius signi Lampridij locus Eligabalo: Neque unquam verbis pepercit infamibus, cum & digitis impudicitiam ostentaret, nec ullus in conuentu & audiente populo esset pudor. Scies amplius tu tiro, Tesseram duplicem fuisse: unam quæ ad excubias, alteram quæ ad pugnam. De postremâ Tacitus lib. i i i. Hist. Eadem utrâque acie arma: crebris interrogationibus notum pugna signum.

Decreti & à Senatu duo lictores, Flaminium Claudiale.] At Liua decretus lictor tantum unus, & id ipsum recusante Tiberio. Flaminium Claudiale quomodo ad honestandam facit Agrippinam? Credo ut ipsa Flaminia Claudij esset: exemplo Liua quæ Augusti. Nam eam sacerdotem Augusti fuisse docui ad lib. i. velimque addi Paterculi locum, quem viri docti emendare conati frustra, lib. i i. Liua Romanarum eminentissima, quam postea coniugem Augusti vidimus, quam transgressi ad eos sacerdotem ac filiam. Legunt, quin transgressa ad deos sacerdotem penè habuit ac flaminem. quasi ad Liuiam ipsam referenda sint, quæ mortua celesti religione culta per flamines ac sacerdotes. Campas loquuntur & floccos: tu lege mecum, quàm transgressi ad deos. Liua enim est, Liua, quæ mariti sui in deos relati & sacerdos fuit & filia. Satis dictum supra.

C. Cæsaris turbata mens dicendi vim non corrumpit.] Qui etiam libros scripsit De arte dicendi ut vult Suidas: Γάτος Καίσαρ ὃς ἐπελήθη Καλλιγῶντος, ἠπτοεχὺν τεχνὴν ἔργαζετο πρὸς μὲν τὸν, quem tamen puto ego falli: eosque Germanici fuisse.

Publicæ provinciæ adstiterent.] Spectat ad diuisionem Augustæam. Claudius pleraque omnia ad se traxerat: at Nero populi provinciæ (eæ enim publicæ) earumque controuersias solus Consulibus cura fore: se Cæsarianis provinciis, in quibus exercitus, velle consulere prædixit.

Illi patrum aditum præberent.] Non muto. Consules, inquit, præbeant provincialibus aditum Patrum. At hæc oratio Senecæ adeò grata Patribus, ait Xiphilinus, ὥστε καὶ ἐκ ἀργύρου σήλων ἡγεαφῆναι, καὶ ἐν τῷ νέαις τῶν δεινῶν ἀρχαῖς ἀναγνώσκειν. Ἰνφιδίμναι: ut in argentæam columnam incisa sit, & Kalendis anni noui cum Consules ineunt ex decreto deinceps lecta. Nec nouum id Senatus decretum: excipio de argento. Nam & antea semper Principum orationes

Lepida Domitia, secunda Appij vxor.

P. Celerius.

PAG. 127. Signum militiæ à Tribunis datum militi.

Tribunis ipse à Duce.

Aut Romæ ab Imperatore.

Ratio dande tessera.

Cut sic dicta.

Deorum nomina crebra pro signo.

Suetonius correctus.

Solemus enim quibus malè precamur cupimusq. facti, louem iratum optare. Iterum is correctus. Gammata manus, Italorum ritu. Gammati lapides.

Tessera duplex

Agrippinâ Flaminia Claudij.

Correctus Velleius.

Caligula libri de Arte dicendi: ut Suidas vult.

Publicæ Provinciæ, siue populi.

Oratio Neronis in argenteam incisâ.

Antea Principum orationes in as.

in as incisæ, & Kalendis Ian. recitata. Morem quem non nimis notum suggerit mihi Dio lib. ultimo: τότε δὲ λόγους τινὰς ἐν τῇ ναυαρχίᾳ τῇ τε Αυγύστου καὶ τῇ Τιβερίου κατὰ δόγμα ἀναγνωσκόμενοι, ὥστε & μέχρι τῆς ἐσπέρας τὰς βουλευτὰς ὠδυνεῖν, ἀρκεῖν ἔχοντες, ἐν τῇ σήλῃ αὐτὰς ἐγχερόμενοι. id est: Cum legerent in Senatu Orationes quasdam Augusti & Tiberij ex decreto, ita ut ad vesperam Senatus detineretur, legentes Claudius inhibuit: sufficere dicens, quod eæ in columnis incisæ essent. Lucem hinc do Pliny Panegyrico: Acclamations nostras, inquit, nequa interciperet obliuio, P. C. in publica acta mittendas, & incidendas in ære censuistis. Antè Orationes principum tantum eiusmodi genere monumentorum mandari æternitati solebant: acclamations quidem nostræ parietibus Curia clauderentur. Et ab hoc ritu est, quod Haterius apud Tacitum lib. I. I. censet eius diei Senatusconsulta aureis litteris in curiâ figenda: Ingerunt & Iurisconsulti, apud quos locis aliquot Orationes hæc Principū laudatæ. Sed nec ab aliâ causâ euenisse crediderim, quod Claudij oratio Lugduni nostro auro reperta in tabulâ æris. Ne designatis quidem Quæstoribus edendi gladiatores necessitas esset. Pertinet ad abolendum Claudij scitum, qui auctore Dolabellâ, sanxit spectaculum gladiatorum per omnes annos celebrandum pecuniâ eorum qui Quæsturam adipiscerentur: ait Tacitus lib. XI. Fbi suspecta vox, adipiscerentur. Cur enim hic ἐμφαντικῶς scriptum, Ne designatis quidem: nisi quia antea ex eâ sanctione, dabant etiam Candidati? Atque ita in Lampridij Alexandro lego: Quæstores candidatos (malim Quæsturæ) ex suâ pecuniâ iussit munera populo dare, sed ut post Quæsturam Præturam acciperent. Ceterum hoc Neronis decretum aboleuit iterum Domitianus: de quo Suetonius cap. IV.

Qui in palatium ob id vocabantur. Puto in templum * Apollinis Palatini. Suprà lib. I. Quattuor filiis ante limen Curia adstantibus, cum in Palatio Senatus haberetur.

Vt adstaret abditis à tergo foribus velo discreta. Melius, obditis. Intellegit autem vela quæ prætenta foribus: quibus etiam Claudius se texit. Sueton. cap. x. Prorepsit ad solarium proximum, interque foribus prætenta vela se abdidit. Et Eligabalus, narrante Lampridio: Subito militum strepitu exterritus, in angulum se condidit, obiectuque veli cubicularis, quod in introitu cubiculari erat, se texit. Iulius Pollux describit lib. x. ὅθεν καὶ τὸ κοιτῶνος ἐπὶ τῷ θυρῶν, παρὰ τὸν αὐτῶν τοῦ θεοῦ, εἶτα ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ὡδυνεῖν τοῦ λαοῦ ἐξ ὁθόνος, εἶτα καὶ πολὺ χρόνον. Id velum leuabatur, in admissionibus. Seneca, epist. LXXXI. Non crepuit subinde ostium, non alleuabatur velum. Lampridius in Alexandro: Salutabatur quasi vnus de Senatoribus, patente velo, admissionalibus remotis. Inde apud Ictos causas cognoscere leuato velo; id est palam omnibus admittis, l. v. C. De naufragiis: De submersis nauibus decernimus ut leuato velo istæ causæ cognoscantur. Ad hæc & talia vela facit lapis vetus Roma:

VELARIA.

VELARIA POSITVS VELARIO RVM.

DOMVS AVGVSTIANAE.

Erant tamen & alia vela in cenationibus arcendi frigoris, itemque ornatus causâ: de quibus Seneca lib. IV. Quæst. Natur. & Tertullianus De habitu muliebri.

Quod visum arceret, aditus non adimeret. Imò verò adimebat aditus: nec adiri conspiciue Agrippinâ voluit. Scribo, auditus. verisimè.

Escendere suggestum. Probißima vox, & repperi ita in Farnesiano: sicuti paullo post in Vatic. anquirebant. Nemo autem tinctus hac meliori litteraturâ, cui non ista hodie nota.

PAG. 128. Duos veteres reges Agrippam & Iocchum. Agrippam intellegit Agrippæ filium, cognomento Iunioris: qui Galilee, Trachonitidis, & partis Iudææ rex. de quo Iosephus lib. xx. satis. Sed Iocchus iste quis? Vtrum Bocchus rescribendum? an potius, expletâ voce, Antiochus?

Antiochus rex. Quod verum censeo. Intellegit Antiochum regem Commagenes & in parte Ciliciæ. de quo Iosephus libro xix. Ἀντίοχον δὲ ἦν εἶχον βασιλεὺς ἀφελόμηνος, Κιλικίας μέρῃ τινι, καὶ Κομμαγενῶν δωρεῖ. Et Dio lib. LX. Confirmat eam scripturam noster infra, qui in auxiliis Corbulonis Antiochum nominat: iteratque hoc mandatum. Simul, inquit, Antiochum regem monet proximas sibi Præfecturas petere. Vaticano tamen est, Lochium.

Minorem Armeniam Aristobulo. Iosephus xx. τὴν δὲ μικρὰς Ἀρμενίας ἀρξασίαν, Ἀριστοβούλου Ἡρώδου καὶ Χαλκίδου βασιλέως παῖς, καὶ Νέερωνος ἐγχεῖλε. & addit, id factum τῷ ὡδυνεῖν τῷ Νέερωνος ἀρχῇ, ἐπὶ, conuenienter planè cum Tacito.

Sophenem Sohemio. Nescio an idem sit qui à Caio constitutus Arabum Ituræorum rex, auctore Dione. Sed apud eum Σοῦμνος dicitur: & fortasse ita hic scribendum.

Quadratum Vinidium. Numidium, ut supra.

Apud Egas ciuitatem Ciliciæ. Libri mei, Egæas, & rectè. Id enim Ciliciæ opidum. Strabo, καὶ δὲ Μαλλόν, Αἰγῶναι πόλιν ἔχον. id est: Post Mallum Egææ opidulum, quod stationem nauibus habet.

Super

Super experientiam sapientiamque, etiam specie inanium validus.] *Restitui,* meo animo, verè. Corbulo, inquit, non solum verà virtute sapientiàque magnus, sed etiam animos allicere peritus specie inanium; id est, gestibus, verbis, habituque externo. At nostri Censores quàm hinc mente, ut ait ille, exsensà! Beatus legit, spē animū validus. pro animorum inquit. Vertranius, spē immanium, scilicet rerum. Cum bonā gratiā, abite quaso, & cucurbitas pingite.

Quo bellum ex æquo modo parare.] *Nisi fallor, tō modo, παρέλκει.*

Ob res à Quadrato & Corbulone gestas laurum fascibus Imperatoriis addi.] De fascibus Imperatorum siue Principum (nec enim alios hinc intelleges) docebo inuenes: fors fuit, & quosdam senes. Olim non nisi magistratus populi Romani, aut qui cum imperio in prouinciis, fascibus vsi. Quid ergo Princeps in vrbe, si nullum gereret ordinarium magistratum? Nihilō secius fasces duodecim illi. Origo rei ab Augusto: cuius honori Senatus decreuit anno urbis DCCXXXV. uti Consulari potestate semper esset, fascibusque duodecim uteretur. Dio LIIII. ο δὲ Αὐγούστος τὴν τῆς ὑπάτων ἑξουσίαν διὰ βίης ἔλαβεν, ὥστε καὶ τὴν δωδεκά φαλδὸν αἰεὶ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγεῖσιν, καὶ ἐν μέσῳ τῆς αἰεὶ ὑπατάδων ὅτι τὰ ἀρχαῖα δίφρα καθεζεταί. Eūque morem tenuerunt. Principes secuti: ita ut laurum tamen fascibus non adderent, nisi in victoriā: uti hic factum. At statim per adulationem irrupit, ut omnium Principum fasces, & semper laureati essent. eaque notā maximè distinctus à vulgo Princeps. Herodianus de Gordiano lib. VII. εἰπετο δὲ αὐτῷ πᾶσι ἡ βασιλικὴ πομπή, τῆς μὲν στρατιωτῶν καὶ δορυφόρων δεξιόντων. αὐτὸς τὰ φαλδοὶ ἰσχυρῶς ὄντων, ὅπερ ἐστὶ σύμβολον εἰς τὸ διακρίνειν τὰς βασιλικὰς ἀπὸ τῆς ἰδιωτικῆς. Capitulinus in Maximinis: Inde Carthaginem venit cum pompā regali, & protectoribus, & fascibus laureatis. Quando id cæperit, ignoro: paullatim quidem non solum laureati admissi fasces, sed & aurati. Claudianus Panegyrico in V. I. consulatum Honorij,

Principi semper XII, fasces.

* Imò Domitianus XXIII. sumpsit. Suet. Fasces ij semper laureati, ad notam imperij

Postea & aurati.

—agnoscunt rostra curules

Auditas quondam proavis: desuetaque cingit

Regius auratis fora Fascibus Vlpia lictor.

Cum in acta principum iurarent.] *Non ut receptum, principis. Iurabant enim in acta non vnus qui imperitabat, sed & priorum. Dicam multa ad lib. XVI.*

Plautium Lateranum.] *Supra lib. XI.*

Vel iactandi ingenij.] *Contaminarant impure manus, causā iactandi. At vox ea cle-*

PAG. 129.

gantur abest Vatic. Libertæ cui vocabulum Acte fuit.] *Ex Asia oriunda mulier: cuius genus Nero (ut Acte liberta.*

plendorem ei adstrueret) ad Attalum regem porrigebat. Xiphilinus.

Penitus irreperat, per luxum.] *Scribe, irreperant. ad Senecionem enim pertinet & Othonem: non ad Acten.*

Ne feuerioribus quidem amicis.] *Libri scripti, senioribus.*

Exueret obsequium in matrem, Senecæque permetteret.] *Harere me iubent libri. Nam Farnes, seque neci permetteret. Vatic. seque permetteret. addito superius, neci. Nec*

sententia quidem ad meum gustum. Cogitemus. Excuius familiaribus Annæus Serenus.] *Qui Præfectus vigilum Neronis. Plinius lib. XXI. Fungi familias nuper interemere & tota conuiuia, Annæum Serenum Præfectum Neronis vigilum & Tribunos & Centuriones. Quæ voluptastanta ancipitis cibi? De hoc amico suo capiendus Seneca, epistol. LXIV. Hæc tibi scribo, is qui Annæum Serenum carissimum mihi tam immodicè fleui, ut, quod minimè velim, inter exempla sim eorum quos dolor vicit. Et inscripsit eidem libros suos De Tranquillitate, monumentum amoris.*

Annæus Serenus.

Demouet Pallantem curā rerum.] *A rationibus Claudij fuit, ex Suet. cap. XXVIII. & lapide, in quo sculptum: PALLANS. CAES. N. SER. ADIVTOR. A. RATIONIBVS.*

Pallas à rationibus.

Parèsq; rationes cum rep. haberet.] *Id est, (uti Iurisconsulti loquuntur) ut pariator esset, siue ἀλοπίπας: nec reliqua vlla haberet. Sic parem rationem facere Seneca dixit, lib. II. epist. & lib. VI. De Benef. cap. XL. item Iurisc. l. vlt. De doli except. l. XX. De manum. testam.*

Pariare, & pares rationes habere.

Inde vilis rursus Burrhus.] *Vatic. bibil. Suspiciari possis, num debilis, legendum. Debilitas enim loco probri, quia & sacris olim arcebantur, & decreto Augusti etiam Senatu. Sequitur autem de hoc ipso Burrho, Truncā scilicet manu. Suspectum æquè, tō rursus, quod hinc nulli rei. Puto fuisse, rufus: glossēma scilicet ad cognomen Afranij, Burrhus. Nam Latini Burrum, rufum dicebant, à Græco. Glossa: Burrum. Εἰσθόν, πυρρόν. Vide Festum.*

Burrus, manu debilis.

Burri cognomen, quid.

Truncā scilicet manu.] *Agricola adnotauit, tunicatā manu. à sene, an à libris? Et sene videntur mollitiā Burrho obiectare & tunicas manicatas.*

Festis Saturno diebus inter alia æqualium ludicra regnum lusu sortientium.] *Saturnale ludicrum in circando rege.*

Interpretes ad illustrationem loci adferunt, quæ Pollux scribit lib. IX. Βαπλίνδα, inquit, ἔστιν ὅταν

Is ridicula que-
dam imperata-
bat.

ἡμετέραν, ὁ μὲν βασιλεὺς ἀποσάττη τὸ πρῶτον, ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς ἐξ ἡμετέρας παντὶ ἄνθρω-
πον. *Magis facit Arriani locus lib. I. Dissertationum Epicteti.* Εἰς σαββατοῖς λέγουσιν βασιλεὺς.
ἔδοξε γὰρ παῖται ταύτην τὴν παρὰ τὸν βασιλέα. ὁ δὲ βασιλεὺς, σὺ πῆ, σὺ κίεσον, σὺ ὦσον, σὺ ἀπὸ λυθῆ, σὺ ἔλθι. ὁ παῖς, ἵνα
μὴ παρ' ἐμὲ λυθῇ ἡ παρὰ τὸν βασιλέα. id est: Saturnalium diebus rex eligitur. lubet enim ludere hunc lulum.
Is imperat, Tu bibe, tu misce, tu expelle, tu abi, tu veni. Pareo, ne meâ causâ solvatur ludus.
Et maxime Luciani in Saturnaliis: ὁ βασιλεὺς ἡλικὸν τὸ ἀγαθόν, ἐπὶ καὶ βασιλείᾳ μόνον ἐφ' ἀπαύτων γε-
νέσθαι, τὸ ἀσέβητον κατέστησεν. ὡς μήτε ἐπιτελέσει γαλοῖα ἐπιτάγματα, καὶ αὐτὸς ἐπιτάττει ἐχοίς,
τὸ μὲν αἰσχρὸν πρὸς αὐτὸν αἰσχροῦται, τὸ δὲ γυμνὸν ὀρχήσασθαι, ὃ ἀσέβητον τὸ ἀνελκίδι τρεῖς τῶν
οἰκείων ὡσεὶ θεῶν. Vides (inquit apud Gracum Saturnus magnificans suum regnum) quantum
bonum sit regem inter omnes eligi, si viceris talo. Cùm neque quisquam tibi ridiculum ali-
quid imperet, & tu imperare aliis possis: huic, ut turpe aliquid de seipso vociferetur, illi ut sal-
tet nudus, utque sublatâ in humeros tibi cinâ ter domum circumeat.

Talo crebatur
rex.

Regnum lusu sortientium.] *Eo ritu, quo regna conviniarum: id est talo. Ex Luciani
suprà verbis.*

PAG. 130.

Constanter exorsus est carmen.] *Vetus illud ex Ennio tritum.*

O Pater, ô patria, ô Priami domus

Septum altifono cardine templum, &c.

Julius Pollio.

Ministro Pollione Iulio, prætoris cohortis Tribuno.] *Puto eum esse qui postea
Præf. prætorio fuit, sub Othone. Vide Plutarch. in Othone.*

Filiis principum
propria menia.

Mos habebatur Principum liberos sedentes vesci in aspectu propinquorum,
propriâ & parciore mensâ.] *Suetonius super eodem ritu, Claudii cap. xxxi.* Adhibebat
omni cænâ & liberos suos cum pueris puellisque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum
sedentes vescerentur. *Idem in Augusto, cap. lxi.* de nepotibus eius: Neque cænauit vnâ,
nisi in imo lecto adlitterent. *Vbi scripserim, nisi ut imo. Ex quibus vides pueros sedisse ad ful-
cra, pedesque parentum. Sedisse, dico. Spernebant enim etiam tunc accubitus à pueris, à seruis:
quasi luxuria ritum illi etati ordinis non decorum. De seruis, Plautus Stichus: Potius in subfel-
liis Cynicè accipiemur, quàm in lecto. Idem Persa: Non postulo equidem me in lecto ac-
cumbere, Scistu me esse imi subfelli virum. Donatus in vita Terentij: Iussus antè Cæcilio
recitare, ad cænantem cùm venisset, quod erat contemptiore vestitu, subfello iuxta lectulum
residens legisse dicitur: post paucos verò versus, inuitatus ut accumberet, cænasse vnâ. Senecam
sic accipio De Tranquillit. lib. i. cap. xv. Non accipiet sapiens contumeliam, si in conviuium re-
gis recumbere infra mensam, vescique cum seruis ignominiosa officia sortitis iubebitur. Quâ
contumeliâ à Caio Pomponius Secundus adfectus: qui cibum cum eo cepit, ὡς τὸς πρὸς αὐτὸν
καθήμενος, ait Dio: scilicet quasi Veionis illius seruis. Nec aliò Plutarchus respexit, cùm in Con-
viuium suo reliquos quidem accumbentes facit, at Æsopum qui seruis, sedentem in subfello apud
Solonem.*

Ad imum le-
ctum.

Sedebant non
accumbant.

Vti & serui.

Seneca expli-
catus.

Innoxia adhuc & præcalida potio.] *Retuli ad calida potionem in Electis. & velim
ei capiti addi Arriani locum lib. i. cap. xlii.* ὅταν δὲ θερμὸν αἰτῆσαι τὸς σὲ μὴ ὑπακούῃς ὁ παῖς, ἢ
ὑπακούῃς χαλεπώτερον εἰς τὴν, ἢ μὴδ' ὀρεθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν μὴδ' ῥήγνυσθαι, ἐκ ὧν
ἀρετὴν τοῖς θεοῖς, qui simillimus illi Seneca, quem adduxi è lib. De Irâ. Ceterum ex hac potione
gustasse etiam Titus credebatur Britannico adsidens, ait Sueton. Titi cap. ii. Potione, inquam.
& cane fidem Æliano habeas in Variâ Histor. lib. v. qui disertè vult venenum ei in cibo datum,
non potu. Μυελὸς γ' ἐστίν, inquit, καὶ πίνοντες πὶ καλὸν κατέπιον, ὡς Ἀλέξανδρος, καὶ ἐδίωντες, ὡς Κλαύ-
διος ὁ Ρωμαῖος καὶ Βελτανικός ὁ τέτατος παῖς.

Calida potus.

Octavia quoque.] *Scribe, Octavia. is pavor videlicet fuit.*

Græcorum parum
probab. liter de
Britannico
tradere.

Nox eadem Britannici necem & rogum coniunxit.] *Miror ergo, quomodo vera
que Græci tradiderunt, Britannici corpus gypso multo oblitum à Nerone fuisse, ne liuor appare-
ret è veneno: sed pluuiam cœortam eluisse gypsum, dum cadauer per forum effertur, omniumque
oculis scelus subiecisse. Hæc Zonaras, hæc Dio. Scitè, sed parum verè: ut Taciti quidem narratio
est. Nam hæc omnia operire nox potuit.*

In campo tamen Martio sepultus est.] *Non tamen ibi combustus: sed reliquiæ eius in
urnâ, illatæ, ut opinor, monumento Augusti.*

Acerbum fu-
nus.

Subtrahere oculis acerba funera.] *Nota ritum. Acerba enim & immatura funera,
que intra Tyrocinij diem, pompâ funebri aut laudatione non dignata. Alibi dico plenius.*

Tacitus pronus
in Senecam.

Viros grauitatem adseuerantes.] *In Senecam & Burrum criminatio spectat. quam de-
luit tamen leuiter ipse Tacitus, Seneca ubique volens & amicus: aliter quàm ille Bithynus, qui
inimicitias cum Senecâ indiētus exercet, & ex professo.*

Pecunias quasi in subsidium corripuens.] *Vel, corripere.*

PAG. 131.

Quæ ut coniugi imperatoris soli, tum ut matri seruabantur.] *Emendavi ve-
rissimè:*

risimè: quæ ut coniugi Imperatoris olim, tum. Iampridem, inquit, excubie Agrippina: Claudio quidem viuo, ut coniugi Principis: Nerone imperante, ut matri.

Germanos super eundem honorem custodes additos.] Duplex ergo custodia Agrippina, uti & Principi ipsi: Prætoriani militis, Germanique. Suetonius capite xxxiv. Abductaque militum & Germanorum statione, contubernio quoque ac Palatio expulit. Iampridem verò Germanis habitus et honos: & ante eos Hispanus. Nam Iulius Cæsar Hispanorum cohortem habuerat custodia sua, Sueton. in Iul. cap. lxxxvi. & Calagurritanorum manum Augustus, Suet. cap. xlix. Sed ÿ dimisit: & eorum vicem alleciti Germani. Quos ipsos metu aliquo & suspitione ob Vari cladem dimiserat, sed mox, ut opinor, recepit Augustus. Habuit certè eos inter initia Principatus, Tiberius; ex Tacito lib. i. Robora Germanorum qui tum custodes Imperatori aderant. aliique, ad Galbam vsque, qui cohortem Germanorum olim à Cæsaribus ad custodiam corporis institutam atque multis experimentis fidelissimam dissoluit. Sed & post eum iterum recepta, uti clarum ex historiâ inferiore. Imò & externi reges vitam suam commiserant istis. De Herode quidem lego Iudææ, habuisse cum in satellitio Germanos. Faueo tibi pugna-
cissima & fidelissima gens, faueo hanc laudem. quæ tamen propria quodammodo Bataurorum. Vti enim hodie Helvetij, sic illi olim eximij visi ad hoc munus. Itaque indiscriminatim modò Bataui ÿ custodes appellati, modò Germani. Batauos Sueton. Cal. cap. xliii. nominat, Plutarchus in Othone, Dio apertissime lib. lv. Ex cuius verbis etiam discas, Equites peditesque in hac manu fuisse. sicut & in Constitutione Hadriani, inter Vexillationes Palatinas Batauos equites seniores iunioresque recensitos reperies. Ad hos non dubiè custodes illa Arriani spectant de oblongis gladiis, quorum & nunc Germana genti usus, lib. iv. Dissertationum: Δεξιὴ μοι τὰς μαχαλαῖς ἢ δορυφόρον. id est, ἡδύκαυ εἰς ἡγῆ πῶς ὀφείλει. τί ἐν ποιεῖν αἱ μεγάλα αὐταὶ μάχαιραι καὶ ὀφείλει; ὑποκρινόμενοι. id est: Ostende mihi gladios istos satellitum. Ecce, quàm magni, quàmque acuti! Quid ergo faciunt isti magni gladij & acuti? occidunt. Reperio & Frisos in hoc numero, vicinos scilicet Batauis ingenio, situque. Lapis Interamna: HILARIUS. NERONIS. CÆSARIS. CORPORIS. CVSTOS. NATIONE. FRISO.

Duplex custodia principibus.

Germani adsciti, fidei causa. Hispani dimissi.

*Sueton. cap. xlviii. Germani iterum admissi.

Etiā in Iudæa Germani. *Apud Ioseph. lib. xvii.

E Germanis assumpti præsertim Bataui.

Bataui equites & pedites.

Ij viri oblongis gladiis.

Iunia Silana, quam matrimonio C. Silij pulsam suprâ rettuli.] Libro xi. Credo sororem esse Marci Lucijque Silanorum.

Insignis genere, formâ lasciuia.] Romana vetus editio, formâ, lasciuia. non displicet.

Sextium Africanum nobilem iuuenem.] Scribe, Sex. ut prænomen sit. Lib. xiv. Censuper Gallias à Q. Volusio & Sex. Africano Trebellioque Maximo acti sunt, æmulis inter se per nobilitatem Volusio atque Africano. Nobilitatem hanc Africani repetendam arbitror à Iulo Antonio Marcelle marito, cui cognomen Africano. Ei filius L. Antonius lib. v. suprâ: & hic, ut opinor, nepos.

Sex. Africani stirps.

Iturium.] Verius, Titurium. atque ita scribunt libri veteres infra, xiv. Annali. Simile mendam i i i. ad Q. Fratrem libro: Ad Labienum & ad Ligurium litteras dabo. Malim, Titurium, qui in Cæsaris legatis.

Titurius.

Rubellium Plautum, per maternam originem pari ac Nero gradu à Diuo Augusto.] Rectè Plautum. Noster lib. xiv. Et omnium ore Rubellius Plautus celebratur, cui nobilitas per matrem ex Iuliâ familiâ. Iterum: Compertoque Plautum & Sillam maximè timeri. Lib. xvi. Interfectum esse Rubellium Plautum generum L. Veteris. Gracisque constanter semper, Πλαυτος. Vbi ergo frons, Plancus, aut, Blandus, substituentium? At enim pater illi fuit Rubellius Blandus. Homo inconspicte, an nescis plerosque filiorum cognomine à patribus diuersos fuisse, hoc aucto? Taciti una aut altera pagina tibi testis. In Iuvenali ergo corrige, sat. vii i.

Rubellij Plauti cognomen retentum.

Iuvenalis correctus.

—tecum est mihi sermo Rubelli

Plaute, tumes alto Drusorum sanguine.

Suetonius qui A. Plancium quemdam iuuenem nominat, non tibi imponet: alius est ab isto, ut dicam lib. xiv. ubi de morte huius Plauti. Quod ait Tacitus pari eum gradu à Diuo Augusto fuisse ac Neronem: id clarum. Rubellius Blandus maritus Iulie Drusi filia fuit. ex iis genitus hic Rubellius Plautus. Tabulam nostram adi.

Genus Plauti.

Atimeto Domitiæ Neronis amitiæ liberto.] Ætas non abnuat, quin sit ille libertus, de quo hodie inscriptio in adibus Cæsorum, ATIMETVS. PAMPHILI. TI. CÆSARIS. AVG. L. L. ANTEROTIANVS. cum carmine Romano Græcòque, in mortem Homonææ coniugis. E domo enim Pamphili Tiberiani liberti transire ad hanc Domitiam potuit. De eodem fortasse Scribonij Largi locus est, sed vitiat, cap. cxix. Cassij medici, inquit, colice bona, multis nota propter effectus, vera hæc est: ut ab eius seruo Atimeto accepi, legato Tiberij Cæsaris. Quomodo enim seruus legatus Cæsaris sit? Scribam, legato Tiberio Cæsari. hac mente, ut à Cæcio moriente legatum relictus sit Tiberio.

Atimetus libertus.

Lusus principis intendere.] Nec malè, luxus.

Fabius Rusticus historicus.

Plinius Historiam scripsit.

Aufidij Bassi historiarum, & ætuum.

Cluvius Rufus historicus.

Plutarchus correctus.

Officia data in codicillis.

Lampridij novus verusque intellectus.

Cæcina Tuscus, quis.

Dio correctus.

Curator ludorum.

C. Balbillus.

In eo nomine Seneca &c.

Plinius correcti.

P. Anteius.

Fabius Rusticus.] *Historias eorum temporum scripsit: de quo elogium nostri, in Agricola: Liuius veterum, Fabius Rusticus recentium eloquentissimi scriptores.*

Plinius.] *In libris Historiarum, quos à fine Aufidij Bassi composuit triginta & unum. Ipse in Prefatione ad Titum: Nos quidem omnes, patrem, te, fratremque diximus opere iusto, temporum nostrorum historiam orsi à fine Aufidij Bassi. Eosdem libros intellegit, 11. Histor. nat. cap. LXXVIII. Nec minus mirum ostentum & nostra cognouit ætas, anno Neronis principis supremo, sicut in rebus eius exposuimus. Et cap. LIII. Amnes retro fluere & nostra vidit ætas, Neronis principis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Credo autem scripsisse Aufidium à bellis civilibus ad res Claudij aut paulum infra. Certè vixit eà ætate, & viri optimi (ita appellat) constantiam in lentâ morte Seneca describit epist. xxx. Citantur bina eius fragmenta in Suasoria pro Cicerone.*

Cluvius.] *Non, Cluvius. Est Cluvius ille Rufus, vir consularis, qui huius inferiorisque ætatis historiam scripsit. Plinius lib. VII. Ita secum aliquando Cluvium locutum, Scis Virgini, quæ historiæ fides debeatur: proinde, siquid in historiis meis legis aliter ac velles, rogo ignoscas. Emenda Plutarchum in Othone, apud quem sub initium malè Κλαύδιος Πέπος scriptum & verum. Nominat aliquoties noster, & Suetonius.*

Scriptos esse ad Cæcinam Tuscum codicillos, mandatâ ei prætoriarum cohortium curâ.] *Benè & ad ritum eius aui, Codicillos. Nam officia omnia administrationesque dari à Principe moris, in codicillis. Tacitus in Agricola: Credidère plerique missum è secretionibus ministeriis libertum, codicillos quibus ei Syria dabatur, tulisse. Sidonius lib. 1. Epistol. Vacante aulâ turbatâque rep. solus inuentus est, qui ad Gallias administrandas fascibus prius quàm codicillis ausus accingi, &c. Ingerit idem non conuenienti lectori Suetonius Claud. cap. XXIX. Suppositos, aut etiam palàm immutatos datorum officiorum codicillos. Et Arrian. lib. III. Dissert. Αλλά καὶ καὶ κείνης εἰμι τῆς ἐλλείψεως οἶδας κείνης, τί σε ἐποίησεν εἰδέναι; Καὶ σὺ μὲν καὶ οὐκ ἐκείνου ἐχράσας. χρᾶται σοι ἡ καὶ κείνης πρὸς τὸν μεσοκῶν, καὶ τί σοι ὄφελος; Zeno Imp. l. 1. C. Vt omnes iudices: Aut codicilli alterius administrationis oblatis. & l. XI. C. De Dignitat. Iudices qui se furtis & sceleribus fuerint maculasse conuicti, ablatis codicillorum insignibus & honore exuti, &c. Lampridium verè interpretemur ex istis, in Alexandro: Pontificatus & Quindecimviriatus & Auguratus codicillares fecit, ita vt in Senatū allegarentur. Codicillares, id est, tribuit eos ipse per codicillos: cū antea cooptari à collegis, partim à plebe solerent. De hisdem codicillis interpretor Suetonij locum Tib. cap. XLII. Alteri Syriam prouinciam, alteri præfecturam vrbs confestim detulit; codicillis quoque iucundissimos & omnium horarum amicos professus. Cæcina Tuscus quem hic nominat, est ille qui postea Præf. Ægypti à Nerone relegatus est. Sueton. cap. XXV. Tuscum nutricis filium relegauit, quod in procuratione Ægypti balneis in aduentum suum exstructis lauisset. Dionem corrige: τί δὲ ὅτι καὶ Κίναν Τέσπον ὑπαρῶν, ὅτι δὲ Αἰγύπτου ἀρχὴν ἐλάσας ἐν τῇ βασιλείᾳ δὲ ἐκείνῳ ὡς & εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν ἦγον, ἐποίησεν. & scribe, τί δὲ ὅτι Κακίαν. Superfuit tamen Neroni, & nominat iterum noster lib. III. Hist. Apud Cæcinam Tuscum epulari multos, præcipuum honore Iunium Blæsum nuntiatur.*

Sed vocem vnus ex inimicâ domo adferri.] *Hæsto num scrib. vocem mimi ex mimicâ domo. De Paride enim: & fatalis quidam librorum in iis vocibus error. Refutare tenebras & vigilatam conuiuio noctem.] Hæret sententia: quam explicari posse puto, si legas, Reputaret tenebras.*

PAG. 132. Viuere ego Britannico potiente rerum poteram. at si Plautus aut quis alius remp. iudicaturus obtinuerit.] *Lege notâ interrogandi, Viuere e. B. p. r. poteram? Sequentia scripserim, remp. iudicaturus obtinuerit. id est, si Plautus rerum, iudiciorumve potiretur. Rodolphus legit, remp. inuasurus.*

Vbi nihil pro innocentia, quasi diffideret.] *Rodolphus adnotauit, quasi defenderet. Præfectura annonæ Senio Rufo.] Fenius illi nomen: atque ita semper infra.*

Cura ludorum Arruntio Stellæ.] *Inter dignitates ergo ea res fuit. sic libro XI. Sulpicius Rufus ludi procurator. In lapide præfco Tibure: CVRAT. MVNERIS. PVBLICI. GLADIATORII. Apud Sueton. Cal. cap. XXVII. Curator munerum ac venationum.*

Ægyptus C. Balbillo.] *De hoc Seneca lib. IV. Nat. Quæst. cap. 11. Balbillus virorum optimus, præfectusque in omni litterarum genere rarissimus, auctor est cū ipse Præfectus obtineret Ægyptum, &c. etsi malè vulgo, Babillus. Corruptum & in Plinio idem nomen, lib. XIX. proæmio. Galerius à freto Siciliæ Alexandriam septimâ die peruēnit, Babilius sextâ, ambo Præfecti. scribe, Balbillus. In lapidibus nominatur quidem, TI. IVLIVS. BALBILLVS. SACERDOS. SOLIS.*

Syria P. Anteio destinata.] *Ineptè vulgo, Pantello. errore duplici. Coniectura nostra cerio firmatur è Taciti XVI. Simul annuam pecuniam à P. Anteio ministrari cognoscit; neque*

que nescium habebat Anteium caritate Agrippinae inuisum Neroni.

Statio cohortis adsidere ludis solita.] *Non repeto qua scripsi Epistolic. libro III.*

epistolâ XVIII.

Q. Volusio P. Scipione.] *Ita mei libri, idque Fasti comprobant. Lapis Neapoli,*

Q. VOLVSIO. SATVRN.

P. CORNELIO. SCIP. COS.

AVGVSTALES

QVI. NERONI CLAVDIO

CAESARI. AVGVST. ET

AGRIPPINAE. AVGVSTAE

I. O. M. ET. GENIO. COLONIAE

LVDO. FECERVNT. XII. XII. K. MART.

Nominat & Phlegon in Admirandis, Q. Volusium P. Scipionem cos.

Vt ipse quoque exciperet ictus, & ore præferret.] *Vera lectio. Beatus Maurusque frustra adlaborant in scripturâ codicis Budensis: quem ex hoc aliisque locis scias fuisse non optima nota. Legunt tamen illi, & ore se Caesarem præferret. Ineptè. Hoc noster voluit clarè, excepisse eum ab ignavis ictus, & lasâ facie prætulisse. Plinius lib. XIII. de Thapsiâ: Nero Caesar claritatem ei dedit initio imperij, nocturnis grassationibus conuerberatam faciem illinens sibi cum thure cerâque, & secuto die contra famam cutem sinceram circumferens.*

Aduersus viros feminasque insignes] *Farn. illustres.*

Multi propriis cum globis.] *Melius, inulti.*

In modum captiuitatis nox agebatur.] *Diuino scribend. in modum captæ ciuitatis. Ea enim facies potius, quam carceris custodiae.*

Iulius quidam Montanus.] *Si memoria mihi firma, poëta quidam eo nomine apud Senecam patrem laudatur.*

Senatorij ordinis, sed qui honorem nondum capeffisset.] *Suetonius Laticlauium vocat: tu scito. Ante & sub hoc aenum mos, ut liberi Senatorum, lato clauo induerentur una cum virili togâ, Curiaq. interessent. Ab Augusto institutum, qui Liberis Senatorum, quod celerius reip. aduescerent, protinus virili togæ latum clauum inducere, & Curia interesse permisit. A quo more Ouidius:*

Liberior fratri sumpta, mihiq. toga est:

Induiturq. humeris cum lato purpura clauo.

Idem ergo Laticlauij: iidem capeffendis honoribus destinati. Noster lib. XIV. Valerius Fabianus capeffendis honoribus destinatus. Statius III. Silvarum,

Notus adhuc tantum maioris munere clau.

Alij sunt Tribuni laticlauij, de quibus hac non capio. Iulius ergo Montanus Senatorij quidem loci, sed qui magistratum adhuc nullum cepisset, & tantum laticlauius.

Reuocandæ libertatis ius patroni daretur.] *Non ergo ratum Claudij iudicium, qui Ingratos & de quibus patroni quererentur, reuocauit in seruitutem, Sueton. cap. XXV. In quo Claudius exemplum Atheniensem secutus videri potest, apud quos conuictus à patrono libertus ingratus, iure libertatis exiit, ait Valerius lib. II. cap. VI. & Plutarch. in Solone. Iudicauit ergo quidem ita Claudius, sed in legibus & more Romano aliud fuit, uti audiemus.*

Perscribere tamen consensum Senatus. * Ille an auctor, &c.] *Puto leg. interpungendumque, Perscribere tamen consensum Senatus illi, an auctor constitutionis fieret, ut inter paucos & sententiæ diuersos. Firmant illa Taciti lib. XI. V. At Consules perficere Senatus decretum non ausi, de consensu scribere Cæsari.*

Vi an æquo cum patroni iure agerent, sententiam eorum consultarent, &c.] *Occisus locus, ita vinam & sentiam ego. Ecce tamen vespillones aliquot (non enim medicos) ad hoc funus. Est qui legat: Vi an æquo cum patroni iure agerent, sententiam eorum confutarent, ac verberibus vltro manus intenderent, implere vel pœnam suam dissuadentes. Alius; ut ne æquo cum p. i. a. f. e. conculcarent: ac v. v. m. intenderent, impellerentve p. f. d. Parcite boni viri; non vos, non ego restituemus sine libris. à quibus nihil hic iuuor. Ludibria tamen mea hæc: ut iam nec æquo cum patroni iure agerent. Sententia eorum consultari, an verberibus manus vltro intenderent, impune vel pœnam suetam dissuadentes. Ad manuum intensionem facit aliquid locus è lib. III. Annal. Liberti que etiam ac serui, patrono vel domino, cum voces cum manus intentarent, vltro metuebantur.*

Quid enim aliud læso patrono concessum, quam ut vicesimum vltra lapidem, in oram Campaniæ, libertum releget?] *Quando id aut quâ lege, patrono concessum, quarimus. Suspicio esse ab Augusto, qui, ut Dio ait, lib. LV. constituit tæ dirigi, & ois*

Consules repositi.

Nero perulantet grassatur.

Qui Laticlauij dicti.

Ouidius explicatus.

Adde his l. v. De iure patro. vbi strictus de hac Claudij constitutione.

Senatus saepe referebat ad Principem consulta.

Varia & vana restitutio.

P. A. G. 133. Pœna in libertos ab Augusto

Patres olim filios rus relegabant.

Præfetti urbis iurisdictione quatenus.
* Tit. De plagariis & l. i. De off. præf. urbis.

Dio correctus.

Scribarum ordo. Libertis pretio patebat.

In decurias tributus.

Ministri magistratuum & libertis.

Vigiles & libertis.

Duplex manumissio.

Suetonius correctus auctusque & libris. Iusta libertas.

Non iusta, siue inter amicos.

* Hæ sunt iterationes, quarum mentio Iustin. Nouell. l. x. v. i. i. l.

Plautus illustratus.

Vlpianus aut error.

Aut scripturæ vitium, de quo tollendo coniectura.

Tribunis non est ius vocandi.

De Præfecturâ ararij. Primoid Quæstores tractabant. Mox Adiles.

οἱ τε ἄλλοι πατρὶς τὰς ἐλευθερίας, καὶ αὐτοὶ οἱ πατέρες) σφῶν ἡρόδοτος γέγονε. id est, iura, quibus erga liberos cum alij, tum ipsi patroni vterentur. Et relegatio quidem est ab exemplis aui prisci. Ut enim patres olim filios rus relegabant pæna & molestia causâ, (uti Roscius Amerinus, uti Torquatus à patribus relegati leguntur:) sic patronis relegandi liberos ius nunc tribuit siue quis alius, siue Augustus. Sed in numero numquam ratio? & cur non ultra xx. lapidem? Nihil reperio. Præfectus quidem urbi intra centesimum lapidem cognoscebat: ultra, Præfectus Prætorio: ut notat Vlpianus in * fragm. Pythæanis lib. ix. De offic. procons. Eoque exemplo Severus Imp. Prætorianos milites ultra centesimum lapidem abesse ab urbe iussit, apud Herodianum lib. ii. Et Propper Aquitanus de Symmacho: quem, cum Aram Victoriæ restitui postulasset, iratus Princeps, statim à suis aspectibus pulsum in centesimo lapide, rheda non strata: impositum, eâ die manere præcepit. Dio tamen lib. l. ii. ubi de Præfecto urbis, iurisdictionem eius angustius terminat, ἐξω τῷ πόλεως, μέχρι πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίων σάδιων: ea essent milliaria circiter LXXXVII. nisi in Dione rescribendum sit, ἐπὶ ἑξακοσίων: quod puto. Sanè ad Præf. urbis pertinuisse, audire patronos querentes de libertis, ex Vlpiano clarum l. i. De off. Præf. urbis. Sed Tacitus patrono ipsi hanc relegationem, ut apparet, tribuit: nec tamen videtur usurpari potuisse, siue auctoritate maiori.

Decurias.] Iudiciumne decurias intellegit, an potius scribarum? Puto, scribarum. Qui ordo latè fusus Roma, & non inhonestus. Liberti autem ordinem eum pretio certo emebant, uti è Cicerone haurias l. i. lib. in Verrem: Ad eos me scribas reuoca: noli hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum donis ac scenicorum corollariis, cum decuriam emerunt, ex primo ordine explosum in secundum ordinem ciuitatis se venisse dicunt. Et paullo post, de iisdem: Mirabimur turpes aliquos esse in eo ordine, quod cuius pretio licet peruenire? Scribae huius diuisi per decurias. Sueton. in Claud. cap. i. Corpus eius per municipiorum coloniarumque primores, suscipientibus obuiis scribarum decuriis, ad urbem deuectum. Reperitque sparsim Quæstorios scribas, Edilitios, Prætorios, item Scribas ararij, Portorij, &c.

Ministeria magistratibus & sacerdotibus.] Lictores, viatores, pracones, calatores, præcias.

Cohortes etiam in vrbe conscriptas.] Cohortes vigilum, quæ scriptæ primò ex milite libertino. Strabo, lib. v. Dio XLVIII.

Manumittendi duas species institutas.] Libertas duplex, iusta, non iusta. Iusta quæ vindictâ, censu, testamento data: Non iusta, quæ inter amicos, in conuiuio, per epistolam. Seneca De vitâ beatâ, cap. xxi. i. i. i. Hominibus prodesse natura iubet, serui liberive finit, ingenui an libertini, iustæ libertatis an inter amicos datæ. Rectèque libri veteres aliquot in Suetonij Aug. cap. xl. Seruos non contentus multis difficultatibus à libertate multoque pluribus à libertate iustâ remouisse. Iustâ illâ qui manumissi, planè plenèque liberi: qui alterâ, vinclo adhuc quodam, ut Tacitus ait, attinebantur seruitutis. Imò retrahi poterant in seruitutem. Fragmentum quoddam Ic. veteris à Puteano. Hi qui domini voluntate in libertate erant, manebant serui: & manumissores audebant in seruitute denuò eos per vim ducere. Interueniebat Prætor, & non permittebat manumissum seruire. & addit post: Sed nunc habent propriam libertatem qui inter amicos manumittuntur, & fiunt Latini Iuniani. Scitè ergo ob hunc * iteratæ seruitutis metum Messenio seruus apud Plautum, qui inter amicos manumissus subiicit,

Sed meliore est opus auspicio, liber perpetuò ut siem.

Relinqueretur pœnitentiæ, aut nouo beneficio locus.] Pœnitentiæ, ut retraheres in seruitutem: beneficio, ut vindictâ liberares. Ita apud Plinium lib. vi. i. epist. Facile deflectet ad te, si voles vindictâ liberare, quos proximè inter amicos manumissisti.

Ereptus amittæ libertus Paris, quasi iure ciuili.] Zamiam ergo aliquam in nos motus Vlpianus, cum scripsit l. i. i. i. De condiç. cau. data: Neratius etiam libro Membranarum refert, Paridem Pantomimum à Domitiâ Neronis filiâ, decem quæ ei pro libertate dederat, repetisse per iudicem. filiâque eam Neroni fecit, quæ est amittæ, magnâ suâ librarij ve culpâ. Sed librarium id peccasse clementius est: scribendumque, Neronis amittæ: aut potius, Neronis consilio. quod firmat Tacitus, qui Neronis iussu patratum id ingenuitatis iudicium ait.

Prohibiti Tribuni vocare ex Italiâ.] Non mirum. Quippe qui nec Romæ vocationem habuerint, auctore Varrone: cuius verba in Agellij Noct. lib. xiii. cap. xii. in Italiâ multo minus, quippe cum potestas eorum urbis dumtaxat finibus terminaretur. Vide Dionys. lib. vii. i.

Princeps curam tabularum publicarum à Quæstoribus ad Præfectos transtulit. Variè habita, ac sæpe immutata eius rei forma.] Eam varietatem breuiter exponam, cum temporum luce. Olim arario prepositi Quæstores: notum. Causa immutandi sub Iulio Casare orta, anno urbis dccix. Quia enim absente Casare Quæstores creati nulli, ararij cura Adilibus duobus commissa est: nec rediit post illâ ad Quæstores. Dio disertè notat lib. xliii. Adiles

Adiles ergo praefuisse videntur (non enim immutationem reperio) per annos ferè decem & septem, donec Augustus Praetorios substituit. Factum anno DCCXXVI. Dio lib. LIII. καὶ ἐπεὶ δὴ χρημάτων τῶν δημοσίων ἐδείκνυντο, ἐδανείσασθαι τὴν αἰσίδα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, ὡς τε τῇ διοίκησει σφῶν, δύο κατ' ἔτος ἐκ τῆς ἐξατηρηκότεων αἰρεῖσθαι ἐκέλευσε. id est: quoniam ararium publicum inops pecuniarum esset, quaedam mutuo sumptas in id contulit: & administrationi earum duos Praetura functos in annos singuloselectos praefici iussit. Sueton. cap. xxxvi. Auctor fuit, ut cura ararij à Quaestoribus urbanis ad Praetorios, praetoresve transiret. Tacitus hic. Ideò in monumentis id aui historisq; Praetores ararij, inscripti passim. Mansit ad Claudium, qui curam ararij Saturni Quaestoribus reddidit, quam medio tempore Praetores aut utique praetura functi sustinuerant ait, Sueton. cap. xiv. Ita tamen, ut honores iis extra ordinem permitteret, ait Tacitus, ne metu offensionum segnius consulere. Quem Dio explicat, in Claudio: τὸς ἐξατηρῆς τὰς ἐπὶ τῇ διοικήσει καὶ ἀλλοῖς, ταμειαῖς αὐτῶν καὶ τὸ ἀρχαῖον ἐπέφευγον, ἐχ' ὡς ἐπὶ ἐπιστολῆς σφας (ὅπερ ἐπὶ τῇ ἐκείνων ἀποστολῇ, καὶ ἐπὶ τῇ ἐξατηρηκόντων μὴ πάντα ἐγγίνετο) ἀρχῇ, ἀλλ' οἱ δύο οἱ αὐτοὶ τεῖρα ὅλα ἐπὶ αὐτῶν διοίκησιν, καὶ οἱ μὲν ἐξατηρίας ὁδοὺς ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ μισθὸν ἕτερον ὅπως ποτὲ καὶ ἔδοξαν ἀρξαι. id est: Praetores ararij soluens, Quaestoribus rursus antiquo more id tradidit, non tamen ut annuū eorum munus esset (quod antea & in ipsis & in Praetoribus factum:) sed duo iidem tres annos continuoseam curam sustinebant: eisq; exactis Praeturas statim adipisciebantur, interdum & praemium mercedemq; proinde ac bene se gesserant. Honores ergo extra ordinem iis dati, sunt Praeturae. Sed id ipsum immutans rursus Nero, rediit non ad Praetores (non enim ita appellati amplius) sed ad Praefectos: quos è Praetoris elegit: Itaque clarè Tacitus, Praetura perfunctos dilegit, non Praetores. Ita enim in Tacito corrigendum. Per bella tamen civilia, & Principe nullo Roma, iterum Praetores praefecti videntur: innuitque Tacitus lib. iv. Histor. Praetores ararij (nam tunc à Praetoribus tractabatur ararium) publicam paupertatem questi, &c. In ista enim admonitio facile ostendit aliud fuisse Taciti, id est, Traiani auctore. Gellius lib. xiii. Praefectum nominat, Quod per Quaestorem dixi, inquit, intellegi nunc oportet Praef. arario. nam cura ararij à Quaestoribus ad Praefectos (ita legerim, non Praefectum) translata est. Praefuisse autem eos censo biennium, ex hac sanctione Neronis: certè quidem ita servatum sub Traiano. Plinius Panegy. de se & Tertullo, Nondum biennium compleveramus in officio laboriosissimo & maximo, cum tu nobis Consulatum obtulisti. Et statim: Nobis Praefectis arario, Consulatum antequam successorem dedisti. In iure crebra mentio Praefectorum ararij, ut l. xii. De his quae ut indignis. l. xv. & xlii. De iure fisci.

Aminius Rebius, ex primoribus peritiā legum.] *Libri vet. C. Aminius. nescio an, Caninius Rebilus. Certè (& doleo) ignotus mihi, quicumque hic laudatus Iurisconsultus.*

L. Volusius egregiā famā concessit, cui tres & nonaginta anni, praecipuaeque opes.] *De huius senio Plinius lib. vii. Nuper L. Volusius Saturninus omnium quos in consulatu sententiam rogauerat superstes fuit. Praefectum eum urbi fuisse colligas ex altero Pliny loco: Nuper L. Volusio Saturnino in Praefectura urbis extincto, notum, è Cornelia Scipionum gentis, * Volusium Saturninum qui fuit Consul, genitum post lxxi. annum. Et de divitiis eius, Tacitus lib. xiii. Et quantum Volusio longa parcimonia quaesivit, tantum in te mea liberalitas explere non potest. Sed & tota Volusiorum domus dives. Tacitus Annal. iiii. Volusio vetus familia, neque tamen Praetura egressa. ipse consulatum intulit, opumque, quibus domus illa immensum viguit, primus accumulator.*

Inoffensa tot Imperatorum malitia fuit.] *Ambigo an, amicitia, scribend. uti dicat coluisse eum tot principum amicitias sine offensā. Rodolphus, militia, legit.*

Molem amphitheatri apud Campum Martium.] *Quod totum è ligno struxit, Sueton. cap. xii. Vide librum nostrum, si placet, De Amphitheatro.*

Plebei que congiarium quadragenis nummi viritim dati.] *Illiberalis liberalitas. Corrigo, quadringenis: & do auctorem Suetonium cap. x. Divisis populo viritim quadringenis nummis, Senatorum nobilissimo cuique, &c.*

Vectigal quoque quintae & vicesimae vernalium mancipiorum remissum.] *Ampla populi Rom. vectigalia: nullum, censo, amplius eo quod è servis, libertisque. Rem eam paullo uberius à capite mihi tractanti, aut gratia, aut venia esto. Antiquissimum vectigal Vicesima reperio, quae ad libertos. Institutum anno urbis cccxcvii. C. Marcio Cn. Manlio Cos. Livius lib. vii. Ab altero Consule (Cn. Manlio) nihil memorabile gestum, nisi quod legem nouo exemplo ad Sutrium in castris tributum, de Vicesima eorum qui manumitterentur, tulit. Patres, quia eā lege haud paruum vectigal inopi arario additum esset, auctores fuerunt. Ea Vicesima semper ex hinc exercita, ad tempora Principum inferiorum. Itaque non infrequens memoria in libris. Ab hac aurum Vicesimarium derivo, quod in sanctiore arario: de quo Livius lib. xxvi. Consilibus aurum Vicesimarium, quod in sanctiore arario ad ultimos casus servaretur,*

Inde Praetura functi, aut Praetores.

Iterum Quaestores.

Uique extra ordinem data praetura.

Praefecti è praetoris sub Nerone.

Praetores sub Vespasiano.

Postremo denique praefecti è praetoris.

Qui biennium praerant.

C. Aminius celeberrimus iurifconsultus.

Volusius Saturninus.

* Intellegit Plinius Q. Volusium, qui cos. anno dcccxi.

Vaticinium in Tacito.

PAG. 134. Numerus correctus.

Vicesima vectigal vetus, in libertis.

Vicesimarium aurum.

Inscriptis Arriani lapidibus.

uaretur, promi placuit. *Ad hanc Vicesimam Arriani insignis locus, lib. III. Dissertation. Epi-
deteri, cap. XXVI. ὁ δὲ λόγος οὗτος ἐν τῇ ἀφελύτῳ ἐλδύτῳ. διὰ τὴν δονεῖτε, ὅτι τοῖς εἰκοσώταις ὅτις
μεῖ δὲνα ἀργύριον, & ἀλλ' ὅτι φαντάζεσθαι, &c. In quo loco, vide ut cecutiat vir, alia doctus. Nam
vertit: Servus inprimis cupit se donari libertate. Quam ob causam? an quia desiderat pro tes-
sera vendentibus argentum numerare? Non. sed quia opinatur, &c. Et in Notis ait, εἰκοσώταις
esse qui rem erit exhibito signo aut tessera: manumissos autem emere publice frumenta potuisse ex-
hibita tessera: unde Persius:*

—scabrosum tessera far.

Correctus Ar-
rianus.

*Somnia & nugamenta mera. Corrigo in Arriano, τοῖς εἰκοσώταις. Glossa: εἰκοσώτης, ὁ τὰς εἰκοσὰς
ἀπαυτῶν, Vicesimarius. Verte igitur: An quia vicesimariis argentum dare desiderat? Idem Ar-
rianus lib. II. cap. I. ὅταν ἐν σπέρῃ τις ὅτι σεσηγῇ τὸ αὐτὸ δέλον, & δὲν ἐποίησεν, ἐποίησε. τίς ἐσπέρῃ
τὸ αὐτὸ δέλον. ἄλλο δὲ δὲν, ναί. καὶ εἰκοσῶν αὐτὸ δένα ὁφείλῃ. id est: Cum quis servum suum ver-
terit apud Praetorem, nihilne fecit? fecit. quid? vertit suum servum. Numquid amplius?
Certè. vigesimam pro eo dependet. Cicero lib. II. ad Attic. epist. XVI. Portorii Italiae subla-
tis, quod vectigal superest domesticum, prater Vicesimam? Hec in manumissis. At in servis
receptum, ut quotiens venirent, vectigal pro iis penderet emptor. Id Tacitus fuisse ait, quin-
tam & vicesimam: lectio modo sit certa. Ambigas enim iure, quoniam de hac XXV. nihil alibi
scriptum. Imò scriptum contra: Augustum, cum pecuniâ ad bellum & nocturnos Vigiles ei opus,
instituisse Quinquagesimam venalium mancipiorum. Dio LV. in actis anni DCCLX. τὸ τέλος τὸ
πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ ἡσὶ ἀνδραπόδων ἀράσῃ ἐσήγαγε. Et herclè uti aliarum rerum venalium Cen-
tesima fuit: sic Quinquagesima mancipiorum. ausimq. in Tacito reponere, * quinquagesima.
Alia quinquagesima est, de quâ in Symmacho, & infra, hoc ipso libro. Fuit & Vicesima heredi-
tatum, instituta ab Augusto ad erarium militare: de quâ Dio lib. LV. actis anni DCCLIX. τὸ
εἰκοσῶν ἡσὶ τε κλήρον & τὸ δωρεῶν ἀς αὐ οἱ τελευτῶντες ποιοῦν, πλὴν τὸ παῦν συγγῆδων ἢ καὶ πενήτων,
καὶ εὐέλπῃσι, κατεσχέσατο. Temperavit eam Nerua, & magis Traianus: de quibus multa Plinius
in Laudatione. qui omnino videndus, si vim intellegere aues eius vectigalis. postque illos Anto-
ninus Philosophus, de quo Capitolinus: Leges etiam addidit (sue edidit) de vicesimâ heredita-
tum, de tutelis. Videndus item Paullus lib. IV. Sentent. tit. VI. l. ult. C. de edicto D. Hadrian.
toll. De Vicesima legibus primus scripsit A. Osius, & post eum Macer libros duo. Inuenio & in
lapidibus, PROCURATOR. XX. HEREDITATIVM. item, PROMAGISTER. XX. HE-
REDITATIVM. qui postremus titulus ab eo, quod, uti è Plinio discis, publicani colligebant hoc
vectigal: quorum Magistri, & Promagistri. Satis. nec enim Iurisperitorum frugem demetere
propositum nobis.*

Vicesimæquin-
ta vectigal in
servis venali-
bus.

Quinquagesi-
ma venalium.

* Nisi tamen in
Dione vitium,
& rescribi pla-
ceat, πεντηκο-
στῆς.
Vicesima here-
ditatum.

Promagister
Vicesimæ.

Consultum
pro securitate
dominorum.

Factum Sc. ultioni iuxta & securitati.] Quod Pisonianum dictum, in l. Senatuscons.
De Sc. Silan. & Neronianum à Paulo, lib. III. Sentent. Certè conditum vulgatumque est, Ne-
rone II. & Pisoni Cos. Latum eade re & antea sub Augusto, P. Cornelio Dolabellâ, & C. Silano
Cos. unde nomen Sc. Silaniani: sed minus plenè. Dixerunt plura ante me, Vertranus hoc loco,
& I. Cuiacius, I. Obseru. cap. XVIII.

Pomponia Græcina insignis femina.] Soror filiæ Pomponij Gracini qui consul sub
Augusto: & ad quem Elegia Ouidij IV. De Ponto.

Superstitionis externæ rea.] Christianismi credo accusatam hanc faminam, siue ut tunc
confundebant, Iudaismi. Non ergo superstitionis, sed religionis. Et si uniuersè fateor genus hoc
ad θρησκείαν & inanem externumque cultum, nimis pronum. * Strabo pulchrè & ex Veri adyto:
ἀπαντες γὰρ τὸ δεισιδαιμονίας ἀρχηγὸς οἶον τὰς γυναῖκας. αὐταὶ δὲ & τὰς ἀνδρας περὶ αὐτὰς
τὰς ὁππότεον θεοπρατίας τὸ θεῶν, καὶ ἑορτῆς, καὶ πορνείας, ἀσάβιον δὲ εἶναι ἀνὴρ καὶ αὐτὸν (ὡν ὁ-
εῖται) ποιεῖτο. Superstitionis auctores & duces esse faminas, omnes opinantur. Ex enim uerò
viros inuitant ad superuacuos nimiosque deorum cultus, & dies festos, & venerationes. At raro
profectò vir cælebs & sibi viuens inuenietur talis.

* Lib. VII.

Faminiæ su-
perstitionis.

Viros corrupti-
pant.

Dux Iulij.

Post Iuliam Drusi filiam dolo Messallinæ interfectam.] Duas enim Iulias Clau-
dius sustulit, suasu siue iussu Messallinæ: alteram Drusi, alteram Germanici prolem. Suet. cap.
XXIX. & Dio LX. Seneca in Ludo.

Per quadraginta annos non cultu nisi lugubri, non animo nisi mæsto egit.]
Luctus hic, ut clarum, ob Iuliam interfectam. Ab eius ergo cade quadraginta anni? Falsum. Nam
ea cæsa paullo ante expeditionem Claudij in Britanniam, uti è Dione liquebit tibi. Scribe fide in-
bente me, quattuordecim annos. Mors enim Iulie in annum incidit urbis DCCXVI. à quo ad
hunc Neronis consulatum iusti XIV. anni.

Numerus vi-
uiatus.

Consultianus
Capito.

Consultianum Capitonem Cilices detulerant.] Hunc aut alium sui aui intellegi
Iuuenalis voluit sat. VIII.

—quàm fulmine iusto

Et Capito

Et Capito & Tutor ruerint damnante Senatu,
Pirata Cilicun.

sed magis certo Fabius libro v. 1. Egregie nobis adolescentibus dixisse accusator Cossutiani Capitonis videbatur, Græcè quidem, sed in hunc sensum: Erubescit Cæsarem timere.

Capito accusatus.

Cuius proauum oratorem.] *Vulgò auctorem, pessimè.*

Oblatis in singulos annos quingenis festertis.] *Hunc ergo Suetonius intellexit capite x. Senatorum nobilissimo cuique annua salaria, & quibusdam quingena constituit.*

Auitas opes dissipassent.] *Vulgò, habitas, errore tralatitio.*

Ne pugnam priores adirent, prædicit.] *Probum quod in Romano libro est, priores au-* PAG. 135.

derent. *Vellem etiam, edicit.*
Præfectos militesque tendere omnes extra vallum iussit.] *Quod pæne militaris* Pæna militaris
genus antiquum. Linius lib. x. Cohortes quæ signa amiserant, extra vallum sine tentoriis de-
stituit. Valerius lib. ix. cap. vii. Nève quis eorum intra castra tenderet, nève locum extra af-
signatum vallo aut fossâ cingeret, nève tentorium ex pellibus haberet. Vide & Polyb. lib. vi.
sed propriè de hac ipsâ re, sic Frontinus iv. Stratagem. Domitius Corbulo in Armeniâ duas alas
& tres cohortes, quæ ad castellum initio hostibus cesserant, extra vallum iussit tendere.

Huc quoque & illuc volitans, plura famâ quàm pugnâ extrahere.] *Lego pri-*
mum, hucque & illuc. deinde, ut in libro opt. pugnâ exterrere. Vera sententia, scriptioque. Nam Exterrere.
hoc ait, Teridatem ostendisse potius arma, quàm intulisse, & plura exterruisse aduentus sui famâ,
quàm pugnâ.

Antiochum.] *Commagene regem, ut supra dictum.*

Proditor suo.] *Scribo, sui.*

Ifichi gens haud aliâs socia Romanis.] *Sic emendauimus. Nam libris est, ante alias,* Ifichi, gens.
pugnâ cum Taciti verbis manifestâ. Si enim tunc primum ille: quomodo socj ante alios? At
qui hic Ifichi, Vaticano sunt, Insechi.

Veteri & prouido duci.] *Cuius eruditionis etiam & studij in litteris signum, quod Plinius* Corbulo, inter doctos.
aliquoties Corbulonem inter auctores laudat, quorum operâ usus. uti Indice libri v. & vi. Pa-
trêm egregio viro fuisse suspicor Pomponium, aut Orsitum, suadente Plinio lib. vii. cap. v. Ve-

stilia, C. Herdicij ac postea Pomponij Orfiti (scribere ex libris, Pomponij atque Orfiti) clarissi- Quis illi pater.
morum ciuium coniux, ex his quattuor partus enixa, Sempronium septimo mense genuit, Plinius corre-
Suillum Rufum vndecimo, Corbulonem septimo, vtrumque consulem: postea Cæsoniam ctus.
Caij principis coniugem, octauo.

Disimulato tamen intellectu.] *Ad Taciti phrasim magis, intellecta.*

Ilteo Capitoni.] *Ex lapid. Insteio. Mirum ni idem, qui supra Hostorius dicitur, ubi de* PAG. 136.
recipiendis obsidibus actum. Certè Vaticanæ libere eo loci, Histus, non Hostorius præferebat. Nec Insteius Capi-
moueor, quod ibi centurio dicitur, hic Præfectus castrorum. Potuit enim honore esse auctus. to.

Libratoribus funditoribusque adtributus locus, vnde eminus glandes tor- Expletus locus auxilio Cal-
querent.] *Libratores ergo glandes torquebant? imò tela, lapidesque. Integer locus, quod mi-* pini.
rère, apud Calepinum legitur: vnde eminus lapides & glandes torquerent.

Caput gentis Artaxata.] *Conditam ab Artaxiâ rege, suasu Annibalis Pæni. Plutarchum* Artaxata, quis condiderit.
adi in Lucullo.

In cornibus pedes sagittarius, & cetera manus equitum ibat, productior cor- Emendatus
nu in sinistro per ima collium.] *Expediior omnino & verior erit lectio: productiore cor-* Tacitus.
nuum sinistro. E cornibus, inquit, productius erat sinistrum. & causam addit.

Velut numine oblatum.] *Farnesiano superadditum, velut deum numine.*

Cuncta extra tecta hætenus sole illustria fuere.] *Puto, cuncta extrâ, tecta tenus.* PAG. 137.

id est: extra urbem vsque ad tecta domusque, omnia sole liquida.
Se Quæstorem Germanici, illum domus eius adulterum fuisse.] *Suillus Qua-* P. Suillus
stor, Germanico bello. Annal iv. At P. Suillum Quæstorem quondam Germanici. Adulterum Quæstor Ger-
Senecam in Iuliâ Germanici filiâ fuisse vult. Dixi antè. manici.

Quâ sapientiâ, quibus philosophorum præceptis, ter millies festertium Dio Seneca
parauisset?] *Summa eadem diuitiarum Seneca, expressa à Dione, qui omnes res relictas habet* infensus.
preut culpet virum inculpatum. Ita adulterium illi obiicit cum Agrippinâ: pullarium cum fuisse
ait, idemque vitium ab illo insitum Neroni: causam auctoremque interfectæ matris: aliâque, quæ
homo vanus, præter fidem præterque omnium mentem conuiciatur velut è plaustris. Quibus odij Idem non bo-
causis? aut quo mendacj pretio? Nam Seneca tantò anterior, non iniuriâ non beneficio cognitus nus sincerusq.
illi. Sed credo, iudicij quedam morumque pueritas fuit, quæ eundem illum in Ciceronem exa- virtutum esti-
cuit, quæ in Cassium, Brutum, omnēque bonos. Caueat ab his, moneo, iuuentus: & è campis illis mator.
ita antiquitatum & historia flores legat, ut non colligat venena. At quod ad diuitias elegantiamq;
Seneca

Seneca attinet, vide lector & lege egregium eius libellum De vitâ beatâ: quem scripsit non aliare, quàm ut ora obstrueret calumniatoribus istis. præsertim à capite XVII.

Felicitati submittere.] *Lege, submitteret.*

Q. Pomponium ad necessitatem belli ciuilis detrufum.] *Nihil legi. qui sequuntur, y ferè nominati Seneca in Isido.*

De bonis dam-
natorum.

Filio & nepti pars concedebatur, eximebanturq. etiam quæ testamento matris, &c.] *Ablego te ad Cuiacium, Obseru. VI. cap. XXIII. qui ante me abundè dixit.*

PAG. 138.

Ollius Poppæ
pater.

Se patroni iniurias vltum esse.] *Mallè, vltum isse.*

Ollium honoribus nondum functum.] *Atqui Quæstorium eum fuisse Suetonius autumat, cap. XXXV. Sed Quæstura fortasse non tam honos, quàm aditus ad honorem. Ipse tamen Tacitus lib. XII. Quæsturam inter magistratus recensuit, Agellius, & alij.*

Arabia femi-
næ facie femi-
næ.

Velatâ parte oris, ne satiare aspectum.] *Ad amulationem credo mulierum Arabia, de quibus Tertullianus in libello De virginibus velandis: Arabiae feminae non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, ut vno oculo liberato, contentæ sint dimidiam frui lucem quàm totam faciem prostituere. Sed caussa in hoc nobili scorto, & in illis dispar.*

Rufus Crispi-
nus.

Agentem eam in matrimonio Rufi Crispini equitis.] *Alij, Crispi. Sed Crispinum ei cognomen Pylarchus in Galbâ, noster lib. XV. & clarissimè Seneca seu quis alius (non enim cer- tè Philosophus) in Octauia. ubi Poppæa inducitur:*

—venientem intuo

Comitante turbâ coniugem quondam meum

Gnatumq. properat petere complexus meos

Crispinus, & intermissa libare oscula.

Rufinus Crispinus filius eius à Suetonio nominatur, capite XXXV.

Amantium lo-
quacitas.

Otho, siue amore incautus, laudare formam elegantiamque vxoris apud Principem.] *Verè incautus. & simillimâ vecordiâ ille Candaules apud Iustinum libro I. Hic vxorem, quam propter pulchritudinem deperibat, prædicare omnibus solebat, non contentus voluptatum suarum tacitâ conscientia. prorsus, quasi silentium damnum pulchritudinis esset. Vecordiâ inquam simili, sed & fato.*

Se ire ad illam, sibi concessam dictitans nobilitatem.] *Adhæresco. Fortean, siue concessam à dis iactans nobilitatem, pulchritudinem. Aut, sibi concessam dis dignam nobilitatem. Budens aiunt legi, ubi concessam dictitaret. ex eo diuinabam, ubi congestam delibaret.*

Per genus vitæ quod nemo adæquaret.] *Vidi qui legeret, quod Nero non adæquaret. Ego, Nero haud æquaret.*

Contuberniū.

Nil è contubernio seruili.] *Propriè. Non enim nuptia cum seruis, sed contubernium.*

PAG. 139.

Abusque.

A Tiberio vsque domum principis edoctus.] *Vatic. Tiberio auousque. ex quo fecerim, Tiberio abusque.*

Relegatio, ad
certū opidum.

Massiliensium mœnibus coërceri iubetur.] *Relegandi genus tunc frequens. Sic Iulia opido Rheginorum ab Augusto clausa: Silanus à Nerone Bario municipio Apulia: Dolabella in coloniam Aquinatem ab Othone sepositus.*

Edictum de
numero gla-
diatorum.

Egredi numerum edendis gladiatoribus finitum permittebatur.] *Augustus edixit anno urbis DCCXXXII. μήδ' ὀπλομαχίαν πολιορκίης ἢ δὴς ἐν ἐκείνῳ ἔτει, μήτε πλείονων ἔκδοσι καὶ ἐκείνῳ ἀνδρῶν ποιεῖν. neque sæpius quàm bis in anno gladiatores dare, neque vltra patria sexaginta. Dio LIV. Simile edictum antea à Senatu, de quo Sueton. Iulij, cap. X. Cum multiplici vndique familiâ comparatâ inimicos exterruisset, cautum est de numero gladiatorum, quo ne maiorem cuiquam habere liceret. Saturnalia nostra vide.*

Diuinatio in
Tacito.

Quibusque aliis Romana continentur.] *Insero vocem, res Romana continentur. Sequentia emendavi, distinxi, sublatâ confusione, quæ in libris.*

Impetum eius attinuere senatores.] *Fero. sed præfero meum illud, seniores.*

Publicū, quid.

Leges cuiusque publici.] *Publicum hic non ciuitas aut commune cuiusque opidi, uti censent: sed τὸ δημόσιον, τελωνία. Plautus Trucul.*

Illâ, haud ego, habuit publicum, peruotse interpretaris.

Deferta & sta-
minata Se-
neca lectio.

Seneca epist. CXX. Iam ego paraueram fiscos: circumspiciebam in quod me mare negotiaturus immitterem, quod publicum agitare. quas accerferem merces. Sueton. Cal. cap. XL. Additumque ad caput legis, ut tenerentur publico, quæ meretricium quæve lenocinium fecissent. Seneca iterum Epist. CII. Ille qui & mari & terrâ pecuniam agitabat, qui ad publica quoque, nullum relinquens inexpertum genus quæstus, acceperat. ubi malè substituunt, publicanos.

Quadragesi-
mæ vectigal
sub Theodos.
Arcadio.

Manet tamen abolitio quadragesimæ quinquagesimæque.] *Portorium id fuit, explicatum Quinctiliano in parte, Declamat. CCLIX. Præter instrumenta itineris, omnes res quadragesimam publicano debeant. Sed abolitio hæc Neroniana, non firma. certè Symmachi auo-*

isenum

iterum præbita *Quadragesima*: ut discas è lib. v. *epist.* *Quadragesimæ* portorium non rectè poscitur à Senatoribus Candidatis: quia nostri ordinis functiones onerari geminis incommodis non oportet. Quæso igitur ut humanitatem nostri ordinis editoribus impartias, & vrsorum transuersionem cupiditati mancipum subtrahas. *Etiā Quinquagesima: de quâ idem*: Quæstiores ordinis nostri numquam ferarum suarum portorium contulerunt. Nunc à fratre meo Cynegio V. C. quinquagesimæ vectigal exigitur, quod solos vrsorum negotiatores, utpote quæstui feruientes, oportet agnoscere. De hac *Quadragesimâ* capio *Suetonium Vespas.* cap. i. Huius filius publicum quadragesimæ in Asiâ egit, manebantque (lego, mantantque, quia peruenisse eas ad suum ænum subindicat *Tranquillus*) imagines sub hoc titulo, καλῶς τελευτήσαντι. At in *Caligul.* cap. x l. alia hercle ab istâ, temporaria dumtaxat, & quæ cum impuro illo periit: Exigebatur pro litibus atque iudiciis vbicumque conceptis quadragesima summæ de quâ litigaretur. Sed & *Quinquagesimam* vanalium de quâ supra, disparo ab istâ: sicut *Quinquagesimas* illas *Ciceronis* III. libro in *Verrem*, quæ ad aratores pertinuerunt decumanosque.

Quinquagesima.

Suetonius aliter ac vulgò explicatus. Correctusque.

Quinquagesima variæ.

Temperata apud transmarinas prouincias frumenti subuectio.] *Quæ hac subuectio? illane, quæ Romam? ex Africâ & Ægypto putâ, aliisque prouinciis ad alimenta plebis. An intellegit in ipsis prouinciis modum positum, quò & quatenus frumenta sua adueherent? Fraudes enim & hic committi solere, & molestias obici prouincialibus, è Tacitâ Agricola discas. Emere, inquit, vltro frumenta, & vendere cogebantur. Deuortia itinerum & longinquitas regionum indicebatur, ut ciuitates à proximis hibernis in remota & auia deferrent: donec quod omnibus in promptu erat, paucis lucrosus fieret.*

Obscurior Taciti locus. Frumenti subuectio.

Et ne censibus negotiatorum naues adscriberentur.] *Mutuare huic loco lucem à P. Fabro lib. i. Semeft. cap. xxv.*

PAG. 140.

Sulpitium Camerinum absoluit *Cæsar*.] Sed eundem paullo post cum filio interfecit, ἐγκαλέσας σφισι, αἱτ' *Xiphilinus*, ὅτι Πυθικοὶ ἐκ θεωγόνων ἐπηκαλέμενοι, ἐκ ἐπαύσαντο θεωρημα τῶν ἐχόντων, ἀλλ' ἐς τὰς τῶ Νέερονος νύγας τὰς Πυθικάς ἐκ τῶ δὲ δειμονίας ἡσέβαν. obiciens illis, quòd Pythici ab antiquo dicti, non abstinerent nunc eo cognomine, sed in *Neronis* Pythicas victorias ex similitudine nominis iniuriæ essent. Qui *Dionis* siue abbreviatoris eius corruptus locus, scribòque, ὅτι Ποιητοὶ ἐκ θεωγόνων, &c. *Sulpicy* enim uero non Pythici, sed *Pælici* cognominati, ut liquere potest ex *Fastis*. Quod cognomen ad iniuriam suam trahebat *Nero*, quia ipse solus victor, solus Pythicus. Notabit ergo philologus similitudinem aliquam inter eas voces, veteri germanaque pronuntiatione fuisse.

Immunitas mercatorum frumenti. Sulpicius Camerinus.

Dio bene correctus.

Pælici, Sulpicii cognominati.

Ratio verus pronuntiandi Y. pili, & di-phthongi æ, Lib. ii. Histor.

Pomponium Siluanum.] Est cum *Pompeium Siluanum* in *Tacito* reperias, est cum *Pompeum*. Librariorum ea varietas sit, an hominum, alibi videbo.

Inchoatum à *Druso* aggerem coërcendo *Rheno* absoluit.] Intellegitne fossam *Drusianam*, *Isala* hodie cognomine insignem? quæ *Rhenum* imminuit, exhaust, & quasi coërcuit? An potius aliud opus in *Gallia* ripâ, quo tumidum & vagum cum perniciæ accolarum amnem reprimeret? Videtur. & refero ad aggerem istum, quæ libro v. *Histor. scripta*: Quin & diruit molem à *Druso* Germanico factam, *Rhenum*que prono alueo in *Galliam* ruentem, disiectis quæ morabantur, effudit. Vidi qui molem eam vellent esse *Drusoburgum* ad *Isalam* nunc situm. Ne illi falluntur. Nam quæ potest? In *Galliarum* ripâ ea moles fuisse debuit, non in *Germania*: uti factò *Ciuilis*, *Taciti*que verbis ratio constet. Resellere quidem igitur aliena possum, firmare adhuc ipse nihil.

Agger Drusianus. Vbi is?

Eundem videri cum mole Drusi.

Sed nec illa inuenta.

Helius Gracilis.] E libris, *Ælius Gracchus*.

Qui nationem eam regebant, in quâ tum *Germani* regnabant.] Suspectus maioris vitij locus. Tentabam tamen mederi, germani regnabant: id est, duo illi fratres. aut, in quâ tantum *Germani*: uti dicat *Frisiis* non alios quàm è verâ *Germaniâ* fuisse reges. Sed nos alludimus, manet vltus.

Corruptus locus.

Dubius Auitus.] Labor ut scribam, *Vibius Auitus*, inducente me *Plinio*, qui *Neronis* temporibus præfuisse *Gallia Germaniâ*, inferiori, *Vibium Auitum* significat lib. xxxiv. cap. vii. Statuam *Aruernorum* cum faceret, prouinciæ *Vibio Auito* præfidente. Antea suspicabar de *Didio*: fallebar.

Vibius Auitus.

Aduertère quosdam cultu externo in sedibus Senatorum.] *Armenios & Parthos* sedentes in *Senatu*, uti eleganter *Suetonius* loquitur. Morem autem eum fuisse, & hunc honorem bene meritis sociis, didici è *Iustino*: qui de *Masilienibus* lib. xlii. Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus spectaculorum in *Senatu* datus. Item *Iosepho*, qui *Decretum C. Cæsaris & Senatus* recitat pro *Iudeis*, lib. xlii. cap. xvii. in hac verba: δὲ δὲ αὐτὶ τὴν ὕψην, καὶ παῖσι τοῖς αὐτοῖς, καὶ ἀποστέλλει τοῖς ὑπ' αὐτοῖς πεμφθεῖσιν, ἐν τῇ πυγμῇ μονομαχῶν καὶ ἀγῶν, καὶ ἀποδίδωκεν καὶ τῶν συγκλητικῶν θεωρεῖν: Concedi *Hircano* eiusque filiis, item *Legatis* qui ab eo missi, gladiatorum & ferarum pugnas spectare, in sedibus Senatorum. Et si vetuerat id

Mos honesti legatos sociorum consellu orchestre.

ante

antè, suâ quadam causâ, Augustus: ut in Suetonio leges, cap. XLIV. interdicto tamen non firmo. Sed ait Iustinus ecce, in Senatu: & Suetonius alibi, in equite spectare. nec errent ultra, qui apud Suetonium in Claudio, in Senatoriis, tentant reponere. Sed quod de legatis his ad Neronis tempora Tacitus rettulit, eximium & antiquæ nostræ simplicitatis factum: Tranquillo visum Claudio attribuere, cap. XXV. Errat, me iudice, Tranquillus.

Quinquaginta annorum obsequio.] Libri vet. quadraginta. A clade certè Variânâ ad hoc ævum, quadraginta sex circiter anni sunt.

Quotam partem campi iacere.] Fortè, Quò tantam, aut, quò eam. Vulgatam etiam tolero, & capio.

Servarent fanè receptos gregibus inter hominum famam.] Scriberem, exceptos, & famem.

PAG. 141.
Correctus Tacitus.

Et commotus his Auitus, patienda meliorum imperia. Id diis, &c.] Turbata & trunca forsitan. Lego tamen: Nec commotus h. A. p. m. imperia ait. Disquos, &c.

Terra in quâ vivamus.] Addenda vox videtur, potest.

Curtilius Mancias.

Curtilius Mancias superioris exercitus legatum.] Phlegon De admirandis: Curtilius Mancias legatus in Germaniâ exercitum duxit Q. Volusio & P. Scipione coss.

Sed & fontes hodie salis in Saxoniâ Hal-Is, ad id flumè.

Dum flumen gignendo sale fecundum, & conterminum vi trahunt.] Non abhorret certè à fide, ut hoc flumen, Sala fuerit: argumento vel nominis ipso. Flumen nobile, mihi carum: domicilij olim causâ, & Andrea Ellingeri medici primarij, cuius fides & doctrina, magna mihi dum viam.

Ratio parandi salis in Germaniâ & Galliâ.

Eluie maris arescente vndâ, sed super ardentem arborum struem fusâ.] Hac de re Plin. lib. XXXI. Galliæ Germaniæque ardentibus lignis aquam salinam infundunt. Varro De re Rusticâ I. In Galliâ Transalpinâ intus ad Rhenum, cum exercitum ducerem aliquot regiones accessi, ubi sale nec fossitium nec maritimum haberent, sed ex quibusdam lignis combustis, carbonibus salis pro eo vterentur. Vbi lego, intus Rhenum, particulâ additiâ reiectâ.

Bataui oriundi à Cattis.

Bellum Hermunduris prosperum, Cattis exitio fuit.] Non dissimulo alucinatio- nem & pugnâ viri docti nostratis, qui ab hac pugnâ initia derivat Batava genti. Censet enim victos pulsosque eo prælio Catts, deuenisse maritimos locos ubi nunc Batavia est, & originem dedisse inter Belgas nobilissimæ genti. Cacitatem! Bataui noti celebrésque diu ante hanc æno Neronis pugnam: & Cattorum migratio de quâ Tacitus in libello De Germaniâ, non dubiè antiquior. Bataui, inquit, non multum ex ripâ, sed insulam Rheniamnis colunt, Cattorum quondam populus & seditione domesticâ in eas sedes transgressus, in quibus pars Romani imperij fierent.

Miraculum terreni ignis.

Ciuitas Iuhonum socia nobis.] De hoc igne nimia mira. Pighius amicus noster censebat, Huionum scrib. quoniam in agro cognomini, hodie lapis multus sub terrâ fossilis, idoneus concipere ignem. Sed ego ambigo ne eagens in Germaniâ ipsâ alibi fuerit, non in Belgicâ.

Ruminalis fœtus.

Quanto magis profana, & usu polluta.] Adde vocem è priscâ editione, & usu viliori polluta. Vestes vult sanguinis aut seminis notis sordentes.

Ruminalem arborem in comitio.] De ficu Ruminali & Nauiâ digna lectu Scaliger in Festum, illustrissimum ingenium nostri ævi.

Falsus in Tacito numerus.

Quæ super octingentos & quadraginta ante annos Romuli Remique infantiam texerat.] Damno numerum. Nam hic annus urbis conditæ DCCCXI. Romulus autem Remusque XVIII. dumtaxat annos nati, cum facta Roma est. Non ergo plures ab infantia eorum ad hunc diem annis triginta. Facilis putatio ex Dionysio, Liviò, & aliis. Ita ergo hic emendat, & Octingentos & triginta scribam, ne Tacitus manifestâ sit in culpâ.

I. LIPS

IVSTI LIPSII
AD LIBRVM XIV. ANNALIVM
COMMENTARIVS.

AIO Vipfano.] *Vulgati, Vipfano. Viri docti, Vipfianum cum nominant.* PAG. 142.
Vide Fulvii Nummos, in Apronia gente. Vipfianus.

Triumphales auos.] *Vnum tantum, Poppaeum Sabinum.*

An fecunditatem & verum animum timeri?] *Distinguo, verum animum? Timeri ne vxor. Nam quod V. C. Erricus Memmius legebat, utrum annum, acutius quam verius cenfeo.* Interpunctus Tacitus.

Medio diei, cum id temporis per vinum & epulas incalesceret Nero.] *Romani ergo epulabantur die medio? Non vulgò quidem: non item viri serij, sobrij, sicci. Sed describit Tacitus Neronis conuiuium Adolescentis madidi verè Tempestiuum. Tempus enim ut tardè aliquando iuuentus nostra discat, quid Tempestiua conuiuia, quid Intempestiua. Discat, & dediscat illa quæ nuper hausit à magnis magistris. Aiunt conuiuium Tempestiuum esse, quod tempore celebretur: verbo reque honestum: nec in vitio poni vquam, nisi in libris vitiatum. Ecce alij qui Tempestiuum nihilum differre dicant ab intempestiuo: & in culpâ habitum vtrumque. Tertium vidi, qui conuiuia tempestiua vellet esse, quæ statis certisque temporibus præberent sacerdotes. Inducunt, & seducunt. audite me iuvenes, & cum bono Mercurio, inite viam rectam. Legitima conuiuij hora apud Romanos priscos, Sol occasus. Saluianus lib. 1. Numquid parcam illam tunc agrestemque vitam cum gemitu & dolore tolerabant, cum viles ac rusticos cibos, ante ipsos quibus coxerant focos fumerent; eosque ipsos capere nisi ad vespeream non liceret? Itaque quia vespere cana: ideò prouerby forma in Plauto, de vespere suo viuere. Postea autem Decima haberi cæpta. Clarè ex Cornificio ad Herenniam, ubi describit hominem vanè gloriosum lib. 1 v. Is ad eos quos vocauerat ad canam non in suas edes: Itane? eamus, inquit, hospites. Frater venit ex Salerno. ego illi obuiam pergo, vos huc Decimâ veniote. Hospites discedunt. ille se raptim domum suam coniicit: illi Decimâ, quò iusserat, veniunt. Et ab eâ mente Philippus Vultei inuitans, apud Horatium: Post nonam venies. — Imò actiuos homines & forēses post decimam sæpe. quoniam res & iudicia in foro exercita ad Decimam horam, vti ex Milonianâ Asconij discas. At labente imperio moribusque, octaua hora balnei haberi cæpta, nona ipsa cana. Plinius de Spuriinnâ: Vbi hora balnei nuntiata est, (est autem hieme nona, æstate octaua) in sole anbulat nudus. lotus accubat. Martialis præter locos alios:*

— Imperat exstructos frangere Nona thoros.

Hanc horam qui præueniebant, tempestiuè epulari dicebantur & præmaturè, & conuiuia eorum Tempestiua. qui in longum trahebant, inq. noctem intempestam, iure eorum epule Intempestiue. Qui de multo die, inquam, epulari incipiebant, in eos gulones hac nota & nomen. Plautus probrosè in senem:

Cum suo sibi gnato vnà ad amicam de die Potare.

Hinc apud Catullum, Conuiuia lauta de die: apud Horatium,

— dictus herè illic De medio potare die.

Suetonius de Nerone: Epulas à medio die ad mediam noctem protrahabat. Plinius in laudatione Traiani: Non enim ante medium diem distentus, solitaria cana, spectator adnotatorque conuiuiis tuis immixtus. Linius de Annibale Capua lasciuiente: Cœperunt epulari de die, & conuiuium non ex more Punico aut militari disciplinâ esse. Cicero de Pisone: Qui numquam Solem orientem aut occidentem viderit: culpâq. eum vitij viriusque. Vti & Silius Campanos;

— medioque dierum

Regales epulæ, atque ortu conuiuia Solis

Deprensa.

Hæc tempestiua conuiuia sæpe usurpari solita diebus latis, festisque. Iuuenalis Persicum suum inuitans:

— iam nunc in balnea saluâ

Fronte licet vadas: quamquam solida hora superfit

Ad sextam.

Vult ecce eum ad balneas ire horâ quintâ, præter morem, & ad epulas venire sextâ septimæve. Saturnalibus item vulgò conuiuia ordiebantur à multâ luce. Tertullianus: Non laior diluculo Saturnalibus, ne & diem & noctem perdam: attamen laior honestâ horâ & salubri. Nam lautio semper ante cibum. Item nuptijs. Apuleius apol. 1. Nuptiæ ne illæ fuerunt, an aliud celebratum

bratum officium, an conuiuium tempestiuum? *Ea sunt conuiuia quæ Catoni placita apud Ciceronem: Ego verò propter sermonis delectationem tempestiuis conuiuiis delector. Item Claudio, de quo Tacitus lib. xi. Claudius domum regressus, & tempestiuis epulis delinitus. Quæ epule si mediâ nocte fuissent, non potuit inter eas Messallina esse interfecta, sine querellâ aut verbo historicorum. Alexandro: de quo Curtius lib. vii. Iamque iter parare in posterum iussus, solemnibus & tempestiuo adhibetur conuiuium. Tamen hac conuiuia iure in vitio. Cicero ad Attic. lib. ix. Audio bonis viris hanc cunctationem nostram non probari, multaque & seuerè in me in conuiuiis quidem tempestiuis disputari. Ibidem: Quas eos cænas facere & obire scripsit ad me Sextius? quàm lautas, quàm tempestiuas? Idem lib. iiii. in Verrem, de Apronij cenâ in foro: Statuitur Lollius in illo tempestiuo gladiatorum conuiuium. Et de ipso Verre lib. v. ait eum diem conuiuiis, noctem stupris contriuisse. Quintilianus Declamat. cccxxxi. Neque enim senectutem adfert summus dies, sed longus ordo vitæ. nec ebrietatem facit illa potio, post quam concidendum est; sed tempestiuum conuiuium, & auditas nimia. Seneca De irâ lib. ii. cap. xxviii. Aliena vitia in oculis habemus, à tergo nostra sunt. Inde est, quod tempestiua filij conuiuia pater deterior filio castigat. Addo Taciti locum lib. ii. Histor. Discubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati Tribuni que ex moribus imperatorum seueritatem æmulantur, vel tempestiuis conuiuiis gaudent. Qui vel solus locus sententia mea firmandæ. Cedo enim si non de die illud epulum, quomodo subiungit de luctu inter milites? Quomodo, Puluis procul & arma adspiciebantur, in tenebris? Sanè iterum de Vitellio noster: medio diei temulentus. & Xiphilinus, τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐδαπνάει. Diurnum ergo conuiuium (intellego à meridie, aut circiter) Tempestiuum, quia initum temperi nimis: nocturnum contra, Intempestiuum. Describit Propertius,*

Sic noctem paterâ, sic ducam carmine, donec

Iniiciat radios in mea vina dies.

Suetonius Calig. cap. xl v. Senatum populumque obiurgauit edicto, quod Cæsare præliante, intempestiua conuiuia, circum & theatra, & amœnos secessus celebrarent. Cicero pro Muraenâ: Intempestiui conuiuij, amœni loci, multarum deliciarum comes est extrema saltatio. Curtius lib. vi. Intempestiua conuiuia & perpotandi peruigilandi que infana dulcedo. Et exempla plura. sed is qui cor habent, hac satis: *μὲν γὰρ αὐτὴν ἔτε πᾶσι καὶ πᾶσι βῆσι, ait verbum vetus.*

Stuprum cum Lepido spe dominationis admiserit.] Qui Lepidus antea maritus Drusillæ, conuictus postea coniurationis in Caium. Sueton. Cal. cap. xxiv. Dio Lix. itemque stupri in Agrippinam & Liuillam. Rutilius in Itinerario, de Lepidis:

Haud procul hinc petitur signatus ab Hercule portus:

Vergentem sequitur mollior aura diem.

Inter castrorum vestigia sermo retextit

Sardōam, Lepido præcipitante, fugam.

Litore namque Cosæ cognatos depulit hostes,

Virtutem Catuli Roma secuta ducis.

Ille tamen Lepidus peior, ciuilibus armis

Qui gessit sociis impia bella tribus.

Insidias paci moliri tertius ausus,

Tristibus excepit congrua fata reis.

Quartus Cæsareo dum vult irrepere regno,

Incesti pœnam soluit adulterij.

Primum mali fati Lepidum intellegit, qui cum Q. Catulo dissensit post obitum Sullæ, & in Sardinia perijt. Alterum, qui triumphauit. Tertium, qui conspirauit in Augustam, illius filium. Quartum, de quo hic. Sed cur poëta ait, incestum eius adulterium cum Agrippinâ & Liuiâ: Idco quia maritus Drusilla Lepidus: & cum Agrippinâ etiam sanguine iunctus. Credo enim hunc Lepidum natum ex Emilio Paulo & Iuliâ nepte Augusti. At Iulia soror Agrippinæ; quæ mater Caij, & sororum. Hinc clarum cur Caius successorem illum imperij destinauerit, & quinquennio maturius quàm per leges magistratum capere voluerit: quod Dio tradidit lib. Lix. Erat enim sanguinis gentisque Augustæ, pari cum Caligulâ gradu. Præter rem hac dixi, ad Suetonij historiæ que lucem.

PAG. 143.

Tempore etiam iuta.] Ita libri manus.

Quinquatruum festos dies apud Baias frequentabat.] Suetonius, solemnia Quinquatruum vocat: Horatius item Quinquatrus festas. Causa, quia ij dies Minervæ, leti pueris, virisque. De pueris, Horatius:

— puer ut festis Quinquatribus olim,

Exiguo gratoque fruans tempore raptim.

Et Sym-

Reprehensio ea conuiuii.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Et Symmachus lib. v. Nempe Mineruæ tibi solemne de scholis notum est, ut ferè memores sumus etiam procedente ætate puerilium feriarum. Ad eum diem conuiuium tibi paramus. *Ferie ergo pueris: at viris etiam ludi, & spectacula gladiatorum. Ouidius, de quinque his diebus!*

Sanguine prima vacat: nec fas concurrere ferro.

Causa, quod est illa nata Minerva die.

Altera, tresque super rasâ celebrantur arenâ,

Ensisibus extertis bellica læta dea est.

Hinc discite, secundum *Quinquatrium diem, natalem eiusce poetæ fuisse. Lib. iv. De Tristib.*

Lucifer amborum natalibus adfuit idem,

Vna celebrata est per duos liba dies.

Hæc est armifera de festis quinque Mineruæ

Quæ fieri pugna prima cruenta solet.

Natus ergo, sexto post Martias Idus. Sed & moris ut ij dies iucundè hilariterque traducerentur.

Augustus ad Tiberium: Nos, mi Tiberi, Quinquatrus satis iucundè egimus. Lusimus enim per omnes dies, forumque alcatorium calcamus.

Ducitque Baulos. id villæ nomen est, quæ promontorium Misenum inter & Baianum lacum flexo mari alluitur. *Antea Hortensij villa: tunc in Principum bonis. De eâ non ineleganter Symmachus, eius possessor:*

Huc deus Alcides stabulanda armenta coëgit

Eruta Geryonis de lare tergemini.

Inde recens ætas corrupta Boaulia Baulos

Nuncupat, occulto nominis indicio.

Ab Diuo, ad proceres dominos fortuna cucurrit,

Fama loci obscuros ne pateretur heros.

Hanc celebrauit, opum felix Hortensius, aulam:

Contra Arpinatem qui stetit eloquio.

Fuit etiam Antonie Drusi, uti è Plinio discis lib. ix. cap. lv.

Gestamine sellæ Baias peruectam. *Priscus libris abest vox sellæ. Atque ita sanè xi. libro locutus, In eodem gestamine sedem poscit, sumitque. De Gestatoriâ sellâ, in Electis: Libri iidem, Baulos, non Baias. Malè ex Sueton. cap. xxxiv. Nam Dio hæc parum clarè, & olim mihi imposuit.*

Comiter excepta, superque ipsum collocata. *Ergo is locus in conuiuiis honestior, quotiens duo accumberent. idque rectè, (dissentiant licet) scio monuisse olim. Non refellit me alter Taciti locus, lib. i. i. In conuiuiis Germanici cum super eum Piso discumberet, infectos cibos manibus eius arguentes. Scito enim tres discubuisse, mediumque inter eos Germanicum.*

Et rursus adductus. *Id est, seuerus, compositus, grauis. In Historiis super hac voce.*

Quod contra subsidium sibi. *Romana editio, suffragium sibi? Nec damno. Sanè Suffragari, adiungere & opem ferre est: ut Refragari, obsistere. Inde & Refragium, quod Græcis ἐναντίον. Hegesippus lib. v. cap. xxvii. Gubernator obliquat velorum sinus, & sine refragio scinditur fretum. eaque voce & alij vsi.*

Eminentibus tecti parietibus, fortè validioribus, quamuis oneri cederent. *Vide esse qui legant, quàm ut oneri. haud abre. At mihi etiam vox parietibus, non firma.*

Quos statim acciuerat, incertum an & antè ignaros. *Fides tibi, Corneli, magis cura, quàm Dionis: qui Senecam auctorem impulsoremque unicum Neroni eius criminis facit. idque à fide dignis multis traditum esse. Αλλ' ἐμὸν ἔπος ἐστὶν οὐδὲν ἐν τῇδε αἰσῶνι ἐπὶ τῷ.*

Qui nihil contatus, poscit summam sceleris. *Id est, peragere cupit quod cæpit agere, & extremam velut manum sceleri imponere.*

Hi molium obiectus scandere. *De his molibus ad Baias, Cassiodorus Variar. ix. Quantis ibi molibus termini decenter inuasi sunt? quantis spatiis in visceribus æquoris terra promotæ est? Strabo lib. v. ἡ δὲ πόλις ἐμπορείων γέγενεν) μέγιστον, χειροποιήτως ἔχουσα ὄρμης, διὰ τὸ ὀφθαλμὸν δ' αἶμα. διόπερ τῇ χάλικι καὶ ἐμίζαντες τὴν ἀμφοτονίαν, ἀεὶ βάλλουσι χόματα εἰς τὴν θάλατταν. Virgilius:*

Qualis in Euboïco Baiarum litore quondam

Saxea pila cadit.

Ansonium in eâ re corrigo,

Vel quæ Baianis pendent fluitantia pilis.

Malè enim hætenus, palis. Enimvero pila illa è saxo, ut Virgilius: in eademque voce Liuius corrig. lib. i. Modò intra illam pilam, & spolia hostium. malè vulgò, illa pila. intellegit columellam, quam Dionysius συλίστα dixit, spoliis Curiatorum insignem. Horatia peila, apud Propert.

Pugna gladiatorum per illos.

Natalis Ouidij postea.

Quinquatrus conuiuiis læta.

Bauli villa: & eius possessor.

PAG. 147.

Gestamen, & mæ, pro sellâ gestatoriâ.

Superior locus honestissimus in accubitu.

Adductus, pro serio & graui.

Refragium.

PAG. 144. Dio criminatur Senecam.

Moles Putcolana.

Pila in aquis, è lapide, ut subli ex, è ligno.

Ansonius correctus.

Liuius xl. Portus & pila pontis in Tiberis locant, quibus pila fornices post Scipio addidit.

relapsa sunt: nequis eo me refutet. At de pilis his ad Baias, etiam Seneca, epist. LXXVIII. Omnis in pilis Putcolorum turba consistit.

Glossa egre-
giam indicat.

Multisque vulneribus confecta est.] Sustuli insigne glossema aliquot versuum, qui huc transcripti è Seneca Octavianam verbatim. Eaque omnia iure desunt Vaticano. Non visum id ante me, ne ab eo quidem qui codices Vaticanos inspexisse iacet, miror & indignor. Hac Agrippina mors. At Philostratus lib. IV. De Vita Apollonii, adfirmavit naufragio perisse Agrippinam solutillam illam. Adeo ille & genere & partibus scriptionis sua nugator est.

Philostri su-
pinus error.

Coniuviali lecto.] Non fanebri, & legitime parato.

Villa Cæsaris
in Baiano.

Villam Cæsaris Dictatoris, quæ subiectos sinus editissima prospectat.] Apud ad hunc locum Seneca epist. LII. C. Marius, & Cn. Pompeius, & Cæsar exstruxerunt quidem villas in regione Baianâ, sed illas imposuerunt summis iugis montium. Videbatur hoc magis militare, ex edito speculari longè lateque subiecta.

Seneca sen-
tentia à Me-
nandro offensa
*Stobaei citat.

Sed à Cæsare, perfecto demum scelere, magnitudo eius intellecta est.] Ita fit. currimus ad scelus precipites, quod sedente impetu, veris mox pretiis aestimamus. Aurea gnome, sumptuane à Menandro? certè ab illo antea sic elata.

Οὐδεὶς ξυνοῖδεν ἑκαμυρτάνων, πρὸσον

Ἀμυρτάνει τὸ μέγθος, ὅτερον δ' ὄρεα.

At nemo peccans, criminis sui modum.

Peccando novit, re peractâ respicit.

PAG. 145.

Posteaquam frustra oblata sint.] Perspicuum mendum, Farnes. ablata. Fortè interci- se voces explenda: frustra ab illâ tentata sint. Aut potius adhæreamus Romanae lectioni, optata sint. Interpretor, Posteaquam frustra ea voluerit voveritque Agrippina.

Temporum Claudianorum obliquâ insectatione.] Vulgò, & libris scriptis, oblitâ, Ferretus, obitâ. Nostra emendatio certa videtur, ex ratione prisca scribendi, oblicâ.

Acurum dictu
Africani.

Publicâ fortunâ extinctam referens.] Et imprimis ipsius priuatâ. Hinc illud, iure laudatum Quintiliano, Africani Oratoris ad Neronem super hac morte: Rogant te Cæsar tuæ Galliæ, ut felicitatem tuam fortiter feras.

Seneca oratio.

Aduerso rumore Seneca erat, quod oratione tali confessionem scripsisset.] Quintilianus lib. VII. de hac oratione: Facit quasdam sententias sola geminatio: qualis est Senecæ in eo scripto quod Nero ad Senatum misit occisâ matre, cum se periclitatum videri vellet. Saluum me esse adhuc nec credo, nec gaudeo.

Restitutio in
Tacito.

Quinquatria ludis annuis celebrarentur.] Nōne iam antè celebrabantur? Dixi enim de gladiatoribus. Sed puto hic intellegi scenicos ludos annuos, aut Circenses.

Exitium senatui ac sibi causam periculi fecit.] Locus qui mutilus videatur, & non est. Nihil enim narratur in quo Thraseas offenderit. At scribe mecum fidenter: exitum Senatu. Hoc enim solo sibi discrimen peperit magnus ille vir, quod Senatu egressus est, cum de Agrippinâ referretur. Xiphilinus: ὁ Περπλιος δὲ Θερασέας Παῖτος ἦλθε μὲν ἐς τὸ συνέδριον, καὶ τὸ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ αἰσχρολογίᾳ, καὶ αὐτὸς ἐπαίρει τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ ὁππότεν ἀποφύνασθαι, & ἐξῆλθε, δὲ τὴν αὐτοῦ ἡδονὴν εἰπεῖν καὶ ἠδυνάσθαι, καὶ δὲ ἠδυνάσθαι, καὶ ἠδυνάσθαι. Tacit. XV. hunc ipsum locum respiciens: Olim utrisque infensus, & accedentibus causis in Thraseam, quod Senatu egressus est, cum de Agrippinâ referretur, ut memoravi.

Tacitus in Epi-
curo castris.

Quæ adeo sine curâ deum eueniebant.] Etenim & hic & alibi noster.

Iuniam.] Caluinam, de quâ lib. XII. De Calpurniâ, eodem etiam libro. Statim, Præturâ functos, lego.

PAG. 146.

Vetus illi copia erat.] Ita libri prisca. substituerunt, cura: ad sententiam non malè. Nescio an, copido, siue, cupido.

Habitus verus
citharædi.

Citharâ ludicrum in modum.] Non etiam displiceat, ludiorum. Nummos cerè cuspit illa bellua, in quibus ipse citharædico habitu, in tunica oblongâ, citharam percutiens. Describit eum habitum graphicè Appuleius I. Florido, in personâ Bathylæ: Eique prorsus citharædicus status, deam conspiciens canenti similis, tunicam picturis variegatam deorsus ad pedes deiectus ipsos, Græcanico cingulo, chlamydâ velat utrumque brachium adusque articulos palmarum. Cetera decoris instrumentis dependent. Cithara balthæo cæato apta, structim sustinetur; manus eius teneræ, procerulæ, læua distantibus digitis nervos molitur, dextra psallentis gestu suo fabulum (nescio an, suum sambulum, an verò subfabulum, aut, pulsabulum) citharæ admouet, ceu parata percutere. Ita enim locum eum legimus, distinguimus. Et quod ait de chlamydâ de que cingulo, etiam illa apparent in Neronianis nummis; excipio quod non brachia velat, sed ab humeris dependet chlamys.

Appuleius in
transitu cor-
rectus.

Prisci duces ci-
tharædi.

Quod regibus & antiquis ducibus factitarum memorabat.] Ita in Panegyrico illo ad Pisonem, qui hoc auro scriptus, inserta eadem defensio:

Nec

Nec pudeat pepulisse lyram, cum pace serenâ

Publica securis exsultent otia terris,

Ipse fidem mouisse ferox narratur Achilles.

Quem Ouidio ablatum, viri docti tribuunt Lucano. Neutri ego. Ab Ouidio atas abiudicat: ab Lucano, conditio scribentis. Nam ille quicumque poeta, ignotus fuit, obscurâ domo, fortunâ tenui: & humilius blanditur Pisoni, quàm ut decerneret Lucanum. Ait ecce:

— tu Piso latentem

Exere: nos humilis domus, at sincera parentum.

Sed tenuis Fortuna suâ caligine celat.

At Lucanus certè notus, celebrè: per se, perque uxorem pradiues. Adde Senecam patrum in aula: qui huic humili & tenui protendere manum potuisset, prae Pisoni. Sed & decimonono atatis anno scriptum hoc carmen. nam ait:*

Quamuis nunc iuuenile decus mihi pingere malas

Cœperit, & nondum vicesima venerit ætas.

Quod non conuenit in ætatem Lucani, præsertim cum scriptum sit diu post consulatum Pisonis, & paullo ante detectam, ni fallor, coniurationem. Certè post consulatum diu: quoniam & eloquentia eius specimen Neapoli præbitum celebrat: quod scimus contigisse nos quinquenniali certamine, cum Nero in eadem urbe Græcicâ copiam fecit suæ vocis, annis aliquot post Pisonis consulatum, quem iniit anno urbis DCCCX. Sed nec Statius huius carminis mentionem facit: cum omnia minima scripta eius recenset. II. Silu.

Clausumque Vaticanâ valle spatium.] Credo id à Plinio denotari lib. xxxvi. Tertius obeliscus Romæ in Vaticano, Caij ac Neronis principum Circo.

Instituit ludos Iuuenalium vocabulo.] Qui priuati, & per domum celebrati aut in hortis. Tacitus lib. xv. Acriore in dies cupidine Nero agitabatur promiscuas scenas frequentandi: nam adhuc per domum aut hortos cecinerat Iuuenalibus ludis. Mansit nomen ludorum posteriori ævo, & imperatores quos in Palatio ludos dabant, Kalendis noui anni (de quibus è Iuliano monui ad librum iv.) Iuuenalia videntur appellasse: ab exemplo hoc Neronis. Sidonius:

Ianus fortè suas bifrons Kalendas

Sumendas referebat ad curules.

Mos est Cæsaribus die bis vno

(Priuatos vocitant) parare ludos.

Tunc cœtus iuuenum sed aulicorum

Elæi simulacra torua campi

Exercet spartiantibus quadrigis.

Et addit post descriptionem curulium ludorum;

Iam verò Iuuenalibus peractis.

Vt videantur ij ludi, tunc quidem, scenicum nihil habuisse. Atque ita distinguit etiam, nisi fallor, Capitolinus in Gordianis: Cordus dicit in omnibus ciuitatibus Campaniæ, Piceni, Umbriæ, de proprio illum per quadriduum ludos scenicos & Iuuenalia edidisse. Quod notari volo. Neronis tamen ævo & instituto, scenici: ex Tacito hic, & Plinio qui ad hos ludos respiciens ait Neronem peculiaritheatro in hortis primùm cantasse, & Pompeiano prælusisse. Non prætereo notam Xiphilini, qui hos ludos institutos vult per causam posita à Nerone prima barba. Et hercle ea nominis causa. Iuuenalia enim dicta, quia ut Tirocinij die pueros exuebant: sic barbâ rasâ iuuentutem, transibantque tunc in viros. Vnde illud Domitia amica blandientis Neroni votum: Simul hanc excepero, morivolo, Sueton. cap. xxxiv. itaque is dies Romanis pariter festus. De Octauiano, Dio, lib. XLVIII. ἀμέλγῃ τὴν πώγωνά οὐ καὶ σαρπ τὸτε ἀρῶτον ἑυράμυρος, αὐτὸς τε μέγας ἐώρτασε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν δημοτελεῖ ἑορτὴν παρέχε. καὶ ὁ μὲν καὶ ἐπὶ τῇ ἐπελειῶτι τὸ γένειον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι. id est: Cæsar tum primùm barbâ radens, & ipse diem eum planè festum habuit, & aliis publicam festiuitatem indixit. atque ex eo etiam ipse genas suas læues habuit, ad exemplum reliquorum. Sed & munera peti, darique solent eo die ad barbâ. Ammianus libro xvii. Cæsar cum petenti, ex vsu, gregario cuidam vt barbâ detonderet, dedisset aliquid vile, contumeliosum calumniis appetitus est à Gaudentio. Iuuenalis,

Ille metit barbâ, crinem hic deponit amari,

Plena domus libis vanalibus.

Quinetiam deo alicui sacrari solita, vt apud Græcos virginum puerorumque comæ. Suetonius de Nerone: Barbâ primâ posuit, conditamque in auream pyxidem & pretiosissimis margaritis adornatâ Capitolio consecrauit. ubi emendo, Capitolino, Ioui scilicet, ex Dione. Earinus apud Martialem primâ lanuginem comâque

Pergameo posuit dona sacra deo.

Lucanum non esse auctorem eius Panegyrici. Et sui argumenta.

*Vide Tacit. li. xvi. De diuitiis Mellæ & Lucani.

Circus proprius Neroni.

Iuuenales ludi, priuati.

Iuuenales Imperatorum paulum diuisti.

Ij tunc curules, non scenici.

Aliter quàm sub Nerone.

Iuuenalia cur appellata.

Dies posita barbâ lætus.

Munera tunc data.

Barbâ deo sacrabatur.

Suetonius emendatur.

Tertullianus, De animâ: Quis non exinde aut totum feli (lego, filij) caput reatui vouet, aut aliquem excipit crinem, aut totâ nouacula profecat, aut sacrificio obligat, aut sacro obsignat pro publicâ aut priuatâ deuotione? Censorinus, De die natali, cap. 1. Quidam etiam pro ceterâ bonâ corporis valetudine, crinem deo sacrum pascebant. Quando is mos Romæ cæperit (nam antiquos barbam aluisse satis constat) quæro. Liuius cum agnoscere videtur sub annu urbis CCCLXIX. satis clarè, ubi de Manlio Capitolino in carcerem coniecto: Satis constat magnam partem plebis vestem mutasse, multos mortales capillum ac barbam promississe. Si in luctu promiserint barbam, ergo aliâs raso. Refellit tamen cum Varro lib. II. De Rerust. Omnino tonfores in Italiâ primum venisse ex Sicilia dicuntur post R. C. A. CCCCLIII. vt scriptum in publico Ardea in litteris exstat. eosque adduxisse P. Ticinium Menam. Olim tonfores non fuisse adsignificat antiquorum statua, quod pleræque habent capillum & barbam magnam. Nec ambigo, quin ex ritu sui superiorisque æui aberrauerit Liuius mens & manus. Cicero certè pro M. Cælio etiam Ap. Claudium Cæcum barbaturum inducit, aliquot post notatum Varro æui annis. Bellis Punicis in usu crebro iam rasuram fuisse docent Annalium prisca verba, quæ de Scipione Agellius rettulit, & mirabundus parum cepit. Iuuenes ergo alebant barbam. & idè à Cicerone 1. ad Attic. Comestatores coniurationis barbatuli iuuenes, appellati sine ullâ lasciuia, vt volunt, notâ. & pro M. Cælio ad iuuenes alludens, Non hac barbâ quâ ista delectatur, inquit. iuuenemque à barbâ descripsit Iuuen. Iam senior, cuius barbam tua ianua vidit. Ponebant eam serius, citius, plerumque sub XXI. annum. Macrobius certè in Somnium Scipionis ter septenarium numerum requiri ad radendam barbam adfirmavit. Atque ita Neronem posuisse colliges ex Fastis, annisque. Caligula tamen XX. anno posuit, Suetonij cap. X. At Cæsar Octavianus anno demum XXV. uti clarum ex Dione. Natus enim M. Tullio C. Antonio Cos. posuit L. Marcio C. Sabino. Mutauit ab hoc more primus Roman. Imperatorum Hadrianus, adnotante Xiphilino, & offendentibus Nummis. Hæc Romæ. Apud Græcos quid? Barbam in pretio mansisse ad tempora Alexandri Athenaus ex Chrysippo adserit lib. XIII. cap. VI. sub eo rege radi repertum. Inter philosophos primus barbam aluisse traditur Antisthenes Suida, in voce ῥαδῆναι. Hæc propemodum aliena à Tacito: sed per eum non absurde, vt spero, nec ingratis tuis, lector, mihi nata.

Ratusque dedecus amoliri.] Romana editio, dedecus moliri. quod ego præfero. Apud nemus quod nauali stagno circumposuit Augustus.] Ad Tiberim. de quo stagno supra: Augustus structo cis Tiberim stagno. Et Suetonius. At nemus illud est, quod Cæsarium nemus appellatum. Vide & hic Xiphilinum.

Dabanturque stipes, quas boni necessitate, intemperantes gloriâ consume- rent.] Cui rei data stipes? ad ludosne? Ita olim sanè Apollinaribus ludis factum reperio. Prætor edixit, ait Liuius lib. XXV. vt populus per eos ludos stipem Apollini, quantum commodum esset, conferret. Plinius lib. XXXIII. Populus Romanus stipem spargere cœpit, Sp. Postumio, Q. Marcio cos. Tanta abundantia pecuniæ erat, vt eam conferret L. Scipioni, ex quâ is ludos fecit. Quæ verba ne te fallant. Nam stipes de quâ Liuius, multis annis prior notatione Plinianâ. Sed voluntariam, credo, Plinius intellexit: illa fuit ex edicto. Sed & Augustus stipem Prætoribus dari ad ludos voluit, innuente Dione LIV. initio: τοῖς πρὸς τὸν ἀρχαῖον τοῦ πραιποσίτου οὐκ ἔστιν ἔτι δῆλον δὲ δόξαι πρὸς αὐτοῖς καὶ ἄλλοις, nisi tamen τὸ ἀρχαῖον intellegi voluit potius, quàm δῆλον. Stipes aliâs vssitatè dabantur diis, & ad res sacras. Seneca de Benef. VII. Omnia deorum sunt: tamen diis posuimus domum, & stipem iecimus. Et Epistola CXVI. Colitur autem non taurorum optimis corporibus contrucidatis, nec auro argentoque suspenso, nec in thesauros stipe infusâ, sed piâ & rectâ voluntate. Varro de L. L. Diis cum thesauris assem dant, stipem dicunt. Ita in capita fontium, quæ sacra, stipem iaciebant. Plinius lib. VII. epistol. de Clitumno: Fons purus & vitreus, vt numerare iactas stipes, & relucens calculos possis. Seneca lib. IV. Quæst. Natural. de Nili venis: In hæc ora stipem sacerdotes, & aurea dona Præfecti, cum solemne venit sacrum, iaciunt.

Ipse scenam incendit.] Restitui ex libris. Vulgò, ipse scenas incedit. Assistentibus familiaribus.] Falsò. Nam Vatic. absistentibus facies. Farnes. assistenti- bus facies. Similisq. lectio Budensis: quod facile odorèr is à Rhenano coniectante, absistentium facie. Vtrumne, assistantibus facibus? Certè noctu & ad lumen etiam hi ludi exerciti. sequiturque: Illi dies ac noctes plausibus personare. & ait, postremum in scenam venisse Neronem. Ergo ad lumen. Infra etiam, Noctes quoque dedecori adiectas. Sed & Suet. Calig. cap. XVI. Quon- dam etiam & nocturnos ludos præbuit accensis facibus. Noster iterum infra: Latitæ magis, quàm lasciuia dari paucas totius quinquennij noctes, quibus, tantâ luce ignium nihil illicitum occultari queat. Vos diuini conferte operam, si mihi Phæbus hic non fauit.

Accesserat cohors militum.] Ita legend. non quia Suetonius cap. XXI. ita narrare vi- deatur, sed quia res poscit. Nam Suetonius de alio ibi & publico theatro.

Mos radenda
barba, quando
cœperit Romæ.

Liuius & Var-
ro diuersi.

Abertasse Li-
uium videri.

*Lib. III cap.
III.
Iuuenes soli
olim barbati.

Quo anno ab
his posita.

Hadrianus pri-
mus reduxit
barbam.
In Græciâ quâ-
do radi cœpe-
rit.
Antisthenes
primus barbæ
auctor philo-
sophis.

Stagnū nauale.

Stipes ad ludos

Stipes diis po-
sita.

Et ad capita
fontium iacta.

Ad facies Nero
cantauit.

In concordia
est Tacitus cū
Suetonio, aliter
quàm censent.

Nero inter
poetas:

Vt quidam vo-
lunt, bonos.

Disensus super
versibus Nere-
nis.

PAG. 147.
Apion rex.

Sollicitata in
Rufo scriptio.

I. O. M. ET, G É N I O

VENA: LIG

P. ACILIVS. CERDO

VOTVM SOLVIT

NERONE. CAESAR.

A V G I M O I I I .

COSSO. LENTVLO. COSSI. F. COS

Quinquennale
certamen Nea-
poli.

Quando ibi
institutum,

Etiam in Indcâ
fuit.

Pompeius pri-
mus auctor
mansuri thea-
tri.
Cēsores antea
tollebant.

rius

Et Scipio Na-
fica.

Tertullianus
illustrior fa-
ctus.

Temporaria
scena.

Sederunt Ro-
mani in Circo,
at non theatro

Prætoris, edi-
tores ludorum

Equestres ludi,
à quibus petiti.
A Thuriis, vult
Tacitus: ab E-
truscis Livius.

Athletas, quis
primus dede-
rit.
Val. lib. 11.
cap. 1111.
Ludi Græci.

Ludi trilingues

Certamina sa-
cra.

Græcis vesti-
bus vñ vulgò,
per ludos Græ-
cos.

rius lib. 11. cap. 1 v. Theatra inchoata quidem sunt à Messallâ & Cassio Censoribus; ceterum auctore Scipione Naficâ, omnem apparatus operis eorum subiectum hastæ vñire placuit. *Appianus Civil. 1.* τὸ δὲ ὑπὲρ χρόνῳ Σκιπίων ὑπάρχας καθεῖλε τὸ θεῖον ἔργον ἔργον καὶ Ἀδύκιος Κασσιός ἦρχε, καὶ ἡδὴ πρὸς τέλος ἐλάμβανεν, ὡς καὶ τὸδε εἰς αἰῶνα ἀρχὸν ἐτέρεον, ἢ ἔχρησιμον ὄλως Ἑλληνικαῖς ἡδυπαθείαις Ρωμαῖς ἐβίβει. *Eamque in rem S. c. interpositum, quod legis nomine Tertullianus intellexit in Apolog.* Quoniam illæ leges abierunt, quæ theatra stuprandis moribus orientia, statim destruebant?

Antea subitariis gradibus & scenâ in tempus structâ ludos edi solitos.] *Ausonius:*

Ædilis olim scenam tabulatam dabat

Subito excitatam, nullâ mole faxeâ.

Si vetustiora repetas, stantem populum spectauisse.] *Valerius ait, S. c. cautum, nequis in vrbe, propiusve passus mille, subsellia posuisse, sedensve ludos spectare veller. Sessio- nem tamen adstruere Livius & Dionysius videntur lib. 1. sub Tarquinio rege:* Loca diuisa patri- bus equitibusque, vbi spectacula sibi quisque facerent, fori appellati. Spectauere furcis duode- nos ab terrâ spectacula alta sustentibus pedes. *Sed tantum in Circo.*

Quoties P. R. federet.] *Libri scripti, Prætor federet. Facile & verè emendes, Prætores ederent. Enimvero editionem ludorum magistratibus incubuisse, præsertim Prætori, notum iis qui in vestibulo versantur antiquitatis. Facit huic parti illa responsio: Nec proinde magistra- tus rem familiarem exhausturos, &c.*

Nullâ cuiquam ciuium necessitate certandi.] *Secutus sum manuscriptos. Vulgata scriptio tamen recta adæquè, spectandi. Vtrumque enim factitatum sub his comædis principibus, ut viri illustres & ad certandum cogerentur & ad spectandum. Nec displiceat geminari, neces- sitate spectandi aut certandi.*

Abolitos paullatim patrios mores funditus euerti per accitam lasciuia.] *Libris meis abest τὸ, euerti. & omiseris rectè. Scribi etiam possit, & verti.*

Specie orationum & carminum.] *Ad Muscum certamen referto.*

An iusticiam augurij, & decurias equitum.] *Vitium: cui medendo impar ego.*

Non abhoruisse spectaculorum oblectamentis.] *Farn. oblectamenta. verè.*

A Thuriis equorum certamina.] *Atqui Livius lib. 1. etiam, equos à Thuscis derivat. Ludicrum fuit, equi pugilesque, ex Etruriâ maximè acciti. Et cum equorum certamina anti- quissima Romæ sint, vix videntur ea petiisse tam longinquè. Magna Græcia certè & illa ora in quâ Thurij, non tam pernota tunc Romanis. Quæ tamen frons mea à Tacito dissentientis? Thu- rij vicini Tarentinis ab iisque euersi, ut Strabo narrat: quorum olim Sybaris opidum celebre deliciis. Ab Augusto colonia illuc deducta, Copie.*

Ludos curatius editos.] *Germana Cornelij vox, non, accuratius, ex libris.*

Ducentis iam annis à L. Mummij triumpho.] *Et paullo pluribus. quoniam trium- phauit de Achæis & Corinthiis Mummus anno vrbs. DCV III.*

Qui primus id genus spectaculi in vrbe præbuerit.] *Quod genus? gymnicoſne? inclinabam. sed primus athletas dedisse legitur in adilitate Æmilius Scaurus, multis post annis. Poteſt igitur capere ludos Græcos. Nam antea noti tantum Osci & Latini. Cicero ad Marium lib. v 11. Non enim puto te Græcos aut Oscos ludos desiderasse: præsertim cum Oscos vel in Senatu spectare possis, Græcos verò ita non ames ut nec ad villam tuam viâ Græcâ ire soleas. Hos triplices ludos Tranquillus in Iulio intellegit, cap. xxxix. Ludos regionatim vrbe totâ de- dit, & quidem per omnium linguarum histriones. Et Aug. capite xliiii. Ludos fecit non- numquam vicatim, ac pluribus scenis, per omnium linguarum histriones.*

Efflagitandi certamina Græca.] *Certaminis vox ad gymnasium spectare potius videtur, quàm ad scenam. Sed & in scenâ ipsâ certamen quoddam victoriæ.*

Totius quinquennij.] *Ita scripserim, non, potius.*

Redditi quamquam scenæ Pantomimi certaminibus sacris prohibebantur.] *Certamina sacra, siue. ἱερὰ ἀγωνία, ὧν τὰ ἀθλὰ & σεπὰ μόνον, definit Pollux, libro 111. Tale hoc Neapolitanum, quod & ἱερὸς ἀγὼν à Strabone dicitur.*

Eloquentiæ primas partes nemo tulit.] *Farnesiano abest, partes rectè.*

Græci amictus quos per eos dies plerique incesserant.] *Libri leuiter aberrant. Nam Farnes. Cirætiâ iactam quo. Vatic. Græciâ iactus ta quo. Dixi aberrant. nam verâ lectio hæc: Græci etiam amictus, quâ per eos dies p. incesserant. vel, quos p. e. d. p. ingesserant. Græcicum scilicet hoc certamen fuit, & ideo amiciebantur plerique ad morem Græcum, palliati crepidatique. Hæsi olim: sed expedit me planè Dio lib. LX. de hoc ipso spectaculo, Neapoli: ἐπεὶ ἐν γὰρ τῇ Νεαπόλει καὶ παντάπασιν ἰδιωτικῶς ἐστὶν τὰ τὰ δὲ ἀλλὰ Ἑλληνικῶς & αὐτὸς καὶ οἱ σιωπῶντες αἰ δὲ τὰ τὰ*

διηγάτο, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μουσικῆς θεωρίαις ἰμάτιον καὶ κρηπίδας, ἐν δὲ τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι πορφύ-
 ρεῖα καὶ σέφανον χρυσὸν ἐλάμβανε. id est: Deinde & Neapoli planè priuatum se gessit. Nam
 cum in aliis, & ipse & qui cum eo erant, Græcorum ritu vixerunt, tum etiam in Musico spe-
 ctaculo pallium & soleas induit, & in Gymnico agone vestem purpuream & auream coronam
 accepit. Et simile quod in Commodò tradit, quotiens theatrum ingrederetur, solitum sumere
 χαλκίδα ὀλοπόρφυρον ἢ ἐλλεινικὸν ἔσπον, καὶ σέφανον ἑκατὶ λίθων Ἰνδικῶν & χρυσὸν πεποιημένον.
 Ex his facile intellego restituoque Suetonii locum Domitiani cap. i v. Certabant etiam & prosa
 oratione Græcè Latineque, ac præter citharædos chorocitharistæ quoque & psilocitharistæ. In
 stadio verò cursu etiam virginum certamini præsedit crepidatus purpureâque amictus togâ
 Græcanicâ, capite gestans coronam auream. Corrigo & distinguo: & psilocitharistæ: in stadio
 verò cursu etiam virgines. Certamini præsedit, &c. Vera lectio, vera mens: Certasse præter ci-
 tharædos, etiam chorocitharistas, & in stadio, certamine cursus, etiam virgines. At certamini
 toti quinquennali præsedisse Domitianum ritu Græco, purpureâ togâ, & coronâ ornatum. Dixit
 enim Togam: mallem chlamydem, vii idem scriptor Neronis cap. x x v. reditum in urbem descri-
 bens habitu Græcanico: in veste purpureâ, distinctâque stellis aureis chlamyde, ubi, veste, glos-
 sematim puto, deleo que. Item Dio supra, & Capitolinus in Pertinace: Purpureâque chlamy-
 des Græcanicas.

Suetonii lectio
& distinctio
restituta.

Apud Simbruina stagna, cui Sublaqueum nomen est, istæ dapes.] Plinius lib. i i i. Anio lacus tres amœnitate nobiles, qui nomen dedere Sublaceo (ita enim potius
 scrib. quia à lacu) defert in Tiberim. Addubito num vox Tacito desit, legendumque: villa cui
 Sublaceum nomen. Certe Neronis villa Sublacensis Frontino de Aqueduct. cognita. Philostratus
 lib. i v. De vitâ Apollonij ad hanc rem addit, calicem Neronis, quem iam ori admoerat, ful-
 mine excussum.

PAG. 148.
Sublaceum.

Villa Subla-
censis.

Consuleret sibi & turbis.] Vel, sibi & vrbis.

Quia fontem aquæ Martiæ nando incesserat.] Vera lectio. frustra turbant libri,
 qui partim, aquæ marginæ, partim, morgio, referunt.

Videbaturque potus sacros & carimoniam loci corpore toto polluisse.] Imò,
 corpore loto. Fontes & capita aquarum præcis sacra: in iisque natæ nefas. Plinius lib. i i x.
 de Clitumno: Pons terminus sacri profanique: in superiori parte nauigare tantum, infra etiam
 natæ concessum. Imò in quibusdam aquis nauigare etiam vetitum. Idem libro eodem, de lacu
 Vadimonis: Nulla in hoc naus (facere enim est) sed innatant insulæ, &c. Seneca epist. x l i. de
 his carimoniis: Magnorum fluminum capita veneramus, subita ex abdito vasti amnis eruptio
 aras habet: coluntur aquarum calentium fontes, & stagna quædam vel opacitas vel immensa
 altitudo sacrauit.

Fontes flumi-
num sacri.

Inque iis nata
re nefas.

Sicut in qui-
busdâ lacibus.

Alterum impetu captum.] Vox addita auctore Vatic.

Haud ignobilis Barbarus cum telo repertus.] Vnus Megistanum. estq; ille ipse, de
 quo Frontinus sic narrat. Domitius Corbulo, cum Tiganocertam obsideret, in quemdam ex
 Megistanis quos ceperat, animaduertit. caputque eius ballistâ excussum, intra munimenta ho-
 stium misit. Id fortè decedit in medium concilium, quod tum cum maximè habebant Bar-
 bari. ad cuius conspectum velut ostento consternati ad deditionem festinauerunt.

Lux noua à
Frontino.

Pars Armeniæ ut cuique finitima, pars * Nipolique & Aristobolo atque An-
 tiocho parère iussæ sunt.] Latet in corruptione nomen alicuius regis. Fortè, Thraseypoli-
 que. qui dynasta alibi in finitimis Armenia locis.

PAG. 149.

Vetus opidum Puteoli ius coloniæ & cognomentum à Nerone adipiscun-
 tur.] Puteoli, ais, adipiscuntur ius coloniæ? Ego verò aduocationem peto, ut deliberem. Nonne
 enim iam pridem id opidum eo iure? Liqueat ex Lilio, Velleioque, qui coloniam Puteolos deductam
 volunt anno urbis DLX. P. Scipione Africano ii. Ti. Sempronio Cos. Sed & lapides testan-
 tur hodie: AB. COLONIA. DEDUCTA. ANNO. XC. & EDILIS. COLON. PV-
 TEOLANORVM. & GENIO. COLONIE PVTEOLANORVM. An colonis eorumq;
 posteris intermortuis, colonia esse desit? an tempore interiecto transiit ad municipale ius? Cice-
 ronis certè duo municipium fuit, non colonia. Oratione pro M. Cælio: Nam quod est obiectum
 municipibus adolescentem non esse probatû suis, nemini vniquam præfenti Puteolani maio-
 rem honorè habuerunt, &c. Concutit me tamen iterum Frontinus in Catalogo coloniarum, cuius
 verba è manuscripto: Puteoli, colonia Augusta. Augustus deduxit. ex vno latere iter populo de-
 betur ped. xxx. Ager eius in iugeribus veteranis & Tribunis legionariis est assignatus. Colonia
 ergo adhuc recenti auro. Recreat Agellius lib. xvi. cap. xiii. qui ostendit sæpe commutari solere
 colonias in municipia, & contrâ. Nisi tamen Cornelij verbis ea vis, ut velit vniuersum opidum
 incolâque (plures autem inquilini eius loci, ob commercia & mare) præter eos qui restabant ex
 colonis Augustais, colonico iure donatos. Et sanè duplex hoc genus hominum in coloniis fuisse, è
 Cicerone

Puteoli, quan-
do deducta.

Nodus in eâ re
quem implicat
Tacitus.

Coloniz in
municipia, &
eotrâ mutans.

Cicerone clarum, pro Sulla: ubi dissidia etiam inter Pompeianos (gerant ciues veteres) colonosque recenset. Quem vide. Alterum horum nisi sit, tu videris: mea in his salebris haeret nauis.

Pighij iudiciū.

* In Hercule
Prodicio.

* Placet eruditissimo nostro Pighio truncum locum esse, ob causas ipsas quas in Commentario dixi. Itaque supplet voce additâ, Puteoli nouum ius colonix. * Ipsum vide. Nam nos sententiâ nostrâ non demonemur, quam in extremâ Notâ posuimus, de toto opido in colonia ius nunc translatò.

Milites sine
coniugibus.

Neque coniugiis suscipiendis, neque alendis liberis fueti.] *Milites itaque olim sine uxore ut apparet. nec ritu, sed lege id vetitum ait Dio lib. l x. τοῖς στρατομένοις ἐπειδὴ γυναῖκας ἐκ ἐδωμάτων ἐκ γὰρ τῶ νόμον ἔχον, τὰ τῶ γεγραμμένων διατάγματα ἔδωκε. id est: Militibus quoniam ex legibus uxorem habere non poterant, iura indulgit maritorum. Resoluisse hoc ius*

Seuerus tamen
admisit eos ad
nuptias.

Contubernij
his semper mi-
liti, in provin-
cijs.

Senerus Imp. videtur, si recte capio Herodianum lib. III. τοῖς στρατώταις, inquit, πολλὰ συνεχώρησε, ἀ καὶ οὐδ' ἓτερον εἶχον. καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρῆσασθαι ἐπέτρεψε, γυναικὶ τὴν συνουσίαν. Certè enim de coniugio legitimo capiendum videtur. quia contubernij militibus, opinor, semper ius. A Junone arcebant eos, non à Venere Romana leges. Testis Linius lib. XLIII. qui quattuor millia hominum à Senatu petisse opidum ubi habitarent, ait: qui nati in Hispaniis ex militibus Romanis, & mulieribus Hispanis cum quibus nullum conubij ius. Imò peregrini milites, id est, non ciues, non amicis modò habuisse videntur, sed uxores. nisi me inducunt frustra tabulae Vespasiani

Ambiguus in-
tellectus ver-
borum Hero-
diani.

& Domitiani aeo: quibus insculptum ciuitatem datam militibus è classe Rauennate, & cohortis III. Alpinorum, itemque concubium cum vxoribus quas tunc habuissent cum est ciuitas iis data, aut quas postea duxissent. Tamen pugnat in eam sententiam Tertullianus, qui suo etiam aeo calibes fuisse milites ostendit. Auum autem eius, sub Seueri. ait in exhortatione ad Castitatem: Scilicet solis maritorum domibus bene est? Perierunt cælibum familiæ, spadonum, militum, aut peregrinantium sine vxoribus? Non enim & nos milites sumus? Seueri ergo permixtus aut ad Prætorianos tantum pertinuit: aut verba artè capienda, vt tantum permiserit συνωικήν γυναιξί, cohabitare feminis, sub eodem tecto agere. & contubernales habere, non legitimas uxores. Sed non repugnat, inquit, toti huic sententia Linius, qui disertè uxores militibus at-

Liuius abnuer
videtur.

Is nobis adiun-
ctus.

tribuit? Vt ecce libro XXI. in Scipionis exhortatione ad milites: Vnusquisque se non corpus suum, sed coniugem ac liberos armis protegere putet. Et alibi. Respondeo. Temporaneam tunc (bello Punico secundo) militiam fuisse, nec legibus suis, vt postea, deuinctam. Capiebantur, mittebanturque milites, non pro stipendiorum tempore, sed bellorum. At perpetua & firma XXV. annorum militiâ institutâ, hoc quoque inductum de calibatu. Sanè etiam Iurisconsulti hac causâ, causam soluendi matrimonij Militiam numerant. L. LX. Bonâ gratiâ dissolui matrimonium illud dicitur, quod propter sacerdotium, sterilitatem, valetudinem, militiam, retineri non potest.

Ratio deduce.
di colonias.

Non enim, vt olim, vniuerſæ legiones deducebantur.] *Exprimit deductionem veterem Hyginus:* Multis legionibus contigit bellum feliciter transigere, & ad laborioſam agriculturæ requiem primo tyrocinij gradu peruenire. Nam cum ſignis & aquilâ & primis ordinibus ac tribunis deducebantur.

De appellatio-
nibus quid
olim.
Ex infrequen-
tes.
A Prætoris ad
Prætoris ap-
pellatum.

Item ad Tri-
bunos.

* Timidè au
bigò, nū scri
in Tranquill
Præf. delegant
urbn.
Augusti scitū
in appelland

Causas pler-
que sibi ser-
uit.

ex ritu sui auctoris Dio, quam Augusti. Certè à Senatu ad Principem appellatum Tiberij imperio sunt exempla in nostro scriptore. ut lib. i. v. iisque instantibus ad Imperatorem prouocauit: & alibi post eum Caius magistratibus liberam iurisdictionem permittit, ait Suetonius cap. xvi. id est, si ne appellatione plenam priscamque: sed id non diuturnum fuit, non magis quam permissa ab eo committorum libertas. Dio mihi auctor lib. lvi. sub Caio receptum, ut iudicia quedam Senatus tractaret, ita tamen ut ab eo Princeps appellaretur. Sed appellatio Principis, ut apparet, non sine pœnâ fuit. pœnâ, dico, in eos qui temerè appellassent. Quo exemplo nunc Nero auctum honorem Senatus it, statuitque ut eadem pœnâ, qui illum temerè à priuatis iudicibus appellassent, tenerentur, quâ qui Principem. Sententiam hanc satis capio: confirmationem quero & exempla. Nihil enim præ manu mihi quod istuc faciat, nisi forte quæ de pœnâ præiudiciali eorum qui à Praefecto urbis appellassent, Symmachus scribit lib. x. duobus locis. Quem tu cupido lector vide. Mihi à latere tragulam inicit Tranquillus, qui hanc ipsam rem tangens, cap. xvi. nihil eorum quæ Tacitus, sed hoc tantum dicit, Cautum ut omnes appellationes à iudicibus ad Senatum fierent. Haret id spiculum, & non euello.

Repetundarum damnatur, atque Italiâ exigitur, ne grauiore pœnâ afficeretur, Vibij Crispi fratris fauore enixus.] An ergo in crimine repetundarum pœnâ grauior, quam relegatio? Attente legas. quia nec relegatio quidem. Olim sanè exsilium fuit, & æstimatione, uti Asconius notat in Verrem, & Cicero subindicat non semel: sed secuta lex Iulia immutauit. Ex eâ pœnam fuisse adfirmo, Amissionem ordinis, & æstimationem: nihil ultra id est, qui damnatus eo crimine esset, Senatu moueretur, & iudices acciperet ad æstimandam litem. Haurio ex Tacito infra: Exin à Cossutio Capitone, qui nuper Senatorum ordinem precibus Tigellini foceri sui reciperauerat. Is autem repetundarum lege damnatus, lib. xii. Et i. Hist. Redditus Cadio Rufo, Pedio Blasio senatorius locus, qui repetundarum criminibus sub Claudio aut Nerone ceciderant. Apertius ex Plinio lib. i. i. epistol. ubi Marius Priscus, accusantibus Afris, sponte Senatu abiit, & iudices petiit, omisâ defensione: scilicet quasi eâ ratione satisfactum legi. & lib. i. v. cum Bassum Babius Macer lege repetundarum tenerensuisset, mitigans Cadio, saluâ dignitate iudices dandos pronuntiauit. id est, ut in Senatu remaneret, factâ saltem æstimatione. Vide Epistolas ipsas, & volens fauebis sententiæ huic. Ab hac re Suetonianis verbis lumen, Othonis cap. i. Tantum potentia, inquit, valuit, ut damnatum repetundis consularum virum, priusquam planè restitutionem ei impetrasset, non dubitaret in Senatum ad agendas gratias introducere. Motus enim ille quicumque Senatu erat: sed Otho quasi planè restitutum in Senatum intraduxit. Hæc ergo ordinaria pœnâ: sed grauius & plerumque extra ordinem in id crimen auimaduersum, pro delicti modo. Atque ea Macri mens leg. v. i. Ad leg. Iul. repet. Hodie ex lege repetundarum extra ordinem puniuntur. & plerumque vel exilio, vel etiam diutius, prout admiserint. quid enim si ob hominem necandum pecuniam acceperint: vel interfecerint innocentem? Eademque ratione Plinius scripsit, excessisse Priscum immanitate & seuitiâ crimina, quibus dari iudices possent, cum ob innocentes condemnandos, interficiendos etiam pecunias accepisset. lib. ii. epist. xi. Nec aliter capies, quod hic Vibius relegatus est: exsilij etiam pœnam meritis, nisi frater intercessisset. sicut & lib. i. i. Annal. C. Silano præconsuli Asia repetundarum damnato, aqua atque igni interdictum, ob insignem scilicet seuitiam. Auitus legatus, ut memorauimus.] Atque A. Didium eum vocauit lib. xii. & Didium Gallum in Agricola vitâ. Ut ambigere possis num rescribend. A. Didius. Plura tamen cognomina habere potuit, more sui sæcli.

Modicis excursibus siluas populatus.] Emendo, Siluras populatus. cum eâ enim Britannia gente tunc maximè bellum. Consule Tacitum lib. xii. Supremis testamenti verbis.] Glossematium est rō, verbis. & statim, subiecturum ei prouinciâ fuisse, lego: capioque Britanniam ipsam, quæ nondum perdomita.

Igitur Monam insulam incolis validam.] Credo hunc locum esse, quem assegit Iordanes in Gothicis: In extremâ Britannia parte Memma, quam Cornelius Annalius scriptor narrat. Corrigo enim, Mōna.

Nam cruore captiuo adolere aras, & hominum fibris consulere deos fas habent.] De hac Britannus, Gallis, Germanis, communi immanitate, dicam ad libellum De moribus Germaniæ.

Longâ opulentiâ clarus.] Scribo, longè. ut sit, longè notum clarumque fuisse, propter opes. Iceni autem in libris scriptis, Tigeni sunt.

Boodicia.] Dionis, Boudicca est: Tacito infra, Boudicca, in vitâ Agricola, Voadica, scriptum. Est illa, quam perplexè Gildus Lexnam dolosam, appellat, quæ rectores sibi relictos trucidauit.

Seruitio assuefacti.] scripta verâque lectio, seruitio facti.

Ad Principem
à Senatu appel-
latum sub Ti-
berio.

Caius aliquid
mutauit sed id
vanum fuit.

Pœnâ temerè
appellantium.

Suetonii dis-
sentis à Tacito:
& res cogi-
tanti intricata.

Quæ pœnâ in
crimine Repe-
tundis.

Ex-
tra ordinem

etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Extra ordinem
etiam pœnâ
inflicta in hoc
crimine.

lurisc. Macer
illustratus.

Nullum proelio finem expectarent.] *Axíēge, legerim, bello: aut certe, procliorum.*
Cuius aduersa, prauitati ipsius; prospera, ad fortunam reip. referebat.] *In*
Rom. edit. legas, prospera, fortunæ. At sententia ipsa sumpta à Sallustio: cuius Fragmentum in
similes calumniatores: Ad hæc, rumoribus, aduersa in prauitatem; secunda, in casum; fortunam
in temeritatem declinando, corrumpebant.

Vicio Rufino.] *Vett. Vincio.*

Antonium Primum.] *Illum qui postea acerrima fax Vespasiano ad civile bellum: cuius*
multa in Histor. libris mentio.

Fabianus tabulas iis quos nominavi, & aliis minus illustribus obsignat.]
Manuduxit me ad veram hanc lectionem Vaticanus, qui Tabularius, refert. Reliqui omnes, Ta-
bulariis. Quantillus error, quantas tenebras? Nam Ic^{us} nostri miserè torquentur in Tabulariis
istis erandis. Alciatus eos putat, quos nunc Tabelliones vocamus: contra Ferretus obsignato-
res & scriptores testamenti. Vertranius postremo, tamquam cornicum oculos, rescribendum cen-
set: Fabianus tabularius iis.

Lege Corneliâ damnantur.] *Id est, ordine Senatorio mouentur. Nam quamuis legis*
Corneliæ ordinaria pœna Deportatio sit, & bonorum publicatio: tamen in honestioribus submotio
etiam ordinis admissa est. Tacitus lib. II. Histor. Primus Antonius legibus necens & tempore
Neronis falsi damnatus, inter alia belli mala senatorium ordinem reciperauerat. Paulus lib. V.
Sentent. Hi qui falsum vel alia testimonia dixerunt, aut in exilium aguntur, aut in insulam
relegantur, aut curiâ submouentur.

Quod reos ne apud Præfectum vrbs arguerentur, ad prætorem detulisset.]
Quem Prætorem? urbanumne? Non opinor. nec enim eius in crimine cognitio. Olim sanè pro-
prius peculiarisque Prætor, qui constitutis Quæstionibus perpetuis cognosceret de Falso. Eum hic
intellegi credo. Esi enim pleraque iudicia in Senatu aut apud Præf. vrbs, & Prætorum potestas
imminuta: mansit tamen, opinor, veteris ritus imago quedam & umbra. quam Ponticus hic pro-
re amplexus, non sine suâ fraude. At Præfectum vrbs omnia crimina omnino sibi vindicasse ab
Vlpiano traditum est, l. I. De offic. Præf. vrbs. non quidem ab Augusto, (falluntur qui id cen-
sent, & Augustus ius tantum ei dedit in seruos, & quod ciuium audaciâ turbidum nisi vim me-
tuat) sed crescente paulatim, concessu Principum ut solet, non a potestate.

Perinde pœnâ teneretur ac si publico calumniæ iudicio notatus.] *Eum qui*
prauaricatus sit, quive prauaricatorem emerit, fecerit: punit hoc Sc. calumniæ pœnâ. Ea est ta-
lio, & infamia, uti colligas ex l. pœnult. & l. IV. De prauaricat.

Negatâ libertate, cui pretium pepigerat.] *Moribus receptum uti seruus interdum*
cum domino quasi pacisceretur in certum pretium: quod si exsoluisset, liber esset. Id pretium è
peculio serui, vel aduenticio lucro. Seneca in Epistolis: Mancipia quoque conditionis extremæ
& in his sordibus nata omni modo exuere conantur seruitutem, peculium suum, quod compa-
rauerunt ventre fraudato, pro capite numerant. Virgilius eò respiciens:

Nec spes libertatis erat, nec cura peculî.

Et vetus sanè ille mos, cuius vestigia plura in Plauto. ut *Asinariâ, Strobilus reperto thesauro,*

Quin ego illi inuenisse me hanc prædam dico, atque eloquor?

Igitur orabo ut manu me mittat, ibo atque eloquar.

Grius seruus, Rudente:]

— ad herum veniam doctè atque astutè,

Pauxillatim pollicitabor pro capite argentum, ut sim liber.

Et clariùs in Casinâ:

Quid istâ tu me libertate territas?

Vobis inuitis atque amborum ingratiis,

Vnâ libellâ liber possum ego fieri.

Quod non aliter intellegendum, quam ut cum hero iam antè pactus fuerit in libram. Et in hanc
sententiam scripsit Hermogenianus aduersus dominum consistere seruus licere, siqui suis nummis
redemptos se, & non manumissos contra placiti fidem adseuerent. l. LIII. De iudiciis. Item
Vlpianus, Qui se dicit suis nummis redemptum, si hoc probauerit, exinde liber erit ex quo re-
demptus est. Interdum verò imaginaria quadam emptio, interpositâ personâ tertiâ, adhibebatur.
de quâ l. IV. De manumission. Quod si dominus non seruaret fidem, querela seruo Roma apud
Præf. vrbs, apud Præsidentem in prouinciis ex constitutione Diuorum fratrum fuit. l. V. De
Manumission.

Cum veteri ex more familiam omnem, quæ sub eodem tecto mansitauerat,
ad supplicium agi oporteret.] *Bene, veteri ex more. Nam etiam liberâ rep. id obtinuit,*
ex epistolâ Serui Sulpicii de cade Marcelli: Ego tamen ad tabernaculum eius perrexi: inueni

Sallustiana
imitatio.

PAG. 152.
Antonius Pri-
mus.

Tabularum
obsignatio in
testamento.

Legis Corneliæ
de falso pœna
duplex.
Ordinaria.
Extraordinaria

Prætor qui de
falso cognoscit

Præfecti vrbs
lata potestas.

Calumniæ
pœna.

Serui pactio
cum domino.
Redimebant se
suo peculio.

Plautinis ali-
quot locis lux.

Idem Iuriscôn-
sultorum.

Pactio inter-
positâ personâ
aliâ.

Olim domino
caso, omnes
serui animad-
uerfi.

duosliberos & pauculosseruos. reliquos aiebant profugisse metu perterritos, quod dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset. *Hanc prisca severitatis ritum firmavit postea Sc. Silianum sub Augusto, itemque nunc Neronianum: de quibus Cuiacium vide Observat. lib. I. cap. XVII. I. & lib. X. cap. XXXI. I. Adde ne feminas quidem immunes excipuasque fuisse: suasus Taciti infra verbis, Numerum, etatem, aut sexum miserantium. item rescripto Hadriani*

l. I. De Sc. Siliano.

Senatusque, in quo ipso erant studia.] *Expediior sententia, Senatuque in ipso. Quia de paternâ pecuniâ transegerat, aut auitum mancipium detrahebatur.]*

Abite sinistra manus: nihil mutandum. eiegovix, ista & & aivis dorew, capienda sunt.

Num excubias transiret.] *Nocturnas ergo ad limen excubias servorum habuerunt domi- nipotentiores. Quod tu mihi Philologe observa. Quintilianus Declamat. I. pro Caco: Dicitur cæcus sine rectore, sine duce, per inane longum, per tot offensa limina, per excubantes servu- los errasse cum ferro: cubiculum deinde patris intrasse. Idem Declam. II. pro Caco: Tu sentis quando senem vicerit lassitudo curarum. Scis pariter, an vnâ quiescentium fores vallauerit cu- ra servorum. Silius lib. I. ad hunc ritum de Annibale:*

Sæpe etiam famuli turbato ad limina somno

Expauere truce per vasta silentia vocem.

Vide & Appianum in Catonis morte, & Tacitum in Othonis.

Accusatum ab eo Statilium Taurum.] *Supra lib. XII.*

Præbitumque oleum equiti ac Senatu, Græcâ facilitate.] *Si oleum populo tantum præbitum, nihil nouum aut Græcicum: præbit autem P. Scipio, quem Adilem dedisse congium olei in vicos singulos Linio credo lib. XXV. Dedit & C. Caesar post victoriam Africanam. tot te δῖμον, inquit Dio, λαμπρὸς εἰς τὰς, καὶ οἷον ἔγω τε τῶν μέν καὶ ἑλαιον ἀγορεύων. Etiam M. Agrippa in Adilitate oleum & salem, ut auctor idem Dio XLIX. Sed nemo eorum ad gym- nasium, quod hic Nero. Plinius: Vsum olei ad luxuriam vertere Græci, in gymnasii publican- do. Adde Sueton. cap. XII.*

P. Mario, L. Asinio c o s s.] *Nomen huius primi consulis corruptè legas in vetustâ Persij vitâ nuper cum Iuuenalis Scholiaste editâ. Decessit Persius VII. Kalend. Decemb. Rubrio Mario, Asinio Gallo c o s s. Scribe, Publio Mario. cui cognomen fuit, Celsus.*

Quem licenter egisse in Tribunatu memorauit.] *Libro XII.*

Intercessione Tribunicia morti eximeretur.] *Intercessione ipsius Caesaris.*

Censuitque Iunius Marullus consul designatus.] *Inter suspectos non dubiè Con- sules. Sed in huncipsum annum, Annæum Senecam & Trebellium Maximum cos. referunt viri docti in opere Fastorum: & loca sunt, quæ annuunt. Ausonius tamen in Panegyrico, Seneca con- sulatum apertè detrahit: Diues Seneca, nec tamen consul, arguetur rectius quàm prædicabitur non erudiisse indolem Neronis, sed armasse sæuitiam. quo loco video esse qui negationem sub- trahant, legantque: Diues Seneca, tamen Consul.*

Carnificem & laqueum pridem abolita.] *Respondent illi decreto, more maiorum ne- candum. Ex quo clarè discis, quid punire Tacito, more maiorum.*

Silentium aliorum rupit.] *Vett. seruitium. At velim consideres satin' sana hæc tota narratio sit. Antea prædixit, Tum primum reuocata ea lex credebatur, quæ haut perinde exitium Antistio, quàm Imperatori gloriam quæsiuit, ut condemnatus à Senatu, intercessione Tribunicia morti eximeretur. Quid? condemnatusne Antistius à Senatu? Contra video. in in- sulam seponitur. Idem intercessione Caesaris morti eximitur? Falsum. nec quidquam in totâ re quod Neroni clementiæ gloriam, sæuitia potius inuidiam parere possit. Ego sanè astuo: nec cu- neum reperio huic nodo. Nisi placet cum Iosâ Mercero elegantissimo iuuenum legi, quâ haud per- inde. ut ad accusatorem referas, non ad legem. qui non tam exitium eo factio quarebat, quàm glo- riam Principi.*

Fabricius Veiento.] *Puto illum esse, qui A. Fabricius Diani dicitur: quique Prator, canes Circensibus ad currus adiunxit pro equis.*

Multa probrosa in patres & sacerdotes composuisset, iis libris quibus nomen Codicillorum dederat.] *Noto fuisse morem, uti in testamentis conuitia quedam & probra liberiùs scriberent: quæ ante Augustum inobservata & permissa. Scilicet quia supremis illis ta- bulis & voci, danda videbatur aliqua libertas. Frenum iniicere Senatus voluerat; sed ille idem princeps, ut Suetonius ait, de inhibendâ testamentorum licentiâ ne Senatus quidquam consti- tueret, intercessit. Ea enim germana lectio, germana mens eius loci: non ut vir doctus substituit, scommatorum. Exempla in Tacito passim, de iis qui supremis tabulis multa atrocità in Macro- nem, in Tiberium, aliosque potentes composuerint. Hoc exemplo ergo maledicentiâ sua cauens Veiento, inscripsit opicos & oscos eos libros, Codicillos.*

Sofonium

Sc. Silianum.

Etiam ad femi- nas pertinuit.

PAG. 173.

Noctu excu- biaz servorum ad cubiculum.

PAG. 173.

Noctu excu- biaz servorum ad cubiculum.

Oleum in co- gatio datum.

Nero primus ad gymnasia dedit.

Scholiastes Per- sij correctus.

Annaeus Seneca, an & quan- do consul.

Supplicium mo- ris maiorum.

Non plena nec cõsequa Taciti narratio.

PAG. 174.

Fabritius Ve- iento, canes ad currum.

Licentia in te- stamentis.

Suetonij lectio firmata & ex- plicata.

Sofonium Tigellinum veterem impudicitiam atque infamiam in eo secutus.] *Tigellinum libri appellant, & Græci, quibus semper Τίγελλινός. Sophronium corruptè epitoma Dionis: Osonium Tacit. i. histor. Quod ait de veteri infamia, intellegit credo stuprum eius cum Agrippinâ matre Neronis: quâ causâ à Caio in exilium pulsus. Dio, ἐν τούτοις δὲ τότε φέρεται, καὶ ὁ Τίγελλινός, ὁ Σωφρόνιος ὡς καὶ Ἀγριππίνῳ μεμνημένως ἐξέπαισεν. Mentio clara hominis, imò brevis vitæ descriptio, in Scholiastæ veteri Iuuenalis, ad versum, Pone Tigellinum. C. Fulcinius (corrigen- dum, C. Osonius) Tigellinus, patre Agrigentino, Scylaceum relegatus iuuenis, egens, verum admodum pulcher, in concubinatum à Bincio & Lucio Domitio maritis Agrippinæ & Fulviæ sororum Cæsaris, atque in vtriusque vxoribus suspectus, ob hoc vrbe summotus. Plura illic vide, sed hæc corrige: A Vinicio & Lucio. itémque: Agrippinæ & Liuiæ, sororum C. Cæsaris. Nihil certius. Nam M. Vinicius Liuiam Germanici filiam uxorem habuit, & L. Domitius Agrippinam. Tacitus lib. vi. Idem Tigellini nomen corruptum odoror in Egesippi lib. i. v. cap. xx. ubi de Nerone. Et ideo, inquit, nequissimis se Nymphidio & Gemellino præcipuè credendum putauit. Gemellinum hunc nusquam reperias, & suppone fidenter Tigellino. Adprobat, quod ipse subdit desertum Neronem ab utroque: quod historia, & nominatim de Tigellino Tacitus, prodiderunt.*

Sofonius Tigellinus.

Scholiastes correctus.

Et Egesippus.

Ac quæ illi pro cognatis moribus fuere.] *Non displicet Farnesiana scriptura, Atque illi procognitis moribus fuere. id est, præscitum antea, qui mores vtriusque. Vatic. refert, progenitis moribus. tentabam, pro gentis maioribus. quasi commendatione vitiorum pro natalibus usus. Humilitatem quidem generis eius notat idem Tacitus i. Historiar. Sophonius Tigellinus obscuris parentibus, foedâ pueritiâ. Fortè & sic leg. ut qui illi pro geminis moribus faueret. Geminum, simile. Emeritus ergo Tigellinus fauorem Neronis similitudine morum vitiorumque. Sed ne dissimulem, Farnesiana lectio firmari omnino à P. Victore videtur, phrasim hanc emulante imò sumente à Tacito, in Othone: Qui potentiâ dies ferè quinque & octoginta, præcognitis moribus, potitus, postquam à Vitellio pulsus est, mortem sibi conscivit.*

Coniectura parum stabile.

Tigellinus villi domo.

Ex intimis libidinibus adsumptus.] *Vatic. in intimis. esset ad intimas libidines electus.*

Carmina crebrius factitare.] *Tragœdiâsne, quæ eius nomine feruntur? Non opinor, & alibi videro.*

Atauus tuus Augustus.] *Imò, abauus.*

Quomodo in militiâ aut viâ fessus adminiculum orarem.] *Intellegit Optio- nes, qui adiutores Centurionibus dati. Festum corrogo, Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. Is adiutor dabatur centurioni à Tribuno militum, qui ex eo tempore, quem velint, centurionibus permissum est optare, & nomen ex facto sortitus est. legoque, à Tribuno, militemque ex eo tempore.*

PAG. 155.

Optiones ad- minicula Centurionum.

Correctus Festus.

Possumus seniores amici quiete respondere.] *Non usquequaque placet. Vatic. quietem, præfert. Fortean, possumus seniores amici quietem iure spondere. Fuit cum inculcatam vocem è sequenti lineâ putarem, legeremque reiectâ, poscimus seniores amici quietem. Vertranio placet, possumus seniores animum quieti per te spondere.*

Auus meus Augustus.] *Legam ut supra, abauus.*

Nisi fortè aut te Vitellio ter consuli, aut me Claudio præponis.] *Siquid video, aut negatione insitâ scribend. non præponis: aut mutandum in postponis. Certè & Nero iudicio ante Claudium: & Seneca omni re ante Vitellium.*

Negatio, reposita è sensu.

Quantû Volusio longa parcimonia.] *Dixi supra: addo hoc nomen in Vatic. constanter semper scribi, Volusino. Porro de diuitiis Volusiorum Silij egregius locus est, huc alludentis lib. v.*

Diuitiæ Volusij.

O ccumbis generose Volux. nec clausa repostis

Pondera thesauris, patrio nec regia quondam

Præfulgens ebore & possessa mapalia foli

Profuerint.

Inornatûmq. robur subsidio impensius regis.] *Inornati vox displicet, cum sequantur verba parum illi congrua. Malim, inordinatumque. id est, incompositum atatis huius robur.*

Factus naturâ.] *Libri ita. Vulgò, factus.*

Nec minus suspectos Asiæ populos.] *Scribo, suspensos.*

Sullam, simulatorem segnitiae, dum temeritati locum reperiret.] *Sape sic enenit, ut qui maximè ambitiosi, occultent. Pulchrè & ad Taciti lucem Seneca in Oedipo:*

Callide ambitiosi.

Certissima est regnare cupienti via,

Laudare modica, & otium ac somnum loqui.

Ab inquieto sæpe laudatur quies.

Eiusdem sententia illud Nostri est: Cuius disparem mitioremque naturam contra interpreta- batur. lib. i. v. Histor. in extremo.

PAG. 156.

Hæc in ore famæ, credentium otio agebantur.] *Modius noster in Novo-antiquis legit, more famæ. &, augebantur. acutè.*

Otium, suffugium.] *Suspecta.*

Musonius philo-
sophus.

In morte eius
Suidæ iteratus
error.

Rubellius Plau-
tus discretus
ab illo de quo
Suetonius.

A. Plautius.

Agricolæ acu-
men.

Spargere flores
in aliquem ho-
noris.

Aut iacere co-
ronas:
Capitolinus
emendatus.

PAG. 157.

Octavia an in
Ægyptum re-
legata?

Non videtur.
potius corri-
gendus versus.

Diuinitio.

Hæc in ore famæ, credentium otio agebantur.] *Modius noster in Novo-antiquis legit, more famæ. &, augebantur. acutè.*

Otium, suffugium.] *Suspecta.*

Cœranum Græci, Musonitum Thufci generis.] *Cœranus mihi irreperitur. nisi quod Plinius Indice libri I. inter auctores quos delibitavit, recenset Cœranum. In Senecæ epistolâ LXVI. valdè celebratur huius aui Claranus quidam Philosophus. nunquid ibi Cœranus? aut magis, in Tacito Claranus? Sed Musonius notior, qui Vulfinius in Etruriâ natus, equestris ordinis, studium philosophiæ & placita Stoicorum æmulatus est, ait noster lib. I. Hist. Nomina illi, C. Musonius Rufus, uti ex Tacito & Plinio colliges lib. III. epistolar. Superuixit ad imperium Vespasiani: ut iure culpes Suidam, interfectum eum à Nerone, bis adfirmantem. Vide eum in voce, Μεσσηνιος, & Κορυνητιος. Melius veriusque Philostratus lib. VII. qui Musonium Tyrrhenum in Gyaram insulam proiectum à Nerone scripsit. Vnde rediit, cum ille abiisset.*

Caput interfecti relatum, cuius aspectu ipsa principis verba referam.] *Non ergo idem hic ille Plautus, cuius necem Suetonius rettulit cap. XXXV. Non hercle idem. multa obstant. Primum ille inter pueros, aut certè ætate inferior quàm Nero (stupro enim ante mortem illi cognitus.) At iste grandior. Ille Roma fuisse debuit, cum casus est: in Asiâ iste. Ille viua Agrippinâ; hic mortuâ pridem interfectus. Itaque illum cum libris aliquos verius est, A. Plautium vocari: filium fortasse eius qui de Britannis triumphauit. Cum nostro isto si confundis (quod faciunt plures:) quomodo vel hac parte Tacitum cum Suetonio iunges, qui diuersissima Neronis verba depromunt? Dio an de hoc Plauto locutus sit nescio, τὸν γὰρ ἐν Πλάτῳ (scribo, Πλάτῳ) δὲ πτενάς, & αὐτὸς ἔχει καὶ αὐτὸς ἀποσπείρειται οἱ ἰδὼν, Οὐκ ἔστιν, ἔφη, ὅτι μεγάλῳ ῥίπῃ εἶχεν. Nam & ea verba diuersa ab istis. Quis tamen neget, quin & hac potuerit adiungere?*

Ex quibus vna.] *Nomen liberrima ancilla, Pythias, ex Dione.*

Ciuilis dissidij specie.] *Id est, diuinitij.*

His haudquaquam Nero pœnitentiâ flagitij.] *Mutila, fracta: & in quibus restituentis, sine libris frustra allaborem. In eadem noxâ, sequentia. In Agricola tamen codice notatum: His motus Nero, an pœnitentiâ flagitij. sed ingenio, ut opinor, duce.*

Octauiae imagines gestant humeris, spargunt floribus.] *Sparsio illa florum recepta in eos, quos honore honestos volebant, quosque beniuolentiâ prosequerentur. Liu. lib. XXXIII. Omnes tendere ad Imperatorem Romanum, ut ruente turbâ in vnum, adire, contingere dextram cupientium, coronas lemnicosque iacentium, haud procul periculo fuerit. Capitolinus in M. Antonino: In Saliatu omen accepit imperij, coronis omnibus in puluinar ex more iacentibus, aliæ aliis locis hæserunt, huius velut manu capiti Martis aptata est. ubi rectè scripseris, coronas, &, iacentibus. Ouidius de Germanico triumphante:*

Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum:

Vndique iactato flore tegente vias.

Herodianus lib. I. de Commodi aduentu in urbem: τοῖς τε δεσπόταις καὶ βασιλεῖς οἱ Ῥωμαῖοι & φημίαις τε παντοδαπαῖς καὶ σεφάων καὶ αὐθίων βολεῖς ὑπεδέχοντο. Virgil.

Purpureos spargam flores, animamque nepotis

His saltem accumulem donis.

At si desperent Neronis vxorem fore Octauiam.] *Si integra, lego: An si desperent? interrogandi notâ.*

Quæstionibus ancillarum eluserat.] *Iacobo Lectio erudito iuueni adsentior scribenti, elusa erat.*

Insulâque Pandatariâ Octauiam claudit.] *Quid ergo in mentem illi pœta ignobili venit (non enim Seneca: cum certis argumentis post mortem eius scripta ea Tragœdia sit) qui relegare Octauiam in Ægyptum videtur?*

—date vela fretis,

Ventisque, petat puppis rector

Tandem Phariæ litora terræ.

Nisi si hoc vult Alexandrinâ dumtaxat naui auctam Octauiam. Id enim contentiosus aliquis possit parum εὐλόγιος dicere. Alias reposuerim ego, Pandatariæ litora terræ.

Eaque sibi comperta dicto memorat.] *Legendum hic, edicto memorat, idem Lectius, quem nominavi, docuit me verè. Nam principes per edicta populum adfabantur, ut notum.*

Communèque Germanici, ac postremò Agrippinæ nomen cieret.] *Accipere possis, appellasse Octauiam patris nomen, qui Germanicus dictus, uti & Nero. Commune igitur utrique. Tamen cum in prisca libris sit, Communisque, nata mihi lectio, cum manesque germani. Ut fratrem appellauerit sublatum, & deinde matrem.*

Veneno interfecisse creditum est.] *Vel, creditus est.*

I. LIPSII

IVSTI LIPSI
AD LIBRVM XV. ANNALIVM
COMMENTARIVS.

175

REGIONES duas cum Verulano Seuero & Vectio Bolano subfidium Tigrani mittit.] *Scribe, Vectio, ex lapide: C. CALPURNIO. PIONE M. VETTIO. BOLANO. COS. De huius Bolani bellicâ gloriâ, Statius lib. v. Silu. ad filium eius Crispinum:*

—rigidi summam Mauortis agebat
Corbulo, sed comitem belli sociumque laboris
Ille quoque egregius multum miratus in armis
Bolanium, atque illi curarum asperissima fuetus
Credere.

Urbe magnitudine mœnium validam.] *Aded, ut Appianus producat mœnia Tigranocerta in altitudine ad quinquaginta cubitos: qua in imo adaptata equorum stabulis. Vide eum in Mithridatico.*

Omitteret potius obsidionem.] *Lego, ocius, non, potius.*

Cæsennius Pætus.] *Qui malè in Dionis eclogis, quas nuper Fulvius Ursinus dedit, Særvios scribitur. Puto verius etiam hic, Cæsonius.*

Turbatus equus qui insignia consularia gestabat, retro euasit.] *Mos infrequens & inobseruatus, de hoc equo. Geminum tamen locum habes in Plutarchi Crasso, qui inter prodigia pariter futura cladis sic narrat: ἵππος δὲ τῆς σεπτικῶν ἐπιφανῶς κακοσημένος, βία σινεπαισάσας τὸ ἡνίοχον εἰς τὸ πῆθρον, ὑποβρύχιος ἠφανίσθη. id est: Equus verò ex Imperatoriis insigniter ornatus, tracto per vim rectore in flumen, submersus disparuit. Item Obsequens inter ea qua Pansa Consuli haud lata euenerunt: Equus phaleratus in ipsius conspectu festinans concidit. Dionysius lib. x. Antiq. Rom. quâ parte de L. Quinctio agit Dictatore iam electo. ὡς δὲ ἐξ ἡν, ἵππος τε αὐτῷ φαλάροις κακοσημένος ὑποβρύχιος ἠφανίσθη, καὶ πάλαι αὐτῷ τὰ βασιλείας ἐδῆταις τε ἀλεργὰς & τὰ ἀλὰ ὑδράσημα οἷς ἀετῆρον ἢ τῆς βασιλείας ἐνεκόσμητο ἀρχή, περὶ τὴν ἐξελκν. id est: Ut paullo propior iam erat, equos ei faleris decorè ornatos adduxerunt, & secures cum fascibus, vestesque purpureas, & alia insignia, quibus olim regium imperium decoratum erat, obtulerunt. Ut appareat equum unum pluresve cum ornatu imperatorio, & consulari (si eum magistratum Dux gessisset) è publico dātus: non aliud, quàm specimen & notam dignitatis. Tacitus hic consularia insignia ait: quia Cæsennius Pætus ille ipse est qui ante annum Consul cum Petronio Turpiliano fuerat.*

Pactium primipili centurionem.] *At suprâ lib. xiii. perfunctum eo honore ait: Cui ram præsidiorum Pactio Orfito primipili honore perfuncto mandat.*

Vbi par eorum numerus adipisceretur.] *Malo, adspiceretur. etsi non ignorem Plautum, & Tacitum ipsum alibi adipiscendi verbum παθνητικῶς esse usus.*

Adiecisse deos dignum Arfacidarum.] *Locus de quo tria verba non possum hîscere.*

Fluuium Arsameti (is castra præfluebat) pontem imposuit.] *Non alibi lectus nobis hic Arsametes: & omnino arbitramur falsum. Magis, quia in Dionis fragmentis (edidit haud ita pridem Fulvius Ursinus) hic ipse fluuius Arsanias dicitur. Verba Dionis: ἀρσανία αὐτῶν ποταμὸς, ἵνα τὸ ποταμὸν αὐτῶν ἀρσανίαν ἔλκωσι: Parthus dimisit Pætum, prius cum co pactus ut ponte sibi iungerent fluuium Arsaniam. Nominat & ante, Παρθεῖον ποταμὸν τῆς ἀρσανίας ποταμὸς ἔσαν. Randeiam (opidum, siue vicum, ubi Pætus obsessus) ad Arsaniam fluuium sitam. Plinius quoque Arsaniam agnoscit, & in Euphratem labi facit, libro v. cap. xxiv. Sed & Plutarchus in Lucullo. Itaque corrigi prorsus velim in Tacito, Fluuium Arsanias (etenim is castra præfl.) litteris postremis in aliam voculam reformatis. Emendabis iterum, in frâ.*

Sed Parthi quasi documentum victoriæ iusserant. namque iis vsui fuit.] *Ex Taciti consequâ narratione indices legendum, Neque iis vsui fuit. Et firmat certè Dio, qui in hac re (ut saepe) velut interpres Taciti: ἵνα τὸ ποταμὸν ἀρσανίαν ἔλκωσι. & ὅτι γὰρ ὡς ἐδῆτο (περὶ τὸ αὐτῶν διελθῆναι) ἀλλ' ἵνα ἐνδεῖν σφίσιν, ὅτι προῖτων αὐτῶν ἦν.*

Addit rumor sub iugum missas legiones.] *Cui rumori Suetonius etiam fidem habet, cap. xxxix.*

Elephanto infidens, & proximus quisque regi vi equorum perrupere.] *Suspicio de loci defectu. Nōne plerique Parthorum in equis (talis illorum militia) non solum proximi regis: certè. Adde quod Dio disertim narrat, regem quidem elephanto, alios sine vsu vllō*

PAG. 159.
Vectio Bolanus.

PAG. 160.
Equus consularis, vel Imperatorius.

Cui imposita ornamenta.

PAG. 161.
Pactius primipilus, aut primipilaris, inconstanter dicitur.

Desperatus locus.

Arsanias fluuius.

Tacitus restitutus.

Coniectura.

PAG. 162.

Itē altera.

pontis, ut prius, transisse. *ἄνθρωπος μὲν (ὁ βασιλεύς) ἐπὶ ἐλέφαντι, οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς περ ἐν ὄρεσσιν, ἀνέχοντο.* Itaque fidens, fortasse & feliciter, expleo: & proximus quisque regi, alij vi equorum perit. Hac mente rex quidem in elephanto, & in simili belluacius exemplo primores transmissere, aliud vulgus in equis.

Corbulo histo-
ria scriptor.

Contraque prodiderit Corbulo.] In commentariis, opinor, aut historiâ harum rerum. Plinius certe Corbulonem inter scriptores censuit, Indice libri v. & vi.

Iuramenta apud
signa fieri soli-
ta
Et plerique so-
lemnes militie
actus.
Ve ius dicere.

Iureiurando Pæti cautum apud signa.] Specta inuenis. iuramenta Romanorum apud signa id est, uti ego interpretor, apud principia. Illic enim signa. & plerisque castrorum solemnes actus apud principia notabiles celebratos. Dabo exempla, & labore meo lenabo tuum. Ius in principis dictu. *Linus lib. xxviii.* Tribunos tamen iura reddere in principis sinebant. Edicta

Edicta vulgare
litteras publi-
cas legere.
Alloqui mili-
tes.
Castigare &
animaduertere

ibi proposita. *Vulcatius in Auidio Cassio:* Nam statim & ad signa edici iussit, & programma in parietibus fixit, ut si quis cinctus inueniretur in Daphne, discinctus rediret. *Littera lecta, & habitæ allocutiones.* *Spartianus in Pescennio:* Itaque nisi litteras recitandas ad signa, quibus, &c. *Tacitus,* Contractos in principia milites iussit cum silentio audire. *Castigatio & interdum animaduersio ibi.* *Suetonius Othone, cap. i.* Ausus est milites quosdam capite punire, & quidem ante principia, se coram. *Frontinus lib. i v. Stratag. M.* Cato memoriæ tradidit in furto comprehensis dextris esse præcisas, aut si lenius animaduertere voluissent, in principis sanguinem missum. *Signum etiam pugnae propositum.* *Isidorus:* Russata pridie quam dimicandum esset, solebat ante principia poni, quasi admonitio & indicium futuræ pugnae.

Signum pugnae
proponere.

Hæc conquerentium irritum laborem.] Reddere sententiam possis, nescio an verba, si legas: Hic conqueri, tantum irritum laborem. *Breuis sermo ducum, inquit.* Corbulo querebatur, frustra se properasse & laborem cum sumpsisse, cum ille auxilium non expectasset: Patet contra, integra omnia, &c. *Palmerius noster* malebat, huius conquerentis initum laborem, illius integra utique omnia.

Coniectura in
Tacito.

Amnemque ut omnium medium faceret.] *Ex Rom. editione Franc. Modius, ut olim profecto recte.*

Sistentare, pro
ostentare.
Apud Plautum.

Frumentum plebis vetustate corruptum in Tiberim iecit, quod securitatem annonæ sistenteret.] Ita scripsi, nec pœnitet. Libri omnes, sustentaret. *Suspicio antiquis usurpatum Sistentare pro Ostentare, argumento etiam Plautini versus:*

Extentare.

— tu verò clurinum pecus Aduenisti huc sistenteratum cum exornatis ossibus. Sic enim duo manuscripti in *Vatic. tertius, Sustenteratum. Et in eodem poeta alibi, Extenteratum, reperio. Si quis tamen, ostentaret, hic malit: licet.*

Ducennius Ge-
minus.

Ducennium Geminum.] *Qui sub Galbâ præfectus urbi, lib. i. Histor.*

Ficta adoptio.

Propinquis comitiis aut sorte prouinciarum, plerique orbi fictis adoptio- nibus adsciscerent filios.] *Quæ fraus olim etiam usurpata, & reprehensa à Scipione his ver- bus:* In aliâ tribu patrem, in aliâ filium suffragium ferre. Filium adoptiuum tam procedere, quàm si se natum habeat. *Quamquam censeo Scipionem non aliud intellexisse, quàm notionem Cen- soriam: & cum inquirerent, qui uxores quique liberos haberent, malo quodam more, eos qui ad- optassent non habuisse pro improbiis. Adde ad Taciti lucem l. i i. De vacat. muner.*

Scipio apud
Agellum ex-
plicatus lib. v.
cap. xix.

PAG. 163.

Ne usurpandis quidem hereditatibus prodesset.] *Ne ad solidi capacitatem. argu- mento l. i i. De Legatis i i.*

Decernaturque & maneat prouincialibus.] *Si non fractus locus, scribo sententiâ du- cente, decernatur ne maneat. Nisi per Ironiam hæc dicta capies, & simulatâ quadam concessione. Quo sensu nihil mutem.*

Senatoribus
ius fuit quod
vellent pro sen-
tentiâ dicere.

Ambitio cohibetur.] *Legerim, cohibebitur.*

Consules soli
ius relationis
habent: aut iis
absentibus,
prætor, &c.

Non tamen Sc. perfici potuit, abnuentibus consulibus eâ de re relatum.] *At- qui, licere patribus, quoties ius dicendæ sententiæ acceperant, quæ vellent expromere, ratio- nemque in eâ postulare, supra lib. x i i i. scripsit Tacitus. similique sententiâ lib. i i. lego, A ma- ioribus concessum egredi aliquando relationem, & quod in commune conducatur, loco senten- tiæ promere. Licuisset ergo consulibus referre eâ de re ad patres: sed iis aliter visum. Ius ratio- nis autem solis consulibus: nec sine relatione perfici potuit ullum Sc. Idem Vespasiano concessum,*

Ius relationis
tertium, quartum.

VT I. EI. SENATVM. HABERE. RELATIONEM. FACERE. REMITTERE. LI- CERET, idem sequentibus principibus honoris causâ datum Ius tertia, quarta, quinta relationis: id est, me interprete, quoties consules ipsi non essent, tres nihilominus, quattuor, aut quinque re- lationes facere possent quâ de re cumque iis visum. Solemnia relationum verba è *Suetonii Cal. cap. xv. hæc didici:* Quod bonum felixque sit C. Cæsari, de N. Patres conscripti, quid fieri placet? Sanxere, nequis ad concilium sociorum referret agendas pro prætoribus pro- ve consulibus grates.] *Reperio iam antè sanxisse id Augustum. de quo Dionis verba ista.*

Edictum Au-
gusti in prohi-
bendis grauius.

lib. lvi. τὸ ὑπὸ τοῦ ἀποστολῆς μὲν ἐν τῇ ἀποστασμένῳ ἀντὶς ἀρχόντων μὴτε τῇ ἀρχῇς ἡδὲ τῇ μὴτε

Paullo aliud
ab isto.

Senece & Ta-
citi manifesta
pugna.

*Obferua. Ergo
ftatim confuli-
bus nouis. vt
anni totius ne-
ceffario in alte-
ruto error fit.

L. VERGINIO. RVFO.

C. MEMMIO. REGVLO COS.

Actiaci ludi.
Totius corre-
ctus.

* Neque enim
vlla religio in
his ludis, magis
quàm in aliis.

PAG. 164.
Executio, pro
administratio-
ne.

PAG. 165.
Dextra data
apud Perfas
maximum se-
cus.

Tib. Alexan-
der.

PAG. 165.
Dextra data
apud Perfas
maximum se-
cus.

De signis Ro.
Signa cohortium,

Titulus in si-
gnis.

Formam cru-
cis referebant.

ustini egre-
gius, sed muti-
us locus.

Coronæ in si-
gnis.
Sub principi-
bus etiam ima-
gines.
Quod cepit
ab Augusto.

Et imagines,
Cæsarum vul-
tus.

Seditio ob eas
illas in lu-
dris.

Facta ex ar-
gento.

* Aut sæpius
ex argento,
Item auro.

Dextra imple-
re in summo
signorum.

Tacitus corre-
ctus, vel aliter
interpunctus.

Statuæ deorū
scilicet.

Mos Partho-
rum in victi-
mis, & sacris.

Carullus ex-
picatus.

τὰς τὰς χήματι ἀνατίθεται. Hæc credo antiquitus fuisse, & additas, si forte in victoriâ, coronas
de lauro, uti oculis obicere videntur nummi. Imagines illas clypeosque, quæ itidem in Nummis
ubique apparent, vix est ut habuerit libera respublica (quorum enim Imperatorum?) & auctor
mihi qui adserit esse ab Augusto. Isidorus lib. xviii. cap. De signis: Pilam in signa constituisse
fertur Augustus, propter nationes sibi in cuncto orbe subiectas, ut magis figuram orbis ostende-
ret. Pilam proscelō appellat, rotundas illas imagines, quas innexas à summo ad medium videbis
in signis. Ideo appositè satis Tertullianus dixit, imaginum suggestus. ideò noster hic, signis &
simulacris in modum templi. Ea simulacra, nego aliud fuisse quàm Cæsarum ex auro argento ve
imagines, ut quisque imperabat. Sueton. Cal. cap. xiv. Artabanus transgressus Euphratem, aequi-
las & signa Romana, Cæsarumque imagines adoravit. Arrianus, τα σημεῖα τὸ ὀπίθεντα σε-
πτα, αἰετοῖ, εἰκόνας βασιλέων, ἑμμελὲς πάντα χρυσῶ ἀνατιθέμενα ἐπὶ ξυστῶν ἡγεγεμεμένων. Tacitus
lib. i. Histor. Vexillarius comitantis cohortis dereptam Galbæ imaginem solo adflixit. Lib. iii.
Primores castrorum nomen atque imagines Vitellij amoliuntur. Eusebius egregie lib. i. De
vita Constant. cap. xxv. ubi Labari formam describit. τὸ δ' ὀπίθον δόρυ, τὴν τὴν θεοφιλέας βασι-
λέως εἰκόνα χρυσῶν μετὰ ἑρῶν, τὴν τὴν αὐτῶν παίδων ὁμοίαν ἔφερε. Erectum verò hastile, imagi-
nem pij Imperatoris auream pectore tenens expressam, atque vnâ filiorum eius habebat. Ob
has imagines illas orta Iudeorum seditio, de qua Iosephus Zonarasque, & Suidas: Σημαῖαι, σί-
γμα, πρὸς τοὺς. Πλάτος εἰς τὴν Ἰουδαίαν τὰς Τιβερὸς εἰκόνας, αἱ σημαῖαι καλεῖται, καλεῖται εἰς τὴν
γὰρ οἱ δὲ ἔξεπλάγνυσαν ὡς πεπετημένον ἄνθρωπον τὸ νομίζον. Plinius argentum iis materiam dat
lib. xxxiii. Color, inquit, argento clarior est, magisque dici similis, & ideò militatibus signis
familiarior, quoniam is longius fulget. Sed vide ne intellegendus sit de hastâ ligno que ipso quod
argento inductum, uti ex Arriani suprâ verbis discis clarè. Magis ergo est, ut ex auro facta.
Herodianus lib. iv. de Antonino Imp. καὶ τὰ μὲν σεπταπέδων σύμβολα, ἐπιμήκη ἐν τῇ καὶ χρυσῶς
ἀνατιθέμενα πολλοῖς πεκοσμημένα, μέλεις ὑπὸ τῶν ἡγεγεμεμένων σεπταπύλων φερόμενα, ἐπὶ τοῖς ὤμοις
ἔφερον ἄνθρωποι. id est: Militaria signa, quæ oblonga sunt & multis aureis ornamentis grauiâ, quæ vix
à robustissimis militum ferrentur, ipse humeris subiens portabat. Quod idem Polybius firmat
lib. vi. Et Eusebius eodem suprâ loco: ὑψηλὸν δόρυ χρυσῶ κατημνησμένον: hastile oblongum, auro
tectum & vestitum. Et in Plinij verbis frustra satago. hoc saltem enuncunt, quod sæpius milita-
ria signa ex argento. Hæc ergo signorum ferè formâ. nisi quod interdum etiam dextra duâ com-
plexa in cacumine apposita, fidei signum: & alia quadam parerga, quæ pete & disce ex M. Antonij
præsertim nummis. Taciti descriptionem iam, credo, capis: & cur comparauerit signorum illum
apparatum cum templo. Hærebis fortasse, cur, simulacris deum, dixerit. Etiam ego. nam deorum
simulacra apposita signis nondum legi. Me si audis, inducatur additicia ea vox: aut inueter di-
stinctione locus, simulacris, deum in modum templi. ut sit, Templum deum.
Sedes effigiem Neronis sustinebat.] De eâ re Dio in Eclogis nuper publicatis: ἀλλὰ καὶ
βῆμα ὑψηλὸν ἡγάσθη. καὶ ἐπ' αὐτῆς εἰκόνας τῶν Νεεργῶν ἐσθλίσθησαν. Similis sedes siue Suggestus etiam
Roma in castris Prætorij. Tacitus i. Histor. In suggestu, in quo paullo ante aurea Galbæ sta-
tua fuerat, medium inter signa Othonem collocant. Ergo statua hæc ut apparet, in sede: exem-
plo scilicet deorum, qui sic plerumque ficti. Plinius Panegyrico: Iamdudum illi radiatum caput,
& media inter deos sedes, auro staret aut ebore.

Teridates cæsis ex more victimis.] Eum morem suggerunt Claudianus lib. i. De lau-
dib. Stilic.

— penetralibus ignem
Sacratum rapuere adytis, rituque iuuenos
Chaldaeo strauere Magi. rex ipse micantem
Inclinat dextrâ pateram, secretaque belli
Et vaga testatur voluentem sidera Mithram.

Et Sidonius Panegyrico Leonis:

— Magis iuratur ab illis
Ignis & vnda deus. nec non rata pacta futura
Hic diuos testatur auos. Chaldaeus in extis
Pontificum de more senex arcana peregit
Murmura.

Strabo etiam aliquid de ritu victimas immolandi: μελίσσαντος δὲ τὸ μέγα τὰ κρέα τὴν ὑψηλομένην πλὴν
ἱερουργίαν ἀπᾶσι διελόμενοι, πῶς τοῖς ἐδὲν ὑπονοήσαντες μέρος. τὸ γὰρ ψυχῆς φασὶ τὴν ἱερῆν ἀεὶδαν τὴν
δεῖν, ἀλλὰ δὲ ἑδενός. οὕτως δὲ τὸ δέπναι τι μικρὸν τιθέασιν, ὡς λέγουσι τινες, ἐπὶ τὸ πῦρ. id est: Vbi
autem magus qui sacrum peragit carnes in partes tribuit, suâ quisque acceptâ abeunt: diis nihil
impatientes. Animam enim solam hostiæ deum velle aiunt, nihil præterea. tamen omenti
partem aliquam exiguam flammæ imponunt, ut quidam tradunt. Doctè ergo de omento Ca-
nullus inseruit,

Gnatus

Gnatus ut accepto veneretur carmine diuos,

Omentum in flammâ pingue liquefaciens.

ut ante me vulgavit magnus filiarum Mnemosynes antistes.

Initia vigiliarum per centurionem nuntiari.] *Qui vigilias ordine obibant. Tacitus* Centuriones singillatim vigiliis obibant.
lib. II. Hist. Varus, deflagrante paullatim seditione, addit consilium, vetitis obire vigilias centurionibus, omisso turbæ sono, quo miles ad belli munia cietur. Obibat ergo centurio, & rediens nuntiabat Duci rectè habere. Polybium vide lib. VI.

Conuiuium buccinâ dimitti.] *Circuini olim hunc ritum, non tetigi. At nunc in manum mihi dat Polybius, libro XIV.* Est ea Romanis consuetudo, ut tempore conuiuendi, cuncti ribicines ac buccinatores ad tentorium ducis personent, ad hoc, ut nocturnas custodias suis locis per id temporis constituent. O locum opportunum, & huic rei vnicum! è quo etiam *Linio lux*, qui morem hunc, sed obscurius, tangit, libro XXX. Tribunis edicit, ut ubi pratorio dimisso, signa concinuissent: extemplò educerent è castris legiones. Ita, ut imperauerat, signa sub occasum solis efferri coepta. *Scribit uterque de Scipionis astu, quo castra Syphacis clam inuasit. Germanorum Principum mos nescio an originem trahat istinc. Certe receptum dynastis etiam hodie, ut conuiuium ineant ad sonum tubæ. Quod ipsum Alexandrum Macetam fecisse obseruo, ex Athenæo, lib. XII.* ἐγὼ γὰρ οὐδὲ τὰ δειπνῶντες σάλπικτα, τότε μὲν ἐν τοῖς γαμοῖς, & ἀλλῶς δ' αὖτε ὅτε τοῦ χοῦ ἀποδοπέμμευς, ὥς τε πᾶν εἰδέναι τὸ σεαυτοῖς περὶ.
Structa ante aram Auguralem subditâ face accendi.] *Hæsi & in hoc loco olim: quem nunc quidem perambulo leni pede. Lego: structam ante Auguralem aram. Non enim vult structum aliquid accensum ve ante aram fuisse (non ille mos) sed in ipsâ. quam collocat ante Auguralem, locum in dextrâ Prætorij parte, ut docuimus ex Hygini verbis, libro II. Sed quis iste ritus? nisi fallor, ille ipse qui in priuatorum etiam conuiuiis, carpendi aliquid è dapibus & libandi in honorem deorum. hoc tamen discrimine, quod vulgò in focum libamenta ea illata, sedem scilicet Larium: hic in Aram, paullo augustius, & pro splendore Imperatoris. Et de libatione quidem varij testes: propriè ad hunc morem isti. Homerus in Achillis conuiuium, libro IX.*

—* τοῖσι δὲ θυοῦν ἀνάγκη

Πάρονλον δὲ ἐταῖρον. ὃ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυλάκις.

Dionysius lib. IV. Antiq. Ἀπὸ τῆς ἐξίας τῆς βασιλείας, ἐφ' ἧς ἀλλὰς τὴν σωτηρίαν ῥωμαιοὶ ἱερουργῶντες, καὶ τὰς ἀπὸ τῆς δειπνῶν ἀπαρχὰς ἀγίλλουσι. E foco regio, in quo cum alia sacra Romani facere solent, tum & cænarum libare primitias. *Plutarchus de Fort. Rom. facit Ocrisiam ἀπαργυρῶν & λοιβῶν λαμβάνουσαν ἀπὸ βασιλικῆς ξαπέλης, καὶ, ὥς περ εἰώθη, τὰ πυρὶ ἐπιβάλλουσαν: primitias & libamenta capientem è mensâ regiâ, &, ut solet, in ignem coniicientem. Silius pulcherri- mè libro VII.*

Distinxit dulces epulas, nulloque cruore

Pollutâ castus mensâ cerealibus dona

Attulit, ac primum vESTÆ deterisit honorem

Vndique, & in mediam iecit libamina flammam.

Persius in patellâ poni & deferri solere ostendit:

—cultrixque foci secunda patella.

Vbi vetus Interpres: Quia delibantiz (puto, delibatz) dapes in eâ positæ ad focum feruntur.

Inde Patellarij dij, Plauto: inde Varroni scriptum: Deos colere, & dare in patellam μυχὸν κρέας.

Tibullus huc assegit, Lares compellans:

Aditis diui. nec vos è paupere mensâ

Dona, nec è paruis spernite futilibus.

Etiam Liuius, libro XXXIX. Inter pocula atque epulas, ubi libare diis dapes, & benè precari mos esset. Denique Horatius:

—vernasque procaces, Pasco libatis dapibus.

satyricè & ambiguo sensu. siue quia non pasceret vernas, nisi prius libatis dapibus: siue quia è libatis dapibus. Et hoc postremum, ut religio poeta fuit, magis censeam ex eius mente. Non enim semper comburi libamenta ea mos, sæpe apponi tantum, & mox edi. *Artemidorus hoc clarè notat de sacrificiis eo cibo se sustentantibus. libro III. cap. III.*

Postremo die.] Fortè, postero. Nam noctem eam mansit, uti apparet ex Vigiliis nuntiatis.

Neu ferrum traderet.] Persa enim & Parthi omnes semper de more cincti. *Ammianus*

lib. XXIII. Omnes promiscuè vel inter epulas festosque dies gladiis cincti cernuntur. quem Græcorum veterum morem primos abieciisse Athenienses Thucydides est auctor. At de ritu ponendi apud Magistratus ferri, in Electis mihi dictum, cap. de Licetoribus.

Aut complexu prouincias obtinentium arceretur, foribusve eorum assiste- ret.] Duplex ritus. Priorem illustro è Spartiani Seuero, de quo Legato Africæ: In eâ legatione, cum

Buccina in conuiuiis prætorij.

Germanorum more, buccinæ ad conuiuium.

Etiam apud Græcos.

Tacitus corre- ctus.

Illustratus in obscuro ritu.

Libamenta in focum.

—de iustis sacrificare. Patroclum so- cium. hic libamē- ta iecit in ignem.

Persius corre- ctus.

Tibullo ioc.

Et Liuius.

Et Horatius.

Proconsules, aut Legatos nefas amplecti.

Nec ad ades
eorum statim
ingressus.

Ratio sedendi
in Circo.

Roscia lex, tan-
tū de theatro.

Primus Augu-
stus ordines
discreuit in
Circo. Quomodo id
intelligendū.

Claudius pri-
mus sedilia cer-
ta Senatui de-
dit.

Nero deinde
equiti.

Promiscue li-
citum spectare
in vulgi vestre.

Plinius expli-
catus.

Feminae ad lu-
dos gladiato-
rios descendunt.

Edicto id veti-
tum.

Vatinius tutor.

Nova argutia
in Martiali.

cū cum quidam municipum suorum Lepitanus, præcedentibus fascibus, ut antiquum con-
tubernalem ipse plebeius amplexus esset; fustibus cum sub elogio præconis cecidit, Legatum
Populi Rom. homo plebeius temerè amplecti noli. *Interdicti ergo provinciales complexu. Sed
nec in fores statim illis aditus; ut eleganter Saluianus lib. III. de Gubernat.* Intra ianuas non
modò illustrium potestatum, sed etiam Præsidum aut Præpositorum, non omnes passim intra-
re præsumunt, nisi quos aut iudex vocaverit, aut negotium traxerit, aut ipsa honoris proprii di-
gnitas introire permiserit: ita ut si quispiam fuerit insolenter ingressus, aut cædatur, aut propel-
latur, aut aliquā verecundiæ atque existimationis suæ labe multetur. *Quod augenda dignitati
usurpatum à Præsidibus; ut priuatim à quibusdam per superbiam Romæ.*

Equitum Rom. locos sedilibus plebis anteposuit apud Circum.] *Rectè & ordi-
ne capiendā hæc legendāque, ne cum aliis ab eas errabundus. Ita autem in Circo sedendi (nam de
Theatro alius mihi locus) res fuit. Ad Augusti ævum spectaculum id, Senatus, Eques, Plebes
inibant indiscreti. Nam Roscialex & Iulia Theatralis, de scenâ tantum cauerant, non de Curu-
libus ludis. Qui quoniam antiquissimi, religione quâdam, censeo, & simul non alienanda plebi,
servatus in iis mos priscus. Cornelio Cinnâ demum & Valerio Messallâ Coss. anno urbis DCCLVIII.
mutavit Augustus. Dio lib. LV. ἡ τὰς ἐπὶ τοῖς ποδῶν χρεὶς, καὶ οἱ βαλόντες, καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς πο-
δῶν χρεὶς, καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς ποδῶν χρεὶς. Sed ita, ut saltem iuberet seorsim spectare senatum, seorsim
Equitem: non tamen loca illis certa adsignaret statāque. Itaque in aliâ atque aliâ regione Circi
spectabant (sedilibus videlicet his aut illis à plebe occupatis) donec tollēda confusione, Claudius Imp.
Senatui attribuit certam mansuramq. sedem. Suetonii cap. XXI. Circo maximo marmoreis car-
ceribus auratisque metis exculto, propria Senatoribus constituit loca promiscue spectare solitis.
At promiscue: magis verè propriæque, vagæ. Eam enim Suetonii mentem esse, libens Dionis con-
credo rem eam explicanti cum curâ lib. LX. ἐώρων καὶ πρὸς τὸ θέρεον ἐν ὧν τῶν (de Circo prædixit)
ἰδὶα καὶ χρεὶς ὡς ἔχαστοι, τὸ τε βαλόντες & τὸ ἐπὶ τοῖς ποδῶν χρεὶς & οἱ βαλόντες, καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς πο-
δῶν χρεὶς, καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς ποδῶν χρεὶς. ἀλλὰ τότε ὁ Κλαύδιος ἡ τε ἔδραν ἡ νῦν εἶσαν τοῖς βαλόντες ἀπέ-
χευε. καὶ ὡς ὅτι τοῖς ἐπὶ τοῖς ποδῶν χρεὶς ἐτέρεθι παρὰ τὴν ἰδιωτικὴν ἐδρὰν ἰδούσας ἐπέφευγε. Sed
Claudius Senatui tantum. equiti ecce nunc Nero. Sueton. cap. XI. Circensibus loca equiti secre-
ta à ceteris tribuit. Plinius lib. VIII. cap. VII. satis ostendit nona exadificata ea loca fuisse: Cæ-
sar Dictator, inquit, eüripis arenam circumdedit, quos Nero princeps sustulit, equiti loca ad-
dens. Quod in fine verbarum Dionis est, nolim negligas. Nam etiam post loca diuisa, promiscue
licuit spectare Senatoribus, sed in veste, ut ait, priuatâ. Exemplum in Plinio, lib. IX. epistol. ubi
Corn. Tacitus hic ipse noster in Equestribus spectat, et si Senator. Numquam maiorem, ait Pli-
nius, cepi voluptatem, quàm nuper ex sermone Corn. Taciti. Narrabat sedisse se Circensibus
proximum equiti Rom. &c. Hæc satis ad Taciti mentem: nam de lineâ, de cancellis, de loco femi-
narum alibi dico ubertim.*

Feminarum illustrium senatorumque plures per arenam fœdati sunt.] *Cur
inuertitis censes? Non enim, inquit, probabile feminas descendisse in arenam. Boni viri,
quàm bene sentiunt de sexu, quo nihil abruptius cū semel frenum excussit ingenti pudoris? Sed
discite & credite priscis, non in caueam solū feminas venisse, sed in arenam. Iuvenalem omit-
to satyrâ V I. Suetonius ecce in Domitiano cap. IV. Venationes gladiatoresque & noctibus ad
lychnuchos dedit: nec virorum modò pugnas, sed & feminarum. Et Statius de iisdem
ludis I. Sil.*

Stat sexus rudis insciusque ferri,
Et pugnas capit improbus viriles.
Credas ad Tanaim ferumque Phasim
Thermodontiacas calere turmas.

Adeoque id verum & vulgatum, ut Seneca imperante cauendum Sc^o fuerit *μὴν μὴδὲν
γυναικα μισομαχεῖν*. non ultra feminam ullam ad gladium depugnare, ait in Seneca Xiphilinus.

Vatinius inter fœdissima eius aulæ ostenta.] *De hoc tutore Vatino, Martialis:*

Vilia futoris calicem monumenta Vatini
Accipe, sed nasus longior ille fuit.

cuius Epigrammatis argutiam non cepit Turnebus. Ego sententiam puto, cū quattuor nasos
oblongos haberet ille Vatinius calix: tamen longiorem iis fuisse Vatini nasum. Notatque calli-
de eum, ut acrem & sagacem inquisitorem criminatoremque. Ita enim fuit. Xiphilinus eum ait
adeo hostem optimatibus fuisse, ut semper in ore haberet, *μισῶσα Καῖσαρ ὅτι συνωπλιτὴς εἶ*. De
poculo ipso, Iuvenalis:

Tu Beneuentani futoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quattuor.

PAG. 166. Nomina summæ curæ & meditamenta.] *Ambiguit an vox desit, meditamenta
imperandi*

imperandi. Si non; scribe, meditati. *Simile crimen obiectum Metio Pomposiano, apud Sueton. Domit. cap. x.*

Omissa in praefens Achaia. In quam cantandi causa iuit, & libertate eam donavit, uti Suetonius alique tradidere. Illud Pausania miram, lib. vii. Neronem Graeciae libertatem reddidisse, sine vilo imperij detrimento: quoniam pro ea Sardiniam praediuit insulam in prouinciae formam redegerit. Aberrat, & intellegi voluit Alpes Coetianae, quae sola cury Ponto Polemonico in prouinciam a Nerone redacta. Sardinia quidem, una cum Sicilia, prima prouinciarum.

* Interpreti hercules succenseo (et si fido alias & docto) qui me ut iniuste Pausaniam arguerem fecit. Nam ipsum Graece nuper editum cum vidi (antea numquam fuit copia) verba eius in aliam sententiam, haec repperi: καὶ ἐλθόντων οὐ Νέρον τὴν ἐλπίδα ἀφίστην ἀπαύτων, ἀλλὰ γὰρ τοῦ δῆμον πομπὰς ἰδὼν τῶν Ρωμαίων. Σαρδῶν γὰρ ἡ νῆσον ἐς τὰ μέγιστα ἐδάμνασεν ἀπὲρ Ἑλλάδος, σφίσιν αὐτὴν δάκναι. quorum verborum vera hac sententia: Omnium immunem & liberam Nero reliquit Graeciam, permutatione quadam cum populo Romano facta. Sardiniam enim insulam beatam & vberem, pro Graecia ei attribuit. Ita palam latet erroris illius Pausanias liberatur: qui non hoc vult, ut Sardinia tunc demum prouincia sit facta. non hercules, non. sed ut cum populo permutata. Hoc tamen ipsum an verè? ambigas iure. quia Strabo libro ultimo, & Dio LIII. Sardiniam iam inde a prima diuisione Augusti, collocant inter Populares. Quod si mutatum a mediis Principibus: Dionem id non monuisse profectò mirum est.

Ipse quo fidem faceret nihil vsquam perinde laetum sibi. Mihi hoc lucet. Vertranium malle, nihil vsquam periculosum sibi, insipientia est. Clare hoc ait: Nero uti reipsa ostenderet nullum sibi locum praeromae esse: struxit in publico concubia, &c.

Publicis locis struere conuiuia. Suetonius: Caenabatque nonnumquam & in publico, Naumachia praclusa, vel Martio campo, vel Circo maximo.

In stagno Agrippae. Cuius mentio Straboni, itemque nemoris de quo hic, lib. xiii. de Lampfaco: Εὐτέρεσσι δὲ μετῆνεγκεν Ἀγρίππας τὴν περὶ ὠκίαν λέοντα Λυσίππου ἔργον. ἀνέθηκε δὲ ἐν τῷ ἄλλῳ τῷ μετὰ τὸν Ἀλφειὸν καὶ τὸ Εὐρίπῳ. id est: Illinc transtulit Agrippa Leonem cadentem Lysippi opus. posuit verò in nemore, quod stagnum interiacet & Euripum. Ammianus, puto, idem intellexit; Inter quae porticum excitauit ingentem lauacro Agrippae contiguam, Boni euentus cognomine.

Lupanaria adstabant, illustribus feminis completa. Corrigo in hac sententia Suetonium cap. xxvii. Insignes ganeae & matronarum institorio copas imitantium. legoque, institoria, pro locis ipsis.

Scorta visebantur, nudis corporibus. Ita receptum in prostitutis, ut nuda ostenderent quidquid sui. Iuuenalis: — tum nuda papillis

Constitit auratis.

Lampridius Eligabalo: Et cum ad meretrices habitu muliebri processisset, papillam eiecit. Optime omnium Dio, in eodem monstro: γυνὴς τε αἰεὶ ὅτι τὸ δούρειον ἄνδρα ἐξω, ὡς αἱ πόρνοι, καὶ τὸ σκιδνιον χρυσοῦς καὶ χρυσοῦς ἔξω, καὶ τὰς τε παρὰ τὴν αἰσχρονομίαν τῇ φωνῇ δευσιδαιμονίῳ.

Cui nomen Pythagorae fuit. At Doryphorum vocat Suetonius, facitque eum Neronis libertum. Enimvero errare Tranquillum aio, quoniam Doryphorus ante mortuus. Tacitus libro xiv. Eodem anno potissimos libertorum veneno interfecisse creditus est: Doryphorum, ut aduersatum nuptiis Poppae. A Tacito etiam Dio stat.

Missi auspices duo, & genialis thorus. E Sulpicio Senero, qui locum hunc transcripsit aperte, leg. videtur, auspices, dos, & gen. Melius etiam, visi, quam, missi. Verba Sulpicii: Inditum Imperatori flammeum, dos & genialis thorus, & faces nuptiales: cuncta denique quae vel in feminis non sine verecundia conspiciuntur, spectata. Victor de hac re: Amictus nubentium virginum specie, palam Senatu, dote data, in manum conuenit. Sed & in Suetonio mentio dotis: nec hercle in his legitimis nuptiis omitti debuit.

Per tabernas quibus id mercimonium inerat, quo flamma alitur. Nam ibi, id est, in Velabro olearij. Plautus:

De compacto rem gerunt, quasi in Velabro olearij.

Ideo a Victore in regione xi. Circi maximi, locata ades Herculis Oliuarij. Sed & Thurarij picus istic. Denique purpura, serica, aliaeque merces. Martialis:

Nec nisi prima velit de Thusco vellera vico.

Enormibus vicis, qualis vetus Roma fuit. Liuius lib. v. post Gallicum incendium, id excusat. Festinatio curam exemit vicos dirigendi, dum omisso sui alienique discrimine, in vacuo aedificant. & addit, formam vrbis esse occupatae magis, quam diuise similem.

Fessa aetate aut rudis pueritiae aetas. Sentio corruptionem, & amolior: Fessa, aut rudis

Pausanias de Sardinia insula supinus error.

Pausanias culpauit per alienam culpam. * Romulus Amasius est.

Sardinia an populi?

Melle corrigut.

Agrippae stagnum. Et nemus.

* Aut certe eius thermas intellegit.

Suetonius adiutus. Institoria.

Scorta prostabant nudis corporibus.

Suetonij forte error.

Tacitus transcripsit a Sulpicio.

Tabernae oleariorum.

Hercules Olearius.

Roma olim non ad normam.

Fessa aetas, pro senectate.

rudis pueritiae ætas, superfluenti voce inducta. Describit in incendio infirmi sexus pauperem, & ætatis. *Ætas infirma duplex, Pueritia, Senectus. Hanc noster vocat Fessam. supra lib. xiv. Si quos imbellis sexus, aut fessa ætas attinuerat. Lib. i. Hist. Fessam iam ætate Galbæ. lib. i. Annal.* An Augustum fessam ætate toties in Germaniam commicare potuisse?

PAG. 167.
Prior Neronis
domus.

Quam palatium & Mæcenatis hortos continuauerat.] *Horti Mæcenatiani in Exquilis. Bis autem à Nerone adificata domus, productaque ad Exquilias ipsas. Suetonius, Domum à Palatio Esquilias usque fecit. quam primò Transitoriam, mox incendio absumptam restitutamque, Auream nominavit. Priorem ergo nunc intellege.*

Frumentum
an plebi planè
gratuitum.

Campum Martis, ac monumeta Agrippæ.] *Quæ pluria in eo capto. vide Dionem lxxx. Pretiumque frumenti minutum, usque ad ternos nummos.] Apparet ergo non planè gratuitum frumentum fuisse: nisi tamen intellegit de eo, quod supra annonarium modum supraque mensuram tessera capiebant. Sanè & antea mentio pretij fuit; Frumenti pretio nihil additum est, quamvis ducentas ferè naues, &c. itemque post hoc libro: Addiditque mili-*

Frumenta in
plebem, ad fa-
uorem vnica.

tibus sine pretio frumentum, quo antea ex modo annonæ utebantur. *Hæc autem ratio conciliandi fauoris, pulchrè & ex sui sacri ritu descripta Lucano lib. ii. in Iulij personâ:*

Quoque modo vanos populi conciret amores:

Gnarus, & irarum causas, & summa fauoris

Annonæ momenta trahi. namque adferit vrbes

Solâ fames, emiturque metus, cum segne potentes

Vulgus alunt. nescit plebes ieiuna timere.

Quot dierum
incendium Ne-
ronianum.
Sententia va-
riantes in te-
tam insigni.

Sexto demum die apud Esquilias finis incendio factus.] *At Suetonius ait, sex dies septemque noctes eâ clade seuitum. Vierque longè abit à lapide prisco, qui nouenos commemorat dies, Roma ad Basilicam Petri,*

EX. VOTO. SVSCEPTO. QVOD. DIV.

ERAT. NEGLECTVM. NEC. REDDITVM.

INCENDIOR. ARCONDORVM. CAVSSA

QVANDO. VRBS. PER. NOVM. DIES.

ARSIT. NERONIANIS. TEMPORIBVS.

ET. HAC. LEGE. DEDICATA. EST. NE.

CVI. LICEAT. INTRA. HOS. TERMI-

NOS. AEDIFICIVM. EXSTRVERE.

Conciliari facile noster potest, quia mox addit ignem rediisse. Primum ut incendium sex dierum fuerit; alterum, trium. Suetonium, aut lapidem certè non excuso.

Redibat* Leuis rursus grassatus ignis.] *Inusi notam. tamen legi potest, sententiâ incolumi: rediit, at leuius rursus grassaturus ignis.*

Prædiis Tigellini Æmilianis proruperat.] *Puto leg. in Æmilianis. Æmiliana enim locus extra urbem, ad campum Martium, coniunctus tamen continensque urbi. Varro lib. iii. De Re rust. Eorū ædificia qui habitant extra portam Frumentariam, aut in Æmilianis. Sueton. Claudio cap. xviii. Cum Æmiliana pertinaciùs arderent. Est tamen in ipsâ urbe & Vicus Æmilianus regione vii. nominatus Sex. Rufo.*

Hauftum &
Tacito.

Videbaturque Nero condendæ urbis nouæ gloriam quæsisse.] *Sulpicius Seuerus lib. i. i. Sac. Histor. mutatus hoc est à Tacito: Sed opinio omnium inuidiam incendij in Principem retorquebat, credebaturque Imperator gloriam innouandæ urbis quæsisse.*

Lunæ templi
vetus.

Vetustissimâ religione quod Ser. Tullius Lunæ.] *Templum Luna in Auentino reperio, apud Liuium lib. xl. Forem ex æde Lunæ quæ in Auentino est raptam tulit, &c. Rufus in regione xii. Templum Lunæ in Auentino magnum. Ouidius:*

Luna regit menses. huius quoque tempora mensis

Finit Auentino Luna colenda iugo.

Suspiciabar de Lunæ matre antea: sed falsò.

Inexplicabilis
curiositas, de
intervallo in-
ter vtraque in-
cendia.

Totidem annos, mensesque, & dies inter vtraque incendia numerent.] *Tricæ curiosorum hominum, quas non extrico. Computem ab urbe conditâ? dispar ratio. A Troiâ incensâ? æquè dispar. Facile collectu tibi ex Fastis. Ut mihi nunc videntur, tenebra sunt, quas non illustret ipse Phæbus.*

Acua & stagna
in domo Ne-
ronis.

Arua & stagna.] *Suetonius cap. xxxiv. & Martialis magis distinctè loca ipsa describens, lib. i. epig. ii.*

Hic vbi conspicui venerabilis Amphitheatri

Erigitur moles, stagna Neronis erant.

Hic vbi miramur velocia munera thermas,

Abstulerat miseris tecta superbus ager.

Lacu

Lacu ab Auerno nauigabilem fossam vsque ad ostia Tiberina.] *Plinius lib. XIV.* Anteà Cæcubo erat generositas, quod iam intercidit, & incuriâ coloni locique angustia: magis tamen fossa Neronis, quam à Baiano lacu Ostiam vsque nauigabilem inchoauerat.

Ceterum vrbs quæ domus supererant.] *Pugnat in se sententia. Si enim supererant, quomodo erecta? quod in dirutas incensâsque conuenit. Putarim legend. quæ domus perierant.*

Cohibitâ ædificiorum altitudine.] *Quod iam ante Augustus fecerat, eadem finis id est, ad incendia arcenda, & maximè ruinâs. Strabo lib. V. πρὸς δὲ τὰς συμπρωτάς τε ἐλὼν τὴν πύλιν, οἰκοδομημάτων καὶ δαλῶν, καὶ κολύσας ἑαίρων ποδῶν δὲ τὸ πρὸς τὸ δόξαι, ἢ δημοσίαις. Sed & ante Augustum Rutilius orationem dixerat, De modo ædificiorum. Et Augustus quidem pedes LXX. tollere permisit: Traianus dumtaxat LX. ut notat Sex. Aurelius. qui modus fortasse & Neronianus fuit.*

Saxo Gabino Albanoque solidarentur: quod is lapis imperuius igni est.] *Eadem vis Sabino lapidi tributa ab Isidoro lib. XVI. Sauius lapis, inquit, fuscus addito oleo etiam lucere fertur. Est & quidam viridis lapis vehementer igni resistens. Sed corrigo, Gabinus, & Strabone: Γάβινος γὰρ ἐστὶ τῆς Πελαγονίας ὁδὸς καὶ μένιν λατόμων ἔχουσι ὑπερρὸν ἢ τὸν Πάριον λίθον. id est, Gabij in viâ Prænestinâ vrbs, latomias habet, quibus non aliæ vtiliores Romanis. De his similibusque lapidibus imperuius igni, vide Vitruvium lib. I. cap. VII.*

Iam aqua, priuatorum licentiâ intercepta, custodes.] *Puto custodes istos, castellarios appellatos, quia diuiculus (ut veteres dicebant) siue castellis aquarum Præfecti. Lapis Romæ.*

CLEMENTI. CAESAR

V.M. N. SERVO. CASTE

LLIARIO. A Q V A E. C L

A V D I A E.

De castellis Hesychius, Vitruvius, Plinius, & Iurisconsulti, tit. De aqua quotidiana. Sed & ad uelam aquarum familia publica instituta: quæ in aliquot ministeriorum species diducuntur, villicos, castellarios, curatores, filicarios, tectores, aliosque opifices, ait Frontinus. quem in his vide.

Nec communione parietum, sed propriis quæque muris ambirentur.] *Id est, ut non domus, sed insula existerentur. Disce hinc Antiquarie, cur post hæc tempora plures Romæ insulae, quàm domus. Nam P. Victor ecce, in quaque regione vrbs multo ampliore numero insulas enumerat. Cur? Non quia domus illustriorum hominum, insula tenuiorum: sed quia Romam describit, qualis post Neronem fuit, & ex hoc contra incendia edito. At ante Neronem, certus sum domus, quàm insulas, altero tanto Roma fuisse plures. Argumento, libri lintei Pontificum, in quibus scriptum: INCENDIVM. IN. COELIOLO. INSVLAE. DVAE. ABSVPTAE. SOLO. TENVS. ET. AEDES. QVINQVE. AMBVSTAE. QVATTVOR.*

Et lectisternia ac peruigilia.] *Probè omnino Lectisternia. cum tamen in ver. Budens sit, Sellisternia: non nefas suspicari Solisternia. ut intelligat feminas, (receptissimo tunc ritu) corpora in humum abiicisse, ad aras deorum repisse. Lucan. libro II.*

Hæ lacrimis sparsere deos, hæ pectora duro

Affixere solo.

Statius: — omnibus aris

Illacrimat, signatque fores, & pectore terget

Limina.

Et in Linio, Polybio, Apuleio, exempla.

Sed non ope humanâ neque largitionibus decedebat infamia, quin iussum incendium crederetur.] *Hæc, & quæ sequuntur, transcripsit iterum Sulpitius. Neque vllâ re Nero efficiebat, quin ab eo iussum incendium putaretur. Igitur vertit inuidiam in Christianos, actæque in innoxios crudelissimæ quæstiones. quin & nouæ mortes excogitatæ, ut ferarum tergis coniecti laniatu canum interirent. Multi crucibus affixi, aut flammâ vsti. Plerique in id reseruati, ut cum defecisset dies, in vsum nocturni luminis vrerentur.*

Vulgus Christianos appellabat.] *Siue, Chrestianos, ut scripsere per inscitiam illi.*

Quod nomen ortum demum obseruo imperio Claudij extremo. *Suidas: ὁ κλαυδίου βασιλέως Ρωμαίων, Πέτρος τὸν ἄποστολὴν χειροτονήσαντα Εὐδόσιον ἐν Ἀντιοχείᾳ, μετωνομάσθησαν οἱ πάλαι λεγόμενοι Ναζαραῖοι καὶ Γαλιλαῖοι, Χριστιανοί. Sed & Iudei appellati anteà, quod frustra negitant quidam.*

Apertè Arrianus lib. II. cap. IX. ὅταν πῶς ἐπαμφοτερίζοντο Ἰδωμεν, εἰώθαμεν λέγειν, ἢ ἐστὶν Ἰουδαῖος, ἢ ἀλλ' ἑποικρῖν. ὅταν δ' ἀναλάβῃ τὸ πᾶθος, τὸ τὴν βεβαμμένον καὶ ἡρμένον, τότε καὶ ὅτι τὸν καλεῖται Ἰουδαῖος. Ait, τὴν βεβαμμένον. qui ergo tincti & baptisati, præter Christianos? *Sueton. Claud. cap. XXV. Iudæos impulsore Chresto assidue tumultuantes Româ expulit.*

In vsum nocturni luminis vrerentur.] *Pro lychno & lucernâ. Credo Iuvenalem ad hoc*

seuitia genus spectasse,

Fossa Neroniana.

PAC. 168. Coniectura ad Tacitum.

Modus ædificiorum ab Augusto impositus. Ne tollere vltra LXX. pedes liceret.

Gabinus lapis.

Isidorus correctus.

Custodes in vrbe aquarum, Castellarii.

Romæ non plures insulae quàm domus.

Contrâ in veteri fuit.

E libro diuinae uigulae.

Solo se affligunt mulieres.

Haustum & Tacito.

* Tertul. Apol. id notat & Lactantius. Christiani, Galilæi & Nazaraei dicti. Etiam Iudei.

Christiani accensi pro lucernis radiisque

Iuuenalis aliter
explicatur.

Nero primus
in Christianos
sevit.

Tacitus corre-
ctus, h. e. ubi
dicitur de
Augusto, pro-
prie insisteret.

Nero trigarius

Plinij leuiuscu-
la commendatio.

Aurum trium-
phale, siue Co-
ronarium.
Aurum voti-
um.

ai rebobus
autuque adiv
qualloda

Nero quot sta-
tuas e Græcia
abstulerit.

Secundus Ca-
rinnas decla-
mator.

Inducere ani-
mum artibus,
elegant.
Agellij lectio
firmata.

PAE. 169.

Seneca mira &
philosopho di-
gna frugalitas.

Seneca leuiter
correctus.

Promuntoriū
Miseni.

Pallas ibi, seu
Minerva culta.

Statiū illu-
stratus.

Gravidæ ho-
stia.

Pone Tigellinum: tādā lucebis in illā

Quā stantes ardent qui fixo gutture fumant.

quos versus scio & vulgus interpretum, & egregium Turnebum, longè secius accipere. Ceterum prima hæc exercita in nostrum nomen crudelitas. sanguinis dico. Nam Claudius antea tantum expulerat. Sueton. cap. xxv. Tertullianus: Consulite Commentarios vestros, in illis reperietis Neronem primum in hanc sectam tum maximè Romæ orientem Cæsariano gladio ferocisse.

Habitu aurigæ permixtus plebi vel circulo insitens. Ego per se uero legere, vel curriculo, sententiā planè volente. Nero, inquit, interdum quasi spectator immiscebatur plebi, interdum currui insitebat ut aurigator. Proprie insitebant. Plinius lib. ix. epistolar. Quo magis miror tot millia virorum, tam pueriliter, identidem currentes equos, insistentes curribus homines videre. At Neronem currus rexisse, nimis notum. Plinium leuiter emendo lib. xxviii. cap. xvi. Feruntque & Neronem Principem hac potione recreari solitum, cum sic quoque se trigario (imò trigarium) approbare vellet. Approbare trigarium, valet, ostendere se legitimum aurigam & agitatore equorum.

Egestoque auro quod triumphis, quod votis. Aurum è triumphis, Coronarium capio: quod iam per alios innotuit: siue etiam, quod ab Imperatoribus per triumphos illatum. E votis, quod Senatus in re trepidā Ioui aliisque diis vouebat. Petronius, Ipse Senatus recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet. Aut ipsi Consules, Prætoresve in provinciis & ad bellum ituri. Liuius lib. xxxi. Ludos Ioui, donumque vouere consulem, cui provincia Macedonia euenisset, iussit. Alibi: Tum P. Sulpicius secundum vota in Capitolio nuncupata paludatus cum lictoribus profectus. Et exempla in Liuii sparsim.

Per Asiam atq. Achaiam simulacra numinum abripiiebantur. Pausanias lib. x. Non postremò Neronis impietatem dei donaria effugere potuerunt. Is enim æneas quingentas, partim deorum, partim hominum, sustulit imagines. Plinius ait libro xxxiii. clarissima, quæque signorum violentiā Neronis in urbem conuecta, & in sellariis domus aureæ disposita fuisse.

Secundo Carinnate. Suspiciari possis Rhetorem illum esse, quem Dio scribit à Caio in exilium missum, quia contra Tyrannos declamauerat. quæque Iuuenalis tangit:

Sicut Thrasymachi probat exitus, atque Secundi Carinnatis.

Tinctum cum eloquentia litterarumque studiis, Taciti consequa verba indicant.

Animum bonis artibus non induerat. Tentabam, imbuerat. Nunc adfirmo vulgatam scripturam: & per placet metaphora honestas. Quā ipsa vsus Agellius lib. ii. de Aesopo fabulatore: qui, inquit, res salubriter ac perspicaciter animaduersas, in mentes animosque hominum cum audiendi quadam illecebrā induit. non ut corrumpunt, induxit.

Dum simplici victu & agrestibus pomis, ac si sitis admoneret, profluente aquā vitam tolerat. In tantis opibus magna & rara abstinentia laus. Ipse de se epistol. lxxxi. Panis deinde siccus, & sine mensā prandium, post quod non sunt lauandæ manus. Dormio minimum. Consuetudinem meam nosti. breuissimo somno vtor, & quasi interuigilo. ubi ex veteri libro adfero, & quasi interuigilo, ab aurigis metaphora: Epist. ci. Inde in omnem vitam vnguento abstinemus: quoniam optimus odor in corpore, est nullus. Inde vino caret stomachus. inde in omnem vitam balneum fugimus. & plura ibidem.

Dum promuntorium Miseni superare contendunt. Vti Puteolos scilicet venirent. Illic enim Alexandrinarum nauium portus, ut Strabo lib. xvii. indicat. Promuntorium hoc infame naufragiis, uti è Senecâ colligas epist. lxxviii. de his ipsis Alexandrinis nauibus:

Cum intrauere Capreas, & promuntorium, ex quo Alta procelloso speculatur vertice Pallas, ceteræ velo iubentur esse contentæ. Statius:

Prima salutauit Capreas, & margine dextro Sparfit Tyrrhenæ Mareoticæ vina Mineræ.

Libabant ergo procellosæ illi Palladi nautæ, periculo maris defuncti.

In sacrificiis, quibus grauidas hostias immolari mos est. Pauca super eo sacrorum ritu. Trahere huc possis illud Festi: Confeta sus, quæ cum omni fetu adhibebatur ad sacrificium.

Ineunt deinde consulatum Silius Nerua. E Fastis & lapidibus, Silianus. Nerua.

Namque facundiam tuendis ciuibus exercebat. Has omnes laudes eius cecinit quicumque ille adolescens poëta, in Panegyrico ad Pisonem.

Subrium Flauium. Dioni dicitur, Σελιος Φλαβιος. & statim. Σελπίκιος Αδελφός, qui nostro est, Asper.

Quidd

Quòd famam carminum eius premebat Nero.] *Sed idem tamen post mortem, famam ei non inuidit, id est legi & edi permisit. Hoc vult inscriptio vetus:*

M. ANNAEO LVCANO
CORDVBENSI POETAE
BENEFICIO NERONIS
FAMA SERVATA.

Lucanus supra
Neronem poe-
ta.

Lucani sacrum
felix.

Gaude liberrime poetarum: litaſti Genio Aeternitatis.

Prohibueratq. ostentare, vanus assimulatione.] *Quinquennali ludicro, cum Orphenm Lucanus recitaſſet, coronatus contra Neronem eſt. quod agre tulit citharædus Princeps. Statius:*

Ingratus Nero dulcibus theatris,
Et noſter tibi præferatur Orpheus.

Sed quid ſibi vult hic, Vanus assimulatione? An quòd Nero vano & irritò conatu aſimulare & reddere Lucani verſus voluit? Ita ſcriberes, assimulatione. Sed non placet. ne Farnesianum quidem ſcriptum, vanà assimulatione. Lego clarius, vanus æmulatione.

Vana æmula-
tio in illum
Neronis.

Quinctianus molli corpore infamis.] *Farnes. mollitie corporis. Ita Latinis dicta, n*

Mollities, quid
Launis.

Antonium Natalem.] *Non arbitror illum eſſe, quem Seneca cum probò deſcribit: Nu- per Natalis tam improbæ linguæ, quàm impuræ, in cuius ore feminæ purgabantur.*

Natalis quid
impurus.

Senecio è præcipuâ familiaritate Neronis.] *Ergon' ille, qui lib. xiii. vnà cum Otho- ne familiariſſimus Neroni oſtenditur, libidinum eius in Acten adminiſter & interpres? Putem. ſed ibi Claudius Senecio dicitur, hic Tullius. Itaque me ſuſtineo.*

Senecio, quis?

Super Subrium.] *Libri mei, per Subrium.*

Contantibus prolatantibusque ſpem ac metum.] *Nec malè, ſpe ac metu.*

PAG. 170.

Incertum quonam modo ſciſcitata.] *Id eſt, unde aut per quem odorata de coniuratio- ne. Sperne Vertranj, ſuſcitata.*

Erat Chiliarchus.] *Ita libri. Vulgò, nauarchus. Bene Chiliarchus, pro Tribuno: ſicut & Centuriones reperies plus ſemel in claſſe.*

Chiliarchi in
claſſe.

Neque Senatui quid manere ſed prouiſum.] *Vatic. codicis ſcripturam expreſſi. nec diſſentit Farnesianus, niſi quòd refert, quod manere. Quis Caſtor aut Pollux liberat me ab hoc æſtu? Fortè, Neq. ſe nautà quidem manere. quaſi attollens coniuratorum numerum ſplendorèmq. id dicat mulier. etiam ipſo ceſſante, prouiſum viris melioribus quomodo neſarius ille pœnas daret.*

Coniectura in-
ſtabilis in Ta-
cito.

Ne L. Silanus eximiâ nobilitate.] *De quo inferius lib. xvi.*

Ne à libertate moueretur, vel dilecto Imp. alio.] *Vatic. ne ad libertatem mora- retur. Duci me ſententia ut legam, ne aut libertatem moliretur. Duplex videlicet à Veſtino me- tus. ne aut homo acer ad libertatem populum vocaret: aut alium à Piſone Principem diligeret.*

Correctus Ta-
citus.

Circenſium ludorum die qui Cereri celebratur.] *Qui dies pridie Idus Apriles, ita notatus Kalendario veteri: LVDI. CERERI. & biduo antiè, LVDI. IN. CIRCO. Infrà, noſter: utque Circenſium Cerealiū ludicrū, pluribus equorum curſibus celebraretur. Dio lib. xlvii. inter prodigia refert, quòd Aediles Cereri, loco Circenſium & equeſtrium ludo- rum, gladiatorios exhibuerint. Onidium adde iv. Faſtorum.*

Circenſes Ce-
teri.

Ut quiſque audentiæ habuiſſet.] *Leſtio à Vatic. eſt, Farnes. audaciæ habuiſſet. cor- ruptè triti libri, audiuiſſet.*

Audentia, pro
audaciâ.

Pugionem templo Salutis detraxerat, geſtabatq. velut magni operis ſacrum.] *Geſtabatne pugionem? non is mos Roma, & per hanc vanitatem homo ſe palàm retexiſſet. Aliud omnino verbi fuiſſe ſuſpicor: ſeruabatque: iactabatque. aut tale.*

Suſpecta vox.

Quamvis abſurdum videretur & inane, aut ipſi Antoniam nomen & peri- culum cōmodauifſe.] *Rodolphus peracutè: aut inani ſpei Antoniam. Hi tales homines, ſi ad Criticā ſeriò ſe dediſſent, quid nō peruiſiſſent? Et tamē nos Pelei placeamus nobis in hac macherâ.*

PAG. 171.
Rodolphi acu-
men.

Donec proditio cœpit è domo Sceuii.] *Plutarchus libello de Garrulitate, longè aliter elatam & apertam narrat coniurationem. Sed ne tibi imponat, non iſtam. Duplex enim in Ne- ronem coniuratio, Piſoniana, & Vinicianâ, ut auctòr Sueton. cap. xxxvi. Ad Vinicianam ergo refer illa Plutarchi.*

Coniuratio Vi-
niciana, poſt
iſtam Piſonis.

Ad libertum Neronis Epaphroditum.] *Qui à libellis fuit. de quo Suet. Ner. cap. XLIX. & Domit. cap. xiv. Eſt ille ipſe, cui nobilis ſeruus Epictetus fuit. Suidas, & Arrianus.*

Epaphroditus,
nomine Epicte-
ti dominus: re,
ſeruus.

Ac ſecreto collocutū.] *Farnes. ſecreta, & ad orâ, Seneca. non probò. Statim è libris edidi, An cuncta iâ patefacta credens. nō ut obtinuerat, ante. Notū & creberrimū Tacito dicendi genus.*

Cum ad eoſdem cruciatus traheretur geſtamine ſellæ. nam diſſolutis mem- bris inſiſtere nequibat.] *Eadem ſauitia eſt quam tangit Ammianus lib. xxix. Promiſcuè iuuenes aliique, membris omnibus capti, ad ſupplicia ſellis geſtoris ducebantur.*

PAG. 172.

Libertas con-
stantia.

Senatorisq[ue] intacti tormentis.] Ita Farnes. optimè Vatic. intactis. litterâ unâ red-
undante. Ex quo fonte vulgatus error, in tantis. Res clara. Insigni laude, ait, dignanda liber-
tina mulier, quæ toties pressa constanter indicare abnuerit ignotos: cum viri & Senatores etiam
proxima pignora sua proderent, sine tormentis.

Rolstra escendere.] libri scripti.

Brevis ad mor-
tem paratus.

Non illud breue mortis arbitrium permetteret.] Profectò breue. Nam Nero mori
iussis non amplius quàm horarium spatium dabat.

Locus suppli-
cis feruilibus.
Sextertium di-
ctus.

Raptus in locum feruilibus pœnis sepositum.] Disce ergo clarè, Lector, locum cer-
tum fuisse in pœnam feruorum viliūque capitum. Quem illum? Sextertium, ut opinor. Ita
enim locus, non Roma, sed extra urbem, vbi cruces, patibula defixa, cadauera abiecta, aliæque quæ
ad supplicia plebis. Plutarchus in Galbâ, τὸ δὲ Γάλβæ τοῖς Παρθοῖς καὶ Οὐπεδῶν δέλοις ἐδωρή-
σαντο. λαβόντες δὲ ἐκείνοι καὶ πάντες ἔσπον ἀκισσάμενοι & καδυβέσαντες, ἔρριψαν ἢ τὰς δὴ τὸν Καί-
σαρος κολαζόμενος θανάτου. ὁ δὲ τόπος Σεξέρτιον καλεῖται. id est: Galbæ caput Patrobij & Vitel-
lij feruis donarunt. quod illi acceptum omni contumeliarum & ludibriorum genere afficientes
abiecerunt in locum, vbi occidi solent in quos Cæsar iussit animaduertere. Locus Sextertium di-
citur. Extra urbem, dico, is locus (errant qui de Gemoniis suspicantur) vel nominis argumento.
Sic enim dictus, quia semitertio ab urbe milliari. Ea quidem ratio appellandi, recepta Romanis.
Ita Septimum, Palatiū sub urbe, Iustiniani, l. xxxiv. C. De donation. Decimum, suburbanum Car-
thaginis Procopio. Septimum Hostiense, Symmachi villa, lib. vi. epist. Quartum Latina, apud
eundem lib. ix. Quartum Pollionis, Martialem lib. i. i. Credo fuisse extra portam Esquilinam:
& odorari videor corruptionem eius verbi in commentatore Horatij, uti Cruquius sedula indu-
stria interpres eum edidit. Esquilinus mons Romæ ex septem montibus. Hinc Esquilina porta
Romæ dicitur, adfessorium, vbi certuserat locus sepulchrorum ad corpora pauperum aut sce-
leratorum viliumque comburenda, aut canibus proicienda. Legerim, ad sextertium. Sicut in
vitâ Cypriani: Cum venisset ad eum locum qui dicitur Sextus, quarto ab urbe milliari. emen-
datum ab alio rectè, Sextertius.

Is extra urbem.
Causa eius no-
minis.
Loca multa a
diffinita appel-
lata.

* Puticulos
iplos ultra Es-
quilias Varro
locat.
Commentator
Horatij corre-
ctus.

Manu Statij Tribuni trucidatur, plenus constantis silentij.] Egregij viri mortem
plenius Arrianus descripsit, lib. i. cap. i. Λατίονος τις ἐν Ρώμῃ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Νέρονος δατοκεφα-
λιωθεὶς, ἐντεῖνας ἑαυτὸν καὶ πληγὰς καὶ πῦρ ἀντιπαρατίθων ἡρώμενος ἐπὶ ὀλίγον συν-
ελκυθεὶς, πάλιν ἐξέστη. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὑπὸ τῷ Εὐαφροδίτῳ τῷ ἀπελδοθέρῳ τῷ Νέ-
ρονος, καὶ ἀνακρίναντι αὐτὸν ὑπὲρ τῆς συγκυρῆς, αὐτὸς πὲρ δέλω, φησὶ, ἔρω σε τῷ κυρίῳ. O excelsum
animum! & supra omnem hanc terrenam fecem.

Plautij Latera-
ni virilis mors.

PAG. 173.
Vxor Senecæ
nobilis.

Cum Pompeiâ Paullinâ vxore.] Quam nobilissimam feminam Dio appellat; filiam for-
tean Pompeij Paullini, qui supra Consularis dicitur & vectigalibus publicis prepositus.

Seneca ab adu-
lando auersus.

Nec sibi promptum in adulationes ingenium.] Ipse de se ad Neronem: Non blan-
diar auribus tuis. nec enim mihi hic mos est. Maluerim veris offendere, quàm placere adulando.
Nulla pauoris signa, nihil triste in vultu aut verbis.] Lege hac cum sequentibus:
& admite, fodes, calumnias Dionis.

PAG. 174.

Mos libandi
Ioui Seruatori.

Venenum, quo damnati publico Atheniensium iudicio.] Cicuta.
Libare se liquorem illum Ioui liberatori.] Ita Thraseas moriturus, Libemus, in-
quit, Ioui liberatori. Causa viris magnis, huius in supremis ioci, à more Græciæ, qui discessuri è
conuiuio libabant Ioui seruatori. sic isti è vitâ, Ioui Liberatori. Athenæus libro xv. in fragmen-
to quod Canterus olim amicus noster publicauit: τὰς δὲ μὴ δειπνον κεκαμένην πρῶτῳ πρὸς δίδο-
μένῳ ποτηρίῳ διασωτῆρα ἐπιλέγουσι. Suidas: ἔθος εἶχον οἱ παλαιοί, μὴ τὸ δειπνον πρῶτον ἀγαθὸν
δαίμονος, ἐπὶ πρὸς δίδοντες ἀκερῶς, & τὸ λέγειν ἀγαθὸν δαίμονος. ἀλλοι δὲ φασὶ τὸ πρῶτον ποτήριον εἶναι
λέγεσθαι, χωρίζοντες δὲ μέλλοντες, Διὸς σωτῆρος. Adde huc, si vis, plura ab Erasmo in Chiliade ii.
centuriâ viii. in Proverbio, Seruatori tertius.

Sacramentum,
sub principi-
bus, iuratum.

Renitens Sceuius.] Imò, renidens. & statim: redderet iam bono Principi vicem.

Ei salus princi-
pis inerat.

Quibus de causis ad obliuionem sacramenti processisset.] Non temerè sacra-
menti mentio. Nam milites sub Impp. ante omnia iurabant in Principis salutem. Pulchrè Arrianus
lib. i. cap. xiv. τὸ δὲ ἐδὲ καὶ ἡμᾶς ὁμνῶμεν ὅρκον, ὅσον οἱ στρατιῶται τῷ Καίσαρι. ἀλλ' ἐκείνοι μὴ
τὸ μισοδοξίαν λαμβάνοντες ὁμνῶσι πατρὶων πρὸς τιμῆσιν τῷ τῷ Καίσαρος σωτηρίαν. id est: Deo præ-
standum nobis iurandum est, quale militibus, Cæsari. At illi mercede acceptâ iurant rebus
omnibus se præposituros salutem Cæsaris. Tertullianus allusit doctè, ut solet, De coronâ mili-
tis, vbi dissuadet Christiano militiam: Credimusne humanum sacramentum diuino super-
duci licere? & in alium dominum respondere post Christum? & eierare patrem ac matrem &
omnem proximum, quos & lex honorari præcepit? Nam expressit propemodum formulam ipsam:
quam attentus lector hauriet è Suetonij Calig. cap. xv. De sororibus auctor fuit ut omnibus sacra-
mentis adiiceretur, Neque me liberosque meos cariores habeo, quàm Caium & sorores eius.

Formulæ iura-
mentis eius pars.

vbi

Pædagogiani
pueri.

Pædagogium,
pro cætu, non
loco.
Plinij leuicula
correctio.
Pueri nostri,
quos Paigios
vocamus, oriū-
di inde.

Locus fractus.

Fortasse sana-
tus.

Musonius pul-
sus Romæ.
Verginius
Rhetor.

Cæsonius, qui
& Martialis
præter inter-
pretum men-
tem explica-
tus.

Frumentum
gratis Prætorij
militibus datū.
Abūm a Se-
uero.

Et Antonine.

PAG. 176.

Correctus Ta-
citus.

Solis templum
in Circo.
Pugiones gla-
diūque sacrati
soliti.

minister, indutus, à calce in pubem in pædagogiani pueri speciem. *Nec aliud sensit cum de au-
ro Plinius scripsit: Honestius viri pædagogus id damus, balineasque diues puerorum forma
conuerit. nescio an, conuestit. Seneca de puerorum istorum deliciis, epist. CXXIII. Omnium
pædagogia oblitâ facie vehuntur, ne sol, ne frigus teneram cutem lædat. Turpe est neminem
esse in comitatu puerorum, cuius sana facies medicamentum desideret. Vides ergo ubique Pæ-
dagogia pro cætu & quasi collegio puerorum. pro loco non accipio, nec apud Plinium quidem lib. VII.
epist. Puer in pædagogio mistus pluribus dormiebat. rescribōque, Puer è pædagogio. Intelle-
git enim puerum pædagogianum. Ammianus, lib. XXI. Adultus quidam ex his quos Pædago-
gianos appellant, ad obseruandam venaticiam prædam, Spartanum canem retinere dispositus.
Res nomenque in parte mansit, apud Paigios Gallorum, Italorumque.*

Versus ipsos rettulit.] *Sunt haud dubie isti,*

Scinditur auulsus, nec sicut vulnere sanguis

Emicuit lentus, ruptis cadit vndeque venis.

Discurfusque animæ diuersa in membra meantis

Interceptus aquis.

Verginium Rufum claritudo nominis expulit. Nam Verginius studia iuue-
num eloquentiâ, Musonius præceptis sapientiæ fouebat.] *Mancus locus: censeo
immissâ voce legend. Verginium & Musonium Rufum. Ecce enim de Musonio causam statim
subiecit eius pulsi: & Dio narratâ coniuratione, Πέτρος μὲν τοι Μουσώνιος, inquit, ὁ φιλόσοφος ἐπὶ τέ-
τοις ἐφύραδ' ὄν. Sed Verginius iste quis est? Non enim ille, opinor, illustris. de cuius exsilio non
apud Tacitum, non apud Plinium usquam lectum. Et quomodo potuit? qui Germania & legio-
nibus præfuit hispids annis? Fuit ergo eius aui Rhetor, quem Persij vetusta vita commemorat.
Studuit, inquit, apud Grammaticum Remmiam Palamonem, & apud Rhetorem Verginium
Flaccum. Vbi tamen vetustus codex B. Vulcanij, Flauum habet. Est ille ipse, de quo Fabius lib. III.
Scripsit de eadem materiâ (Rhetoricorum) non pauca Cornificius, Celsus, & Lænas, & atatis
nostræ Verginius, Plinius, Rutilius. nominatque & aliâs.*

Cæsenius Maximus.] *Scrib. Cæsonius, & Martialis ab hac historiâ sœneranda lux, libro
VII. ad Onidium quendam:*

Maximus ille tuus, Ouidi, Cæsonius hic est,

Cuius adhuc vultum viuida cera tenet.

Hunc Nero damnauit, sed tu damnare Neronem

Ausus es, & profugi, non tua fata, sequi.

Æquora per Scyllæ magnus comes exsulis isti,

Qui modò nolueras Consulis ire comes.

Si victura meis mandantur nomina chartis,

Et fas est cineri me superesse meo:

Audiet hæc præsens venturaque turba, fuisse

Illi te, Senecæ quod fuit ille suo.

*Vbi discis & Consulem fuisse hunc Cæsonium, & inter Senecæ amicos. quæ causâ certè dam-
nationis.*

Atilla mater Lucani, sine absolutione in supplicio dissimulata.] *Romana editio,
sine absolutione, sine supplicio, probissimè.*

Addiditque sine pretio frumentum, quo antea ex modo annonæ utebantur.] *Suetonius Ner. cap. x. Constituit Prætorianis cohortibus frumentum menstruum gratuitum.
Seuerus Imp. modum frumenti etiam auxit, de quo Herodianus: καὶ τὸ σιτηρεῖον αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ
ἡγενοῦ, καὶ δακτυλίου χροσίου χρησάμενος ἐπέβη. Iterumque Antoninus eius F. patrâ cede Getæ.
Idem scriptor: ἀρροσίσθησι δὲ τῶν σιτηρεσίων ἄλλο τὸ τελευτάμεν ἡμῶν. id est: adiecit annonæ, supra
quàm soliti accipere, dimidium.*

Iunium Gallionem.] *Quem Nero post interfecit. Dio.*

Neu compositam & obliteratam mansuetudinem Principis, nouam ad sæui-
tiam traheret.] *Præscriptum, & in contumeliam Neronis. Valde scilicet Principem laudent,
si obliteratam clementiam eius dicant: id est, abolitam & sepultam. Ne dubita scribere: compo-
sita & obliterata mansuetudine Principis. Hoc volunt. ne ea quæ obliterata iam essent & tan-
tum non deleta ex animo Principis: ille renouaret, & noua sæuitia materiem suggereret.*

Soli, cui est vetus ædes apud Circum.] *De quâ Tertullianus libello De Spectaculis.*

Ipse cum pugionem apud Capitolium sacravit.] *Ritu veteri & recepto. Suetonius
Cal. cap. XXXIII. Tres gladios in necem suam præparatos, Marti vltori, addito elogio, conse-
cravit. Idem Vitellio cap. x. Pugionem quo se Otho occiderat, in Agrippinensem coloniam
misit Marti dedicandum. Dio in Antonino Caracallâ: καὶ τὸ ξίφος, δι' ὃ ἀδελφὸν ἀπατό-
ρει, αἰα-*

ves, ἀναθεῖναι τὸς θεῶς ἐτόλμῃσε. Sed & apud Græcos, Olympias gladium quo rex (Philippus) percussus erat, Apollini sub nomine Myrtales consecrauit. ait Iustinus. Tertullianus pulchrè de Resurrectione carnis: Gladius bene de bello cruentus, & melior homicida, laudem suam consecratione pensabit.

Etiā apud Græcos.

Quod ad omina olim sui exitus verteretur.] *Liquida apertaque sententia.* Olim, tantum sit significatione futuri: quod pueris non ignotum. At nostri Critici ex Budensi codice, quod clam ad omen ac dolum, legunt, non sine meo risu.

Error Vertranij & Rhenani.

Nam deum honor Principi non antè habetur, quàm agere inter homines desierit.] *Tertullianus pulchrè & appositè huic rei:* Si non de mendacio erubescit eiusmodi adulatio, hominem deum appellando: timeat saltem de infausto. Maledictum est, ante Apotheosin, deum Cæsarem nuncupare.

Principes in viuis, nūquam Diui dicti.

IVSTI LIPSII

AD LIBRVM XVI. ANNALIVM

COMMENTARIUS.

Nec missis visoribus.] *Ita inuisores Apuleius dixit, etsi alio quodam sensu, i. Florido:* Siquis fortè in hoc pulcherrimo cœtu ex illis inuisoribus meis malignus sedet. *Mirum ni Sallustio quoque hac vox restituenda apud Fabium lib. ix.* Vnde vsque eò processum est, vt non penititurum, pro non acturo pœnitentiam: & Visuros, ad videndum missos idem auctor (Sallustius) dixerit. Puto Visores: & hinc sumpsisse nostrum.

PAG. 177.

Oratoribusque præcipua materia.] *Vatic. ab oratoribus oratoribusque.* Legerim, ac rhetoribus oratoribusque: vel, ac vaticibus oratoribusque. Certè, & vates & oratores, Musico illo agone certasse scimus.

* Nam qui hic Tropus? Fabius emendatus.

Vox addita Tacito.

Propinquo iam lustrali certamine.] *Sive Quinquennali.* Quod antè de eo dixit, & per occasionem. At nunc seriò de eà re totà.

Lustrale certamen idem cum Quinquennali.

Se æquum aduersus æmulos.] *Perplacet emendatio mihi nata iam nunc,* Seque vnum aduersus æm. Possis etiam, seque imò.

Flexus genu.] *Imò & solemnita histrionum verba hac pronuntians, κλέοι μὲν ὁρχώμεναι, αἰέσωμεν, Domini mei audite me libenter.* Ex quo intellegis quid Principium apud Suetonium sit Neron. cap. xxi. Vtque constitit peracto principio, Nioben se cantaturum per Cluuium Rufum pronunciauit. *Anteloquium scilicet illud citharædicum, emerendi fauoris: uti & principia quadam, legitimo carmine, olim oratorum.* De adoratione manu, dico ad lib. i. Histor.

PAG. 178. Histrionia verba in præfando

Principium, in Suetonio.

Et cœtum illum manu veneratus.] *In culpâ ponit Tacitus. Tamen Imperatoribus postea id seruatum, vt solenni ritu populum adorarent in Circo.* Claudianus pulchrè De v. Conf. Honorij.

Principes populum adorare soliti.

O quantum populo secreti numinis addit
Imperij præsens species! quantamque rependit
Maiestas alterna vicem! cum regia, Circi
Connexum gradibus, veneratur purpura, vulgus:
Consensuque cauæ sublatus in æthera vallis
Plebis adorata reboat fragor.

Plebs personabat certis modis, plausuque composito.] *Ars enim, si dis placet, utriusque rei: acclamandi, & plaudendi.* Itaque addit, cum manibus nesciis fatiscerent, turbarent gnatos. *In edicto Theoderici regis ad populum Rom. lib. i. Variar. Castiodori:* Soletis aëra ipsum mellifluis implere clamoribus, & vno solo dicere quod ipsas quoque belluas delectet audire. profertis voces organo dulciores; & ita sub quadam harmoniâ citharæ concanum theatrum per vos resonat, vt tonos possit quilibet credere, quàm clamores. *Modulatum hunc clamorem, concentum appellat Plinius in Panegyrico:* Et populus quidem Rom. dilectum principum seruat, quantoque paulo antè concentu formosum alium, hunc fortissimum personat. *Dio, ὁρχθῶντος ἐκβοῶν, in Pertinace:* ὅσα τε εἰσθροῦν ἐν πῖς διατέγεις ἐπὶ τῇ τῆ Κομμόδου διαπείλῃ ὁρχθῶντος πῶς ἐκβοῶν, ταῦτα τότε μαθηματίζοντες ἐς τὸ θαλοῖόν τιν ἐξῆδον. Vide quadam huius rei ad i. Histor.

Acclamatio plaususque ex arte. Quiritium cōpolitæ modulatæque voces.

Concentus.

Seueramque adhuc & antiqui moris retinentes Italiam.] *Rod. Agricola legebat:* seueraque. &, retinente Italiâ.

Phœbus liber-
tus.Vespasianum à Phœbo liberto increpitum.] *Libertus admissum fuit, ex Sueton. Vespas. cap. XIV. De colapis,*

T. CLAUDIO. AVG. L.

P. H. O. E. B. O.

CLAUDIA. PANATYCHIS.

Odoratus Pop-
pæ rogus.Differtur odoribus conditur.] *Plinius de Arabiâ: Periti rerum adfirmant, non ferre tantum annuo fœtu, quantum Nero princeps nouissimo Poppæ suæ die concremauerit.*

L. Silanus.

L. Silanus.] *Suspicio enim esse, cui postea statua in foro posita, curante Capitone. Quâ de re Plinij epistola tota, lib. I. ad Cornelium Titianum. Corruptè hoc nomen scriptum in Comentario Iuuenalis, ad illud Sat. I.* — magni delator amici.Scholiastes
correctus.Heliodorum dicit Stoicum Philosophum, qui Licinium Silanum condiscipulum suum testi-
monio oppressit. *Lege, L. Iunium.*Titulus ima-
ginis.Duci partium.] *Budensis codex, Dux. non malè. Hæc autem historia est: quam eleganter Ambros. I. Offic. tangit: Si tyranni aliquis habeat imaginem, nonne obnoxius est damnationi? Memini legisse me quosdam capitali supplicio damnatos, quia Bruti & Cassij interfectorum Cæsaris imagines asseruarent. De titulus autem imaginum scripsi in Electis, cap. XXIX.*Ac ut memoria tantum.] *Lego, ac ne.*Præruptus ani-
mo.Animo præruptum.] *Non, promptum: ex Vaticano. Præruptus, uti Præfractus, de iis qui rigidæ effrenique audaciæ sunt. Ita Ciceroni pro Roscio, Prorupta audacia, dicta.*

Tertullinus.

Vulcatius Tullinus.] *Credo, Tertullinus: superuixitque ad principatum Vespasiani. Lib. IV. Histor. Vulcatius Tertullintis tribunus plebei intercessit.*Marcellus
Cornelius.Marcellus Cornelius.] *Quem Galba deinde interfecit. lib. I. Histor. Quam gloriam ad principatum attulit, nisi occisi Obultronij Sabini, & Cornelij Marcelli in Hispaniâ? Noto eò, quia Tacitus ipse admonet, euasisse eos hoc discrimen, & Neroni superfuisse.*

Plinij profocer

Calpurnius Fabatus eques Rom.] *Ille profocer Plinij Secundi.*Cassij Iuriscō-
sulti exiliump.

Deportatusque in insulam Sardiniam Cassius, & Senatus ius expectabatur.]

Eius laus.

Vulnus, cui non medeor. Palmerius legit (ita ab Hieron. Berchemio accepi, veteri meo amico) Se-
natus iussus spectabatur. *At de exilio Cassij, conuenienter cum Tacito Pomponius De orig. iurii: Caius Cassius Longinus plurimum in ciuitate auctoritatis habuit, donec eum Cæsar (Nero, non Claudius, ut censent) pelleret: expulsusque ab eo in Sardiniam, reuocatus à Vespasiano. De eximia eius scientiâ, noster lib. XII. Eâ tempestate Cassius ceteros præminebat peritiâ legum. Plinius lib. VII. epistol. Lætor quod domus C. Cassij, huius qui Cassianæ scholæ princeps & parens fuit, seruiet domino non minori.*

PAG. 179.

Consulatus sui quondam collegam.] *Primo imperij eius anno.*Mors suo arbi-
trio.
Post Fabrum
nostra diuina-
tio.
Mors sine arbi-
trio.Et Nero intercessit, mortem sine arbitrio permittens.] *Clarissimus Faber hunc-
ce locum attigit. Primo ei visum legere, mortem libero arbitrio: post maluit, suo arbitrio. Quod
postremum magni vatis effatum iure placet: magis tamen meum, mortem sine arbitrio. Et adscue-
rem eam Cornelij scripturam esse. Mors sine arbitrio, libera, sine domino, sine iudice. Simile lib. I.
Annal. An præmia sub dominis, pœnas sine arbitrio esse?*Viatorum ses-
sio in theatro.Locus in theatro inter viatores Tribunicios.] *Qui spectasse videntur non abiuncto
à Tribunis loco, uti ad obsequia apparere possent. Hoc autem inter præmia: quia Tribunos hone-
stissimo loco spectasse, vel hinc colligas, quod Cæsari Iulio inter honores decretum: ut semper sella
cutuli sederet, excepto per ludos. Tum enim sessio ei in Tribunicio subsellio, inter eos qui
quoque anno Tribuni essent, concedebatur. Dio lib. XLIV. Itémque postea Augusto: ut in sub-
sellis Tribunorum plebis sederet. Dio idem, libro XLIX.*

PAG. 180

Incendium
Lugdunense.Cladem Lugdunensem quadragies fextertio solatus est.] *Cladem ex incendio
conceptam, quod denarrat & deplorat Seneca epistolâ totâ XCII. Accidit centesimo anno à colo-
niâ deductâ, eodem Senecâ obseruante. Ut solatium hoc tardè adhibitum à Nerone sit, septimo post
incendium anno. Nam deducta Lugdunum à Munatio Planco, anno urbis DCCCXI.*Diu post adiu-
ti à Nerone.L. Telestinus
philosophus.L. Telestino Cos.] *Nomen ei L. Pontius Telestinus ex Velleio. Laudat ut philosophum,
& insignem virum plus vno loco Philostratus lib. IV. & VII. eundemque exsulasse eâ re sub Ne-
rone scribit.*Consultare; &
Consultatio
verbum Chal-
dæorum.Nuntios & consolationes.] *Omnino lego, consultationes. Verbum eius artis, Iuven.
— quæ nullum consulit, & iam*

Consultitur.

Noster: Quæ caritate erga parentem, non tamen aliud consultauerat, quàm de incolumi-
tate domus. *Paullo ante scribo, multorum amicitis innexum, non, innixum.*Fanum & tem-
plum Liguriz.Ostorius longinquis in agris, apud finem Ligurum, id temporis erat.] *Non
asfernabilis fortè coniectura nostra, apud Fanum Ligurum. Is locus, Templum alio nomine
dictus*

dictus. In vitâ Agricole: Classis Othoniana licenter vaga, dum in Templo (Liguria pars est) hostiliter populatur. *Liuius tamen Finem Ligurum etiam appellat: Redeuntes inde Ligurum extremo fine, agmen Romanum incidunt. sed alio, nisi fallor, & communi magis sensu.*

Ciucam coronam apud Britanniam meritis.] *Filij ergo M. Ostorij ista mors. Nam* M. Ostorius. *de colibro x i i. scriptum: Quâ pugnâ filius legati M. Ostorius seruati ciuis decus meruit. Pater sanè in ipsâ Britannia obiit.*

Equites Romani, dignitate Senatoriâ.] *Non enim reuerâ Senatores, sed opibus ac splendore cuius Senatorum pares. Equites Illustres.*

Quondam Præfectus Prætorij.] *Sub Claudio lib. xi.*

Breuius pecuniæ iter credebat per procurationes.] *Ad quas soli equites aut liberti* PAG. 181. *admissi.*

Idem Annæum Lucanum genuerat, grande adiumentum claritudinis, quo interfecto, dum rem familiarem eius acriter requirit, accusatorem concituit.] *De Annæo Mellâ sermo est, qui pater Lucani. Quam igitur ridiculè scriptum & ὁδολόγος in Eusebiano Chronico: L. Annæus Mella Senecæ frater & Gallionis, bona Lucani filij sui à Nerone promeretur. Illene bona? imò necem, ut ex Taciti reliquâ narratione videbitur. Corrigo Eusebium sine Hieronymum: ob bona Lucani filij sui à Nerone perimitur.* Eusebij Chronicon emendatum.

Proditam C. Cæsari coniurationem ab eo meminerant.] *Coniurationem Æmilij Lepidi, de quâ Sueton. & Dio.*

De C. Petronio.] *Quem viri docti eum censent, cuius fragmenta hodie purissima impuritatis. De quo etiam delibero: sicut & de prænominis: quod apud Plinium lib. xxxvii. cap. ii. Titus est; itémque Plutarchum in libello Πῶς αὖ τις ἀναλίσκει τὴν πόλιν. Loqui eos de hoc eodem, res indicio est. Plinij verba; Titus Petronius Consularis moriturus, inuidiâ Neronis Principis, ut mensam eius exheredaret, trullam murrhinam ccc. h. s. emptam fregit. Plutarchi: ἡ τὰς ἀσώτους καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὁρμίζουσα ὡς περ Νέερα Τίτος Περσώνιος.* C. Petronij huius Venerem Satyræ. Prænomen eius anceps.

Illi dies per somnum, nox officiis & oblectamentis vitæ transigebatur.] *Vide verum hunc aduersipedem, ut Latini appellant. Dies noster, illi nox erat: & nox, pro die. Pulchre omnino istos homines verè peruersos Seneca describit & culpat, epist. cxxiii. Lucet? somni tempus. Quies est? (pro nocte, Quietem dixit: atque ita locum interpretor ac distinguo) nunc exerceamur, nunc gestemur, nunc prandeamus. Iam lux propius accedit? tempus est cæ-næ. Ac plura ibi de lucifugis illis vide.* Antipodes Romæ, quibus dies pro nocte. Seneca aliqua lux.

Bareâ Sorano.] *Qui ille est nominatus Boëtho de Consolat. lib. i. prosa iiii.*

Thraseâ Pæto.] *Cuius gentile nomen adhuc quæro. Nam Dio P. Thraseam Patum saltem appellat. Marmor vetus suadet Valerium fuisse. C. DOMITIO. DEXTRO. II. L. VALERIO. MESSALLA. THRASIA. PRISCO. COS. Quod etsi de aliis ex cognomine tamen suspicemur de gente. Thraseas hic admirator unicus Catonis, de cuius vitâ librum scripsit, indicante Plutarcho. Laudes eius sparse in Tacito, Arriano, Dione: sed ante alia egregium elogium de illo ipsius Neronis, in Plutarchi libello πολιτικῶν ἀδελφειῶν. Ait, Νέερον ὀλέγον ἔμφορον ἢ κτείναν τὸ Θεστέαν μάλιστα μισῶν καὶ φοβούμενος, ὁμῶς ἐγκαλεῖτο: τινος ὡς κακῶς περὶ μέν, καὶ ἀδικῶς, Εὐδρόμου αὖ, ἔφη, Θεστέαν ἔτιος ἐμὲ φιλεῖν, ὡς δικαιοῦς ἀριστὸς ἔστιν. Salve, ὦ, salve vir magne, & inter Romanos sapientes sanctum mihi nomen. Tu magnum decus Gallicæ gentis: tu ornamentum Romana curia: tu aureum sidus tenebrosi illius æui. Tua inter homines, non hominis vita: noua probitas, constantia, grauitas: & vite mortisque æquabilis tenor.* De nominis Thraseæ quæsitum. Laudes eius

Ludis Cæsticis à Troiano Antenore institutis.] *Quid cæstibus cum cantu? Cecinisse enim hic dicitur Thraseas, non pugnasse: & à Dione ἑαρωδίας ὑπονεύαρος ἐν Πατρῴῳ τῇ πατρῴῳ. ita enim scribend. (Pataunus quia Thraseas) non πατρία. Sed crederem, ut fit, tempore auctiores ornatioreque eos ludos factos, & ad cæstus scenica etiam certamina adiecta. Turbat nos tamen & moratur Vatic. qui, cæstis, refert. Scriptura, de quâ nihil hiscam. Apud Liuium lib. x. nauale certamen annuum est Patavij: sed nihil ad istud. Agon item Drepanitanus, apud Sidonium in Abitaco suo, ad exemplar Troiana superstitionis, pariter nihil istuc. Dio hoc tantum monet, fuisse ἑορτὴν τετρακοσμητῶν, tricennale spectaculum.* Ludi Cæstici ab Antenore. Dio correctus.

Principio anni vitare Thraseam solemne iusiurandum.] *Cuius multa memoria in Tacito, aliisque. Ideò exponam. Liberâ re Romanâ non iuratum scio in cuiusquam acta. iuratum in leges quidem: sed acta finito magistratu vocari poterant ad disquisitionem Senatus. Is probabat, aut rescindebat. Primi Triumviri, nisi fallor, Calendis Ianuariis & ipsi iurarunt, & alios adegerunt, rata se habituros omnia acta Dni Iulij. Inde secutis principibus exemplum. Dio oportune, lib. xlvii. ἐὰν τε τῇ πρώτῃ τῆς ἡμέρας αὐτοῖς τε ὁμοσῶν, καὶ τὰς ἄλλας ὁρχοῦσιν βέλαια νομίσιν πάντες τὰ ὑπὸ ἐκείνῃ ἡρώδεια: καὶ τὰς καὶ νῦν ὅτι πᾶσι τοῖς τὸ κατὰ ἰσχὺν, ἢ καὶ ἐπ' αὐτῷ* PAG. 182. *iusiurandum in acta Principum. Quam originem habuerit.*

ποτε γροόμενοις, & μὴ ἀπρωθεῖσι γίγνῃ. id est: Kalendis autem noui anni, & ipsi Triumviri iuraverunt, & alios iurare coegerunt, omnia acta Iulij rata se habituros. Quod & nunc usurpatur in omnibus qui aut tenent imperium, aut tenuerunt, nisi forte infamia ignominiaque publice notati sint. Id accidit sub annum urbis DCCXII. Factum idem viuo Augusto, de quo idem Gracius lib. LIII. ἐν δὲ τῇ νουμηνίᾳ ὅπως ἢ βουλὴ βεβαιώσαται τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ἐποίησαντο. Idg. iuramentum semper ab usque Diuo Iulio repetitum ad principem eius anni. Tacitus in fra: Eiusdem animi est Poppaeam diuam non credere, cuius in acta Diui Iulij & Augusti non iurare. Nisi tamen si quis sceleribus & flagitiis aliter mernisset. Dio lib. LX. de Caio: καὶ δὲ ταῦτα τὸ μὲν ὄνομα αὐτῶν ἐν ἐπὶ τῶν κατὰ λόγον τῶν ἀποσκευασθέντων, ὡν μὴ μάλω ὅτι τοῖς ὅροις, & ὅτι τὸ δὲ χαλκῶς ποιούμεθα, ὡς περ ἐστὶ τὸ τῶ Τιβερίῳ. id est: Ob eas causas non est Caij nomen in catalogo alboque Principum, quorum mentionem facimus in iuramentis votisque; uti nec Tiberij. Iuratum verò non viritum, sed uno aliquo ex quoque magistratu verba praeunte, reliquis assentientibus. Quem morem Senatus, adulatione noua, transgressus est sub Tiberio, ut narrat idem Dio LVIII. νομιζόμενος συχρὸν χρόνον ἥδη, μὴ κέτι κατ' αὐτὰ τὰ βελῶν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὁμνῶναι, ἀλλ' ἐνός, ὡς περ εἰρηται μὲν, ἀποσκευασθέντες, & τὰς λοιπὰς συνειπαμένους, ἐπὶ ἐποίησαν αὐτὸ, ἀλλ' αὐτοπάγγελτοι μὴ δένδς σφῶς ἀνακρίσαντες, ἰδίᾳ καὶ κατ' ἑαυτὸν ἕκαστος ὅπως ὠθήσαν, ὡς περ πᾶσι τῶ μάλλον ὁδορήσαντες. Sed praurationem Claudius iterum reduxit, explicatque Dio lib. ultimo: Κλαύδιος δὲ αὐτὸς μὲν πάντα ἐδομήσατο διώμοσε, τὰς δ' αἰτίας ἐκάλυψε κατ' αὐτὰ ὁμῶσαι, καὶ ἔταως εἰς τῶν στρατηγόντων, ὡς περ ποτε, & ἕτερος τῶν δημορχόντων, ἀπὸ τε τ' αἰσίων ὡς ἐκάστων εἰς ἐξήρξε τῶν ὁρῶν τοῖς ὁμοίῳις. & τῶ ἐπὶ πλείῳ ἐπὶ ἐπαράθη. Quam tamen abrogatam denuò esse, reditumque ad singularia iuramenta, indicio sunt quae hic & postea Thrasea obiciuntur. Et Dionis sanè verba ultima satis ostendunt, in aliquot annos dumtaxat id seruatum.

Nuncupationibus votorum non adesse.] De quibus lib. IV. Annal. Pontifices eorumque exemplo ceteri sacerdotes cum pro incolumitate Principis vota susciperent. Sueton. Nero. cap. XLVI. Votorum nuncupatione, magnam iam ordinum frequentiam, vix repertam Capitolij clauas. Ea vota in tabulis concipi solita, & signari. Sueton. Aug. cap. XCVII. Nam se quamquam conscriptis paratisque iam tabulis, negauit suscepturum vota, quae non esset soluturus. Plinius ad Traianum: Solemnia vota pro incolumitate tuâ, quâ salus publica continetur, & suscepimus & soluimus: precati deos, ut velint ea semper solui, semperque signari. Concepta non Kalendis ipsis, sed III. Nonas. Plutarchus in Cicerone: τῶ θῆναι Κικέρωνα λέγεσθαι, ἡμέρα ἔστι τῶν νέων καλῶν δῶν, ἐν ᾗ νῦν οἱ ἀρχόντες ὄχοντο καὶ θύσαν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας. Capitolinus in Pertinace: Tertio Nonarum die, Votis ipsis. Eunapius in vita Maximi: ἡ ἔστι δὲ ἡμέρα τῶν καλῶν δῶν, ἀς αὐτὰς Ιανουαρίας ἡμέρας Παμῆϊοι πορονομάζουσιν, & πορονομήσαντες πάντες αὐτῶν ὑπὲρ τῶν τῶν δῶν. Et hunc Cay I. De verbor. sign. Post Kalendas Ianuarias die tertio pro salute Principis vota suscipiuntur. Denique hunc Dionis clarum lib. LX. Καὶ ἔστι δὲ ἡμέρα τῇ τὰς δὲ χαλκῶς ἐχέσθαι συνήλθον μὲν, & c. Tertia autem die, quâ Vota fiunt, conuenerunt quidem, & c. Firma haec videbatur: tamen concutit nos non nihil Tacitus lib. IV. Annal. Caesar solemnia incipientis anni Kalendas Ianuarias epistolâ precatus. Et subdit: Quem enim diem vacuum praenâ, ubi inter sacra & Vota, vincla & laqueus inducantur? Et Tibullus ad Messallam:

— Tyrio subtemine vestem
Indueras, oriente die duce fertilis anni:
Cum fera discordes tenuerunt flamina venti,
Et largita tuis sunt multa silentia votis.

Sed statim. & ad Taciti locum aio, non ita districte verba capienda quasi illo ipso die Vota, sed quasi in propinquo. Aut verius: etiam tunc Vota fuisse, sed ex ritu prisco, quae soli Consules nuncupabant, pro Imperij & populi salute. Haec autem pro Principe subtexta. & die quidem latiore & augustiore pompa. Quod ipsum de Tibullianis illis censeo. Sane veteri rep. negari non potest, quin Vota ipsis Kalendis. Omitto plures Liuij locos: hunc do firmum & clarum, lib. XXI. extremo: Consulem C. Flaminium, conscientiam praetitorum, & Capitolium, & solemnem Votorum nuncupationem fugisse: ne die initi magistratus, Iouis optimi max. templum adiret. Fieri etiam potest, ut plures dies Votorum fuerint, ille tamen tertius ante Nonas praecipuus. Concepta autem & in castris apud signa, & in Capitolio. Tertullianus de Coronâ: Ecce annua votorum nuncupatio, quid videtur? Prima in principiis, secunda in Capitolis. Accipe post loca, & verba. Hunc tibi Iupiter bouem cornibus auro decoratis vouemus esse futurum. Vbi & formula pars, in qua tamen corrigo, esse facturum. Est enim eo exemplo dictum, quo illud Gracchi: Credo ego inimicos meos hoc dicturum. Dies hic publice letus, ideoque Aelius Caesar Votorum causâ ab Hadriano lugeri est vetitus. Eundem etiam Solemnia ἀπλῶς appellauit. Quod obseruo ex Tertulliani his verbis: Veræ religionis homines etiam Solemnia Imperatorum conscientiam potius, quam lasciuia celebrant. Grande videlicet officium focus & choro

(nescio

A Iulio usque iurabant.

Iurabat in acta omnium Imp. exceptis pessimis.

Non viritum, sed unus ex quoque magistratu.

Id postea tamen mutatum.

Sacerdotes vota concipiebant pro salute principis.

Obsignabatur ea vota in tabulis.

Quis dies Votorum.

Alij videntur Kalendis ipsis ponere.

Distinctio adhibita.

Vbi concepta.

Tertullianus correctus.

* Ita postea verus: Marti tibi voueo facturum bidente verro.

* Et Plinius supra, Solemnia vota.

Coniectura in Tertulliano.

(nescio an, thoros, ut ad lectisternia referatur) in publicum educere, vicatim epulari, ciuitatem tabernæ habitu abolere. Hæcne solemnes dies principum decent, quæ alios dies non decent? O nos meritò damnandos! Curenim Vota & gaudia Caesarum casti & sobrii & probi expungimus?

Huic uni incolumitas tua sine arte, sine honore.] *Sentio abesse vocem, quam volenti Cornelio reddo: incolumitas tua sine curâ, artes sine honore. Prius membrum ad nuncupationem omissem votorum spectat, quæ pro incolumitate Principis: alterum ad id, quod numquam imolarit pro caelesti voce.*

Vox addita Tacito.

Curatius leguntur.] *Ita restitui, confusione librorum motus, qui ad vocem ignobiliorem adhaerant. Itaque, Curatium, aut Curantium, ferè legas. At ita ante Tacitum Sallustius, Curatissime accepit. & Ammianus: Domicilia cuncta curatius ritu Romano instructa. Noster lib. xiv. Ludos curatius editos.*

Curatius, ut Accuratus.

Ista secta Tiberones & Fauonios, veteri quoque reip. ingrata nomina genuit.] *Stoicorum sectam, vitium hoc hominis culpat, & qui iam secuti. Tiberonem intellegit L. Aelium, qui in epulo publico hadinis pellibus strauit lectos Punicanos, & vasa Samia exposuit. Cicero, Valerius, aliique. Agellius lib. i. Tiberio iuris ciuili antistes, & Stoicæ doctrinæ sectator. Idem ille est, qui Lucillum Xerxem togatum appellabat, Plutarcho memorante. Fauonius est, Catonis ille simia, de quo Sueton. Aug. cap. xiii. & Valer. Maximus lib. i. cap. vii. Plutarchus in Bruto. Vidi tamen qui, Fannios, hic reponeret, imperitè.*

Aelius Tiberio Stoicus.

Fauonius, item Stoicus.

Ostorius Sabinus.] *Mutant libri. Alij, sibi Torius, Vatic. Subitorius. Flexit me ut Ostorius scriberem locus infra, de hoc ipso: Ostorio duodecies, & Quæstoria insignia tribuuntur.*

Ostorius Sabinus.

Inultam omiserat.] *Vatic. Malè vulgò, inuitam. Exterritum Thraseam sensisse.] Sententia mecum malit, scripsisse. Secretum circumdare.] Benè mei libri, præ quod vulgò, otium dare.*

Supereffe qui forsitan manus ictusque per immanitatem Augusti.] *Animam agent loco aquam sic affuderim: ictusque parent. Immanitatem Augusti etiam bonos metu sequi. Senatui quem perornauisset.] Puto leg. quem semper ornauisset.*

Conatus emendandi loci v. uolissimi.

Oratio principis per Quæstorem eius audita est.] *Non enim cuiuslibet Quæstorum collegio id munus, sed Candidatis Principis l. i. De offic. Quæstoris. Idè Tacitus expressim, Quæstorem eius. Et in lapidibus aliquoties, QUÆSTOR. AVG. Reliqua ad hunc ritum trita.*

PAG. 183.

Quæstor Principis.

Orationes Cæsaris recitabat.

Etenim quid mirum è longinquis prouinciis adueniri.] *Diuinabam, haud veniri. nec tamen sententia plenè consultum. Melius sic: quid mirum nec longinquis prouinciis subueniri: vel prouinciis aduerti.*

Diuinatio in Tacito.

Paconium Agrippinum paterni in principes odij heredem.] *Hic ille Agrippinus è Stoicæ domo, laudatus Epicteto & Arriano. Quorum verba ad hanc historiam dabo. Epicteti*

Agrippinus philosophus, indicatus:

Electus: Δια τὸ ἐπαρκεῖν Ἀρετῆς ὁ δίκαιος, ὅτι πλεονάζει τῷ ἀνθρώπῳ, ἐδιδωκότα ἐπ' ἡνέσεν ἑαυτὸν, ἀλλ' οὐ καὶ ἄλλος τις αὐτὸν ἐπ' ἡνέσεν, ἡρωδία. & statim: καὶ ποτὲ μέλλοντι ἀρετῇ αὐτῷ, ἐπέσσειν ὁ λέγων, ὅτι φέγγει αὐτὸν καλὰ Νέερον, καὶ ὅς ἐστιν, καὶ ἐν, εἶπεν, ἐν Ἀρετῇ ἀρετῆς οὐκ ἔστιν. Arriani lib. i. cap. i. ἀπεβλέπει αὐτῷ, ὅτι κρίνει ἐν συγκατῶ. ἀγαθῇ τύχῃ. ἀλλ' ἦλθεν ἡ πέμπτη ταύτη δ' εἰσὶν γυμνασάμενος ψυχρὰ εἶναι. ἀπὸ λειψύων, καὶ γυμνασάμενος. γυμνασάμενος λέγει τις αὐτῷ, ἔλθ' ὅτι καλὰ κέρεισιν. φυγῇ, φησὶ, ἢ θανάτῳ, φυγῇ. τὰ ὑπάρχοντα τί; ἐκ ἀφ' ἧς εἰς Ἀρετὴν ἐν ἀπελθόντες ἀρετῆς οὐκ ἔστιν. id est: Nunciatum ei, quod iudicium de eo fieret in Senatu, bonum factum, inquit. At enim quinta hora iam aduenit (non Dies, uti interpretes ad ritum veterem parum attentè.) quâ exerceri solet, & frigidâ lauari. Eamus, ait, & exerceamur. Exercitanti

Mita constantia hominis.

superuēnit qui diceret, Fuge ocius, damnatus es. Exsilio, inquit, an morte? Exsilio. Bona autem quid? Non ablata tibi. Ariciam ergo euntes, istuc prandeamus. *Tacito ista lucem dabunt, dum paullo inferius ait, pulsus eum Italiā. Sed cur Marcellus paterni odij in principes heredem Agrippinum calumniatur? Propter patrem eius Paconium, qui maiestatis reus sub Tiberio periit. Eruo è Suetonii Tiber. cap. lx i. Interrogatum eum à quodam nano astante mensæ inter Copeas (ita leg. non, Capreas) cur Paconius maiestatis reus tamdiu uiueret? statim quidem petulantiam linguæ obiurgasse, ceterum post paucos dies scripsisse Senatui, ut de poenâ Paconij quamprimum statueret. Idè Tacitus mox: Quid Agrippino obiectum nisi tristem patris fortunam? quando & ille perinde innocens Tiberij scuitiā concidisset.*

Pater inuentus huius Agrippini.

Curtium Montanum.] *Cuius mentio lib. iv. Histor. Facilius laturos singula carpentem, quàm nunc silentium perferrent omnia damnantis.] En calumniam. Viri boni silentio etiam apud Tyrannum peccant. Audi illa apud Senecam, Oedipo:*

Nec silentio fatiscit Tyrannus.

C R. Tacere liceat. nulla libertas minor
A rege petitur. O E D. sæpe vel linguâ magis

Regi

Regi atque regno muta libertas obest. Celebritate periculorum.] Cum Rhenano lego, crebritate. Quodque Proconsul Asia.] Melius, proconsulatum. Pecuniam Magis dilargita.] Cape ad lucem historiae Scholiastes hanc notam, ad illud

Scholiastes correctus.

Iuuenal. — faciet, quod deferat, ipse. Egnatium Philosophum significat, qui filiam Barea Sorani, quam cum ipse ad magicam descendisset, hortatus detulit Neroni. Sed velim obiter corrigi: quam, cum ipsius ad magicam descendisset hortatu, Neroni detulit.

PAG. 184.
Ara in curia.

Annio Pollione in exsilium pulso.] Nuper inter coniuratos. Altaria & aram complexa.] Vtrum aram Victoria intellegit, quae ante curiam & an alia-ria & aram Veneris genetricis, in cuius templo nunc Senatus?

Quantum misericordiae.] Praeclare libri. Vulgo quantum nunc errore ex concisuratione scribendi, mia. Ingenio suo pridem hanc correctionem vindicauerat Paërnus, nec in huius ego, nec culpo.

Honesti & exerciti.] Suadeo scribas, honesti exercitus, ex sententia ductu. Aequitate deum erga bona malaque documenta.] Depravatio manifesta. quam adnoto, non tollo.

Interdictio honoribus.

Prædicto ne in rep. haberetur.] Accipio, ut Romae quidem esse ei liceret, sed procul ab honore omni & publicis muneribus vitam ageret priuatam.

Quæstor Consul.

Quæstor Consul missus.] Consul ergo proprius aliquis Quæstor? Apparet è Dione: qui in actis anni DCCXVI. scribit, Ap. Claudium & C. Norbanum consules, primos binos Quæstores habuisse. Si id non sit, scribam, Quæstor Consuli missus, id esset, à Consule missus.

Supplicij ex-actor.

Quod fieri solere observamus in iis, qui damnati à Senatu. Nam Consul, eius caput: administrat autem Consulis, Quæstor. Diolib. LVIII. de Geminio Ruso: Καὶ μεθὲν τῆς ταμίης ἐπὶ διακρίσεως αὐτοῦ παρόντος, αὐτὸς τε ἐκ τῶν ἐξώσε, καὶ ἐκ τῶν δέσας τὸ πᾶν, ἀπολύσας, ἐπὶ τῇ γερουσίᾳ, ὅτι αὐτὸς ἔτιος ἀποδύσκει. Audiens Quæstorem ad supplicium exigendum iam adesse, ipse se vul-

* De molitie enim accusatus erat.

neravit: & plagam ei ostendens, Abi, nuncia, inquit, Senatui, virum sic mori.

Demetrius Cynicus.

Demetrio Cynicæ institutionis doctore.] Quae secta reuera à Stoicâ, tunicâ tantum distat. id est, quod nudius & inuerecundius Cynici, quae velant & tegunt leniter Stoici. Demetrii huius laus apud Philostratum lib. IV. De vita Apollonii, Senecam VII. De Beneficiis cap. VII.

Seneca corre-ctus.

cuius verba: Paullò ante Demetrium rettuli, quem mihi videtur rerum natura nostris temporibus tulisse, ut ostenderet nec illum à nobis corrumpi, nec nos (omnino scribo, & nos. ita enim concludit, ne aut exemplum saeculo, aut conuicium deesset) ab illo corripì posse. Virum exacte (licet neget ipse) sapientiae, firmæque in his quae proposuit constantiae. Et Epist. LXIII. Demetrium virorum optimum mecum circumfero, & relictis conchyliatis cum illo seminudo loquor, illum admiro. Vox eius magni animi ad Neronem, ἀπελὲς μοι δάνατον, σοὶ δ' ἡ φύσις, apud Arrianum.

Arria vxor Ca-cinae, heroina.

Arriamque tentantem mariti suprema, & exemplum Arriae matris sequi.] Arria mater, vxor fuit Caccinae Pati, qui in partibus Scriboniani contra Claudium. Idè ad mortem actus. Sed praeiuit vxor, aeterno & inaudito exemplo, semet feriendo; extractumque pugionem marito porrigendo cum voce, Pater non dolet. Plinium lege, lib. III. epistolâ ad Nepotem. Martialis de hac heroinâ,

Casto suo gladium cum traderet Arria Pato

Quem de visceribus traxerat ipsa suis:

Siqua fides, Vultus quod feci non dolet, inquit:

Sed quod tu facies, hoc mihi Pater dolet.

Dio & Zonaras leuiter cor-recti.

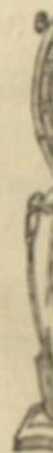
In Zonarâ & Dione eadem narratio. sed corruptè verba Græca, καὶ ἐκ ἀλγῶν: & in puerili mendo Xylander, Puer, non dolet. Scribe, καὶ ἐκ ἀλγῶν. Hanc Arriam Scholiastes in vitâ Persij notat fuisse poetâ illi cognatam. Ipse Persius, inquit, decem ferè annis summè dilectus apud Thraseam est, ita ut peregrinaretur quoque cum eo aliquando, cognatam eius Arriam vxorem habente. Quid est autem, Diligi apud Thraseam? Solæus sermo. Manuscriptus Vulcanij, apertè Thrasea. Facile correctu, à Pato Thraseâ. Commentarij autem huius parum adhuc per vulgati au-toritatem saepe vitor. quis carpit? doctus ille, probus: imò in plerâque parte & Probi. Vtinam hodie sic commentemur: Debemus eum P. Pythæo Ic. viro doctrinâ, iudicij, vitæ directâ.

Iterum. Et iure lauda-tus.

Obuersis in Demetrium.] Multa & libro huic, & Neronianæ historiae deesse clarum. Duo anni dicendi supersunt, in quibus de aduentu Teridatis, de coniuratione Vinicianâ, de motu Vindiciis, aliâque, digna quæ à magno auctore tradita legeremus, si Fatis ita visum fuisset.

[illegible]

AD
HI

Apud